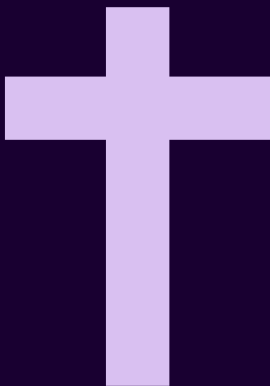

Akabuu Titõi Idei
Ilaao

Monkole New Testament

Akabuu Titõi Idei Ilaa

Monkole New Testament

copyright © 2006 SIM International

Language: Monkole (Mokole)

Translation by: SIM International

Monkole, Akabuu Titõi Idei Ilaa

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 2006.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

596bf1bc-1348-53da-8787-98c1d2a18282

Contents

Matie	1
Maaku	52
Luku	84
Zāa	136
Woo Bε Nja	174
Romu	223
Kōrenti I	245
Kōrenti II	266
Galati	280
Efεezu	288
Filipi	295
Kolosee	301
Tεsalonika 1	306
Tεsalonika 2	311
Timotee I	314
Timotee II	320
Titee	325
Filemōō	328
Ebεε	330
Zaaki	346
Piεε 1	352
Piεε 2	358
Zāa 1	362
Zāa 2	367
Zāa 3	368
Zudu	369
Kuyei Zāa	371

Laabaau jida iyi Matie í kə

Dimii nyaanzei Jesu Kirisi
 ɲa

(Cə Luku 3:23-28)

¹ Dimii nyaanzei Jesu Kirisi ɲa wee. Jesu Kirisi í je təkui Davidi, nə Davidi mə wa je təkui Aburahamu.

² Aburahamui í bí Izaaki, Izaaki məi í bí Zakəbu. Zakəbu məi í bí Zuda do igbāe do ifəe ɲa. ³ Zuda do Tamaa aboe aɲa məi à bí Faresi do Zara. Faresi mə í bí Esiromu. Esiromu mə í bí Aramu. ⁴ Aramu mə í bí Aminadabu. Aminadabu mə í bí Nasə. Nasə mə í bí Salamə. ⁵ Salamə do Rahabu aboei à bí Boazi. Boazi mə do Rutu aboei à bí Obedi. Obedi mə í bí Izai. ⁶ Izai mə í bí Davidi iyi í na í je ilaaluu.

Davidiu mə í bí Salomə. Iyei Saloməui í je aboi Urii iyi Davidi í sou. ⁷ Salomə mə í bí Roboamu. Roboamu mə í bí Abia. Abia mə í bí Azafu. ⁸ Azafu mə í bí Zozafati. Zozafati mə í bí Zoram. Zoram mə í bí Oziasi. ⁹ Oziasi mə í bí Zoatamu. Zoatamu mə í bí Akazi. Akazi mə í bí Ezekia. ¹⁰ Ezekia mə í bí Manasee. Manasee mə í bí Amə. Amə mə í bí Zoziasi. ¹¹ Zoziasi mə í bí Zekonia do ifəe ɲa si waati iyi ilaalui Babiloni, ilu nlau, í je inei Izireli ɲa igū í nəd ɲa si iləe.

¹² Si anyii iyi à nəd ɲa ikpa Babiloni ɲai Zekonia í bí Salateli, nə Salateli mə í bí Zorobabeli. ¹³ Nə Zorobabeli mə í bí Abiudu. Abiudu mə í bí Eliakimu. Eliakimu mə í bí

Azə. ¹⁴ Azə mə í bí Sadəku. Sadəku mə í bí Akimu. Akimu mə í bí Eliudu. ¹⁵ Eliudu mə í bí Eleazaa. Eleazaa mə í bí Matani. Matani mə í bí Zakəbu. ¹⁶ Nə Zakəbu mə í bí Zozefu məkəi Maari, nə Maari məi í je iyei Jesu iyi à ya kpe Kirisi.

¹⁷ Bəbeɪ si dimi ɲau hai waatii Aburahamu wa hee ku naa si waatii Davidi, təku ikā ikā maatēei í wee. Hai bi Davidi má ku naa si waati iyi à bəd ɲa Babiloni təku ikā ikā maatēei í wee. Si anyie, hai waati iyi à bəd ɲa Babiloni ku naa si waati iyi à bí Jesu iyi à ya kpe Kirisi təku ikā ikā maatēei í wee má.

Kubú Jesu Kirisi

(Cə Luku 2:1-7)

¹⁸ Yaase bei à bío Jesu Kirisi wee. Hai waati iyi Maari í wee mudēei à mua Zozefu. Amma hee a maa tətə sēe Maari í ne así do gbugbāi Hundi ilaə. ¹⁹ Zozefu məkəu wee inə dee dee. Kū bi ɲu ku dasi Maari anyə si bantuma. Na ɲai í ce í dasi idə ɲu ku kəsie si asii. ²⁰ Si bei wa lasabu bəbe ɲai amalekai Aə Lafēe í naa í sə si ala í ni, Zozefu, awə təkui Davidi ilaaluu, maə ce ɲoi í so Maari, mudēe iyi à muə. Dasie kpasē. Así iyi í neu be, do gbugbāi Hundi ilaə. ²¹ Á bí ama ineməkə nə i sə Jesu. ɲui á faaba inee ɲa hai si dulum du ɲa.

²² Mii ɲau ihē fei í cei ku ba ide iyi Aə Lafēe í tako í sə walii Ezai ku sisia inə ɲau ku kə, ²³ iyi í ni, Mudēe gə iyi kù mà məkə á na ku ne así.

Á bí ama ineməkə,

Nɔ a kpoo Emanueli.

Yaasei iriui í je Ilaaḍ í wεε do aWa.

²⁴ Iyi Zozefu í j̄i n̄oi í ce bei amalekau í sḵo, í dasi Maari kpasεε. ²⁵ Amma aḵaḵo a kù tḵtḵo sεε hee í koo í bíḵo ama inεmḵkḵε. Nɔ Zozefu í sḵo Jesu.

2

Woo mà ḵa à naa Jesu ku cḵo hai nunui daakḵo

¹ À bí Jesui Betelehεmu si ilei Zudee si waatii amanlu Herodu. Si anyii kubíε woo mà yaasei andaiya gḵo ḵa à naa Zeruzalem̄u hai nunui daakḵo, ² nɔ à bee à ni, iwoi ilaalui Zuifu ḵa iyi à bí n̄seiui í wa. Hai nunui daakḵoi à ye andaiyaε í fita, ḵoi à naa ku tḵḵε.

³ Iyi amanlu Herodu í gbḵo ideu, ḵoi inḵε í fḵo, beεbe m̄oi inei Zeruzalem̄u ḵau fei inḵo ḵa í fḵo. ⁴ N̄oi í tḵtḵo inε ngboi woo weei Ilaaḵ ḵa do woo kḵo inε ḵa si wooda ḵa fei nɔ í bee ḵa tengi bii à ni aa bí Inε iyi Ilaaḵ í cicau. ⁵ N̄oi à jeaa à ni, Betelehεmui si ilei Zudee domi beεbeí walii Misee í tako í kḵḵo wo, ⁶ í ni,

Ilaaḵ í ni,
Inε inei Betelehεmu ḵa, si ilei
Zudee,

Ntḵo ntḵo, ilu n̄ḵε kù kere si ilu
nlai Zudee ḵa fei,

Si na iyi í jḵo hai si ilu n̄ḵei
ilaaluu á fita

Inε iyi á gbā inei Izireli, inεm
ḵa.

⁷ N̄oi Herodu í jḵo à kpe woo mà ḵau do asii, í bee ḵa si waatii iyi andaiyau í fita dee dee. Nɔ à sḵo. ⁸ Iyi í gbḵo beεbe nɔ í sḵo ḵa í ni a bḵo Betelehεmu a koo a bee yaasei amau wa

sāa sāa. Bii à yḵo nɔ a nyi wa a naa a sḵo n̄ḵu ku ba n̄ḵu m̄o n̄ḵu koo gulεa.

⁹ Iyi à gbḵo ideu à tā, ḵoi à dasi kpāa. Nɔ andaiya iyi à tako à ye hai nunui daakḵu í nyi í cua ḵa má hee tengi bii amau í wa, í bei í leek̄i lele be cau. ¹⁰ Iyi à ye andaiyau í leek̄i beεbe, ḵoi idḵo ḵa í dḵo hee í caa. ¹¹ Nɔ à lḵo ile be ḵoi à ye amau do Maari iyee. Nɔ à gulε à tḵḵε. Nɔ à fū bḵgḵoi amani ḵa à nya wura à muaa, do tulare iyi à ya jo do ikpo ku dḵo inunu iyi à ya kpe miru.

¹² Si anyie Ilaaḵ í sḵo ḵa si ala í ni a maà nyi bi amanlu Herodu má. Nɔ à too kpāa mmu à neḵo ilei ide ḵa.

Zozefu ḵa à sa à ne ilei Ezibiti

¹³ Iyi woo mà ḵau à to anyi à ne, nɔ amalekai Aḵo Lafεε í naa bi Zozefu si ala í ni, dede í so amau do iyee í sa í neḵo ḵa ilei Ezibiti, domi Herodu á de amau ku kpa. I koo í buba be titā hee ajḵo iyi an na n̄ ni í nyi wa má ḵa.

¹⁴ Na ḵoi í jḵo Zozefu í dede idū í so amau do iyee í neḵo ḵa Ezibiti. ¹⁵ Bei à buba hee Herodu í koo í ku. Iyi be í cei ku ba ide iyi Aḵo Lafεε í sḵo waliie ku sisia inε ḵau ku kḵo, si bei í ni, hai Ezibitii ñ kpe amam wa.

À kpa ama keeke ḵa

¹⁶ N̄oi amanlu Herodu í ye iyi woo mà andaiya ḵau à lele n̄ḵui, ḵoi idḵε í kḵo jiida jiida. N̄oi í ce dooi waatii iyi woo mà ḵau à ye andaiyau í fita, ḵoi í jḵo à koo à kpa ama inεmḵkḵo kpḵtḵo ḵa hee ku koo si do

amai adō minji ŋa fei si ilui
 Betelehemu do ilεεkoe ŋa fei.
 17 Bεεbei ide iyi walii Zeremi í
 fɔu í ce. Í ni,
 18 À gbɔ anu ku dō si ilui Rama.
 À gbɔ inε ŋa à kpata,
 À waa cā buubuu.
 Asee, Raselii wa kpata na irii
 amaε ŋa.
 Nɔ à bɔ ku leleε,
 Amma í kɔ ku gbɔ kuleleu
 Si na iyi í jò amaε ŋa a kù wεε
 má.

*Zozefu ŋa à baa hai ilei Ez-
 ibiti*

19 Si anyiε Herodu í naa í ku,
 ŋɔi amalekai Aō Lafēε í naa bi
 Zozefu si ala ilei Ezibiti bε, 20 í
 ni, dede i so amau do iyee i
 nyiò ŋa ilei Izireli. Inε ŋa iyi à
 waa de amau ku kpa à ku.

21 Nɔ Zozefu í dede í so
 amau do iyee à nyi ilei Izireli
 má. 22 Amma í gbɔ iyi
 Aakelausii í jε bommai baaε
 Herodu si ilei Zudeeu, ŋɔi wa
 ce ŋjoi ku bɔ ku buba bε. Nɔ
 Ilaaō í sōɔ si ala má í ni ku
 bɔ ilei Galilee. Ŋɔi í teki í bɔ
 Galilee si bei Ilaaō í sōɔ. 23 Nɔ
 í koo í buba Nazareti. Bεεbei
 idei walii ŋau í kō, si bei à ni
 aa kpoo inei Nazareti.

3

*WaaZOi Zāa woo dasi inyi
 (Cɔ Maaku 1:1-8; Luku 3:1-
 18; Zāa 1:19-28)*

1 Waati bεεbei, Zāa woo dasi
 inyi í naa wa ce waaZO si
 ghabuai Zudee. 2 Í ni, i kpaasi
 idɔ nŋe ŋa domi waati í maai
 iyi Ilaaō á na ku jε bommaε.
 3 Idei Zāaui walii Ezai í fɔ wo,
 si waati iyi í ni,

À gbɔ imui inε gɔ wa dō anu si
 ghabua wa ni,
 I teese kpāai Lafēε ku te ŋa.

4 Zāa wa dasi ibɔi ntoi
 kpookpo, nɔ wa dī santikii
 bata. Ketengbo do nyikōi sakoi
 í jε ijεε. 5 Nɔ inε ŋa à naa bi
 tεε hai Zeruzalemu do hai ilei
 Zudee fei do hai ilu ŋa iyi à
 wa cingaai idoi Zuudēeu fei.
 6 À ce tuubai dulum du ŋa nɔ
 à jò Zāa í dasi ŋa inyi si idoi
 Zuudēeu.

7 Farisi do Sadusi ŋa mɔ à
 waa naa bi tεε aŋa nkɔ nkɔ
 ku ba ku dasi ŋa inyi. Iyi Zāa í
 ye ŋa ŋɔi í sō ŋa í ni, inε inε buu
 ŋa bei njo wukuku, yooi í sō ŋe
 í ni i saa idɔkōi Ilaaō iyi í maai
 wa. 8 Na nŋu, i ce kookoosu
 jiida i nyisiò iyi i kpaasi idɔ ŋa.
 9 I maà tamaa mà aa ba faaba
 ŋa si na iyi í jò í ya maa ni i
 jε tɔkui Aburhamu ŋa. An sō
 ŋe, Ilaaō á yɔkɔ ku so kuta ŋau
 ihē ku ce ŋa tɔkui Aburhamu
 ŋa. 10 Wee dagba wa kāsī tā
 mɔm a daò icui jli. Na nŋu, jli
 iyi kù waa so iso jiida fei aa
 daa a dasi ina. 11 Amu inyii n
 wa n dasi ŋe ku ba ku jε sɛda
 idɔ ku kpaasi nŋe, amma inε gɔ
 á na ku naa si anyim. Í rem
 do gbugbā ntɔ ntɔ, n kù to baa
 n bɔ baataε. Nŋui á da nŋe si
 Hundei Ilaaō do ina. 12 Wa
 mu mii ku fε bileeε si awɔ, nɔ
 ku kpā bileeu bii à kpokpoe,
 nɔ ku ko yɔyɔɔu ku dasi aka,
 sakou mɔ ku dasi ina iyi ci ya
 ku.

*Inyi ku dasii Jesu
 (Cɔ Maaku 1:9-11; Luku
 3:21-22)*

13 Waati bεεbe Jesu í naa hai
 ilei Galilee nɔ í bɔ idoi Zuudēε

ku ba Zāa ku dasie inyi. ¹⁴ Iyi í to wa í ni Zāa ku dasi n̄ju inyi, n̄ju Zāa wa bi ku k̄o, í ni, aw̄oi ì ne kp̄aa i dasim inyi, n̄o beirei í ce ì waa naa bi tom. ¹⁵ N̄ju Jesu í j̄eaa í ni, j̄ò ku ce beεbe titā, domi beεbei à ne ka ce ka ceò mii iyi Ilaaḍ í bi fei. N̄o Zāa í je. ¹⁶ Iyi í dasi Jesu inyi í tā, be gbakā Jesu í fita wa hai si in̄o inyi. N̄ju lelei Aḍ í c̄i n̄o Zāa í ye Hundei Ilaaḍ wa de sie wa bei ankasiidi. ¹⁷ N̄o à gb̄o ide ku f̄o ḡo wa hai lele í ni, in̄e ih̄xi í je Amam. Ñ buu jiida jiida, siei in̄o did̄m fei í ya wa.

4

Seetam í lele Jesu

(C̄o Maaku 1:12-13; Luku 4:1-13)

¹ Si anyii n̄ju, n̄ju Hundei Ilaaḍ í b̄ò Jesu si gbabua ku ba Seetam ku leleε. ² N̄ju Jesu í ce anu ku d̄i das̄a ciiji do id̄u ciiji, si anyie n̄o ari wa kpaa. ³ N̄ju Seetam woo leleu, í naa sie í ni, bii aw̄ou Amai Ilaaḍi do nt̄o, j̄ò kuta n̄ju ih̄e a kp̄òð p̄ε. ⁴ N̄ju Jesu í j̄eaa í ni, kuk̄oi idei Ilaaḍ í ni, aman̄e ci ya w̄eε na ije n̄ju akā, amma á maa w̄eεi na ide iyi Ilaaḍ wa f̄o fei.

⁵ N̄o Seetam í b̄òde Zeruzalemu, ilu kumá, n̄o í ḡùde hee si antai ile lelei kpas̄ei Ilaaḍu. ⁶ N̄ju í ni má, bii aw̄ou Amai Ilaaḍi, fo i dingaa ile, domi kuk̄oi idei Ilaaḍ í ni, Ilaaḍ á na amalekaε n̄a wooda na irie a maa degbeε,

N̄o a maa muε si aw̄o
Ku ba i maà ti i koose si kuta.

⁷ N̄o Jesu í j̄eaa í ni, amma kuk̄oi idei Ilaaḍ í ni má, maà ti i sii Aḍ Laf̄εεε.

⁸ Si anyii n̄ju, Seetam í b̄ò Jesu hee antai iri kuta nla ḡo má n̄o í nyisie bommai andunya fei do amboe n̄ja. ⁹ N̄o í ni, bii ì gule ì t̄òm, mii n̄ju ih̄e fei an muεε.

¹⁰ N̄o Jesu í j̄eaa í ni, sekeε be Seetam. Kuk̄oi idei Ilaaḍ í ni, Aḍ Laf̄εεεi aa t̄ò, n̄o i w̄eε na irii n̄ju akā.

¹¹ N̄ju Seetam í bei í sekeε hai bi t̄eε, n̄o amaleka n̄a à naa à sobie.

Jesu í sinti iceε Galilee

(C̄o Maaku 1:14-15; Luku 4:14-15)

¹² N̄ju Jesu í gb̄o à ni à mu Zāa à dasie piis̄ò. N̄o í sinda í nyi ilei Galilee. ¹³ Amma iyi í to Nazareti, k̄u buba be, Kaperanumui í koo í buba, ilu iyi í wa k̄ok̄oi tenku iyi à ya kpe Galilee, si ilei Zabal̄ò do Neḗitali. ¹⁴ Iyi be í cei ku ba ide iyi walii Ezai í tako í f̄ou ku k̄ò waati iyi í ni,

¹⁵ Inei Zabal̄ò do inei Neḗitali n̄a,

An̄a iyi à wa k̄ok̄oi kp̄aa iyi wa b̄o Tenku,

An̄a iyi à wa ikpa icei idoi Zuud̄εεu,

An̄a iyi à wa ilei Galilee bii dimi mmu n̄a à wa,

¹⁶ An̄a iyi à wa si ilu kuku wo, An̄ai à ye inya kumá nla nla.

An̄a iyi à wa si ile bii iku do ilu kuku í wa,

An̄ai inya kumá í naa si.

¹⁷ Hai waati beεbei Jesu í sinti ku waazo, í ni, i kpaasi id̄o n̄je si na iyi í j̄ò waati í maai wa iyi Ilaaḍ á je bommaε.

Jesu í kpe s̄òk̄o m̄εε ḡo n̄a

(C̄o Maaku 1:16-20; Luku 5:1-11)

18 Ajɔ nɔɔ ɔɔ Jesu wa ne si itii tenku iyi à ya kpe Galilee, nɔi í ye sɔkɔ minji ɔɔ nɔ, Simɔɔ iyi à ya kpe Piɛɛ do ifɔɛ Anderee, à waa le taaɔ si inɔ tenkuu. 19 Nɔ í sɔ nɔ í ni, i toom wa nɔ, nɔ an ce nɔ woo dɛdɛ inɔ nɔ iyi aa je ti Ilaaɔ. 20 Be gbakã à jò taaɔ nɔ nɔ à tooɛ.

21 Iyi í to waju nɔ í ye inɔ minji ɔɔ nɔ má, Zaaki do Zãa ifɔɛ, amaí Zebedee nɔ. Inɔ nɔ à wa si akɔi inyi ɔɔ do baa nɔ, à waa teese taaɔ nɔ nɔ. Nɔ Jesu í kpe nɔ. 22 Be gbakã nɔ mɔ à jò akɔu do baa nɔ à waa tooɛ.

23 Nɔ Jesu í dabii si ilei Galilee fei wa kɔ inɔ nɔ si cio ile bii Zuifu nɔ à ya ce kutɔɔ nɔ nɔ, wa sisi nɔ laabaau jiiɔa si bei Ilaaɔ wa ce sɔlu ku na ku je bommaɛ, nɔ í jò inɔ nɔ à waa ba iri si bɔɔ dimi ikã ikã nɔ nɔ fei. 24 Nɔ baauɛ í fangaa bii fei si ilei Siri fei, hee inɔ nɔ à wasi ku naaɔ bɔɔ nɔ nɔ wa bi tɛɛ. Inɔ nɔ iyi à ne dimii bɔɔ ikã ikã fei do inɔ nɔ iyi à ne wahalai ara kuro nkɔ do inɔ nɔ iyi inɔ inɔ nɔ nɔ à mu, do inɔ nɔ iyi à waa ce bɔɔi cukuuna do wɛɛɛ nɔ, à naaɔ nɔ fei wa bi tɛɛ, nɔ í jò nɔ fei à ba iri. 25 Nɔ zamaa nkɔ ɔɔ í too fitie wa hai ilei Galilee do hai ilui Zeruzalemu do ilei Zudee hee do icei idoi Zuudɛɛu bii Ilu Mɛɛwa nɔ à wa fei.

5

*Inɔ didɔ nɔ nɔ
(Cɔ Luku 6:20-23)*

1 Iyi Jesu í ye zamaa nɔi í koo í gũ iri kuta ɔɔ í buba. Nɔ

mɔcɔɛ nɔ à naa à tɔtɔ siɛ. 2 Nɔ í lɔsi cio ku kɔ nɔ si.

Si cioɛu í ni,

3 Ilu inɔ didɔ nɔi inɔ nɔ iyi à waa tɔɔ Ilaaɔ do ara kukaye,

Domi nɔi à je inɔi bommai Ilaaɔ nɔ.

4 Ilu inɔ didɔ nɔi inɔ nɔ iyi à waa kpata,

Domi Ilaaɔi á tũ idɔ nɔ.

5 Ilu inɔ didɔ nɔi inɔ nɔ iyi daa nɔ í dɔ,

Domi nɔi aa ne ileu fei.

6 Ilu inɔ didɔ nɔi inɔ nɔ iyi à waa gbɔ ari do agbei mii iyi Ilaaɔ wa bee,

Domi Ilaaɔ á jò a yo.

7 Ilu inɔ didɔ nɔi inɔ nɔ iyi à ya ne araarei inɔ nɔ,

Domi Ilaaɔ mɔ á ne araare nɔ.

8 Ilu inɔ didɔ nɔi inɔ nɔ iyi idɔ nɔ í má,

Domi aa ye Ilaaɔ.

9 Ilu inɔ didɔ nɔi inɔ nɔ iyi à waa ce icei laakai ku sũ,

Domi Ilaaɔ á kpe nɔ amaɛ nɔ.

10 Ilu inɔ didɔ nɔi inɔ nɔ iyi à kpã nɔ iju si na iyi í jò à waa ce mii iyi Ilaaɔ í bee nɔ,

Domi nɔi à je inɔi bommai Ilaaɔ nɔ.

11 Inɔ ilu inɔ didɔ nɔi, bii à waa bu nɔ à waa kpã nɔ iju nɔ à waa má nɔ laalɔ baa yooma fei na irim. 12 I jò i nyaanyi i wɛɛɔ inɔ didɔ nla nla nɔ si na iyi í jò riba iyi à jile nɔ leleaɔ í la. Nɔ nɔ beɛɛi à kpã walii nɔ iyi à cua nɔ nɔ nɔ mɔ iju.

*Mɔndai imu do ti inya kumá
(Cɔ Maaku 9:50; Luku 14:34-35)*

13 Nɔi Jesu í sɔ̄ ɲa má í ni, ɲɛi ì je imu si inɔi inɛi andunya ɲa. Bii didɔi imu í ku, mii aa dasi ku jò ku dɔ̄ má. Í gbe de a nikãe, nɔ inɛ ɲa a tɛsɛɛ.

14 Nɔ ɲɛi ì je inya kumáí andunya. Ilu iyi à ma si iri kuta kaa manji. 15 A ci ya má fitila a biiɛ do caka. Amma à ya kɔaɛi tengi bii á má inya, inɛi kpasɛ fei ku yɛ̀ò ilu. 16 Bɛɛbe moi i jò inya kumá ɲɛ ku má si wajui inɛ ɲa ku ba a yɛ kookoosu jiida ɲɛ ɲa nɔ irii Ilaaɔ̄ Baa ɲɛ iyi í wa lele ku ne amboe.

Idei wooda

17 Jesu í ni má, i maà tamaa bei ñ naa woodai Moizi do cioi walii ɲau ku kpaí. Aawo, ñ naa ku kɔ̄oi. 18 Ntɔ ntɔ, hee lele do ile koo tã̀ò, baa wasalii wooda keeke akã kaa gaizia, í gbe fei ndɛɛ ku kɔ̄i. 19 Na ɲɲu, inɛ iyi í kua wooda, baa bii í je icu akã keeke gɔi, nɔ í sɔ̄ inɛ gɔ ɲa mɔ í ni a ce bɛɛbe, aa kpe lafɛɛ inɛ iyi í kere í re si bommai Ilaaɔ̄. Amma inɛ iyi wa jirimae nɔ wa kɔ inɛ gɔ ɲa mɔ si, aa kpe lafɛɛ inɛ nla si bommai Ilaaɔ̄. 20 Ñ wa n sɔ̄ ɲɛi, i kaa je inɛi bommai Ilaaɔ̄ ɲa bii kù je ì ce mii iyi Ilaaɔ̄ í bee ɲɛ ɲa í re woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa do Farisi ɲau.

Idei idɔ̀kɔ̄

21 Jesu í sɔ̄ ɲa má í ni, ì gbɔ ɲa iyi Moizi í sɔ̄ bala ɲɛ ɲa í ni, i maà kpa inɛ, nɔ inɛ iyi í kpa inɛ fei aa bɔ̀ðe si wajui woo kiiti ɲa a nyisɛ bɔ̀ne. 22 Amma amu, an sɔ̄ ɲɛ, inɛ iyi wa ce idɔ̀kɔ̄ do kpaasɛ aa bɔ̀ðe si

wajui woo kiiti ɲa a kpãa iju, nɔ inɛ iyi wa cɔ kpaasɛ nfe aa kiitie si wajui inɛ ngbo ɲau, inɛ mɔ iyi wa cɔ kpaasɛ nnyei á lɔ si ina iyi ci ya kuu. 23 Na ɲɲu, bii ì naaò amuai Ilaaɔ̄ wa bi kuwee nɔ bei ì ye gigi iyi kpaasɛ gɔ wa mu taaleɛ, 24 jò amuaɛu bi kuweeu be titã, i koo i teese ideu gbakã, awɔ do kpaasɛ. Si anyie, i bei i nyi wa i cea Ilaaɔ̄ amuaɛ.

25 Bii í je inɛ gɔ wa bɔ̀ðe ile kiiti na ideɛ gbese gɔ, ce kookaai hai kpãa awɔ do lafɛɛ i gbɔsi nje ku ba ku maà dasie awɔi woo kiiti. Bii kù je bɛɛbe, woo kiitiu á dasie si awɔi zandaamu, nɔ zandaamu mɔ ku dasie ile piisɔ̄. 26 Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ̄ei, bii à dasie piisɔ̄, bii i kù sã gbeseu fei i kaa fita. Nkãma kaa gaizia si.

Idei sakara

27 Jesu í ni má, ì gbɔ ɲa iyi Moizi í ni, i maà ce sakara. 28 Amma amu, an sɔ̄ ɲɛ, awɔ inɛmãkɔ iyi í cɔ inaabo hee binɛɛ í dede, ì ce sakara mbe tã si idɔ̀e. 29 Na ɲɲu, bii iju njeɛi wa dasie dulum, nyaa i nyɔ̀ò ku jlie. Á tiaɛ i nyɔ̀ò ikɔ̄ akãi araɛ gɔ do iyi aa sɔ̄si araɛ fei si ina iyi ci ya ku. 30 Bii í je awɔ njeɛi wa dasie dulum, buu i nyɔ̀ò ku jlie. Á tiaɛ i nyɔ̀ò ikɔ̄ akãi araɛ gɔ do iyi aa sɔ̄si araɛ fei si ina iyi ci ya ku.

Idei abo ku kɔ̄si

(Cɔ Matie 19:9; Maaku 10:11-12; Luku 16:18)

31 Nɔ Jesu í sɔ̄ ɲa má í ni, Moizi í ni, inɛ iyi wa kɔ̄si aboɛ á náa tiaɛ nje kukɔ̄sii. 32 Amma amu, ñ wa n sɔ̄ ɲɛ, inɛ iyi í kɔ̄si

aboe nò kù je na sakara, məkəu í dasie sakarai. Nò məkə mə iyi í so abo iyi à kəsiu, í ce sakarai.

I maà ya gbasi do ngəgə

³³ Jesu í sǝ ɲa má í ni, ì nǝ ì gbǝ iyi Moizi í sǝ bala nɲe ɲau í ni, ide iyi ì gbasi si wajui Aǝ Lafɛɛ ì ni aa ce, jǝ í coo. ³⁴ Amma amu, ɲ wa n sǝ ɲei, i maà ya ce kugbasi ɲa pai. I maà ya gbasi do lele ɲa domi batai bommai Ilaaǝi. ³⁵ Nǝ ì maà ya gbasi do ile ɲa, domi bi ku lesi ísɛɛi. Nǝ ì maà ya gbasi do Zeruzalɛmu ɲa domi ilui Ilaaǝ amanlu ɲlaui. ³⁶ Nǝ ì maà ya gbasi do iri nɲe ɲa si na iyi í jǝ í kaa yǝkǝ í fúuta baa ntoí iri akǝ nɲe hee ma je í jǝ ku dǝ ɲa. ³⁷ I jǝ ide ku fǝ nɲe ku je ntǝ. Bii ì ni ooi ku je oo do ntǝ, bii aawo məi, ku je aawo. Iyi aa lesi antaɛ bebei fei ɲa, hai bi Seetam ine laalɔui wa naa.

*Idei laalɔ ku sǝ
(Cǝ Luku 6:29-30)*

³⁸ Jesu í sǝ ɲa má í ni, ì gbǝ ɲa iyi Moizi í fǝ wo í ni, ine iyi í nya ijui ine gǝ, aa nya ti nɲu mə. Ine mə iyi í ce inyii ine gǝ, aa ce ti nɲu məi. ³⁹ Amma amu, ɲ wa n sǝ ɲei, i maà ya sǝa ine laalɔ iyi í ce nɲe. Bii ine í sambalae si nje, toa cangau má. ⁴⁰ Bii ine gǝ í bǝðe kiiti ku ba ku gba danzigie, naa kumboe mə má. ⁴¹ Bii ine gǝ í tilasie í soa nɲu aso í neð zakai kilo akǝ, so í nɛaa ku to kilo minji gbakǝ. * ⁴² Bii ine gǝ í tǝe mii gǝ, muaa. Bii ine gǝ í

nàa mii gǝ ku kǝaye bi tɛɛ, maà kǝ.

Idei mbɛɛ ɲa ku bi

(Cǝ Luku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Jesu í ni má, ì gbǝ ɲa iyi Moizi í fǝ wo í ni, bi kpaasie, nǝ ì cé mbɛɛɛ. ⁴⁴ Amma amu, ɲ wa n sǝ ɲei, i ya bi mbɛɛ nɲe ɲa, nǝ ì ya cea ine ɲa iyi à waa kpǝ ɲe iju kutǝɔ ɲa. ⁴⁵ Bii ì waa ce beɛbe ɲa ì waa nyisi ine ɲa iyi ì je amai Ilaaǝ Baa nɲe iyi í wa lelei, domi Ilaaǝ í jǝ inunue wa má inya si ine jiida do si ine laalɔ ɲa. Nǝ ì jǝ íjǝ wa rǝa ine ɲa iyi à waa ce idǝɔbie hee do bi ine ɲa iyi a kù waa coo fei. ⁴⁶ Bii ine ɲa iyi à bi ɲe aɲa akǝi ɲe mə ì bi ɲa, to, riba yoomai aa ba ɲa. Baa woo gba fiaí lempoo ɲa mə à ya ce dimie. ⁴⁷ Bii kpaasi nɲe ɲa aɲa akǝi ì ya ce fǝɔ ɲa, to, ɲe mə yooi ì tia ɲa. Baa hai dasi Ilaaǝ naane ɲa mə à ya ce beɛbe. ⁴⁸ Na nɲu, ì jǝ jiida nɲe ku kǝ bei ti Ilaaǝ Baa nɲe iyi í wa lele í kǝ.

6

Idei amua ku cea ilu are ɲa

¹ Jesu í fǝ má í ni, bii ì waa ce mii iyi Ilaaǝ í jile nɲe, ì ya ce laakai ɲa ì maà coo si bantuma. Bii ì waa coo si bantuma ku ba ine ɲa a yǝɔ, ì kaa ba riba kǝma hai bi Baa nɲe iyi í wa lele.

² Na nɲu, bii ì waa mua ilu are ɲa ngǝgǝ ɲa, ì maà ti ì cǝ kɛsɛɛde bei ilu muafiti ɲa à ya ce. À ya ce amua nɲa ɲai si ile bii à ya ce kutǝtǝɔ ɲa do si kpǝa ɲa ku ba ine ɲa a saabu ɲa. Ntǝ

* **5:41** Bii ine gǝ í tilasie í soa nɲu aso Waati beɛbe, inei Romu ɲai à waa je ine ngboi ileu. Nǝ akawe nɲa ɲa do sooge nɲa ɲa à nɛ kpǝa a tilasið ine gǝ ku so nɲa aso.

ntɔ, inɛ nɲu ɲa à ba riba ɲa fei tã. ³ Amma inɛ, waati iyi ì waa mua ilu are ɲa ngɔɔ ɲa, i maà jò awɔ canga nɲɛ ku mà mii iyi awɔ nɲɛu wa ce, ⁴ ku ba amua iyi ì waa ce ɲa i coo si afei inɛ minji. Nɔ Ilaaɔ Baa nɲɛ iyi wa ye mii fei á sã nɲɛ ribaɛ.

Idei kutɔɔ
(Cɔ Luku 11:2-4)

⁵ Jesu í ni, bii ì waa ce kutɔɔ ɲa i maà ya ce bei ilu muafiti ɲa à ya ce. À ya bi anja a leeki a ce kutɔɔ ile bii à ya ce kutɔɔ ɲa do bi tafa ɲa ku ba inɛ fei ku ye ɲa. Ntɔ ntɔ, inɛ nɲu ɲa à ba riba ɲa fei tã. ⁶ Amma inɛ, bii ì waa ce kutɔɔ ɲa, i lɔ hee ilaawa i cɛmbo ɲa, i tɔɔ Ilaaɔ Baa nɲɛ be tengi bii inɛ gɔ kù waa ye nɲɛ, nɔ Baa nɲɛ iyi wa ye mii iyi wa manji fei á sã nɲɛ.

⁷ Bii ì waa ce kutɔɔ ɲa i maà ya fɔ ide akã i maa sisi ɲa béi hai mà Ilaaɔ ɲa à ya ce. À waa tamaa na ide nkpɔ ku fɔi anjai Ilaaɔ á gbɔ̀ kutɔɔi anja. ⁸ I maà ya jɔ ɲa ɲa, domi hee i maà tɔɔ ɲa, Baa nɲɛ í mà bukaatai mii iyi ì nɛ tã ɲa. ⁹ Bei í sɛa i ya ce kutɔɔ ɲa wee.

Ilaaɔ Baa nwa iyi í wa lele,
Jò inɛ fei ku mà iyi awɔi ì jɛ inɛ kumá.

¹⁰ Naa jɛ bommaɛ.

Jò inɛ fei ku ce idɔɔbiɛ si ileu ihɛ bei à waa ce lele.

¹¹ Mu nwa ijei ajɔ fei nwa.

¹² Kpa idei dulum du wa bei awa mɔ à ya ka kpa idei kurara iyi inɛ ɲa à ce nwa.

¹³ Maà ti i jò ka dasi kulele,
Amma nya wa hai si awɔi Seetam.

[Domi awɔi ì nɛ bomma do gbugbã do amboe hee do ajɔ fei. Ami.]

¹⁴ Nɔ í nyi í ni má, bii ì ya kpa idei kurara iyi inɛ ɲa à ce nɲɛ, Ilaaɔ Baa nɲɛ mɔ á kpa idei kurara nɲɛ. ¹⁵ Amma bii inɛ mɔ i ci ya kpa idei kurara iyi inɛ ɲa à ce nɲɛ, Baa nɲɛ mɔ kaa kpa idei kurara nɲɛ.

Idei anu ku dɛ

¹⁶ Jesu í ni má, bii ì waa ce anu ku dɛ ɲa, i maà ya jò waju nɲɛ ku nyisi wahala nɲɛ béi ilu muafiti ɲa à ya ce. À ya kpaasi waju ɲa ku ba inɛ fei ku yɔɔ iyi à waa dɛ anu. Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ nɲɛ, inɛ nɲu ɲa à ba riba ɲa fei tã. ¹⁷ Amma inɛ, bii ì waa dɛ anu, i wɛɛju sãa sãa ɲa nɔ i jɔsi waju nɲɛ ikpo ¹⁸ ku ba inɛ ɲa a maà mà iyi ì waa dɛ anu ɲa, í gbe Ilaaɔ Baa nɲɛ iyi í wa bii a kù waa yɔɔ. Nɔ Baa nɲɛ iyi wa ye mii iyi wa manji fei, á sã nɲɛ.

Amanii lele ku dɛ
(Cɔ Luku 12:33-34)

¹⁹ Í sɔ ɲa má í ni, i maà ti i dɛdɛ amani si andunyau ihɛ, bii tütü ɲa aa jɔɔ, do bii á mu atɛ, do bii ile ɲa aa lɔ do gbugbã a koo a ce ileɛ. ²⁰ Amma i dɛdɛ amanii lele bii kaa mu atɛ nɔ tütü ɲa a kaa yɔkɔ a bejɛɛ, nɔ ile ɲa mɔ a kaa yɔkɔ a lɔ a ce ileɛ. ²¹ Ntɔ ntɔ, í sɛa i dɛdɛ amanii lele ɲa domi bii amanii inɛ í wa, be mɔi laakaɛ í ya wa.

Inya kumá ara
(Cɔ Luku 11:34-36)

²² Í ni má, ijui í jɛ fitilai ara. Bii ijue wa nɛ baani, araɛ fei ì wa si inya kumá. ²³ Amma bii

ijue kù waa ne baani, arae mō fei í wa si ilu kukui. Na n̄ju, mii iyi í ne ku ce inya kumá, bii ilu kukui í ce, ilu kukuu á la ku caa.

Ilaaḍ ku dasi naane
(Cō Luku 16:13; 12:22-31)

²⁴ Jesu í sō ḡa má í ni, inē ḡo kaa yōkō ku cea lafēe minji ice aḡo. Ntō ntō, á cé inē akā nō ku bi inē akā, walakō á jirima inē akā nō ku donda inē akā. I kaa yōkō i too Ilaaḍ do fia aḡo ḡa.

²⁵ Na n̄ju ñ wa n sō ḡei, i maà ya maa weewea do mii iyi aa je i maa weeḍ ḡa, walakō do ḡine iyi aa dasi ḡa. Kuweei amanē í re ije, ara mō í re ḡine. ²⁶ I cō yei ḡa iyi à waa fo lele. A kù waa gbē hee a da ḡoḡo a dasi suu. Do n̄ju fei, Baa ḡḡe iyi í wa lele wa wo ḡa. I kù mà ḡa iyi beere ḡḡe í re ti yei ḡau be? ²⁷ Yooi si inō ḡḡe na kuweewae á yōkō ku kōḍsi kusōi adōe baa keeke.

²⁸ To, na mii í ce ì ya maa weewea do idei ḡine ḡa. I cō bei wua ḡa à ya da koko si inō sako mēe. A kù waa ce ice a ci ya nō a wō acō. ²⁹ Amma ñ wa n sō ḡe, baa Salomō ilaalu n̄lau, do amboe n̄la n̄lae fei kù ne ḡine iyi boodaē í to kokoi ḡi ḡau be baa akā. ³⁰ Fōfō í weei n̄nyi do kuslae amma ala aa dasiē inai. To, bii Ilaaḍ í mua fōfō ḡa iyi aa na a dasi ina booda ku s̄ia bebe, kaa yōkō ku mu ḡḡe nyau ku re fōfō ḡau be de. I kù ye naane ḡḡei kù la?

³¹ Na n̄ju, i maà ya weewea i ni ḡa, mii aa ka je, mii aa ka

mō, walakō mii aa ka biiḍ ara nwa. ³² Hai mà idei Ilaaḍ ḡai à ya maa kpataa mii ḡau be fei, amma Baa ḡḡe iyi í wa lele í mà iyi ì ne bukaatai mii ḡau be fei ḡa. ³³ Na n̄ju, i hanya titā ḡa i ce idōbii Ilaaḍ do bei aa ce i ḡō bommae ku bō waju. Iyi í gbe bei fei Ilaaḍi á kōḍ ḡḡe si. ³⁴ Aḡo fei wahalae í ya tooi. Na n̄ju, i maà kpataḍ ala ḡa, domi ala mōi á mà tee.

7

Idei kiiti
(Cō Luku 6:37-38, 41-42)

¹ Jesu wa fō má í ni, i maà ya kiiti inē ḡa ku ba Ilaaḍ mō ku maà kiiti ḡḡe. ² Ntō ntō, ñ wa n sō ḡei, do yaase bei ì ya maa kiiti inē ḡa, bebe mōi Ilaaḍ mō á naa ku kiiti ḡḡe. Nō si ḡūa bii ì wāaḍ inē ḡa, si be mōi aa wāa iḡe mō. ³ Na mii í ce ì waa ye fōfō keeke iyi í wa si ijui kpaasie nō i kù ye ḡi ite iyi í wa si titee. ⁴ Beirei aa ce i sō kpaasie i ni, ḡō n nyae fōfō si ijue, awō iyi ḡi ite í wa si tee. ⁵ Awō ilu muafitii, ḡō i tako i nya ḡi ite iyi í wa si ijue titā ku ba i ye ilu s̄aa s̄aa, i bei i nya fōfō iyi í wa si ijui kpaasie.

⁶ I maà nyō lege jiida ḡḡe ḡa si wajui kuusō ḡa ku ba a maà teesee. Nō i maà ti i na aja ḡa mii kumá ḡa ku ba a maà na a sinda a ḡo ḡe*.

Idei kutō
(Cō Luku 11:9-13)

⁷ Jesu í ni má, i ya tō ḡa, aa mu ḡḡe. I ya dēde ḡa, aa ba

* **7:6** Yaasei ideui í je, kuwee jiida ḡḡe iyi ì ne hai bi Ilaaḍ, i maà ti i fō idee bi inē ḡa iyi à ye bei kuusō ḡa iyi a kù bi beerei ideu ku mà, ku ba a maà teesee. Nō i maà ti i fō idee bi inē ḡa mō iyi à ye bei aja ḡa iyi aa naa a sinda a ḡo ḡe.

ɲa. I ya cã gambo ɲa, aa cɪ nɲɛ.
 8 Ntɔ ntɔ, inɛ iyi í ya tɔɔ fei, aa
 mua. Inɛ mɔ iyi wa dede fei,
 á ba. Inɛ mɔ iyi wa cã gambo
 fei, aa cɪa lafɛɛ. 9 Yooi í wa si
 inɔ nɲɛ ihɛ iyi bii amaɛ í tɔɔɛ
 pɛɛ á so kuta ku naa. 10 Bɛɛbɛ
 mɔi inɛ kãma kù wɛɛ iyi bii
 amaɛ í tɔɔɛ cɛɛ á so nɲo ku naa.
 11 Debɛi, bii inɛ iyi ì ya ce laalɔ
 ɲa ì mà mii jiida ku na ama
 nɲɛ ɲa, ì waa tamaa mà Baa
 nɲɛ iyi í wa lele kaa yɔkɔ ku
 mua inɛ ɲa iyi à waa tɔɔɛ mii
 jiida ku re bɛɛbɛ ɲa?

12 Na nɲu, mii iyi ì bi inɛ
 ɲa a ya ce nɲɛ fei, inɛ mɔ i ce
 nɲa bɛɛbɛ ɲa, domi iyi bei í jɛ
 icui ideí kukɔsii walii ɲau do
 ti woodai Moizi.

Andɛ iyi kù cɪ
(Cɔ Luku 13:24)

13 Í sɔ ɲa má í ni, koofa
 nla do kpãa ku cɪ ɔ í wɛɛ,
 do minjisia ku mongolo ɔ iyi
 wa bɔ ala nwa. Í lɔ do koofa
 ku mongolou ɲa, domi koofa
 nlau do kpãa ku cɪu, bi ikui
 wa bɔ, nɔ inɛ nkpɔi wa too do
 bɛ. 14 Amma kpãa iyi wa bɔ bi
 kuwɛɛ hai tã í mante, andɛɛ kù
 cɪ. Nɔ inɛ ɲa iyi à ye kpãau à
 waa tooɛ a kù kpɔ.

Idei jɪi do isoɛ
(Cɔ Luku 6:43-44)

15 Jesu í ni má, i ya ce laakai
 ɲa do walii ilu ibo ɲa. À ya
 naa bi tu ɲɛi do daa didɔ bei
 angudã ɲa, amma idɔ ɲa í yei
 bei idɔi mbo ɲa. 16 Aa yɔkɔ i
 mà ɲa ɲai si kookoosu nɲa ɲa
 bei à ya mà jɪi hai si isoɛ. A
 ci ya ka isoi rezɛɛ si agũ. Nɔ a
 ci ya ka figi si agũ fufũ. 17 Jɪi
 jiida fei iso jiidai í ya so, nɔ jɪi

laalɔ mɔ ku so iso laalɔ. 18 Jɪi
 jiida kaa yɔkɔ ku so iso laalɔ,
 bɛɛbɛ mɔi jɪi laalɔ kaa yɔkɔ ku
 so iso jiida. 19 Nɔ jɪi iyi kù waa
 so iso jiida fei à ya daai a dasi
 ina. 20 Si bei à ya mà jɪi hai si
 isoɛ, bɛɛbɛ mɔi aa mà walii ilu
 ibo ɲa hai si kookoosu ɲa.

N kù mà ɲɛ ajɔ kãma
(Cɔ Luku 13:25-27)

21 Jesu í ni má, kù jɛ inɛ iyi
 wa kpem Lafɛɛ Lafɛɛ feii á na
 ku lɔ si bommai Ilaaɔ, bii kù
 jɛ inɛ ɲa iyi à waa ce idɔɔbii
 Baam iyi í wa lele. 22 Ajɔ nɲu
 bɛ, inɛ nkpɔi á maa ni, Lafɛɛ
 Lafɛɛ, a kù ce walii do iriɛ? A
 kù lele inɛi inɔɔko ɲa do iriɛ?
 A kù ce maamaake nkpɔ do
 iriɛ? 23 Amma an sɔ ɲa si wajui
 inɛ fei n ni, n kù mà ɲɛ ajɔ
 kãma. I sekeɛ hai bi tom, inɛ
 iyi i kù ce idɔɔbim ɲa.

Idei woo ma ile minji ɔ ɲa
(Cɔ Luku 6:47-48)

24 Jesu í kpa nɲa mɔnda má í
 ni, na nɲu, inɛ iyi í gbɔ ide iyi ñ
 wa n fɔu ihɛ fei nɔ wa jirimae,
 á yei bei mɔkɔ ilu bisi iyi í ma
 ileɛ si kuta. 25 Ijɪ í rɔ, ido í kɔ í
 nikã, nɔ fufu nla nla í dede si
 ileu, amma kù cuku, domi si
 kutai à maa. 26 Amma awɔ iyi
 ì gbɔ ide iyi ñ wa n fɔu ihɛ fei
 nɔ i kù saaluɛ, aa yei bei mɔkɔ
 nnyei iyi í koo í ma ileɛ si sãai
 ido. 27 Ijɪ í rɔ, ido í kɔ í nikã, nɔ
 fufu nla nla í dede si ileu, nɔ í
 cuku í legɛ fei.

28 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã, ɲɔi
 zamaau í bitɪ do si bei wa kɔ
 ɲa si cio. 29 À bitii si na iyi í
 jɔ do yiikoi wa kɔ ɲa si, kù jɛ
 bei woo kɔ inɛ ɲa si wooda nɲa
 ɲau.

8

Jesu í jò dinte gə í ba iri

(Cə Maaku 1:40-45; Luku 5:12-16)

¹ Jesu í sō ɲa ide ɲau ihē feii í bei wa kita wa hai si antai kutau. Waati iyi í kita wa ɲoi zamaa nla gə wa tooe. ² Nə dinte gə í naa í seebata si wajue í ni, Lafēe, bii ì bi, aa yəko í jò n ba iri n je inε iyi í má. ³ ɲoi Jesu í yə awəe í luu nə í ni, ñ bi. Ba iri nə i je inε kumá. Be gbakā í ba iri hai si bōɔeu. ⁴ Nə Jesu í sōo í ni, gbə, maə sō inε gə ideu ihē, amma koo nyisi arae bi woo weei Ilaaɔu, nə i ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuweeu bei á nyisi ɲa iyi ì je inε iyi í má bebei.

Jesu í jò amaacei inε ngboi sooge gə ɲa í ba iri

(Cə Luku 7:1-10; Zāa 4:43-54)

⁵ ɲoi Jesu í bə Kaperanumu. Waati iyi í lə inə iluu ɲoi inε ngboi sooge cɔ gə í koo í təe ku faaba ɲɲu, ⁶ í ni, Lafēe, amaacem wa ce bōo kpasē, ci ya yəko ku wu baa awə, wa kpāa iju ntə ntə. ⁷ ɲoi Jesu í ni, í sɔa, an koo n faabaε. ⁸ Amma inε ngboi sooge ɲau í jea í ni, Lafēe, n kù to i lə kpasēm. Baa hai ihē fə ide, amaacem nəu á ba iri. ⁹ Amu takam, ñ ne inε ngbo ɲa iyi ñ wa n jirima, nə ñ ne sooge gə ɲa mə iyi ñ wa n gbā. Inε akā ɲa iyi ñ be á kooi, inε iyi ñ kpe mə á naai, nə ice iyi ñ ni amaacem ku ce ɲɲui í ya ce.

¹⁰ Iyi Jesu í gbə ideu í biti nə í sō inε ɲa iyi à waa tooeu í ni, ntə ntə, baa si inə inε Izireli ɲa fei n kù ye inε iyi

í yəko í dasim naane nla bei inεeu ihē. ¹¹ An sō ɲe, hai je Zuifu nkɔə á na ku naa hai do bii fei a buba si bommai Ilaaɔ. Aɲai aa je do Aburhamu do Izaaki do Zakəbu bala ɲɲe ɲa ajə. ¹² Amma ɲe, təku ɲɲa ɲa iyi í jə inε ɲa i wa be aa nyə ɲe angule si ilu kuku. Tengi bei aa lesi awə si iri i maa kpataə ɲa. ¹³ Nə Jesu í sō inε ngboi sooge ɲau í ni, bə kpasēε. Fei ndεε á ce si bei ì dasi naaneu. Be gbakā amaaceu í ba iri.

Jesu í jò bōo nkɔə í ba iri

(Cə Maaku 1:29-34; Luku 4:38-41)

¹⁴ Si anyie, Jesu í bə kpasēi Pieε, í koo í ba iyei aboi Pieε kù waa ne baani, wa sūə ara gbāa. ¹⁵ ɲoi Jesu í lu awəe nə ara gbāau í nya. Nə abou í dede í yaae.

¹⁶ Iyi alε í le, à naa Jesu inε ɲa iyi à ne inεi inəoko ɲa wa nkɔə nkɔə. Nə í lele inεi inəoko ɲau do ide ku fə, nə inε ɲa iyi à waa ce bōo fei í jə à ba iri. ¹⁷ Í ce ɲɲu ɲau bei ku ba ide iyi walii Ezai í fəu ku kə iyi í ni, ɲɲu takae í so gbugbā hai ne nwa nə í nya bōo nwa ɲa.

Inε ɲa iyi à bi Jesu ku too

(Cə Luku 9:57-62)

¹⁸ Ajə ɲɲu gə, zamaa nkɔə gə í kaako Jesu. Iyi Jesu í ye ɲa ɲoi í sō məcəe ɲau í ni a bə icei tenkuu do ikpa ihə. ¹⁹ Hee a maa ne ɲoi woo kə inε ɲa si wooda gə í naa bi tεε nə í ni, Mεetu, an tooe bii ì waa bə fei. ²⁰ Nə Jesu í sōo í ni, inɲa ɲa à ne kolo ɲa nə baa yei ɲa mə à ne bi ku sū. Amma amu Amai Amanε n kù ne bii an koo n

sũ n s̄imi. ²¹ Nɔ inɛ akãĩ mɔcɔĩ Jesu gɔ mɔ í ni, Lafɛɛ, jò n koo n si baam wa titã. ²² Amma Jesu í jɛaa í ni, awɔ de toom wa, nɔ í jò iku ŋa a si iku ŋa ŋa.

Jesu í leekĩ fufu si tenku

(Cɔ Maaku 4:35-41; Luku 8:22-25)

²³ Si anyii ŋɔ, Jesu í lɔ akɔĩ inyi nɔ mɔcɔɛ ŋa mɔ à lɔ à tooɛ. ²⁴ Iyi à waa nɛ ŋɔĩ fufu nla gɔ í dede si tenkuu hee kutãngãm ndii inyiu wa bii akɔu. Amma Jesu wa s̄ĩ njoo. ²⁵ Ŋɔĩ mɔcɔ ŋau à koo à jũu à ni, Lafɛɛ, faaba wa, à waa bɔ nfe ku ce.

²⁶ Ŋɔĩ Jesu í s̄ɔ ŋa í ni, naanɛ ku dasi ŋɛ kù la. Na mii í ce ì jò njo wa mu ŋɛ ŋa.

Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã, ŋɔĩ í dede í la si inyiu do fufuu nɔ à coko s̄ɔm s̄ɔm. ²⁷ Nɔ mɔcɔ ŋau fei à bití à waa ni, inɛ dimi yoomai ihɛ. Baa inyi do fufu ŋa fei à waa jirima ideɛ.

Jesu í lele inɛi inɔɔko ŋa hai si inɛ minji gɔ ŋa

(Cɔ Maaku 5:1-20; Luku 8:26-39)

²⁸ Iyi Jesu í to icei tenkuu do ikpa ihɔ si ilei Gadara, ŋɔĩ amanɛ minji gɔ ŋa à fita wa hai bi ku si iku ŋa à kɔo wa. Inɛ ŋau à nɛ inɛi inɔɔko ku gaabu ntɔ ntɔ hee í jò inɛ gɔ ci ya jɛ ku too kpãau. ²⁹ Nɔ à d̄ɔ anu à ni, mii í wa si gãmɛi awaɛ ŋa, awɔ Amai Ilaaɔ. Í naa ku kpã wa iju hai waatiu kù toi? ³⁰ Nɔ à h̄ɔnnɛ kuusɔɔ gaa gɔ ŋa waju à waa jɛ. ³¹ Nɔ inɛi inɔɔko ŋau à tɔɔ Jesu à ni, bii ì waa lele wai, jò kaa mu kuusɔɔ gaa ŋau ihɔ.

³² Ŋɔĩ Jesu í s̄ɔ ŋa í ni a koo. Nɔ à fita hai si inɛ ŋau à koo à mu kuusɔɔ ŋau. Nɔ kuusɔɔ gaa ŋau fei à sei wa hai antai iri kutau à na à dasi tenkuu, inyi í jɛ ŋa.

³³ Woo degbe kuusɔɔ ŋau à sa à nɛ inɔ ilu à koo à sisia inɛ ŋa ideu fei do bei à cea inɛ minji ŋau. ³⁴ Nɔ inɛi inɔ ilu ŋau fei à fita à bɔ Jesu ku cɔ. Iyi à koo à yɔɔ ŋɔĩ à tɔɔɛ ku fita hai ilei ide ŋa.

9

Jesu í jò wɛɛgɛ gɔ í ba iri

(Cɔ Maaku 2:1-12; Luku 5:17-26)

¹ Iyi inɛ ŋau à tɔɔɛ ku fita hai ilei ide ŋa ŋɔĩ Jesu í lɔ akɔĩ inyi í kua icei tenkuu má. Í nɛ ilui ŋɔ takɛ *. ² Ŋɔĩ inɛ gɔ ŋa à naa wɛɛgɛ gɔ wa, wa s̄ũ si makɛɛ. Iyi Jesu í yɛ naanɛ ku dasi ŋɔau, nɔ í s̄ɔ wɛɛgɛu í ni, baakɔɔm, maà m̄ɔngɔ temua, n̄ kpa idei dulum dɛɛ. ³ Wee woo kɔ inɛ ŋa si wooda gɔ ŋa à wa bɛ. Iyi à gbɔ wa fɔ bɛɛbɛ ŋɔĩ à waa lasabu si idɔ ŋa à waa ni, inɛɛu ihɛ wa bu Ilaaɔi. ⁴ Jesu í bei í mà ide iyi à waa lasabu ŋɔĩ í ni, na mii í ce ì waa ce lasabu laalɔ bɛɛbɛ ŋa. ⁵ Si ide minji ŋau ihɛ, yoomai kufɔɛ í faala í re, inɛ ku s̄ɔ inɛ gɔ ku ni n̄ kpa idei dulum dɛɛ, walakɔ ku ni ku dede ku nɛ. ⁶ Amma n̄ bi i mà ŋa iyi amu Amai Amanɛ n̄ nɛ gbugbã n̄ kpa idei dulum dii inɛ ŋa si andunya.

* 9:1 ilui ŋɔ takɛ kù jɛ Betelehemu bii à buu. Kù nɔ kù jɛ Nazareti bii à biie. Amma Kaperanumui wa fãa, ilu bii í buba wa ceò iceɛ.

Iyi í fə bεεβε í tā ηῶι í sῶ weεγευ í ni, dede i so makεεε i bə kpasε̃.

⁷ Nῶι weεγευ í dede í ne idee.
⁸ Wee ine nkpə nkpəi í wa be. Iyi à yəə bεεβε ηῶι njo í mu ηa à waa saabu Ilaaṣ do iyi í na amanε dimii yiikou be.

Jesu í kpe Matie

(Cə Maaku 2:13-17; Luku 5:27-32)

⁹ Nῶι Jesu í dede hai be í bə inə iluu. Iyi wa ne ηῶι í ye məkə gə iyi à ya kpe Matie wa buba ile bi ku gba fiαι lempoo. Nῶι í sῶo í ni, toom wa. Nə Matie í dede í tooε.

¹⁰ Si anyie Jesu wa je kpasε̃i məkəu, ηῶι woo gba fiαι lempoo do ine nkpə gə ηa má iyi kuweε nηa kù s̄ia à naa à buba bi Jesu do məcəε ηau.
¹¹ Wee Farisi gə ηa à ye ηa, nə à bee məcəε ηau à ni, na mii í ce Mεεtu nηε wa je do woo gba fiαι lempoo do ine laalə ηa.
¹² Iyi Jesu í gbə ide nηau ηῶι í ni, ilu baani ηa a kù ne bukaatai ilu iwə bii kù je bῶo ηa.
¹³ N̄ wa n sῶ ηei, n kù naa ku kpe ine dee dee ηa, amma dulum ηai n̄ naa ku kpe. I koo i bee yaasei kukəu iyi í ni, Ilaaṣ í ni, n̄ bi i ce araarei nje ηa ku re i ceem kuwee.

Idei anu ku dī

(Cə Luku 5:33-39; Maaku 2:18-22)

¹⁴ Wee Zāa woo dasi inyiū mə í ne məcə ηa. Məcəε ηau à naa bi Jesu nə à beεε à ni, na mii í ce awa do Farisi ηau à ya ka dī anu amma awə, məcəε ηa a ci ya dī anu.
¹⁵ Nə Jesu í je nηa í ni, kpaasii məkə

titῶ ηa aa ne inə kufə gə waati iyi məkə titῶu í wa inə nηai? Aawo, amma ajə gə wa naa iyi aa nya məkə titῶu hai si inə nηa. Waati bεεβε aa dī anu.

¹⁶ Nῶι í kpa nηa mənda í ni, ine gə kaa sə jaε ngbo do titῶε ku tətəε. Bii í ce bεεβε, titῶu á ga jaε ngbou ku kῶsi.
¹⁷ Bεεβε məi a ci ya dasi v̄εε titῶ iyi wa gba si bəgə bata ngbo ηa. Bii i ce bεεβε, bəgə bata ngbo ηau aa gai, nə v̄εεu ku nikā, bəgə ηau mə á ce nfe. À ya dasi v̄εε titῶi si bəgə titῶ ηa. Baa bii wa gba, bəgəu kaa ga.

Idei ama inaaboι Zairusi do inaabo iyi í lu ibəi Jesu

(Cə Maaku 5:21-43; Luku 8:40-56)

¹⁸ Si waati iyi Jesu wa sῶ ηa ideu ih̄ε ηῶι ine ngbo gə í naa í seεbata si wajue í ni, ama inaabom wee í ku nsei nsei, amma naa le sie awə ku j̄i má.
¹⁹ Nə Jesu í dede do məcəε ηa à too məkəu.

²⁰ Waati iyi à dasi kpāa à waa ne, inaabo gə wa too ηa. Abou wa ce bῶi awə ku mu hai adῶ maateeji wa. Nῶι í bə do anyii Jesu í koo í lu ifti ibəε.
²¹ Í ce bεεbei si na iyi í jῶ í fə si idəε í ni, baa bii jaεi n̄ ba n̄ lu an ba iri.
²² Nῶι Jesu í sinda í cəə nə í ni, abooyi, maà məngə temua, naan̄εi í faabaε. Bε gbakā abou í ba iri.

²³ Nῶι Jesu í məsi isεεnεε í to kpasε̃i ine ngbou í ye woo fā gaasiai iku ηa do zamaa nla nla gə wa dῶ anu.
²⁴ Nə í ni, i fita hai ih̄ε. Ama inaabou kù ku, wa s̄i njooi, nə à waa yaakoε.
²⁵ Nῶι Jesu í jῶ ine ηau à fita nə í lo í mu awəi mud̄εu

nɔ́ í dede. ²⁶ Nɔ́ laabaauí ideu í fangaa sí iléu fei.

Jesu í jò fɛɛju minji gɔ́ ɲa à yɛ ilu

²⁷ Nɔ́ Jesu í nɛ hai bɛ. Sí isɛɛnɛɛu fɛɛju minji gɔ́ ɲa à tooɛ à waa d̄s̄ siɛ anu, à waa ni, t̄kui ilaalu Davidi, ce araare nwa í jò ka yɛ ilu. ²⁸ Nɔ́i Jesu í nɛ hee í to kpas̄. Nɔ́ fɛɛju ɲau à naa bí tɛɛ nɔ́ í bee ɲa í ni, ì dasi naanɛ ɲa iyi an ȳkɔ́ n coo? Nɔ́ aɲa m̄ à ni, oo, Laf̄ɛ. ²⁹ Nɔ́ Jesu í lu iju ɲau í ni, ku ce nɲɛ sí bei ì dasi naanɛu ɲa. ³⁰ Nɔ́ à yɛ ilu. Nɔ́ Jesu í s̄ɔ́ ɲa í k̄n̄k̄n̄ du ɲa í ni, í gb̄ɔ́ ɲa, í maà s̄ɔ́ inɛ gɔ́ ideu ih̄ɛ. ³¹ Amma iyi à sɛkɛɛ gbak̄ā à l̄osi laabaauí Jesuu ku sisi sí iléu fei.

Jesu í jò dekl̄ gɔ́ í gb̄ɔ́ ide

³² Nɔ́ Jesu do m̄ɔ́ɔɛ ɲa à nɛ hai bɛ, ɲɔ́i à naa Jesu inɛ gɔ́ wa. Inɛɛu inɛi in̄ɔ́ko dekl̄ gɔ́ í muu. ³³ Nɔ́ Jesu í lele inɛi in̄ɔ́kou. Iyi í leleɛ gbak̄ā nɔ́ m̄k̄ɔ́u í l̄osi ide ku f̄ɔ́. Inɛ ɲa à bití à wasí ku ni, a kù yɛ dimiɛ sí ilei Izireli aɲɔ́ k̄āma. ³⁴ Amma Farisi ɲau à ni, Seetam ilaalui inɛi in̄ɔ́ko ɲauí í muaa gb̄ugb̄ā ku leleð ɲa.

Jesu í ce araarei inɛ ɲa

³⁵ Jesu wa dabii dabii sí ilu nla ɲa do sí ilɛko ɲa, wa k̄ɔ́ inɛ ɲa sí cio ile bii Zuifu ɲa à ya ce kut̄ɔ́ɔ́ nɲa ɲa, nɔ́ wa sisi laabaau jiidai bommai llaaɔ́ nɔ́ í jò b̄ɔ́ ɲa do k̄ɔ́ ɲa fei à ba iri. ³⁶ Iyi í yɛ zamaau, araare fei í muu, domi à wɛɛ do bití,

inɔ́ nɲa fei í f̄ɔ́, à wɛɛ nɲa bei angud̄ā ɲa iyi a kù nɛ woo degbe. ³⁷ Nɔ́i í s̄ɔ́ m̄ɔ́ɔɛ ɲa í ni, amaaɲɛ iyi í j̄la í to ku da í kp̄ɔ́, amma woo da ɲau a kù kp̄ɔ́. ³⁸ Na nɲu, í t̄ɔ́ ilu ikou ku bɛ woo da ɲa wa má.

10

Irii m̄ɔ́ɔ́ maateejí ɲau

(Cɔ́ Maaku 3:13-19; Luku 6:12-16)

¹ Sí anyii nɲu, Jesu í kpe m̄ɔ́ɔ́ maateejie ɲau í t̄ɔ́ɔ́ ɲa bí tɛɛ. Nɔ́ í mu nɲa yiiko a leleð inɛi in̄ɔ́ko ɲa nɔ́ a jò k̄ɔ́ ɲa a ba iri do inɛ ɲa iyi à waa ce b̄ɔ́ dimi ik̄ā ik̄ā fei. ² Irii woo bɛ maateejí ɲau wee. Sínte, Sim̄ɔ́ iyi à ya kpe Piɛɛu do if̄ɔ́ Anderee, do ama minjii Zebedee ɲa Zaaki do if̄ɔ́ Z̄āa, ³ do Filipu do Baatelemi, do Tomaa, do Matie iyi í tako í je woo gba fiaí lɛmpoo, do Zaaki amai Alifee do Tadee, ⁴ do Sim̄ɔ́ inɛi igbei Zel̄ɔ́tu *, do Zudasi Isikarioti, inɛ iyi á na ku zambaɛu.

Jesu í bɛ m̄ɔ́ɔ́ maateejí ɲau

(Cɔ́ Maaku 6:7-13; Luku 9:1-6)

⁵ Jesu í bɛ amanɛ maateejí ɲau nɔ́ í s̄ɔ́ ɲa bei nɲu í bí a ce. Í ni, í maà b̄ɔ́ bí dimi mmu ɲa, nɔ́ í maà l̄ɔ́ sí ilui inɛi Samari k̄āma ɲa. ⁶ Amma í b̄ɔ́ bí inɛi Izireli ɲa, aɲa iyi à nȳɔ́ bei ama angud̄ā ɲa. ⁷ I koo í waazo ɲa í ni, llaaɔ́ í maai ku je bommaɛ. ⁸ Nɔ́ í jò b̄ɔ́ ɲa a ba iri nɔ́ í j̄i iku ɲa, í jò dinte ɲa a ba iri a je inɛ kumá, nɔ́ í lele inɛi in̄ɔ́ko ɲa iyi à wa sí inɛ ɲa. Sí bei ì ba hai

* **10:4** igbei Zel̄ɔ́tu inɛi igbei Zel̄ɔ́tu ɲaí à waa jabu ku ba Zuifu ɲa a nɛ ara ɲa hai sí aw̄ɔ́i inɛi Romu ɲa.

ne kusã ña, inje mɔ i na hai ne kusã. ⁹ I maà ti i so fia ña. ¹⁰ I maà ti i so bɔgɔ, i maà ti i so ibɔ minjisia, wala baata, wala golo. I maà so mii ñau be kãma ña si na iyi í jò woo ce ice í ne kpãai a náa bukaatai mii iyi í ne ku maa wɛɛð.

¹¹ Bii í to ilu nla walakɔ si ilɛko gɔ, i dede inɛ iyi í jesi ku gba ñe, nɔ i buba kpasɛɛ be ña hee ku to ajɔ iyi í waa ne hai si iluu. ¹² Bii í lɔ kpasɛ gɔ i ya ce inɛ ñau fɔɔ i ni ña, laakai ku sũ ku wɛɛ do inje. ¹³ Bii à gba ñe, laakai ku sũu á wɛɛ do anjai, amma bii a kù gba ñe, á baa si ñei. ¹⁴ Si ilu gɔ wala si kpasɛ gɔ, bii inɛ ñau à kɔ ku gba ñe, hee má je a gbɔ ide ñe, i ne hai be nɔ i gbugbã ña irurui baata ñe ña ku ba ku je ña sɛɛda iyi kiitii Ilaaɔ á naa si ña. ¹⁵ Ntɔ ntɔ, an sɔ ñe, si ajɔi kiituu, Ilaaɔ á ce araarei inɛi Sodomu do Gɔmɔɔ † ña ku re inɛi ilu dimi beɛbe ñau be

Ijuukpã iyi á naa

(Cɔ Maaku 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ Jesu í sɔ ña má í ni, wee ñ wa n be ñe nɔ aa ye ñai bei angudã ña si inɔi mbo ña. Na ñju, i jò i ne bisi bei njo ña, ‡, nɔ i je hai ce laalɔ bei ankasiidi ña. ¹⁷ Nɔ i ce laakai ña si na iyi í jò inɛ gɔ ña aa na a mu ñe a bɔð ñe bi ku ce kiiti, aa nɔ a cã ñe ile bi ku ce kutɔtɔɔ ña ña. ¹⁸ Aa bɔð ñe si wajui ilu ile ña do bi amanlu ña na irim, ku ba i je sɛɛdam si waju ña ña do bi dimi mmu ña. ¹⁹ Amma bii

à bɔð ñe bi ku kiiti, i maà ti i biti do ide iyi aa fɔ ña wala do yaase bei aa fɔɔð ña. Bii waatiu í to, Ilaaɔ á mu ñe ide iyi aa fɔ ña. ²⁰ Nɔ ide iyi aa fɔ ña kaa je ide ñe, á naai hai bi Hundei Ilaaɔ Baa ñe iyi í wa si ñe.

²¹ Inɛ gɔ ña aa zamba ifɔ ña ña walakɔ igbã ña ña ku ba a kpa ña. Beɛbe mɔi baa ña aa maa cea ama ña ña. Amu ña mɔ aa dede si baa ña ña ku ba a kpa ña. ²² Inɛ fei á cé ñei na irim, amma inɛ iyi í temua hee kɔɔ á ba faaba. ²³ Bii à waa kpã ñe iju si ilu gɔ i sa i bɔ ilu mmu. Ntɔ ntɔ, an sɔ ñe, i kaa dabii si ilei Izireliu i kpa irie ña amu Amai Amanɛ n to wa.

²⁴ Ama cio ci ya re woo kɔsiɛ, amaace mɔ ci ya re lafɛɛɛ. ²⁵ Na ñju, í sɛa ama cio ku jesi a cea ñju bei à cea woo kɔsiɛ. Beɛbe mɔi, í sɛa amaace mɔ ku jesi a cea ñju bei à cea lafɛɛɛ. Bii à waa kpe amu ilu kpasɛu Seetam, aa sɔ inje inɛi kpasɛɛ ñau iri laalɔ iyi í re beɛbe.

Njoi inɛ iyi í jò i ce ña

(Cɔ Luku 12:2-7)

²⁶ Nɔ Jesu í ni má, do ñju fei i maà ce njo ña ña, domi ngɔgɔ kù wɛɛ iyi wa manji iyi kaa fita gbugbãa, nɔ asii kãma kù wɛɛ iyi a kàa na a mà. ²⁷ Iyi ñ wa n sɔ ñe si ilu kuku, i fɔɔ si inya kumá ña. Iyi í gbɔ si asii ña i cã keɛɛɛɛɛɛ. ²⁸ I maà ce njoi inɛ ña iyi aa kpa ara ñju akã, nɔ a kaa yɔkɔ a kpa hunde. Amma i ce njoi inɛ iyi á yɔkɔ ku kpa ara do hunde ajɔ si ina

† **10:15** Sodomu do Gɔmɔɔ Ilu minji ñau, Ilaaɔ í tako í lege ña à kpað homma si na iyi í jò dulum dii inɛ ña ña í caa. ‡ **10:16** í jò i ne bisi bei njo ña I cɔ K.A. 3:1. Í ni njo í ne bisi í re injai sako iyi Ilaaɔ í taka fei.

iyi ci ya ku. ²⁹ A ci ya ta ama yei minji súù akā ba. Do n̄ju fei, Ilaaḥ wa mà baani n̄ja. Baa akā n̄ja ci ya n̄o ku ku iyi kù je do kumásie. ³⁰ In̄e m̄o, hee do ntoiri n̄je n̄ja fei Ilaaḥ í mà j̄la n̄ja. ³¹ Na n̄ju, i maà ce n̄jo n̄ja, b̄eere n̄je í re yei n̄ja hee bii í j̄i.

³² Na n̄ju, in̄e iyi í f̄o si wajui aman̄e n̄ja í ni n̄ju í gbam, amu m̄o an̄ gbaa si wajui Baam iyi í wa lele. ³³ Amma in̄e iyi í k̄osim si wajui aman̄e n̄ja, amu m̄o an̄ k̄osie si wajui Baam iyi í wa lele.

Kù je laakai ku sū, ijai

(C̄o Luku 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ Í s̄s̄ n̄ja má í ni, i maà tamaa mà laakai ku sūi n̄ naa n̄je wa si andunya. Aawo, ijai n̄ naaò wa. ³⁵ N̄ naa ku kosi ama in̄em̄ak̄o do baaei, ama inaabo m̄o do iyee, aso m̄ak̄o m̄o do iyei m̄ak̄o. ³⁶ In̄ei k̄pas̄e n̄je n̄jaí aa je mb̄ee n̄je n̄ja.

³⁷ In̄e iyi í bi baae walak̄o iyee í rem, laf̄ee kù to ku je in̄em. B̄eēbe m̄oi in̄e iyi í bi ama in̄em̄ak̄o walak̄o ama inaabo e í rem, laf̄ee kù to ku je in̄em. ³⁸ In̄e iyi kù jesi n̄ju ku so j̄i ku gaaūe ku toom do wa, kù to ku je in̄em. ³⁹ In̄e iyi í bi ku je kuw̄ee do id̄ob̄ie á na ku kuae. Amma in̄e iyi í k̄osi kuw̄eee na irim, laf̄ee á na ku báa nt̄o nt̄o.

Idei riba

(C̄o Maaku 9:41)

⁴⁰ Jesu í ni má, in̄e iyi í gba n̄je í gbam nii, n̄o in̄e iyi í gbam í gba in̄e iyi í b̄em wai. ⁴¹ In̄e iyi í gba walii si na iyi í j̄ò Ilaaḥ í b̄o wa, Ilaaḥ á na n̄ju m̄o ribai

walii, n̄o in̄e iyi í gba aman̄e iyi wa ce id̄ob̄ii Ilaaḥ si na iyi í j̄ò í je dee dee, Ilaaḥ á na n̄ju m̄o ribai in̄e dee dee. ⁴² In̄e m̄o iyi í mua taaka ḡo baa inyi t̄ut̄u si na iyi í j̄ò í je m̄oc̄m, n̄ wa n̄ s̄ò n̄je, laf̄ee kaa kua ribae pai.

11

Woo bei Z̄aa n̄ja

(C̄o Luku 7:18-35)

¹ Waati iyi Jesu í s̄s̄ m̄oc̄o maateejie n̄ju ide n̄ju fei í tá, n̄joi í ne hai be í koo í dabii si ilui Galilee n̄ju í k̄o in̄e n̄ja si cio n̄o í ce n̄ja waazo. ² Wee waati b̄eēbe Z̄aa woo dasi in̄yiu í wa piis̄o. N̄o hai ile piis̄o be í gb̄o baaūi icei Jesu iyi á ya kpe Kiriisi. N̄joi í be sie m̄oc̄o ḡo n̄ja ³ a koo a b̄ee a ni, aw̄oi ì je in̄e iyi Ilaaḥ á na ku be wau? Mà ka degbe in̄e mmu ḡo. ⁴ N̄o Jesu í je n̄ja í ni, i koo i sisia Z̄aa mii iyi ì ye do iyi ì gb̄o n̄ja. ⁵ F̄eeju n̄ja à waa ye ilu, woo sukute n̄ja à waa ne dee dee, dinte n̄ja à ba iri à je in̄e kumá, dek̄i n̄ja à waa gb̄o ide, iku n̄ja à j̄i, n̄o a waa sisia ilu are n̄ja laabaau j̄iida. ⁶ Ilu in̄o did̄oi in̄e iyi kaa nyiò anyi si naane ku dasie na irim.

⁷ Iyi m̄oc̄oi Z̄aa n̄ju à gb̄o bei Jesu í f̄o, n̄joi à sinda à ne. Waati iyi à waa ne, n̄joi Jesu í l̄osi ku sisia zamaaūi ideí Z̄aa í ni, mii ì b̄o ku c̄o si gbabuaūi n̄ja. F̄of̄o iyi fufu wa yaya? Aawo. ⁸ To, mii ì b̄o ku c̄o n̄ja. Mà m̄ak̄o iyi wa dasi ib̄o ku s̄lau. Aawo, in̄e n̄ja iyi à waa dasi ib̄oi fia nk̄p̄o, an̄jai à ya wa kabai ilaalu n̄ja. ⁹ To, mii ì b̄o ku c̄o n̄ja. Mà waliii ì b̄o ku c̄o n̄ja. Oo, nt̄o nt̄o an̄ s̄s̄ n̄je, in̄e eu be í re baa

walii. ¹⁰ Zāai kukɔi ideɪ Ilaaɔ wa fāa tengi bii í ni, Ilaaɔ í ni, wee ñ bε woo sisi idem wa si wajuε iyi á teeseε kpāaε. ¹¹ Ntɔ ntɔ an sɔ̄ ηε, si inɔi inε ηa iyi inaabo ηa à bí fei, kāma nηa kù wεε iyi í re Zāa woo dasi inyi. Amma do nηu fei, baa inε iyi í kere í re si bommai Ilaaɔ í roo. ¹² Hai waati iyi Zāa í sinti ku waazo hee do nsei fei bommai Ilaaɔ wa bɔ wajui do gbugbā, nɔ ilu gbugbā ηai à ya baa *. ¹³ Moizi í fɔ ideɪ bommau si woodaε. Nɔ walii ηau mɔ, aηa fei à fɔ ideε hee í koo í to wa si waatii Zāa woo dasi inyi. ¹⁴ Í gbɔ ηa iyi à ni Elii á na ku naa. Bii í jesi i gbɔ idem ηa, Zāai í je Eliiu. ¹⁵ Inε iyi í nε ití iyi á gbɔð ide, ku gbɔ.

¹⁶ Yooi an wāð inei nsei ηau ihē. À yei bei amu ηa iyi à waa buba bantuma à sɔ̄ nje à waa ni, ¹⁷ à fā nηε yee nɔ i kù jojo ηa, nɔ à kɔ̄ nηε irii iku ηa nɔ i kù kpata ηa. ¹⁸ Ñ ni beεbei si na iyi í jè waati iyi Zāa woo dasi inyi í naa í ya dī anu nɔ ci ya mɔ vεε, nɔ à ni í nε inei inɔkoi. ¹⁹ Nɔ iyi amu Amaɪ Amanε ñ naa, ñ ya n je nɔ n maa n mɔ, nɔ inε ηa à ni ñ bi ije nɔ ñ je woo mɔ atē, nɔ ñ je kpaasii woo gba fiaɪ lempoo ηa do ilu dulum ηa. Do nηu fei, à ye iyi bisii Ilaaɔ í je dee dee na ice ηa iyi wa ce.

Ilu ηa bii inε ηa à kɔ̄ ku dasi Jesu naane

(Cɔ̄ Luku 10:13-15)

* **11:12** bommai Ilaaɔ...à ya baa Do yaase mmu gɔ̄ iyi inε á yɔkɔ ku gbɔð má wee, inε ηa à wasi ku ce kookaai a ba a je inei bommai Ilaaɔu. Nɔ inε ηa iyi à waa jabu ntɔ ntɔ, aηai aa lɔ̄ si. † **11:21** Tii do Sidɔ̄ Ilaaɔ í kpa inei ilu ηau si na iyi í jè kuce nηa ηa kù sɫa.

²⁰ Nɔ Jesu í lɔsi ku gbagba si inei ilu ηa bii í ce maamaake nkpɔ nkpɔ ηau si na iyi í jè a kù kpaasi idɔ. ²¹ Í ni, inɔ kufɔ nla nɫai á je tu ηε, inε inei Kɔrazēε ηa. Inε mɔ inei Besaida ηa, inɔ kufɔ nla nɫai á je tu ηε. Maamaake ηa iyi à ce si ilu nηε ηau ihē, bii í je Tii do Sidɔ̄i †. à coo wo, inei ilu ηau aa dī saaki a kpatað na irii dulum du ηa nɔ a kpaasi idɔ hai ku kpε. ²² Na ηɔi í jè ñ wa n sɔ̄ ηε iyi si aηai kiituu ijuukpāi inei Tii do Sidɔ̄o ηa á tia tu ηε. ²³ Inε mɔ, inei Kapεranumu ηa, ñ waa tamaa ηa aa so ηε hee lelei? Aawo, aa keke ηei hee bi ku wai iku ηa. Ntɔ ntɔ, maamaake nkpɔ nkpɔ iyi ñ ce si ilu nηε, bii í je Sodomui ñ coo wo, iluu á wεε baa nnyi. ²⁴ Na ηɔi í jè ñ wa n sɔ̄ ηε iyi si aηai kiituu ijuukpāi inei Sodomu ηa á tia tu ηε.

I naa wa bi tom i naa i gba kusimi

(Cɔ̄ Luku 10:21-22)

²⁵ Waati beεbe ηɔi Jesu í ni, Baaba, awɔ iyi ñ je Lafēi lele do ilε, ñ wa n saabue do iyi ñ singaa ilu bisi do woo mà ηa mii ηau ihē nɔ ñ nyisi amu ηa. ²⁶ Í sɫa Baaba, si na iyi í jè beεbei ñ bi.

²⁷ Nɔ í sɔ̄ inε ηa í ni, Baam nii í daam mii fei si awɔ. Inε kāma kù mà amu Amau bii kù je Baa. Nɔ inε kāma kù mà Baa bii kù je amu Amau do inε ηa iyi ñ bi n nyisi ηa.

28 Inje iyi ì gbɛɛji nɔ aso wa wɔ nɛ fei i naa wa bi tom an mu nɛ kusimi. 29 I jesi n lesi nɛ zuugum nɔ i gba ideciom nɛ, si na iyi í jò amuu amanɛ kurɔ do woo kaye arai. Bii ì waa ce bɛɛɛɛ nɛ, aa ba kusimii hunde nɛ nɛ. 30 Ntɔ ntɔ, zuugum nɔu kù gaabu nɔ aso iyi an kã nɛ kù wo.

12

Jesu do ajɔi kusimi

(Cɔ Maaku 2:23-28; Luku 6:1-5)

1 Si anyii ajɔ minji, ajɔi kusimi gɔ, Jesu do mɔcɛɛ nɛ à waa too kɔɔi ile gɔ. Nɔ wee ari wa kpa mɔcɛɛ nɛ nɛ à wɔ amaajɛ iyi à gbɛ si ileu à nunu ijue si awɔ à waa nɛ. 2 Wee Farisi gɔ nɛ à wa bɛ. Iyi à yɔɔ nɛ à sɔ Jesu à ni, cɔ, mɔcɛɛ nɛ à waa ce mii iyi a kù nɛ kpãai ku ce si ajɔi kusimi. 3 Amma Jesu í jɛ nɛ à ni, i kù cio mii iyi Davidi í ce si waati iyi ari wa kpa nɛ do inɛ nɛ nɛ? 4 Í lɔ kpasɛi Ilaaɔ nɔ í so pɛɛ iyi à jileɔ Ilaaɔ í jɛ, nɛ do inɛ nɛ. Nɔ wee a kù nɛ kpãai pɛɛu ku jɛ, í gbe woo weei Ilaaɔ nɛ nɛ akã. 5 Mà i kù cioɛ si tiai woodai Moizi nɛ iyi si ajɔi kusimi woo wee nɛ iyi à ya nɛ ice si kpasɛi Ilaaɔ a kù waa jirima ajɔi kusimi? Do nɛ nɛ fei, a kù jɛ ilu taale nɛ. 6 Amma an sɔ nɛ iyi inɛ gɔ í wa ihɛ iyi í nɛ bɛɛɛɛ í re kpasɛi Ilaaɔ. 7 Kukɔi ideciom Ilaaɔ wa fɔ í ni, Ilaaɔ í ni, nɛ bi i ce araarei nɛ nɛ ku re i ceem kuwee. Bii í jɛ ì mà yaasei ideu bɛ nɛ wo i kaa maa yɛ taalei hai nɛ taale nɛ. 8 Nɔ aa

mà nɛ iyi amu Amai Amanɛi ñ jɛ inɛ ngboi ajɔi kusimi.

Inɛ iyi awɔ akãɛ í ku

(Cɔ Maaku 3:1-6; Luku 6:6-11)

9 Nɔ Jesu í nɛ hai bɛ í koo í lɔ ile bii Zuifu nɛ à ya ce kutɔtɔɔu. 10 Wee mɔkɔ gɔ í wa bɛ, awɔ akãɛ í ku í gbɛ. Nɔ inɛ nɛ iyi à wa bɛu à bee Jesu à ni, wooda í na inɛ kpãa ku jò inɛ ku ba iri si ajɔi kusimi? À waa fɔ bɛɛɛɛ ku ba a yɛ taaleɛ. 11 Nɔ Jesu í jɛ nɛ à ni, bii inɛ gɔ nɛ í nɛ angudã akã nɔ í koo í dasi inɔ isa baa bii ajɔi kusimii, lafɛɛ kaa nyaa? 12 Amanɛ í bei í re angudã hee bii í jɛ. Na nɛ, inɛ í nɛ kpãa ku ce mii jiida si ajɔi kusimi. 13 Nɔ Jesu í sɔ mɔkɔu í ni, tɛ awɔɛ. Iyi í tɔɔ nɔ í baa dee dee bei awɔ akãu má. 14 Nɛ Farisi nɛ à fita à koo à waa busi nɛ bei aa ce a kpaɔ Jesu. 15 Amma Jesu í mà si nɛ nɔ í nɛ hai bɛ.

Jesu í jɛ woo ce ice iyi Ilaaɔ í cica

Waati iyi Jesu wa nɛ, zamaa nla nla gɔ í tooɛ. Nɔ í jò inɛ nɛ iyi à jɛ bɔɔ nɛ fei à ba iri. 16 Amma í sɔ nɛ í kɔnkɔn du nɛ í ni a mà sɔ inɛ gɔ inɛ iyi nɛ í jɛ. 17 Í jò à ba iri ku ba ide iyi walii Ezai í fɔu ku kɔ, iyi í ni, 18 Ilaaɔ í ni, Woo ce icɛm iyi ñ cica wee. Nɛ nɛ bi jiida, siɛi inɔ didɔm fei í ya wa. An daa si Hundem, Nɔ ku sisia dimi fei dee dee ku jɛm. 19 Kaa ce kakɔɔ do inɛ gɔ hee ku la siɛ.

Βεβε μοι κaa kosi ine ηa ija si
ino ilu pai.

20 Kaa tamba ama jii iyi i
kamba wa bi ku ce,

Nə kaa kpa fitila iyi inya
kumae kù la * ,

Hee waati koo to si bii á jò dee
dee ku jem ku kāmia
ine fei,

21 nə kpāa ku cai dimi fei kú
wa sie.

Jesu wa kòò arae

(Cə Maaku 3:22-30; Luku
11:14-23)

22 Si anyii nηu, à naa Jesu
makə gə wa iyi inei inəoko í
jò í fεeju nə í deki. Nə Jesu í
faaba inεeu, í jò wa ye ilu nə
wa fə ide. 23 Nə zamaau fei í
biti à waa ni, debei, á je təkui
Davidiu mbe. 24 Amma iyi
Farisi ηau à gbə ideu, ηəi à ni,
makəu ihε wa lele inei inəoko
ηai do gbugbāi Bεelizebuu †.
ilaalu nηa. 25 Si bei Jesu í m̀a
lasabu nηa, ηəi í s̄ə ηa í ni,
bomma iyi inεε ηa à waa ja
aηa duus̄ə á na ku gbe ngbe.
Βεβε μοι ilu walakə kpasε gə
iyi inεε ηa à waa ja aηa duus̄ə
kaa na ku kpe. 26 Na nηu,
bii Seetam wa lele arae, wa
ce igũ do araei, bommae kaa
kpe. 27 Bii í je do gbugbāi
Bεelizebuui n̄ wa n leleò inei
inəoko ηa, to, do gbugbāi yooi
m̄əcə nηe ηa m̀ə à waa leleò ηa.
Debei aηa taka nηa aa ye taale
nηe. 28 Amma bii do gbugbāi
Hundei Ilaađi n̄ wa n leleò inei
inəoko ηau, nηu be wa nyisi iyi
Ilaađ í sinti ku je bommae si
anini nηe.

29 Beirei ine á ce ku lə kpasēi
ine iyi í ne gbugbā ku coo ile
bii kù je í tako í d̄i ilu gbugbāu.
Amma bii í d̄u á yəkə ku coo
ile.

30 Inε iyi kù je tom, mbeem
nii. Inε iyi kù waa bam ku
tətə, wa fangaaei. 31 Na ηəi í
ce n̄ wa n s̄ə ηe, Ilaađ á yəkə ku
kpa idei dulum do arabu fei.
Amma inε iyi wa bu Hundei
Ilaađ, kaa ba a kpa idei dulum
deε pai. 32 Bii amanε wa fə
laaləi Amai Amanε Ilaađ á yəkə
ku kpa idei dulum deε. Amma
inε iyi wa fə taalei Hundei
Ilaađ kaa ba a kpa idei dulum
ndeε hai nnyi hee do ala fei.

Jii do isoε

(Cə Luku 6:43-45)

33 Jesu í s̄ə ηa má í ni, à ya m̀a
jii hai si isoε. Jii jiida iso jiida
í ya so, amma jii laalə, iso laaləi
í ya so. 34 Inε ine buu ηai bei
njo wukuku. Inε ine laalə ηa,
beirei aa ce i fə ide jiida ηa. Mii
iyi wa k̄ə si idəe nηui gelee í ya
fə. 35 Inε jiida ide jiida í ya fə.
Nə ide jiidau í ya naai hai si ide
jiida iyi wa singa si idəe. Βεβε
μοι ine laalə ide laaləi í ya fə.
Nə ide laaləu m̀ə í ya naai hai
si ide laalə iyi wa singa si idəe.
36 An s̄ə ηe, ide nfe iyi inε ηa
à waa fə fei, Ilaađ á na ku bee
ηa si aηəi kiitiu, 37 domi hai si
idei Ilaađ á kiitiε, nə ku kpeε
hai ne taale walakə ilu taale.

*Inε ηa à ni Jesu ku ce
maamaake*

(Cə Maaku 8:11-12; Luku
11:29-32)

* 12:20 ama jii... fitila iyi inya kumae kù la ama jii do fitilau ine ηa iyi gbugbā nηa
kù lai wa fāa. † 12:24 Bεelizebuu iri iyi à s̄ə Seetam nii.

38 Nɔi woo kɔ inɛ ɲa si wooda do Farisi gɔ ɲa à sɔ̄ Jesu à ni, Mɛɛtu, à bi i ce maamaake gɔ iyi á nyisi wa iyi Ilaaɔi í bɛɛ wa. 39 Amma Jesu í je ɲa í ni, inɛ laalɔi nsei ɲa iyi a kù waa leekí do Ilaaɔ̄ ɲɲu akã, maamaakei à ya maa bi, amma maamaake gɔ kù wɛɛ iyi aa nyisi ɲa má bii kù je ti walii Zonasi, 40 domi si bei Zonasi í ce dasã mɛɛta do idũ mɛɛta si inɔi cɛɛ nlau, bɛɛbe mɔi Amaí Amanɛ á ce dasã mɛɛta do idũ mɛɛta si bale. 41 Si aɲɔi kiitiu, inei Ninivu ɲa aa dede si inei nnyi ɲa a ye taale ɲa, si na iyi í jò à kpaasi idɔ ɲa na waazoi Zonasi. Wee nsei inɛ iyi wa sɔ̄ ɲɛ ideu ihɛ í re Zonasi. 42 Si aɲɔi kiitiu, ilaalu inaabo iyi í naa hai awɔ cangai kpãai inunu á dede si inei nnyi ɲa ku ye taale ɲa, si na iyi í jò hai jiiji í dede í naa ku gbɔ ideí bisii Salomɔɔ, ilaalu nlau. Nɔ̄ wee nsei inɛ iyi wa sɔ̄ ɲɛ ideu ihɛ í re Salomɔɔ.

Kunyii inei inɔ̄ko wa ma
(Cɔ̄ Luku 11:24-26)

43 Nɔi Jesu í kpa ɲa mɔ̄ndau ihɛ í ni, bii inei inɔ̄ko í fita si inɛ, í ya maa dabií si gbaa ɲai ku maa de bi ku sími. Bii í kua, 44 ɲɔi í ya ni, an nyi inya nwom hai bii ñ fita wai. Waati iyi í nyi wa nɔ̄ í ba inɛɛu í ye bei ile ngbe iyi à kpã à teeseɛ sãa sãa, 45 á koo ku dede kpaasi laalɔ ɲa iyi à roo wa má bei aɲa mɛɛje, a na a lɔ si inɛɛu a maa wa be. Waati bɛɛbe kuwɛɛi takoi inɛɛu á tia baa ti ankãanyie má. Mii iyi á ba inɛ laalɔi nsei ɲa mbe.

Idei iyei Jesu do ifɔɛ ɲa
(Cɔ̄ Maaku 3:31-35; Luku 8:19-21)

46 Waati iyi Jesu wa ba zamaau ide ku fɔ, ɲɔi iyeɛ do ifɔɛ ɲa à naa à leekí waduude, à waa bi a baa ide ku fɔ, 47 Nɔ̄ inɛ gɔ í naa í sɔ̄ Jesu í ni, iyeɛ do ifɔɛ ɲa wee, à wa waduude à waa bi a baɛ ide ku fɔ. 48 Amma Jesu í jea inɛɛu í ni, yooi í je iyem, nɔ̄ yoo ɲai à je ifɔm ɲa. 49 Nɔ̄ í tosi mɔcɔɛ ɲau awɔ í ni, inɛi ñ je iyem do ifɔm ɲa. 50 Ntɔ ntɔ inɛ iyi wa ce idɔ̄bii Baam iyi í wa lele, lafɛɛi í je ifɔm wala wecím wala iyem.

13

Mɔ̄ndai woo gbɛ
(Cɔ̄ Maaku 4:1-9; Luku 8:4-8)

1 Si aɲɔ akãu be má, Jesu í fita hai kpasɛ í koo í buba itfi tenku. 2 Nɔ̄ zamaa nla nla gɔ í tɔtɔɔ sie. Nɔi í lɔ akɔi inyi gɔ í buba ku ba ku kɔ ɲa si cio. Nɔ̄ zamaau fei wa leekí itfi tenkuu be.

3 Nɔ̄ í sɔ̄ ɲa mii nkpɔ do mɔ̄nda. Í ni, mɔkɔ gɔ í fita wa fã dimi. 4 Si bei wa fã dimiu, ɲɔi gɔgɔ ɲa à cuku si kpãa nɔ̄ yei ɲa à naa à jɔɔ. 5 Nɔ̄ gɔgɔ ɲa mɔ̄ à cuku si ile iyi í nɛ kuta, tengi bii sãa kù kpɔ. Nɔ̄ í fita be gbakã si na iyi í jò sãa kù la be. 6 Amma iyi inunu wa ce, ɲɔi í joo nɔ̄ í gbɛ, domi icãɛ kù mi lele. 7 Gɔgɔ ɲa mɔ̄ à cuku si inɔ̄ agũ ɲa. Nɔi agũ ɲau à dede sie à biie à kpa. 8 Nɔ̄ gɔgɔ ɲa mɔ̄ à cuku si ile jiida nɔ̄ à bí. Gɔgɔ ɲa à nɛ iju cɔ̄, gɔgɔ ɲa mɔ̄ kita, gɔgɔ ɲa mɔ̄ kuntaa. 9 Iyi Jesu í

kpa mǎndau í tǎ n̄ɔi í ni, inɛ iyi í nɛ it̄i iyi á gbɔ̀ò ide, ku gbɔ̀.

Na mii í jò Jesu í ya maa kpa mǎnda
(Cɔ̀ Maaku 4:10-12; Luku 8:9-10)

¹⁰ N̄ɔi mǎcɔ̀ɛ n̄a à naa à beɛɛ à ni, na mii í ce ì ya maa s̄ɔ inɛ n̄a ide do mǎnda. ¹¹ Nɔ̀ í s̄ɔ n̄a í ni, in̄ɛi Ilaaɔ̀ í jò ì mǎ asiii bommaɛ n̄a. Amma kù jò inɛ n̄a iyi à gbe n̄au a màa. ¹² Inɛ iyi í nɛ, n̄n̄ui à ya k̄ɔ̀a si, nɔ̀ kunɛu ku la. Amma inɛ iyi kù nɛ, baa keeke iyi í n̄ɛu à ya gbaai má. ¹³ Inɛ n̄au, à ya maa cɔ̀ ilu amma a kù waa yɛ, nɔ̀ à waa s̄ɔ n̄a ide amma a kù waa gbɔ̀ yaaseɛ. Na n̄ɔi í jò ì ya n̄ maa n̄ s̄ɔ n̄a ide do mǎnda. ¹⁴ Mii iyi í ba n̄au bɛ Ezai í tako í ce waliie í ni, Aa ya desi ide it̄i amma ì kaa gbɔ̀ yaaseɛ n̄a,

Nɔ̀ aa maa cɔ̀ ilu amma ì kaa yɛ ngɔ̀gɔ̀ n̄a.

¹⁵ Idɔ̀ n̄n̄a í baa í le.

À ði it̄i n̄n̄a ku ba a maà gbɔ̀ ide gɔ̀,

Nɔ̀ à bii iju n̄n̄a ku ba a maà yɛ ngɔ̀gɔ̀,

Nɔ̀ idɔ̀ n̄n̄a mɔ̀ ku maà mà ngɔ̀gɔ̀.

Bii kù jɛ beɛbe aa naa a sinda wa bi Ilaaɔ̀ nɔ̀ ku jò a ba iri.

¹⁶ Amma Jesu í s̄ɔ mǎcɔ̀ɛ n̄au í ni, in̄ɛ ilu inɔ̀ didɔ̀ n̄ai, si na iyi í jò iju n̄n̄ɛ wa yɛ ilu, nɔ̀ it̄i n̄n̄ɛ wa gbɔ̀ ide má. ¹⁷ Ntɔ̀ ntɔ̀ ì wa n̄ s̄ɔ n̄ɛi, walii do inɛ n̄kpɔ̀ iyi wa jirima idei Ilaaɔ̀, à bi a n̄a à yɛ mii iyi ì waa yɛu ih̄ɛ n̄a, amma a kù yɔ̀. Nɔ̀ à bi a n̄a a

gbɔ̀ mii iyi ì waa gbɔ̀u ih̄ɛ n̄a, a kù nɔ̀ a kù gbɔ̀.

Yaasei mǎndai woo gb̄ɛu
(Cɔ̀ Maaku 4:13-20; Luku 8:11-15)

¹⁸ Jesu í s̄ɔ n̄a má í ni, i de it̄i i gbɔ̀ yaasei mǎndai woo gb̄ɛu n̄a. ¹⁹ Inɛ iyi wa gbɔ̀ idei bommai Ilaaɔ̀ nɔ̀ kù gbɔ̀ yaaseɛ, í yɛi bei kp̄aa bii dimiu í cuku. Seetam inɛ laalɔ̀ui, i ya naa ku n̄ya ide iyi à gb̄ɛ si idɔ̀. ²⁰ Inɛ mɔ̀ iyi í yɛ bei ilɛ kuta bii dimiu í cukuu, bii wa gbɔ̀ ideu gbak̄ā í ya gbaai do inɔ̀ didɔ̀. ²¹ Amma ci ya jò ideu ku ce ic̄ā j̄iida si idɔ̀, nɔ̀ kaa yɔ̀kɔ̀ ku leek̄i ku kpɛ. Bii wahala gɔ̀ í dede, walakɔ̀ ijuukp̄a gɔ̀ na irii ideu, í ya f̄usi awɔ̀i gbak̄ā. ²² Inɛ mɔ̀ iyi í gba ideu bei si ilɛ ku nɛ aḡu n̄au, wa gbɔ̀ ideu amma lasabu bututui mii n̄a iyi wa bitandie do fia ku bi iyi wa ði ijuɛ, a n̄ai à waa ganji ideu ku ce icɛ si inɛɛu. ²³ Inɛ mɔ̀ iyi í gba ideu bei si ilɛ j̄iida, n̄n̄ui í jɛ inɛ iyi wa gbɔ̀ ideu nɔ̀ í gbɔ̀ do yaaseɛ, nɔ̀ í so iso. Bi inɛ gɔ̀ n̄a, dimiu í so iso c̄iɔ̀, inɛ gɔ̀ n̄a kita, inɛ gɔ̀ n̄a mɔ̀ kuntaa.

Mǎndai fɔ̀fɔ̀ laalɔ̀

²⁴ Nɔ̀ Jesu í kpa n̄n̄a mǎnda má í ni, faaji iyi wa fɔ̀ idei bommai Ilaaɔ̀ wee. Mɔ̀kɔ̀ gɔ̀i í koo í gb̄ɛ dimi j̄iida si ilɛɛ. ²⁵ Amma id̄u si waati iyi inɛ fei wa s̄i n̄joo, n̄ɔi mbɛei mɔ̀kɔ̀u í naa í gb̄ɛa fɔ̀fɔ̀ laalɔ̀ * si inɔ̀ ilɛɛ nɔ̀ í nɛɛ. ²⁶ Nɔ̀ dimi j̄iidau í fita, wa la, nɔ̀ í bí. Fɔ̀fɔ̀ laalɔ̀u mɔ̀ í fita, nɔ̀ a n̄a fei à la ajɔ̀. ²⁷ N̄ɔi amaacɛɛ n̄au à naa à s̄ɔ̀ à ni,

* **13:25** fɔ̀fɔ̀ laalɔ̀ Fɔ̀fɔ̀u í jɔ̀ dimi j̄iidai mam mam. Amma a ci ya jɛ ijui fɔ̀fɔ̀u, domi bii inɛ í joo, á bía b̄ɔ̀.

lafɛɛ, í jɔ dimi jiidai ì gbɛ si ilɛɛ ya. To, nɔ hai iwoi fɔfɔ laalɔu ihɛ í fita wa má. ²⁸ Nɔi í sɔ nɔa í ni, mbɛɛ gɔi í coo. Nɔ amaacɛɛ nɔu à beɛɛ à ni, ì bi kaa logoo fɔfɔ laalɔu? ²⁹ Nɔ í ni, aawo. Bii ì waa bi ì logoo fɔfɔ laalɔu bii ì kù laakai nɔ aa na ì tɔtɔ ì logooð dimi jiidau nɔ. ³⁰ I jɔ aɲa fei a dede nɲa hee bii kumuɛ í to. Waati bɛɛbɛ an sɔ woo mu nɲa a kpa fɔfɔ laalɔu titã a dũu a dasi ina, a bei a tɔtɔ dimi jiidau a dasi suum.

Mɔndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(Cɔ Maaku 4:30-32; Luku 13:18-19)

³¹ Nɔ Jesu í kpa nɲa mɔnda gɔ má í ni, bommai Ilaaɔ í yɛi bei ngboi mutaadi iyi inɛ gɔ í so í gbɛ si ilɛɛ. ³² Ngbou í kere í re ngbo nɲa iyi à gbɛ fei, amma bii ì gbɔɔ, nɲui í ya fita ku lá ku re ama jii fei, hee yɛi nɲa à ya maa ce ante si amaawɔɛ nɲa.

Mɔndai lefee

(Cɔ Luku 13:20-21)

³³ Nɔ Jesu í kpa nɲa mɔnda gɔ má í ni, bommai Ilaaɔ í yɛi bei lefee iyi abo gɔ í so í dasi iyafui pɛɛ gũa mɛɛta, nɔ fei í dede í kpante.

Idei mɔnda nɲa

(Cɔ Maaku 4:33-34)

³⁴ Ide nɲa bɛ fei sãa sãa do mɔndai Jesu í sɔ zamaau, ci ya fɔ ide iyi kù jɛ do mɔnda. ³⁵ Bɛɛbei ide ì inɛ akã walii nɲa ì ce iyi í ni, Ilaaɔ í ni, Do mɔndai an ya n sɔ nɲa ide, Nɔ si bantumai an fɔ mii iyi wa manji hai waati iyi ñ taka andunya.

Jesu í sisi yaasei mɔndai fɔfɔ laalɔu

³⁶ Jesu í jɔ zamaau nɔ í koo í lɔ kpasɛ. Nɔ mɔcɔɛ nɲa à bɔ bi tɛɛ à ni, sisi nwa yaasei mɔndai fɔfɔ laalɔu. ³⁷ Nɔ í jɛ nɲa í ni, inɛ iyi í gbɛ dimi jiidau amu Amai Amanɛi. ³⁸ Iɛui í jɛ andunya. Dimi jiidau mɔ, nɲui í jɛ inɛi bommai Ilaaɔ nɲa. Fɔfɔ laalɔu nɲui í jɛ inɛi Seetam nɲa. ³⁹ Mbɛɛ iyi í gbɔɔ nɲui í jɛ Seetam. Ajɔi kumuu mɔi í jɛ ajɔ iyi andunya á kpa iri, nɔ woo mu nɲa mɔ aɲai à jɛ amaleka nɲa. ⁴⁰ Nɔ si bei à ya kpa fɔfɔ laalɔu a dasi inau, bɛɛbɛ mɔi á jɛ si ajɔ iyi andunya á kpa iri. ⁴¹ Amu Amai Amanɛ, an bɛ amalekam nɲa wa a na a nya inɛ nɲa iyi à waa dasi inɛ nɲa kurara do woo ce laalɔ nɲa a tekɔɔ nɲa hai tengi bii an na n jɛ bommam, ⁴² nɔ a dasi nɲa ina iyi ci ya ku. Tengi bei aa lesi awɔ si iri a kpatað. ⁴³ Nɔ waati bɛɛbɛ inɛ nɲa iyi à waa de idɔɔbii Ilaaɔ ku ce aa maa má inyai bei inunu si bommai Ilaaɔ Baa nɲa. Inɛ iyi í nɛ iti iyi á gbɔð ide, ku gbɔ.

Mɔndai amani iyi wa singa

⁴⁴ Nɔ Jesu í ni má, mɔnda gɔ iyi wa fɔ idei bommai Ilaaɔ wee. Ajɔ nɲu gɔ inɛ gɔ í koo í kãsi amani iyi wa singa si inɔ ilɛ. Iyi í yɔɔ nɔ í teese í singaɛ ma. Nɔ í nɛ do inɔ didɔ í koo í ta mii iyi í nɛ fei, nɔ í naa í ra ikou.

Mɔndai lege

⁴⁵ Jesu í ni, bommai Ilaaɔ í yɛi má bei lege jiiida nɲa iyi woo nya sãa gɔ wa de. ⁴⁶ Iyi í yɛ akã

iyi í je jiida ti fia nkpɔ ɔɔ, nɔ í koo í ta mii iyi í ne fei í naa í raa.

Mɔndai taao

⁴⁷ Jesu í ni má, bommai Ilaaǎ í yei má bei taao iyi à sɔsi inɔ inyi ku mu cɛɛ dimi ikǎ ikǎ fei. ⁴⁸ Bii í mu cɛɛ ɲau í tā, sɔkɔ ɲau à ya faa wa icei. Nɔ a buba a cica cɛɛ jiida ɲau a dasi kɔlɔ, cɛɛ ɲa iyi a kù ce nɛɛu mɔ nɔ a níkǎ ɲa. ⁴⁹ Nɔ bɛɛbe mɔi á ye si iri ku kpai andunya. Amaleka ɲa aa na a nya inɛ ɲa iyi à waa ce laalɔ hai si inɔi inɛ ɲa iyi à waa ce idɔɔbii Ilaaǎ, ⁵⁰ a dasi ɲa ina iyi ci ya ku. Bei aa lesi awɔ si iri a kpaata.

Amani titɔ do nwo

⁵¹ Jesu í bee ɲa í ni, ì gbɔ yaasei ideu fei ɲa? Nɔ à je à ni, oo. ⁵² Nɔ í sɔ ɲa í ni, bɛɛbe mɔi, woo kɔ inɛ ɲa si wooda baa yooma fei iyi í baa í je inɛ iyi í mà idei bommai Ilaaǎ, í yei bei ilu kpasɛ ɔɔ iyi wa nya mii titɔ ɲa do mii nwo ɲa hai si amaniɛ.

Inɛi Nazareti ɲa a kù dasi Jesu naane

(Cɔ Maaku 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Iyi Jesu í kpa ɲɲa mɔnda ɲau be í tā, nɔ í ne hai be. ⁵⁴ Í bɔ ilu bii í je ama. Iyi í to be í lɔsi ku kɔ inɛ ɲa si cio ile bii à ya maa ce kutɔtɔ hee inɛ ɲa iyi à waa gbɔ ideɛ ɲau à na à biti. Nɔ à waa ni, hai iwoi inɛɛu ihɛ í ba dimii bisiu ihɛ wa. Bɛirei í ce wa ceɔ maamaake ɲau ihɛ. ⁵⁵ Í jɔ amai woo gbe jii nɔu mbe ya. Kù je iyeei à ya kpe Maariu? Zaaki do Zozefu

do Simɔɔ do Zudu ɲa si à je ifɔɛ ɲa? ⁵⁶ Awaɔ weɛɛ ɲa fei si à wa ihɛ ba. Bii bɛɛbei nɔ hai iwoi í ba gbugbāu ihɛ fei wa. ⁵⁷ To, lasabu ɲɲu ɲau bei í ganji ɲa a dasiɛ naane. Nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni, kù ne bii walii ci ya ne bɛɛre bii kù je si ilei ideɛ do si kpasɛɛ. ⁵⁸ Kù nɔ kù ce maamaake nkpɔ be si na iyi í jò a kù dasiɛ naane.

14

Idei ikui Zāa woo dasi inyiu
(Cɔ Maaku 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Si waati bɛɛbei Herodu, ilaalui Galileeu í gbɔ laabaaui Jesu. ² Nɔ í sɔ amaacɛɛ ɲa í ni, inɛɛu be Zāa woo dasi inyiu í jɪ wa hai si bale. Na ɲɔi í jò í ne gbugbā wa ceɔ maamaake ɲau be.

³⁻⁴ Mii iyi í jò Herodu í fɔ bɛɛbe wee. Herodu í tako í so Herodiasi aboi Filipu, ifɔɛ. ɲɔi Zāa í sɔɔ í ni, kù sɪa i gba aboi ifɔɛ i dasi kpasɛɛ. Ide iyi Zāa í fɔ na irii Herodiasiu í jò Herodu í ni a muu a dūu a dasiɛ piisɔɔ. ⁵ Nɔ Herodu wa bi ku kpaɔ, amma wa ce njo i inɛ ɲa si na iyi í jò aɲa fei à ni Zāa waliii.

⁶ ɲɔi aɔjɔ í naa í to bii Herodu wa ce jingau ku yeɔ gigii aɔjɔ kubie. Nɔ ama inaaboi Herodiasi wa jojo si wajui inɛ ɲa iyi à kpe ku jeu. ɲɔi í dɔa Herodu si jiida jiida ⁷ hee í ceaa kuwā nɔ í gbasi í ni ɲɲu á muua mii iyi í bi fei. ⁸ ɲɔi ama inaabou í koo í bee iyee, nɔ í nyi wa í naa í sɔɔ í ni, n̄ bi i muum irii Zāa woo dasi inyiu wa si pɛrenti. ⁹ ɲɔi inɔi

ilaaluu í fɔ. Do n̄ɲu fei í j̄esi nɔ í ni a koo a bu irii Z̄āau wa a naa a náa. Í j̄esii si na iyi í j̄ò í gbasi tā do mii fei si wajui in̄e n̄jooe ɲau. ¹⁰ Nɔ í b̄e in̄e ɲa ile piis̄ɔ b̄e a koo a bu irii Z̄āa wa. ¹¹ N̄ɲi in̄e ɲau à koo à buu nɔ à lesi p̄erenti wa à naa à na ama inaabou nɔ n̄ɲu mɔ í koo í na iyee. ¹² N̄ɲi m̄ɔcɔi Z̄āa ɲau à gbɔ ideu. Nɔ à naa à so ikuɛu à koo à suu. Nɔ à koo à s̄s̄ Jesu.

Jesu í wò aman̄e dubu miu (5.000)

(Cɔ Maaku 6:30-44; Luku 9:10-17; Z̄āa 6:1-14)

¹³ Iyi Jesu í gbɔ ideu ɲɔi í ne hai b̄e. Í lɔ akɔi inyi do m̄ɔcɔe ɲa nɔ à bɔ gɔbabua gɔ. Iyi in̄e ɲa à gbɔ, ɲɔi à fita hai inɔ ilu ɲɲa ɲa à da h̄ām̄ee ɲɲa wa do ise. ¹⁴ Iyi à fita hai si akɔi inyi ɲɔi Jesu í ye zamaau. Nɔ í ce araare ɲɲa nɔ í j̄ò b̄ɔɔ ɲɲa ɲa à ba iri.

¹⁵ Iyi ale wa le ɲɔi m̄ɔcɔe ɲau à naa bi t̄ee à ni, si gbabuai à wa ih̄e nɔ wee idū wa dū. Na n̄ɲu, j̄ò in̄e ɲau a ne il̄eko ɲa a koo a ra mii iyi aa j̄e. ¹⁶ Amma Jesu í s̄s̄ ɲa í ni, a kù ne bukaatai a ne. In̄e taka ɲɲe, i na ɲa ije a j̄e. ¹⁷ N̄ɲi à ni, p̄ee iyi à ne ih̄e kù re ara miu do c̄ee minji. ¹⁸ Nɔ Jesu í ni, i naam wa ih̄e. ¹⁹ Nɔ í ni zamaau ku buba si f̄ɔf̄ou, nɔ í so p̄ee ara miu do c̄ee minjiu, í wu iju lele í saabu Ilaaɔ. Nɔ í bububu p̄ee ɲau í na m̄ɔcɔe ɲau nɔ aɲa mɔ à kp̄ea zamaau. ²⁰ Nɔ aɲa fei à j̄e à yo hee mb̄ɔe í gbe. N̄ɲi m̄ɔcɔe ɲau à ko iyi í gb̄eu hee k̄olɔ maateeji í k̄ɔ. ²¹ In̄em̄akɔ ɲa iyi à j̄eu à w̄eei zakai aman̄e

dubu miu (5.000), baai inaabo do amu ɲa baasi.

Jesu wa ne si antai tenku (Cɔ Maaku 6:45-52; Z̄āa 6:15-21)

²² Iyi à tā ɲɔi Jesu í ni m̄ɔcɔ ɲau à lɔ akɔi inyi ku ba a takoe a kua ice ih̄ɔ. Iyi à waa ne nɔ í ni zamaau ku ne. ²³ Waati iyi í j̄ò à ne nɔ í koo í gū iri kuta gɔ ku ba ku ce kutɔɔ. Nɔ idū í dū í báa b̄e n̄ɲu ak̄ãe. ²⁴ Wee waati b̄eebe akɔi inyi í wa si aninii tenkuu tā. Nɔ kut̄anḡām̄ dii inyi í wasi ku taleɛ si na iyi í j̄ò fufu wa ko ɲa ikpó. ²⁵ Zakai am̄eejuma ɲɔi Jesu wa ne si antai inyi, wa bɔ bi m̄ɔcɔe ɲa. ²⁶ Waati iyi à yɔɔ wa ne si antai tenkuu wa ɲɔi zigi ɲɲa í da, n̄jɔ wa mu ɲa, à waa ni, z̄lii. Nɔ n̄jɔu í j̄ò à wasi ku d̄s̄ anu. ²⁷ B̄e gbak̄ã Jesu í ba ɲa ide ku f̄ɔ í s̄s̄ ɲa í ni, i sū laakai ɲɲe ɲa. Amui Jesu, i maà ce n̄jɔ ɲa. ²⁸ N̄ɲi Pīee í s̄s̄ɔ í ni, Laf̄ee, b̄ii awɔi, j̄ò amu mɔ n ne n naa bi t̄ee si antai inyi. ²⁹ Nɔ Jesu í j̄eaa í ni, naa wa.

Nɔ Pīee í kita hai si akɔi inyi nɔ í ne si antai inyi wa bɔ bi Jesu. ³⁰ Amma iyi laakaɛ í bɔ si fufu iyi wa ce do gb̄ugb̄au, ɲɔi n̄jɔ í muu. Nɔ í sinti ku mile. N̄ɲi í d̄s̄ anu í ni, Laf̄ee, faabam. ³¹ Nɔ gbak̄ã Jesu í yɔ awɔ í muu nɔ í ni, na mii í ce ì waa sika sika má. Naan̄ee kù la.

³² N̄ɲi aɲa minji fei à gū akɔi inyi nɔ fufuu í leek̄i. ³³ Nɔ in̄e ɲa iyi à wa si in̄ɔi ak̄ou à gule si wajui Jesu à ni, ntɔ ntɔ, awɔu Amai Ilaaɔi.

Jesu í j̄ò b̄ɔɔ ɲa à ba iri si ilei Genesareti

(Cɔ Maaku 6:53-56)

³⁴ Iyi à kua, nò à to ilèi Genesarèti. ³⁵ Si bei inèi bε ηαυ à mà Jesu, ηοι à fò laabaauε bii fei à ni í to wa. Nò à naa bōō fei wa. ³⁶ Nò à tōε à ni ku jò aηa a lu baa itli kumbooε, nò inε iyi í luu fei í ya ba irii.

15

Dedembai bala ηa (Cò Maaku 7:1-13)

¹ Nòì Farisi gò ηa do woo kò inε ηa si wooda gò ηa à naa hai Zeruzalemu à bò bi Jesu à beε à ni, ² na mii í ce mōcōε ηa a kù waa too dedembai bala nwa ηa. Na mii í ce a ci ya wōō a bei a jε. ³ Nò Jesu í jε nηa do ide ku bee í ni, na mii í ce inε mō dedemba nηε ηa ku too í jò i kù waa jirima woodai Ilaaō ηa. ⁴ Ì mà sãa sãa ηa iyi Ilaaō í ni, i gbōa iyeò baa nηε ηa i jirima ηa ηa. Nò í ni má, inε iyi wa fò laalò iyeò baaε ηa a kpa lafēε. ⁵ Amma inε ì waa fò ide mmu. Ì waa ni inε á yòkò ku sō iyeò baaε ku ni, fia iyi an yòkò n sobiε do, ñ jileaa Ilaaō. ⁶ Nò inε iyi í fò bεεbε kaa sobi iyeò baaε má hee ku jirima ηa. Bεεbei ì waa kpa idei Ilaaō ηa ku ba i too dedemba iyi à jò nηε. ⁷ Inεu ilu muafiti ηai. Hai tako Ezai í ce waliiei dee dee na iri nηε waati iyi í kò si tiaε í ni, Ilaaō í ni,

⁸ Inε ηαυ ihē à waa jirimam nii Do gele nηu akā.

Amma idò nηa í jlim.

⁹ À waa tōm nii si ngbε.

Woodai amanε ηai à waa kò inε ηa si

Nò à waa ni woodam nii.

Mii iyi í ya dasi inε riisi (Cò Maaku 7:14-23)

¹⁰ Nòì Jesu í kpe zamaau nò í ni, i de ití i gbò yaasei ideu. ¹¹ Kù jε mii iyi wa lò hai do geleì amanèi í ya dasiε riisi. Amma mii iyi í ya fita hai si geleì amanèi á dasiε riisi.

¹² Nò mōcōε ηαυ à na à sōō à ni, i kù mà ide iyi ì fòu bε í jεa Farisi ηαυ taale? ¹³ Nò Jesu í jε nηa í ni, jli baa yooma iyi Baam iyi í wa lele kù lò fei, aa tuui. ¹⁴ I jò ηa bε. Woo mu golo fεεju ηai. Nò bii fεεju wa mua fεεju golo aηa minji fei à ya koo a dasi gooi. ¹⁵ Nòì Piεε í ni, sisi nwa yaasei mōndau bε. ¹⁶ Nò Jesu í ni, inε mō, i kù ne bisi ηai? ¹⁷ I kù mà ηa, mii iyi wa lò hai do geleì amanε fei, si inōei wa bō? Si anyiε nò ku fita hai si ara. ¹⁸ Amma ide iyi í ya fita hai si gele, hai si idòì wa naa. Nηu bei wa dasi amanε riisi, ¹⁹ domi hai si idòì amanèi lasabu laalò wa naa. Inε ku kpa, do sakara, do sēε ku tōtō do mudēε hai ce abòdō, do ile, do ibo, do inε ku beje, mii ηαυ bε fei hai si idòì wa naa, ²⁰ nò nηu ηαυ bei í ya dasi amanε riisi. Amma kù jε kuje hai wōōi á dasi inε riisi.

Abo dimi mmu gò í dasi Jesu naanε

(Cò Maaku 7:24-30)

²¹ Si anyii nηu, Jesu í ne hai bε í bò ikpa Tii do Sidōō.

²² Inaaboi ilèi Kanaā gò iyi í wa bε í naa bi tεε nò í dō anu í ni, Lafēε, tókui Davidi amanlu nlau, ce araarem. Ama inaabom í ne inèi inōko, nò wa kpāa iju ntò ntò. ²³ Amma Jesu kù jεaa ide kāma. Nò

mɔcɔɛ ɲa à naa à tɔɛ à ni, abou ihɛ wa dɔ anu wa too anyi nwa. I kaa lelee? ²⁴ Nɔ í jɛ í ni, bi inɛi Izireli ɲa aɲa akāi à bɛm wa, inɛ ɲa iyi à yɛ bɛi angudā ɲa iyi à nyɔ. ²⁵ Amma abou í naa í gule si wajue í ni, Lafɛɛ, sobiim. ²⁶ Nɔ Jesu í ni, kù sɪa a gba ijɛi amu ɲa a na aja keeke ɲa. ²⁷ Nɔi abou í ni, ntɔi Lafɛɛ. Amma do nɲu fei, aja keeke ɲau à ya wa abɛi taabu a maa jɛ buubuui ijɛ iyi wa cuku wa hai si taabui lafɛɛ nɲa ɲa. ²⁸ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, abooyi, naanɛ ku dasiɛ í la. Bɛi ì bi fei á cɛ. Nɔ gbakā ama inaaboɛu í ba iri.

Jesu í jò bɔɔ nkpɔ í ba iri

²⁹ Nɔ Jesu í nɛ hai bɛ í too itfi tenkui Galilee, í koo í gũ antai kuta gɔ í buba. ³⁰ Nɔ zamaa nla gɔ í naa bi tɛɛ. À naaɔ ilu kute akā ɲa wa, do fɛɛju ɲa, do wɛɛgɛ ɲa, do deki ɲa, do bɔɔ nkpɔ má nɔ à jilɛ ɲa si wajui Jesu, nɔ í jò à ba iri. ³¹ Nɔi inɛ ɲau à bitɪ iyi à yɛ deki ɲau à waa fɔ ide, wɛɛgɛ ɲau à ba iri, ilu kute akā ɲau à waa nɛ, fɛɛju ɲa à waa yɛ ilu, nɔ à waa saabu Ilaaɔ Lafɛɛi inɛi Izireli ɲa.

Jesu í wò amanɛ dubu mɛɛ (4.000)

(Cɔ Maaku 8:1-10)

³² Jesu í kpe mɔcɔɛ ɲa í ni, araareɪ inɛ ɲau ihɛ wa mum, domi ajɔ mɛɛta nɲai ihɛ iyi à wa bi tom, nɔ sɔnda kāma kù gbe nɲa má. Nɔ n kù bi n jò a nɛɔ ariu ku ba a maà na a koo a cuku kpāa. ³³ Nɔ mɔcɔɛ ɲau mɔ à beɛ à ni, to, iwoi aa ka ba ijɛ si gbabuau ihɛ iyi á yo zamaa nla nlau ihɛ. ³⁴ Nɔ Jesu

í bee ɲa í ni, pɛɛ feloi ì nɛ ɲa. Nɔi à ni, pɛɛ ara mɛɛjɛi do cɛɛ wɛwɛɛ gɔ ɲa. ³⁵ Nɔ Jesu í ni inɛ ɲau a buba ilɛ. ³⁶ Nɔ í so pɛɛ ara mɛɛjɛu do cɛɛ ɲau, í saabu Ilaaɔ titā í bɛi í bububuɛ í na mɔcɔɛ ɲa a kpɛ nɲa. Nɔi à kpɛa inɛ ɲau. ³⁷ Nɔ aɲa fei à jɛ à yo hee pɛɛu í gbe. Nɔi à ko pɛɛ iyi í gbeu nɔ í cɛ kɔɔ mɛɛjɛ. ³⁸ Inɛ ɲa iyi à jɛu à wɛɛi zakai amanɛ dubu mɛɛ (4.000), baai inaabo do ama keeke ɲa baasi. ³⁹ Nɔi Jesu í jò inɛ ɲau à nɛ í bɛi í lɔ akɔi inyi í nɛ ikpa ilei Magadāa.

16

Farisi do Sadusi ɲa à bi Jesu ku ce maamaake
(Cɔ Maaku 8:11-13; Luku 12:54-56)

¹ Si anyii nɲu, Farisi do Sadusi ɲa à naa bi Jesu a cɔ laakɛ. À tɔɛ ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugbāɛ hai bi Ilaaɔi wa naa. ² Nɔi Jesu í jɛ nɲa í ni, bii inunu wa bɔ ku lɔ nɔ lele í kpā ì ya ni ɲa, iju iyi á má ala á dɔ. ³ Bii daakɔi í ya ni ɲa, ijɪ á rɔ domi ijɪ í dū í we mango. Ì waa mà yaasei lele ɲa amma i kù waa mà yaasei waati iyi à wa si nsei ɲa. ⁴ Inɛ laalɔi nsei ɲa iyi a kù leekiò Ilaaɔ nɲu akā, nyindai à ya maa bi ku yɛ. Amma nyinda gɔ kù wɛɛ iyi aa nyisi ɲa má bii kù jɛ ide iyi í ba walii Zonasiu.

Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tā ɲoi í jò ɲa í nɛ.

Lefɛi Farisi do Sadusi ɲa *(Cɔ Maaku 8:14-21)*

⁵ Si anyii nɲu, Jesu do mɔcɔɛ ɲau à koo à lɔ akɔi inyi à waa bɔ ikpa icei tenkuu ikpa ihɔ.

Nɔ wee mɔcɔe ɲau à gbeje ku so pɛe kosɩa. ⁶ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, to, i ce laakai do lefeeí Farisi do Sadusi ɲau. ⁷ Nɔi mɔcɔ ɲau à waa lasabu si idɔ ɲɲa à waa ni, na iyi í jò a kù so pɛe kosɩaí í jò wa fɔ beɛbe. ⁸ Amma Jesu í mà lasabu ɲɲa iyi à waa ce nɔ í bee ɲa í ni, na mii í ce ì waa ni ɲa, na iyi í jò inɛ i kù so pɛe kosɩaí í jò ñ wa n fɔ beɛbe. Naane nɲe kù la. ⁹ I kù gbɔ yaasee hee nsei ɲa? I kù waa ye gigii pɛe ara miu iyi ñ bu ñ kpɛa amanɛ dubu miu do jiai pɛe kɔlɔ iyi í gbe má ɲa? ¹⁰ Mà ì kù waa ye gigii pɛe ara mɛɛje iyi ñ bububu ñ na amanɛ dubu mɛɛ ɲau do jiai pɛe kɔlɔ iyi í gbe má ɲa? ¹¹ Na mii í ce ì kù mà ɲa iyi pɛe si ñ wa n fãa. I ce laakai do lefeeí Farisi ɲa do Sadusi ɲau.

¹² Bɛbei mɔcɔ ɲau à mà iyi kù je lefee iyi í ya jò pɛe ku wui wa fãa, amma à mà iyi cioi Farisi do ti Sadusi ɲauí wa fãa.

Piɛe í ni Jesu í je inɛ iyi Ilaaɔ í cica

(Cɔ Maaku 8:27-30; Luku 9:18-21)

¹³ Nɔ Jesu í to Sezaree si ilɛi Filipee. Nɔ í bee mɔcɔe ɲa í ni, yooi inɛ ɲa à ya ni amu Amai Amanɛ ñ je. ¹⁴ Nɔi à jɛaa à ni, inɛ gɔ ɲa à ya ni awɔu Zãa woo dasi inyiui. Inɛ gɔ ɲa mɔ à ya ni awɔu Elii walii nɩai takoui. Inɛ gɔ ɲa mɔ à ya ni awɔu Zeremiii, walakɔ walii mmu gɔ má. ¹⁵ Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, inɛ mɔ ni, yooi ì ni ñ je ɲa. ¹⁶ Nɔ Simɔɔ Piɛe í jɛaa í

ni, awɔu Amai Ilaaɔ ɲɲu iyi í je irii kuwɛɛui. Awɔi ì je inɛ iyi í cicau. ¹⁷ Nɔi Jesu í ni, Simɔɔ, amai Zãa, awɔu ilu inɔ didɔi. Kù je amanɛí í sɛe, bií ku je Baam iyi í wa lele. ¹⁸ Amui ñ wa n sɛe iyi awɔu Piɛeí, waato kuta. Si antai kutauí an jile igbem, nɔ baa iku takae kaa yɔkɔ ku ganji igbeu *. ¹⁹ Awɔi an na yiiko si kpãai bommai Ilaaɔ. Mii iyi ì kɔsi si andunya, lele mɔ à kɔsii. Nɔ mii iyi ì jɛsi si andunyau, lele mɔ á jɛsii.

²⁰ Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔe ɲau do kugaabu í ni a maà na a sɔ inɛ gɔ iyi ɲɲu í je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau.

Jesu wa fɔ ideí ikuɛ do kujɩɛ
(Cɔ Maaku 8:31-9:1; Luku 9:22-27)

²¹ Hai waati bɛɛbei Jesu í sinti ku sɔ mɔcɔe ɲa í ni tilasii ɲɲu ku bɔ Zeruzalemu. Tengi bei inɛ ngbo ɲa do inɛ ngboi woo weeí Ilaaɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa aa kpã ɲɲu iju. Aa kpa ɲɲu, amma si ajɔ mɛetasia ɲɲu á jɩ má hai si bale. ²² Nɔi Piɛe í gbãa í bɔɔe kɔkɔlɛ í sɔɔ í ni, Ilaaɔ ku waasu ideu, Lafɛɛ. Ide dimi bɛɛbe kaa bæ pai. ²³ Amma Jesu í sinda í sɔ Piɛe í ni, sɛkɛɛ hai bi tom Seetam. Í waa bi ì jɛem bi ku koose, domi ì kù waa ce lasabui Ilaaɔ, í gbe ti amanɛ ɲa. ²⁴ Si anyii ɲɲu Jesu í sɔ mɔcɔe ɲa í ni, inɛ iyi wa bi ku toom, ku jò idɔɔbie nɔ ku so jɩi ku gaauɛ ku toom wa. ²⁵ Nɔ inɛ iyi wa bi ku ba kuwɛɛ do idɔɔbie, kaa baa.

* **16:18** baa iku takae kaa yɔkɔ ku ganji igbeu Yaasee isɛɛdeu ihɛ kù má sãa sãa. Yaase bei inɛ gɔ ɲa à gbɔɔ wee. Nkãma kaa yɔkɔ ku cea ngɔgɔ, baa gbugbãi iku takae.

Amma ine iyi í nyɔ kuwɛɛɛ na irim, lafɛɛ á baa do ntɔ. ²⁶ Aranfãani yoomai amanɛ í ne bii í ba amanii andunya fei nɔ í kua kuwɛɛɛ. M̀a mii í wɛɛ iyi amanɛ á kpaasiò kuwɛɛɛ. ²⁷ Amu Amai Amanɛ an nyi wa má dei kam kam do amboei Baam do amalekam ɲa ajɔ. Si waati beɛbei an sãa ine fei si yaase bei í jeò kuwɛɛɛ. ²⁸ Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ɲei, ine ɲa iyi à wa ihɛ, gɔgɔ ɲɲa ɲa aa ye amu Amai Amanɛ n na n je bommam hee aɲa fei a maa ku.

17

Arai Jesu í daana

(Cɔ Maaku 9:2-13; Luku 9:28-36)

¹ Si anyii ajɔ mɛɛfa Jesu í kpe Piɛɛ do Zaaki do Zãa ifɔɛ í nya ɲa ikã nɔ à koo à gũ iri kuta nla gɔ aɲa ɲɲa. ² Nɔi à ba wee araɛ í kpaasi. Wajue wa daana jiida jiida, nɔ jaɛ ɲa í fũuta pai pai bei inya kumá. ³ Si anyie ɲɔi Moizi do Elii à faata wa anu akã à waa baa ide ku fɔ. ⁴ Nɔi Piɛɛ í sɔ Jesu í ni, Lafɛɛ, í sɛa ka maa wa ihɛ. Bii ì bi, jò ka ce ilei aɔ mɛeta, akã titeɛ, akã mɔ ti Moizi, akã mɔ ti Elii. ⁵ Wa fɔ ideu kù tã mɔm nɔ inya kumá gɔ í naa si ɲa bei bukɔɔ. Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ hai si inɔɛ í ni, ine ihɛi í je amam. Ñ buu jiida jiida, siei inɔ didɔm fei í ya wa. I ya gbɔ ideɛ ɲa. ⁶ Iyi mɔcɔ ɲau à gbɔ ide ku fɔu ɲɔi njo í mu ɲa hee à seɛbata ile. ⁷ Amma Jesu í naa bi tu ɲa í lu ɲa í ni, i dede ɲa i maà jò njo ku mu ɲe. ⁸ Nɔ à wu iju lele, amma a kù ye ine gɔ bii kù je Jesu ɲɲu akã.

⁹ Nɔi à waa kita wa hai antai iri kutau nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni, i maà sɔ ine gɔ mii iyi í yeu be ɲa hee amu Amai Amanɛ n koo n ku nɔ n jì hai si bale má. ¹⁰ Nɔi mɔcɔ ɲau à bee Jesu à ni, nɔ na mii í ce woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau à ya ni Eliii á tako ine iyi Ilaaɔ í cicau ku naa. ¹¹ Nɔ í je ɲɲa í ni, ntɔi Eliii á tako ku naa nɔ ku teese mii fei sãa sãa. ¹² Amma an sɔ ɲe iyi Elii í naa tã, ine ɲa a kù m̀a, nɔ à ceaa bei à bi. Beɛbe m̀oi amu Amai Amanɛ an ba ijuukpã si awo ɲɲa.

¹³ Nɔi mɔcɔ ɲau à mà bebei iyi Zãa woo dasi inyii wa fãa.

Jesu í faaba ama gɔ iyi í ne inei inɔɔko

(Cɔ Maaku 9:14-29; Luku 9:37-43a)

¹⁴ Iyi à to wa bii zamaa í wau, ɲɔi mɔkɔ gɔ í naa í gule si wajui Jesu ¹⁵ í ni, Lafɛɛ, ce araarei ama inɛmɔkɔm nɔu ihɛ. Inei inɔɔko gɔ í sɔsie bɔɔi cukuuna, wa wahalae m̀oi jiida jiida. Ajɔ gɔ ɲa í ya dasie inɔ ina walakɔ inɔ inyi. ¹⁶ Ñ soo ñ naaɛ wa bi mɔcɔɛ ɲau ihɛ amma à m̀ngɔ ku faabaɛ. ¹⁷ Jesu í ni, inɛ ine laalɔ hai dasi naane ɲa, hee waati yoomai an maa ñ wa inɔ ɲɲe. M̀a hee waati yoomai an maa n temuadɔ ɲe. I naam amau wa ihɛ ɲa. ¹⁸ Nɔ à naa Jesu amau wa, ɲɔi í la si inei inɔɔkou nɔ í fita sie nɔ amau í ba iri tenɲi beu be.

¹⁹ Nɔi mɔcɔi Jesu ɲau à bɔ bi tee ɲɲa duusɔɔ à beɛɛ à ni, na mii í ce awa a kù yɔkɔ a kù lele inei inɔɔkou. ²⁰ Nɔ Jesu í je ɲɲa í ni, si na iyi í jò naane ɲɲe kù lai. Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ɲei, bii

naane n̄ɛ í la í to baa dimii mii ku gb̄e iyi í kere í re, aa yɔkɔ í s̄ɔ iri kutau ih̄e ɲa í ni ku dede hai be ku bɔ ih̄ɔ, nɔ beɛbe moi á dede. Nk̄ama kù w̄eɛ iyi aa m̄ɔngɔ ku ce ɲa. [²¹ Amma dimii in̄ei in̄ɔko beɛbe ci ya fita bii kù j̄e do kutɔ do anu ku d̄i.]

Jesu í nyi wa fɔ idei ikuɛ do kuj̄ɛ má

(Cɔ Maaku 9:30-32; Luku 9:43b-45)

²² Ajɔ ɲɲu gɔ si bei m̄ɔcɔ ɲau à tɔtɔ Galilee be ɲɔi Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, aa mu amu Amai Amane a daa in̄e ɲa si awɔ. ²³ Aa kpam, amma si ajɔ m̄eetasia an j̄i hai si bale má.

ɲɔi in̄ɔi m̄ɔcɔ ɲau í fɔ ntɔ ntɔ.

Fia iyi à n̄e ku s̄a na icei kpas̄ɛi Ilaaɔ

²⁴ Si anyii ɲɲu Jesu do m̄ɔcɔɛ ɲa à bɔ Kaperanumu, ɲɔi woo gba fia iyi à n̄e ku s̄a na icei kpas̄ɛi Ilaaɔ ɲau à naa bi Piɛɛ à beɛɛ à ni, M̄eetu n̄ɛɛ ci ya s̄a fia i kpas̄ɛi Ilaaɔ? ²⁵ Nɔ Piɛɛ í ni, áá, í ya s̄a. ɲɔi Piɛɛ í n̄e kpas̄ɛ. Iyi í lɔ ile nɔ Jesu í tako í beɛɛ í ni, Simɔɔ, beirei í waa lasabu. Ilaalui andunya ɲau ih̄e, hai bi yooi à ya gba fia i lempoo. Hai bi amaalu ɲa de, mà hai bi in̄e njoo ɲa. ²⁶ Nɔ Piɛɛ í j̄e í ni, hai bi in̄e njoo ɲai. ɲɔi Jesu í ni, na ɲɲu, amaalu ɲa a kaa s̄a * . ²⁷ Amma do ɲɲu fei, kù s̄la ka j̄e ɲɲa bi ku koose. Na ɲɲu, bɔ tenku be i koo i le kootia, c̄ɛɛ iyi í tako í muu, la gelee. Aa

ye kpekele be iyi á to fia ku s̄ai awae fei. Nyaa i koo i s̄a ɲɲa.

18

Yooi í j̄e in̄e ngbo
(Cɔ Maaku 9:33-37, 42-48;
Luku 9:46-48; 17:1-2)

¹ Waati ɲɲu, m̄ɔcɔi Jesu ɲau à naa bi t̄eɛ à beɛɛ à ni, si bommai Ilaaɔ yooi í j̄e in̄e ngbo. ² ɲɔi Jesu í kpe ama keeke gɔ í leek̄ɛ si anini ɲa. ³ Nɔ í ni, ntɔ ntɔ ñ wa n s̄ɔ ɲei, bii í kù kpaasi idɔ ɲɛ nɔ i kù ye bei ama keeke ɲa, i kaa lɔ tengi bii Ilaaɔ í j̄e bommae. ⁴ In̄e iyi á j̄e in̄e ngbo si bommai Ilaaɔ ɲɲui í j̄e in̄e iyi í kaye arae í baa í ye bei amau ih̄e. ⁵ In̄e iyi í nɔ í gba ama keeke bei in̄e ih̄e na irim, amui í gba.

⁶ In̄e iyi í dasi in̄e ak̄ai ama keeke ɲa iyi à dasim naaneu ih̄e dulum, á tia a d̄ia laf̄ɛɛu alɔ si k̄ɔ a tale siɛ in̄ɔ tenku inyi ku j̄ɔ. ⁷ Ijuukp̄a nla n̄lai in̄ei andunya ɲa aa ye si na iyi í j̄ɔ à ya maa dasi kpaasi ɲɲa ɲa dulum. Kù nɔ kù n̄e bei á ce iyi in̄e gɔ ɲa a kù dasi kpaasi ɲɲa ɲa dulum, amma in̄e iyi í ce beɛbe á ye ijuukp̄a ntɔ ntɔ.

⁸ Bii í j̄e awɔɛ walakɔ is̄eɛ wa dasiɛ dulum, buu i nyɔɔ ku j̄lɔɛ. Á tiaɛ i lɔ si kuw̄eɛ iyi ci ya t̄a do awɔ ak̄a walakɔ kute ak̄a do iyi aa n̄e awɔ minji do kute minjiu fei nɔ a dasiɛ ina iyi ci ya ku. ⁹ Bii í nɔ í j̄e ij̄uei wa dasiɛ dulum, nyaa i nyɔɔ ku j̄lɔɛ. Á tiaɛ i lɔ si kuw̄eɛ iyi ci ya t̄a do iju ak̄a do iyi aa n̄e

* **17:26** na ɲɲu, amaalu ɲa a kaa s̄a Si fee ɲɲa à ni, amai aɲa taka ɲɲa ɲa a kù n̄e ku s̄a. Nɔ do yaase beɛbe in̄e ɲa aa mà iyi Jesu ɲɲu iyi í j̄e Amai Ilaaɔ kù n̄e ku s̄a.

iju minji fei nɔ a dasiɛ̀ò ina iyi ci ya ku.

Mɔ̀ndai angudā iyi í nyɔ̀ à tasiɛ̀u

(Cɔ̀ Luku 15:3-7)

10 Jesu í sɔ̀ ɲa má í ni, i ce laakai i maà donda baa inɛ akāi amu ɲau ɲa. Ntɔ̀ ntɔ̀ n̄ wa n sɔ̀ ɲei, amaleka woo degbe ɲɲa ɲa à ya maa leeki ajɔ̀ fei si wajui Baam iyi í wa lele. [11 Amu Amai Amanɛ̀ n̄ naa ku faaba inɛ ɲa iyi à nyɔ̀i.]

12 Beirei ì waa lasabu ɲa. Bii inɛ gɔ̀ í nɛ angudā cɔ̀ nɔ̀ akāɛ̀ í nyɔ̀, kaa jɔ̀ cɔ̀ fakā kù wa siu titā si geete bii à wau koo dɛ̀dɛ̀ akā iyi í nyɔ̀u wa? 13 Ntɔ̀ ntɔ̀ n̄ wa n sɔ̀ ɲei, bii í yɔ̀, á nɛ inɔ̀ didɔ̀ nla nla na iriɛ̀ ku re baa cɔ̀ fakā kù wa si iyi kù nyɔ̀u. 14 Bɛɛ̀bɛ̀ mɔ̀i, Baa ɲɲe iyi í wa lele kù bi baa inɛ akāi ama keeke ɲau ku nyɔ̀.

Bei aa ce bii woo dasi naane gɔ̀ í rara

15 Jesu í ni má, bii kpaasi woo dasi naane gɔ̀ í ce dulum, bɔ̀ bi tɛɛ̀ awo akā nɔ̀ í jɔ̀ ku mà yaasei dulum nɔ̀u. Bii í gbɔ̀ ideɛ̀, ì baasɛ̀ wa má si kpāa jiidai. 16 Amma bii í kɔ̀ ku gbɔ̀ ideɛ̀, dɛ̀dɛ̀ inɛ akā wala minji si bei kukɔ̀i idei Ilaaɔ̀ wa fɔ̀. I bɔ̀ bi tɛɛ̀ ɲa, nɔ̀ inɛ ɲau aa jɛ̀ sɛɛ̀daj ideu fei. 17 Bii í kɔ̀ ku gbɔ̀ ide ɲɲa, sɔ̀ inɛi igbe ɲau. Bii í nɔ̀ í kɔ̀ ku gbɔ̀ baa idei inɛi igbe ɲau, i dooɛ̀ bei hai dasi naane walakɔ̀ bei woo gba fiaɪ lempoo.

18 Ntɔ̀ ntɔ̀ n̄ wa n sɔ̀ ɲei, mii iyi ì kɔ̀si si andunya fei ɲa, lele

mɔ̀ á kɔ̀si. Nɔ̀ mii iyi ì jesi si andunya fei ɲa lele mɔ̀ á jesi.

19 N̄ wa n sɔ̀ ɲe má iyi bii amanɛ̀ minji í ce anu akā si andunya ihɛ̀ a tɔ̀ ngɔ̀gɔ̀, Baam iyi í wa lele á mu ɲɲa, 20 domi tengi bii amanɛ̀ minji wala mɛɛ̀ta í tɔ̀tɔ̀ à waa ce kutɔ̀ do irim, n̄ wa si anini ɲɲa.

Amaace iyi í kɔ̀ ku cea kpaasie suuru

21 N̄ɔ̀i Piɛɛ̀ í bɔ̀ bi Jesu í beɛɛ̀ í ni, Lafɛ̀ɛ̀, bii kpaasim í ceem kurara isɛ̀ feloi an ceaa suuru. Hee isɛ̀ gbɛɛ̀je? 22 N̄ɔ̀i Jesu í jɛaa í ni, aawo. N kaa n sɔ̀e iyi andi isɛ̀ gbɛɛ̀jei, amma aa ceaa suuru isɛ̀ kitaɔ̀ fɛɛ̀wa tuuba mɛɛ̀je. 23 Sotì í gbɔ̀ faaji gɔ̀ iyi wa nyisi bei bommai Ilaaɔ̀ í yɛ̀. Ilaalu gɔ̀ wa bi ku ce dooi gbeseɛ̀ iyi amaaceɛ̀ ɲa à waa mu. 24 Iyi í sinti ku ce dooi gbeseu, ɲɔ̀i à naaò inɛ gɔ̀ wa bɛ̀, iyi wa mu gbeseɛ̀ í to baa fɔ̀tɔ̀ ciwa nkpɔ̀ nkpɔ̀ *. 25 Si bei inɛɛ̀u kù nɛ mii iyi á sãò gbeseu, ɲɔ̀i lafɛ̀ɛ̀ɛ̀ í ni a taa bei aru, ɲɲu do aboɛ̀ do amaɛ̀ ɲa do mii iyi í nɛ fei a sãò gbeseu. 26 N̄ɔ̀i amaaceɛ̀u í gule si wajui lafɛ̀ɛ̀ɛ̀u wa tɔ̀ɛ̀ suuru í ni, yɔ̀kɔ̀m suuru an sãe mbe fei. 27 Nɔ̀ lafɛ̀ɛ̀ɛ̀u í ce araareɛ̀ í kpa gbeseu nɔ̀ í jɔ̀ɛ̀ í nɛ.

28 Iyi amaaceɛ̀u í fita hai be gbakā, nɔ̀ í ko amaace kpaasie gɔ̀ iyi wa mu gbeseɛ̀ zakai kpekɛ̀le cɔ̀. N̄ɔ̀i í bataɛ̀ í tɛ̀ kɔ̀ɔ̀ɛ̀ í ni, sãam gbesem iyi ì waa muu. 29 N̄ɔ̀i kpaasieɛ̀u í gule si wajue í tɔ̀ɛ̀ suuru í ni, yɔ̀kɔ̀m suuru an sãe gbeseɛ̀. 30 Amma

* 18:24 dubu ciwa nkpɔ̀ nkpɔ̀ Si fee ɲɲa à ni talā dubu mɛɛ̀wa. Talā akā fei fiaɪ icei adɔ̀ maatù iyi à ya sãa inɛ akā.

kù je, nɔ́ í jò à dasi kpaasieu piisɔ́ hee koo sãd gbeseu fei ku tã. ³¹ Nɔ́i amaace iyi à gbe nɔ́u à ye bei í ce nɔ́ inɔ́ nɔ́a fei í fɔ́, nɔ́i à koo à sisia lafɛɛ nɔ́a yaasei ideu fei. ³² Nɔ́i lafɛɛu í kpoó í ni, awɔ́ amaace laalɔ́, í jò iyi ì tɔ́m suuru ñ kpa gbeseu feii mɛɛ. ³³ Awɔ́ mɔ́ ì ne i ce araarei amaace kpaasiei wo si bei ñ ceɛ. ³⁴ Nɔ́ idɔ́i lafɛɛu í kɔ́, nɔ́i í jò à dasie piisɔ́ si awɔ́i woo kpã inɛ nɔ́a iju hee koo sãd gbeseu fei ku tãu.

³⁵ Nɔ́i Jesu í ni, beɛbe mɔ́i Baam iyi í wa lele á ce nɔ́e, inɛ iyi i ci ya cea kpaasi nɔ́e nɔ́a suuru do inɔ́ akã.

19

Jesu wa fɔ́ ideí nɔ́e ku kɔ́i abo do mɔ́kɔ́

(Cɔ́ Maaku 10;1-12)

¹ Iyi Jesu í fɔ́ ideu í tã nɔ́ í ne hai ilei Galilee í bɔ́ ikpa ilei Zudee iyi í wa icei idoi Zuudɛɛu. ² Nɔ́i zamaa nla gɔ́ wa tooɛ nɔ́ í jò bɔ́ɔ́ nɔ́a à ba iri.

³ Nɔ́i Farisi gɔ́ nɔ́a à naa bi tɛɛ ku ba a cɔ́ laakae. Nɔ́ à beɛɛ à ni, amanɛ í ne kpãa ku kɔ́si aboɛ si ide baa yooma fei?

⁴ Nɔ́ í je nɔ́a í ni, i kù cio iyi kukɔ́i ideí Ilaaɔ́ wa fɔ́ nɔ́a? Í ni, hai sinte, Woo taka í ce nɔ́i inɛmɔ́kɔ́ do inaa bo. ⁵ Nɔ́ í ni má, na nɔ́u, mɔ́kɔ́ á jò iyeð baee nɔ́ nɔ́u do aboɛ a maá weɛ nɔ́ a nɔ́a minji fei a baa a je ara akã.

⁶ Si beɛbe a kù je a nɔ́a minji má, ara akã dei à je. Na nɔ́u, amanɛ kù ne ku feɛfe mii iyi Ilaaɔ́ í tɔ́tɔ́. ⁷ Nɔ́ Farisi nɔ́u à beɛɛ à ni, bii beɛbei, na mii í ce Moizi í na wooda í ni inɛ iyi wa bi ku kɔ́si aboɛ ku cea tiai nɔ́e ku

kɔ́ ku bei ku kɔ́siɛ. ⁸ Nɔ́ Jesu í je nɔ́a í ni, Moizi í jò ì waa lele abo nɔ́e nɔ́i na idɔ́ kulele nɔ́e. Amma waati iyi Ilaaɔ́ í taka amanɛ kù je beɛbe. ⁹ An sɔ́ nɔ́e, inɛ iyi í kɔ́si aboɛ nɔ́ kù je na sakara, nɔ́ í so mmue, nɔ́u takae í ce sakarai.

¹⁰ Nɔ́i mɔ́cɔ́e nɔ́u à sɔ́ɔ́ à ni, bii beɛbei si gãmei aboð mɔ́kɔ́ í tia a maá ya so nɔ́e. ¹¹ Nɔ́ Jesu í ni, ide iyi ñ wa n fɔ́ nsei, kù je inɛ feii á yɔ́kɔ́ ku gbɔ́ yaaseɛ, bii kù je inɛ nɔ́a iyi Ilaaɔ́ í mu nɔ́a gbugbãe. ¹² Mii ikã ikã iyi wa ganji inɛ nɔ́a nɔ́e ku so í kpɔ́. Inɛ gɔ́ nɔ́a beɛbei à bí nɔ́a do, a kaa yɔ́kɔ́ dei. Inɛ gɔ́ nɔ́a mɔ́ amanɛ nɔ́i à ce nɔ́a beɛbe. Inɛ gɔ́ nɔ́a mɔ́ a kù bi abo ku so ku ba a ce icei bommai Ilaaɔ́ jiida jiida. Inɛ iyi á yɔ́kɔ́ ku gba ideu ku gbaa.

Jesu í weea ama keeke nɔ́a

(Cɔ́ Maaku 10:13-16; Luku 18:15-17)

¹³ Si anyii nɔ́u, inɛ nɔ́a à gbã ama keeke nɔ́a à naa Jesu wa ku le si nɔ́a awɔ́ nɔ́ ku ce nɔ́a kutɔ́. Amma mɔ́cɔ́e nɔ́a à waa gbagba si nɔ́a. ¹⁴ Nɔ́i Jesu í sɔ́ nɔ́a í ni, i jò amu nɔ́u a naa bi tom, i maá ganji nɔ́a, domi bommai Ilaaɔ́ í je ti inɛ nɔ́a iyi à jò nɔ́a. ¹⁵ Nɔ́i í le nɔ́a awɔ́ si iri nɔ́ í ce nɔ́a kutɔ́ í bei í ne hai be.

Ideí awaasú ilu fia gɔ́

(Cɔ́ Maaku 10:17-31; Luku 18:18-30)

¹⁶ Ajɔ́ nɔ́u gɔ́ mɔ́kɔ́ gɔ́ í naa bi Jesu nɔ́ í beɛɛ í ni, Mɛɛtu, mii jiida yoomai an ce n bað kuweɛ hai tã. ¹⁷ Nɔ́ Jesu í beɛɛ í ni, na mii í ce ì waa beem ideí jiida ku ce. Ilaaɔ́ nɔ́u akã í je

jiida. Bii ì bi i ba kuwεε iyi ci ya tã, jirima woodai llaaã ηau.

¹⁸ Nɔ́ í bee Jesu í ni, wooda yooma ηai. Nɔ́ í sɔ́w í ni, maà kpa inε, maà ce sakara, maà ce ile, nɔ́ i maà jεa inε gɔ sεεda ibo. ¹⁹ Jirima iyeò baaε, nɔ́ i bi kpaasie bei ì bi araε. ²⁰ Nɔ́ awaasũu í ni, ñ wa n jirima iyi be fei tã, mii í gbe n ce má.

²¹ Nɔ́i Jesu í sɔ́w í ni, bii ì bi i kɔ́ dee dee, koo ta mii iyi ì ne fei, nɔ́ i kpεa ilu are ηa fia. Bii ì ce beεbe aa ba amani jiida lelei Aɔ́. Si anyie nɔ́ i naa i toom. ²² Iyi awaasũu í gbɔ beεbe nɔ́i í sinda í ne do inɔ́ kufɔ́ domi ilu amani nla nlaí.

²³ Nɔ́i Jesu í sɔ́w mɔ́cɔ́e ηa í ni, ntɔ́ ntɔ́ ñ wa n sɔ́w ηei, á gaabua ilu fia ku lɔ́ tengi bii llaaã í je bommaε. ²⁴ Nɔ́ an sɔ́w ηe má iyi á faalaa kpookpo ku lɔ́ si iwoi abεε do iyi ilu amani á lɔ́w tengi bii llaaã í je bommaε. ²⁵ Iyi mɔ́cɔ́ ηau à gbɔ ideu nɔ́i à bití kaa kaa, nɔ́ à ni, bii beεbei, to, yooi á ba faaba. ²⁶ Nɔ́i Jesu í cɔ́ ηa nɔ́ í ni, bi amanε ηai kaa ce, amma llaaã á yɔ́kɔ́ ku ce fei ndεε.

²⁷ Nɔ́i Piεε í sɔ́w í ni, wee à jɔ́ mii fei tã à waa tooε. To, yoomai á na ku je tu wa.

²⁸ Nɔ́ Jesu í sɔ́w ηa í ni, ntɔ́ ntɔ́ ñ wa n sɔ́w ηei, waati iyi llaaã á ce mii fei titɔ́ nɔ́ amu Amai Amanε n maa n buba si batai bomma ilu amboem, inε amanε maateeji iyi ì waa toom ηau ihε, inε mɔ́ aa buba si batai bommau i kiitiò dimi maateeji inεi Izireli ηau. ²⁹ Nɔ́ inε baa yooma iyi í jɔ́ kpasεε wa, walakɔ́ igbã do ifɔ́e ηa, walakɔ́ wecfe ηa, walakɔ́ baaε,

walakɔ́ iyee, walakɔ́ amaε ηa, walakɔ́ ikoe ηa na irim, á ba ribaε ikɔ́ cɔ́w, nɔ́ ku ba kuwεε hai tã má. ³⁰ Amma inε ηa iyi à je inεi waju ηa si nsei, nkɔ́ nɔ́a á na ku je inεi anyi, nɔ́ inεi anyi ηa mɔ́, nkɔ́ nɔ́a á na ku je inεi waju.

20

Mɔ́ndai ilu kpasε do gaanɔ́maε ηa

¹ Jesu í kpa nɔ́a mɔ́ndau ihε í ni, ideí bommai llaaã í jɔ́ ideí ilu kpasε gɔ iyi í fita daadaakɔ́ wa dede amaace ku bɔ̀w ηa ikoe. ² Waati iyi í ba amaace ηau aɔ́aɔ́ ηa à fɔ́ à gbɔa nje ku sã nɔ́a si bei à ya sãa woo ce ice si ajɔ́ akã, nɔ́ í ni a bɔ́ ikoi nɔ́u a koo a ce ice. Nɔ́ à koo.

³ Nɔ́ zakai isɔ́ mεεsã í fita má í koo í ba inε gɔ ηa à waa buba si tafa a kù waa ce nkãma. ⁴ Nɔ́ í sɔ́w ηa í ni, inε mɔ́, i bɔ́ ikom i koo i ce ice ηa. An sã nɔ́e si bei í jɔ́. ⁵ Nɔ́i à koo. Nɔ́i ilu kpasεu í fita má zakai dasã, do ale zakai inunu ku sinda ma, nɔ́ ide dimi akãui í ya fɔ́. ⁶ Ale zakai isɔ́ miu nɔ́i í fita nɔ́ í ye inε gɔ ηa má à waa buba. Nɔ́i í bee ηa í ni, na mii í ce ì waa buba ihε ngbe ngbe hai daakɔ́ ηa. ⁷ Nɔ́i à jεaa à ni, si na iyi í jɔ́ inε kãma kù dasi wa icei. Nɔ́i í ni, to, inε mɔ́ i bɔ́ ikom i koo i ce ice ηa. ⁸ Iyi í to ale zakai kulɔ́i inunu nɔ́i ilu kpasεu í kpe inε ngboi amaaceε ηau í sɔ́w í ni, kpe gaanɔ́ma ηau wa, sã nɔ́a fia nɔ́a, sinti hai bi inεi ankãanyi ηau hee ku koo si inε sinte ηau. ⁹ Inε ηa iyi à sinti ice ale zakai isɔ́ miu ηau à naa à gba fiaí icei ajɔ́ akã.

10 Amma iyi à to si ine sinte ηau à tamaa bei ti aηa á re beebei. Amma fiai icei ajo akāi à sāa aηa mō. 11 Iyi à ye fiau beebe ηoi à wasi ku gbagba si ilu kpasēu. 12 À waa ni, ine ηa iyi à naa ankāanyiu isō akāi à ce ice nō ì sā nηa bei awa iyi à ce ice si inya gbāa hai daakō hee à gbēēji. 13 Nōi ilu kpasēu í sō ine akā nηa í ni, kpaasim, n kù takie, domi ì jesi i gba fiai icei ajo akā, mà kù je beebe. 14 To, gba fiae i nē. N bi n sāa inei ankāanyiu ihē bei awō mō. 15 Kù je bei ñ bii an ceò fiam? Mà ì waa ce igu si na iyi í jò ñ ce jiidai.

16 Nōi Jesu í ni, beebe mōi inei anyi ηa aa na á je inei waju, nō inei waju ηa mō a na á je inei anyi ηa.

Jesu wa fō ideí ikue do kujle íse gbēetasia

(Cō Maaku 10:32-34; Luku 18:31-34)

17 Nōi Jesu í dasi kpāa wa bō Zeruzalemu. Nō í nya mōcō maateeji ηau ikā, ηoi í sō ηa si kpāa í ni, 18 wee à waa bō Zeruzalemu. Bei aa mu amu Amai Amanē a dasim awōi ine ngboi woo weei Ilaaō ηa do woo kō ine ηa si wooda ηa. Aa ye taalem a ni a kpam. 19 Si anyie nō a dasim si awōi dimi mmu ηa, aa yaakom, nō a tēem kpōtō, nō a kpakpam si jli ku gaau. Nō si ajo mēetasia an jī má hai si bale.

Mii iyi iyei Zaaki do Zāa í tō Jesu

(Cō Maaku 10:35-45)

20 Si anyii nηu ηoi iyei amai Zebedee ηa í naa bi Jesu do

amae ηa nō í gule si wajue ku tōe ngōgō. 21 Nō Jesu í beee í ni, mii ì bi. Nōi í ni, si waati iyi aa naa i je bomma, jò ama minjim ηau ihē, ine akā ku buba awō njeē, ine akā mō awō cangae. 22 Nōi Jesu í sō mōcō minji ηau í ni, i kù mà mii iyi ì waa tōm ηa mōm. Aa yōkō i temuaò ijuukpā iyi an ye ηa? Nō à ni aηa aa yōkō. 23 Nō í sō ηa má í ni, ntōi, aa ye ijuukpā iyi an ye ηa. Amma kù je amui an cica ine ηa iyi aa buba si canga do njem. Bi ku bubau be, ine ηa iyi Ilaaō Baam í cea sōolue ηai aa buba si.

24 Nōi mōcō mēewa iyi à gbe ηau à gbō ideu nō idō nηa í kōò minji ηau. 25 Nōi Jesu í kpe aηa fei í sō ηa í ni, iηe mō ì mà ηa si andunyau ihē ilaalu ηau à ya maa taa ine nηa ηa gbugbāi. Nō ine ngbo nηa ηa mō a maa nyisi yiiko nηa. 26 Amma bi tu ηe kaa ce beebe. Ine nηe iyi wa bi nηu ku je ine ngbo, nηui á je woo ce nηe ice. 27 Beebe mōi ine iyi wa bi nηu ku je woo cua nηe, á je aru nηe. 28 Beebe mōi amu Amai Amanē n kù naa ine ηa a ceem ice, amma amui an ce nηa ice, nō n na kuwēem n yaò ine nkpō hai si dulum.

Jesu í jò fēeju minji gō ηa à ye ilu

(Cō Maaku 10:46-52; Luku 18:35-43)

29 Si isēneηu Jesu do mōcōe ηa à to Zeriko nō à waa fita hai be. Waati iyi a waa fitau, zamaa nla gō wa too ηa. 30 Wee fēeju minji gō ηa à waa buba itī kpāa be, nō à gbō iyi Jesu wa lō. Nōi à dō anu à maa ni, Lafēe,

təkui ilaalu Davidi, ce araare nwa. ³¹ Nɔ zamaau wa la si ɲa wa ni a coko. Amma bɛi à waa ni a cokou, bɛɛbɛ mɔi à ya dɔ anu hee lele à maa ni, Lafɛɛ, təkui Davidi, ce araare nwa. ³² Nɔi Jesu í leeki í kpe ɲa í bee ɲa í ni, mii ì bi n ce nɲɛ. ³³ Nɔi à jɛaa à ni, Lafɛɛ, à bi ka ye ilui. ³⁴ Nɔ Jesu í ce araare nɲa í lu iju nɲau. Nɔ gbakā ine ɲau à ye ilu nɔ à waa tooɛ.

21

Jesu wa lɔ inɔ ilu Zeruzalemu

(Cɔ Maaku 11:1-11; Luku 19:28-40; Zaa 12:12-19)

¹ Nɔi Jesu do mɔcɔɛ ɲa à mɔsi isɛnɛ nɲa nɔ à maai Zeruzalemu wa. À to Betifaje si geete iyi à ya kpe Olivie. Nɔ Jesu í bɛ mɔcɔ minji gɔ ɲa ² í ni, i bɔ ilu iyi í wa waju nɲɛu bɛ, aa ye bii gbankɛɛ gɔ wa so do amaɛ. I fū ɲa i naam wa ɲa. ³ Bii ine gɔ wa bee ɲɛ ide gɔ, i jɛaa i ni, Lafɛɛi í nɛ bukaata nɲa. Inɛɛu á jò ì naaɔ ɲa wa ɲa.

⁴ Nɲu ɲau bɛ í cei ku ba ideɪ waliu ku kɔ iyi í ni,

⁵ I sɔ inɛi Siɔɔ ɲa, i ni, I cɔ ilaalu nɲɛ wa naa bi tu ɲɛ.

Amanɛ kuroi.

Si gbankɛɛɪi í gū,

Si amaɛ.

Mɛɛmu ku so asoi.

⁶ Nɔ mɔcɔ ɲau à koo à ce bɛi í sɔ ɲau. ⁷ À naaɔ gbankɛɛu do amaɛ wa, à te acɔ nɲa si antaɛ nɔ Jesu í gūu. ⁸ Nɔ si zamaau ine nkpɔ í te ibɔɛ si kpāau. Inɛ gɔ ɲa mɔ à da amaawɔi jɪi ɲa à tɔɔ si kpāau. ⁹ Inɛ ɲa iyi à waa cua Jesu do ine ɲa iyi à waa

tooɛ fei à wasi ku dɔ anu à waa ni, təkui Davidi, à waa saabue. Aɔ Lafɛɛ ku weɛ, awɔ iyi ì waa naa do iriɛ. Ka saabu Ilaaɔ hee lele*.

¹⁰ İyi Jesu í lɔ inɔ ilu Zeruzalemu, inɛi iluu fei í biti. Nɔ à wasi ku ni, yooi ihɛ. ¹¹ Nɔi zamaau í jɛ í ni, Jesu waliui, inɛi Nazareti si ilei Galilee.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ

(Cɔ Maaku 11:15-19; Luku 19:45-48; Zaa 2:13-22)

¹² Nɔi Jesu í bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ. İyi í to bɛ í lele woo ta iwɔ ɲa do woo ra ɲa iyi à wa bɛ. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ɲa, do kitāi woo ta ankasiidi ɲa. ¹³ Nɔ í sɔ ɲa í ni, à kɔɔ à ni, Ilaaɔ í ni ilei nɲu ile bi ku tɔɔi á jɛ. Amma inɛ weɛ ì coo bi ku tɔɔi ile ɲa.

¹⁴ Nɔi fɛɛju do ilu kute akā gɔ ɲa à naa bi Jesu kpasɛi Ilaaɔ bɛ nɔ í jò à ba iri. ¹⁵ Amma ine ngboi woo weɛi Ilaaɔ ɲa do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau, idɔ nɲa í kɔ iyi à ye maamaake ɲa iyi í ce, nɔ à gbɔ amu ɲa à wasi ku dɔ anu à waa ni, təkui ilaalu Davidi, à waa saabue. ¹⁶ Nɔ à bee Jesu à ni, ì bɛi ì gbɔ iyi à waa fɔ mbe? Nɔ í jɛ nɲa í ni, oo. Mii iyi wa ceu ihɛ, i kù cio ideɛ ɲa tengi bii à ni, Ilaaɔ í jò à gbɔ saabue hai si gelei amu ɲa do si gelei ama kpɔtɔɔ ɲa. ¹⁷ Si anyii nɲu, í jò ɲa í nɛ hai ilu bɛ í koo í sū Betani.

Jesu í ceekpe jɪi ndii figi

(Cɔ Maaku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Iju kumáɛ daadaakɔ Jesu í nɛ hai Betani wa nyi

* 21:9 à waa saabue Do feei gerɛki hozanai à ya ni.

Zeruzalemu, nɔ ari wa kpaɔ. ¹⁹ Nɔi i ye j̄li ndii figi gɔ it̄i kp̄aa be, nɔ í yaa sie. Amma iyi í to kɔkɔe í ba wee wua ηai í ne. Nɔi í s̄j̄li nɔu í ni, awɔ i kaa so má ajɔ k̄ama. Nɔ gbak̄a j̄li nɔu í gbɛ. ²⁰ Iyi mɔcɔ ηau à yɔɔ, ηɔi à bit̄i. À bee Jesu à ni, beirei í ce j̄li ndii figiu ih̄e í gbɛ anu ak̄a beɛbe. ²¹ Nɔi Jesu í je nηa í ni, ntɔ ntɔ ñ wa n s̄j̄ ηei, bii ì dasi naane nɔ i kù waa sika ηa, aa yɔkɔ i ce bei ñ cea j̄li nɔu ih̄e ηa. Nɔ kaa je baa iyi be nηu ak̄a, aa yɔkɔ i s̄j̄ iri kutau ih̄e ηa i ni ku dede hai be koo dásí tenku, á nɔ ku koo. ²² Bii ì dasi naane ηa, mii iyi ì tɔɔ Ilaaɔ fei, aa ba ηa.

Hai iwoi yiiko Jesu wa naa

(Cɔ Maaku 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ Nɔi Jesu í to Zeruzalemu nɔ í bɔ bantumai kpas̄ēi Ilaaɔ má wa kɔ inɛ ηa si cio. Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ηa do inɛ ngbo ηa à naa bi tɛɛ, à beɛ à ni, mii ηa iyi ì waa ceu ih̄e, yooi í naɛ kp̄aa iyi ì waa cood̄. Do yiiko yiiko ì waa cood̄. ²⁴ Nɔi Jesu í je nηa í ni, amu mɔ an bee ηe ide gɔ. Bii ì yɔkɔ ì j̄em ηa, amu mɔ an s̄j̄ ηe inɛ iyi í nam yiiko ñ wa n ceò mii ηau ih̄e. ²⁵ Hai iwoi Z̄aa í ba yiiko iyi í dasiò inɛ ηa inyi. Hai bi Ilaaɔ de, mà hai bi amanɛ ηa. Nɔi à busi nje à waa ni, beirei aa ka j̄eaa. Nsei nɔɔ, bii à j̄eaa à ni Ilaaɔi, á bee wa na mii í ce a kù dasi Z̄aa naane. ²⁶ Nɔ wee njo kaa j̄ɔ ka ni hai bi amanɛ ηai. Bii à ni hai bi amanɛ ηai, zamaau á ye taale nwa si na iyi í j̄ò inɛ fei í jesi iyi Z̄aa wali

kam kam. ²⁷ Nɔi à j̄eaa Jesu à ni, a kù mà. Nɔ Jesu mɔ í s̄j̄ ηa í ni, debɛi, amu mɔ n kaa n s̄j̄ ηe yiiko inɛ iyi ñ wa n ceò mii ηau ih̄e.

Mɔndai ama minji

²⁸ Jesu í kpa nηa mɔndau ih̄e í ni, beirei ì waa lasabu ηa. Mɔkɔ gɔ í ne ama inɛmɔkɔ minji. Nɔ í s̄j̄ inɛ sinteu í ni, amaayi, bɔ ikom i koo i ce ice nnyi. ²⁹ Nɔ í ni, n kaa n koo. Amma do ank̄anyi í ce lasabu mmu nɔ í koo. ³⁰ Nɔ mɔkɔu í koo í s̄j̄ ama minjisiaɛu mɔ beɛbe, nɔ amau í j̄eaa í ni, to, an koo, baaba. Amma kù koo. ³¹ Si ama minji ηau yoo nηai í ce idɔbii baaɛ. Nɔi à ni, inɛ sinteu. Nɔi Jesu í s̄j̄ ηa í ni, ntɔ ntɔ ñ wa n s̄j̄ ηei, woo gba fai lempoo do inaabo woo ta icu ηa aa tako ηe a lɔ si tengi bii Ilaaɔ í je bomma. ³² Ñ wa n fɔ beɛbei si na iyi í j̄ò Z̄aa í naa ku nyisi ηe kp̄aa jiida, nɔ i kù dasiɛ naane ηa. Woo gba fai lempoo do woo ta icu ηai à dasiɛ naane. Amma inɛ, do iyi ì ye idɔ ku kpaasi nηa ηa fei ì kù kpaasi idɔ nηe ì dasiɛ naane ηa.

Mɔndai gaanɔɔma laalɔ ηa

(Cɔ Maaku 12:1-12; Luku 20:9-19)

³³ Nɔi Jesu í s̄j̄ ηa má í ni, i gbɔ mɔnda gɔ má ηa. Ilu kpas̄ē gɔ í ce ikoe, nɔ í lɔ si j̄li ndii rez̄e ηa nɔ í ce kaa í kaakooɛò. Nɔ í ce bi ku f̄s̄ inyi isoe. Nɔ í c̄a tafa bi ku degbe ikou. Nɔi í so gaanɔɔma ηa í dasi ηa si ikou a maa logooɛ, í bei í bɔ ilu koo kpe be. ³⁴ Waati iyi isoi j̄li nɔu í j̄la í to ku ka, ηɔi í

be amaace ɲa wa bi woo logoo ɲau a koo a gba iyi í je ti ɲɲu wa. ³⁵ Amma gaanɔɔma ɲau à dede à wo si ɲa, à cã inɛ akã, nɔ à kpa inɛ akã má, nɔ à ta inɛ meetasiau mɔ kuta à kpaá. ³⁶ Nɔ ilu ileu í be si ɲa amaace go ɲa wa má. Inɛ ɲɲu ɲa à kpɔ à re baa inɛi tako ɲau. Do ɲɲu fei, à ce ɲɲa bei à cea inɛi tako ɲau. ³⁷ Si anyii aɲa fei í be si ɲa ama abíe wa, í ni, aa jirima amam. ³⁸ Amma iyi gaanɔɔma ɲau à ye amau à fɔ aɲa duusɔɔ à waa ni, i cɔ inɛ iyi á na ku je tubuu. I naa wa ka kpaá nɔ ileu ku baa ku je tu wa. ³⁹ Nɔi à muu à fitae hai inɔ kaau à koo à kpaá.

⁴⁰ To, waati iyi ilu ileu á naa, beirei á cea gaanɔɔma ɲau. ⁴¹ Nɔi à jɛaa à ni, á kpa inɛ laalɔ ɲauí kaa ce araare ɲa nɔ ku de gaanɔɔma mmu ɲa ku dasi ɲa si ilɛeu, inɛ ɲa iyi bii isoi jji nɔu í jla aa ya náa iyi í je tee. ⁴² Nɔi Jesu í bee ɲa í ni, i kù cio iyi ihɛ si kukɔi ideí Ilaaɔ ɲa ba. Í ni, Kuta iyi woo ma ɲa à kɔsiu Nɲui í baa í je kuta sintei icui ileu.

Aɔ Lafɛi í coo, nɔ í mu wa biti. ⁴³ Nɔ Jesu í ni má, nɔ wa n sɔ ɲɛi, Ilaaɔ á gba bommae hai bi tu ɲɛ ku na dimi mmu ɲa iyi à waa ce idɔɔbie. [⁴⁴ Inɛ iyi í cuku si kutau ihɛ, kutau á legɛɛi. Inɛ iyi í nɔ í bata mɔ á lɔlɔ lafɛi nekɔ nekɔ.]

⁴⁵ Iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do Farisi ɲau à gbɔ mɔndai Jesu ɲau, à mà iyi aɲai wa fáa. ⁴⁶ Nɔi à waa de kpáa bei aa ce a muu. Amma à waa ce

nɲoi zamaau si na iyi í jɔ à dasi naane iyi waliíi ntɔ ntɔ.

22

Mɔndai ijei abɔdɔ (Cɔ Luku 14:15-25)

¹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa ide do mɔnda ɲa má í ni, ² i gbɔ faaji go iyi wa nyisi ɲɛ bei bommai Ilaaɔ í ye. Ilaalu go wa cea amae abɔdɔ, ³ nɔ í be amaaceɛ ɲa í ni a koo a kpe inɛ ɲa iyi à kpe abɔdɔu wa. Amma inɛ ɲau a kù waa bi ku naa. ⁴ Nɔ í be amaace mmu go ɲa má í ni, i koo i sɔ inɛ ɲa iyi n kpe ɲau i ni n tã sɔalu. Kete kombo ɲa do meemu ku ne ikpo go ɲai n kpa nɔ à ce icei fei ndɛɛ à tã, a naa wa bi ku ce abɔdɔu. ⁵ Amma inɛ ɲa iyi à kpe ɲau a kù saalue mɔm, inɛ fei í ne wúae. Inɛ go ɲa à ne iko ɲa, inɛ go ɲa mɔ à ne sɛa ɲa. ⁶ Gɔgɔ ɲa à mu amaace ɲau à cã ɲa à kpa ɲa. ⁷ Nɔi idɔi ilaalu í kɔ nɔ í be soogeɛ ɲa à koo à kpa woo kpa inɛ ɲau nɔ à dasi ilu ɲɲau ina. ⁸ Nɔi í sɔ amaaceɛ ɲau má í ni, to, ijei abɔdɔu í jla, amma inɛ ɲa iyi n tako n kpe ɲau a kù jɔdɔ ijeu be má. ⁹ Na ɲɲu, i bɔ si tafa ɲa i kpe inɛ ɲa iyi à wa be fei wa ɲa. ¹⁰ Nɔ amaace ɲau à bɔ si tafa ɲau à tɔtɔ inɛ ɲa iyi à wa be fei wa, hai inɛ jiida do inɛ laalɔ ɲa, nɔ abɔdɔu í kɔ do amanɛ.

¹¹ Iyi ilaalu í lɔ ile bi ku ce abɔdɔu, í cɔ inɛ ɲa iyi à naa ku jɛu, nɔ i ba wee, inɛ akã kù waa dasi jɛnɛi abɔdɔ iyi í na ɲa. ¹² Nɔi í beeɛ í ni, kpaasi, beirei í ce ì lɔ wa ihɛ i kù waa dasi jɛnɛi abɔdɔ. Nɔ inɛeu kù ni ide kãma. ¹³ Nɔi ilaalu í sɔ

amaacee na í ni, i dí awæ do isee na nò i soo i nyòò angule si ilu kuku, tengi bii ine na aa lesi awò si iri a kpata. ¹⁴ Nò Jesu í ni má, do iyi Ilaaó í kpe ine nkpò fei, ine iyi í cica kù kpò.

Fiai lempoo ku sã

(Cò Maaku 12:13-17; Luku 20:20-26)

¹⁵ Waati beebe Farisi na à koo à tótò à waa busi nje a ba a lea Jesu taai ide. ¹⁶ Njoi à be mæcò nna gò na do inei Herodu gò na bi tee. Iyi à to njoì à ni, Mæetu, à mà iyi ì ya fò ntò, nò ì waa kò ine na si ideì Ilaaó do ntò. Beebe mòi i kù waa ce njoi ine gò, domi i ci ya cò ijui amanè na. ¹⁷ Na nju, sã wa bei ì ye. Í sãa ka sãa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Ma ka maà sãa. ¹⁸ Wee Jesu í mà lasabu nna iyi à waa ce tã, njoì í sã na í ni, inje ilu muafiti na, na mii í ce ì waa leem taai ide na. ¹⁹ I nyisim kpekele iyi ì ya sãò lempoou wa na. Nò à nyisie kpekele gò. ²⁰ Nò Jesu í bee na í ni, fotooi yooi í wa si kpekeleu ihè nò irii yooi à kò si. ²¹ Nò à ni, ti Sezaai. Njoi Jesu í sã na í ni, to, debei i sãa Sezaa iyi í je tee na, nò i sãa Ilaaó mò iyi í je tee na.

²² Iyi à gbò ideu beebe, njoì à biti à jòò à ne.

Idei kujti iku na

(Cò Maaku 12:18-27; Luku 20:27-40)

²³ Si ajò akãu Sadusi gò na mò à naa bi Jesu má. Anjai à ya maa ni iku na a kaa jl. Iyi à to wa bi Jesu njoì à beee à ni, ²⁴ Mæetu, Moizi í ni bii ine gò í ku í jò aboe nò kù bíò ama,

ifæe ku so jaaðu ku ba ku bía igbãe ama. ²⁵ Wee si inò nwa ine mæeje gò na à wee iyi à je amai baa akã. Igbã nna í so abo nò kù bíò ama nò í ku í jò ifæe jaaðu. ²⁶ Beebèi ine minjisiau mò í ce, do mæetasiau, hee í koo í kãsiò amanè mæejesiau. ²⁷ Si anyii anja fei nò abou mò í na í ku. ²⁸ To, ajò iyi iku na aa na a jl, aboi yoo nnaì á je, si bei anja fei à soo aboi.

²⁹ Amma Jesu í je nna í ni, ì waa rara nai si na iyi í jò i kù mà gbugbãì Ilaaó na hee má je mii iyi kukoi idee wa fò. ³⁰ Ntò ntò, si waati iyi iku na aa naa a jl, waati beebe inemækò na do inaabo na a kaa so nje má, amma aa yei bei amaleka na. ³¹⁻³² Iyi í je ti ideì kujti iku na, à kòò wo à ni, Ilaaó í ni nju Ilaaó, Lafèei Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zakòbu. I kù cio ideu be na iyi Ilaaó í sã njei? Ilaaó kù je Lafèei iku na, Lafèei ine na iyi à weei.

³³ Nò zamaa iyi í wa be fei í gbò cioi idee nò ideu í tosi na.

Wooda iyi í re

(Cò Maaku 12:28-34; Luku 10:25-28)

³⁴ Njoi Farisi nau à gbò iyi Jesu í kãmia Sadusi nau si ideu nò à tótò má. ³⁵ Ine akã nna iyi wa je woo kò ine na si woodau wa bi ku cò laakai Jesu nò í beee í ni, ³⁶ Mæetu, si wooda nau fei, yoomai í re. ³⁷ Njoi Jesu í jeaa í ni, bi Aó Lafèee do idæe fei do lasabue fei. ³⁸ Nju bei í je wooda sinte, njui í nò í re na. ³⁹ Minjisia iyi í too wee. Bi ine mmu na bei í bi aræ. ⁴⁰ Wooda minji nau

bei à je icui idei woodai Moizi do ti idei walii nga fei.

Davidi do ine iyi Ilaaḍ í cica
(Cḵ Maaku 12:35-39; Luku 20:41-44)

⁴¹ Si bei Farisi nau à tḵtḵ, nḵi Jesu í bee nga ideu ihē ⁴² í ni, beirei ì waa lasabu si idei ine iyi Ilaaḍ í cica nga. Tḵkui yooi í je. Nḵi à jeaa à ni, tḵkui ilaalu Davidii. ⁴³ Nḵo Jesu í bee nga í ni, bii beebēi, beirei í ce Davidi wa kpoo Lafēe waati iyi í fḵ do gbugbāi Hundei Ilaaḍ í ni, ⁴⁴ Aḵ Lafēe í sḵ Lafēem í ni, Buba si awḵ njem ihē Hee n ce mbēee nga bi ku lesi isēe.

⁴⁵ Nḵo Jesu í ni má, to, bii Davidi wa kpoo Lafēee, beirei á ce ku je tḵkue má.

⁴⁶ Nḵo baa ine akā nḵa kù yḵkḵ ku jeaa ide kāma. Nḵo hai waati beebēu ine gḵ kù beee ide gḵ má.

23

Muafitii Farisi do woo kḵ ine
nga si wooda nga

(Cḵ Maaku 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46)

¹ Nḵi Jesu í sḵ zamaau do mḵcḵe nau, ² í ni, woo kḵ ine nga si wooda nau do Farisi nau, anḵai à sḵsi agbei Moizi à waa sisi woodaē. ³ Na nḵu, i ya gbḵo ide nḵa nḵo i ce mii iyi à waa sḵ nḵe fei. Amma i maà ya ce kookoosu bei à waa ce, domi ide iyi à ya fḵ a ci ya ceḵ ice. ⁴ À ya dī aso ku wo a maa kāa ine nga, amma anḵa taka nḵa a ci ya jesu a luu baa do amaawḵ akā. ⁵ Kookoosu nḵa iyi à waa

ce fei à waa cooi ku ba a ye nḵaḵ. Beebēi à ya dī ama tia iyi í la í re ti kpaasi nga nḵo a dasi jaba nḵa ikū sisḵo iyi í re ti kpaasi nga si itī do ile *. ⁶ Nḵo a ci ya bi kaa inya sinte bi ku je jingau nga do kitāi ine ngbo nga ile bii à ya ce kutḵtḵo nga. ⁷ À ya bi ine nga a maa ce anḵa fḵḵo si bantuma do beere nḵo a maa kpe nga lafēe. ⁸ Amma inḵe, i maà ya jḵ a kpe nḵe lafēe, domi inḵe fei saa nḵai, nḵo Lafēe akā lege legei ì ne nga. ⁹ Nḵo i maà kpe ine kāma Baaba si ile ihē nga, domi ine akāi í je Baa nḵe. Nḵui í wa lele. ¹⁰ Nḵo i maà ya jḵ a kpe nḵe ilaalu nga domi ilaalu akā lege legei ì ne nga, nḵui í je ine iyi Ilaaḍ í cicau. ¹¹ Ine iyi í je ine ngbo nḵe nḵui í ne ku je woo ce ice nḵe. ¹² Ine iyi í so araē lele, aa kayeēi, ine mḵo iyi í kaye araē aa soo lelei.

Jesu í ye taalei Farisi nga do
woo kḵ ine nga si wooda nga na
muafiti nḵa

(Cḵ Maaku 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47)

¹³ Jesu í ni, inḵe woo kḵ ine nga si wooda nga do Farisi nga, inḵe ilu muafiti nḵai. Aa ye ijuukpā nga, si na iyi í jḵ ì waa cīmboa ine nga kpāai bommai Ilaaḍ nga. Inḵe taka nḵe, i kù jesu i lḵo nga, nḵo ine nga iyi à bi ku lḵo, ì waa ganji nga nga. [¹⁴ Inḵe woo kḵ ine nga si wooda nga do Farisi nga, inḵe ilu muafiti nḵai. Aa ye ijuukpā nga, si na iyi í jḵ ì ya maa ce kutḵḵo sisḵo nga ku ba ine nga a ni inḵeu ine jūida nḵai. Nḵo wee mii iyi jaāḵ nḵa à ne fei ì ya gbaa nḵai. Na nḵi í jḵ ì jjuukpā nḵe á la ku re.]

* **23:5** ama tia ama tia iyi à ya dīu isēede nga iyi à wa si tiai idei Ilaaḍi à ya kḵo si, nḵo a dīu si ikpo nḵa walako si awḵ.

15 Inε woo kɔ inε ηa si wooda ηa do Farisi ηa, inε ilu muafiti ηai. Aa ye ijuukpā ηa, si na iyi í jò ì waa dabii bii fei ηa, ì waa ne si tenku do si ile fei ì waa dede baa inε ηa iyi aa ba i kpaasi idɔ nηa ηa. Nɔ bii ì ba ηa ì ya sinda lafεε ηai ku je inε iyi à ne a dasie ina iyi ci ya ku ku re baa inε taka nηe ise gbeeji.

16 Inε fεεju ηai iyi ì waa mu goloí fεεju ηa, aa ye ijuukpā ηa. Ì ya maa ni ηa, bii inε í ceekpe do kpasēi Ilaaḅ kù je taale baa bii kù kḅɔ. Amma bii í ceekpe do wurai kpasēu, tilasii ku kḅ ideu. 17 Inε fεεju nnyei ηai. Yoomai í la í re. Wurau? Mā kpasē iyi í jò wurau í je ti Ilaaḅ. 18 Nɔ ì waa ni má ηa, bii inε í ceekpe do bi kuwee kù je taale baa bii kù kḅɔ, amma bii í ceekpe do inai kuweeu, tilasii ku kḅ ideu. 19 Inε fεεju ηai. Yoomai í la í re. Inai kuweeu? Mā bi kuwee iyi í jò inai kuweeu í je ti Ilaaḅ. 20 Na nηu, inε iyi í ceekpe do bi kuwee, hee do mii iyi wa lesi feii í ceekpeḅ. 21 Inε mɔ iyi í ceekpe do kpasēi Ilaaḅ, hee do Ilaaḅ iyi í wa be feii í ceekpeḅ. 22 Inε mɔ iyi í nɔ í ceekpe do lele, hee do batai bommai Ilaaḅ do Ilaaḅ takæ iyi wa buba bei í ceekpeḅ.

23 Inε woo kɔ inε ηa si wooda ηa do Farisi ηa, inε ilu muafiti ηai. Aa ye ijuukpā ηa, si na iyi í jò ì waa na Ilaaḅ hee do zakaai nyauí aye ηa, amma ì waa gbeje mii iyi í la í re si wooda ηa. Mii ηauí í je idɔɔbii Ilaaḅ ku ce do araare ku nyisi

do ilu naane ku je. Nηu ηau bei í jɔ ì ce ηa, nɔ ì maà gbeje iyi í gbe ηau. 24 Inε fεεju ηai iyi ì waa mu goloí fεεju ηa. Ì waa coo inyi nηe na kokoo ηa nɔ ì bei ì waa miò kpoockpo ηa.

25 Inε woo kɔ inε ηa si wooda ηa do Farisi ηa, inε ilu muafiti ηai. Aa ye ijuukpā ηa si na iyi í jò anyii kɔɔfu do ti jεε ηai ì ya wíε ηa, amma hai si bine laalɔ do ilei ì baḅ mii ndii inɔε ηa. 26 Awɔ Farisi fεεju, wíε inɔi jεε titā, anyiu mɔ ku bei ku má.

27 Inε woo kɔ inε ηa si wooda ηa do Farisi ηa, inε ilu muafiti ηai. Aa ye ijuukpā ηa, si na iyi í jò ì ye ηai bei bale iyi à josi mii fufu ku ba anyie ku sía, amma inɔε kúkúí amanε do konkombi wa kḅ si. 28 Beεbe mɔi inε taka nηe, bii inε ηa à waa ye ηe, inε inε jiida ηai, amma si idɔ nηe muafiti do laalɔi wa kḅ.

29 Inε woo kɔ inε ηa si wooda ηa do Farisi ηa, inε ilu muafiti ηai. Aa ye ijuukpā ηa, si na iyi í jò ì waa teese balei walii ηau, nɔ ì waa ce booda si ti inε dee dee ηau mɔ má ηa. 30 Nɔ ì waa ni ηa, bii í je si waatii bala nwa ηai à dede wo a kaa ka dasi baa nwa si walii ηau ku kpa. 31 Inε taka nηe ì waa nyisi iyi inε tɔkui inε ηa iyi à kpa walii ηauí. 32 To, ì hanya ì tambɔ laalɔ iyi bala nηe ηa à sintiu. 33 Inε inε buu ηa bei njo wukuku. I kù ne bei aa ce ì saa ina iyi ci ya kuu ηa. 34 Na nηu, ì de ití ì gbɔ, an be nηe walii ηa wa do ilu bisi ηa do woo mà tia ηa. Si inɔ nηa aa kpa gɔgɔ ηa, nɔ ì kpakpa gɔgɔ

ɲa mɔ si ʒii ku gaau, gɔgɔ ɲa mɔ nɔ i tɛ ɲɲa kpɔtɔɔ ile bii i ya ce kutɔtɔɔ ɲɲɛ ɲa, nɔ i lele ɲa si ilu ɲa fei. ³⁵ Na ɲɲu, ijuukpɔi woo kpa inɛ dee dee ɲau fei á je si iri ɲɲɛi. Abɛlii í je inɛ dee dee sinte iyi i kpa ɲa. Zakari amai Baraki iyi i kpa si afei kpasɛi Ilaaɔ do bi kuweeu ɲa, ɲɲui í je inɛ ankãanyi iyi i kpa ɲa. Ikui inɛ dee dee ɲau bɛ fei, hai Abɛli hee ku koo si Zakari, inɛi aa yɛ ijuukpɔɛ ɲa. ³⁶ Ntɔ ntɔ, n̄ wa n s̄ɔ ɲɛi, ijuukpɔi mii ɲau bɛ fei si inɛi nnyi ɲau ihɛi á baa ku je si.

Jesu do Zeruzalɛmu
(Cɔ Luku 13:34-35)

³⁷ Jesu í ni, inɛ inɛi Zeruzalɛmu ɲa, inɛ iyi i ya kpa walii ɲa nɔ i ta ama abɛi Ilaaɔ ɲa mɔ kuta i kpa ɲa ɲa. Ise feloi n̄ ya n bi n tɔtɔɔ ɲɛ si abɛm bɛi ajɛɛ í ya tɔtɔɔ amaa ɲa si ikpɔɛ, amma i kù je ɲa. ³⁸ Wee nsei Ilaaɔ á fũ ɲɲɛ kpasɛ ɲɲɛ si awɔ. ³⁹ Ntɔ ntɔ n̄ wa n s̄ɔ ɲɛi, hai nsei i kaa yɛm má ɲa í gbe hee ajɔ iyi aa ni ɲa, Ilaaɔ ku weea inɛ iyi wa naa do irii Lafɛɛ.

24

Jesu wa fɔ ideɪ kpasɛi Ilaaɔ
ku lɛgɛ
(Cɔ Maaku 13:1-2; Luku 21:5-6)

¹ N̄ɔi Jesu í fita hai kpasɛi Ilaaɔ. Iyi wa nɛ ɲɔi mɔcɔɛ ɲa à koo à baa à nyisɛ bɛi à ma kpasɛi Ilaaɔu do ileɛ ɲa s̄aa s̄aa. ² N̄ɔi í s̄ɔ ɲa í ni, i waa yɛ mii ɲau bɛ fei ɲa ya. Ntɔ ntɔ n̄ wa n s̄ɔ ɲɛi, kuta baa akã kaa naa

ku maa lesi nje bɛ má, aa kɛkɛɛ mbɛ fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankãanyi

(Cɔ Maaku 13:3-13; Luku 21:7-19)

³ Jesu í koo í buba iri kutai Olivie. N̄ɔi mɔcɔɛ ɲa à bɔ bi tɛɛ aɲa duusɔɔ à beɛɛ à ni, s̄ɔ wa waatii iyi mii n̄ɔu bɛ á ce. Nyinda yoomai á nyisi kunyie wa do waatii ankãanyi.

⁴ Nɔ Jesu í je ɲɲa í ni, i ce laakai ɲa inɛ gɔ ku maà naa ku d̄i iju ɲɲɛ, ⁵ domi inɛ ɲa iyi aa ɲa a maa naa akã akã a maa ni aɲai á je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Aa d̄i ijui inɛ nkpɔ. ⁶ Nɔ aa maa gbɔ ibai igũ amɛɛ amɛɛ do ʒiiʒi ɲa. I maà ʒɔ ku da zigi ɲɲɛ, domi í gbe mii ɲau bɛ fei ku ce. Amma kù je waatii ankãanyiu bɛ titã. ⁷ Dimi gɔ ɲa aa ya na a maa ja do dimi mmu ɲa. Ilaalu gɔ ɲa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ɲa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ɲa, nɔ ari á ce. ⁸ Inɛ ɲɲu bɛ fei á yɛi bɛi ara kuro sinteɪ b̄aaɔi ku bɛi ku bí.

⁹ Si waatii ɲɲu, aa dasi ɲɛ si awɔi inɛ ɲa a kpã ɲɛ iju, aa kpa ɲɛ mɔm. Dimi fei á cé ɲɛi na irim. ¹⁰ Waatii bɛɛbɛ, inɛ nkpɔ á nyið anyi, aa maa zamba ɲɲɛ nɔ a cé ɲɲɛ. ¹¹ Walii ibo nkpɔ ɲai aa na a naa a maa wa inyii it̄i inɛ nkpɔ. ¹² Laalɔ ku ce á kɔɔsi hee ku ʒɔ inɛ nkpɔ kaa nɛ kubii kpaasi ɲa má. ¹³ Amma inɛ iyi í temua hee kɔɔɛ á ba faaba. ¹⁴ Aa waaɔo laabaau ʒiidai bommai Ilaaɔu si andunya fei ku ba dimi fei ku gbɔɔ, andunya ku bɛi ku kpa iri.

Faajii mii laalo iyi wa riisi kpasēi Ilaaō

(Cō Maaku 13:14-23; Luku 21:20-24)

¹⁵ Jesu í ni, walii Danieli í fō idei mii laalo gō wo iyi á riisi kpasēi Ilaaō. Nñui aa ye ña í wa si inya iyi í je ti Ilaaō. Ine iyi wa cio idei mii laalou, ku ce laakai ku gbōō sāa sāa. ¹⁶ Waati beεbe ine ña iyi à wa ilei Zudee a sa a bō iri kuta ña. ¹⁷ Nō ine iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bō ngōgō ku so inō ileε. ¹⁸ Nō ine mō iyi í wa iko ku maà nyi kpasēi koo so kumbooε má. ¹⁹ Waati beεbe wahalai bāāsī ña do ayawo ña á caa mōm. ²⁰ I ce kutōō ña ku ba waatii kusau ku maà na ku je sukui tūtū walakō ajōi kusimi *. ²¹ Ntō ntō, waati beεbe wahala nla nlai á naa iyi a kù ye dimiε hai sintei andunya hee do nnyi, nō a kaa ka ye dimiε má hee do ajō fei. ²² Bii Ilaaō kù jilε si nñu ku kaye kukpōi ajōu wo ine gō kaa wεε. Amma í kayeei na irii ine ña iyi í cicau.

²³ Waati beεbe, bii ine gō í sō ñe í ni, i cō ine iyi Ilaaō í cicau í wa ihē, walakō ine mmu gō ku ni, í wa ihō, i maà dasi lafēε naane ña. ²⁴ Ine gō ña aa na a naa akā akā a maa ni añai à je ine iyi Ilaaō í cicau walakō a ni añai à je walii ña amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ña ku ba a dī hee do ijuu ine ña iyi Ilaaō í cicau bii aa yōkō. ²⁵ Na ñōi í jō ñ wa n sō ñe fei ndεε do njuma.

²⁶ Na nñu, bii à na à sō ñe

à ni, ine iyi Ilaaō í cicau í wa ghabua, i maà koo. Walakō bii à sō ñe à ni, wa manji ilaawa, i maà dasi naane. ²⁷ Si bei kunjōi ijī í ya má inya hai nunui daakō hee ku bō nunui ale anu akā, beεbe mōi kunaai amu Amai Amanε á je. ²⁸ Tengi bii iku í wa, bei yembeeku ña à ya tōtō.

Kunaai Amai Amanε
(Cō Maaku 13:24-27; Luku 21:25-28)

²⁹ Jesu í ni, si anyii wahalau gbakā, nunu á kuku inyai, nō cukpa mō kaa má inya má, andaiya ña aa cuku wa hai lele nō gbugbāi lele ña a yaya. ³⁰ Waati beεbe nyindai Amai Amanε á fita lelei Aō. Nō dimii andunya ña fei aa le awō si iri a maa kpata. Aa ye amu Amai Amanε ñ wa ñ naa si kudūi ijī do gbugbā nla nla do amboe. ³¹ Kāakāaki nla nla á dō anu nō n be amalekam ña wa si andunya gonta mεεu. Añai aa tōtōō ine ña iyi ñ cica si andunyau fei.

Mii iyi jli ndii figi wa kō wa si
(Cō Maaku 13:28-31; Luku 21:29-33)

³² Jesu í ni, i cō mii iyi jli ndii figi wa kō ñe si ña. Bii ñ na ñ ye amaawōε ña à sinti ku wu wua kpōtōō, ñ ya mà iyi ate í maai wa mbe. ³³ Beεbe mōi, bii ñ ye mii ñau be fei wa ce, i mà ña iyi kubai amu Amai Amanε kaa kpe má, ajōu í maai wa mōm. ³⁴ Ntō ntō ñ wa n sō ñei, kù je inei nsei ña feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³⁵ Lele do ile fei á na ku tā, amma idem ña a kaa tā pai.

* **24:20** sukui tūtū sukui tūtū ña sukui atei, nō bii gō ku bō í ya gaabu.

Ilaaḍ nḡu akāi í mà ajḡu
(Cḡ Maaku 13;32-37; Luku
17:26-30, 34-36)

³⁶ Jesu í sḡ ḡa má í ni, inḡ kām̄a kù mà waatiu hee má je ajḡ iyi mii ḡau á ce, baa amaleka ḡa iyi à wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaḍ Baaba nḡu akā. ³⁷ Si bei í ce si waatii Noweeu, beεbe mḡi á ce si waati iyi amu Amai Amanḡ an nyi wa. ³⁸ Hee kukḡi inyi nlau ku maa naa, inḡ ḡa à waa je, à waa mḡ, à waa ce abḡḡḡ ḡa, à waa mua ama ḡḡa ḡa mḡkḡ hee í koo í to si ajḡ iyi Nowee í koo í lḡ akḡi inyi. ³⁹ A kù waa lasabu do wahala dimi beεbe hee í to kukḡi inyi nlau í je ḡa fei. Beεbe mḡi á je si waati iyi amu Amai Amanḡ an nyi wa. ⁴⁰ Si waati nḡu, amanḡ minji á wa iko nḡ aa so inḡ akā a jḡ inḡ akā. ⁴¹ Inaabo minji á maa lḡb, aa so inḡ akā a jḡ inḡ akā. ⁴² Na nḡu, i weεḡ sḡlu ḡa, domi i kù mà ajḡ iyi Lafḡḡ nḡḡ á nyi wa. ⁴³ I gbḡ iyi ihḡ má ḡa. Bii ilu kpasḡ í mà idḡ zaka iyi ile á naa, á wḡ njoo nḡ ku ganjiḡ ku lḡ kpasḡḡ. ⁴⁴ Na nḡu, inḡ mḡ, i weεḡ sḡlu ḡa, domi amu Amai Amanḡ an nyi wa si waati iyi i kù waa tamaa ḡa.

Amaace jiiida do amaace laab
(Cḡ Luku 12:41-48)

⁴⁵ Í sḡ ḡa má í ni, yooi í je amaace ilu naanḡ iyi í ne laakai. Lafḡḡi í je inḡ iyi ilu kpasḡ ḡḡ í kpe í so amaace kpaasie ḡa í daa si awḡ ku maa cḡ ḡa ku na ḡa ije si bei í jḡ. ⁴⁶ Inḡ didḡi á je ti amaaceu bii lafḡḡḡ í bàa í naa í báa wa ce beεbe. ⁴⁷ Ntḡ ntḡ, lafḡḡḡ á daa amaaceu mii ndḡḡ fei si awḡ.

⁴⁸ Amma bii í je amaace laabḡ, á lasabui ku ni, lafḡḡḡm kaa baa ḡya má, ⁴⁹ nḡ ku dede ku maa cā amaace kpaasie ḡa nḡ ku maa je ku maa mḡ do woo mḡ atḡ ḡa ajḡ. ⁵⁰ Beεbei, lafḡḡḡ á na ku baa si ajḡ iyi kù waa cḡ kpāae, do si waati iyi kù waa tamaa, ⁵¹ nḡ á kpāa iju jiiida jiiida, nḡ nḡu do ilu muafiti ḡau fei wahala ḡḡa á je inya akā. Tengḡi bei á le awḡ si iri ku maa kpataḡ.

25

Mḡndai mudḡḡḡ ḡḡ ḡa

¹ Jesu í ni, ajḡ iyi an naa n je bommam á yei bei faajii mudḡḡḡ mḡḡḡa ḡḡ ḡa iyi à so fitila ḡḡa ḡa à bḡ mḡkḡ titḡ ku ko. ² Si inḡ ḡḡa amanḡ miu í je ilu laakai, amanḡ miu mḡ kù ne laakai. ³ Mudḡḡḡ miu hai ne laakai ḡau à so fitila ḡḡa ḡa nḡ a kù so ikpo kosḡa. ⁴ Amma ilu laakai ḡau à so fitila ḡḡa ḡa do ikpo kosḡa. ⁵ Wee mḡkḡ titḡḡu kù to wa ḡya. Si bei wa kpe, ḡḡi mudḡḡḡ mḡḡḡa ḡau à siiko à waa sḡ njoo.

⁶ Hee zakai laja ḡḡi à gbḡ anu ku dḡi inḡ ḡa. À waa ni, mḡkḡ titḡḡu wee wa to wa, i dede ka kḡo. ⁷ Nḡi mudḡḡḡ mḡḡḡa ḡau à jḡ à waa teese fitila ḡḡa ḡa. ⁸ Hai ne laakai ḡau à tḡḡ inḡ ihḡ ḡau à ni, i mu nwa ikpo domi fitila nwa ḡa à waa ku. ⁹ Nḡi ilu laakai ḡau à ni, aawḡ, kaa to awa fei. I koo i ra tu ḡḡ gbakā. ¹⁰ Iyi à bḡ ikpou ku ra ḡḡi mḡkḡ titḡḡu í to wa. Inḡ ngu ḡa iyi à ce sḡlu jiiida ḡau à tooḡ à lḡ bi ku ce abḡḡḡḡ nḡ à cḡmbo gambou. ¹¹ Si anyie ḡḡi woo bḡ ikpo ku

ra n̄au m̄o à to wa, à wasi ku d̄õ anu à waa ni, laf̄ẽe, laf̄ẽe, c̄i nwa gambo. ¹² Amma m̄ok̄o tit̄õu í ni, nt̄o nt̄o, n k̄u mà n̄e.

¹³ N̄oi Jesu í ni má, to, na n̄ju, í maa c̄o kp̄ãa n̄a domi í k̄u mà aj̄o iyi an nyi wa n̄a hee má je waatiu.

*M̄ondai amaace m̄eta ḡo n̄a
(C̄o Luku 19:11-27)*

¹⁴ Jesu í s̄õ n̄a má, í ni, bommai l̄laaã í yei má bei faajii m̄ok̄o ḡo iyi wa bi ku b̄o ilu koo kpe b̄e. N̄o í kpe amaace n̄a í so amaniẽ fei í da n̄ja si aw̄o. ¹⁵ Í na in̄e ak̄ã fiaí wura kpekele nla miu, in̄e ak̄ã m̄o minji, in̄e m̄etasiau m̄o ak̄ã, í na ān̄a feii si bei gbugb̄ai in̄e fei í to, í bei í n̄e. ¹⁶ N̄oi gbak̄ã amaace iyi à na fia kpekele miuu í so fiaw wa ceò s̄la, n̄o í ba riba miu má. ¹⁷ B̄e b̄e m̄oi in̄e iyi à na minjiu m̄o, í ba riba minji má. ¹⁸ Amma in̄e iyi à na ak̄ãu í koo í tu isai í singa fiaí laf̄ẽu.

¹⁹ Si b̄e b̄e aj̄o í koo wa baa n̄oi laf̄ẽi in̄e n̄au í baa n̄o í kpe n̄a a na a sisia n̄ju bei à cea fiaw. ²⁰ Amaace iyi í na fia kpekele miuu í naaò miu mmue wa má, n̄o í s̄õ í ni, laf̄ẽe, fia kpekele miu iyi ò nam n̄ou n ceò s̄la hee ò ba riba miu má. ²¹ N̄oi laf̄ẽe í s̄õ í ni, í s̄la, aw̄ou amaace jiida ilu naaneí. Si mii keekeu ih̄ẽ ò ye iyi ò je ilu naane, na n̄ju, an daae mii n̄la si aw̄o. Naa wa ka je jingau. ²² In̄e iyi í na kpekele minjiu m̄o í naa í ni, laf̄ẽe, fia kpekele minji iyi ò nam n̄ou, ò ba riba minji ma. ²³ N̄o laf̄ẽe í ni, í s̄la, aw̄ou amaace jiida ilu naaneí. Si mii keekeu ih̄ẽ

ò ye iyi ò je ilu naane, na n̄ju, an daae mii n̄la si aw̄o. Naa wa ka je jingau. ²⁴ Si anyii n̄ju n̄oi amaace iyi í na kpekele ak̄ãu m̄o í naa í ni, laf̄ẽe, ò mà iyi aw̄ou in̄e ku gaabui. Bii í k̄u gb̄ẽ bei ò ya da, n̄o tengi bii í k̄u f̄ã dimi, bei ò ya mu. ²⁵ N̄oi n̄ju dei í mum b̄e, n̄o ò koo ò si fiaeu ile. To, fiae wee. ²⁶ N̄oi laf̄ẽeu í s̄õ í ni, aw̄ou amaace yaam̄o ilu ikai, aw̄oi ò mà iyi ò ya n da baa bii n k̄u gb̄ẽ, n̄o bei n k̄u f̄ã dimi ò ya n mui. ²⁷ To, iyi ò mà b̄e b̄e wo, aa na in̄e ḡo fiam n̄oui, n̄o í daa si inyi. Bii ò ce b̄e b̄e wo an ye ndom do ribae fei waati iyi ò baa. ²⁸ Si anyie n̄oi í s̄õ amaace kpaasi n̄au í ni, í gba fia kpekele ak̄ãu í na in̄e iyi í n̄e m̄ewau, ²⁹ domi in̄e iyi í n̄e, n̄ju ò ya k̄õa si ku ba iyi í n̄eu ku k̄õsi má. Amma in̄e iyi k̄u n̄e, baa keeke iyi í n̄eu má à ya gbaai. ³⁰ Amaace n̄feu m̄o, í soo í nȳo angule si ilu kuku tengi bii in̄e n̄a aa lesi aw̄o si iri a kpata.

Kiitii ank̄anyi

³¹ N̄oi Jesu í ni má, si waati iyi amu Amai Amane an naa do amboem do amaleka n̄au fei, an buba si batai bomma ilu amboem. ³² Dimii andunya fei á t̄ot̄o si wajum, n̄o an f̄e f̄e in̄e n̄a bei woo degbe í ya f̄e f̄e angud̄ã do iwo n̄a. ³³ An jile in̄e dee dee n̄au ikpa aw̄o njem, in̄e laal̄o n̄au m̄o ikpa aw̄o cangam. ³⁴ Waati b̄e b̄e amu ilaalu an s̄õ in̄e n̄a iyi à wa aw̄o njem n ni, í naa wa n̄a, in̄e iyi í ba kuweei Baam. I naa í buba si bomma iyi à ce n̄je s̄o lue hai waatii

kusintii andunya. ³⁵ Bommau tu ηei si na iyi í jò si waati iyi ari wa kpam, ì muum ije ñ je ηa. Nò si waati iyi agbe wa kpam má, ì muum inyi ñ mò ηa. Nò si waati iyi ñ je inε njoo ì gbam si kpasε nηe ηa. ³⁶ Nò si waati iyi ñ wεε baší ì bii anyim ηa. Nò iyi ñ wa n ce bõõ ì gbõõm ηa. Nò si waati iyi ñ wa ile piisõõ ì ya naa ku cõm ηa. ³⁷ Waati nηu, inε dee dee ηau aa jεem a ni, Lafεε, waati yoomai à ye ari wa kpaε nò à naε ije ì je wala agbe wa kpaε à naε inyi ì mò. ³⁸ Waati yoomai à ye ì je inε njoo à gbaε si kpāse nwa, walakò à yeε baší nò à bii anyie. ³⁹ Mà waati yoomai à ye ì waa ce bõõ walakò ì wa ile piisõõ nò à naa ku cõε. ⁴⁰ Amu ìlaaluu an je nηa n ni, ntò ntò, bii ì cea inε akāi inεm ηa iyi à kere à re ηau ihē beεbe ηa, amui ì cea ηa.

⁴¹ Si anyii nηu, n bei n sõ inεi awõ cangam ηau mò n ni, i fa ara nηe hai kòkòm, inε iyi Ìlaaõ í ceekpe. I bõ si ina iyi ci ya ku, iyi à koa Seetam do amalekaε ηa. ⁴² Aa lò si ina ηai si na iyi í jò waati iyi ari wa kpam wo ì kù muum ije ñ je ηa. Nò waati iyi agbe wa kpam ì kù muum inyi ñ mò ηa. ⁴³ Waati iyi ñ je inε njoo ì kù gbam si kpasε nηe ηa. Nò si waati iyi ñ wεε baší ì kù bii anyim ηa. Iyi ñ wa n ce bõõ nò ñ wa ile piisõõ, ì ci ya naa ku cõm ηa mòm. ⁴⁴ Anja mò aa jεem a ni, Lafεε, waati yoomai à ye ari wa kpaε, walakò agbe, walakò ì je inε njoo, walakò baší, walakò si bõõ, walakò ile piisõõ nò a kù

sobie. ⁴⁵ An je nηa n ni, ntò ntò ñ wa n sõ ηei, si bei ì kù cea inε akāi inε ηa iyi à kere à re ηau ihē beεbe, amui ì kù cea ηa. ⁴⁶ Na nηu, aa ye ijuukpā ηai si ina iyi ci ya ku. Amma inε dee dee ηau aa lò si kuwεε iyi ci ya tā.

26

Inε ngbo ηau à waa busi nje a kpa Jesu

(Cò Maaku 14:1-2; Luku 22:1-2; Zāa 11:45-53)

¹ Iyi Jesu í fò ide ηau fei í tā, ηõ ì sõ m̀c̀c̀ε ηa í ni, ² ì mà ηa iyi ajò minjii í gbe ka jeò jingauì Iku ku kua. Nò waati beεbei aa dasi amu Amaì Amanε si awõ ì inε ηa a kpam si jli ku gaau.

³ Waati iyi Jesu wa sõ m̀c̀c̀ε ηa ideu, inε ngboi woo weei Ìlaaõ ηau do inε ngbo ηau à t̀t̀t̀õ kabai Kaifu woo wee nlau. ⁴ Bei à waa busi nje b́ei aa ce a ba a mu Jesu do bisi a kpaa. ⁵ Amma à waa ni, kù sía ku je si ajò jingauu ku ba hoya hoyu ku maà dede si zamaau.

Abo gò í fāsi irii Jesu tulare
(Cò Maaku 14:3-9; Zāa 12:1-8)

⁶ Jesu í wa Betani kpasēi Simõõ iyi í tako í ce bõõ ì dintεu, ⁷ ηõ ì abo gò í naa bi tεε waati iyi à waa je. Wa mu ama caka ku sía gò iyi í nε tulare ku nε fia gò, nò ì fāsi tulareu si irii Jesu. ⁸ Iyi m̀c̀c̀ε ηau à yõõ, ηõ ì idõ nηa í kõ à ni, na mii í ce abou í koo í ce asõõ ì tulareu ihē. ⁹ Aa ka taai wo fia nkpò nkpò ka kpēa ilu are ηa fia. ¹⁰ Iyi Jesu í gbò à waa fò beεbe ηõ ì bee ηa í ni, na mii

í ce ì waa ye taalei abou ña. Mii jiidai í ceem bæ. ¹¹ Ntò ntò, ilu are ña aa maa wɛɛ do inɛ waati kâma fei, amma amu n kaa n maa n wɛɛ do inɛ hee do ajò fei. ¹² Abou í fâsi aram tulare do njuma ku ceò sòlului kusim. ¹³ Ntò ntò, tengi bii inɛ ña aa koo a maa waazo laabaau jiidau si andunyau fei, aa sisi ide iyi abou ihê í ce a maa yeò gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cò Maaku 14:10-11; Luku 22:3-6)

¹⁴ Njòì Zudasi Isikariòti, inɛ akâi mɔcɔ maateeji ñau, í bɔ bi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ñau, ¹⁵ í bee ña í ni, mii aa muum ña bii ñ da nɛɛ Jesu si awɔ. Nɔ à ka fia isò fufù ara kuntaa à ñaa. ¹⁶ Hai waati bæɛbei, Zudasi wa de kpâa bëi á ce ku zambað Jesu ku na inɛ ñau.

Jesu wa je ijei jingau Iku ku kua do mɔcɛ ña

(Cò Maaku 14:12-21; Luku 22:7-14, 21-23; Zâa 13:21-30)

¹⁷ Si ajò sintei jingau Pɛɛ hai nɛ lefeeu mɔcɔi Jesu ñau à naa à beee à ni, iwoi ì bi kaa ceee sòlului jingau Iku ku kuau. ¹⁸ Njòì í je ñña í ni, i bɔ inɔ ilu bi wãanɛ kasa i sɔɔ í ni, amu Mɛɛtu ñ ni, waatim í to. Bi tɛɛi an je jingau Iku ku kua do mɔcɔm ña. ¹⁹ Nɔ mɔcɔ ñau à ce bei Jesu í sɔ ña, à ce sòlului jingau.

²⁰ Iyi alɛ í lɛ Jesu do mɔcɔ maateeji ñau à waa je. ²¹ Waati iyi à waa je njòì Jesu í ni, ntò ntò, inɛ akâ nɛɛ á zambam. ²² Njòì inɔi mɔcɔ ñau í fɔ ntò ntò, à wasi ku beee akâ akâ à

waa ni, isa kù je amu ya Lafɛɛ. ²³ Njòì Jesu í je ñña í ni, inɛ iyi í gùsi pɛɛ si inɔ jɛɛ awað ajò, lafɛɛi á zambam. ²⁴ Amu Amai Amanɛ an ku si bei kukòì idei Ilaaɔ wa fɔ. Amma inɛ iyi á zambam á ye ijuukpã nla nla. Á tiaa inɛɛu bii í je a kù buu mɔm wo. ²⁵ Zudasi iyi á zambaɛu mɔ í so ide í ni, isa kù nɔ kù je amu ya Mɛɛtu. Nɔ Jesu í jɛaa í ni, oo, awòì aa coo.

Ije iyi aa kayeò gigii ikui Jesu

(Cò Maaku 14:22-26; Luku 22:14-20; Kɔr. 1, 11:23-35)

²⁶ Waati iyi à waa je, njòì Jesu í so pɛɛ nɔ í saabu Ilaaɔ titã í bei í bububue í na mɔcɛ ñau, í ni, iyi ihêi í je aram, i gba i je ña. ²⁷⁻²⁸ Si anyii nɛɛu, nɔ í so kɔɔfu si bii à dasi vɛɛ í saabu Ilaaɔ nɔ í na ña í ni, iyi ihêi í je njem. Nɛɛu í je nyindai akabuu iyi Ilaaɔ í ði do amanɛ ña. An nikãɛ na irii inɛ nkpɔ ku ba n kpa idei dulum du ña. Inɛ fei, i mɔ ña. ²⁹ An sɔ ñe, hai nnyi n kaa n mɔ atɛ vɛɛ má í gbe hee ajò iyi awaɛ ña fei aa ka mɔ vɛɛ titã si bommai Baam. ³⁰ Si anyie à kɔ iri ña nɔ à fita à bɔ iri kutai Olivieu.

Piɛɛ á jã ku ni nɛɛu ku mà Jesu

(Cò Maaku 14:27-31; Luku 22:31-34; Zâa 13:36-38)

³¹ Njòì Jesu í sɔ mɔcɛ ña í ni, idũuyi mɔm, inɛ fei aa nyiò anyi na irim. Bèi Ilaaɔ í fɔ si kukòì ideɛ, bæɛbei á ce. I ni, á kpa woo degbeu nɔ angudã ñau a fangaa bii fei. ³² Amma an jì hai si bale nɔ n cua nɛɛ n bɔ ilei Galilee. ³³ Njòì Piɛɛ í sɔɔ í ni, baa bii inɛ fei wa nyiò anyi na irie, amu n kaa n nyiò anyi pai. ³⁴ Njòì Jesu í sɔɔ í ni,

ntɔ ntɔ, idũuyi mɔm, hee ajɛɛ ku maa kɔ, aa jã ise gbɛɛta i ni i kù màm. ³⁵ Amma Piɛɛ í jɛaa í ni, n kaa n kɔsiɛ pai, baa bii í jɛ an ku do awɔ ajɔi. Nɔ mɔcɔ ɲau mɔ fei à fɔ bɛɛbɛ.

Jesu wa ce kutɔɔ Gɛsɛmanee
(Cɔ Maaku 14:32-42; Luku 22:39-46)

³⁶ Nɔi Jesu do mɔcɔɛ ɲa à bɔ inya gɔ iyi à ya kpe Gɛsɛmanee. Iyi à to bɛ nɔ í sɔ ɲa í ni, i buba ihɛ titã ɲa n koo n ce kutɔɔ wa. ³⁷ Nɔi í gbã Piɛɛ do ama minjii Zebɛdeɛ ɲau à bɔ waju. Nɔ inɔ kufɔ í naa siɛ hee arɛ fei í rɔ. ³⁸ Nɔi í sɔ ɲa í ni, inɔ kufɔ í naa sim nla nla hee wa bi ku kɔm. I wa ihɛ, i bam nɔo ku wɔ ɲa. ³⁹ Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã, ɲɔi í bɔ waju keeke í koo í sɛɛbata ilɛ wa ce kutɔɔ í ni, Baam, bii á ce, jɔ wahalau ihɛ ku jlim. Amma do ɲɲu fei, ku maà ti ku jɛ ti idɔɔbim, jɔ idɔɔbiɛ ku ce.

⁴⁰ Si anyiɛ ɲɔi í nyi wa bi mɔcɔ mɛɛta ɲau í ba ɲa à waa sɪ njoo. Nɔi í bee Piɛɛ í ni, debɛi, i kù yɔkɔ i kù bam njoo ku wɔ baa lɛɛu akã ɲa? ⁴¹ I wɔ njoo nɔ i maa ce kutɔɔ ɲa ku ba i maà dasi kulelei inɛ ɲa. Idɔi amanɛ í bi, amma arɛ í kua gbugbãɛ.

⁴² Nɔ í jɪɔ ɲa ise gbeejisia má í koo í ce kutɔɔ í ni, Baam, bii í jɛ wahalau ihɛ kaa jlim, bii í jɛ kù nɛ bei á ce iyi n kù yɔɔi, jɔ idɔɔbiɛ ku ce. ⁴³ Iyi í ce kutɔɔ í tã ɲɔi í nyi wa bi tu ɲa má nɔ í ba ɲa à waa sɪ njoo má, domi njoo wa kpa ɲa. ⁴⁴ Jesu í jɔ ɲa má, í koo í ce kutɔɔ ise gbɛɛtasiaɛ si ide akãu. ⁴⁵ Nɔ í nyi wa bi tu ɲa má í sɔ ɲa í ni,

í sũ í waa sɪmi ɲai hee nsei? I cɔ, waati í gbe keeke iyi aa mu amu Amaí Amanɛ a daa ilu dulum ɲa si awɔ. ⁴⁶ Inɛ iyi á zambam wa to wa. I dede kaa koo ɲa.

À mu Jesu

(Cɔ Maaku 14:43-50; Luku 22:47-53; Zãa 18:3-12)

⁴⁷ Iyi Jesu wa fɔ bɛɛbɛ gbakã, ɲɔi Zudasi, inɛ akãi mɔcɔ maateɛji ɲau í to wa. Zamaa nla gɔ wa tooɛ wa à waa mu taakuba ɲa do golo ɲa. Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do inɛ ngbo ɲau à bɛ ɲa wa. ⁴⁸ Waati iyi Zudasi í dasi idɔ ɲɲu ku zamba Jesuu, í sɔ inɛ ɲau nyinda gɔ iyi ɲɲu á ce. Í ni, inɛ iyi an koo n ya n baabaɛ, Lafɛɛ mbɛ, i muu. ⁴⁹ Hai Zudasi í to wa gbakã, í sɛkɛɛi si Jesu í ni, irei í caale, Mɛɛtu. Nɔ í baabaɛ. ⁵⁰ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, kpaasim, iyi í naa ku ceu, coo.

Nɔ inɛ ɲau à to Jesu awɔ gbakã à muu. ⁵¹ Nɔi inɛ akãi mɔcɔi Jesu ɲau í yɔ taakubaɛ í café itli amaacei woo wee nlaí Ilaaɔu í buu. ⁵² Amma Jesu í sɔɔ í ni, sindo taakubaɛ si ankɔɔɛ. Inɛ iyi wa kpa inɛ do taakuba fei, taakubai á na ku kpa lafɛɛ mɔ. ⁵³ I kù mà iyi bii n bi an yɔkɔ n tɔɔ Baam, nɔ gbakã ku sambaam amaleka dubu nkpɔ nkpɔ wa a naa a so-bim? ⁵⁴ Amma bii n ce bɛɛbɛ, kukɔi ideí Ilaaɔ iyi í ni mii ɲau ihɛ fei á bam nii kaa kɔ.

⁵⁵ Nɔi Jesu í bee zamaau í ni, amui í naa ku mu bɛ ɲa do taakuba do golo ɲa bei woo ce ile? N̄ ya n wa si inɔ ɲɲɛ ajɔ fei n maa n kɔ inɛ ɲa si cio kpasɛi Ilaaɔ, nɔ i kù mum ɲa.

56 Amma n̄ɲu ɲau be fei í cei ku ba ide iyi walii ɲau à fɔ si tiai idei Ilaaḥ ku kṣ.

Ñɔi m̄ɔcɔ ɲau fei à j̄ɔɔ à sa.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa

(Cɔ Maaku 14:53-65; Luku 22:54-55, 63-71; Zāa 18:13-14, 19-24)

57 Ine ɲa iyi à mu Jesuu à b̄ɔɔɛ bi Kaifu woo wee n̄lai Ilaaḥ. Tenḡi bei woo k̄ɔ ine ɲa si wooda ɲau do ine ngbo ɲau à t̄ɔt̄ɔɔ. 58 Nɔ Piɛɛ í wa hee j̄l̄ij̄i wa too Jesu wa do anyi hee í b̄ɔ in̄ɔ bantumai kpas̄ɛi woo wee n̄lau. Ñɔi í buba be do woo degbe ande koofa ɲau na ku yeḥ bei ideu á kpaḥ iri.

59 Waati n̄ɲu ine ngboi woo weei Ilaaḥ ɲa do igbei woo kiiti ɲau fei à waa ḍe a má Jesu ide iyi aa yeḥ taaleɛ ku ba a kpaḥ. 60 Amma a kù ba ide iyi aa yeḥ taaleɛ baa do iyi ilu seeda ibo n̄kp̄ɔ í naa í máa ide fei. Si anyii n̄ɲu, amanɛ minji gɔ ɲa à naa. 61 À ni, m̄ɔk̄ɔu ih̄ɛ í ni n̄ɲu á ȳɔk̄ɔ ku lege kpas̄ɛi Ilaaḥ nɔ si afei aj̄ɔ m̄eeta n̄ɲu ku ma mmue má.

62 Ñɔi woo wee n̄lai Ilaaḥu í dede í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ? Ide mii ine ɲau ih̄ɛ à waa yeḥ taaleɛ. 63 Amma Jesu wa cokoe. Ñɔi woo wee n̄lau í s̄ɔɔ í ni, do irii Ilaaḥ, fɔ bii aw̄ɔu Amaí Ilaaḥ ine iyi Ilaaḥ í cicauí *. 64 Ñɔi Jesu í j̄ɛaa í ni, oo, amui, si bei ì fɔ. Nɔ ñ wa n s̄ɔ ñei, aa ye amu Amaí Amanɛ ñ wa n buba aw̄ɔ ñei Ilaaḥ ilu gbugb̄a fei. Beɛbe m̄ɔi aa na í yeḥ ɲa aj̄ɔ ak̄a n naa si kud̄ui

ij̄i má. 65 Ñɔi woo wee n̄lau í ga ib̄ɔɛ ku nyisiḥ id̄ɔɔk̄ɔɛ. Ñɔi í ni, wa bu Ilaaḥ. A kù waa ḍe ilu seeda k̄ama má. I gb̄ɔ bei wa bu Ilaaḥ ɲa. 66 Beirei ì ye a cea m̄ɔk̄ɔu ɲa. Ñɔi aɲa fei à ye taaleɛ à ni í to a kpaḥ.

67 Ñɔi à wasi ku tu si wajui Jesu ant̄ɔ nɔ à waa daa kutu, ine gɔ ɲa m̄ɔ à waa sambalae. 68 Nɔ à ni, aw̄ɔ iyi ì waa kpe arae ine iyi Ilaaḥ í cicau, s̄ɔ wa ine iyi í c̄ae.

Piɛɛ í j̄a í ni n̄ɲu kù mà Jesu

(Cɔ Maaku 14:66-72; Luku 22:56-62; Zāa 18:15-18, 25-27)

69 Waati beɛbe Piɛɛ wa buba bantumai kpas̄ɛu. Ñɔi mud̄ɛɛ woo ce ice gɔ í sekeɛ sie wa í ni, aw̄ɔ m̄ɔ ì tako ì weɛ do Jesu inei Galileeu. 70 Amma í j̄a si wajui aɲa fei í ni, n kù mà iyi ì waa fɔ. 71 Si anyie, nɔ í dede í b̄ɔ ikpa ande kabau. Ñɔi mud̄ɛɛ amaace mmu gɔ í ȳɔɔ má, nɔ í s̄ɔ ine ɲa iyi à wa beu í ni, ineɛu ih̄ɛ í tako í weɛ do Jesu inei Nazaretuu. 72 Ñɔi Piɛɛ í j̄a má nɔ í ceekpe í ni, n kù mà ineɛu be. 73 Iyi í k̄ɔɔsi má, ɲɔi ine ɲa iyi à wa beu à sekeɛ si Piɛɛ à ni, nt̄ɔ nt̄ɔ aw̄ɔu ine ak̄a n̄ɲai. Ide ku f̄ɔe wa nyisi iyi aw̄ɔu inei Galileei. 74 Ñɔi í teese í ceekpe í ni, n kù mà m̄ɔk̄ɔu. Be gbak̄a aj̄ɛ wa k̄ɔ. 75 Nɔ Piɛɛ í ye gigii ide iyi Jesu í s̄ɔɔu wo í ni, hee aj̄ɛ ku maa k̄ɔ aa j̄a ise gb̄eeta í ni í kù màḥ. Ñɔi í fita í koo wa kpata nt̄ɔ nt̄ɔ.

27

* 26:63 do irii Ilaaḥ Do Ger̄eki à ni, do irii Ilaaḥ iyi í weɛ.

À bɔ̀d Jesu wajui Pilati

(Cɔ Maaku 15:1; Luku 23:1-2; Zāa 18:28-32)

¹ Nɔ̀i daadaakɔ̀ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲa do inɛ ngbo ɲa fei à jilɔ̀ si aɲa a kpa Jesu. ² Nɔ̀ à dɔ̀u à koo à daa Pilati ilu ilɛu si awo.

Ikui Zudasi

(Cɔ IWB 1:18-19)

³ Zudasi, nɲu iyi í zamba Jesu, í ye bei à ye taalee a kpa, ɲɔ̀i inɛ í fɔ̀. Nɔ̀ í nyiɔ̀ fiaí isɔ̀ fufu kuntaau bi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲa do inɛ ngbo ɲau. ⁴ Í sɔ̀ ɲa í ni, n̄ ce dulum si bei n̄ zamba inɛ dee deeu ih̄e a kpa. Amma à jɛaa à ni, yoomai í ye wa. Í jɛ ideí iriɛ. ⁵ Nɔ̀i Zudasi í nyɔ̀ fiaú si kpas̄ei Ilaaɔ̀ be í nɛɛ. Nɔ̀ í koo í dasi kɔ̀ɛ ikū lele í kpa araɛ.

⁶ Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲau à tasi fiaú à ni, beirei aa ka ceɔ̀ fiaú ih̄e. A kù nɛ kpāa ka dasi kpakoí kpas̄ei Ilaaɔ̀ si na iyi í jò fia iyi à sã na a nikā̀ɔ̀ njei inɛ gɔ̀i. ⁷ Iyi à busi nje à tã, nɔ̀ à so fiaú à raɔ̀ ikoi woo ma caka gɔ̀, à ce bi ku si inɛ njoo ɲa. ⁸ Na ɲɔ̀i í jò à ya kpe ikou ikoi nje baa nnyi. ⁹ Bɛɛbei ideí Zeremii waliu í ce si bei í ni, à so fiaí isɔ̀ fufu kuntaau, fia iyi inɛi Izireli ɲa à jesi aɲa a sã na iriɛu, ¹⁰ nɔ̀ à raɔ̀ ikoi woo ma cakau, si bei Aɔ̀ Laf̄ɛ í dasim.

Pilati wa bee Jesu ide ɲa

(Cɔ Maaku 15:2-5; Luku 23:3-5; Zāa 18:33-38)

¹¹ Nɔ̀i à koo à leekí Jesu si wajui Pilati ilu ilɛu, nɔ̀ í beɛ í ni, awoi ì je ilaaluí Zuifu ɲa? Nɔ̀ Jesu í jɛaa í ni, oo, si bei ì fɔ̀. ¹² Si anyii nɲu, inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲa do inɛ ngbo

ɲau à waa máa ide, nɔ̀ kù ni nɲa ide kãma. ¹³ Nɔ̀i Pilati í beɛ í ni, i kù waa gbɔ̀ ide ɲa iyi inɛ ɲa à fɔ̀ à waa yeɔ̀ taalee ba. ¹⁴ Amma Jesu kù jɛaa baa gbakā hee biti í muu.

À ye taalei Jesu a ba a kpa

(Cɔ Maaku 15:6-15; Luku 23:13-25; Zāa 18:39-19:16)

¹⁵ Wee si jingauí lku ku kua fei ilu ilɛu í ya jò inɛi piisɔ̀ akā iyi zamaa í bii. ¹⁶ Wee, waati bɛɛbe inɛ gɔ̀ í wa ile piisɔ̀ be, à ya kpoo Barabaa, nɔ̀ inɛ fei í maa. ¹⁷ Nɔ̀i í jò iyi zamaau í tɔ̀ɔ̀, Pilati í bee ɲa í ni, yooi ì bi n̄ jò nɲɛ, Barabaa de, mà Jesu iyi à ya kpe Kirisiu. ¹⁸ Í fɔ̀ bɛɛbei si na iyi í jò wa mà sãa sãa iyi na igui í jò à daa nɲu Jesu si awo.

¹⁹ Waati iyi Pilati wa bubabi ku ce kiitiu, ɲɔ̀i aboɛ í be sie inɛ gɔ̀ wa í ni, maà dasi ideí inɛ dee deeu be baa, domi idū, iyi n̄ wa n̄ sū, n̄ ye wahala jiida jiida si ala na iriɛ.

²⁰ Amma inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲa do inɛ ngbo ɲau à wasi ku mante zamaau à waa ni à sɔ̀ Pilati ku nyaa aɲa Barabaa nɔ̀ ku jò a kpa Jesu. ²¹ Nɔ̀ Pilati í bee ɲa í ni, si amane minji ɲau be, yoo nɲai ì bi n̄ jò nɲɛ. Nɔ̀ à ni, Barabaa. ²² Nɔ̀ Pilati í ni, to, beirei an cea Jesu iyi à ya kpe Kirisiu. Nɔ̀i aɲa fei à ni, kpakpaɛ si jli ku gaau. ²³ Nɔ̀i Pilati í bee ɲa í ni, laalɔ̀ yoomai í bei í ce. Amma bɛi Pilati wa fɔ̀ fei, bɛɛbe mɔ̀i inɛ ɲau à ya d̄ɔ̀ anu hee lele a ni, kpakpaɛ si jli ku gaau. ²⁴ Iyi Pilati í ye mii iyi nɲu wa ce fei ngbei, wakatau

wa k̄ōsi m̄m nii, η̄oi í bu inyi í w̄ō si wajui zamaau í nyisi iyi baai n̄ju k̄u wa si ideu, í ni, η̄ei m̄k̄ō dee deeu ih̄ē ku nik̄āē k̄u yem, í j̄e idei irii n̄je. ²⁵ N̄oi in̄e η̄au fei à j̄e à ni, kunik̄āi n̄j̄eēu ku j̄e idei irii awa do ama nwa η̄a. ²⁶ N̄oi Pilati í j̄ō n̄ja Barabaa, n̄ō í j̄ō à t̄ea Jesu kp̄ōt̄ō. Si anyii n̄ju, n̄ō í da n̄ja si aw̄ō a koo a kpakpae si j̄i.

Sooge η̄a à waa yaako Jesu

(C̄o Maaku 15:16-20; Z̄aa 19:2-3)

²⁷ Si anyii n̄ju η̄oi sooge η̄a à gb̄ā Jesu à l̄ōē kabai ilu il̄eu, n̄ō à t̄ōt̄ō sooge η̄a iyi à gbe η̄au fei b̄e. ²⁸ Ā b̄ō nyauē η̄a n̄ō à daa si ib̄ō nkpa sis̄ō ḡō. ²⁹ N̄ō à ba fulai aḡū à lea si iri, n̄ō à naa kpokpoo si aw̄ō n̄j̄eē, à b̄ei à gule si wajue à waa yaakoē à waa ni, f̄ō ilaalui Zuifu η̄a. ³⁰ N̄oi à tu siē ant̄ō n̄ō à gba kpokpoo à c̄āa si iriē. ³¹ Iyi à yaakoē à t̄ā, η̄oi à b̄ōaa ib̄ō nkpa à b̄ei à daa si ib̄ōē à gb̄āa à waa b̄ō ku kpakpae si j̄i ku gaau.

À kpakpa Jesu si j̄i ku gaau

(C̄o Maaku 15:21-32; Luku 23:26-43; Z̄aa 19:17-27)

³² Waati iyi à waa fita hai in̄ō iluu η̄oi à ko in̄ei Sir̄eni ḡō à ya kpoo Sim̄ō. N̄oi sooge η̄au à tilasiē à k̄āa j̄i ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ³³ N̄ō à waa b̄ō inya ḡō iyi à ya kpe Ḡōḡōta, waat̄ō inya iyi í j̄ō kokoí iri. Waati iyi à to b̄e, ³⁴ à na Jesu at̄ē v̄ēē iyi à ȳōḡē do alolo. Amma iyi í tiēē k̄u bi n̄ju ku m̄ō.

³⁵ N̄oi à kpakpae si j̄i ku gaau n̄ō à ta kpasa si j̄in̄ē η̄au à ce ikp̄ē. ³⁶ N̄ō à buba à waa degb̄e. ³⁷ Si antai iriē do lele, à k̄ō ide iyi wa f̄ō taale iyi í ce à ni, in̄e ih̄ēi í j̄e Jesu, Ilaalui Zuifu η̄a. ³⁸ N̄oi à kpakpa ile minji ḡō η̄a b̄e má, in̄e ak̄ā ikpa aw̄ō n̄j̄eē, in̄e ak̄ā m̄ō ikpa aw̄ō cangae.

³⁹ In̄e η̄a iyi à waa too do b̄e à ya gbugb̄ā irii a maa buu, ⁴⁰ a maa ni, k̄u j̄e aw̄ōi ì ni aa leḡe kpas̄ēi Ilaāō n̄ō i maa má si afeí aj̄ō m̄ēeta? To, bii aw̄ōu Am̄ai Ilaāōi, faaba ar̄ae b̄e, kita wa hai si antai j̄i ku gaau. ⁴¹ B̄ēēb̄ei in̄e ngb̄oi woo weei Ilaāō η̄a do woo k̄ō in̄e η̄a si wooda η̄a do in̄e ngb̄o η̄au à ya maa yaakoē a maa ni, ⁴² í faaba in̄e ḡō η̄a amma í m̄ōnḡō ku faaba ar̄ae. K̄u j̄e í ni n̄ju ilaalui in̄ei Izireli η̄ai? To, ku kita wa hai si antai j̄i n̄ōu ku ba ka dasiē naan̄ē. ⁴³ Í dasi Ilaāō naan̄ē n̄ō í ni n̄ju Am̄ai Ilaāōi. Deb̄ei, bii Ilaāō í n̄e kub̄iē nt̄ō nt̄ōi ku faabae. ⁴⁴ B̄ēēb̄e m̄ōi ile η̄a iyi à kpakpa do Jesu aj̄ōu à ya maa yaakoē.

Waati iyi Jesu í ku

(C̄o Maaku 15:33-41; Luku 23:44-49; Z̄aa 19:28-30)

⁴⁵ N̄oi das̄ā nkpa ilu í kuku si il̄ē fei hee í koo í to is̄ō m̄ēetai al̄ē. ⁴⁶ N̄ō si is̄ō m̄ēetau Jesu í d̄ō anu hee lele í ni, Eli, Eli, lama sabatani, waat̄ō Ilaāō, Ilaāō, na mii í ce ì f̄ūsim aw̄ō. ⁴⁷ N̄oi in̄e ḡō η̄a iyi à wa b̄eu à gb̄ō ideu. N̄ō à ni, wa kpe Elii. ⁴⁸ N̄oi gbak̄ā in̄e ak̄ā n̄ja í sei í koo í d̄i kanya si golo ḡō í s̄ōsi inyiik̄ā í b̄ei í naa í toa Jesu ku c̄ōc̄ōē. ⁴⁹ Amma in̄e η̄a iyi à gbe η̄au à

ni, jòò titā, ka cɔ bii Elii á na ku faabaε. ⁵⁰ Nɔ Jesu í dō anu má hee lele í bei í ku.

⁵¹ Asee, waati bεεβε si ilui Zeruzalemu, ridoo iyi í wa kpasēi Ilaađu í ga í kpē minji hai lele hee ku bɔ ilε, nɔ ilε í yaya hee kuta ŋa à la. ⁵²⁻⁵³ Bale ŋa à cɪ, nɔ woo dasi Ilaađ naane nkpɔ ŋa iyi à tako à ku wo à jɪ má, à fita hai inɔ bale. Si anyii kujji Jesu nɔ à bɔ Zeruzalemu ilu kumáú à tuse ara ŋa bi inε nkpɔ.

⁵⁴ Nɔi inε ngboi sooge ŋa do inε ŋa iyi à wa bi tεε à waa degbe Jesuu à ye kuyayai ilεu do mii ŋa iyi í ce fei nɔi njo nla nla í mu ŋa à waa ni, ntɔ ntɔ, inεεu ihē Amai Ilaađi. ⁵⁵ Inaabo nkpɔ gɔ ŋa à wa bε, à waa cɔ Jesu wa hai jɪijɪ. À too Jesu wai hai Galilee a naa a gbɔa. ⁵⁶ Si inɔ ŋa Maari inei Madalau do Maari iyei Zaaki do Zozεfu, do iyei amai Zebedee ŋa, aŋa fei à wa bε.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ Maaku 15:42-47; Luku 23:50-56; Zāa 19:38-42)

⁵⁷ Iyi ale í le, ŋɔi mɔkɔ ilu fia gɔ í naa bε. À ya kpoo Zozεfu, inei Arimateei. Wee ŋu mɔ mɔcɔi Jesui wa je. ⁵⁸ Nɔi í bɔ bi Pilati í tɔɔε ikui Jesu. Nɔ Pilati í yɔɔdaa í ni a naa. ⁵⁹ Zozεfu í so ikuu í woo do aɔ fūfū titɔ gɔ. ⁶⁰ Nɔ í koo í suu si isai kuta gɔ iyi í jò à gbea ŋu takæ wo, amma a kù dasi inε gɔ titā. Si anyie nɔ í bimbili kuta nla gɔ í dīò andei baleu í bei í nε. ⁶¹ Maari inei Madalau

do Maari iyi ihōu à wa bε à waa buba kɔkɔi baleu.

Bale ku degbe

⁶² Iyi aɔi sɔɔlui kusimiu í kpa iri, ŋɔi inε ngboi woo weei Ilaađ ŋa do Farisi ŋau à bɔ bi Pilati aɔ * . ⁶³ À ni, lafēε, à ye gigii ide iyi ilu ibou í fɔ si waati iyi í weε si andunya í ni si aɔ mεetasia ŋu á jɪ hai si bale má. ⁶⁴ Na ŋu, jò a maa degbe baleu hee ku to zakai aɔ mεeta, ku ba mɔcɔε ŋa a maà na a nya ikuu, a bei a koo a sɔ inε ŋa a ni, í jɪ hai si bale. Waati bεεβε iboi ankāanyiu ihē á na ku re baa ti takou má. ⁶⁵ Nɔi Pilati í sɔ ŋa í ni, i gbā sooge ŋau a koo a degbeε bei ì bi ŋa. ⁶⁶ Nɔ aŋaò ŋa fei à bɔ bi baleu. À ce nyindai amanlu si kutau ku ba inε gɔ ku maà cūu. Nɔ à jile sooge ŋa bε à waa degbeε.

28

Kujji Jesu hai si bale

(Cɔ Maaku 16:1-10; Luku 24:1-12; Zāa 20:1-10)

¹ Iyi aɔi kusimiu í lɔ, aɔ amaazuma daadaakɔ Maari inei Madalau do Maari iyi ihō à bɔ baleu ku cɔ. ² Nɔi gbakā ilε kuyaya nla gɔ í dede nɔ amalekai Ađ Lafēε gɔ í kita wa hai lele í naa í tale kutau wa buba si. ³ Wajue wa daana bei kuŋɔi ijɪ nɔ nyauε ŋa mɔ wa fūuta bei iwu tafa. ⁴ Nɔi njo í mu woo degbe ŋau hee à waa yaya nɔ à cuku ilε bei iku ŋa.

* **27:62** iyi aɔi sɔɔlui kusimiu í kpa iri Bi Zuifu ŋa aɔ mmu í ya sintii hai isɔ mεefai ale.

⁵ Nɔi amalekau í sɔ inaabo ηau í ni, inɛ, i maà jò njo ku mu ηɛ. N̄ mà iyi Jesu inɛ iyi à kpakpa si j̄i ku gaauui ì waa ðe ηa. ⁶ Kù wa ihē má, í j̄i hai si bale si bei í tako í f̄ou. I naa i cò bii í tako wa sũ wo, ⁷ nò i koo r̄ya r̄ya i koo i sɔ m̄cɔɛ ηa i ni, í j̄i hai si bale. Á cua n̄ηe ikpa Galilee. Bei aa yɔɔ ηa. Iyi ñ ne an sɔ ηe mbɛ.

⁸ Nɔi à sinda r̄ya r̄ya hai bi baleu do njo. Nò baa do iyi à waa ce njo fei à ne inò didɔ̄ nla nla má. Nɔi à sei à koo à sɔ m̄cɔɛ ηa laabaauu. ⁹ Nɔi Jesu í kò ηa í ni, i f̄ou. Nɔi à sekɛɛ sie wa à naa à mu kutɛɛ à seɛbata si wajuɛ. ¹⁰ Nò Jesu í sɔ ηa í ni, i maà jò njo ku mu ηɛ. I koo i sɔ kpaasim ηa a bɔ Galilee, bei aa yɛm.

Idei woo degbe ηa

¹¹ Waati iyi à wa si kp̄aa à waa neu, inɛ gɔ ηa si woo degbe ηau à bɔ inò ilu à koo à sisia inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̄ ηa mii iyi í ceu fei. ¹² Nò inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̄ ηau à ce kutɔtɔ̄ do inɛ ngbo ηau à busi n̄ηe nò à mua sooge ηau fia nkpɔ̄ gɔ, ¹³ à sɔ ηa à ni, i sɔ inɛ ηa í ni m̄cɔɛ ηa à naa idũ laja à naa à ce ilei ikuu waati iyi ì waa sí njoo ηa. ¹⁴ Bii ilu ileu í gbɔ ideu, à mà bei aa ka ce ku ba ku maà kp̄a ηe iju. ¹⁵ Sooge ηau à gba fiau nò à ce bei à tɔ̄ ηau. Nɔi í jò ideu í fangaa si inò Zuifu ηa hee do nnyi fei.

Icɛ iyi Jesu í j̄a m̄cɔɛ ηa

(Cɔ Maaku 16:14-18; Luku 24:36-49; Z̄aa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁶ Jesu í bɔ Galilee. Si anyii n̄ηu nò m̄cɔ̄ maatak̄a ηau à koo à baa be si iri kuta bii í tako í sɔ ηa wou. ¹⁷ Iyi à yɔɔ, ηɔi à waa guleaa. Amma gɔgɔ ηa à waa sika sika. ¹⁸ Nɔi Jesu í sekɛɛ si ηa wa í ni, yiikoi lele do ti ilɛ fei à nam nii. ¹⁹ Na n̄ηu, i koo si dimi fei, i ce ηa m̄cɔm̄ ηa. Nò i dasi ηa inyi do irii Baaba do ti Ama do ti Hundeí Ilaaɔ̄. ²⁰ Nò ide ηa iyi ñ sɔ ηe fei, i kò ηa si ide ηau ku jirima ηa. Nò an maa n wɛɛ do inɛ a j̄o fei hee kɔ̄i andunya

Laabaau jiiida iyi Maaku í kɔ si tiaɛ

WaaZOi Zāa woo dasi inyi
(Cɔ Matie 3:1-12; Luku 3:1-18; Zāa 1:19-28)

¹ Kusintii laabaau jiidai Jesu Kirisi Amai Ilaaɔ wee. ² Í sinti si bei Ezai walii í tako í kɔ si tiaɛ í ni,

Ilaaɔ í ni, cɔ, an be woo sisi idem wa si wajue, iyi á teeseɛ kpāae.

³ Nɣui á dɔ anu si ghabuau ku ni,

I teese kpāai Lafēɛ ku te ɣa.

⁴ Beɛbei Zāa í naa si ghabua wa dasi ine ɣa iyi á koo bi tɛɛ inyi. Wa waazoa ine ɣa wa ni, i kpaasi idɔ ku ba Ilaaɔ ku kpa ideí kurara nɣe nɔ a dasi ɣe inyi. ⁵ Nɔ ine ɣa á naa bi tɛɛ hai Zeruzalemu do hai ilei Zudee fei. Á ce tuubai dulum du ɣa nɔ á jɔ Zāa í dasi ɣa inyi idoi Zuudɛɛu.

⁶ Zāa wa dasi ibɔi ntoi kpookpo, nɔ wa dɪ santikii bata. Ketengbo do nyikɔi sakoi í je ijɛɛ. ⁷ Wa waazoa zamaa wa ni, ine ɣɔ á naa si anyim iyi í ne gbugbā í rem. N kù to baa n bate n fū ikūi baataɛ si kutɛɛ. ⁸ Amu n̄ dasi ɣe inyi, amma n̄ je Hundei Ilaaɔi á da nɣe si.

Á dasi Jesu inyi nɔ Seetam í lɛɛɛ

(Cɔ Matie 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Waati beɛbe Jesu í dede wa hai Nazarɛti si ilei Galilee í naa bi Zāa. Iyi í to wa nɔ Zāa í dasiɛ inyi si idoi Zuudɛɛ. ¹⁰ Waati iyi Jesu wa fita wa hai si inyiu

gbakā ɣɔi í ba lelei Aɔ í cɪ. Nɔ Hundei Ilaaɔ í de sie wa bei ankasiidi. ¹¹ Nɔ á gbɔ ide ku fɔ wa hai lele í ni, awou amam nii, n̄ bie jiiida jiiida. Siei inɔ didɔm fei í ya wa.

¹² Nɔi gbakā, Hundeu í tale sie ghabua. ¹³ Bei í ce ajɔ ciiji nɔ Seetam wa lɛɛɛ ku ce laalɔ. Í wa be do inɣai sako ɣa nɔ amaleka ɣa á sobie.

Jesu í kpe sɔɔkɔ mɛɛ ɣɔ ɣa a tooɛ

(Cɔ Matie 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Si anyie ɣɔi á dasi Zāa piisɔɔ. Nɔ waati beɛbe Jesu í bɔ ilei Galilee wa waazo laabaau jiiida iyi wa naa hai bi Ilaaɔ. ¹⁵ Í ni, awaati í to iyi Ilaaɔ á na ku je bommaɛ. I kpaasi idɔ nɣe nɔ i dasi laabaau jiidau naane ɣa.

¹⁶ Ajɔ nɣu ɣɔ Jesu wa too tenku sisɔi Galileeu. Nɔi í ye Simɔɔ do ifɔɛ Anderee, sɔɔkɔ ɣa, á waa le taao si inɔ tenkuu. ¹⁷ Nɔi Jesu í sɔ ɣa í ni, i toom wa ɣa nɔ n ce ɣe woo dɛdɛ ine ɣa iyi aa je ti Ilaaɔ. ¹⁸ Nɔi gbakā á jɔ taao nɣa ɣa á waa tooɛ.

¹⁹ Nɔi Jesu í ne í jɪ keeke nɔ í ye Zaaki do ifɔɛ Zāa, amai Zebedee ɣa. Anɣa mɔ á wa si inɔ akɔi inyi nɣa, á waa teese taao nɣa ɣa. ²⁰ Nɔi gbakā í kpe ɣa. Nɔ á jɔ Zebedee baa nɣa si inɔi akɔi inyiu be do woo ce iceɛ ɣa, nɔ á waa tooɛ.

Jesu í lele inɛi inɔɔko hai si ine ɣɔ

(Cɔ Luku 4:31-37)

²¹ Nɔi Jesu do mɔcɔɛ ɣa á bɔ Kaperanumu. Nɔ ajɔi kusimi Jesu í bɔ ile bii Zuifu ɣa á ya ce kutɔtɔu, wa kɔ ine ɣa si cɔi

idei Ilaaḏ. ²² Wa kə nḡa si cio do yiiko. Kù waa kə nḡa si bei woo kə inε nḡa si wooda nḡa. Nḡui í jḏ à biti.

²³ Wee inε gə í wa ile be, í nε inei inəko. Nə í dḥ anu hee lele í ni, ²⁴ mii í wa si gāmei awae nḡa, Jesu, awə inei Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ñ mà inε iyi ì je. Awəi ì je Inε kumá iyi Ilaaḏ í be wa. ²⁵ Nḡi Jesu í la sie í ni, coko, fita hai si inεeu be. ²⁶ Nḡi inei inəkou í dḥ anu nla nla, í yayae do gbugbā nə í fita sie. ²⁷ Nə aḡa fei à biti ntə ntə hee à waa bee nḡe ide à waa ni, dimii mii iyi ihē. Inεeu wa kə wa si cio titḥ do yiiko. Wa jileə hee do inei inəko nḡa fei ide nə à waa jirimae. ²⁸ Nḡi gbakā í nya iri si ilei Galilee fei.

Jesu í jḏ bḥə nkpə í ba iri

(Cə Matie 8:14-17; Luku 4:38-41)

²⁹ Nḡi Jesu í fita hai ile bii Zuifu nḡa à ya ce kutətəu, nḡu do Zaaki do Zāa nə à bə kpasēi Simə do Anderee. ³⁰ Wee iyei aboi Simə wa sū domi wa ce ara gbāa. Iyi à to wa gbakā nḡi à koo à sḥ Jesu à ni abou kù waa nε baani. ³¹ Nḡi í sekεε sie wa í mu awəε í dedeε. Be gbakā ara gbāu í nya nə abou í yayae nḡa.

³² Alε ajḏ nḡu iyi inunu í lə nḡi inε nḡa à naaa Jesu bḥə nḡa wa do inε nḡa iyi à nε inei inəko nḡa fei. ³³ Nə inei ilu nḡu fei à naa à tətə si andε koofau. ³⁴ Í jḏ inε nkpə í ba iri si bḥə ikā ikā nḡa, nə í lele inei inəko nkpə nkpə. Amma ci ya je inei inəko nḡu a fə ide domi à màa.

Jesu í dabii si ilei Galilee

³⁵ Daadaakəu, hee inya ku maa má, Jesu í dede í fita hai kpasēu í bə si gbabua gə, í koo í ce kutəə be. ³⁶ Nḡi Simə do kpaasie nḡa à wasi ku dedeε. ³⁷ Iyi à na à yəə, nḡi à sḥə à ni, inε fei wa dedeε. ³⁸ Nḡi í je nḡa í ni, ka bə waju si ilu mmu nḡa ku ba n waaZO idei Ilaaḏ be, domi na nḡi í jḏ n naa. ³⁹ Nə à koo à dabii si ilei Galilee fei. Í ya maa waaZO ile bii Zuifu nḡa à ya ce kutətəə nḡu, nə í ya maa lele inei inəko nḡa.

Jesu í jḏ dintε gə í ba iri

(Cə Matie 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Nḡi dintε gə í naa bi Jesu í naa í gule si wajuε, wa təε wa ni, bii ì bi, aa yəkə í jḏ n ba iri nə n je inε iyi í má. ⁴¹ Nḡi Jesu í ce araareε. Í yə awəε í luu nə í ni, n bi. Ba iri nə í je inε kumá. ⁴² Be gbakā bḥəi dintεu í nya sie nə í je inε iyi í má. ⁴³⁻⁴⁴ Nḡi Jesu í sḥə ide do gbugbā í ni, gbə. Maà sḥ inε gə ideu ihē, amma koo nyisi arae bi woo weei Ilaaḏu. Nə i ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuweeu bei á nyisi nḡa iyi ì je inε iyi í má bebei. Iyi í sḥə beεbe í tā nə í ni ku nε. ⁴⁵ Do nḡu fei inεeu, iyi í nε, í koo í wasi ku sisi ideu bantuma hee lele, nḡui í jḏ Jesu kù yəkə ku lə si inə ilu do gaaze má. I ya maa mu araεi angule si gbabua nḡa. Nə inε nḡa a ya maa koo bi tεε be hai bii fei.

Jesu í jò wεεγε gò í ba iri

(Cò Matie 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Iyi í ce ajò minji má Jesu í nyi wa Kapεranumu. Njò inε ηα à gbò iyi í wa kpasε gò be. ² Nò à tótòò be bututu hee andei ileu kaa yòkò ku gba ηα. Njò wa sò ηα ideí Ilaaò. ³ Nò inε mee gò ηα mò à naa bi tεε à waa so wεεγε gò wa. ⁴ Wee a kaa ba a to wa bi Jesu na irii zamaau. Njò à gũ antai ileu à lu antai sikifai tenji bii Jesu í wau. Njò à to wεεγεu do makeε si bii wa sũ siu hai do ikpa andε bii à luò sikifau. ⁵ Iyi Jesu í ye naanei inε ηau njò í sò wεεγεu í ni, baakòòm, ñ kpa ideí dulum dεε. ⁶ Wee woo kò inε ηα si wooda gò ηα à waa buba be à waa lasabu si idò ηηa à waa ni, ⁷ beirei inεeu í ce wa fò beεbe. Wa bu Ilaaò. Yooi á yòkò ku kpa ideí dulum dii inε gò bii kù je Ilaaò nηu akā. ⁸ Jesu í mà gbakā si idòe mii iyi à waa lasabu, njò í sò ηα í ni, na mii í ce ì waa ce dimii lasabuu be si idò nηe ηα. ⁹ Yoomai í faala í re, inε ku sò wεεγε ku ni ñ kpa ideí dulum dεε, walakò ku ni ku dede ku so makeεε ku ne. ¹⁰ Amma ñ bi í mà ηα iyi amu Amai Amanε ñ ne gbugbā n kpa ideí dulum dii inε ηα si andunya.

Iyi í fò beεbe í tā njò í sò wεεγεu í ni, ¹¹ dede í so makeεεε í bò kpasεε.

¹² Njò gbakā wεεγεu í dede í so makeεεε í ne wa fita hai inò kpasεu. Fei ndεε í cei si wajui inε ηα hee í mu aηa fei bití. Nò à saabu Ilaaò à waa ni aηa a kù ye dimie ajò kāma.

Jesu í kpe Levi

(Cò Matie 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Njò Jesu í nyi itfi tenkuu má. Njò zamaa fei í naa bi tεε. Wa cio ηηa ideí Ilaaò. ¹⁴ Njò í gbe wa lò kòkòí ile bi ku gba fiai lεmpoo nò í ye Levi, amai Alifee wa buba be. Njò í sòò í ni, toom wa. Nò Levi í dede í tooε.

¹⁵ Si anyie Jesu wa je kpasεi Levi. Nò wee, woo gba fiai lεmpoo do inε laalò nkpo wa je do nηu do məcεe ηa ajò, si na iyi í jò aηa nkpo nkpoi à waa tooε. ¹⁶ To, wee Farisi gò ηa à wa be iyi à je woo kò inε ηa si wooda. Iyi à yòò wa je do woo gba fiai lεmpoo ηa do inε laalò ηau nò à bee məcεe ηau à ni, beirei í ce wa je nò wa mò do woo gba fiai lεmpoo ηa do inε laalò ηau. ¹⁷ Iyi Jesu í gbò beεbe, njò í sò ηa í ni, ilu baani ηa a kù ne bukaatai ilu iwò bii kù je bòò ηa. Beεbe mòi n kù naa ku kpe inε dee dee ηa, amma ilu dulum ηai ñ naa ku kpe.

Jesu wa fò ideí anu ku dī

(Cò Matie 9:14-17; Luku 5:33-39)

¹⁸ Ajò nηu gò məcòí Zāa ηa do ti Farisi ηa à waa dī anu njò inε gò nηa ηa à naa à bee Jesu à ni, beirei í ce məcòí Zāa do ti Farisi ηa à ya dī anu, nò wee məcεe ηa a ci ya dī anu. ¹⁹ Njò Jesu í je nηa í ni, kpaasii məkò titò ηa aa yòkò a dī anu waati iyi məkò titòu í wa inò nηa? Ntò ntò, waati iyi məkò titòu í wa inò nηa fei, a kaa yòkò a dī anu. ²⁰ Amma ajò wa naa iyi aa

nya mākō titōu hai si inō n̄ja. Waati beɛbeɛi aa dī anu.

²¹ Ntō ntō, inɛ gō kaa sō jaae ngbo do titōɛ ku tōtōɛ. Bii í ce beɛbe, titōu á ga jaae ngbou ku kōs̄sii. ²² Beɛbe m̄oi a ci ya dasi v̄ɛɛ titō iyi wa gba si bōgō bata ngbo ɲa. Bii ì ce beɛbe, bōgō bata ngbo ɲau aa gai, nō v̄ɛɛu ku nikā. Nō bōgō ɲau do v̄ɛɛu fei ku ce nfe. Amma à ya dasi v̄ɛɛ titōi si bōgō titō ɲa.

Jesu wa fō ideɛi ajōi kus̄mi

(Cō Matie 12:1-8; Luku 6:1-5)

²³ Si ajōi kus̄mi gō Jesu do m̄ocōɛ ɲa à waa too kōoi ilɛ gō. Si isɛɛnɛ n̄ja ɲōi m̄ocōɛ ɲau à wō amaajɛ iyi à gb̄ɛ si ilɛu à nunu ijuɛ si awō à waa ɲō. ²⁴ ɲōi Farisi ɲau à bee Jesu à ni, i kù waa yōoi? Na mii í ce à waa ce mii iyi a kù nɛ kp̄ai ku ce si ajōi kus̄mi. ²⁵ Nō í jɛ ɲja í ni, i kù cio ajō k̄ama ɲa mii iyi Davidi í ce si waati iyi í wa si wahala nō ari wa kpa n̄ju do inɛɛ ɲa? ²⁶ Í lō kpas̄ɛi Ilaaō nō í jɛ p̄ɛɛ iyi à jilɛa Ilaaō iyi à ganji inɛ fei ku jɛ bii kù jɛ woo weei Ilaaō ɲa aɲa akā. Amma Davidi í so p̄ɛɛu nō í na do inɛɛ ɲa fei à jɛ. Waati beɛbe Abiatai wa jɛ woo wee n̄lau. ²⁷ Nō Jesu í s̄ɔ ɲa má í ni, Ilaaō í jilɛ ajōi kus̄mii na aranf̄aanii amanɛ ɲa. Kù jɛ amanɛ ɲai aa na a jɛ arui ajōi kus̄miu. ²⁸ Na n̄ju, i mà ɲa iyi amu Amai Amanɛ ñ jɛ inɛ ngboi ajōi kus̄mi.

3

Ideɛi inɛ iyi awō akāɛ í ku

(Cō Matie 12:9-14; Luku 6:6-11)

¹ Si anyii n̄ju ɲōi Jesu í bō ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutōtōu má. Wee inɛ gō í wa be, awō akāɛ í ku í gbɛ. ² Nō inɛ ɲa iyi à wa be à k̄asi Jesu iju, à waa cō mà á jō inɛɛu ku ba iri si ajōi kus̄mi. À waa cōɔ domi à waa bi a yɛ taaleɛi. ³ ɲōi Jesu í s̄ɔ inɛ iyi awōɛ í kuu í ni, dede i leek̄i si anini n̄ja be. ⁴ Nō í bee inɛ ɲau í ni, si ajōi kus̄mi, í s̄la amanɛ ku ce jiida de mà laalō, ku faaba inɛ de, mà ku kpaa. ɲōi aɲa fei à coko. ⁵ ɲōi Jesu wa cō aɲa fei do idōak̄ō, nō inōɛ í fō ntō ntō domi í yɛ idō ɲja í le. ɲōi í s̄ɔ inɛɛu í ni, tɛ awōɛ. Iyi í tōɔ nō awōu í baa dee dee. ⁶ Na n̄ju, Farisi ɲau à fita hai ileu be. Nō à tōtō do inɛi Herodu ɲa. À waa busi n̄jɛ beɛi aa ce a kp̄aō Jesu.

Zamaa nla gō wa naa bi Jesu

⁷ ɲōi Jesu do m̄ocōɛ ɲa à fa ara ɲja à bō ikpa tenkui Galilee, nō zamaa nla gō wa tooɛ wa hai ilɛi Galilee. ⁸ Nō inɛi Zeruzalɛmu ɲa do inɛi ilu mmu gō ɲa iyi à wa si ilɛi Zudee má, do inɛi ilɛi Idumee ɲa, do inɛi icei idoi Zuud̄ɛɛ ɲa, do inɛi ilɛekoi Tii do Sidō ɲa à gbō mii iyi wa ce nō à naa bi tɛɛ aɲa nkpō nkpō. ⁹ ɲōi í ni m̄ocō ɲau a jilɛa n̄ju akōi inyi na bii zamaaú í na wa mantɛɛ wa. ¹⁰ Ntōi, si beɛi í jō inɛ nkpō í ba iri, n̄juí í jō bōɔ ɲa fei à ya maa naa bi tɛɛ a maa tale n̄jɛ a ba a luu ku ba a ba iri. ¹¹ Nō bii inɛ ɲa iyi à nɛ inɛi inōko ɲa à yōɔ à ya na a gule si wajueɛi a dō anu a maa ni, awōi ì jɛ Amai Ilaaō. ¹² Amma Jesu í ya s̄ɔ inɛi inōko ɲau ide do kugaabu ku

ba a maà sɔ̄ inɛ ɲa inɛ iyi ɲɲu í jɛ.

Jesu í cica woo bɛ maateoji ɲa

(Cɔ̄ Matie 10:1-4; Luku 6:12-16)

¹³ Si anyii ɲɲu, Jesu í gũ iri kuta gɔ̄, ɲɔ̄i í kpe inɛ ɲa iyi í bi. Nɔ̄ à naa bi tɛɛ. ¹⁴ ɲɔ̄i í cica amanɛ maateoji ku ba a ya maa wa bi tɛɛ, nɔ̄ ku bɛ ɲa a koo a waazoa inɛ ɲa. Nɔ̄ í sɔ̄ ɲa woo bɛ ɲa. ¹⁵ Nɔ̄ í mu ɲɲa gbugbã a leleð inɛi inɔ̄ko ɲa. ¹⁶ Amanɛ maateoji ɲa iyi í cica wee. Sinte titã í cica Simɔ̄ nɔ̄ í sɔ̄ Piɛɛ, waatɔ̄ kuta. ¹⁷ Si anyii ɲɲu, ɲɔ̄i í cica Zaaki, do Zãa ifɔ̄ɛ, amai Zebedee ɲa, nɔ̄ í sɔ̄ ɲa Boanɛzɛɛ, waatɔ̄ inɛ ɲa iyi à jɔ̄ ibai ijɪ. ¹⁸ Si anyii ɲɲu í bei í cica Anderee, do Filipu, do Baatelemi, do Matie, do Tomaa, do Zaaki amai Alifee, do Tadee, do Simɔ̄ inɛi igbei Zelotu *, ¹⁹ do Zudasi Isikarioti, inɛ iyi á na ku zambaɛu.

Nyaanzei Jesu ɲa à waa bi a neðɛ

²⁰ ɲɔ̄i Jesu do mɔ̄cɔ̄ɛ ɲa à bɔ̄ kpasɛ̄. Nɔ̄ zamaa í tɔ̄tɔ̄ bɛ hee a kù ba baa fayai ku jɛ. ²¹ ɲɔ̄i nyaanzei Jesu ɲa à gbɔ̄ mii iyi wa ce, nɔ̄ à waa naa ku muu, domi à ni kù wɛɛ dee dee mai.

Jesu í jɛa inɛ ɲa iyi à máa ide
(Cɔ̄ Matie 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)

²² Wee, woo kɔ̄ inɛ ɲa si wooda gɔ̄ ɲa à wa bɛ iyi à naa hai Zeruzalemu. Á ni, Bɛɛlizebu, waatɔ̄ Seetam inɛ ngboi inɛi inɔ̄ko ɲai í wa sie.

ɲɲui í mua gbugbã wa leleð inɛi inɔ̄ko ɲa. ²³ ɲɔ̄i Jesu í kpe ɲa í bee ɲa ide do mɔ̄nda í ni, beirei Seetam á ce ku lele arae. ²⁴ Bii inɛi bomma akã ɲa à waa jað nje, bommau bɛ kaa yɔ̄kɔ̄ ku bɔ̄ waju má. ²⁵ Bii inɛi kpasɛ̄ akã ɲa à waa jað nje, kpasɛ̄u bɛ kaa yɔ̄kɔ̄ ku bɔ̄ waju má. ²⁶ Bɛɛbɛ mɔ̄i bii Seetam wa ja do arae, bommaɛ á kpɛ̄i nɔ̄ kaa bɔ̄ waju má, á tai.

²⁷ Inɛ gɔ̄ kaa yɔ̄kɔ̄ ku lɔ̄ kpasɛ̄i inɛ iyi í ne gbugbã ku coo ile, bii kù jɛ í tako í ði lafɛɛ. Amma bii í dũu á yɔ̄kɔ̄ ku coo ile.

²⁸ Ntɔ̄ ntɔ̄ an sɔ̄ ɲɛ, alabu do dulum ɲa iyi amanɛ í ce fei, Ilaað á yɔ̄kɔ̄ ku cea suuru ku kpa ideu. ²⁹ Amma inɛ iyi á bu Hundei Ilaað, Ilaað kaa kpa idei dulum dii lafɛɛ ajɔ̄ kãma. Dulum dɛɛu á maa wɛɛai hee do ajɔ̄ fei. ³⁰ Jesu í sɔ̄ ɲa bɛɛbei si na iyi í jɔ̄ inɛ ɲa à waa ni í ne inɛi inɔ̄ko.

Idei iyeyi Jesu do ifɔ̄ɛ ɲa

(Cɔ̄ Matie 12:46-50; Luku 8:19-21)

³¹ ɲɔ̄i iyeyi Jesu do ifɔ̄ɛ ɲa à to wa à waa leeki waduude. Nɔ̄ à bɛ inɛ gɔ̄ koo kpoo wa. ³² Wee zamaa í buba í kaakoɛ. ɲɔ̄i à sɔ̄ à ni, cɔ̄, iyɛɛ do ifɔ̄ɛ ɲa à wa waduude, à waa kpeɛ. ³³ ɲɔ̄i Jesu í jɛ ɲɲa í ni, yooi í jɛ iyem, nɔ̄ yoo ɲai à jɛ ifɔ̄m ɲa. ³⁴ Nɔ̄ í cɔ̄ inɛ ɲa iyi à buba à kaakoɛu nɔ̄ í ni, inɛi ì jɛ iyem do ifɔ̄m ɲa. ³⁵ Nɔ̄ í ni má, inɛ iyi wa ce idɔ̄bii Ilaað fei, lafɛɛi í jɛ ifɔ̄m, wala weɕim wala iyem.

* **3:18** igbei Zelotu inɛi igbei Zelotu ɲai à waa jabu ku ba Zuifu ɲa a ne ara ɲɲa hai si awɔ̄i inɛi Romu ɲa.

4

Məndai woo gbē

(Cə Matie 13:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Nəi Jesu í ləsi ku cioa ine ɲa idei ɪlaaḏ má kəkəi tenkuu. Nə zamaa nla gə í naa í tətəə siə í kaakoə ɲəi í jə́ í gū akəi inyiu í buba. Akəi inyiu í wa si tenkuu nə zamaau fei wa leekí itíi tenkuu. ² Wa kə ɲa si mii nkpə do mənda. Si bei wa kə ɲa si ciou í sḥ ɲa í ni, ³ i sofi i gbə mənda gə ɲa. Məkə gə í fita wa fā dimi. ⁴ Si bei wa fā dimiu, ɲəi gəgə ɲa à cuku si kpāa, nə yei ɲa à naa à jəə. ⁵ Nə gəgə ɲa mə à cuku si ile iyi í ne kuta, tenji bii sāa kù kpə. Nə í fita be gbakā, amma si bei sāa kù la be, ɲəi í jə́ icāe kù ba ku mi lele. ⁶ Iyi inunu wa ce, ɲəi í joo nə í gbə, domi icāe kù mi lele. ⁷ Gəgə ɲa mə à cuku si inə agū ɲa. Nəi agū ɲau à dede siə à biie, nə à ganjie ku bí. ⁸ Nə gəgə ɲa mə à cuku si ile jiida. Nəi à fita à la, à bí jiida. Dimi gə ɲa à so kuntaa, gəgə ɲa mə kita, gəgə ɲa mə cío. ⁹ Iyi Jesu í kpa məndaui í tā ɲəi í ni, ine iyi í ne ití iyi á gbəð ide, ku gbə.

Mii iyi í jə́ Jesu í ya maa kpa mənda

(Cə Matie 13:10-17; Luku 8:9-10)

¹⁰ Waati iyi Jesu í kpa zamaau mənda nkpə í tā ɲəi í jə́ ine ɲau à ne. Nə ine ɲa iyi à gbe bi tee do məcə maateejji ɲau à waa beee yaasei mənda ɲau. ¹¹ Nəi í je ɲa í ni, injei ɪlaaḏ í jə́ ì mà asiii bommae ɲa. Amma ine ɲa iyi à gbe fei à waa gbə ideu do məndai. ¹² Nə

ya n fə ɲa ide do məndai ku ba

“Baa bii à cə ilu a maà ye.

Nə baa bii à gbə ide a kaa mà yaasee.

Bii kù je beebe aa na a sinda wa bi ɪlaaḏ, nə ɪlaaḏ ku kpa idei dulum du ɲa.”

Yaasei məndai woo gbē

(Cə Matie 13:18-23; Luku 8:11-15)

¹³ Nəi Jesu í bee ɲa má í ni, debei i kù gbə yaasei məndaui be ɲa? Nə beirei aa ce i gbə yaasei mənda ɲa iyi à gbe fei. ¹⁴ Yaasee wee. Məkəu, idei ɪlaaḏi wa fā. ¹⁵ Ine gə ɲa à yei bei inya ɲa bii ideu i cuku si kpāau. Iyi à gbə ideu gbakā Seetam í naa í nyaai hai si idə ɲa. ¹⁶ Beebe məi ine gə ɲa à yei bei inya ɲa bii ideu í cuku si ile iyi í ne kuta. Iyi à gbə ideu gbakā à gbaai do inə didə. ¹⁷ Amma a kù jə́ kù ce icā si idə ɲa. Ine dimi beebe ɲa a ci ya leekí ku kpə. Waati iyi ijuukpā do wahala gə í naa si ɲa na irii idei ɪlaaḏ gbakā, à ya fūsi awəi. ¹⁸ Ine gə ɲa mə à yei bei dimi ɲa iyi à cuku si inə agū ɲa. Anjai à je ine ɲa iyi à gbə idei ɪlaaḏ, ¹⁹ amma lasabu bututui mii ɲa wa bitandi ɲa. Fia ku bi wa dī iju ɲa nə à ne kədeei mii nkpə. Mii ɲau bei wa ganji ideu ku ce ice si ɲa. ²⁰ Ine gə ɲa mə à yei bei dimi ɲa iyi à cuku si ile nce. Iyi à gbə idei ɪlaaḏ à gbaa nə wa so. Si inə ɲa ine gə ɲa à so kuntaa, ine gə ɲa mə kita, ine gə ɲa mə cío.

Məndai fitila

(Cə Luku 8:16-18)

21 Nɔi Jesu í sɔ ɲa má í ni, a ci ya má fitila a biiɛ do caka walakɔ a dasi abɛ daayi. Amma si antai taabui à ya lesi. Mà kù jɛ bɛɛbɛ. 22 Mii iyi wa manji fei á fita gbugbãa nɔ asiii ide gɔ mɔ kù wɛɛ iyi a kàa fɔɔ. 23 Inɛ iyi í nɛ ití iyi á gbɔð ide, ku gbɔ.

24 Nɔi í sɔ ɲa má í ni, i ce laakai ɲa do ide iyi ì gbɔ ɲa. Si gũa iyi ì wãað kpaasi nɲɛ ɲa, si bei Ilaað á wãað inɛ mɔ nɔ ku kɔɔsi má ku re bɛɛbɛ. 25 Ñ wa n sɔ ɲɛi, inɛ iyi í nɛ, nɲui à ya na má, amma inɛ iyi kù nɛ, baa andi iyi í nɛu má à ya gbaai.

Mɔndai kugbɛ iyi wa fita do arae

26 Nɔi Jesu í fɔ má í ni, ide iyi aa ka wãð bommai Ilaað wee. Inɛ gɔ í fã dimi si ikoɛ. 27 Si anyiɛ, baa bii wa sũ walakɔ wa cɔ ilu, alɛð daakɔ, waati kãma fei dimiu i fita wa la. Kù mà baa bei wa ce. 28 Iɛ í ya jð amaajɛ ku fitai do arae. Í ya ce wuai titã, ku bei ku ce así nɔ ku bí. 29 Bii amaajɛu í jla nɔ a muu do kɔɔma, domi waatii kumui í to.

Mɔndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(Cɔ Matie 13:31-32, 34; Luku 13:18-19)

30 Nɔi Jesu í fɔ má í ni, mii aa ka wãð bommai Ilaað. Do mɔnda yoomai aa ka sisið yaaseɛ. 31 Í yɛi bei ngboi mutaadi iyi waati iyi à waa gbɔð, nɲui í kere í re ngboi mii ku gbɛ fei si ilɛ. 32 Amma waati iyi à gbɔð à tã, nɲui í ya dede ku la ku re ama jii fei. Nɔ í ya

ce amaawɔ nla nla hee yɛi ɲa a maa ce antɛ si amaawɛɛ ɲa, nɔ a wa si jjiɛ.

33 Do mɔnda nkpɔ bɛɛbei Jesu í kɔ inɛ ɲa si cio, zaka bei à yɔkɔ à gbɔɔ. 34 Ci ya sɔ ɲa ide hai nɛ mɔnda, amma bii í gbe nɲu do mɔcɛɛ ɲa í ya tuse nɲai fei.

Jesu í leekí fufu si tenku

(Cɔ Matie 8:23-27; Luku 8:22-25)

35 Alɛ ajɔ nɲu, Jesu í sɔ mɔcɛɛ ɲa í ni, ka bɔ ice ihɔ. 36 Iyi à jð zamaau í nɛ ɲoi à lɔ akai inyi bii Jesu í tako í wau ku ba a kua ice ajɔ. Nɔ akɔ mmu gɔ ɲa mɔ à waa too ɲa má. 37 Nɔi fufu nla gɔ í dede, í jð inyi wa lɔ inɔ akɔu hee í maai ku kɔ. 38 Amma Jesu wa sí nɲoo si anyii akɔu, í lesi iriɛ si lɛfɛu gɔ. Nɔi à jũu à beɛɛ à ni, Mɛɛtu, kù jɛɛ ide kãma bii à waa bi ka ce nfe? 39 Iyi Jesu í ji, ɲoi í la si fufuu, nɔ í sɔ tenkuu í ni, í to bɛɛbɛ, i coko. Nɔ fufuu í leekí nɔ inyau í coko cau. 40 Nɔi Jesu í bee mɔcɛɛ ɲa í ni, na mii í ce ì jð nɲo wa mu ɲɛ ɲa. Mii í ce i kù dasim naanɛ ɲa. 41 Nɔi nɲo nla nla wa mu ɲa nɔ à sɔ nɲɛ à waa ni, inɛ dimi yoomai ihɛ, iyi fufu do inyi fei wa jirimae.

5

Jesu í jð inɛ gɔ iyi í nɛ inɛi inɔko í ba iri

(Cɔ Matie 8:28-34; Luku 8:26-39)

1 Nɔi à to icei tenkuu do ikpa ihɔ si ilɛi ilui Zerazee. 2 Nɔ Jesu í kita wa hai si antai akoi inyiu. Nɔ gbakã inɛ gɔ iyi í nɛ

* 5:2 bi ku si iku ɲa Si waati nɲa, si isai kuta ɲai à ya si iku ɲa.

inei inooko í fita wa hai ikpa bi ku si iku na wa koo wa *.
 3 Bi ku si iku nai í je ideε. Nɔ wee í ne gbugbā hee í jò inε gɔ kaa yɔkɔ ku dūu, baa do seseε.
 4 À ya daa si kpemkpem, nɔ a dī isεε do seseε amma í ya da seseui nɔ ku ce kpemkpem nɔu. Wee, inε gɔ kù ne gbugbā iyi á yɔkɔ ku nɔɔ. 5 Waati kāma fei, dasā do idū, si aninii iri kuta na do bi ku si iku nai í ya wa ku maa dō anu, nɔ ku maa mεε araε do kuta na. 6 Iyi í ye Jesu wa hai jiji joi í sei, í koo í gule si wajue. 7 Njoi í dō anu hee lele í ni, mii í wa aninii awaε, Jesu, awɔ Amai Ilaađ. Ilaađ í re fei, nɔ n̄ wa n̄ tɔɔε do iriε, mađ wahalam. 8 Í fɔ bεεbe si na iyi í jò Jesu í ni inei inookou kú fita siε. 9 Nɔ Jesu í beεε í ni, irei iriε. Njoi í jεaa í ni, irim nii Zamaa, domi à kpɔ. 10 Njoi í tɔɔ Jesu suuru ku mađ nyɔ anja ikpa angule.

11 Wee à ye kusɔɔ gaa na à waa je ikpa iri kutau be. 12 Njoi inei inooko nau à tɔɔ Jesu à ni, jò kaa mu kusɔɔ nau ihɔ, ku ba ka maa wa be. 13 Nɔ Jesu í yɔɔda nja. Njoi à fita hai si inεεu à koo à mu kusɔɔ nau à tale si na hai antai iri kutau à dasi inyi nɔ inyi í je na. Kukpɔ nja í to dubu minji (2.000).

14 Woo degbe kusɔɔ nau à sa à koo à waa sisi laabaau ideu si ilu nlau do si ilεko na. Nɔ inε na à fita à bɔ ku cɔ mii iyi í ceu. 15 Iyi à naa bi Jesu, à ye inε iyi í tako í ne inei inooko bututuu í baa si laakae í dasi jine na wa buba. Njoi à biti, njo í mu na jiiida. 16 Inε na iyi ideu

í ce iju nja à waa sisia inε na. 17 Nɔ inε nau à tɔɔ Jesu ku fita hai ilei ilu nja.

18 Waati iyi Jesu wa lɔ akoi inyi, joi inε iyi í tako í ne inei inooko nau waa tɔɔε í ni ku jò nju ku tooε. 19 Amma Jesu í kɔ. Nɔ í sɔɔ í ni, bɔ kpasεε bi inεε na koo sɔ na mii iyi Lafεε í ceε, do yaase bei í ce araareε. 20 Njoi inεεu í ne, í wasi ku sisia inei ile iyi à ya kpe Ilu Mεewa nau mii iyi Jesu í cea nju fei. Njoi anja fei à biti jiiida jiiida. Nɔ Jesu mɔ í dede wa hai be.

Idei ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu iboi Jesu

(Cɔ Matie 9:18-26; Luku 8:40-56)

21 Jesu í baa hai ice ikpa ihɔ do akoi inyi. Í wa itfi tenkuu be nɔ zamaa nla gɔ í naa í tɔtɔ bi tεε. 22 Njoi inε gɔ í naa bi tεε. À ya kpoo Zairusi. Inε ngboi ile bii Zuifu na à ya ce kutɔtɔɔi. Iyi í ye Jesu, joi í seεbata si wajue. 23 Njoi í tɔɔε ku sobi nju í ni, ama inaabom wa bi ku ku. N̄ wa n̄ tɔɔε, i naa i lesiε awɔ, nɔ ku ba iri ku maa weε baani. 24 Njoi anjaɔ Jesu à waa ne. Nɔ zamaa nla gɔ wa tooε hee à waa mantεε.

25 Wee si inoi inε nau inaabo gɔ í wa be iyi wa ce bɔɔi awɔ ku mu hai adɔ maateeji wa. 26 Í wahala jiiida si awai lokotoro nkpɔ hee andi fia iyi í ne fei í jɔɔ, kù nɔ kù ce baa daama, amma bɔɔεu í teese wa kɔɔsi. 27 Abou í gbɔ laabaau Jesu wo, joi í jò í naa do anyiε si inoi zamaau í lu jaεε. 28 Í ce beεbei domi í fɔ si idεε í ni, baa bii jaεεi n̄ lu an ba iri. 29 Njoi gbakā

bɔɔi awɔ ku muɛu í leeki. Nɔi í gbɔ fufui baani si arae. ³⁰ Nɔi Jesu í mà gbakã iyi gbugbã gɔ í fita hai si arai nɔu nɔ í sinda wa cɔ zamaau nɔ í ni, yooi í lu jaaem. ³¹ Nɔi mɔcɔe ɔa à sɔɔ à ni, debɛi i kù waa ye zamaa iyi wa manteei, nɔ ì waa ni yooi í lue?

³² Nɔi Jesu í sinda í cɔ ine ɔau ku ba ku ye ine iyi í ce beɛɛu. ³³ Nɔi abou wa yaya do njo, domi í mà mii iyi nɔu í ce. Nɔi í naa í gule si wajuɛ í sɔɔ ntɔ si mii iyi í ba nɔu fei. ³⁴ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, abooyi, naaneɛi í faabaɛ. Koo wɛɛ si laakaɛ, ì ba iri si bɔɔɛu mbe.

³⁵ Si bei Jesu wa fɔ ideu, ine gɔ ɔa à naa hai kpasɛi Zairusi ine ngbou, à sɔɔ à ni, ama inaaboɛu í ku. Maà wahala Mɛetu má. ³⁶ Amma Jesu kù dasi ide nɔu. Nɔ í sɔ Zairusi í ni, maà jɔ zigie ku da, awɔ de dasi naane. ³⁷ Nɔi í ni ine gɔ ku maà si nɔu kpasɛi Zairusi wa bii kù je Piɛɛ do Zaaki, do Zãa ifɔi Zaaki. ³⁸ Iyi à to nɔ Jesu í ye zamaa nla gɔ be à waa cã kpokpoo, à waa kpata à waa dɔ anu nla nla. ³⁹ Nɔi í lɔ kpasɛu í bee ɔa í ni, na mii í ce ì waa dɔ anu beɛbe ɔa. Na mii í jɔ ì waa kpata ɔa. Amau kù ku mɛɛ, wa sí njooi. ⁴⁰ Nɔ à waa yaakoɛ. Nɔi Jesu í jɔ aɔa fei à fita, í gbe baau do iyei amau do mɔcɔ mɛeta ɔa iyi à suu wau, ɔoi à lɔ bii amau í wa. ⁴¹ Nɔi Jesu í mu awɔi amau í fɔ do feeɛ í ni, talita kumi, waatɔ ama inaabo, dede. Amui, ñ sɔɛ. ⁴² Nɔi gbakã ama inaabou í dede nɔ wa nɛ. Í nɛ zakai adɔ maateeji. Iyi ine ɔau à yɔɔ ɔoi

à biti ntɔ ntɔ. ⁴³ Nɔi Jesu í sɔ ɔa í ni a náa ije ku je. Nɔ í sɔ ɔa má do kugaabu í ni a maà jɔ ine gɔ ku gbɔ ideu.

6

Inei Nazareti ɔa a kù dasi Jesu naane

(Cɔ Matie 13:53-58; Luku 4:16-30)

¹ Nɔi Jesu í nɛ hai kpasɛi Zairusi be í bɔ ilu bii í je ama. Nɔ mɔcɔe ɔa à suu. ² Iyi aɔoi kusimi í naa ɔoi í lɔsi ku sisia ine ɔa ide ile bii Zuifu ɔa à ya ce kutɔtɔɔu. Nɔi ine nkɔɔ nkɔɔ í gbɔ ideu nɔ à bitì à waa ni, hai iwoi nɔu í ba dimii lasabu jiidau be. Dimii bisi yoomai à mua nɔu. Beirei í ce wa ce dimii maamaakeu ihɛ. ³ Kù je woo gbe jii nɔu mbe ya, amai Maariu mɛɛ. Mà kù je igbã Zaaki do Zozee, do Zudu do Simɔɔ mbe ba. Nɔ wecɛ ɔa a kù wa inɔ nwa ihɛ? To, lasabu nɔu ɔau bei wa ganji ɔa a dasiɛɔ naane. ⁴ Nɔi Jesu í sɔ ɔa í ni, kù nɛ bii walii ci ya nɛ beere bii kù je si ilei idee do si inɔi ineɛ ɔa do kpasɛɛ. ⁵⁻⁶ Nɔi Jesu í bitì domi a kù dasiɛ naane. Beɛbei kù yɔkɔ kù ce maamaake be, bii kù je bɔɔ gɔ ɔa iyi í lesi awɔ nɔ à ba iri.

Jesu í be mɔcɔ maateeji ɔau minji minji

(Cɔ Matie 10:5-15; Luku 9:1-6)

Si anyie, Jesu í ya maa dabii dabii si ilɛko ɔau ku maa sisia ine ɔa idei llaaɔ. ⁷ Nɔi í kpe woo be maateeje ɔau nɔ í be ɔa minji minji, í mu nɔa gbugbã a leleɔ inei inɔko ɔa. ⁸ Í sɔ ɔa í ni, i maà so nkãma

si isεεne nηeu. I maà so ije hee má je bəgə, hee má je fia, í gbe golo. ⁹I dasi baata nηe amma í maà kpele ibə minji. ¹⁰Nəi í s̄ə ηa má í ni, bii ì to ilu bii ì waa bə ηa, i wa kpasē bii à dasi ηe hee i koo i neò hai ilu be ηa. ¹¹Bii í je bii gə ηa ine ηa a kù gba ηe hee má je a gbə ide nηe, í fita hai be ηa, nò i gbugbā nηa irurui baata nηe ηa ku ba ku je nηa s̄eɛda iyi kiitii Ilaaš á naa si ηa. ¹²Nə m̄əcə ηau à ne nə à waa waazoa ine ηa à waa ni a kpaasi idə. ¹³Nə à lele inei inəko nkpə nkpə, nə à ya tontooa b̄ə nkpə nkpə ikpo si iri. Nə à ba iri.

Idei ikui Zāa woo dasi inyiui
(Cə Matie 14:1-12; Luku 9:7-9)

¹⁴Ilaalu Herodu í gbə baauí Jesu, si na iyi í j̄ə iriē í fangaa bii fei. Nə ine gə ηa à nia Jesu, Zāa woo dasi inyiui í j̄i hai si bale. Na ηəi í j̄ə í ne gbugbā wa ceò maamaake. ¹⁵Ine gə ηa m̄ə à waa nia Jesu, Elii walii nlai takoui. Nə ine gə ηa m̄ə à waa niaa, nηu m̄ə waliii bei ti tako ηauí.

¹⁶Amma iyi Herodu í gbə ideu ηəi í ni, Zāa woo dasi inyiui. N̄ j̄ə à bu iriē wo. Debei nηui í j̄i hai si bale. ¹⁷Mii iyi í j̄ə Herodu wa fə bεεbe wee. Hai tako Herodu takæ í ni a mu Zāa a dūu a dasiē piis̄ə na ku tūò idəi Herodiasí. Wee Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifəe. ¹⁸Nəi Zāa í s̄ə í ni, kù s̄i a í gba aboi ifəe i dasi kpasēe. ¹⁹Na ηəi í j̄ə Herodiasí wa mu Zāa do idəək̄. Wa bi ku kpa a amma kù ba kpāa ²⁰si na iyi í j̄ə Herodu í mà bεεrei

Zāa. Bii wa gbə ideε idəε í ya dedei, amma do nηu fei í ya bi nηu ku gbəə. Í mà iyi amanε dee deeí nə kuwεεε kù ne taale kāma. Na ηəi í j̄ə í bii anyiē.

²¹Do nηu fei, ajə nηu gə Herodiasí í ba kpāae. Ajə nηu Herodu í nya jingau nla nla ku yeò gigii ajəi kubíe. Nəi í kpe akawe nlae ηa do ine ngboi soogee ηa, do ine ngboi ilei Galilee ηa fei. ²²Nəi ama inaaboi Herodiasí í lə ileu wa jojo, ηəi í d̄əa Herodu si do ine ηa iyi í kpe wa ηau fei. Nəi Herodu í s̄ə mudēu í ni, t̄əm mii iyi ì bi fei, an muue. ²³Nə í gbasi do mii fei í ni, mii iyi ì t̄əm fei, an muue, baa bii í je bubui bommam nii. ²⁴Nəi ama inaabou í koo í bee iyeε í ni, mii í jə n t̄əe. Nəi iyeε í je í ni, t̄əe irii Zāa woo dasi inyiui. ²⁵Nəi gbakā ama inaabou í naa bi ilaalu í s̄ə í ni, n̄ bi i muum irii Zāa woo dasi inyiui nsei nsei si p̄erenti. ²⁶Baa do iyi inəi ilaalu í fə ntə ntə fei kù bi ku k̄ə, si na iyi í j̄ə í gbasi do mii fei si wajui ine njooe ηau. ²⁷Nəi gbakā í be sooge gə koo bù irii Zāa woo dasi inyiui wa. Nəi soogeu í koo í bu irii Zāa wa hai ile piis̄ə. ²⁸Nə í naaò wa si p̄erentiu í naa í na ama inaabou. Nə ama inaabou m̄ə í koo í na iyeε. ²⁹Iyi m̄əc̄i Zāa ηa à gbə iyi í ku, ηəi à naa à soo à koo à suu.

Jesu í wò amanε dubu miu
(5.000)

(Cə Matie 14:13-21; Luku 9:10-17; Zāa 6:1-14)

³⁰Nə woo be maateeji ηa iyi Jesu í tako í be ηau à baa bi t̄eε à waa sisiaa mii ηa iyi aηa à

ce fei do cio iyi à kò inε n̄a si fei. ³¹ Nò inε n̄a à wasi ku naa ku nε hee Jesu do m̄ac̄c̄e n̄a a kù ba fayai ku jε. Na n̄oi í j̄ò í s̄õ n̄a í ni, i j̄ò ka n̄ya ara n̄wa ka b̄o ikpa ḡbabua ku ba í s̄im̄i keeke n̄a. ³² N̄oi à j̄ò inε n̄au bε, n̄o à koo à l̄o ak̄oi in̄yiu à b̄o ikpa ḡbabuau. ³³ Amma inε n̄kp̄ò í yε n̄a waati iyi à waa nε, n̄o à mà n̄a. N̄oi à mà tengi bii à waa b̄ou. Nò inε n̄a à sei wa do isε hai ilu n̄a fei à cua n̄n̄a tengi bii à waa b̄ou.

³⁴ Iyi Jesu í to wa n̄oi í fita hai in̄o ak̄ou. Nò í yε zamaa n̄kp̄ou. N̄oi í ce araare n̄n̄a, domi à yei bei angud̄a n̄a iyi a kù nε woo degbe. N̄oi í l̄osi ku k̄o n̄n̄a si cio n̄kp̄o. ³⁵ Si bei ale wa le, n̄oi m̄ac̄c̄e n̄a à naa bi t̄eε à ni, in̄yau wee ḡbabuai, n̄o id̄u wa d̄u. ³⁶ Na n̄n̄u, da inε n̄au a b̄o ilεko n̄a do in̄o ilu n̄a iyi à wa am̄eε, ku ba a koo a ra mii iyi aa jε. ³⁷ Amma í s̄õ n̄a í ni, in̄e taka n̄n̄e i na n̄a ije a jε. N̄oi à j̄eaa à ni, i kù mà baa bii à so fiaí iceí cukpa m̄eεj̄o, kaa to ka ra n̄n̄a p̄εε ka na n̄a a jε. ³⁸ N̄oi Jesu í bee n̄a í ni, p̄εε feloi í nε n̄a. I koo í c̄o wa. Iyi à koo à c̄o, n̄oi à ni, p̄εε miui à nε do c̄εε min̄ji.

³⁹ Nò Jesu í s̄õ m̄ac̄c̄e n̄au í ni a j̄ò inε n̄au a buba sí f̄of̄o t̄ut̄u bε ik̄ā ik̄ā. ⁴⁰ N̄oi à buba ik̄ā ik̄ā, tuuba ḡo n̄a amanε c̄īo, tuuba ḡo n̄a m̄o amanε ciitaa. ⁴¹ N̄oi Jesu í so p̄εε miuu do c̄εε min̄jiu, n̄o í wu iju lele í saabu Ilaās̄. N̄oi í bububu p̄εeu n̄o í na m̄ac̄c̄o n̄au a kp̄ēa zamaau. Nò í kp̄ē n̄n̄a c̄εε min̄jiu m̄o inε fei í ba. ⁴² An̄a fei à jε à yo.

⁴³ N̄oi à ko p̄εε do c̄εε bubu iyi í ḡbeu k̄ol̄o maateeji í k̄o. ⁴⁴ Inεm̄ak̄o n̄a iyi à jε p̄εeu à wεei amanε dubu miu (5.000) b̄ak̄a inaabo do amu n̄a baasi.

Jesu wa nε si antai tenku
(C̄o Matie 14:22-33; Z̄aa 6:15-21)

⁴⁵ Iyi à t̄a ḡbak̄a n̄oi Jesu í j̄ò m̄ac̄c̄e n̄au à l̄o ak̄oi in̄yiu ku ba a tak̄oe a kua ice ih̄s̄, ikpa Besaida. Iyi à waa nε n̄o í ni zamaau ku nε. ⁴⁶ Waati iyi í j̄ò à nε n̄oi í koo í ḡu iri kuta ḡo ku ba ku ce kut̄o. ⁴⁷ Nò í wa bε hee id̄u í koo í d̄u, n̄o ak̄oi in̄yiu í wa si aninii tenkuu do m̄ac̄c̄o n̄au n̄o Jesu m̄o í wa ile n̄n̄u ak̄ā. ⁴⁸ Í yε m̄ac̄c̄e n̄au à wa sí wahalai ku wai ak̄oi in̄yiu, domi fufuu wa k̄o n̄a. Zakai am̄eεjum̄a n̄oi í maai si n̄a, wa nε sí antai in̄yiu wa bi ku cua n̄n̄a. ⁴⁹ Amma waati iyi à ȳōo wa nε sí antai tenkuu n̄oi à tamaa bei z̄īi, n̄oi à waa d̄õ anu. ⁵⁰ An̄a fei à ȳōo n̄oi n̄jo wa mu n̄a. N̄oi ḡbak̄a Jesu í ba n̄a ide ku f̄o í s̄õ n̄a í ni, i s̄u laakai n̄n̄e n̄a. Amui Jesu, i maà ce n̄jo n̄a.

⁵¹ N̄oi í l̄o in̄o ak̄ou í ba n̄a bε, n̄o fufuu í leek̄i. N̄oi zigi n̄n̄a fei í da à biti hee, ⁵² domi a kù ḡb̄o yaasei maamaakei p̄εeu sí na iyi í j̄ò id̄o n̄n̄a í le.

Jesu í j̄ò b̄õo n̄a à ba iri sí ilei Genesareti
(C̄o Matie 14:34-36)

⁵³ Iyi à kua tenkuu à t̄a n̄oi à to ilei Genesareti à koo à d̄i ak̄o n̄n̄a bi ku leek̄iu. ⁵⁴ Wee inε ḡo n̄a à wa bε. Iyi Jesu do m̄ac̄c̄e n̄a à fita hai sí ak̄ou ḡbak̄a n̄oi inε n̄au à mà Jesu. ⁵⁵ N̄oi an̄a fei à sei à waa naāo b̄õo n̄a wa

hai inɔ ilu ɲa. À ya so ɲa wai si sɛɛ ɲa a naaɔ ɲa wa tengi bii à gbɔ́ í wau. ⁵⁶ Bii Jesu í to fei, hai ilɛɛko ɲa do ilu nla ɲa do iko bii inɛ ɲa à waa sũ fei, à ya maa naaɔ bɔɔ ɲa wai si bantumaa bii í wau. Nɔ́i à ya tɔɔɛ ku jò aɲa a lu baa itfi kumbooɛ. Nɔ́ inɛ ɲa iyi à luu fei à ya ba irii.

7

Dedembai bala ɲa (Cɔ Matie 15:1-9)

¹ Nɔ́i Farisi ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda gɔgɔ ɲa à naa hai Zeruzalemu nɔ́ à tɔtɔ kəkəi Jesu. ² Nɔ́i à yɛ mɔcɔɛ gɔ ɲa à waa jɛ do awɔ riisi, waatɔ a kù wɔɔ si bei à ya ce si dedemba ɲa.

³ Wee Farisi ɲa do Zuifu ɲa iyi à gbe fei, à waa too dedembai bala ɲa ɲa. Bii kù jɛ à wɔɔ sãa sãa a ci ya jɛ ngɔgɔ.

⁴ Bɛɛɛɛ mɔi, bii à baa hai aja nɔ́ a kù wɔɔ a ci ya jɛ. Mii nkpɔ nkpɔi à ya ce má iyi í jɛ dedemba ɲa. Mii ɲau gɔgɔ ɲa wee, kɔɔfu ku wiɛ do boonyi do cakai isɔ nkpɔ ɲa.

⁵ To, si bei Farisi ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à yɛ mɔcɔ ɲau à waa jɛɔ awɔ riisi ɲɔ́i í jò à bee Jesu à ni, na mii í ce mɔcɔɛ ɲa a kù waa too dedembai bala nwa ɲa. Na mii í jò à ya jɛ do awɔ riisi. ⁶ Nɔ́ Jesu í jɛ ɲa í ni, inɛ ilu muafiti ɲa, hai tako Ezai í ce waliiei dee dee na iri ɲɛ waati iyi í kɔ si tiaɛ í ni,

“Ilaaɔ́ í ni,
Inɛ ɲau ihɛ̀ à waa ceem bɛɛɛɛi
do gele ɲɲu akã.

Amma idɔ ɲa í jlim.

⁷ Kutɔɔ iyi à waa ceem ngbei, Domi woodai amanɛ ɲai à waa kɔ inɛ ɲa si nɔ́ à waa ni woodam nii.”

⁸ Nɔ́i Jesu í sɔ́ ɲa má í ni, ì waa jò woodai Ilaaɔ́ ɲa nɔ́ ì waa too dedembai amanɛ ɲa.

⁹ Do ntɔ́ í waa kpa woodai Ilaaɔ́ ɲai ku ba i sãsi dedemba ɲɲɛ ɲa. ¹⁰ Moizi í ni, “i jirima iyeɔ́ baa ɲɲɛ ɲa”. Nɔ́ í ni má, “inɛ iyi wa fɔ laalai iyeɔ́ baaɛ ɲa, a kpa lafɛɛ.” ¹¹ Amma inɛ, ì waa fɔ ide mmu. Ì waa ni inɛ á yɔkɔ ku sã iyeɔ́ baaɛ ku ni fia iyi ɲɲu á sobi ɲa do, ti Ilaaɔ́i. Fiaui ì waa kpe kɔɔbãa ɲa. ¹² Nɔ́ bii inɛ í dɔ bɛɛɛɛ, i kaa náa kpãa ku sobiɔ́ iyeɔ́ baaɛ má ɲa. ¹³ Bɛɛɛɛ, ì waa kpa idei Ilaaɔ́ ɲa nɔ́ ì waa too dedemba iyi à jò ɲɲɛ ɲa. Nɔ́ ì waa ce mii laalɔ́ nkpɔ́ má iyi í jò dimi bɛɛɛɛ ɲa.

Mii iyi í ya dasi inɛ riisi (Cɔ Matie 15:10-20)

¹⁴ Nɔ́i Jesu í kpe zamaau má bi tɛɛ ɲɔ́i í sɔ́ ɲa í ni, inɛ fei i softi í gbɔ́ yaasei idem ɲa. ¹⁵ Nkãma kù wɛɛ iyi á lɔ́ do gelei amanɛ ku dasiɛ riisi. Amma iyi á fita hai si idɔi amanɛ, ɲɲui á dasiɛ riisi. [¹⁶ Inɛ iyi í nɛ itfi iyi á gbɔ́ɔ́ ide, ku gbɔ́.]

¹⁷ Nɔ́i Jesu í nya arɛɛ hai bi zamaau í koo í lɔ́ kpasɛ̀. Waati iyi í lɔ́ kpasɛ̀u ɲɔ́i mɔcɔɛ ɲau à beɛɛ yaasei mɔndau. ¹⁸ Nɔ́i í bee ɲa í ni, i kù nɛ bisi ɲai? I kù mà ɲa mii iyi á lɔ́ inɔ́i amanɛ hai waduude kaa dasiɛ riisi? ¹⁹ Kaa dasiɛ riisi, domi ije kaa lɔ́ si idɔi inɛ bii kù jɛ si inɔ́ɛ, nɔ́ ku yó ku bei ku fita.

Jesu í fə bεεbei ku ba ku sō ηa iyi ije kāma kù je ìwò. ²⁰ Nə í ni má, mii iyi wa fita hai si idəi amanéi í ya dasie riisi, ²¹ domi hai si idəi amanéi lasabu laalə do icu ku ko, do ile ku ce, do ine ku kpa, ²² do sakara, do kədəe, do inə ku kā, do takii, do daa iyi í lə zaka, do igu, do funei ine ku nya, do faao, do idə ku le í ya fita. ²³ Mii laalə ηau be fei hai si idəi amanéi wa fita nə aηai à ya dasi ine riisi.

Abo dimi mmu gə í dasi Jesu naane

(Cə Matie 15:21-28)

²⁴ Iyi Jesu í fə bεεbe í tā ηəi í dasi kpāa í bə iləkoi Tii, ηəi í lə kpasē gə. Wee kù waa bi ine gə ku mà, amma kaa yəkə ku manji. ²⁵ Abo gə í wa be, ama inaaboε í ne inei inəko. Iyi í gbə Jesu í to wa be gbakā, ηəi í naa í gule si wajue. ²⁶ Abou í bei í je dimi mmu. À buui Fenisi si ilei Siri. Nəi wa tə Jesu ku lelea nηu inei inəkou hai si amaεu. ²⁷ Amma Jesu í sōó í ni, jə amu ηa a je a yo titā, domi kù sīa a gba ijei amu ηa a na aja keeke ηa. ²⁸ Nəi abou í ni, ntəi Lafēε. Amma baa do nηu fei, aja keeke ηau à ya wa abei taabu a maa je buubuui ijei amu ηa iyi wa cuku wa. ²⁹ Nəi Jesu í sōó í ni, na ide iyi í fəu be, ne. Inei inəkou í fita sie mbe. ³⁰ Iyi í nyi kpasēε ηəi í koo í ba amau wa sū si daayi, inei inə ikou í fita sie tā.

Jesu í jə dekl gə í ba iri

³¹ Nəi Jesu í dede hai iləkoi Tii í too do Sidə, í bei í bə tenkui Galilee si ile iyi à ya

kpe Ilu Mεεwa ηau. ³² Iyi í to, ηəi ine gə ηa à naaò dekl gə wa, iyi ci ya yəkə ku fə ide sāa sāa, ηəi à tə Jesu ku lesie awə. ³³ Nəi Jesu í bəðe hee bii í jīò zamaau. Nəi í dasi amaawəε si itii dekl, nə í tu antə, í jəa si amεε. ³⁴ Nə í wu iju lele í jile idə í fə do fee nηa í ni, efata, waatə, cí. ³⁵ Nəi gbakā itii məkəu í cí nə amεε í tε, nə í sinti ku fə ide dee dee. ³⁶ Jesu í sō ηa í ni a maà sō ine gə, amma si bei wa sō ηau, bεεbe məi aηa mə à wasi ku sō ine ηa. ³⁷ Nəi ine ηau à biti hee í caa à waa ni, mii iyi wa ce fei í sīai. Í jə baa dekl ηa à waa gbə ide, ine ηa iyi a ci ya yəkə a fə ide wo à waa fə bεbei.

8

Jesu í wò amanε dubu mεε (4.000)

(Cə Matie 15:32-39)

¹ Iyi í ce ajə minji ηəi zamaa nla gə í tətə bi tεe má. Nə wee a kù ne mii iyi aa je. Nəi Jesu í kpe məcəε ηau í sō ηa í ni, ² araareí zamaau ihε wa mum domi ajə mεeta nηai ihε iyi à wa bi tom, nə sonda kāma kù gbe nηa má. ³ Bii n jə à nəd ari aa koo a cuku kpāa, si bei idei ine gə ηa í jī. ⁴ Nəi məcəε ηau à beε à ni, iwoi aa ka ba pēε si gbabuau ihε iyi aa je a yoð. ⁵ Nəi Jesu í bee ηa í ni, pēε feloi í ne ηa. Nəi à ni, ara mεεjei.

⁶ Nəi Jesu í ni zamaau fei ku buba ile. Nə í so pēε ara mεεjeu í bei í saabu Ilaađ, nə í bububue í na məcəε ηau a kpē nηa. Nəi à kpēa zamaau. ⁷ Wee à ne cēε keeke gə ηa be má. Nəi Jesu í saabu Ilaađ má, í bei í

ni a kpɛ nɲa, nɔ à kpɛ nɲa cɛɛ nɲau má. ⁸ Nɔ aɲa fei à je à yo. Nɔi à naa à ko bubui pɛɛ nɲa iyi í gbeu kɔlɔ mɛɛje. ⁹ Jiai inɛ nɲau í to zakai aɲa dubu mɛɛ (4.000). Nɔi Jesu í bei í jò inɛ nɲau à nɛ. ¹⁰ Nɔi gbakã í koo í lɔ akɔi inyiu do mɔcɔɛ nɲa à bɔ ikpa Daamanuta.

Farisi nɲa à bi Jesu ku ce maamaake

(Cɔ Matie 16:1-4)

¹¹ Nɔi Farisi gɔ nɲa à naa bi Jesu à wasi ku baa kakɔɔ ku ce. À cɔ laakaɛ, à tɔɔɛ ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugbãɛ hai bi Ilaaɔi wa naa. ¹² Nɔi Jesu í jilɛ idɔɛ í ni, na mii í ce inɛi nsei nɲau ihɛ à waa tɔɔm n ce maamaake. Ntɔ ntɔ, n kaa n nyisi nɛ maamaake kãma gɔ. ¹³ Nɔi í jò nɲa í koo í lɔ akɔu do mɔcɔɛ nɲa a kua do ice ihɔ.

Lefeei Farisi nɲa do ti inɛi Herodu nɲa

(Cɔ Matie 16:5-12)

¹⁴ Wee mɔcɔɛ nɲau à gbeje ije ku so, pɛɛ akãi à nɛ si akɔu bɛ. ¹⁵ Nɔi Jesu í sɔ nɲa í ni, i ce laakai í nya ara nɲɛ hai bi lefeei Farisi nɲa do ti inɛi Herodu nɲa. ¹⁶ Nɔi mɔcɔ nɲau à waa sɔ nɲɛ ide à waa ni, si na iyi í jò a kù nɛ ijɛi í jò wa dɔ bɛɛbɛ. ¹⁷ Wee Jesu í mà iyi à waa fɔ nɔi í ni, na mii í ce ì fɔ ì waa ni nɲa, si na iyi í jò a kù nɛ pɛɛi. Inɛ mɔ i kù mà nɲa hee nsei? I kù gbɔ yaasei ideu nɲai? I kù nɛ bisi nɲai? Idɔ nɲɛ mɔ í lei? ¹⁸ Í jò ì nɛ iju nɲa mɛɛ, i ci ya ye ilu nɲai? I kù nɛ itɪ nɲa ba. I ci ya gbɔ ide nɲai? I ci ya ye gigi nɲai? ¹⁹ Waati iyi ñ

kpɛa amanɛ dubu miu pɛɛ ara miuu, pɛɛ kɔlɔ feloi búbù iyi í gbeu í ce. Nɔi à jɛaa à ni, kɔlɔ maateejii. ²⁰ Nɔi Jesu í bee nɲa má í ni, si waati iyi ñ bu pɛɛ ara mɛɛjeu ñ na amanɛ dubu mɛɛ nɲau, pɛɛ bubu iyi í gbeu kɔlɔ feloi í kóo nɲa. Nɔi à jɛaa à ni, kɔlɔ mɛɛjei. ²¹ Nɔi Jesu í sɔ nɲa í ni, i kù gbɔ hee nsei nɲa?

Jesu í jò fɛɛju gɔ í ba iri Besaida

²² Nɔi à to ilu gɔ iyi à ya kpe Besaida, nɔ inɛ gɔ nɲa à náaa Jesu fɛɛju gɔ wa, à tɔɔɛ ku luu. ²³ Nɔi í mu awɔi fɛɛjuu í bɔɔɛ alalai iluu. Nɔi í daa antɔ si ijue í lesie awɔ í ni, ì waa ye ngɔgɔ? ²⁴ Nɔi fɛɛjuu í cɔ ilu í ni, ñ wa n ye amanɛ nɲa à waa nɛ, amma à yei bei jli nɲa. ²⁵ Nɔi Jesu í lea awɔ si iju má. Iyi inɛɛu í cɔ ilu má nɔ í ba wee nɲu í ba iri, wa ye ilu wau wau. ²⁶ Nɔi Jesu í ni ku nɛ kpasɛɛ, amma ku maà too do inɔ ilu má.

Piɛɛ í ni Jesu í je inɛ iyi Ilaaɔ í cica

(Cɔ Matie 16:13-20; Luku 9:18-21)

²⁷ Nɔi Jesu do mɔcɔɛ nɲa à nɛ ikpa ilu nɲa iyi à wa kɔkɔi Sezaree, si ilei Filipi. Nɔi si kpãau í bee mɔcɔɛ nɲa í ni, yooi inɛ nɲa à ya ni ñ je. ²⁸ Nɔ à jɛaa à ni, inɛ gɔ nɲa à ya ni awɔu Zãa woo dasi inyii. Inɛ gɔ nɲa mɔ à ya ni awɔu Elii walii nlai takoui. Inɛ gɔ nɲa mɔ à ya ni awɔu inɛ akãi walii nɲau. ²⁹ Nɔi Jesu í bee nɲa í ni, inɛ mɔ ni, yooi ì ni ñ je nɲa. Nɔi Piɛɛ í jɛaa í ni, awɔu Kirisii, inɛ iyi Ilaaɔ í cica. ³⁰ Nɔi Jesu í sɔ nɲa do kugaabu í ni a maà sɔ inɛ gɔ.

Jesu wa fɔ ideɪ ikue do kujɪe
(Cɔ Matie 16:21-28; Luku
9:22-27)

³¹ Nɔi Jesu í sinti ku sɔ mɔcɔe
ɲau í ni nɲu Amai Amane, í
gbe nɲu ku ce wahala jiiɔa.
Ine ngbo ɲa do ine ngboi woo
weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ ine ɲa
si wooda ɲa aa kɔsi nɲu a kpa
nɲu, amma nɲu á jɪ hai si bale
si ajɔ mɛetasia. ³² Í fɔ ideui sãa
sãa, kù singae. Nɔi Piere í gbãa
í bɔðe kɔkɔle nɔ í ni ku maà fɔ
bɛɛɛ. ³³ Amma Jesu í sinda
í cɔ mɔcɔe ɲa, nɔ í la si Piere í
ni, sekeɛ hai bi tom, Seetam,
domi i kù waa ce lasabui Ilaaɔ,
í gbe ti amanɛ ɲa.

³⁴ Si anyie, í kpe zamaau do
mɔcɔe ɲa, í sɔ ɲa í ni, ine iyi
wa bi ku toom, ku jɔ idɔɔbie nɔ
ku so jɪi ku gaue ku toom wa.
³⁵ Nɔ ine iyi wa bi ku ba kuwee
do idɔɔbie, kaa baa. Amma ine
iyi í nyɔ kuweee na irim do
na laabaau jiidau, lafɛɛ á baa
do ntɔ. ³⁶ Aranfãani yoomai
amanɛ í ne bii í ba amanii
andunya fei nɔ í kua kuweee.
³⁷ Mà mii í wee iyi amanɛ á
kpaasiò kuweee. ³⁸ Nɔ Jesu í ni
má, inei nsei ɲa ilu dulum ɲai
iyi a kù leekiò Ilaaɔ nɲu akã.
Na nɲu, ine iyi wa ce anyɔi
amu Amai Amanɛ, walakɔ wa
ce anyɔi idem si waju ɲja,
amu mɔ an ce anyɔi lafɛɛ waati
iyi an nyi wa. Nɔ waati iyi an
nyi wa an nyi wai do amboei
Baam do amalekaɛ ɲa ajɔ.

9

¹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa má í ni, ntɔ
ntɔ, ine ɲa iyi à wa ihɛ si nsei,
gɔgɔ ɲja ɲa aa ye bommai

Ilaaɔ wa naa do gbugbã a bei a
ku.

Arai Jesu í daana
(Cɔ Matie 17:1-13; Luku
9:28-36)

² Si anyii ajɔ mɛɛfa Jesu í kpe
Piere do Zaaki do Zãa í nya ɲa
ikã nɔ à koo à gũ iri kuta nla
gɔ aɲa duusɔɔ. Si bei à waa cɔɔ
ɲɔi à ba arae í kpaasi. ³ Nɔi
jaaɛ ɲa wa daana jiiɔa í fãuta
pai pai hee ine gɔ kù wee si
andunya ihɛ iyi á yɔkɔ ku fɔ
acɔɛ ku fãuta bɛɛɛ má. ⁴ Si
anyie ɲɔi Elii do Moizi à faata
wa à waa baa ide ku fɔ. ⁵ Nɔ
Piere í sɔ Jesu í ni, Mɛetu, á sɪa
ka maa wa ihɛ. Jɔ ka ce ilei
acɔ mɛeta, akã titeɛ, akã mɔ ti
Moizi, akã mɔ ti Elii. ⁶ Wa fɔ
bɛɛbei si na iyi í jɔ njo í mu ɲa
hee í jɔ kù mà baa bei á ni. ⁷ Nɔi
bukɔɔ gɔ í naa í bii ɲa, nɔ hai si
bukɔɔu à gbɔ ide ku fɔ gɔ í ni,
ine ihɛi í je amam, n̄ buu jiiɔa
jiiɔa. I ya gbɔ ideɛ ɲa. ⁸ Nɔi
gbakã mɔcɔe ɲau à cɔ bii fei, nɔ
a kù ye ine gɔ bii kù je Jesu nɲu
akã do aɲa taka ɲja.

⁹ Nɔi à waa kita wa hai iri
kutau nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni a maà
sɔ ine gɔ mii iyi à ye hee nɲu
Amai Amanɛ koo ku nɔ ku jɪ
hai si bale má. ¹⁰ Nɔ à jirima
ide iyi í sɔ ɲau amma à waa
bee nje ide à waa ni, yoomai í
je ine ku ku nɔ ku jɪ má. ¹¹ Nɔ
à bee Jesu à ni, na mii í ce
woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau
à ni Elii á tako Kirisi ku naa.
¹² Nɔi í je ɲja í ni, ntɔi Eliii á
tako ku naa ku teese mii fei
sãa sãa. Amma kukɔi idei Ilaaɔ
í ni má, ine ɲa aa kpã Amai
Amanɛ iju jiiɔa nɔ a dondaɛ,
mà iboi. ¹³ Amma n̄ wa n sɔ

ηε iyi Elii í naa tã, nò ine ηα à wahalae bei à bi, si bei kukai idei Ilaaã wa fò.

Jesu í faaba amago iyi í ne inei inooko

(Cò Matie 17:14-21; Luku 9:37-43a)

¹⁴ Waati iyi Jesu do mɔcɔ mɛeta ηau à waa to wa kəkai mɔcɔ bubu ηau, ηoi à ye zamaa nla nla gɔ í kaako ηa, do woo kɔ ine ηa si wooda gɔ ηa iyi à waa ba ηa kakoo ku ce. ¹⁵ Iyi ine ηau à ye Jesu gbakã à biti nɔ à sei à koo à coo fɔɔ. ¹⁶ Nɔi Jesu í bee mɔcɛ ηa í ni, kakooi mii ì waa ce inɛò ηa. ¹⁷ Nɔi si inoi zamaau ine akã í jɛaa í ni, Mɛetu, ñ naae ama inemakam wa si na iyi í jò í ne inei inooko iyi í jò ci ya fò ide. ¹⁸ Waati iyi í dede sie fei í ya kekeɛ ilei nɔ gelee ku ce antɔ foko ku maa ηɔ inyi nɔ ku kasãm. Wee ñ tɔɔ mɔcɛ ηa a leleaa, amma a kù yɔkɔ. ¹⁹ Nɔi Jesu í sɔ ηa í ni, inɛ hai dasi naane ηa, hee waati yoomai an maa n wa inɔ nɛɛ. Ma hee waati yoomai an maa n temuadò ηe. I naam amau wa ihɛ ηa. ²⁰ Nɔ à naae wa. Iyi amau í ye Jesu gbakã, ηoi inei inookou í yayae do gbugbã, nɔ amau í cuku ile wa bimbili í ce antɔ foko si gelee. ²¹ Nɔ Jesu í bee baae í ni, hai waati yoomai inei inookou ihɛ í muu. Nɔi baau í jɛaa í ni, hai waati iyi í wee keekei. ²² Nɔ inei inookou í ne dɔɔnɛɛi kù dasie inɔ inai walakò inɔ inyi ku ba ku kpaɔ. Amma, bii aa yɔkɔ í ce ngɔgɔ, ce araare nwa, i sobi wa. ²³ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, ì ni bii an yɔkɔ wó. Ine iyi í dasi naane á yɔkɔ ku ce fei ndeɛ. ²⁴ Nɔi gbakã

baai amau í dɔ anu nla gɔ í ni, ñ dasi naane. Sobim ku ba n maà n sika si naane ku dasim.

²⁵ Iyi Jesu í ye akpɔi ine ηau wa kɔɔsi à sei à waa naa bi ti nɛ ηoi í lasi inei inookou í ni, awɔ iyi ì ya dasi ine deki ku mɔngɔ ide ku fò, amui ñ ni, fita si amau nɔ í maà nyi wa sie má. ²⁶ Nɔi inei inookou í dɔ anu nɔ í yaya amau do gbugbã í bei í fita. Nɔi amau í kasãm hee ine nkpɔ í ni í kui. ²⁷ Amma Jesu í mu awɔe í dedeɛ nɔ amau í leeki.

²⁸ Si anyie Jesu í lɔ kpasɛ gɔ, nɛ ηu do mɔcɛ ηa aηa duusɔɔ. Nɔi mɔcɛ ηau à beee à ni, na mii í ce awa a kù yɔkɔ a kù lele inei inookou. ²⁹ Nɔi Jesu í jɛ nɛ ηa í ni, do kutɔɔ nɛ ηu akãi aa yɔkɔ í nyaò dimii inei inookou be ηa.

Jesu í nyi wa fò idei ikue do kujie má

(Cò Matie 17:22-23; Luku 9:43b-45)

³⁰ Si anyie, Jesu do mɔcɛ ηa à nɛ hai be nɔ à koo à dabii dabii si ilei Galilee. Wee Jesu kù bi ine ηa a mà bii nɛ ηu í wa, ³¹ domi wa kɔ mɔcɛ ηau si cio nɔ í sɔ ηa í ni, aa mu amu Amai Amane a daa ine ηa si awɔ. Aa kpaɔ, amma si ajɔ mɛetasia an jì hai si bale má. ³² Amma mɔcɛ ηau a kù gbɔ yaasei ideu, nɔ à waa ce njoì ku beee.

Yooi í je ine ngbo

(Cò Matie 18:1-5; Luku 9:46-48)

³³ Nɔi à to wa Kaperanumu. Waati iyi à to kpasɛ ηoi Jesu í bee mɔcɛ ηa í ni, kakooi mii ì waa ce wa si kpau be ηa.

³⁴ Nɔi à coko, domi hai kpãa à waa ce kakɔ wai aŋa duusɔ a ba a mà inɛ iyi í je inɛ ngbo. ³⁵ Nɔi Jesu í buba, nɔ í kpe amanɛ maateeki ŋau í sɔ ŋa í ni, inɛ iyi wa bi nɔu ku je inɛ sinte, lafɛi á je inɛi ankãanyii inɛ fei nɔ ku je woo ce icei inɛ fei. ³⁶ Nɔi í so ama keeke gɔ í leeki si anini nɔa, nɔ í so amau si ikpae, í bei í sɔ ŋa í ni, ³⁷ inɛ iyi í gba ama keeke bei inɛ ihɛ na irim, amui í gba. Inɛ mɔ iyi í gbam, kù je amu akãi í gba, inɛ iyi í bɛm wai í gba.

Inɛ iyi kù je mbɛɛ nwa inɛ nwai

(Cɔ Luku 9:49-50)

³⁸ Nɔi Zãa í sɔɔ í ni, Mɛɛtu, à yɛ inɛ gɔ iyi í ya maa lele inɛi inɔko ŋa do iriɛ, nɔ à kɔa domi kù waa tooɛ kù je inɛ nwa. ³⁹ Amma Jesu í jɛaa í ni, í maà kɔa ŋa. Inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ce maamaake do irim nɔ bii í tekɛɛ gbakã ku fɔ laalɔm má. ⁴⁰ Do ntɔ, inɛ iyi kù je mbɛɛ nwa inɛ nwai. ⁴¹ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi í mu nɔɛ inyi ku mɔ na irim, si na iyi í jɔ ì je titom ŋa, lafɛɛ kaa kua ribae pai.

Idei dulum

(Cɔ Matie 18:6-9; Luku 17:1-2)

⁴² Nɔi Jesu í sɔ ŋa má í ni, inɛ iyi í dasi inɛ akãi ama keeke ŋa iyi à dasim naanɛu ihɛ kurara, í tia a ðia lafɛɛ alɔ gɔ si kɔɔɛ, nɔ a sɔsi si tenku. ⁴³ Bii í je awɔ akãei wa dasiɛ kurara, buu. Á tia í lɔ si kuwɛɛ iyi ci ya tã do awɔ akã do iyi aa nɛ awɔ minji fei nɔ í lɔ si inyai wahala si ina iyi ci ya ku. [⁴⁴ Tengi bɛ kokoo ku ŋɔ ara ŋa a kaa ku

nɔ inau mɔ kaa ku.] ⁴⁵ Bii í je kutɛ akãei wa dasiɛ kurara, buu. Á tia í lɔ si kuwɛɛ iyi ci ya tã do kutɛ akã do iyi aa nɛ kutɛ minji fei nɔ í lɔ si inyai wahala. [⁴⁶ Tengi bɛ kokoo ku ŋɔ ara ŋa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.] ⁴⁷ Nɔ bii í je iju akãei wa dasiɛ kurara, nyaa. Á tia í lɔ si bommai Ilaaɔ do iju akã do iyi aa nɛ iju minji fei nɔ í lɔ si inyai wahala. ⁴⁸ Tengi bɛ kokoo ku ŋɔ ara ŋa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.

⁴⁹ Ntɔ ntɔ si bei à ya fãsi inɔ fei imu, bɛɛbɛ mɔi inɛ fei à yɛ ijuukpã iyi í yɛ bei ina ku cɔ laakae.

⁵⁰ Imu mii nɛɛi, amma bii didɔi imu í ku, mii aa dasi í jɔ ku dɔ má ŋa. ⁵¹ Inɛ fei í sɔa í yɛ bei imu ŋa, í maa gbɔ si nɔɛ ŋa.

10

Jesu wa fɔ ideɛi nɔɛ ku kɔi abo do mɔkɔ

(Cɔ Matie 19:1-12; Luku 16:18)

¹ Nɔi Jesu í nɛ hai bɛ í bɔ ilei Zudee. Si anyiɛ nɔ í kua í bɔ ikpa icei idoi Zuudɛɛ. Nɔi zamaa gɔ í tɔtɔ kɔkɔɛ má, ŋɔi í lɔsi ku kɔ ŋa si cioi ideɛi Ilaaɔ si bei í nɛ dɔɔnɛi ku ce.

² Nɔi Farisi gɔ ŋa à naa bi tɛɛ ku ba a cɔ laakae, nɔ à beɛɛ bii í je amanɛ í nɛ kpãa ku kɔsi aboɛ. ³ Nɔi Jesu í je ŋa í ni, si ideu bɛ, wooda yoomai Moizi í kɔ nɔɛ wo. ⁴ Nɔi à ni, Moizi í ni, bii ì waa kɔsi aboɛ aa ceaa tiaɛ nɔɛ ku kɔ í bei í kɔsiɛ. ⁵ Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, na idɔ ku le nɔɛi í jɔ Moizi í kɔ nɔɛ bɛɛbɛ. ⁶ Amma hai sinte, waati iyi Ilaaɔ í taka andunya, í ce

ine məkəi do inaabo. ⁷ Na n̄ɲu, məkə á jò iyeò baæ n̄ɲu do aboe a maa wɛɛ ⁸ n̄ɲa minji fei a baa a je ara akā. Si bɛɛbɛ a kù je āɲa minji má, ara akā dei à je. ⁹ Na n̄ɲu, amanɛ ku nɛ ku fɛfɛ mii iyi Ilaaḍ í tətə.

¹⁰ Iyi í fə bɛɛbɛ í tā ɲəi à bə kpasɛ n̄ɲ m̄ɔɔɛ ɲau à waa beɛɛ ide si ide akāu má. ¹¹ N̄ɲi Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, ine iyi í k̄ɔsi aboe n̄ɲ í so mmue dulum nii í ce bi abo sinteu si na iyi í j̄ò í ce sakara. ¹² Bɛɛbɛ m̄ɔi bii inaabo í k̄ɔ m̄ɔk̄ɔɛ n̄ɲ í so m̄ɔk̄ɔ tit̄ò í ce sakaraí.

Jesu í weea ama keeke ɲa

(C̄ɔ Matie 19:13-15; Luku 18:15-17)

¹³ N̄ɲi ine ɲa à gb̄ã ama keeke ɲa à naaa Jesu wa ku lu ɲa. Amma m̄ɔɔɛ ɲau à waa lasi ine ɲa iyi à naaḍ ɲa wa. ¹⁴ Iyi Jesu í ye mii iyi à waa ceu, ɲəi id̄ɔɛ í k̄ɔ, í s̄ɔ ɲa í ni, í j̄ò amu ɲau a naa bi tom, í maà ganji ɲa. Domi Ilaaḍ í je ilaalui ine ɲa iyi à j̄ò ɲa. ¹⁵ Nt̄ɔ nt̄ɔ, ine iyi kù waa s̄ɔa Ilaaḍ iri ile bei ama keeke, Ilaaḍ kaa je ilaalui laf̄ɛɛ pai. ¹⁶ N̄ɲi í so amu ɲau si ikp̄æ í lesi āɲa fei aw̄ɔ, n̄ɲ í wee n̄ɲa.

Idei ilu fia ḡɔ

(C̄ɔ Matie 19:16-30; Luku 18:18-30)

¹⁷ N̄ɲi Jesu í dasi kp̄ãa. Iyi wa nɛ, ɲəi ine ḡɔ í sei wa í naa í gule si wajue í ni, M̄ɛtu, aw̄ɔ ine n̄ɛɛ, mii an ce n baḍ kuwɛɛ hai tā. ¹⁸ N̄ɲi Jesu í beɛɛ í ni, na mii í ce ì waa kpem ine n̄ɛɛ. Ine ḡɔ kù wɛɛ iyi í je n̄ɛɛ bii kù je Ilaaḍ n̄ɲu akā. ¹⁹ Ì mà s̄ɔa s̄ɔa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà kpa

ine, maà ce sakara, maà ce ile, maà jea ine ḡɔ sɛɛda ibo, maà takii ine ḡɔ, jirima iyeò baæ. ²⁰ N̄ɲ ineɛu í ni, M̄ɛtu, ñ wa n jirima iyi be fei tā hai keekem. ²¹ N̄ɲi Jesu í c̄ɔ ineɛu do kubi n̄ɲ í ni, í gbɛɛ mii akā. Koo í ta mii iyi ì nɛ fei n̄ɲ í kp̄ɛa ilu are ɲa fiaɹ. Bii ì ce bɛɛbɛ aa ba amani jiida lelei Aḍ. Si anyiɛ n̄ɲ í naa í toom. ²² Ide iyi Jesu í f̄au kù d̄ɔa ineɛu si. N̄ɲ si bei í je ilu amani nla nla ɲəi í sinda wa nɛ do in̄ɔ ku f̄ə.

²³ N̄ɲi Jesu í c̄ɔ ine ɲa iyi à kaakoɛu n̄ɲ í s̄ɔ m̄ɔɔɛ ɲa í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jesi Ilaaḍ ku je ilaalue. ²⁴ N̄ɲi m̄ɔɔɛ ɲau à biti do ide iyi Jesu í f̄au. N̄ɲ Jesu í ni má, kpaasim ɲa, á gaabu hee ku caa ine ku jesi Ilaaḍ ku je ilaalue. ²⁵ Í faalaa kpookpo ku l̄ɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu amani á jesi Ilaaḍ ku je ilaalue. ²⁶ N̄ɲi m̄ɔɔɛ ɲau à biti hee í caa n̄ɲ à bee n̄je à waa ni, bii bɛɛbei n̄ɲ yooi á ba faaba. ²⁷ N̄ɲi Jesu í c̄ɔ ɲa tii, n̄ɲ í ni, bi amanɛ ɲai kaa ce, amma bi Ilaaḍ á ce, domi Ilaaḍ ci ya m̄ɔnḡɔ nḡɔḡɔ.

²⁸ N̄ɲi Piɛɛ í s̄ɔɔ í ni, wee, à j̄ò mii fei tā à waa tooɛ. ²⁹ N̄ɲi Jesu í ni, nt̄ɔ nt̄ɔ, ine iyi í j̄ò kpasɛɛ wa, walak̄ɔ igb̄ãɛ ɲa walak̄ɔ if̄ɔɛ ɲa walak̄ɔ wec̄ɛɛ ɲa, walak̄ɔ iyeò baæ, walak̄ɔ amaɛ ɲa, walak̄ɔ ik̄ɔɛ ɲa na irim do na laabaau jiidaɹ, ³⁰ baa hai si andunyau ih̄ɛ á ba mii ɲau be fei ik̄ɔ c̄ɔ. Á ba kpasɛɛ ɲa, do igb̄ã do if̄ɔ ɲa do wec̄ɛɛ ɲa, do iye ɲa, do amu ɲa, do iko ɲa, n̄ɲ si antaɛ á ba wahala m̄ɔ má. N̄ɲ ala á ba kuwɛɛ iyi ci ya tā. ³¹ Amma ine

ɲa iyi à je inɛi waju ɲa si nsei, nkpɔ ɲɲa á na ku je inɛi anyi ɲa nɔ inɛi anyi ɲa mɔ aa na a je inɛi waju ɲa.

Jesu wa fɔ ideɪ ikuɛ do kujɛ isɛ gbɛɛtasia

(Cɔ Matie 20:17-19; Luku 18:31-34)

³² Nɔ Jesu do mɔcɔɛ ɲa à dasi kpāa má, ɲɲu takae wa cua ɲɲa. À waa bɔ Zeruzalemu. Nɔi njo í mu mɔcɔɛ ɲau nɔ inɛ mmu ɲa iyi à waa too anyi ɲɲau, zigi ɲɲa í da. Nɔi Jesu í nya mɔcɔ maateɛji ɲau ikā í lɔsi ku sɔ ɲa mii iyi á na ku ba ɲɲu. ³³ Í ni, wee à waa bɔ Zeruzalemu. Bei aa mu amu Amai Amanɛ a dasim awoi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa. Aa ye taalem a ni a kpam. Si anyie nɔ a dasim si awoi dimi mmu ɲa, ³⁴ aa yaakom nɔ a tusim antɔ, aa tɛem kpɔtɔɔ, nɔ a kpam. Nɔ si ajɔ mɛɛtasia an jí má hai si bale.

Kutɔɔi Zaaki do Zāa
(Cɔ Matie 20:20-28)

³⁵ Nɔi Zaaki do Zāa, amai Zebedee ɲa, à bɔ bi Jesu à sɔɔ à ni, Mɛɛtu, à waa bi i ce nwa mii iyi à waa tɔɔɛ. ³⁶ Nɔ í bee ɲa í ni, mii i bi n ce ɲɲɛ ɲa. ³⁷ Nɔi à jɛaa à ni, waati iyi aa na í je bomma do amboe, jɔ ka buba inɛ akā awo ɲɲɛ, inɛ akā mɔ awo cangaɛ. ³⁸ Nɔ Jesu í ni, i kù mà mii iyi i waa tɔɔm ɲa mɔm. Aa yɔkɔ i temuad ijuukpā iyi an ye ɲa? Zaka bei inɛ ɲa aa kpām iju á caa. Aa jesi aa ce ɲɲɛ dimiɛ ɲa? ³⁹ Nɔ à ni aɲa aa yɔkɔ. Nɔ í sɔ ɲa má í ni, ntɔi, aa ye ijuukpā iyi

an ye ɲa. Zaka bei inɛ ɲa aa kpām iju, bɛɛbei aa cea inɛ mɔ. ⁴⁰ Amma kù je amui an cica inɛ ɲa iyi aa buba canga do ɲɲem. Bi ku bubau bɛ, inɛ ɲa iyi à cea sɔɔluɛ, aɲai aa buba si.

⁴¹ Nɔi mɔcɔ mɛɛwa ɲau à gbɔ ideu nɔ idɔ ɲɲa í kɔɔ Zaaki do Zāa. ⁴² Nɔi Jesu í kpe ɲa í ni, inɛ mɔ i mà ɲa si andunyau ihɛ ilaalu ɲa à ya maa taa inɛ ɲɲa ɲa gbugbāi. Nɔ inɛ ngbo ɲa mɔ a maa nyisi yiiko ɲɲa. ⁴³ Amma bi tu ɲɛ kaa ce bɛɛbɛ. Inɛ ɲɲɛ iyi wa bi ɲɲu ku je inɛ ngbo, ɲɲui á je woo ce ɲɲɛ icɛ. ⁴⁴ Bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi wa bi ɲɲu ku je woo cua ɲɲɛ, ɲɲui á je arui inɛ fei. ⁴⁵ Bɛɛbɛ mɔi baɔ amu Amai Amanɛ n kù naa inɛ ɲa a ceem icɛ, amma amui an ce ɲɲa icɛ, nɔ n na kuwɛem n yaɔ inɛ nkpɔ hai si dulum.

Jesu í jɔ fɛɛju gɔ iyi à ya kpe Baatimee í ye ilu

(Cɔ Matie 20:29-34; Luku 18:35-43)

⁴⁶ Si isɛɛnɛu Jesu do mɔcɔɛ ɲa à to Zeriko nɔ à waa fita hai bɛ. Waati iyi à waa fitau zamaa nla gɔ wa too ɲa. Wee fɛɛju woo bara gɔ iyi à ya kpe Baatimee, amai Timee, wa buba ití kpāa wa bara. ⁴⁷ Iyi í gbɔ à ni Jesu inɛi Nazaretiui wa lɔ, ɲɔi í wasi ku dɔ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁸ Nɔ inɛ nkpɔ wa la sie à waa ni ku coko. Amma béi à waa ni ku cokou, bɛɛbɛ mɔi í ya dɔ anu hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁹ Nɔi Jesu í leekí í ni a kpoo wa. Nɔ à kpe fɛɛjuu wa à sɔɔ à ni, maà jɔ inɔɛ ku fɔ, dede wa. Jesu

wa kpee. ⁵⁰ Nɔi fɛɛjuu í nyɔ kumbooɛ í dede gbakã í koo bi Jesu. ⁵¹ Nɔ Jesu í beɛɛ í ni, mii ì bi n ceɛɛ. Nɔi fɛɛjuu í jɛaa í ni, Mɛɛtu, ñ bi n yɛ ilui. ⁵² Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, koo. Naanɛɛ í faabaɛ.

Nɔi gbakã í yɔkɔ í yɛ ilu, nɔ í too Jesu si isɛɛnɛɛu.

11

Jesu wa lɔ inɔ ilu Zeruzalemu

(Cɔ Matie 21:1-11; Luku 19:28-40; Zãa 12:12-19)

¹ Jesu do mɔcɔɛ ɲa à maai Zeruzalemu wa. À wa tengii Bɛtifaze do Betani, nɔ à to Geetei Olivie ɲau. Nɔi Jesu í bɛ mɔcɔ minjie gɔ ɲa, ² í sɔ ɲa í ni, i bɔ ilu iyi í wa waju nɲɛu bɛ. Bii ì lɔ iluu gbakã ɲa aa yɛ ama gbankɛɛ gɔ wa so bɛ iyi inɛ gɔ kù gũu titã. I fũu nɔ i naam wa ihɛ ɲa. ³ Bii inɛ gɔ í bee ɲɛ í ni, na mii í ce ì waa fũu ɲa, i ni Lafɛi í nɛ bukaataɛ nɔ á sindo wa ihɛ nsei.

⁴ Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi inɛ ɲau à koo. Nɔ à ba ama gbankɛɛu wa so si andei ile gɔ itĩ kpãa, ɲɔi à fũu wa. ⁵ Nɔ si inɔi inɛ ɲa iyi à wa bɛu inɛ gɔ ɲa à bee ɲa à ni, mii ì waa ce bɛ ɲa. Bɛirei í ce ì waa fũ ama gbankɛɛu ɲa. ⁶ Nɔi à jɛ ɲɲa si bɛi Jesu í fɔu wo. Nɔ inɛ ɲau à jɔ à nɛð. ⁷ Nɔi à naaa Jesu ama gbankɛɛu wa. Nɔ à tɛ si ibɔ ɲɲa ɲa Jesu í bɛi í gũ antaɛ í buba si. ⁸ Nɔi inɛ nkpɔ gɔ ɲa à tɛ jaɛ ɲɲa ɲa si kpãa, inɛ gɔ ɲa mɔ à da wua ɲa wa hai iko ɲa à waa tɔɔ si kpãau. ⁹ Inɛ ɲa iyi à waa cua Jesu do inɛ ɲa

iyi à waa tooɛ fei à wasi ku dɔ anu à waa ni, à waa saabuɛ. Aɔ Lafɛɛ ku weɛɛ, awɔ iyi ì waa naa do iriɛ *. ¹⁰ Ilaaɔ ku weea bomma iyi wa naa. Ku weea bommai Davidi, bala nwa. Ka saabu Ilaaɔ hee lele.

¹¹ Nɔi Jesu í to Zeruzalemu, í koo í lɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ. Nɔi í cɔ mii fei í kaakoɛ. Iyi í yɛ idũ wa dũ ɲɔi í bɔ Betani do mɔcɔ maateɛji ɲau.

Jesu í ceekpe jii ndii figi

(Cɔ Matie 21:18-19)

¹² Iju kumãɛ Jesu do mɔcɔɛ ɲa à waa nɛ hai Betani ku ba a bɔ Zeruzalemu má. Nɔi ari wa kpa Jesu. ¹³ Nɔ í hɔnnɛ jii ndii figi gɔ do wuaɛ ɲa. Nɔi wa bɔ ku cɔ mà á ba siɛ iso. Amma iyi í to kɔkɔɛ í ba wee wua ɲai fei domi kù jɛ waatii kusoi figi. ¹⁴ Nɔi í sɔ jii nɔu í ni, inɛ gɔ kaa je isoɛ má ajɔ kãma.

Nɔ mɔcɔɛ ɲau à gbɔ ideu.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ

(Cɔ Matie 21:12-17; Luku 19:45-48; Zãa 2:13-22)

¹⁵ Waati iyi à to Zeruzalemu Jesu í bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ. Nɔ í lɔsi ku lele woo ta iwɔ ɲa do woo ra iwo ɲa iyi à wa bɛ. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ɲa do kitãi woo ta ankasiidi ɲa. ¹⁶ Kù jɛ inɛ kãma ku so aso gɔ si inɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ bɛ. ¹⁷ Nɔi í sinti ku kɔ inɛ ɲau si cio í ni, à kɔɔ à ni, Ilaaɔ í ni ilei ɲɲu ile bi ku tɔɔi inɛ feii á jɛ. Amma inɛ wee ì coo bi ku tɔtɔɔi ile ɲa.

¹⁸ Iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si

* 11:9 à waa saabuɛ do feei gɛɛki hozanai à ya ni.

wooda ηαυ à gbə ideu be, ηοι à waa de kpāa iyi aa kpəð Jesu, domi à waa ce njoε si na iyi í jò zamaau fei í biti do saabui cioε.

¹⁹ Iyi aε í λε ηοι Jesu do məcəε ηα à fita hai inə iluu.

Idei Jesu do j̄i ngbe

(Cə Matie 21:20-22)

²⁰ N̄oi à waa lə daakə, nə à ye j̄i ndii figiu í gbε hee do icāε ηα fei. ²¹ Wee Piεε wa ye gigii mii ηα iyi í tako í ceu, ηοι í s̄ Jesu í ni, Mεεtu, cə j̄i iyi í ceekpeu í gbε. ²² N̄oi Jesu í s̄ məcəε ηα í ni, i dasi Ilaađ naane ηα. ²³ Ntə ntə, bii ine gə í s̄ iri kutau ihε í ni, dede hai be i koo i dasi tenku nə kù waa sika sika si idəε, bii í dasi naane, beεbe moi á ce. ²⁴ Na iyi ihēi n̄ wa n s̄ ηε, mii iyi ì waa tə si kutə n̄ fei, i dasi naane iyi ì baa tā ηα nə beεbe moi á ce n̄ ηε. ²⁵ Waati iyi ì dede ì leekí ì waa bi i ce kutə ηα, bii ì ne ide gə do ine gə ηα i kpa idei kurara iyi í wa si gāmei in̄ə ηα titā ku ba Baa n̄ ηε mə iyi í wa lele ku kpa idei dulum du ηε. [²⁶ Amma bii in̄ε taka n̄ ηε i kù waa kpa idei kurara iyi ine ηα à ce n̄ ηε, Baa n̄ ηε mə iyi í wa lele kaa kpe idei kurara n̄ ηε.]

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa

(Cə Matie 21:23-27; Luku 20:1-8)

²⁷ N̄oi à nyi à bə Zeruzalemu má. Iyi Jesu wa dabii si bantumai kpasēi Ilaađ ηοι ine ngboi woo weei Ilaađ ηαυ do woo kə ine ηα si wooda ηαυ do ine ngbo ηαυ à naa bi tεε, ²⁸ à beεε à ni, mii ηα iyi ì waa ceu ihε, yooi í naε kpāa iyi ì

waa cood. Do yiikoi yooi ì waa cood. ²⁹ N̄oi Jesu í jε n̄ ηα í ni, amu mə an bee ηε ide gə. Bii ì yəkə ì jεem ηα, an s̄ ηε ine iyi í nam yiiko n̄ wa n ceð mii ηαυ ihε. ³⁰ Hai iwoi Zāa í ba yiiko iyi í dasið ine ηα inyi. Hai bi Ilaađ de, ma hai bi amanε ηα. I jεem ηα. ³¹ Nə à busi n̄ je à waa ni, beirei aa ka jεaa. Nsei nə, bii à jεaa à ni hai bi Ilaađi, á bee wa beirei í ce a kù dasi Zāa naane. ³² Bii à nə à ni hai bi amanε ηai, to. Wee à fə beεbei si na iyi í jò à waa ce n̄ joi zamaau, domi zamaau fei í jesi iyi Zāa waliik kam kam. ³³ N̄oi í jò à jεa Jesu à ni, a kù mà. Nə Jesu mə í s̄ ηα í ni, to, debei amu mə, n kaa n s̄ ηε yiikoi ine iyi n̄ wa n ceð mii ηαυ ihε.

12

Məndai gaanəoma laalo ηα

(Cə Matie 21:33-46; Luku 20:9-19)

¹ Si anyii n̄ ηu, Jesu í ləsi ku s̄ ηα ide do mənda. Í ni, ine gə í ce ikoε, í lə si j̄i ndii rezēε ηα nə í ce kaa í kaakoεð. Nə í ce bi ku fə inyii isoε. Nə í cā tafa bii ku degbe ikou. N̄oi í so gaanəoma ηα í dasi ηα si ikou a maa logooε, í bei í bə ilu koo kpe be. ² Waati iyi j̄i n̄ ou í so í to ku ka ηοi í be woo ce ice gə bi gaanəoma ηαυ koo gba iyi í je ti n̄ ηu wa. ³ N̄oi à muu à cāa nə à leleε í ne awə ngbe. ⁴ Nə ilu ikou í be woo ce ice mmu má bi tu ηα. N̄oi à bu n̄ ηu mə nə à cāa si irie. ⁵ Nə í be amanε mεetasia nə à cāa à kpaa. Beεbei à cea ine nkpə má. À cā ine gə ηα nə à kpa ine gə ηα mə. ⁶ Nsei í gbe

ama abíi ilu iléu iyi í bi jiida jiida. Nḡui í be do ankāanyi í ni, aa jirima amam. ⁷ Amma waati iyi amæu wa to, woo ce ice ḡau à fə aḡa duusɔɔ à waa ni, i cə iné iyi á na ku je tubuu. Ka kḡaa nɔ tubuu ku baa ku je tu wa. ⁸ Nḡi à muu à kḡaa nɔ à soo à koo à nyɔɔ do alalai kaau.

⁹ Nḡi Jesu í ni, to, bebei beirei ilu ikou takæ á ce nḡa. Á koo ku kḡa ḡai nɔ ku de iné mmu ḡa ku dasi ḡa ikou. ¹⁰ To, i kù cio kukɔi idei Ilaaɔu ḡa tengi bii í ni,

Kuta iyi woo ma ḡa à kəsiu
Nḡui í baa í je kuta sintei icui ileu.

¹¹ Aɔ Lafēi í coo, nɔ í mu wa biti.

¹² Iyi Jesu í fə bebe í tā ḡai iné ngboi Zuifu ḡau à waa de Jesu ku mu, domi à mà na irii aḡai í kḡa mɔndau. Amma si bei à waa ce nḡoi zamaau, ḡai í jò à jò à ne.

Fiai lempoo ku sã

(Cɔ Matie 22:15-22; Luku 20:20-26)

¹³ Nḡi iné ngboi Zuifu ḡau à be Farisi ḡɔ ḡa do inéi Herodu ḡɔ ḡa bi Jesu a koo a lea taai ide. ¹⁴ Iyi à to bi tɛɛ nɔ à sɔɔ à ni, Mɛɛtu, à mà iyi ì ya fə ntɔ. Bebe mɔi i kù waa ce nḡoi iné ḡɔ, domi i ci ya cə ijui amane ḡa, amma ì waa kə iné ḡa si idei Ilaaɔ do ntɔ. Í sɔa ka sãa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Mà ka maà sãa. ¹⁵ Amma Jesu í mà muafiti nḡa, nɔ í ni, beirei í ce ì waa leem taai ide ḡa. I naam kḡekɛle akā wa n cə ḡa. ¹⁶ Nḡi à naa akā wa. Nɔ Jesu í bee ḡa í ni, fotooi yooi í wa si kḡekɛleu

ihē nɔ irii yooi à kə si. Nḡi à jeaa à ni, ti Sezaai. ¹⁷ Nḡi Jesu í sɔ ḡa í ni, to, i sãa Sezaa iyi í je tɛɛ ḡa. Nɔ i sãa Ilaaɔ mɔ iyi í je tɛɛ ḡa. Nḡi iné ḡa à biti ntɔ ntɔ do yaase bei í fòɔ ide.

Idei kujti iku ḡa

(Cɔ Matie 22:23-33; Luku 20:27-40)

¹⁸ Nḡi Sadusi ḡɔ ḡa à naa bi Jesu. Aḡai à ya maa ni iku ḡa a kaa jɔ. Iyi à to wa bi Jesu ḡai à beee à ni, ¹⁹ Mɛɛtu, tako wo Moizi í kə nwa í ni, bii iné ḡɔ í ku í jò aboe, nɔ nḡu do aboeu a kù ne ama, ifəe ku so jaaɔu ku ba ku bía igbāe ama. ²⁰ Wee, iné mɛɛje ḡɔ ḡa à wee iyi à je amai baa akā. Igbā nḡa í so abo nɔ í ku, nḡu do aboe a kù ne ama. ²¹ Nḡi iné minjisiau í so jaaɔu nɔ nḡu mɔ í ku, kù ba ama. Nḡi iné mɛɛtasiau mɔ í ce bebe má. ²² Nɔ aḡa mɛɛje iyi à so abou fei à kù, baa iné akā nḡa kù ba ama. Si anyi nḡa, ḡai abou mɔ í na í ku. ²³ To, aḡɔ iyi iku ḡa aa na a jɔ, aboi yoo nḡai á je, si bei aḡa mɛɛjeu fei à soo aboi. ²⁴ Nḡi Jesu í je nḡa í ni, ì waa rara ḡai si na iyi í jò i kù mà gbugbāi Ilaaɔ ḡa hee ma je mii iyi kukɔi idee wa fə. ²⁵ Ntɔ ntɔ, si waati iyi iku ḡa aa na a jɔ, waati bebe ineməko do inaabo ḡa a kaa so nje má, amma aa yei bei amaleka ḡa. ²⁶ Iyi í je ti idei kujti iku ḡa, Moizi í kə si tiaɛ tengi bii wa fə idei ama jɔi nɔu. Tengi bei Ilaaɔ í sɔɔ ide ḡɔ. Í ni nḡu Aɔ Lafēi Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zakəbu. I kù cio ideu be ḡa? ²⁷ Bii Ilaaɔ í ni nḡu í je Lafēi iné ḡɔ ḡa iyi à kù, iyi

be wa nyisi iyi ine ηau à weε baa bii à ku. Ntò ntò, Ilaaḍ kù je Lafēi iku ηa, Lafēi ine ηa iyi à weεi. Debei i kù ye iyi i wa si kurara nla nla ηa?

Wooda iyi í re

(Cḵ Matie 22:34-40; Luku 10:25-28)

²⁸ Nḵi ine akāi woo kḵ ine ηa si wooda ηau í gbḵ à waa ce kakḵḵ. Í ye iyi Jesu í jea Sadusi ηau í ce nceε. Nḵi í bḵ bi Jesu í beε í ni, si wooda ηau fei yoomai í re. ²⁹ Nḵi Jesu í jeaa í ni, wooda iyi í reu wee. I de ití i gbḵ, inε inei Izireli ηa. Ilaaḍ Lafēε nwa, nḵu akāi í je Lafēε. ³⁰ Bi Aḵ Lafēεε do idḵε fei, do lasabuε fei, do gbugbāε fei. ³¹ Minjisiau wee. Bi ine mmu ηa bei i bi araε. Wooda gḵ kù weε iyi í re beεbe má. ³² Nḵi woo kḵ ine ηa si woodau í sḵ Jesu í ni, í sḵa Mεetu. Ide iyi i fḵu ntḵi. Ilaaḍ akāi í weε, nḵo Lafēε gḵ kù weε má bii kù je nḵu akāu. ³³ Amanε ku bi Ilaaḍ do idḵε fei, do lasabuε fei, do gbugbāε fei, nḵo ku bi ine ηa bei í bi araε, ine nḵu bei í sḵa í re kuwee iyi à ya jo si ina fei sāa sāa do kuwee ηa iyi à gbe fei. ³⁴ Iyi Jesu í ye í je do lasabu jūida, nḵi í sḵḵ í ni, í gbe keeke i jesi Ilaaḍ ku je ilaaluε.

Si anyii nḵu, ine kāma kù je ku bee Jesu ide gḵ má.

Davidi do ine iyi Ilaaḍ í cica

(Cḵ Matie 22:41-46; Luku 20:41-44)

³⁵ Si anyii nḵu, Jesu í wasi ku kḵa ine ηa si cio inḵo bantumai kpasēi Ilaaḍ nḵo í bee ηa í ni, beirei í ce woo kḵ ine ηa si wooda ηau à ni ine iyi Ilaaḍ

í cicau tḵkui ilaalu Davidii. ³⁶ Davidi takae í fḵo do gbugbāi Hundei Ilaaḍ í ni, Aḵ Lafēε í sḵ Lafēεm í ni, Buba si awḵ njem,

Hee n ce mbεεε ηa bi ku lesi

³⁷ Nḵo Jesu í ni má, to, bii Davidi takae wa kpoo Lafēε, beirei á ce ku je tḵkue má.

I mu ara nḵe do woo kḵ ine ηa si wooda ηa

(Cḵ Matie 23:1-36; Luku 20:45-47)

Nḵo zamaa nkpḵ gḵ wa gbḵ idei Jesu do inḵo didḵ. ³⁸ Wa sḵ ηa si cioeu wa ni, i mu ara nḵe do woo kḵ ine ηa si wooda ηau, aḵa iyi à ya bi a maa dabii do jaba ηau nḵo à bi ine ηa a ya ce aḵa fḵḵ do jirima si bantuma. ³⁹ À ci ya bi kaa kitāi ine ngbo ηa ile bi ku ce kutḵtḵḵ, do inya sinte bi ku ce jingau ηa. ⁴⁰ À ya takii jaaḵ ηa a gbḵa mii ndu ηa ηa fei, nḵo à ya maa ce kutḵḵ sisḵ ku ba a ye ηa nḵu akā. Na nḵi í jḵ ijuukpā nḵa á la ku caa.

Idei fia iyi abo jaaḵ gḵ í dasi

(Cḵ Luku 21:1-4)

⁴¹ Nḵi Jesu í koo í buba kḵkḵi kpakoi kḵletiu wa cḵ bei ine ηa à waa dasi fia. Ilu fia gḵ ηa à dasi fia nkpḵ. ⁴² Nḵi jaaḵ ilu are gḵ mḵ í naa, nḵi í dasi kpekele keeke minji gḵ ηa iyi kù re baa dala. ⁴³ Nḵi Jesu í kpe mḵcḵε ηau í sḵ ηa í ni, ntḵo ntḵo, jaaḵ ilu areu í dasi fia si kpakoi kḵletiu ihē í re ine fei, ⁴⁴ domi aḵa fei, iyi í lesi antai fia nḵa ηai à dasi, amma abou baa do iyi í je ilu are, í dasii andi iyi í ne fei,

nkāma kù gbea iyi á maa wεεò má.

13

Jesu wa fò idei kpasēi Ilaaḥ ku lεge

(Cò Matie 24:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Nḵi Jesu wa fita wa hai bantumai kpasēi Ilaaḥ nḵ mḵcḵ akāε gḵ í ni, Mεεtu, cḵ bei kpasēi Ilaaḵu ihē í la nḵ à maa do kuta kusīa ḵa. ² Nḵi Jesu í ni, ì waa ye ile nla ḵau ihē? Kuta baa akā kaa na ku maa lesi nḵε be má, aa kεkεε mbe fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankāanyi

(Cò Matie 24:3-14; Luku 21:7-19)

³ Nḵi Jesu í koo í buba si iri kutai Olivieu wa cḵ ikpa kpasēi Ilaaḥ. Nḵi Pieε do Zaaki do Zāa do Anderee à wa bi Jesu aḵa nḵa. Nḵi à beεε à ni, ⁴ sḵ wa waatii iyi mii nḵu be á ce. Nyinda yoomai aa ka ye ka ba ka mà iyi waatiu í to.

⁵ Nḵi Jesu í je nḵa í ni, i ce laakai ḵa inε gḵ ku maà na ku dī iju nḵε, ⁶ domi inε ḵa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aḵai à je inε iyi Ilaaḥ í cicau aa kpḵ. Aa dī iju inε nkpḵ. ⁷ Bii ì gbḵ ibai igū amεε amεε ḵa do baau i igū ḵa hee jīijī i maà jḵ idḵ nḵε ku dede, domi í gbe mii ḵau be fei ku cei. Amma kù nḵ kù je waatii ankāanyiu be titā. ⁸ Dimi gḵ ḵa aa ya na a maa ja do dimi mmu ḵa, nḵ ilaalu gḵ ḵa mḵ aa maa ja do ilaalu mmu ḵa. Nḵ ile á yaya si ilu gḵ ḵa, nḵ ari á ce. Nḵu be á yei bei ara kuro sintei bāasī ku bei ku bí.

⁹ Amma inε taka nḵε i ce laakai. Aa na a mu nḵ a koo a na woo kiiti ḵa, nḵ a te nḵε kpḵtḵḵ ile bi kutḵtḵḵ ḵa. Nḵ aa bḵḵ nḵε bi ilaalu ḵa do bi ilu ile ḵa na irim ku ba i je nḵa sεεda ḵa. ¹⁰ Amma í gbe a waazḵa inε ḵa laabaau jiidai Ilaaḥ si dimi fei waatii ankāanyiu ku bei ku to wa. ¹¹ Waatii iyi à mu nḵε à waa bḵ ku na woo ce kiiti ḵau, i maà ti i biti do ide iyi aa fḵ ḵa, amma bii awaatiu í to i fḵ ide iyi í naa nḵε si idḵ. Nḵ ide ḵa iyi aa fḵ ḵa kaa je ide nḵε, Hundei Ilaaḥi á fḵḵ. ¹² Inε gḵ ḵa aa zamba ifḵ nḵa ḵa walakḵ igbā nḵa ḵa ku ba a kpa ḵa. Beεbe mḵi baa ḵa aa maa cea ama nḵa ḵa. Amu ḵa mḵ aa dede si baa nḵa ḵa ku ba a kpa ḵa. ¹³ Inε fei á cé nḵi na irim. Amma inε iyi í temua hee kḵḵ á ba faaba.

Faajii ide laalo iyi í ya beje mii ḵa

(Cò Matie 24:15-28; Luku 21:20-24)

¹⁴ Nḵ Jesu í ni má, aa ye mii laalo iyi wa beje mii ḵa tengi bii kù jḵ ku wa ḵa. Inε iyi wa cio idei mii laalḵu ku ce laakai ku gbḵḵ sāa sāa. Waatii beεbe inε ḵa iyi à wa ilei Zudee a sa a bḵ iri kuta ḵau. ¹⁵ Nḵ inε iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bḵ ngḵgḵ ku so inḵ ileε. ¹⁶ Nḵ inε mḵ iyi í wa iko ku maà nyi kpasē koo so kumbooε má. ¹⁷ Waatii beεbe wahalai bāasī ḵa do ayawo ḵa á caa mḵm. ¹⁸ I ce kutḵḵ ḵa ku ba ide sāmiu be ku maà je si sukui tūtū. ¹⁹ Ntḵ ntḵ, aḵḵ nḵu wahala nla nlai á naa iyi a kù ye dimie hai sinte

waati iyi Ilaaḍ í taka andunya hee ku baa nsei. Nɔ a kaa ka ye dimiε má hee do ajo fei. ²⁰ Nɔ bii Aḍ Lafēε kù jile si n̄ju ku kaye kukpɔi ajo wo inε gɔ kaa wεε má. Amma í kayeε na irii inε ηa iyi í cicau.

²¹ Waati bεεβε bii inε gɔ í sɔ ηε í ni, i cɔ, inε iyi Ilaaḍ í cicau í wa ihē, walakɔ inε mmu gɔ ku ni í wa ihō, i maà dasi lafēε naane. ²² Inε gɔ ηa aa na a naa akā akā a maa ni anjai à je inε iyi Ilaaḍ í cicau walakɔ a ni anjai à je walii ηa amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ηa ku ba a di hee do iju inε ηa iyi Ilaaḍ í cicau bii aa yɔkɔ. ²³ To, inε, i máa ce laakai ηa. Na ηoi í ce n̄ wa n sɔ ηε fei ndεε do njuma.

Kunaai Amai Amanε
(Cɔ Matie 24:29-31; Luku 21:25-28)

²⁴ Amma si ajo n̄ju si anyii wahalau, inunu á kuku inya, cukpa mɔ kaa má inya má, ²⁵ andaiya ηa aa cuku wa hai lele, nɔ gbugbāi lele ηa a yaya. ²⁶ Waati bεεβε inε ηa aa ye amu Amai Amanε, n̄ wa n naa si kudūi ijī do gbugbā nla gɔ do amboe. ²⁷ Si anyii n̄ju, an bε amaleka ηa wa si andunya gonta mεεu. Anjai aa bɔ bii fei a tɔtɔ inε ηa iyi n̄ cicau. Aa tɔtɔ ηa si andunyau fei.

Yaase iyi j̄li ndii figi wa nyisi
(Cɔ Matie 24:32-35; Luku 21:29-33)

²⁸ Jesu í ni, i cɔ mii iyi j̄li ndii figi wa kɔ ηε si ηa. Bii í na ì ye amaawεε ηa à sinti ku wu wua kpɔtɔ ì ya mà iyi ate í maai wa mbε. ²⁹ Bεεβε mɔi, bii ì ye mii

ηau bε fei wa ce, i mà ηa iyi kubaa amu Amai Amanε kaa kpe má, ajo ì maai wa mɔm. ³⁰ Ntɔ ntɔ, n̄ wa n sɔ ηei, kù je inei nsei ηa feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³¹ Lele do ilε fei á na ku tã, amma idem ηa kaa tã pai.

Ilaaḍ n̄ju akāi í mà ajo iyi mii ηau á ce

(Cɔ Matie 24:36-44)

³² Jesu í sɔ ηa má í ni, inε kāmā kù mà waatiu hee ma je ajo iyi mii ηau á ce, baa amaleka ηa iyi à wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaḍ Baaba n̄ju akā. ³³ I ce laakai ηa, i ya maa cɔ kpāa nɔ i ya ce kutɔ ηa si na iyi í jò i kù mà waati iyi ajo á to wa ηa. ³⁴ Á yei bei inε iyi wa bɔ ilu nɔ í jà woo ce iceε ηa kpasēε í na inε fei iceε, nɔ í sɔ woo degbe andε koofau ku maa cɔ kpasēu. ³⁵ Si na iyi í jò i kù mà ηa ma a lei ilu kpasēu á na ku to wa walakɔ idū laja, walakɔ waatii kukɔi jeε, walakɔ daadaakɔ, na n̄ju, i máa cɔ kpāa ηa, ³⁶ ku ba ku maà naa ku ba ηε ì waa s̄ njoo ηa, nɔ ku maà naa ku boe ηε. ³⁷ Ide iyi n̄ wa n sɔ ηeu ihē, n̄ju mɔi n̄ wa n sɔ inε fei. I máa cɔ kpāa ηa.

14

Inε ngbo ηa à waa busi nje a kpa Jesu

(Cɔ Matie 26:1-5; Luku 22:1-2; Zāa 11:45-53)

¹ Si afei ajo minji jingau Iku ku kua do ti Pēε hai nε lefee á to wa. N̄oi inε ngboi woo weei Ilaaḍ ηa do woo kɔ inε ηa si wooda ηau à waa de kpāa bei aa ce a mu Jesu do bisi a kpa.

² Amma à waa ni, kù s̄ia ku je si aj̄oi jinḡauu ku ba hoya hoya ku maà dede si zamaau.

Abo ḡo í f̄asi irii Jesu tulare

(C̄o Matie 26:6-13; Z̄aa 12:1-8)

³ Jesu í wa Betani kpas̄ei Sim̄ooyi í tako í ce b̄ōoi dint̄eu, n̄oi abo ḡo í l̄o wa bi t̄ee waati iyi à waa je. Wa mu ama caka ku s̄ia ḡo iyi à ce do abatii, iyi í ne tulare ku ne fia iyi à ce do ikpoi naadi. Tulareu í bei í caada. N̄oi í leḡe ama cakau n̄o í f̄asi tulareu si irii Jesu.

⁴ N̄o in̄e ḡo n̄a à wa be. À s̄o n̄je do id̄ōk̄o à waa ni, na mii í ce abou ih̄e í koo í ce as̄ōoi tulareu ih̄e. ⁵ Aa ka taai wo zakai fia icei ad̄o ak̄a n̄o ka mua ilu are n̄a. N̄oi à waa la si abou do kugaabu. ⁶ Amma Jesu í ni, i j̄o abou. Na mii í ce í waa ye taalee n̄a. Mii j̄iidai í ceem be. ⁷ Nt̄o nt̄o, ilu are n̄a aa maa w̄ee do in̄e waati k̄ama fei, n̄o waati iyi ì bi fei aa ȳōk̄o i ce n̄n̄a j̄iida n̄a, amma amu n kaa n na n w̄ee do in̄e hee do aj̄o fei. ⁸ Abou í ce andi gbugb̄ae iyi á ȳōk̄o mbe, í f̄asi aram tulare do njuuma b̄ei à ya f̄asi arai iku n̄a a bei a si n̄a. ⁹ Nt̄o nt̄o, tengi bii in̄e n̄a aa koo a maa waazo laabaau j̄iidau si andunya fei, aa sisi ide iyi abou ih̄e í ce a maa yeo gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(C̄o Matie 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ N̄oi Zudasi Isikarioti, in̄e ak̄ai m̄ōo maateeeji n̄au, í b̄o bi in̄e ngboi woo weei Ilaāo n̄au í ni n̄n̄u á da n̄n̄a Jesu si aw̄o. ¹¹ Iyi à gb̄o ideu, n̄oi in̄o n̄n̄a í

d̄o n̄o à ni n̄n̄a aa muaa fia. N̄oi Zudasi wa de kp̄aa b̄ei á ce ku zambaò Jesu ku na in̄e n̄n̄au.

Jesu wa je jinḡauu Iku ku kua do m̄ōo n̄a

(C̄o Matie 26:17-25; Luku 22:7-14, 21-23; Z̄aa 13:21-30)

¹² Si aj̄o sintei jinḡauu P̄̄e hai ne lefeeu, si waati iyi in̄e n̄a à ya saka angud̄ai jinḡauu Iku ku kua a ceò kuwee, n̄oi m̄ōoi Jesu n̄au à beee à ni, iwoi ì bi kaa ceee ijei jinḡauu. ¹³ N̄oi í be aman̄e minji si in̄oi m̄ōo n̄n̄u í s̄o n̄a í ni, i b̄o in̄o ilu, aa ye m̄ōo ḡo wa so inyi j̄ōo. I tooe. ¹⁴ M̄ōo á koo ku l̄o kpas̄e ḡo. Kpas̄e bii á l̄o, i koo í s̄o ilu kpas̄eu i ni n̄a, M̄eetu í ni ka beee ile bii n̄n̄u á je jinḡauu Iku ku kua do m̄ōoi n̄n̄u n̄a. ¹⁵ M̄ōo á b̄o n̄e si antai ile ku kpeke ḡo n̄o á nyisi n̄e ilaawa nla ḡo iyi à ce s̄ōlui fei nd̄e t̄a. Bei aa ce nwa s̄ōlui jinḡauu n̄a. ¹⁶ N̄oi m̄ōo n̄au à dasi kp̄aa à ne. Iyi à to in̄o iluu n̄o à ye ideu í ce bei Jesu í s̄o n̄n̄u, n̄oi à ce ijei jinḡauu be.

¹⁷ Iyi ale í le, n̄oi Jesu í to wa do m̄ōo maateeeji n̄au. ¹⁸ Waati iyi à waa je n̄oi Jesu í ni, nt̄o nt̄o, in̄e ak̄a n̄n̄e iyi aw̄o à waa je, n̄n̄ui á zambam. ¹⁹ N̄oi in̄oi n̄n̄a fei í f̄o, n̄o à wasi ku beee ak̄a ak̄a à waa ni, isa kù je amu ya. ²⁰ N̄oi Jesu í je n̄n̄a í ni, si in̄oi in̄e maateeejiu, in̄e ak̄a n̄n̄e á ḡusi p̄e si in̄o je aw̄o aj̄o. Laf̄ei á zambam. ²¹ Do nt̄o amu Am̄ai Aman̄e an ku si bei kuk̄oi idei Ilaāo wa f̄o. Amma in̄e iyi á zambam à ye ijuukp̄a nla nla. Á tiaa in̄e ijuu bii í je a kù búu m̄m wo.

Ije iyi aa kayeò gigii ikui Jesu
(Cò Matie 26:26-30; Luku
22:14-20; Kòr. 1, 11:23-25)

²² Waati iyi à waa je, n̄oi Jesu í so p̄e í saabu Ilaaḥ titā í bei í bububue í na m̄oc̄e n̄au í ni, i gba n̄a. Iyi ih̄ei í je aram. ²³ N̄oi í so k̄oḥfu má si bii à dasi v̄ēe í saabu Ilaaḥ n̄o í na n̄a aḥa fei à m̄o. ²⁴ N̄oi í s̄o n̄a í ni, iyi ih̄ei í je n̄jem. N̄hui í je nyindai akabuu iyi Ilaaḥ í d̄i do aman̄e n̄a. An nik̄ae na irii dulum dii in̄e n̄kp̄o. ²⁵ Nt̄o nt̄o, n̄ kaa n̄ m̄o at̄e v̄ēe má í gbe hee aḥo iyi an m̄o v̄ēe tit̄s si andunya tit̄i Ilaaḥ. ²⁶ Si anyie à k̄s iri n̄a n̄o à fita à b̄o iri kutai Olivie n̄a.

Jesu wa f̄o iyi Piee á j̄a ku ni kù mà n̄ju

(Cò Matie 26:31-35; Luku
22:31-34; Z̄aa 13:36-38)

²⁷ N̄oi Jesu í s̄o m̄oc̄e n̄a í ni, in̄e fei aa nyiò anyi na irim. Béi Ilaaḥ í f̄o si kuk̄oi idee, bēebei á ce. Í ni n̄ju á kpa woo degbeu n̄o angud̄a n̄au a fangaa bii fei. ²⁸ Amma an j̄i hai si bale n̄o n̄ cua n̄je n̄ b̄o ilei Galilee. ²⁹ N̄oi Piee í s̄o í ni, baa bii in̄e fei wa nyiò anyi na irie, amu n̄ kaa n̄ nyiò anyi pai. ³⁰ N̄oi Jesu í s̄o í ni, nt̄o nt̄o, n̄nyi, id̄uuyi m̄om, hee aḥe ku maa k̄o ise gbeji, aa j̄a ise gb̄eta i ni í kù mà̄m. ³¹ Amma béi Jesu wa f̄o, bēebei m̄oi Piee í ya f̄o hee lele ku ni, n̄ kaa n̄ k̄osie pai, baa bii í je an ku do aḥo aḥoi. N̄oi aḥa fei à f̄o bēebei.

Jesu wa ce kut̄o Geſemanee
(Cò Matie 26:36-46; Luku
22:39-46)

³² N̄oi Jesu do m̄oc̄e n̄a à b̄o in̄ya ḡo iyi à ya kpe Geſemanee. Iyi à to be n̄o í s̄o n̄a í ni, i buba ih̄e tit̄a n̄a n̄ koo n̄ ce kut̄o wa. ³³ N̄oi í gb̄a Piee do Zaaki do Z̄aa à b̄o waju. N̄o n̄jo í muu hee arae fei í r̄o. ³⁴ N̄oi í s̄o n̄a í ni, in̄o ku f̄o í naa sim n̄la n̄la hee wa bi ku k̄pam. I wa ih̄e, i w̄o n̄joo n̄a. ³⁵ Iyi í f̄o bēebei í t̄a n̄oi í b̄o waju keeke í koo í sēebata ile wa ce kut̄o, bii á ce, wahalau ku j̄iò n̄ju. ³⁶ Wa ni, Baam, aa ȳok̄o í ce mii fei. J̄o wahalau ih̄e ku j̄im. Amma do n̄ju fei, ku maà ti ku je ti id̄ōobim, j̄o id̄ōobie ku ce.

³⁷ Si anyie n̄oi í nyi wa bi m̄oc̄o m̄eeta n̄au í ba n̄a à waa s̄i n̄joo. N̄oi í bee Piee í ni, Sim̄o, i waa s̄i n̄jooi? Debei, i kù ȳok̄o i kù w̄o n̄joo baa lēeu ak̄a? ³⁸ I w̄o n̄joo n̄o i maa ce kut̄o n̄a ku ba i maà dasi kulelei in̄e n̄a. Id̄oi aman̄e í bi, amma arae í kua gbugb̄ae. ³⁹ N̄oi í nyi má í koo í ce kut̄o si ide ak̄au. ⁴⁰ Iyi í nyi wa bi tu n̄a má, n̄o í ba n̄a à waa s̄i n̄joo má, domi n̄joo wa kpa n̄a. Iyi í j̄i n̄a n̄o a kù mà bei aa s̄o má.

⁴¹ N̄oi í nyi í koo í ce kut̄o má n̄o í baa bi tu n̄a ise gb̄etasiae í bee n̄a í ni, i s̄u i waa s̄imi n̄ai hee n̄sei? Í to bēebei. Wee, awaatiu í to t̄a, iyi aa mu amu Am̄ai Aman̄e, á daa ilu dulum n̄a si aḥo. ⁴² Wee, in̄e iyi á zambam wa to wa. I dede ka k̄o n̄a.

À mu Jesu
(Cò Matie 26:47-56; Luku
22:47-53; Z̄aa 18:3-12)

43 Iyi Jesu wa fɔ bεεβε, gbakã ɲɔi Zudasi, ine akãi mɔcɔ maateji ɲau, í to wa. Zamaa nla gɔ wa tooε wa à waa mu taakuba ɲa do golo ɲa. Ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲa do ine ngbo ɲauí à be ɲa wa. 44 Waati iyi Zudasi í dasi idɔ ɲɲu ku zamba Jesuu, í sɔ ine ɲau nyinda gɔ iyi ɲɲu á ce. Í ni, ine iyi an koo n ya n baabae, lafɛε mbe. I muu dim dim i nεε ɲa. 45 Hai Zudasi í to wa gbakã, í sekεε si Jesu í ni, Mεεtu. ɲɔi í baabae. 46 ɲɔi ine ɲau à to Jesu awɔ à muu. 47 ɲɔi ine akãi mɔcɔ ɲau í yɔ taakubae í cafe itii amaacei woo wee nlai Ilaaɔu í buu. 48 ɲɔi Jesu í bee ɲa í ni, amui ì naa ku mu ɲa do taakuba do golo ɲa bei woo ce ile? 49 Ñ ya n wa si inɔ nɲε ajɔ fei n maa n kɔ ine ɲa si cio kpasɛi Ilaaɔ, nɔ i kù mum ɲa. Amma ɲɲu ɲau be fei í ce ku ba kukɔi idei Ilaaɔ ku kɔ. 50 ɲɔi mɔcɔ ɲau fei à jɔɔ à sa.

51 ɲɔi ama awaasũ gɔ mɔ wa too Jesu, wa kpaka acɔ. ɲɔi ine gɔ wa dε ku muu, 52 amma í sa basí í jɔ acɔu.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa

(Cɔ Matie 26:57-68; Luku 22:54-44, 63-71; Zãa 18:13-14, 19-24)

53 ɲɔi à bɔɔ Jesu bi woo wee nlai Ilaaɔu. Tengi bei ine ngboi woo wee ɲau do ine ngbo ɲau do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau à tɔtɔɔ. 54 Nɔ Pιεε í wa hee jiji wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ inɔ bantumai kpasɛi woo wee nlau. ɲɔi í buba be

do woo degbe andε koofa ɲau, wa nyia kɔkɔi ina.

55 Waati ɲɲu ine ngboi woo wee ɲa do igbei woo kiiti ɲau fei à waa dε ide gɔ iyi aa yeɔ taalei Jesu a ba a kpaá. Amma a kù ba. 56 Ine nkɔpɔ í wasi ku máa ide, amma ide ɲɲa kù waa so nje. 57 ɲɔi ine gɔ ɲa à dede à máa ide à ni, 58 à gbɔ iyi í ni ɲɲu á legε kpasɛi Ilaaɔu nɔ si afei ajɔ mεeta ɲɲu á be ku ma mmue iyi kaa je do awɔi amanε. 59 Amma baa si be, ide ɲɲa kù so nje. 60 ɲɔi woo wee nlau í dede í leekí si wajui aɲa fei, nɔ í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ? Ide mii ine ɲau ihɛ à waa yeɔ taaleε. 61 Amma Jesu wa cokoe, kù fɔ ide gɔ. ɲɔi woo wee nlau í beε má í ni, awɔi ì je ine iyi Ilaaɔ í cica, Amai Ilaaɔ? 62 ɲɔi Jesu í jεaa í ni, oo, amui. Nɔ aa ye ɲa amu Amai Amanε ñ wa n buba si awɔ njei Ilaaɔ ilu gbugbã fei. Nɔ ajɔ akã aa na i yem ɲa ñ wa n naa si kudũi iji má. 63 ɲɔi woo wee nlau í ga ibɔε ku nyisiɔ idɔɔkɔε. Nɔ í ni, a kù waa dε siε ilu sεεda kãma má. 64 Ì gbɔ bei wa bu Ilaaɔ ɲa. Beirei ì ye a cea mɔkɔu ɲa. ɲɔi aɲa fei à ye taaleε à ni a kpaá.

65 ɲɔi ine gɔ ɲa à wasi ku tusi Jesu antɔ gbakã nɔ à bii ijue à bei à waa daa kutu à beεε à waa ni, awɔ walii, sɔ wa ine iyi í cãε. ɲɔi sooge ɲau à mu Jesu à wasi ku sambalae.

Pιεε í jã í ni ɲɲu kù mà Jesu
(Cɔ Matie 26:69-75; Luku 22:56-62; Zãa 18:15-18, 25-27)

66 Waati iyi Pιεε í wa bantumai kpasɛu, ɲɔi ine akãi ama inaabo woo ce icei woo

wee nlai Ilaaḏu í naa be. ⁶⁷ Iyi í ye Piεε wa nyia, ηḗi í cḗḗ sēε í ni, awḗ mḗ, ì tako ì wεε do Jesu inei Nazaretiu. ⁶⁸ Amma í jā í ni, n kù màà fḗ, n kù gbḗ ide iyi ì waa fḗ. Nḗi í fita í bḗ ikpa andε kabau. Waati beεbei jεε wa kḗ. ⁶⁹ Nḗi ama inaabo woo ce icεu í yḗḗ be má, ηḗi í wasi ku sḗ ine ηa iyi à wa beu wa ni, inεεu ihē ine akā nḗai. ⁷⁰ Nḗi Piεε í jā má. Iyi í kpe keeke, ηḗi ine ηa iyi à wa beu à sḗ Piεε à ni, ntḗ ntḗ, awḗu ine akā nḗai, domi awḗ mḗ inei Galileei. ⁷¹ Nḗi Piεε í ceekpe í ni, n kù mà màkḗ iyi ì waa fāau be ηa. ⁷² Be gbakā ajεε í kḗ ise gbeejisiaε. Nḗi Piεε í ye gigii ide iyi Jesu í sḗḗu wo í ni, hee ajεε ku maa kḗ ise gbeeji aa jā ise gbεeta i ni í kù màm. Nḗi Piεε í lḗsi ku kpata.

15

À bḗḗ Jesu si wajui Pilati

(Cḗ Matie 27:1-2, 11-14; Luku 23:1-5; Zāa 18:28-38)

¹ Nḗi daadaakḗ ine ngboi woo weei Ilaaḗ ηau do ine ngbo ηau do woo kḗ ine ηa si wooda ηau do ine ηa iyi à gbe si igbei woo kiiti ηau fei à tḗtḗḗ à wūa ideu ajḗ. Nḗ à dī Jesu à koo à daa Pilati si awḗ. ² Nḗi Pilati í beεε í ni, awḗi ì jε ilaalui Zuifu ηa? Nḗ Jesu í jεaa í ni, oo, si bei ì fḗ. ³ Nḗi ine ngboi woo wee ηau à má Jesu ide ikā ikā fei. ⁴ Nḗi Pilati í beεε má í ni, i kù waa fḗ ide gḗ? I kù gbḗ bei à waa niε? ⁵ Amma Jesu kù jε ide kāma má hee biti í mu Pilati.

À ye taalei Jesu a ba a kpa
(Cḗ Matie 27:15-26; Luku 23:13-25; Zāa 18:39-19:16)

⁶ Wee si jingauu Iku ku kua fei Pilati í ya jḗ inei piisḗḗ akā iyi zamaa í bii. ⁷ Wee ine gḗ í wa ile piisḗḗ be do kpaasie ηa si na iyi í jḗ à kpa ine gḗ si waatii ide ku kḗ nḗa. Iriεi Barabasi. ⁸ Nḗi zamaau í bḗ bi Pilati à waa tḗε ku cea aḗa bei í ya ce nḗa adḗ fei si jingauu. ⁹ Nḗi Pilati í bee ηa í ni, ì bi n jḗ nḗε ilaalui Zuifu ηau ηa? ¹⁰ Í fḗ beεbei si na iyi í jḗ wa mà sāa sāa iyi na igui í jḗ ine ngboi woo weei Ilaaḗ ηau à daa nḗu Jesu si awḗ. ¹¹ Amma ine ngboi woo weei Ilaaḗ ηau à wasi ku mante zamaau à ni a sḗ Pilati ku nya nḗa Barabasi. ¹² Nḗ Pilati í bee ηa má í ni, to, beirei ì bi n cea ine iyi ì ya maa kpe ilaalui Zuifu ηau. ¹³ Nḗi à dḗ anu à ni, kpakpae si jīi ku gaau. ¹⁴ Nḗ Pilati í bee ηa í ni, laalḗ yoomai í bei í ce. Amma béi Pilati wa fḗ fei, beεbe mḗi ine ηau à ya dḗ anu hee lele a ni, kpakpae si jīi ku gaau. ¹⁵ Si na iyi í jḗ Pilati í bi ku ce iyi á dḗa zamaau si, nḗui í jḗ í nya nḗa Barabasi nḗ í mu Jesu í jḗ à tεaa kpḗtḗḗ. Si anyie, nḗ í daa sooge ηa si awḗ a koo a kpakpae si jīi ku gaau.

Sooge ηa à waa yaako Jesu

(Cḗ Matie 27:27-31; Zāa 19:2-3)

¹⁶ Nḗi sooge ηau à gbā Jesu à bḗḗε kabai ilaalui, nḗ à tḗtḗḗ sooge ηa iyi à gbe ηau fei be. ¹⁷ Nḗi à daa Jesu si ibḗ nkpa sisḗ gḗ, nḗ à ba fulai agū à daa si iriε. ¹⁸ Nḗi à yaakoε à

waa ni, fəɔ ilaalui Zuifu ŋa.
 19 Nɔi à ya maa cāa kpokpoo si
 iriɛ, a maa tusiɛ antɔ, nɔ à waa
 gulea à waa seebata si wajue.
 20 Iyi à yaakoɛ à tā, ŋɔi à nyaa
 ibɔ nkpau à bei à daa si ibɔɛ,
 nɔ à bɔðɛ waduude à koo à
 kpakpae si j̄li ku gaau.

À kpakpa Jesu si j̄li ku gaau
 (Cɔ Matie 27:32-44; Luku
 23:26-43; Zāa 19:17-27)

21 Wee inɛi Sirɛni gɔ iyi à ya
 kpe Simɔɔ wa baa hai iko, nɔ
 í to wa bɛ. Baai Alesandu do
 Rufusui. Iyi í to wa nɔ sooge
 ŋau à muu do gbugbā à kāa j̄li
 ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu.
 22 Nɔi à bɔð nɔ do Jesu si inya
 gɔ iyi à ya kpe Gɔɔgɔta, waato
 inya iyi í jɔ kokoi iri. 23 Nɔ à
 ná Jesu atɛ vɛɛ iyi à yɔgɛɛ do
 iwɔ iyi à ya kpe miru, amma
 í kɔ ku mɔɔ. 24 Nɔi à kpakpae
 si j̄li nɔu. Si anyiɛ sooge ŋau
 à ta kpasa si j̄lɛɛ ŋa a ba a ye
 iyi inɛ fei á ba. Bɛɛbei à ce
 ikpɛi jaɛɛ ŋau. 25 Daakɔ zakai
 bei isɔ mɛɛsāi à kpakpae si j̄li
 nɔu. 26 Nɔi à kɔ kuraraɛ si j̄li
 gɔ à masi j̄li bii à kpakpaeu,
 à ni ilaalui Zuifu ŋa. 27 Nɔi à
 kpakpa ile minji gɔ ŋa bɛ má,
 inɛ akā ikpa awɔ nɛɛ, inɛ akā
 mɔ ikpa awɔ cangae. [28 Bɛɛbei
 kukɔi ideɛi Ilaaɔ í kɔ iyi í ni, à
 dooae si inɛ laabɔ ŋa.]

29 Woo lɔ ŋa à ya maa gugbā
 iri a buu a maa ni, ahā, kù jɛ
 awɔi ì ni aa lɛgɛ kpasɛi Ilaaɔu
 nɔ i maa ma si afei ajɔ mɛeta?
 30 To, faaba araɛ bɛ, kita hai si
 antai j̄li ku gaau. 31 Bɛɛbe mɔi
 inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau
 do woo kɔ inɛ ŋa si wooda ŋau
 à waa yaakoɛ. À sɔ nɛɛ à waa

ni, í faaba inɛ gɔ ŋa amma kaa
 yɔkɔ ku faaba araɛ. 32 Bɛɛbei,
 nɔ Kirisi ilaalui Izireliu ku
 kita wa hai si j̄li nɔu ku ba ka
 yɔɔ, nɔ ka dasiɛ naane. Bɛɛbe
 mɔi, inɛ ŋa iyi à kpakpa do
 Jesu ajɔu à ya maa yaakoɛ.

Waati iyi Jesu í ku
 (Cɔ Matie 27:45-56; Luku
 23:44-49; Zāa 19:28-30)

33 Nɔi dasā nkpau ilu í kuku
 si ilɛ fei hee í koo í to isɔ mɛɛtai
 alɛ. 34 Nɔi si isɔ mɛɛtau Jesu í
 dɔ anu hee lele í ni, Eloi, Eloi,
 lama sabatani, waato Ilaaɔ,
 Ilaaɔ, na mii í ce ì fūsɛm awɔ.
 35 Nɔi inɛ gɔ ŋa iyi à wa beu à
 gbɔ ideu. Nɔ à ni, i gbɔ, wa kpe
 Elii. 36 Nɔi inɛ akā nɔa í sei í
 koo í d̄i kanya si golo gɔ í sɔsi
 inyiikā í bei í naa í toa Jesu ku
 cɔɔcɔɔɛ, nɔ í ni, ka leek̄i, ka cɔ
 ma Elii á naa ku kitaɛ hai si j̄li
 ku gaau. 37 Nɔi Jesu í dɔ anu
 hee lele í bei í ku.

38 Asee, waati bɛɛbe si ilui
 Zeruzalemu, ridoo iyi í wa
 kpasɛi Ilaaɔu í ga í kpɛ minji
 hai lele hee ku bɔ ilɛ. 39 Inɛ
 ngboi sooge ŋa iyi í wa wajui
 Jesu í ye yaase bei í ce í bei í ku,
 nɔ í ni, ntɔ ntɔ, inɛɛu ihɛ Amaɔ
 Ilaaɔi.

40 Nɔi inaabo gɔ ŋa mɔ à wa
 bɛ à waa cɔ ilu wa hai j̄liji. Si
 inɔ nɔa Maari inɛi Madalau í
 wa bɛ do Salomee do Maari,
 iyei Zozee do Zaaki iyi í jɛ ama
 awaasuu. 41 Wee hai tako,
 waati iyi Jesu í wa ilei Galilee,
 aɔai à tooɛ à ya maa cea icɛ. Nɔ
 inaabo nkpɔ gɔ ŋa mɔ à wa bɛ,
 iyi aɔað ŋa à si Jesu wa iyi wa
 naa Zeruzalemu.

À dasi ikui Jesu bale

(*Cɔ Matie 27:57-61; Luku 23:50-56; Zāa 19:38-42*)

⁴²⁻⁴³ Iyi ale í ε, ηοi Zozefu inei Arimateeu í naa be. Í bei í je ilu beere si inoi Zuifu woo kiiti ηau, nɔ wa cɔ kpāa iyi Ilaaḡ á na ku je bomma. Wee ajoi sɔɔlui jingau. Iju kumáe ajoi kusimii á je. Na ηοi í jò Zozefu í bɔ bi Pilati do wɔɔkɔ ku tɔɔe ikui Jesu. ⁴⁴ Nɔi Pilati í biti do iyi í gbɔ à ni í kú tã. Nɔi í kpe inε ngboi sooge ηau í beee ma Jesu í kú í kpε. ⁴⁵ Iyi inε ngboi sooge ηau í sisiaa yaase bei Jesu í kuò, ηοi í jesi Zozefu koo so ikuu. ⁴⁶ Nɔi Zozefu í koo í ra acɔ fufu, nɔ í nya ikui Jesu wa hai si jii ku gaauu, í woo do acɔu. Nɔ í suu si isai kuta gɔ iyi à gbe wo. Si anyie í bimbili kuta nla gɔ í d̄iò andei baleu. ⁴⁷ Nɔi Maari inei Madalau do Maari iyei Zozee à ye bii à waa dasi ikui Jesuu.

16

Kujii Jesu hai si bale

(*Cɔ Matie 28:1-8; Luku 24:1-12; Zāa 20:1-10*)

¹ Iyi ajoi kusimi í lɔ, ηοi Maari inei Madalau do Salomee do Maari iyei Zaaki, à ra tulare iyi aa koo a fāsi ikui Jesu. ² Nɔi ajɔ amaazuma daadaakɔu abo ηau à bɔ bi baleu, ³ ηοi à waa bee nje si kpāau à waa ni, yooi á tale nwa kutau hai si andei baleu ya. ⁴ À waa fɔ beebeyi si na iyi í jò kutau í la í caa. Amma iyi à cɔ waju à ye kutau í bimbili. ⁵ Nɔi à lɔ inɔ baleu nɔ à ye awaasū gɔ wa buba do awɔ nje be, wa dasi jaba fufu, nɔ njo í

mu ηa jiida jiida. ⁶ Nɔi í sɔ ηa í ni, i maà jò njo ku mu ηε. N̄ mà iyi Jesu, inei Nazaretiui í waa dede ηa, iyi à kpakpa si jii ku gaauu. Í jii hai si bale, kù wa ihē má. I cɔ tengi bii à dasieu wo. ⁷ Amma i koo bebei i koo i sɔ mɔcɔe ηau do Piee takae í ni, á cua nηe ku bɔ ilei Galilee. Bei aa koo í yɔɔ ηa si bei í sɔ ηe wo.

⁸ Nɔi à fita wa à sa hai bi baleu do kuyaya domi njo í mu ηa ntɔ ntɔ. A kù nɔ a kù sɔ inε gɔ ideu na irii njo iyi í mu ηau.

Jesu í tusea Maari inei Madalau arae

(*Cɔ Matie 28:9-10; Zāa 20:11-18*)

[⁹ Iyi Jesu í jii hai si bale ajɔ amaazuma daadaakɔu, bi Maari inei Madalau í tako í nyisi arae. Maariui Jesu í tako í lelea inei inɔɔko meeje wo. ¹⁰ Nɔi abou í koo í sɔ kpaasi ηa laabaauu. Anjai à waa too Jesu wo nɔ à wεεò inɔ kufɔ à wasi ku kpata. ¹¹ Iyi í ni Jesu í jii má, nηu í yɔɔ, a kù dasie naane.

Jesu í tusea mɔcɔ minji gɔ ηa arae

(*Cɔ Luku 24:13-35*)

¹² Si anyii nηu, ηοi Jesu í tuse arae bi mɔcɔ minjie gɔ ηa iyi à waa ne si kpāa, à waa bɔ ilεko. Amma í kpaasi arae si kuyε nηa. ¹³ Nɔi inε ηau à baa inɔ ilu nɔ à koo à sɔ inε bubu ηau, amma kpaasi ηau a kù dasi anja mɔ naane má.

Jesu í tusea mɔcɔ maatakā ηau arae

(*Cɔ Matie 28:16-20; Luku 24:36-49; Zāa 20:19-23; IWB 1:6-8*)

14 Si anyiε Jesu í koo í tuse arae bi mɔcɔ maatakã ηau bii à waa jε. Nɔi í gbagba si ηa na naane hai dasi nηa do idɔ kule nηa, si na iyi í jò a kù jesi idei inε ηa iyi à yɔɔ í jɪ hai si balεu. 15 Nɔi í sɔ ηa í ni, i bɔ si andunya fei, nɔ i waazoa inε baa yooma fei laabaau jiidau ηa. 16 Inε iyi í dasi naane nɔ í jò à dasiε inyi á ba faaba, amma inε iyi kù dasi naane, Ilaaɔ á ye taaleε ku kpãa iju. 17 I cɔ maamaake gɔ ηa iyi woo dasim naane ηa aa ce. Aa lele inei inɔko ηa do irim, nɔ aa fɔ ide do fee ηa iyi i kù waa gbɔ ηa. 18 Aa mu njo ηa do awɔ, nɔ baa bii à mɔ kɔtɛ gɔ kaa ce nηa ide kãma. Aa lesi bɔɔ ηa awɔ nɔ a ba iri.

Jesu í nyi bi Ilaaɔ má

(Cɔ Luku 24:50-53; IWB 1:9-11)

19 Iyi Lafɛε Jesu í sɔ ηa ideu í tã, ηɔi à soo lele í koo í buba si awɔ njei Ilaaɔ. 20 Nɔi mɔcɔ ηau à koo à waa waazoa inε ηa bii fei. Nɔ Lafɛε wa sobi ηa si icεu, í jò à ya maa ce maamaake ηa ku ba inε ηa a mà iyi ide nηa í jε ntɔ.]

Laabaau jiidai iyi Luku í kò

Ide Sintè

¹⁻⁴ Baakòom Teofilu, ilu bèere nla, ò wa n ceè fò.

Í sílaam si n kòe tiauh ihè wa n sòe dee dee mii iyi í ce si anini nwa. Ine ña iyi à yòò hai sinte, nò à baa à je woo ce icèi ideu, anjai à sò wa. Iyi ine ña à gbòò, ine nkpò nkpòí í ce kookaai ku ba a kòò dee dee. Nò í sílaam si amu mò n kòe wa ku ba i mà kam kam iyi ide ña iyi à kòe siu ntòí, domi ò wúa ideu fei hai sinte.

*Amaleka gò wa fò idei kubíi
Zàa woo dasi iyi*

⁵ Si waati iyi Herodu í je ilaalui Zudee, woo weei Ilaaò gò í wa be à ya kpoo Zakari. Si wuai woo weei Ilaaò ña iyi í je ti Abiai í wa. Aboei à ya kpe Elizabeti. Si dimii Aròò iyi í je woo wee nla sintei Ilaaòui í wa. ⁶ Anja minji fei à je dee dee si wajui Ilaaò nò à waa jirima woodai Lafèe do ideè fei mam mam. ⁷ Amma a kù ne ama domi Elizabeti gbendai, nò anja minji fei à gbo tà.

⁸ Ajò nñu gò, Zakari wa ce icèi kuweeè si wajui Ilaaò domi si wuaèi kuweeu í to si. ⁹ Wee, à ya ta kpasai ku ba a mà ine iyi á lò si kpasèi Ilaaò koo jo tulare. Nòí ajò nñu be, kpasau í so Zakari, ñòí í jò í lò inò ileu koo jo tulareu. ¹⁰ Nò zamaqu fei wa ce kutòò waduude si waati iyi wa jo tulareu. ¹¹ Nòí amalekai Ilaaò gò í naa siè, wa leekí si awò

ñjei bi ku jo tulareu. ¹² Iyi Zakari í yòò ñòí zigie í da, nò njo í muu hee í caa. ¹³ Amma amalekau í sòò í ni, mà ò jò njo ku muè, Zakari. Ilaaò í gbò kutòòe. Elizabeti aboe á bíe ama inemòkò nò í sòò Zàa. ¹⁴ Aa ne inò didò nla nla nò ine nkpò á weè do inò didò na kubie, ¹⁵ si na iyi í jò ine nlaí á je si wajui Aò Lafèe. Kaa mò vèe, hee má je atè kulele mmu gò. Nò á kòò Hundei Ilaaò hai inòí iyeè. ¹⁶ Á jò inèi Izireli nkpò ku kpaasi idò nò a nyi wa bi Aò Lafèe nña. ¹⁷ Nñui á cuaa Ilaaò nò ku ye bei Elii walii nlaí takou. Gbugbàe mò á yei bei ti Elii. Á jò baa do ama nña ña a gbòsi nje, nò á jò hai gbò ide ña mò a ce lasabu bei ine dee dee ña.

¹⁸ Amma Zakari í sò amalekau í ni, amu wee ò gbo tà nò abom mò í ce ine ngbo. To, beirei an ce n mà iyi ideu á ce. ¹⁹ Nòí amalekau í jeaa í ni, amui Gabieli. Amui ò ya n wa bi Ilaaò n maa n ceaa ice. Nñui í bém wa n na n baè ide ku fò nò n sisie laabaau jiidau ihè. ²⁰ Amma i kù dasi idem nòu naane baa do iyi á na ku ce bii waatiè í to. Na nñu, aa deki, i kaa yòkò i fò ide má í gbe ajò iyi ideu í cei.

²¹ Wee ine ña à waa degbe Zakari, nò à biti do iyi wa kpe inò kpasèi Ilaaò be. ²² Iyi í fita wa, kù yòkò ku ba ña ide ku fò má, ñòí à mà iyi í ce kuye gòí si inò ileu be. Wa ba ña ide ku fò do awò ku nyisi iyi ntòí, amma kù yòkò ku fò ide do gele.

²³ Si anyii kuyeu, Zakari í mòsi icèe má hee í koo í to ajò iyi icèe í kpa iri inò kpasè

be. Nɔi í nyi ideε. ²⁴ Si anyie, Elizabethi aboe í ba así, nɔ wa singa arae zakai cukpa miu, í ni ^{*}, ²⁵ cɔ mii iyi Ilaaɔ́ í ceem. Í cɔm do iju jiida nɔ í nyaam anyɔ si wajui amanε ηa.

Amaleka wa fɔ idei kubí Jesu

²⁶ Iyi así Elizabethi í ba cukpa mεefa, ηɔi Ilaaɔ́ í be amaleka Gabieli Nazareti si ilei Galilee. ²⁷ Í bɔɔi bi mudεε gɔ iyi kù mà mɔkɔ, amma à mua awaasũ gɔ iyi à ya kpe Zozefu, si dimii ilaalu Davidi. Irii mudεεui í je Maari. ²⁸ Amalekau í lɔ bi tee í sɔɔ́ í ni, n̄ wa n̄ ceε fɔɔ, awɔ iyi Ilaaɔ́ í cea didɔ. Aɔ́ Lafɛέ í wεε do awɔ.

²⁹ Nɔi Maari í biti do ideu nɔ wa bee arae ide wa ni, yoomai í je yaasei fɔɔu ihε. ³⁰ Nɔi amalekau í sɔɔ́ í ni, mà jò njo ku muε Maari. Ilaaɔ́́ í ceε didɔ. ³¹ Aa ba así í bí ama inεmɔkɔ nɔ í sɔɔ́ Jesu. ³² Á na ku je inε nla. Amai Ilaaɔ́i aa ya kpoo, ηηu iyi kù ne saa. Aɔ́ Lafɛέ á coo ilaalu, á náa bommai Davidi balae. ³³ Nηui á je bomma si dimii Zakɔbu do ajɔ fei. Bommaε kaa ne kɔɔ́ †. ³⁴ Nɔi Maari í bee amalekau í ni, beirei á ce ku ce, si bei n̄ kù mà mɔkɔ.

³⁵ Nɔi amalekau í jeaá í ni, Hundei Ilaaɔ́i á naa sie, nɔ gbugbãε ku biie bei jji. Nηui í jò aa kpe ama kumá iyi aa na í biu Amai Ilaaɔ́. ³⁶ Elizabethi nyaanzeu mɔ iyi à ya maa kpe gbendau, do si agboεu

fei, í ne asíi ama inεmɔkɔ. Í wεε si cukpa mεefasiaε nsei. ³⁷ Maari, jò í mà iyi nkãma kù wεε iyi Ilaaɔ́́ í mɔngɔ.

³⁸ Nɔi Maari í ni, amu woo ce icei Aɔ́ Lafɛέi. Fei ndεε ku ceem bei í sɔm nɔu. Nɔi amalekau í ne.

Maari í bɔ Elizabethi ku cɔ

³⁹ Si anyii ηηu, ηɔi Maari í dede do saasa í dasi kpãa wa ne ikpa geete ηa, í bɔ ilu gɔ si ilei Zudee. ⁴⁰ Iyi í to be ηɔi í lɔ kpasɛi Zakari nɔ́ í ce Elizabethi fɔɔ. ⁴¹ Waati iyi Elizabethi í gbɔ fɔɔi Maariu, ηɔi amau í yaga si inɔε, nɔ Elizabethi í kɔɔ́ Hundei Ilaaɔ́. ⁴² Nɔ́ í dɔ́ anu hee lele í ni, Ilaaɔ́́ í weεε í re inaabo fei, nɔ kuweeu á sɔ si ama iyi aa na í bíu. ⁴³ Yooi n̄ je hee iyei Lafɛέm í naa bi tom. ⁴⁴ Waati iyi n̄ gbɔ fɔɔεu be, ama iyi í wa inɔm í yaga do inɔ didɔ. ⁴⁵ Ilu inɔ didɔi awɔ iyi ì dasi naane iyi mii iyi Ilaaɔ́́ í sɔε á na ku ce.

Iri ku kɔi Maari

⁴⁶ Nɔ Maari í ni, Idɔm wa saabu Aɔ́ Lafɛέ. ⁴⁷ Nɔ́ n̄ wεεɔ́ inɔ didɔ́ na irii Ilaaɔ́́ Woo faabam,

⁴⁸ Si na iyi í jò́ í kásim iju jiidaε, amu woo ce iceε iyi n̄ kù je ngɔgɔ.

Nɔ hai nsei inei andunya ηa fei aa maa ni amuu ilu inɔ didɔ́,

⁴⁹ Domi Ilaaɔ́, ilu gbugbã fei í ceem mii nla nla.

Iriέ í má.

⁵⁰ Í ya ce araarei inε ηa iyi à waa jirimae hee do ajɔ fei.

* **1:24** wa singa arae Ara ku singaeu kù je na anyɔ. Á yɔkɔ ku je wa bi ku maa wεε ηηu aká ku ba ku saabu Ilaaɔ́. † **1:33** Zakɔbu Zakɔbui á ya kpe Izireli má. Bii à ni á je bomma si dimii Zakɔbu, si dimii inei Izireli ηa feii à waa fãa.

51 Í ce ice gbugbã ña do
gbugbãí awɔɛ
Nɔ í fangaa inɛ ña iyi lasabui
idɔ ñña í nɛ faaɔ.

52 Í kɛkɛ ilaalu ña si batai
bomma ñña ña,
Nɔ í so ilu are ña lele.

53 Í jò inɛ ña iyi ari wa kpa à jɛ
mii jiida ña à yo,
Amma í lele ilu fia ña awɔ
ngbɛ.

54-55 Í sobi inɛi Izireli woo ce
icɛɛ ña,

Í ce araare ñña hee do ajɔ fei
Bei í tako í sɔ Aburhamu do
tɔkuɛ ña

Aña iyi à jɛ bala nwa ña.

56 Iri iyi Maari í kɔu mbɛ. Si
anyie nɔ í buba bi Elizabeti bɛ
zakai cukpa mɛɛta, í bei í nyi
ideɛ.

Kubí Zāa woo dasi inyi

57 Awaati í tɔ bii Elizabeti á
bí amaɛ, nɔ í bí ama inɛmɔkɔ.

58 Kpaasie ña do nyaanzeɛ ña
à gbɔ iyi Aɔ Lafɛɛ í ce araareɛ
ntɔ ntɔ, nɔ añaɔ ña à wɛɛɔ inɔ
didɔ ajɔ. 59 Si ajɔ mɛɛjɔsia à
naa ku dasi amau bango, nɔ
à waa bi à kpoo Zakari, irii
baaɛu. 60 Amma iyee í so ide í
ni, aawo, Zāai aa kpoo. 61 Nɔi à
sɔɔ à ni, si nyaanzeɛ inɛ kama
kù nɛ dimii iriu bɛ.

62 Nɔ à bee baaɛ do awɔ ku
ba a mà bei í bi a kpe amau.
63 Nɔi Zakari í tɔɔ mii gɔ si bii
á kɔ si, nɔ í kɔ í ni, Zāai í jɛ iriɛ.
Nɔ aña fei à biti. 64 Nɔi gbakā
Zakari í yɔkɔ í fɔ ide do geɛɛ,
nɔ í lɔsi ide ku fɔ wa saabuɔ
Ilaaɔ. 65 Nɔi njo í mu hee do
inɛ ña iyi à wa amɛɛ amɛɛ fei.
Nɔ si ilɛkoi geetei Zudee ña
fei inɛ ña à wasi ku ce faajii

ideu. 66 Inɛ ña iyi à gbɔ ideu fei
à ya maa muui si idɔ ñña nɔ a
maa ni, debɛi, beirei amau ihɛ
á na ku jɛ.

Mii ña iyi í ceu ihɛ fei wa
nyisi iyi gbugbãi Ilaaɔ í wɛɛ do
nɔu.

Iri ku kōi Zakari

67 Nɔi Zakari baai amau í kɔɔ
Hundei Ilaaɔ, nɔ í ce walii í ni,

68 Saabui í jɛ ti Ilaaɔ Lafɛɛi inɛi
Izireli ña

Si na iyi í jò í naa bi inɛɛ ña í na
í ya ña.

69 Nɔ í naa nwa Woo faaba ilu
gbugbã wa si nyaanzei
ilaalu Davidi amaacɛɛu,

70 Si bei í jò walii kumáɛ ñau à
fɔ wo hai ku kpe.

71 Nɔu á faaba wa hai si awɔi
mbɛɛ nwa ña,

Do hai bi inɛ ña iyi à cé wa fei.

72 Bɛɛbei í nyisi bala nwa ña
araareɛ,

Nɔ wa yeɔ gigii akabuu
kumáɛ.

73 Akabuuui í jɛ kuwā iyi í cea
Aburhamu bala nwa,

74 Í ni nɔu á nya wa hai si awɔi
mbɛɛ nwa ña,

Nɔ nɔu ku jò ka cea nɔu ice do
wɔkɔ.

75 Nɔ icɛ iyi aa ka ceau ku jɛ do
idɔ kumá nɔ ka jɛ dee
dee si wajuɛ do ajɔ fei si
kuwɛɛ nwa.

76 Nɔ awɔ amam, aa kpeɛ waliii
Ilaaɔ, nɔu iyi kù nɛ saa,

Domi aa cuaa Lafɛɛ i maa
teesea kpāa,

77 Nɔ aa jò inɛɛ ña a mà iyi
aña aa ba faaba waati
iyi Ilaaɔ á nya dulum du
ña.

78 Ntɔ ntɔ, araarei Ilaaɔ Lafɛɛ
nwa í lá si wa.

Na saabui araareui í jò inya kumá í naa si wa hai lele bei nunui daakò,

79 Ku ba ku má inya si iné ña iyi à waa buba si ilu kuku do si jjií iku

Ku maa neò awa fei si kpāai laakai akā.

80 Iri iyi Zakari í kōu mbe.

Si anyii ññu amau wa la, nò bisie wa kōsi nò í koo í wa ghabua hee í koo í tóò ajò iyi í nyisi arae bantuma si wajui iné Izireli ña.

2

Kubí Jesu

(Cò Matie 1:18-25)

1 Waati beɛbe, ilaalu nlai Romu iyi à ya kpe Ogusitu í na wooda í ni a ce iné ña kuka si ilɛɛ fei. 2 Kuka sinteu ihē à cooi si waati iyi Kiriniusi wa je ilu ilɛ si ilei Siri. 3 Nò iné fei í ne si iluɛ koo na iriɛ a kō si tia.

4 Nò Zozefu mō í ne hai Nazareti si ilei Galilee, í bō ilei Zudee si ilui Davidi iyi à ya kpe Betelehemu, domi ññu mō nyaanzei Davidii wa je. 5 Í bō ku na iriɛ, ññu do Maari aboe iyi í ne así *. 6 Si waati iyi à wa be, ajò í na í to bii á bí amaɛ. 7 Nò í bí ama sinteɛ, ama inemakò. Í biiɛ do aco nò í tō si bi ku jei angudā ña, si na iyi í jò inya kù wɛɛ bii iné njoo ña aa so.

Amaleka gò ña à naa bi woo degbe ña

8 Woo degbe gò ña à wa inò sako be, à waa degbe angudā ña idū. 9 Nò amalekai Aō Lafēɛ gò í faata si ña wa, nò inya

kumá nla gò í kaako ña. Inya kumáu amboei Lafēɛui. Nò njo í mu ña jiiida. 10 Amma amalekau í sō ña í ni, i maà jò njo ku mu ñe. Laabaau jiidai ñ naa ku sisi ññe, iyi á jea iné fei inò didō nla nla. 11 Laabaauu wee. Nnyi, si ilui Davidi, à bí ññe Woo faaba. Nñui í je Lafēɛ, iné iyi Ilaaō í cicau. 12 Yaase bei aa mōau ña wee. Aa ye ama kpōtō gò be à biiɛ do aco, wa sū si bi ku jei angudā ña.

13 Iyi í fō beɛbe í tā ñoi gbakā amaleka mmu gò ña à naa bi tee aña nkpō nkpō nò à saabu Ilaaō à waa ni, 14 ka jò irii Ilaaō ku ne amboe hee lele. Nò laakai ku sū ku wa si ile si iné ña iyi Ilaaō í bi.

Woo degbe ñau à bō Betelehemu

15 Nò amaleka ñau à jò ña à nyi lele. Si anyii ññu, woo degbe ñau à sabuu ñe à waa ni, debei, ka bō Betelehemu, kaa cō mii iyi í ce, iyi Aō Lafēɛ í jò à mō.

16 Nò à ce saasa à sei à koo. Nò à to nò à ye Maari do Zozefu, do ama kpōtō bii wa sū si bi ku jei angudā ña. 17 Iyi à yō, à waa sisi mii iyi amalekau í sō ña si gāmei amau. 18 Nò iné ña iyi à gbō idei woo degbe ñau fei ideu í ya mu ña bitii. 19 Amma Maari ñe wa mu fei ndɛɛ si idōɛ, nò wa lasabu si do laakai. 20 Nò woo degbe ñau à sinda à waa ne. Nò à waa nyisi amboei Ilaaō, à waa saabue na irii mii iyi à gbō do iyi à ye fei, domi

* 2:5 Maari aboe à ni Maari í je aboe si na iyi í jò añaò à wɛɛ, amma añaò à kù totō sɛɛ hee í koo í bíò Jesu.

fei ndεε í cei si bei amalekau í sisi nηa.

À bɔ̀ò Jesu kpasèi Ilaã

²¹ Si ajɔ mæejɔsia ηɔi à sɔ̀ɔ Jesu, iri iyi amalekau í ni a kpoo hai waati iyi iyeε kù ne as̃i. Ajɔ nηu be mɔi aa dasie bangɔ.

²²⁻²³ Mii iyi Moizi í kɔ si woodæ wee. Í ni, ama inemakɔ iyi à bí sinte fei aa nyaa ikãi ku je ti Ã Laf̃ε. Na ηɔi í j̀ɔ̀ iyi waati í to si bii aa ce kuwee Maari ku bei ku má si ayawo iyi í ceu Zozefu do Maari à so amau à bɔ̀ò Zeruzalemu ku ba a nyisi Ã Laf̃ε ²⁴ nɔ a ce kuwee. Kuweeu do kufe minji wala do ankasiidi minjii à ya coòɔ̀ si bei à kɔ̀ɔ̀ si woodai Ã Laf̃ε.

²⁵ Wee makɔ gɔ í wa Zeruzalemu be à ya kpoo Simẽ. Makɔu í je inε dee dee nɔ í mà bεerei Ilaã. Wa degbe inε iyi á na ku tũ idɔi inei Izireli ηa nɔ Hundei Ilaã í wεε do nηu. ²⁶ Hundei Ilaãu í sɔ̀ɔ̀ wo í ni á ye inε iyi Ã Laf̃ε í cicau ku bei ku ku. ²⁷ Nɔi Hundeu í tale siε kpasèi Ilaã ku bɔ. Iyi iyeò baai Jesu ηa à lɔ̀ɔ̀ε be ku ba a cea bei wooda í fɔ, ²⁸ ηɔi Simẽ í gbaa í muu si awɔε í saabu Ilaã wa ni,

²⁹ Laf̃ε, nsei j̀ɔ̀ amu woo ce icεε n j̀ɔ̀ andunya do laakai ku sũ si bei ì s̃m wo,

³⁰ Domi ijum í ye faabaε,

³¹ Iyi ì ce sɔ̀ɔ̀lue si wajui dimi fei.

³² Nηui í je inya kumá iyi á nyisi dimi mmu ηa kpãæ.

Nɔ nηui í je amboei inεε ηa, inei Izireli ηa.

Walii iyi Simẽ í ce

³³ Ide iyi Simẽ wa fɔ si gãmei amau í mu iyeò baæ fei biti. ³⁴ Simẽ í wee nηa nɔ í sɔ̀ Maari iyei Jesuu í ni, Ilaã í cica amau ih̃ei ku kεkε inε nkpɔ nɔ ku dede inε nkpɔ mɔ si inɔi inei Izireli ηa. Nηui Ilaã í be wa ku je bei nyinda, amma inε ηa aa kɔ siε. ³⁵ Nɔ lasabui idɔi inε nkpɔ kú fita gbugbãa. Awɔ takæ, inɔ ku fɔ á gũε ajɔ akã si idɔε bei taakuba.

Ana walii inaabo

³⁶ Inaabo walii gɔ mɔ í wa be à ya kpoo Ana, amai Fanueli si dimii Azεε ηa. Abou í gbo ntɔ ntɔ. Í ce muau zakai ad̃ mæje makɔε kù bei kù na kù wεε, ³⁷ nɔ í buba jaã ad̃ nkpɔ nkpɔ. Nsei abou í ne ad̃ cine do mεε, nɔ ci ya fita hai bantumai kpasèi Ilaã. Dasã do idũ fei, í ya maa cea Ilaã icei do anu kudĩ do kutɔ̀. ³⁸ Waati bεεbe nηu mɔ í sekeε si ηa wa, wa saabu Ilaã, nɔ í lɔ̀si idei amau ku sisia inε ηa iyi à waa degbe inε iyi á na ku faaba inei Zeruzalemu ηa fei.

³⁹ Waati iyi iyeò baai Jesu ηa à tã mii ηa iyi woodai Ã Laf̃ε í ni a ceu fei, ηɔi à nyi Nazareti ilu nηa si ilei Galilee. ⁴⁰ Nɔ amau wa la, gbugbãε wa k̃ɔ̀si nɔ í k̃ɔ̀ bisi. Nɔ did̃i Ilaã í wεεa.

Jesu í bɔ kpasèi Ilaã si waati iyi í ne ad̃ maateej̃i

⁴¹ Ad̃ fei iyeò baai Jesu ηa à ya bɔ jingauu Iku ku kuai Zeruzalemu. ⁴² Si waati iyi Jesu í ne ad̃ maateej̃i ηɔi à bɔ jingauu si bei à ne d̃ɔ̀nεε. ⁴³ Iyi jingauu í tã à waa ne,

ηοι Jesu í gbe Zeruzalemu be, amma baaε ηα a kù mà. ⁴⁴ A waa tamaa bei í wa si ino ηηai. Wee à nei zakai ajo akã, ηοι à dedee si inoi nyaanze ηηα ηα do kpaasi ηηα ηα. ⁴⁵ Amma a kù yoo, no à sinda à nyi ikpa Zeruzalemu à waa dedee. ⁴⁶ Si ajo metasia ηοι à yoo bantumai kpasē Ilaaō. Wa buba si aninii woo ko ine ηα si wooda ηα, wa gbō ide ηηα no wa bee ηα ide. ⁴⁷ Ine ηα iyi à waa gbō ideε fei à bitio bisie do si bei wa je ηηα ide. ⁴⁸ Iyi baaε ηau à yoo be, ηοι aηa mo à bito, no iyeε í ni, amam, na mii í ce ì ce nwa beεbe. Amu do baaε wee, à wasi ku dedee do ino ku fo nla nla. ⁴⁹ N̄oi í bee ηα í ni, na mii í ce ì waa dedeem ηα. I kù mà ηα iyi w̄ai Baam nii ñ ne n ce? ⁵⁰ Amma ide iyi wa s̄o ηau a kù gbō yaaseε.

⁵¹ N̄oi í too ηα à ne Nazareti no wa gbō ide ηηα. Wee iyeu wa mu ide ηau ih̄e fei si idoe. ⁵² Jesu í lá wa koo no bisie mo wa k̄osi no wa d̄oa Ilaaō si hee do amanε ηα fei.

3

WaaZOI Zāa woo dasi inyi
(C̄o Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Zāa 1:19-28)

¹ Iyi ilaalu nlai Romu iyi à ya kpe Tibee í ce adō maatū si bommaε, waati beεbe Ponsu Pilatii wa je ilu ilei Zudee, no Herodu mo wa je ine ngbo si ilei Galilee, no Filipu ifoεu mo wa je ine ngbo si ilei Iture do Takoniti, no Lisania mo wa je ine ngbo si ilei Abileni. ² Ani do Kaifu ηα mo à waa je woo wee nlai Ilaaō. Waati beεbei

Ilaaō í s̄o Zāa amai Zakari ide si gbabua. ³ No Zāa í b̄o si ilu ηα iyi à wa k̄okoi idoi Zuudεε fei wa waazo ηηα wa ni, i kpaasi ido ku ba Ilaaō ku kpa idei dulum du ηε no a dasi ηε inyi. ⁴ Beεbei ide iyi walii Ezai í k̄o si tiaeu í ce. Í ni,

Imui ine go wa d̄o anu si gbabua wa ni,

I teese kp̄ai Laf̄εε ku te ηα.

⁵ No aa d̄i l̄oma ηau fei.

No geete do iri kuta fei á munga anu,

No kp̄aa ku ka ηα fei aa te,

Kp̄aa iyi í s̄ami fei á s̄la.

⁶ Ine fei á ye b̄ei Ilaaō wa faaba wa.

⁷ Zamaa nkp̄o nkp̄oi wa koo bi Zāa ku dasi ηα inyi. No í s̄o ηα í ni, inε ine buu ηα bei njo wukuku, yooi í s̄o ηε í ni í saa id̄ok̄oi kiitii Ilaaō iyi á na ku naau. ⁸ Na ηηu, i ce kookoosu jiida i nyisiō iyi ì kpaasi ido ηα, no ì maà tamaa mà aa ba faaba ηα si na iyi í j̄o ì ya maa ni inε ì je dimii Aburhamu ηα. Ñ wa n s̄o ηε, Ilaaō á ȳk̄o ku so kuta ηau ih̄e ku ce ηα dimii Aburhamu ηα. ⁹ Wee dagba wa k̄a si j̄i t̄a m̄om a daō icue. Na ηηu, j̄li iyi kù waa so iso jiida fei aa daa a dasi ina.

¹⁰ N̄oi zamaau í beε wa ni, debei, beirei aa ka ce. ¹¹ No í je ηηα í ni, ine iyi í ne ib̄o minji ku so akã ku mua kpaasie iyi kù ne, no ine mo iyi í ne ije ku kp̄ō do kpaasie. ¹² Woo gba fiai lempoo go ηα mo à naa a dasi aηa mo inyi, ηοι à beε à ni, Meetu, beirei aa ka ce. ¹³ N̄oi í s̄o ηα í ni, i maà gba ku l̄o zaka bei à da ηηε. ¹⁴ N̄oi sooge go ηα mo à beε à ni, awa

mə ni, beirei aa ka ce. Nə í sǝ
 ɲa í ni, i maà ya gba fiái inɛ gɔ
 do gbugbǎ ɲa, nə i maà ya má
 inɛ gɔ ide, nə i maà ya donda
 iyi à waa sǎ nɲɛ.

15 Inɛ ɲau à waa cɔ kpāai inɛ
 iyi Ilaaǎ í cicau nə à waa lasabu
 si idɔ ɲɲa mà Zāai í jɛ inɛɛu.
 16 Nə Zāa í sǝ aɲa fei í ni, inyii
 amu n̄ wa n dasi ɲɛ, amma inɛ
 gɔ wa naa iyi í rem do gbugbǎ.
 N kù to n fū baa ikūi baataɛ.
 Nɲui á da ɲɲɛ si Hundei Ilaaǎ
 do ina. 17 Wa mu kaale ku fɛ
 bileɛɛ si awɔ, nə ku kpā bileeu
 bii à kpokpɔɛ, nə ku ko yɔyɔɔu
 ku dasi aka, sakou mə ku dasi
 ina iyi ci ya ku.

18 Do faaji nkpɔ gɔ ɲa məi
 Zāa wa ceaɔ inɛ ɲa waazoi
 laabaau jiidau.

19 Amma hai tako ilaalu
 Herodu í so Heriodiasi, aboi
 ifɔɛ, í jɛ aboɛ, ɲɔi Zāa í gbagba
 siɛ ɲa ideu do na daa laalɔ
 ɲa iyi í ce fei wo. 20 Si antai
 laalɔ ɲa iyi Herodu wa ce, do
 ankāanyi í na í jɔ̀ à mu Zāa à
 dasiɛ piisǝ má.

Inyi ku dasii Jesu

(Cɔ Matie 3:13-17; Maaku
 1:9-11)

21 Zāa í wasi inɛ nkpɔ nkpɔ
 ku dasi inyi si waati iyi a kù
 dasiɛ piisǝ, ɲɔi Jesu mə í naa
 bi tɛɛ, nə í dasi Jesu mə inyi.
 ɲɔi Jesu wa ce kutɔɔ nə lelei
 Aǎ í cǐ, 22 nə Hundei Ilaaǎ í de
 siɛ wa hai lele do ara gɔ bei
 ankasiidi. Nə à gbɔ ide ku fɔ
 gɔ wa hai lele í ni, awɔu amam
 nii, n̄ biɛ jiidá jiidá. Siɛi inɔ
 didǝm fei í ya wa.

Balai Jesu ɲa

(Cɔ Matie 1:1-17)

23 Jesu í to adǝ kuntaa í bei
 í sinti icɛɛ. Inɛ ɲa à ya maa
 cɔɔi bei amai Zozɛfu *. Balai
 Zozɛfu † ɲa wee 24 Heli do
 Matati do Levi do Mɛliki do
 Zanaí Zozɛfu, 25 do Matatia do
 Amɔsu do Naumu do Esili do
 Nagai, 26 do Maatu do Matatia
 do Semɛni do Zozeki do Zoda,
 27 do Zoanani do Reza do
 Zorobabeli do Salateli do Neri,
 28 do Mɛliki do Adi do Kosamu
 do Elimadamu do ɛɛ, 29 do
 Zozue do Eliezɛɛ do Zorimu
 do Matati do Levi, 30 do
 Simeǎ do Zuda do Zozɛfu do
 Zonamui do Eliakimu, 31 do
 Melea do Mɛna do Matata do
 Natāa do Davidi, 32 do Izai do
 Obɛdi do Boazi do Salumɔ do
 Nasǝ, 33 do Aminadabu do
 Adimi do Aani do Esiromu do
 Perɛzi do Zuda, 34 do Zakɔbu
 do Izaaki do Aburahamu do
 Tera do Nakɔ, 35 do Seruku
 do Ragau do Falɛki do Ebeɛ
 do Sala, 36 do Kainamu do
 Aafasadi do Semu do Nowee
 do Lamɛki, 37 do Matusala do
 Enɔku do Zeredi do Maleleli
 do Kainamu, 38 do Enɔsi do
 Sɛti do Adamu do Ilaaǎ.

4

Seetam í lɛlɛ Jesu

(Cɔ Matie 4:1-11; Maaku
 1:12-13)

1 Jesu í kǝɔ Hundei Ilaaǎ nə í
 baa hai idoi Zuudɛɛ. Nə Hun-
 deu í bɔɔɛ si gbabua. 2 Nə
 Seetam í lɛlɛɛ bɛ zakai ajɔ ciiji.
 Nə si ajɔu bɛ fei kù jɛ nkāma.
 Iyi baai ɲɲu í lɔ, ɲɔi ari wa
 kpaa. 3 Nə Seetam í sǝɔ í ni,

* **3:23** à ya maa cɔɔi bei amai Zozɛfu Ntɔ ntɔ Zozɛfu kù tɔtɔ sɛɛ do Maari à bei à bí
 Jesu. Ilaaǎi í jɛ baaɛ. † **3:23** balai Zozɛfu Tengi ihɛ ideí balai Maarii à waa fɔ. Bii à
 ni balai Zozɛfu, na iyi aɲaɔ Maari à so njei.

bii awəu Amai Ilaađi do ntə, jə kutau ihē ku kpəð pēε. ⁴ Nə Jesu í jεaa í ni, kukəi idei Ilaađ í ni, amanε ci ya wεε na ije nηu akā.

⁵ Nə Seetam í bəðε hee antai iri kuta gə, í nyisiε bommai andunya fei si iju kāmεε. ⁶ Nə í səə í ni, amboei bomma ηau fei an muuε nə an jə i ne yiiko si ηa. Inε iyi ñ bi, lafēi an mua, si na iyi í jə à nam nii. ⁷ Na nηu, bii ì naa ì gule si wajum, fei ndεε á je tεε. ⁸ Nə Jesu í jεaa í ni, kukəi idei Ilaađ í ni, Ađ Lafēεi aa gulea, nə nηu akāi aa təə.

⁹ Nə Seetam í gbāa í bəðε Zeruzalemu nə í gūðε hee si antai ile lelei kpasēi Ilaađ nə í səə í ni, bii awəu amai Ilaađi, fo i dinga ile, ¹⁰ domi kukəi idei Ilaađ í ni, Ilaađ á na amalekaε ηa wooda na iriε a maa degbeε, ¹¹ nə a maa mue si awə ku ba i maà ti i koosε si kuta. ¹² Nəi Jesu í jεaa í ni, kukəi idei Ilaađ í ni, maà ti i sii Ađ Lafēεε. ¹³ Iyi Seetam í leleε si bisie ηau be fei í tā, ηəi í jəð titā í ne hee waati mmu gə má.

Jesu í sinti icεε Galilee

(Cə Matie 4:12-17; Maaku 1:14-15)

¹⁴ Nə Jesu í nyi ikpa ilei Galilee do gbugbāi Hundei Ilaađ, nə iriε í fangaa si ileu fei. ¹⁵ Wa kə ηa si cioi idei Ilaađ ile bii Zuifu ηa à ya ce kutətəə nηa ηa, nə inε fei wa saabue.

À kəsi Jesu Nazareti be

(Cə Matie 13:53-68; Maaku 6:1-6)

¹⁶ Nə Jesu í bə Nazareti ilu bii í je amau. Nəi si ajəi kusimi í bə ile bii Zuifu ηa à ya ce

kutətəəu si bei í ne dəəneε. Nəi í dede ku cio tia. ¹⁷ Nəi à náa tia iyi Ezai waliu í kə. Si bei wa fūu ηəi í kā si kukə gə iyi wa ni,

¹⁸ Hundei Ađ Lafēε í wa sim.

Í cicaam n sisiaò ilu are ηa laabaau jiidau.

Í bεm n koo n sə inei piisəə ηa n ni aa jə ηa a ne

Nə n sə fεεju ηa n ni aa ye ilu má,

Nə n jə inε ηa iyi inε ηa à waa taa gbugbā a ne ara nηa.

¹⁹ Nə n sisia inε ηa n ni awaatii didəi Lafēε í to wa.

²⁰ Nəi Jesu í ka tiau má í sindoa woo ce icεu nə í buba. Nəi inε ηa iyi à tətəə be fei à kāsie iju. ²¹ Nəi í sinti ideε ku sə ηa í ni, nnyii kukəi idei Ilaađ iyi ì gbə nseiηu ηa í kə.

²² Nəi aηa fei à waa jεaa sεeda jüida, nə biti í mu ηa do ide didə iyi wa fita hai si geleεu. À ni, kù je amai Zozefuu mbe ya. ²³ Nə Jesu í sə ηa í ni, kù ne sika aa kpaam məndau ihē í ni ηa, awə lokotoro, faaba araε. Ce ilue ihē mii ηa iyi à gbə ì ce Kaperanumu fei. ²⁴ Amma an sə ηε, walii kāma kù wεε iyi í ya ne beεε si ilui nηu takae. ²⁵ Ì mà sāa sāa ηa iyi ari nla gə í ce si ileu fei si waatii Elii walii nla. Ijì kù rə si afei adə mεeta do cukpa mεefa, ma irei. Waati beεbe inaabo jaađ nkpəi í wa si ilei Izireli. ²⁶ Do nηu fei, Ilaađ kù be Elii walii nla bi kāma nηa bii kù je bi jaađ gə í wa Sareputa si ilei

Sidṣo *. 27 Nṓ dintε nkpṓ mṓi í wεε wo si ilei Izireli si waatii Elizee waliuu. Do nṓu fei, kù jḡ gṓgṓ nṓa gṓ ku ba iri, bii kù jε Naama inei ilei Siriu.

28 Iyi Jesu í fṓ bεεβε í tā ṓi idoi inε ṓa iyi à wa ile bii à ya ce kutṓtṓu bε fei í kṓ. 29 ṓi à dede à lelee hai inṓ iluu à bṓḃε hee si antai iri kuta si bii à ma ilu nṓa ku ba a taleε wa ile. 30 Amma í lṓ anini nṓa bε í nεε.

*Jesu í lele inei inṓkoi inε gṓ
(Cṓ Maaku 1:21-18)*

31 Nṓ Jesu í bṓ Kaperanumu, ilui Galilee gṓ nṓ wa kṓ inε ṓa si cioi idei Ilaaḡ si ajṓi kusṓmi.

32 Wa kṓ ṓa si cio do yiiko. Nṓui í jḡ ideu í tosi ṓa. 33 Wee mṓkṓ gṓ í wa ile bii Zuifu ṓa à ya ce kutṓtṓu bε í nε inei inṓko, ṓi í dṣ anu hee lele í ni, 34 mii í wa si gāmei awae ṓa awṓ Jesu inei Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ñ mà inε iyi í jε. Awṓi ì jε inε kumá iyi Ilaaḡ í bε wa. 35 ṓi Jesu í la siε í ni, coko, fita hai si mṓkṓu. ṓi inei inṓkou í ta mṓkṓu ile si anini nṓa, nṓ í fita siε, kù mεε.

36 ṓi aṓa fei à biti, à bee nje aṓa duusṓṓ à waa ni, ide dimi yoomai ihě. Mṓkṓu wee wa sṓ inei inṓko ṓa ide do yiiko do gbugbā nṓ à waa fita. 37 ṓi iriε í fangaa si ilεkoi iluu fei.

*Jesu í jḡ bṓṓ nkpṓ í ba iri
(Cṓ Matie 8:14-17; Maaku 1:29-34)*

38 ṓi Jesu í fita hai ile bii à ya ce kutṓtṓu, nṓ í bṓ kpasēi Simṓṓ. Wee iyei aboi Simṓṓu

wa ce bṓṓi ara gbāa ntṓ ntṓ. ṓi à tṓε ku jḡ ku ba iri. 39 ṓi í kṓmba si abou í la si ara gbāau nṓ í nya. Nṓ abou í dede gbakā í yaaε ṓa.

40 Alei ajṓ nṓu iyi inunu í lṓ, ṓi inε ṓa iyi inε nṓa ṓa à waa ce bṓṓ dimi ikā ikā fei à wasi ku naaḡ ṓa wa bi tεε. Nṓ í lesi aṓa fei awṓ í jḡ à ba iri. 41 Inei inṓko ṓa mṓ à fita hai si inε nkpṓ, à dṓḃ anu à waa ni, awṓi ì jε Amai Ilaaḡ. Amma Jesu í la si ṓa nṓ wa ganji ṓa ide ku fṓ domi à mà iyi nṓuu inε iyi Ilaaḡ í cicai.

*Jesu wa waazo ilei Zudee
(Cṓ Maaku 1:35-39)*

42 Iyi iju í má ṓi Jesu í fita hai inṓ ilu í bṓ gbabua. ṓi zamaa nkpṓ nkpṓ gṓ wa dεdεε. Iyi à to bi tεε ṓi à tṓε suuru ku maà nε ku jḡ aṓa. 43 Amma í sṓ ṓa í ni, kù nε bei an ce iyi n kù waazo laabaau jiidai bommai Ilaaḡ si ilu mmu ṓa má, domi na nṓui à bεm wa. 44 Iyi í fṓ bεεβε í tā nṓ í koo í dabii wa ce waazo ile bii Zuifu ṓa à ya ce kutṓtṓ ṓa ilei Zudee.

5

*Jesu wa kpe mṓcṓ sintε ṓa
(Cṓ Matie 4:18-22; Maaku 1:16-20)*

1 Ajṓ nṓu gṓ Jesu wa leeki kṓkṓi tenku iyi à ya kpe Genesareti, nṓ zamaa nla gṓ wa mantee ku ba a gbṓ idei Ilaaḡ. 2 Nṓ í ye akṓi inyi minji itii tenkuu bε. Amma sṓṓkṓ ṓau à fita à waa wiε taaḡ nṓa ṓa. 3 Nṓ Jesu í lṓ inṓ akṓi inyi

* 4:26 Sareputa si ilei Sidṣo Sareputa do Sidṣo fei irii ilu ṓai, amma bii à waa fṓ idei ilu ṓa iyi à wa kṓkṓi Sidṣo, si ilei Sidṣo à ya ni à wa.

akā. Akāi inyi iyi í ló siu ine n̄ɲu ti Simōai. Nō í kpe Simōai í tōae í ni ku na ku sekeēð akōu hai it̄i inyiu keeke. N̄oi í buba si inōi akōu, wa kō zamaau si cio.

⁴ Iyi í fō ideē í tā nō í sō Simōai í ni, bōð akōu si bua, nō í le taao n̄ɲe n̄a si inyiu i mu cēe n̄a. ⁵ N̄oi Simōai í sōai í ni, Mēetu, à ce ice do idū fei a kù mu ngōgō. Amma si bei awōi ì fō, an dasi taao n̄au inō inyi.

⁶ N̄oi à dasi taao n̄n̄a n̄au inō inyi. Iyi à dasi n̄oi à mu cēe bututu hee taao n̄n̄a n̄au à waa bi a ga. ⁷ Nō à kpe kpaasi n̄n̄a n̄a iyi à wa si akō minjisiau do awō a naa a sobi n̄a. Iyi ān̄a mō à naa nō akō minjiu fei í kō do cēe hee wa bi ku mi. ⁸ Iyi Simōai Piēe í ye mii nōu í ce beēbe n̄oi í koo í gule si wajui Jesu í ni, Lafēe, tekēe hai bi tom, domi amuu ilu dulum nii. ⁹ Í fō beēbei si na iyi í j̄ð n̄jo í muu, n̄n̄u do kpaasie n̄au fei na cēe nkpō nkpō iyi à muu. ¹⁰ Beēbe mōi n̄jo í mu kpaasi minjie n̄a, Zaaki do Zāa amai Zebedee n̄au. Amma Jesu í sō Simōai í ni, maà j̄ð n̄jo ku muē. Beēbei ine n̄a iyi aa toom n̄ai aa ya maa dēde. ¹¹ N̄oi à bōð akōi inyiu ice nō à j̄ð fei ndee à waa too Jesu.

Jesu í j̄ð dintē gō í ba iri

(Cō Matie 8:1-4; Maaku 1:40-45)

¹² Si anyii n̄n̄u Jesu í wa si ilu gō be, nō mōkō gō í naa bi tēe. Mōkōu wa ce bōai dintē j̄ida. Iyi í ye Jesu n̄oi í naa í seebata si wajuē í tōae suuru í ni, Lafēe, bii ì bi, aa yōkō i j̄ð n̄ ba iri n̄ je ine iyi í má. ¹³ N̄oi Jesu í

yō awōe í luu nō í ni, ñ bi. Ba iri nō i je ine kumá. Be gbakā bōai dintēu í nya. ¹⁴ N̄oi Jesu í sōai í ni ku maà sō ine kāmā ideu be, amma koo nyisi arae bi woo weei Ilaaōu. Nō í ni ku ce kuwee iyi Moizi í j̄ileu. Kuweeu bei á nyisi ine n̄a iyi ì je ine iyi í má bebei. ¹⁵ Do n̄n̄u fei, iriē í fangaa wa kōōsi, nō zamaa nkpō nkpō í ya maa tōtō bi tēe ku ba a gbō idee nō ku ba a ba iri si bōō n̄n̄a n̄a. ¹⁶ Amma Jesu í ya bō gbabuai n̄n̄u akā koo ce kutō.

Jesu í j̄ð weēge gō í ba iri

(Cō Matie 9:1-8; Maaku 2:1-12)

¹⁷ Ajo n̄n̄u gō Jesu wa kō ine n̄a si cio. Wee Farisi do woo kō ine n̄a si wooda gō n̄a à waa buba be. À naai hai Zeruzalemu do hai ilu n̄a iyi à wa ilei Zudee do ilei Galilee fei. Nō ine n̄a à waa ye gbugbāi Lafēe Jesu waati iyi í j̄ð bōō n̄a à waa ba iriu. ¹⁸ N̄oi ine gō n̄a mō à naa be à waa so weēge gō wa si makēe. Nō à waa dēde bei aa ce a lōde ile a koo a j̄lōō si wajui Jesu. ¹⁹ Amma a kù ba do bii aa lōde na irii zamaau, n̄oi à koo à gū antai ileu, à luu nō à kitaae do makēeu si aninii zamaau si wajui Jesu. ²⁰ Iyi Jesu í ye naane n̄n̄a n̄oi í sō weēgeu í ni, mōkōoyi, ñ kpa ideu dulum dēe. ²¹ Woo kō ine n̄a si wooda do Farisi n̄a à wasi ku bee ara n̄n̄a ide à waa ni, yooi inēeu ihē í je iyi wa bu Ilaaō. Yooi á yōkō ku kpa ideu dulum dii ine gō bii kù je Ilaaō n̄n̄u akā. ²² Amma Jesu í mà lasabui idō n̄n̄a, n̄oi í bee n̄a í ni, na mii í j̄ð ì waa ce

dimii lasabu beɛbe si idɔ nɛɛ
 ɲa. ²³ Yoomai í faala í re, inɛ
 ku sɔ inɛ gɔ ku ni ñ kpa ide
 dulum deɛ, walakɔ ku ni ku
 dede ku nɛ. ²⁴ Amma ñ bi í mà
 ɲa iyi amu Amai Amanɛ ñ nɛ
 gbugbã n kpa ide dulum dii
 inɛ ɲa si andunya.

Iyi í fɔ beɛbe í tã ɲɔi í sɔ
 wɛɛɛɛ í ni, dede í so makɛɛɛ í
 bɔ kpasɛ. ²⁵ ɲɔi gbakã wɛɛɛɛ
 í dede si waju ɲɲa, í so makɛɛ
 iyi wa sũ siu, nɔ wa nɛ kpasɛ
 wa saabuò Ilaaɔ. ²⁶ ɲɔi aɲa fei
 à bití à waa saabuò Ilaaɔ. Nɔ í
 bei wa mu ɲa à waa ni, à yɛ mii
 maamaake nnyí.

Jesu í kpe Levi

(Cɔ Matie 9:9-13; Maaku
 2:13-17)

²⁷ Si anyii nɲu, Jesu í fita wa
 nɛ si inɔ ilu. Nɔ í yɛ woo gba
 fiaí lɛmpoo gɔ à ya kpoo Levi,
 wa buba ile bi ku ce icɛɛ, nɔ
 Jesu í sɔɔ í ni, toom wa. ²⁸ ɲɔi
 Levi í dede, í jò mii ndɛɛ fei í
 tooɛ.

²⁹ Si anyiɛ, í cea Jesu jingau
 nla gɔ si kpasɛɛ. Woo gba fiaí
 lɛmpoo bututu do inɛ gɔ ɲa
 mɔ à waa ba ɲa ku jɛ. ³⁰ Wee
 Farisi gɔ ɲa à wa be do Farisi
 mmu gɔ ɲa iyi à jɛ woo kɔ inɛ
 ɲa si wooda ɲa. Aɲai à waa
 gbagba si mɔcɔi Jesu ɲau à waa
 ni, na mii í ce ì jɛ ì waa mɔ ɲa
 do woo gba fiaí lɛmpoo do inɛ
 laalɔ ɲa. ³¹ Iyi Jesu í gbɔ beɛbe
 ɲɔi í jɛ ɲɲa í ni, ilu baani ɲa a
 kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù jɛ
 bɔɔ ɲa. ³² Beɛbe mɔi n kù naa
 ku kpe inɛ dee dee ɲa, amma
 ilu dulum ɲai ñ naa ku kpe a
 kpaasi idɔ ɲa.

Jesu wa fɔ ideí anu ku dɔ
 (Cɔ Matie 9:14-17; Maaku
 2:18-22)

³³ ɲɔi inɛ ɲau à bee Jesu má
 à ni, beirei í ce mɔcɔi Zãa woo
 dasi inyiu do ti Farisi ɲa à ya
 dɔ anu a maa ceò kutɔɔ, nɔ wee
 mɔcɔɛ ɲa a ci ya dɔ anu. À ya
 maa jei nɔ a maa mɔ. ³⁴ ɲɔi
 Jesu í bee ɲa í ni, aa yɔkɔ í jò
 kpaasii mɔkɔ titɔ ɲa à dɔ anu
 si waati iyi mɔkɔ titɔu í wa inɔ
 ɲɲa? ³⁵ Amma ajɔ wa naa iyi
 aa nya mɔkɔ titɔu hai si inɔ
 ɲɲa. Waati beɛbei aa dɔ anu.
³⁶ ɲɔi í kpa ɲɲa mɔnda gɔ í ni,
 a ci ya ga ibɔ titɔ a sɔò ibɔ ngbo.
 Bii ì ce beɛbe, ì beje ibɔ titɔu
 mbe nɔ jaɛ titɔu á weɛi ikã kaa
 ce si ibɔ ngbou. ³⁷ Inɛ gɔ ci ya
 nɔ kù dasi vɛɛ titɔ iyi wa gba
 si bɔgɔ bata ngbo ɲa. Bii í ce
 beɛbe, vɛɛu á jò bɔgɔ ɲau ku ga,
 vɛɛu ku nikã nɔ bɔgɔ ɲau ku
 beje. ³⁸ Amma à ya dasi vɛɛ
 titɔi si bɔgɔ titɔ ɲa. ³⁹ Nɔ inɛ gɔ
 kù weɛ iyi á mɔ vɛɛ nwo nɔ ku
 bi vɛɛ titɔ má, domi á ni nwou
 í cea ɲɲu.

6

Jesu wa fɔ ideí ajɔi kusɔmi
 (Cɔ Matie 12:1-8; Maaku
 2:23-28)

¹ Si ajɔi kusɔmi gɔ Jesu wa
 too kɔɔi ile gɔ, ɲɔi mɔcɔɛ ɲa
 à wɔ amaajɛ iyi à gbɛ si ilɛu
 à nunu ijue sí awɔ à waa ɲɔ.
² ɲɔi Farisi gɔ ɲa à bee ɲa à ni,
 na mii í jò ì waa ce mii iyi a kù
 nɛ kpãai ku ce si ajɔi kusɔmi.
³ ɲɔi Jesu í bee ɲa í ni, ì kù cio
 mii iyi Davidi í ce, nɲu do inɛɛ
 ɲa, si waati iyi ari wa kpa ɲau?
⁴ Í lɔ kpasɛi Ilaaɔ nɔ í so pɛɛ iyi

à jilea Ilaaḥ í je, nḥu do inee ḥa. Wee à ganji ine fei ku je p̄ēu be bii kù je woo weei Ilaaḥ ḥa aḥa akā. ⁵ Nō Jesu í s̄ḥ ḥa má í ni, amu Amaí Amane, amui ñ je ine ngboi ajoi kusími.

Ine iyi awō akāe í ku

(Cō Matie 12:9-14; Maaku 3:1-6)

⁶ Si ajoi kusími mmu gō, Jesu í lō ile bii Zuifu ḥa à ya ce kutótōu nō í wasi ku cea ine ḥa cioi ideí Ilaaḥ. Wee mākō gō í wa be, awō nḥee í ku í gbe. ⁷ Woo kō ine ḥa si wooda do Farisi ḥa à kāsí Jesu iju, à waa cō mà á jō ineeu ku ba iri si ajoi kusími. À waa cōḥ domi à waa bi a ye taaleei. ⁸ Amma Jesu í mà lasabu nḥa, ḥoi í s̄ḥ mākō iyi awōe í kuu í ni, dede i leekí si anini nḥa be. Nō í dede í leekí. ⁹ Nō Jesu í ni, ñ wa n bee ḥei, si ajoi kusími, í s̄ḥa amanē ku ce jiida de mà laalō, ku faaba amanē de, mà ku kpaá. ¹⁰ Nḥoi í cō aḥa fei í kaako ḥa, nō í s̄ḥ mākōu í ni, te awōe. Iyi í te awōu ḥoi í baa dee dee. ¹¹ Nḥoi idō nḥa í k̄ḥ, nō à waa busi nḥe bei aa cea Jesu.

Jesu í cica woo be maateoji nau

(Cō Matie 10:1-4; Maaku 3:13-19)

¹² Waati beēbe Jesu í koo í gū iri kuta gō ku ce kutō. Nō idūu fei í wasi ku ce kutō. ¹³ Iyi iju í má í tótō mōcōe ḥa nō í cica amanē maateoji si inō nḥa, í s̄ḥ ḥa woo be ḥa. ¹⁴ Iri nḥa wee, Simōo iyi í s̄ḥ Piēe, do Anderee ifōe, do Zaaki do Zāa do Filipu do Baatelemi ¹⁵ do

Matie do Tomaa do Zaaki amai Alifee, do Simōo inei igbei Zelotu *, ¹⁶ do Zudasi amai Zaaki, do Zudasi Isikarioti iyi á na ku zambaeu.

Didō do ijuukpā

(Cō Matie 4:23-25; 5:1-12)

¹⁷ Waati iyi Jesu í cica woo be maateoji nau í tā ḥoi aḥaḥ ḥa à kita wa à waa leekí si ile ku munga anu gō. Tengi bei mōcō nkpōe nau à wa do zamaa nla gō. Ine nau à naai hai ilei Zudee fei do Zeruzalemu ilu nlae, do hai Tii do Sidō, ilu ḥa iyi à wa ikpa bi inyi dūdū. ¹⁸ À naa bi tēei ku ba a gbō idee nō a ba iri si bōḥ nḥa. Ine ḥa iyi inei inōko ḥa à sinda iri nḥa à ba iri. ¹⁹ Nḥoi ine nau fei à waa de ku luu, domi gbugbā nla nla í ya fita sie nō ku jō aḥa fei a ba iri.

²⁰ Nḥoi Jesu í cō mōcōe nau í ni,

Ilu inō didō ḥai inḥe ilu are ḥa, domi inḥei ì je inei bommai Ilaaḥ ḥa.

²¹ Ilu inō didō ḥai inḥe iyi ari wa kpa si nsei domi Ilaaḥ á jō ì yo ḥa.

Ilu inō didō ḥai inḥe iyi ì waa kpata si nsei, domi aa na ì nyaanyi ḥa.

²² Inḥe ilu inō didō ḥai bii ine ḥa à cé ḥe, nō à lele ḥe hai inō nḥa, nō à waa bu ḥe, nō à waa s̄ḥ ḥe iri laalō na irii amu Amaí Amane. ²³ Ajō nḥu, ì jō inō nḥe ku d̄ḥ, ì fo ì dingaa do inō didō, domi riba iyi à jile nḥe lelei Aḥ í la. Ine nau be, beēbei mōi bala nḥa ḥa à cea walii nau wo.

* **6:15** igbei Zelotu inei igbei Zelotu ḥai à waa jabu ku ba Zuifu ḥa a ne ara nḥa hai si awōi inei Romu ḥa.

24 Amma ino kufɔi á je ti inɛ ilu fia ɲa, domi ì ba ino nɲe í tũ tã ɲa.

25 Ino kufɔi á je ti inɛ iyi ì wa si ayo si nsei, domi ari á na ku kpa ɲe.

Ino kufɔi á je ti inɛ iyi ì waa nyaanyi si nsei, domi aa na i kpata i maa cã kpokpo ɲa.

26 Inɛ ilu ino kufɔ ɲai bii inɛ fei wa saabu ɲe domi beɛbei bala nɲe ɲa à cea walii ilu ibo ɲau wo.

I bi mbeɛ nɲe ɲa

(Cɔ Matie 5:38-48; 7:12a)

27 Amma inɛ iyi ì sotì ì waa gbɔ idem ɲa, ñ wa n sɔ ɲei, i ya bi mbeɛ nɲe ɲa, nɔ inɛ ɲa iyi à cé ɲe i ya ce nɲa jiiida ɲa. 28 I weea inɛ ɲa iyi à waa ce ikpe ɲe, nɔ i ya cea inɛ ɲa iyi à waa ce nɲe laalɔ kutɔɔ ɲa. 29 Bii inɛ gɔ í sambalɛ, toa kekele akãe má. Inɛ iyi í gba ibo kumbooɛ, maà ti i kɔ ku so danzigie má.

30 Bii inɛ gɔ í tɔɔe mii gɔ, muaa. Bii inɛ gɔ í so mii ndee gɔi, maà ti i beee má. 31 Dimi iyi ì bi inɛ ɲa a ce nɲe, inɛ mɔ i ce nɲa dimi nɲu.

32 Bii inɛ ɲa iyi à bi ɲe aɲa akãi inɛ mɔ ì bi ɲa, saabu yoomai ì ne ɲa. Baa woo ce laalɔ ɲa taka nɲa à ya bi kpaasi nɲa ɲa. 33 Bii inɛ ɲa iyi à waa ce nɲe jiiida, aɲai inɛ mɔ ì waa sãa gbese, saabu yoomai ì ne ɲa. Baa woo ce laalɔ ɲa taka nɲa à ya ce beɛbe. 34 Bii ì waa wẽa inɛ ɲa ngɔgɔ na iyi í jò ì waa tamaa aa na a sã nɲe, to, saabu yoomai ì ne ɲa. Baa woo ce laalɔ ɲa taka nɲa à ya wẽa nɲe nɔ a sã. 35 Amma i bi mbeɛ

nɲe ɲa, i ce nɲa jiiida ɲa, i ya wẽ nɲa i maà cɔ kpãai ku sã ɲa. Bii ì waa ce beɛbe ɲa, riba nɲe á la nɔ aa je amai llaaɔ ɲa, nɲu iyi kù ne saa, domi nɲu takæ wa nyisi amanɛ gudulu ɲa do amanɛ laalɔ ɲa didɔɛ. 36 I jò ì ne araarei inɛ ɲa bei Baa nɲe mɔ í ne.

Maà kiiti kpaasie

(Cɔ Matie 7:1-5)

37 Jesu í sɔ ɲa má í ni, i maà ya kiiti inɛ ɲa, nɔ llaaɔ mɔ kaa kiiti ɲe. I maà ya ye taalei inɛ ɲa nɔ llaaɔ mɔ kaa ye taale nɲe. I ya kpa ideɛi kurarai nɲe ɲa nɔ llaaɔ mɔ á kpa ideɛi kurarai inɛ mɔ. 38 I ya mua nɲe ɲa nɔ llaaɔ mɔ á mu nɲe. Si gũa nla nlaí á ce nɲe amua. Á yagæ ku kitigbaɛ ku kɔ hee andee, nɔ ku cuu nɲe si bɔgɔ. Ntɔ ntɔ gũa iyi ì wãaɔ kpaasi ɲa, nɲui llaaɔ mɔ á wã nɲe do.

39 Nɔ í kpa nɲa mɔnda gɔ í ni, fɛɛju á yɔkɔ ku mua fɛɛju akpa? Bii fɛɛju ɲa à waa mua nɲe akpa aɲa minji fei a kaa dasi isa? 40 Woo kɔkɔ ice ci ya re inɛ ngboɛ. Amma inɛ fei, waati iyi í mà mii iyi inɛ ngboɛ í nyisie, nɲu mɔ í ya yei bei inɛ ngbou.

41 Na mii í ce ì waa ye fɔfɔ keeke iyi í wa si ijui kpaasie nɔ i kù ye jli ite iyi í wa si titeɛ. 42 Beirei aa ce i ni, kpaasi, jò n nyæ fɔfɔ si ijue, nɔ awɔ i kù waa ye jli ite iyi í wa si titeɛ. Awɔ ilu muafitii, jò i tako i nya jli ite iyi í wa si ijueu titã ku ba i ye ilu sãa sãa, i bei i nya fɔfɔ iyi í wa si ijui kpaasie.

À ya mà j̄iì hai si isoε
(Cɔ Matie 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ N̄ɔi Jesu í s̄ɔ ɲa má í ni, j̄iì jiida kaa so iso laalɔ. Bεεbε m̄ɔi j̄iì laalɔ kaa so iso jiida. ⁴⁴ Ntɔ ntɔ j̄iì fei hai si isoεi à ya màa. A ci ya ka figi si agũ, bεεbε m̄ɔi a ci ya ka rez̄εε si agũ f̄uf̄u, mà irei. ⁴⁵ Amanε jiida í ya nya jiida wai hai si mii jiida iyi wa singa si id̄ε. Amanε laalɔ m̄ɔ í ya nya laalɔ wai hai si mii laalɔ iyi wa singa si id̄ε, domi mii iyi wa k̄ɔ si id̄ɔi amanε, n̄ɲui gεlεε í ya f̄ɔ.

Woo ma ile minji gɔ ɲa
(Cɔ Matie 7:24-27)

⁴⁶ Nɔ Jesu í s̄ɔ ɲa má í ni, na mii í ce ì ya maa kpem Laf̄εε, Laf̄εε, nɔ í ci ya ceɔ ide iyi ñ s̄ɔ ɲε icε ɲa. ⁴⁷ Inε iyi í naa bi tom fei nɔ wa gbɔ idem nɔ wa jirimaε, an nyisi ɲε inε iyi laf̄εε í jɔ. ⁴⁸ Í jɔ m̄ɔkɔ gɔ iyi wa ma ile. M̄ɔkɔu í tu isa tit̄a í j̄l hee í koo í k̄asi kuta í bei í nyɔ icui ileu. Si anyiε ɲɔi ij̄l í na í rɔ nɔ ido í k̄ɔ wa nik̄a, wa c̄a ileu, amma kù yɔkɔ ku kεkεε domi kumae í s̄la. ⁴⁹ Amma inε iyi í gbɔ idem nɔ kù waa jirimaε, í yei bei m̄ɔkɔ gɔ iyi í ma ile nɔ kù nyɔ icue do kuta. N̄ɔi ido í na í k̄ɔ í nik̄a wa c̄a ileu nɔ gbak̄a í cuku í lεge fei.

7

Jesu í j̄ɔ amaacei sooge inε
ngbo gɔ í ba iri

(Cɔ Matie 8:5-13)

¹ Iyi Jesu í s̄ɔ ɲa ideu fei í t̄a, ɲɔi í bɔ Kapεranumu. ² Wee inε ngboi sooge gɔ í wa bε. Sooge í nε amaaceε, nɔ í buui

jiida jiida. Amaaceui wa ce b̄ɔ hee wa bi ku ku. ³ N̄ɔi soogeu í gbɔ baauì Jesu, nɔ í bε inε ngboi Zuifu gɔ ɲa bi tεε a koo a t̄ɔε ku na ku faaba amaacei n̄ɲu. ⁴ N̄ɔi inε ɲau à koo. Iyi à to bi Jesu, ɲɔi à t̄ɔε suuru ntɔ ntɔ à ni m̄ɔkɔu í to í sobiε ⁵ domi í bi dimi nwa. N̄ɲui í nɔ í ma nwa ile bii à ya ka ce kutɔtɔu bε.

⁶ Nɔ aɲaɔ Jesu ɲa à dasi kp̄aa à waa nε. Iyi à maai kpas̄εu ɲɔi soogeu í bε kpaasie gɔ ɲa a koo a s̄ɔ a ni, Laf̄εε, soogeu n̄ɲε í ni í maà taabi araε, domi n̄ɲu kù to í lɔ wa kpas̄εi n̄ɲu. ⁷ Na n̄ɲui í ce m̄ɔm í yɔɔ iyi n̄ɲu kù to n̄ɲu ku naa bi tεε do araε. Amma í ni í f̄ɔ ide n̄ɲu ak̄a wa, amaacei n̄ɲu á ba iri. ⁸ Nɔ í ni baa n̄ɲu takai n̄ɲu, ideì inε ngboi n̄ɲu ɲai n̄ɲu wa gbɔ, nɔ n̄ɲu m̄ɔ í nε sooge ɲa iyi wa gb̄a. Bii n̄ɲu í s̄ɔ inε ak̄a n̄ɲu í ni ku bɔ ih̄ɔ, í ya kooi. Bii n̄ɲu í nɔ í kpe inε gɔ n̄ɲa í ya naai. Nɔ bii n̄ɲu í s̄ɔ amaacei n̄ɲu gɔ n̄ɲu í ni ku ce iyi ih̄ε í ya cooi.

⁹ Iyi Jesu í gbɔ ideu í biti, nɔ í sinda í s̄ɔ zamaa iyi wa tooεu í ni, ñ wa n s̄ɔ ɲε, baa si in̄ɔi in̄ei Izireli ɲa fei n kù ye inε iyi í yɔkɔ í dasim naane nla nla bei inεεu ih̄ε. ¹⁰ Iyi Jesu í f̄ɔ bεεbε í t̄a ɲɔi ama abε ɲau à nyi kpas̄ε, nɔ à ba amaaceu í ba baani.

Jesu í j̄l amai jaaɔ gɔ iyi í ku

¹¹ Si anyiε ɲɔi Jesu í bɔ ilu gɔ iyi à ya kpe Nayini. M̄ɔc̄ε ɲa do zamaa nla gɔ wa tooε. ¹² Waati iyi í maai si gamboi bindii iluu, í ye à so ikui ama awaas̄u gɔ à waa bɔ ku suu. Ama awaas̄u n̄ɲu ak̄ai iyεε í

bí nò iyeyu jaaði. Inei inò ilu nkpò nkpòí wa too fitii abou.

¹³ Iyi Lafèè í yè abou n̄ai araare í muu, nò í s̄ò í ni, maà kpata.

¹⁴ N̄ai í s̄ek̄e si n̄a í lu kpakoi ikuu nò in̄e n̄a iyi à waa souu à leekí. Nò Jesu í ni, awò awaasū, n̄ wa n̄ s̄è, dede. ¹⁵ Nò awaasū iyi í kúu í dede í buba wa fò ide. Nò Jesu í sindoa iyee. ¹⁶ N̄ai n̄jo í mu ān̄a fei, nò à saabu Ilaað à waa ni, walii ilu gbugbāi í naa si wa. Nò à wa ni má, Ilaað í naa bi in̄e n̄a ku ba ku sobi n̄a.

¹⁷ N̄ai ideu í fangaa si ilei Zudee do si ileekōe n̄a fei.

Ine n̄a iyi Zāa woo dasi inyi í be

(Cò Matie 11:2-19)

¹⁸ N̄ai m̄c̄oi Zāa n̄a à koo à baa ile piis̄ò be à sisiaa mii n̄au be fei. Nò í kpe aman̄e minji si in̄o n̄n̄a, ¹⁹ í be n̄a bi Lafèè a beee a ni, aw̄ai ì j̄e in̄e iyi Ilaað á na ku be wau? Mà ka degbe in̄e mmu gò. ²⁰ Iyi à to wa bi Jesu, n̄ai à s̄ò à ni, Zāa woo dasi inyiui í be wa ka naa ka beee ka ni, aw̄ai ì j̄e in̄e iyi Ilaað á na ku be wau? Mà ka degbe in̄e mmu gò.

²¹ Wee si waati n̄n̄u bei, Jesu í j̄ò b̄ò nkpò do k̄ò n̄a à waa ba iri, nò wa lele in̄e in̄ōko n̄a hai si in̄e gò n̄a, nò í j̄ò f̄eju nkpò í yè ilu má. ²² Nò í j̄ea ama abe n̄au í ni, i koo i sisia Zāa mii iyi ì yè do iyi ì gbò n̄a. F̄eju n̄a à waa yè ilu, woo sukute n̄a à waa n̄e dee dee, dinte n̄a à ba iri à j̄e in̄e kumá, deki n̄a à waa gbò ide, iku n̄a à j̄i, nò à waa waazoa ilu are n̄a laabaau j̄iidau. ²³ Ilu in̄o did̄i in̄e iyi

kaa nyiò anyi si naane ku dasie na irim.

²⁴ Iyi ama abei Zāa n̄au à gbò bei Jesu í fò, n̄ai à sinda à n̄e. Waati iyi à waa n̄e, n̄ai Jesu í l̄si ku sisia zamaau idei Zāa í ni, mii ì b̄o ku c̄o gbabuau n̄a. F̄of̄o iyi fufu wa yaya? Aawo.

²⁵ To, mii ì b̄o ku c̄o n̄a. Mà m̄k̄o iyi wa dasi j̄aae j̄iidau? Aawo, in̄e n̄a iyi à waa dasi j̄aae fia nkpò nò à wa si in̄o amani nla nla, ān̄ai à ya wa kabai ilaalu n̄a. ²⁶ To, mii ì b̄o ku c̄o n̄a. Mà waliii ì b̄o ku c̄o n̄a. Oo, nt̄o nt̄o an s̄ò n̄e, in̄e n̄e be í re baa walii. ²⁷ Zāai kukīi idei Ilaað wa f̄aa tengi bii í ni, Ilaað í ni,

Wee, n̄ be woo sisi idem wa si wajūe iyi á teesēe kp̄aae.

²⁸ An s̄ò n̄e, si in̄o in̄e n̄a iyi inaabo n̄a à bí fei, k̄ama n̄n̄a kù w̄e iyi í re Zāa. Amma do n̄n̄u fei, baa in̄e iyi í kere í re si bommai Ilaað í roo.

²⁹ Nò Jesu í ni má, in̄e n̄a iyi à gbò idei Zāa fei hee do woo gba fīai l̄empoo n̄a fei à j̄ò Zāa í dasi n̄a inyi nò n̄n̄u be wa nyisi iyi à mà iyi Ilaað í j̄e dee dee.

³⁰ Amma Farisi n̄a do woo k̄o in̄e n̄a si wooda n̄a a kù j̄e Zāa ku dasi n̄a inyi. Bēbe m̄oi à k̄asi mii iyi Ilaað í dasi id̄o ku ce n̄n̄a.

³¹ N̄ai Jesu í ni, yooi an w̄ò in̄e n̄sei n̄au ih̄e. Yooi à j̄o.

³² À j̄o amu n̄a iyi à waa buba bantuma, à s̄ò n̄je à waa ni, à f̄a n̄n̄e yee nò i kù jojo n̄a, nò à k̄ò n̄n̄e irii iku n̄a nò i kù kpata n̄a. ³³ Ì ni bēbe si na iyi í j̄ò waati iyi Zāa woo dasi inyi í naa, í ya d̄i anu, ci ya m̄o v̄ēe,

nò ì ni í nē inēi inòoko ña. ³⁴ Nò iyi amu Amai Amanē ñ naa, ñ ya n jē nò n maa n mō, nò ì ni ña ñ bi ije nò ñ jē woo mō atē nò ñ jē kpaasii woo gba fi ai lēmpoo ña do ilu dulum ña. ³⁵ Do ññu fei, à yē iyi bisii Ilaaḍ í jē dee dee na ice ña iyi wa ce.

Jesu wa jē kpaṣēi Farisi gō

³⁶ Farisi gō í kpe Jesu ku jē bi tēē ajō ññu gō. Nò Jesu í lō ileē í buba wa jē. ³⁷ Wee, abo à ta icu gō í wa si iluu bē. Iyi í gbō à ni Jesu wa jē kpaṣēi Farisiu, ññi í naaḍ tularē wa si ama caka ku sīa gō iyi à ce do abatii. ³⁸ Abou í naa í wai do anyii Jesu bi isēē ña. Wa kpata nò cikāajue ña wa tontoo si isēē hee í cōō, nò wa gbāa do ntoì iriē ña, wa cōōcōōē, í fā siē tularēu. ³⁹ Farisi iyi í kpe Jesu ku jēu, iyi í yōō, ññi í fō si idōē í ni, mākōu ihē, bii waliiii, á mà dimii inaabo iyi wa luu ihē domi woo ta icui. ⁴⁰ Nò Jesu í ni, Simōō, ñ nē ide gō iyi an sōē. Nò í ni, fō, Mēētū.

⁴¹ Ññi Jesu í ni, mākō gō í wēē iyi amanē minji wa mu gbeseē. Inē akā wa mu kpekele cō miu, inē akā mō ciitaa. ⁴² Nò wee a kù nē mii iyi aa sāaḍ, nò í cea aña minji fei suuru. To, si aña minjiu, yoo ññai á bi mākōu ku re. ⁴³ Nò Simōō í jēaa í ni, ñ tamaa inē iyi gbeseē í reui. Ññi Jesu í sōō í ni, ntoì ì fō.

⁴⁴ Iyi í ni bēēbē í tā, ññi í sinda si inaabou nò í sō Simōō í ni, ì yē abou ihē? Iyi ñ lō wa kpaṣēē i kù muum inyi n wiē kutēm, amma abou ihē í cō kutēm do cikāajue ña, nò í gbāa do ntoì iriē ña. ⁴⁵ I

kù cem fōō do kucḍōcḍō amma abou ihē, hai waati iyi ñ lō wa, kù jō kutēm ku cōōcōō. ⁴⁶ Nò í kù jōsi irim ikpo, amma abou ihē, í fāsi isēm tularē. ⁴⁷ Na ññi í jō ñ wa n sōē kubi nlai abou ihē wa nyisi iyi Ilaaḍ í kpa idei dulum dēē, baa do iyi í kpō fei. Amma inē iyi à cea suuru keeke, kubie mō keekei. ⁴⁸ Ññi í sō abou í ni, à kpa idei dulum dēē. ⁴⁹ Inē ña iyi à waa jē añaḍ ñau, à bee nje ide à waa ni, dimii amanē yoomai ihē iyi á yōkō ku kpa idei dulum dii amanē ña. ⁵⁰ Nò Jesu í sō abou í ni, naanēēi í faabae. Koo nē do laakai ku sū.

8

Inaabo ña iyi à waa too Jesu

¹ Si anyii ññu, Jesu í dabii dabii si wangaa ña do si ilēeko ña, wa waazo wa sisi laabaau jiidai bommai Ilaaḍ. Nò mōcō maateēji ñau à suu ² do inaabo nkpō gō ña. Si inōi inaabo ñau, gōgō ña à waa ce bōō wo, gōgō ña mō à nē inēi inòoko ña wo, nò Jesu í jō aña fei à ba iri. Inaabo ñau wee. Maari iyi à ya kpe inēi Madala, ññui Jesu í lelea inēi inòoko mēēje ñau, ³ do Zoana aboi Cuza, woo mu amanii ilaalu Herodu, do Suzani do inaabo nkpō gō ña ma. Abo ñau à waa sobi ña do amani ñña.

Mōndai woo gbē

(Cō Matie 13:1-9; Maaku 4:1-9)

⁴ Hai ilu fei inē ña à wasi ku naa bi Jesu. Si bei zamaa í tōtō ññi í kpa ñña mōnda.

⁵ Si mōndau í ni, mākō gō í fita wa fā dimi. Si bei wa fā

dimiu, ηῶi ɔɔɔ ηα à cuku si kpāa, nṵ inε ηα à nè si nṵ yei ηα à jṵ. ⁶ Nṵ ɔɔɔ ηα mṵ à cuku si ilε iyi í nε kuta. Iyi í fita gbakā, í gbεi, domi mandi kù wa si. ⁷ Ɔɔɔ ηα mṵ à cuku si inṵ agū ηα. Nṵi agū ηau do dimi jiidau à fita ajṵ, ηῶi agū ηau à dede à la à bii dimi jiidau. ⁸ Ɔɔɔ ηα mṵ à cuku si ilε jiidau, nṵ à fita à la à sṵ iso cṵ cṵ.

Iyi Jesu í fṵ bεεβε í tā, nṵ í la hee lele í ni, inε iyi í nε itṵ iyi á gbṵò ide, ku gbṵ.

Mii í jṵ Jesu í ya maa kpa mṵnda
(Cṵ Matie 13:10-17; Maaku 4:10-12)

⁹ Nṵ mṵcṵε ηα à beεε yaasei mṵndau. ¹⁰ Nṵi í je nηa í ni, inṵi Ilaaṵ í jṵ ì mṵ asiii bommaε, amma inε ηα iyi à gbε à waa sṵ ηai do mṵnda ηα ku ba Baa bii à waa cṵ a maà yṵṵ. Nṵ bii à waa gbṵ a kaa mṵ yaaseε.

Yaasei mṵndai woo gbṵ
(Cṵ Matie 13:18-23; Maaku 4:13-20)

¹¹ Yaasei mṵndau wee. Dimiu, idei Ilaaṵi. ¹² Inε ɔɔ ηα à yei bei kpāa tengi bii dimiu í cuku. Anṵai à gbṵ ideu, amma Seetam í naa í nyaa hai si idṵ nηa ku ba a maà dasi naane a ba faaba. ¹³ Inε ɔɔ ηα mṵ à yei bei ilε kuta. Anṵai à gbṵ ideu nṵ à gbaa do inṵ didṵ. Amma a kù jṵ kù ce icā si idṵ nηa. Naane ku dasi nηa í kpε keeke amma iyi wahala í naa, à nyiṵ anyi. ¹⁴ Inε ɔɔ ηα mṵ à yei bei inya iyi í nε agū ηau. Anṵai à gbṵ ideu, amma si bei à waa nε, inṵ ku fṵ do amani do didṵi

andunya ηai à bii ideu à kpaa, nṵ iso nηa ηα kù jṵa. ¹⁵ Inε ɔɔ ηα mṵ à yei bei ilε jiidau. Anṵai à gbṵ ideu nṵ à jilṵṵ si idṵ jiidau hai nε muafiti, nṵ à waa temua hee wa so iso.

Mṵndai fitila
(Cṵ Maaku 4:21-25)

¹⁶ Nṵi Jesu í sṵ ηα ma í ni, inε ɔɔ ci ya ma fitila ku biie do caka, walakṵ ku dasi abe daai. Amma à ya kṵaεi lele ku ba inε ηα iyi à waa lṵ wa fei a ye inya kumá. ¹⁷ Si bεεβε mii iyi wa manji fei á boli, nṵ mii iyi à ce si asii fei á na ku fita gbugbāa.

¹⁸ Na nηu, i ce laakai ηα do yaase bei ì waa gbṵò ide ηα, domi inε iyi í nε, nηui à ya kṵṵa si. Inε mṵ iyi kù nε, andi iyi wa tamaa siu má à ya gbaai.

Iyei Jesu do ifṵε ηα
(Cṵ Matie 12:46-50; Maaku 3:31-35)

¹⁹ Iyei Jesu do ifṵε ηα à naa bi tεε, amma a kù ba a kù to sie na zamaau. ²⁰ Nṵ inε ηα à sṵṵ à ni, iyeε do ifṵε ηα à waa leekṵ waduude à waa bi ku yeε. ²¹ Amma í je nηa í ni, inε ηα iyi à waa gbṵ idei Ilaaṵ nṵ à waa jirimae, anṵai à je iyem walakṵ ifṵm ηα.

Jesu í leekṵ fufu si tenku
(Cṵ Matie 8:23-27; Maaku 4:35-41)

²² Ajṵ nηu ɔɔ Jesu í lṵ akṵi inyi nηu do mṵcṵε ηα, nṵ í sṵ ηa í ni, ka kua tenkuu ka bṵ ice ikpa ihṵ. Nṵ à nε. ²³ Si bei à waa nεu, Jesu í sṵ njoo. Nṵi fufu nla ɔɔ í dede si tenkuu, nṵ inyi wa kṵ akṵu. À wa si mbirisi. ²⁴ Nṵi à sεkεε si Jesu à jṵu à ni, Mεεtu, Mεεtu, à waa bṵ nfe ku ce.

Nɔi Jesu í jì nɔ í la si fufuu do kucāi inyi. Nɔ à dè à coko sōm sōm. ²⁵ Nɔ í bee mɔcɔe ɲa í ni, hee iwoi naane iyi ì dasim í wa.

Nɔ njo í mu ɲa à bitì, à bee nje à waa ni, dimii amane yoomai ihē, iyi wa ba fufu do inyi ide ku fɔ nɔ à waa gbɔ ide.

Jesu í jò ine gɔ iyi í ne inei inɔko í ba iri

(Cɔ Matie 8:28-34; Maaku 5:1-20)

²⁶ Nɔ Jesu do mɔcɔe ɲau à to ice ikpa ihō, si ilei inei Zerazee ɲa iyi í wa do wajui ilei Galilee. ²⁷⁻²⁹ Nɔi à fita hai inɔi akɔi inyi. Iyi à kita ile ɲɔi Jesu í ye mɔkɔ gɔ wa naa ku kɔo. Mɔkɔ inei ilu bei. Wee í bei í ne inei inɔko ɲa. Waati kāma fei à ya maa dede siei. Nɔi ine ɲa à ya dūu do sesee nɔ à dī iseeu do iso ku ba a nɔ. Amma í ya da kudī ɲau fei nɔ inei inɔko ɲau à bòde hee si ghabua ɲa. Hai kukpe basī í ya maa wee, ci ya buba kpasē. Bi ku si iku ɲai í ya wa.

Iyi mɔkɔ í ye Jesu ɲɔi í koo í cuku si wajue í dō anu hee lele wa ni, mii í wa aninii awae, Jesu awɔ Amai Ilaaō. Ilaaō í re fei nɔ ñ wa n tɔɔei, maà wahalam. Wa dō beebēi si na iyi í jò Jesu í ni inei inɔko ɲau a fita sie. ³⁰ Nɔ Jesu í beee í ni, irei irie. Nɔ í jɛaa í ni, Zamaa. Í ni beebēi si na iyi í jò inei inɔko nkpɔ nkpɔi í ne. ³¹ Nɔ inei inɔko ɲau à waa tɔɔ Jesu suuru ntɔ ntɔ ku maà dasi ɲa si isa nla hai ne kɔu.

³² Wee, kuusɔ gaa nla gɔ ɲa à wa be à waa je si iri kuta gɔ.

Nɔ inei inɔko ɲau à tɔɔ Jesu ku jò ɲa a koo a mu kuusɔ ɲau ku ba ɲa a maa wa be. Nɔ í yɔɔda ɲa. ³³ Nɔ inei inɔko ɲau à fita hai si mɔkɔ, à koo à mu kuusɔ ɲau. Nɔ kuusɔ gaa ɲau à sei hai antai iri kutau à dasi tenku nɔ inyi í je ɲa.

³⁴ Nɔi woo degbe kuusɔ ɲau à ye mii iyi í ce, nɔ à sa à koo à waa sisi laabaau ideu si ilu nla do si ileeko ɲa. ³⁵ Nɔ ine ɲa à fita à bò ku cɔ mii iyi í ceu. Iyi à to bi Jesu, ɲɔi à ye mɔkɔ iyi inei inɔko ɲa à fita sieu. Mɔkɔ í baa si laakae má, nɔ wa buba kɔkɔi Jesu í dasi jine ɲa. Nɔi njo í mu ɲa. ³⁶ Ine ɲa iyi ideu í ce iju ɲa à waa sisia ine ɲa bei ineeu í ce í ba iri. ³⁷ Nɔi inei ilei Zerazee ɲa fei à tɔɔ Jesu suuru à ni ku ne hai be, domi njo í mu ɲa ntɔ ntɔ. Nɔ Jesu í lɔ akɔi inyi wa bi ku ne. ³⁸ Nɔi mɔkɔ iyi inei inɔko ɲa à fita sieu wa tɔɔ Jesu ku jò ɲɲu ku tooe. Amma Jesu í ni ku sinda ku ³⁹ nyi ide, koo sisi mii iyi Ilaaō í cea fei. Nɔ ineeu í ne í koo í wasi ku sisi mii iyi Jesu í cea ɲɲu fei si iluu fei.

Ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu ibɔi Jesu

(Cɔ Matie 9:18-26; Maaku 5:21-43)

⁴⁰ Iyi Jesu í baa hai ilei Zerazee nɔ zamaa í wasi ku coo fɔ, domi ɲa fei à waa degbeei. ⁴¹ Nɔi ine gɔ í naa bi tee. Lafēi à ya kpe Zairusi. Ine ngboi ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔi. Iyi í ye Jesu, ɲɔi í seebata si wajue nɔ í tɔɔe ku naa kpasēi ɲɲu. ⁴² Wa tɔɔ Jesu ku naa kpasēi si na iyi í jò ama

inaabo akã lege lege yi í ne adõ maateeji, wa bi ku ku. Nõi Jesu wa koo.

Iyi wa koo, nõ zamaa nla nla wa mante. ⁴³ Wee abo gõ mõ í wa be iyi wa ce bõõi awõ ku mu hai adõ maateeji. Nõ í je fiae fei bi lokotoro ña, nõ kãma ñña kù yõkõ kù faaba. ⁴⁴ Nõi í sekẽe si Jesu do anyi í koo í lu itfi ibõ. Be gbakã bõõu í tã. ⁴⁵ Nõ Jesu í bee í ni, yooi í lum. Nõi aña fei à waa jã, ñõi Piẽe í ni, Mẽetu, zamaaui í kaakoẽ wa mante. ⁴⁶ Amma Jesu í ni, ñ mà iyi inẽ gõ í lum kam kam si na iyi í jò gbugbãm í ce ice. ⁴⁷ Iyi abou í ye iyi Jesu í mà iyi inẽ gõ í luu, ñõ í koo í gule si wajue do kuyaya. Nõ í fõ si wajui zamaaui mii iyi í ce í jò ññu í lu Jesu, do bei ññu í ba iri anu akã. ⁴⁸ Nõ Jesu í sõõ í ni, abooyi, naanẽi í faaba, koo ne do laakai ku sũ.

⁴⁹ Si bei Jesu wa fõ ideu ñõi inẽ gõ í naa hai kpasẽi Zairusi inẽ ngbou í sõõ í ni, ama inaaboẽu kù wee, maà bitandi Mẽetu má. ⁵⁰ Iyi Jesu í gbõ ideu nõ í sõ Zairusi í ni, maà jò zigie ku da, awõ de dasi naanẽ, á ba iri. ⁵¹⁻⁵³ Nõi à dasi kpãa má à waa koo. Iyi í to kpasẽ be, í ba wee, inẽ fei í wasi ku kpata à waa cã kpokpo na irii amau. Nõ Jesu í ni, i maà kpata ña, kù ku, wa sfi njooi. Nõi à waa yaakoẽ domi à mà iyi í kui. Nõi Jesu kù je inẽ gõ ku lõ kpasẽu do ññu ajõ bii kù je Piẽe do Zãa do Zaaki do iyeõ baai amau. ⁵⁴ Iyi í to bi ama inaabou ñõi í mu awõ nõ í fõ ide hee lele í ni, ama

mudẽe, dede. ⁵⁵ Nõ hundee í baa má, nõ í dede tengi be gbakã. Nõ Jesu í sõ ña í ni a na amau ije. ⁵⁶ Nõ nyaanze ñau à bitu ntõ ntõ, amma Jesu í sõ ña í ni a maà sõ inẽ gõ mii iyi í ce.

9

Jesu í be maccõ maateeji ñau
(Cõ Matie 10:5-15; Maaku 6:7-13)

¹ Jesu í kpe maccõ maateeji ñau í tõtõ ña í mu ñña gbugbã do yiiko a leleò inei inõõko ña fei nõ a jò bõõ ña a ba iri. ² Nõi í be ña a koo a waazo ide i bommai Ilaaõ nõ a jò bõõ ña a ba iri. ³ Nõ í sõ ña í ni, i maà so nkãma si iseeñe ññeu, baa golo hee má je bõgõ, wala ije, wala fia, nõ i maà so baa ibõ minjisia. ⁴ Kpasẽ bii í sõ ña, i ya wa be hee i koo i fita hai ilu be ña. ⁵ Ilu bii à kõ ku gba ñe, i fita hai ilu be ña nõ i gbugbã ñña irurui baata ññe ña ku je ñña seeda iyi kiitii Ilaaõ á naa si ña. ⁶ Maccõ ñau à dede à dabii si ilẽeko ñau, à waa sisiò laabaau jiidau nõ à wasi ku jò bõõ ña à waa ba iri bii fei.

Laakai Herodu í dede
(Cõ Matie 14:1-12; Maaku 6:14-29)

⁷ Wee Herodu ilu ileu, í gbõ mii iyi Jesu wa ce fei, nõ laakaiẽ í dede. Kù mà baa bei á lasabu má si na iyi í jò inẽ gõ ña à waa ni Zãai í jfi hai si bale, ⁸ inẽ gõ ña mõ à ni Elii walii nlau í naa má, nõ inẽ gõ ña mõ à ni inẽ akãii waliii tako ñau í jfi hai si bale má. ⁹ Nõ Herodu í ni, ñ jò à bu irii Zãa. Debei, inẽ ihẽ iyi ñ ya maa n gbõ baauẽ iyi

wa ce dimii mii ηau be, yooi. N̄oi wa de ku ȳo.

Jesu í wò amanε dubu miu (5.000)

(C̄o Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44; Z̄aa 6:1-14)

¹⁰ N̄o m̄o m̄o maateegi ηa iyi Jesu í tako í be ηau à baa bi t̄e à waa sisiaa mii ηa iyi aηa à ce fei. N̄o Jesu í gb̄a ηa ik̄a í b̄o ηa ikpa k̄ok̄oi ilu ḡo iyi à ya kpe Besaída. ¹¹ N̄oi inε ηa à gb̄o ikpa bii à wa n̄o zamaa nk̄p̄o ḡo í h̄amεε ηa be. N̄o Jesu í gba ηa wa s̄o ηa ideí bommai Ilaā, n̄o í j̄o inε ηa iyi a k̄u waa ne baani à ba iri.

¹² Iyi inunu wa l̄o ηoi woo be maateegi ηau à sekeε sie à s̄o à ni, j̄o inε ηau à ne in̄o ilu walak̄o ilεεko ηa à de bii aa s̄u do mii iyi aa je, domi si gbabuai à wa ih̄. ¹³ N̄oi Jesu í s̄o ηa í ni, inε taka n̄e i na ηa ije a je m̄εε. Amma à ni, p̄εε iyi à ne k̄u re ara miu do c̄εε minji. Mà ì bi awa taka nwa kaa ra ije iyi inε fei á jei. ¹⁴ Wee si in̄oi inε ηau inε m̄ok̄o ηa à to zakai amanε dubu miu (5.000). N̄oi Jesu í s̄o m̄oε ηau í ni, i j̄o a buba wua ik̄a ik̄a amanε ciitaa ciitaa. ¹⁵ N̄o à ce beεbe à j̄o aηa fei à buba. ¹⁶ N̄oi Jesu í so p̄εε miu do c̄εε minjiu n̄o í wu iju lele í saabu Ilaā n̄o í bububue í na m̄oεε ηau a kp̄εa zamaau. ¹⁷ N̄o aηa fei à je à yo. N̄o à ko iyi à je í gbeu, n̄o í k̄s̄ k̄o maateegi.

Piεε í ni Jesu í je inε iyi Ilaā í cica

(C̄o Matie 16:13-19; Maaku 8:27-29)

¹⁸ Aj̄o n̄ju ḡo Jesu do m̄oεε ηa à nya ara n̄a ik̄a n̄o wa ce

kut̄o. N̄o í bee ηa í ni, yooi inε ηa à ya ni ñ je. ¹⁹ N̄o à jeaa à ni, inε ḡo ηa à ya ni aw̄ou Z̄aa woo dasi inyii. Inε ḡo ηa m̄o à ya ni aw̄ou Elii walii n̄lai takoui. Inε ḡo ηa m̄o à ya ni aw̄ou inε ak̄ai waliii tako ηau í j̄i wa hai si bale. ²⁰ N̄oi í bee ηa í ni, inε m̄o ni, yooi ì ni ñ je ηa. N̄oi Piεε í ni, aw̄oi ì je inε iyi Ilaā í cica.

Jesu wa f̄o ideí ikue do kuj̄e (C̄o Matie 16:20-28; Maaku 8:30-9E1)

²¹ N̄oi Jesu í s̄o m̄oε ηau do kugaabu í ni a maà na a s̄o inε ḡo. ²² Í s̄o ηa má í ni, amu Amai Amanε, k̄u ne bei á ce iyi n k̄u ye ijuukp̄a nt̄o nt̄o. Inε ngbo ηa do inε ngboi woo weei Ilaā ηa do woo k̄o inε ηa si wooda ηa aa k̄osim a k̄pam, amma an j̄i hai si bale si aj̄o m̄εetasia. ²³ N̄o í s̄o aηa fei í ni, inε iyi wa bi ku toom, ku j̄o id̄oobie n̄o ku so j̄i ku gaauε ku toom wa. ²⁴ N̄o inε iyi wa bi ku ba kuw̄εεε do id̄oobie kaa baa. Amma inε iyi í nȳo kuw̄εεε na irim, laf̄ēi á baa do nt̄o. ²⁵ Aranf̄aani yoomai amanε í ne bii í ba amanii andunya fei, n̄o í kua kuw̄εεε. ²⁶ N̄o í ni má, inε iyi wa ce anȳoi amu Amai Amanε, walak̄o wa ce anȳoi idem, amu m̄o an ce anȳoi laf̄ēε waati iyi an nyi wa. N̄o waati iyi an nyi wa, an nyi wai do amboei Baam do amalekaε ηa aj̄o. ²⁷ Nt̄o nt̄o, inε ηa iyi à wa ih̄ si n̄sei, ḡo ḡo n̄a ηa aa ye bommai Ilaā wa naa a bei a ku.

Arai Jesu í daana (C̄o Matie 17:1-8; Maaku 9:2-8)

28 Iyi Jesu í fə ideu í tā, iyi í ce zakai ajə mɛɛjə ɲəi í kpe Piɛɛ do Zāa do Zaaki à koo à gū antai iri kuta nla gə ku ba ku ce kutəɔ. 29 Iyi wa ce kutəɔ ɲəi wajue í kpaasi dimi ikā, nɔ jaɛɛ í fūuta pai pai. 30-31 Ɗəi gbakā Moizi do Elii à faata wa do amboe à waa baa ide ku fə. À waa fə idei ikue iyi á kú Zeruzalemu ku jòð andunyau ihɛ. 32 Wee Piɛɛ do kpaasie ɲa à waa siiko ntə ntə, amma iyi iju ɲɲa í má à yɛ amboei Jesu nɔ à yɛ amanɛ minji ɲa iyi à waa leeki bi tɛɛu. 33 Waati iyi inɛ ɲau à waa jò Jesu, Piɛɛ í sɔɔ í ni, Mɛɛtu, á sɪa ka maa wa ihɛ. Jò ka ce ilei aco mɛɛta, akā titeɛ, akā mɔ ti Moizi, akā mɔ ti Elii. Í ni bɛɛbei si na iyi í jò kù mà mii iyi wa fə.

34 Si bei wa fə ideu, bukəɔ í naa í bii ɲa. Iyi mɔcɔ ɲau à yɛ bukəɔu wa bii ɲa ɲəi njo í mu ɲa. 35 Nɔ à gbə ide ku fə gə hai si bukəɔu í ni, inɛ ihɛi í jɛ Amam. Ɗɲui n̄ cica. I ya gbə ideɛ ɲa. 36 Si anyii ide ku fəu, Jesu ɲɲu akāi à yɛ bɛ. Ɗəi si waatiu bɛ mɔcɔ ɲau a coko a kù sɔ inɛ kāma mii iyi à yɛ.

Jesu í faaba ama gə iyi í nɛ inɛi inəko

(Cɔ Matie 17:14-18; Maaku 9:14-27)

37 Iju kumáɛ iyi à kita wa hai antai iri kutau, zamaa nla gə í naa í ko Jesu. 38 Ɗəi si inəi zamaau məkə gə í dɔ anu hee lele í ni, Mɛɛtu, cə ama inɛməkə akāu ihɛi n̄ nɛ. Ɗ wa n̄ tɔɛ i faabaɛ 39 domi inɛi inəko gə í ya dede siɛi. Nɔ waati iyi í dede fei, anu akā amau í ya dɔ anui. Nɔ inɛi

inəokou í ya gbugbāɛ jiida, nɔ amau í ya maa ce antə foko ku maa mɛɛ araɛ, nɔ kufitaɛ í ya gaabu. 40 Ɗ tɔɔ mɔcɔɛ ɲa a lelea, amma à mɔngə. 41 Ɗəi Jesu í ni, inɛ inɛ laalə hai dasi naanɛ ɲa, hee waati yoomai an wa inə ɲɲɛ. Mà hee waati yoomai an maa temuad ɲɛ. Ɗəi í sɔ məkəu í ni, naad amaɛu wa ihɛ. 42 Nɔ wa naaɛ wa, Iyi í toɛ wa kəkəi Jesu ɲəi inɛi inəokou í kɛkɛɛ ilɛ í gbugbāɛ jiida. Amma Jesu í fə si inɛi inəokou ide do gbugbā ɲəi í fita nɔ amau í ba iri. Nɔ Jesu í sindoa baaɛ. 43 Inɛ ɲa iyi à wa bɛ fei à biti do bei gbugbāi Ɗaaɔ í la í to.

Jesu í nyi wa fə idei ikue do kujɛ má

(Cɔ Matie 17:22-23; Maaku 9:30-32)

Si bei aɲa fei à wɛɛð bitiu bɛɛbɛ do mii iyi Jesu wa ce fei, ɲəi Jesu í sɔ mɔcɔɛ ɲa í ni, 44 inɛ, i de ití i gbə ide iyi n̄ wa n̄ sɔ ɲɛu ihɛ sāa sāa ɲa. Aa mu amu Amai Amanɛ a daa inɛ ɲa si awo. 45 Amma mɔcɔɛ ɲau a kù gbə yaasei ideu, domi ideu kù má ɲɲa titā, ɲɲui í jò a kù gbə yaaseɛ. Nɔ wee à waa ce ɲjoi yaasei ideu ku bee Jesu má.

Yooi í jɛ inɛ ngbo

(Cɔ Matie 18:1-5; Maaku 9:33-37)

46 Ajə ɲɲu gə mɔcɔ ɲau à waa ce kakəɔ ku ba a mà inɛ iyi í re si inə ɲɲa. 47 Wee Jesu í mà lasabui idə ɲɲa, ɲəi í so ama keeke gə í leeki kəkəɛ, 48 nɔ í sɔ ɲa í ni, inɛ iyi í gba amau ihɛ na irim, amu takam nii í gba.

Ine mɔ iyi í nɔ í gbam, ine iyi í bɛm wai í gba. Ine iyi í kere í re si inɔ nɲɛ, nɲui í re inɛ fei.

Ine iyi kù jɛ mbɛɛ nɲɛ ine nɲɛi
(Cɔ Maaku 9:38-40)

⁴⁹ Nɔi Zãa í ni, Mɛetu, à yɛ ine gɔ í ya maa lele inɛi inɔko ɲa do iriɛ, nɔ à ganjiɛ, domi kù wa inɔ nwa, kù waa tooɛ. ⁵⁰ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, i maà ganjia ɲa, domi ine iyi kù jɛ mbɛɛ nɲɛ, ine nɲɛi.

Ine ɲa à kɔ ku gba Jesu si ilui Samari gɔ

⁵¹ Wee waati í maai wa si bii Jesu á jò andunya ku nyi lele má, ɲɔi í dasi idɔ mam mam nɲu ku bɔ Zeruzalɛmu. ⁵² Nɔ í bɛ ine gɔ ɲa a cuaa ku ba a koo a ceaa sɔɔlui bi ku sũ. Nɔi ine ɲa iyi í bɛ ɲau à to ilui Samari gɔ, ⁵³ amma inɛi ilu bɛ ɲa a kù jɛ ku gbaa si na iyi í jò Zeruzalɛmuui wa bɔ. ⁵⁴ Iyi Zaaki do Zãa à gbɔ bɛɛbɛ, ɲɔi à beɛ à ni, Lafɛɛ, ì bi ka jò ina ku kita si ɲa wa hai lele ku kpa ɲa? ⁵⁵ Amma Jesu í sinda í la si ɲa do gbugbã. [Í ni, i kù mà iyi í waa fɔ ɲa mɔm. ⁵⁶ Amu Amai Amanɛ n kù naa ku kpa amanɛ ɲa, bii kù jɛ n faaba ɲa.]

Nɔ à bɔ ilu mmu gɔ má.

Ine ɲa iyi à bi Jesu ku too
(Cɔ Matie 8:19-22)

⁵⁷ Si bei à waa nɛ ɲɔi ine gɔ í naa í sɔ Jesu í ni, an tooɛ bii ì waa bɔ fei. ⁵⁸ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, inɲa ɲa à nɛ kolo ɲa, nɔ baa yɛi ɲa mɔ à nɛ bi ku sũ. Amma amu Amai Amanɛ n kù nɛ bii an koo n sũ n sími. ⁵⁹ Nɔ í sɔ ine mmu gɔ í ni, toom wa. Amma inɛɛu í ni, jò n koo n

si baam wa titã. ⁶⁰ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, jò iku ɲa a si iku nɲa ɲa, amma awɔ, koo sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ bii fei. ⁶¹ Nɔ ine gɔ í sɔɔ má í ni, an tooɛ Lafɛɛ, amma jò n koo n tɔɔ inɛm ɲa sukudɔ titã. ⁶² Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, ine iyi í lesi awɔɛ si kaakoi ketɛ nɔ í sinda í cɔ anyi, kù jòɔ bommai Ilaaɔ.

10

Jesu í bɛ amanɛ kitað fɛɛwa

¹ Si anyii nɲu, Lafɛɛ í cica amanɛ kitað fɛɛwa mmu má, í bɛ ɲa minji minji a cuaa si ilu ɲa fei do bii nɲu takae á nɛ ku bɔ fei. ² Nɔ í sɔ ɲa í ni, amaaɲɛ iyi í to ku da í kpɔ, amma woo da ɲau a kù kpɔ. Na nɲu, i tɔɔ ilu ikou ku bɛ ine ɲa iyi aa ce iceu wa. ³ I dasi kpãa ɲa, ñ wa n bɛ ɲɛi bei ama angudã ɲa si inɔi mɛɛmu kugaabu ɲa. ⁴ I maà so taalili hee má je bɔgɔ, walakɔ baata, nɔ i maà ya leekí kpãa i maà ce ine gɔ fɔɔ ɲa. ⁵ Kpasɛ bii ì lɔ ɲa i tako i sɔ ɲa ɲa í ni, Ilaaɔ ku mu nɲɛ laakai ku sũ. ⁶ Bii ilu laakai ku sũ gɔ í wa bɛ, laakai ku sũ nɲɛ á to siɛ. Bii kù wɛɛ mɔi á nyi wa si ɲɛi. ⁷ Kpasɛ bii à gba ɲɛu, kpasɛ bei aa maa wa ɲa, sɔnda do inyi iyi à na ɲɛ fei i ya gba i je ɲa, domi ine kaa máa ce ice iyi kù waa je. I maà ya lɔ kpasɛ do kpasɛ ɲa. ⁸ Ilu iyi ì lɔ fei ɲa bii à gba ɲɛ, ije iyi à na ɲɛ i ya je ɲa. ⁹ I sɔ inɛi ilu ɲau i ni, bommai Ilaaɔ í maai si ɲɛ. Nɔ bɔɔ ɲa iyi à wa bɛ i jò a ba iri ɲa. ¹⁰ Amma ilu bii ì lɔ nɔ a kù gba ɲɛ, i bɔ bantumai iluu nɔ í ni, ¹¹ wee à waa gbugbã

nɛ hee do irùrù ilu nɛ iyi í wa si kutɛ nwa. Do nɛ fei, í mà nɛ iyi bommai Ilaađ í maai wa. ¹² Nɔ Jesu í ni má, an sɔ nɛ iyi si aɔi kiitiu, ijuukpái inɛi Sodomu nɛ ilu nlaɪ takou, á tia do ti inɛi ilu nɛau.

Inɛi ilu nɛ iyi à kɔ ku dasi Jesu naanɛ

(Cɔ Matie 11:20-24)

¹³ Nɔ Jesu í ni má, inɔ kufɔ nla nlaɪ á jɛ tu nɛ, inɛ inɛi Kɔrazɛɛ nɛ. Inɛ mɔ inɛi Besaida nɛ inɔ kufɔ nla nlaɪ á jɛ tu nɛ. Maamaake nɛ iyi à ce si ilu nɛ nɛau ihɛ, bii í jɛ si ilui Tii do Sidɔɔi à coo wo, bii í wa inɛi ilu nɛau aa dɪ saaki a kpatað na iriɪ dulum du nɛ nɔ a kpaasi idɔ hai ku kpɛ. ¹⁴ Na nɔi í jɔ n wa n sɔ nɛ iyi si aɔi kiitiu ijuukpái inɛi Tii do Sidɔɔ nɛ á tia tu nɛ. ¹⁵ Inɛ mɔ, inɛi Kaperanumu nɛ, í waa tamaa nɛ aa so nɛ hee lelei? Aawo, aa kɛkɛ nɛi hee bi ku wai iku nɛ.

¹⁶ Nɔ í sɔ mɔcɔɛ nɛ í ni, inɛ iyi í gbɔ ide nɛ, idem nii í gbɔ. Inɛ mɔ iyi í kɔsi nɛ, amui í kɔsi. Inɛ mɔ iyi í nɔ í kɔsim, inɛ iyi í bɛm wai í kɔsi.

Kubaai mɔcɔ kitað fɛɛwa nɛau

¹⁷ Mɔcɔ kitað fɛɛwa nɛ iyi Jesu í bɛ nɛau à baa do inɔ didɔ nɔ à ni, Lafɛɛ, hee do inɛi inɔko nɛ fei à ya jirima wa na iriɛu. ¹⁸ Nɔ Jesu í sɔ nɛ í ni, n yɛ Seetam wa cuku wa hai lele bei kuɔi iɔi. ¹⁹ Ntɔ ntɔ n mu nɛ yiiko i tɛsɛð nɔ nɛ do cencee nɛ hee do gbugbá iyi Seetam mbɛɛu í nɛ fei, nɔ nkáma kaa yɔkɔ ku mɛɛ nɛ. ²⁰ Do nɛ fei, í maà jɔ inɔ nɛ

ku dɔ na iyi í jɔ inɛi inɔko nɛau à waa jirima nɛ, amma í jɔ inɔ nɛ ku dɔ si na iyi í jɔ à kɔ iri nɛ lelei Aɔ.

Inɔi Jesu í dɔ

(Cɔ Matie 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Si waati akáu, inɔi Jesu í dɔ jiiida jiiida do gbugbái Hundi Ilaađ nɔ í ni, Baaba, awɔ iyi í jɛ Lafɛɛi lele do ilɛ, n wa n saabuɛ do iyi í singaa ilu bisi do woo mà nɛ mii nɛau ihɛ nɔ í nyisi amu nɛ. Í sɪa Baaba, si na iyi í jɔ bɛɛɛi í bi.

²² Baam nii í daam mii fei si awɔ. Inɛ káma kù mà amu Amau bii kù jɛ Baau. Nɔ inɛ káma kù mà Baau bii kù jɛ amu Amau do inɛ nɛ iyi n bi n nyisi nɛ.

²³ Nɔi Jesu í sinda si mɔcɔɛ nɛau í sɔ nɛ í ni, ilu inɔ didɔi inɛ iyi ijue wa ye mii iyi í waa ye nɛ. ²⁴ Ntɔ ntɔ an sɔ nɛ, walii do amanlu nkɔ à bi anɛ a ye mii nɛ iyi í waa ye nɛ, a kù nɔ a kù yɔɔ. À bi anɛ a gbɔ iyi í waa gbɔ nɛ, a kù nɔ a kù gbɔɔ.

Mɔndai inɛ jiiidai Samari gɔ

²⁵ Ajɔ nɛ gɔ woo kɔ inɛ nɛ si wooda gɔ í dede ku cã idiɔ Jesu nɔ í ni, Mɛɛtu, beirei an ce n bað kuwɛɛ hai tá. ²⁶ Nɔi Jesu í beɛ í ni, mii à kɔ si woodau. Ide mii í ya cio si. ²⁷ Nɔi í jɛ í ni, bi Aɔ Lafɛɛ do idɔɛ fei, do gbugbáɛ fei, do lasabuɛ fei, nɔ í bi inɛ mmu nɛ bei í bi araɛ. ²⁸ Nɔi Jesu í ni, ide iyi í jɛ í sɪa. Ce bɛɛɛ, aa ba kuwɛɛ.

²⁹ Amma mɔkɔu wa bi ku nɛ araɛ ntɔ, nɔ í beɛ í ni, yooi í jɛ inɛ mmu. ³⁰ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, mɔkɔ gɔ í kita wa hai

Zeruzalemu wa bɔ Zeriko, nɔi í koo í dasi awɔi ile ɲa. Ile ɲau à coo ile à cãa, nɔ à nɛ à jɔɔ bɛ wa kasãm. ³¹ Wee, woo weei Ilaaɔ gɔ wa too kpãau wa. Iyi í yɛ mɔkɔu, nɔi í gbe í lɔ. ³² Bɛɛbɛ mɔi inɛ gɔ si dimii Levi í to inyau. Iyi í yɔɔ nɔ í gbe í lɔ. ³³ Amma inɛi Samari gɔ mɔ wa bɔ ilu. Iyi í to bɛ nɔi í yɛ mɔkɔu nɔ araare í muu. ³⁴ Nɔ í sekɛɛ siɛ í jɔaa ikpo do atɛ vɛɛ si agbɛi kumɛɛ ɲau nɔ í dũu. Si anyiɛ nɔ í lesiɛ si gbankɛlɛi nɲu takɛɛ í bɔɔɛ bi ku soi inɛ njoo ɲa nɔ í gbɔaa. ³⁵ Iju kumáɛ, nɔ í so fiái icɛi ajɔ minji, í na inɛ ngboi bi ku soi inɛ njoo ɲau, nɔ í ni, gbɔa inɛɛu ihɛ. Iyi ì jɛ í lesi na iriɛ, an sãaɛ waati iyi an baa. ³⁶ Nɔi Jesu í ni, si amanɛ mɛɛta ɲau bɛ, yoo nɲai ì tamaa í jɛ kpaasii inɛ iyi í dasi awɔi ile ɲau. ³⁷ Nɔi inɛɛu í ni, inɛ iyi í ce araareɛu. Nɔi Jesu í ni, debɛi, awɔ mɔ, koo ce bɛɛbɛ.

Jesu í bɔ bi Maata do Maari

³⁸ Ajɔ nɲu gɔ Jesu do mɔcɔɛ ɲau à waa nɛ nɔ à to ilu gɔ. Wee inaabo gɔ í wa ilu bɛ, à ya kpoo Maata. Nɲui í gba ɲa si kpasɛɛ. ³⁹ Abou í nɛ ifɔɛ gɔ iyi à ya kpe Maari. Ifɔu wa bubai kɔkɔi Lafɛɛ wa gbɔ ideɛ. ⁴⁰ Amma Maata nɲu í wasi ku manta araɛ do caka ku tɛkɛ. Nɔi í naa í ni, Lafɛɛ, kù jɛɛ si ide kãma iyi ifɔm í jɔɔm icɛu amu akã? I kaa jɔ ku naa ku sobim? ⁴¹ Nɔi Lafɛɛ í jɛaa í ni, Maata, Maata, ì waa mante araɛ ì waa weewea na mii nkpɔ. ⁴² Amma bukaatai mii akãi amanɛ í nɛ. Nɲui

Maari nɲɛ í cica bɛ, nɔ inɛ kãma kaa gbɔaa siɛ má.

11

Idei kutɔɔ

(Cɔ Matie 6:9-13; 7:7-11)

¹ Ajɔ nɲu gɔ Jesu wa ce kutɔɔ bii gɔ. Iyi í tã nɔi mɔcɔ akãɛ í ni, Lafɛɛ, kɔ wa si bei aa ka ya ce kutɔɔ, bei Zãa í kɔ mɔcɔɛ ɲa si. ² Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, bii ì waa ce kutɔɔ ɲa i ya ni, Baaba, jɔ inɛ fei ku mà iyi awɔi ì jɛ inɛ kumá.

Naa jɛ bommaɛ.

³ Mu nwa ijɛi ajɔ fei nwa.

⁴ Kpa idei dulum du wa, domi awa mɔ à ya ka kpa idei kurara iyi inɛ ɲa à ce nwa.

Maà ti ì jɔ ka dasi kulelɛ.

⁵ Nɔ í sɔ ɲa má í ni, á yɔkɔ ku jɛ nsei inɛ gɔ nɲɛ í ba inɛ njoo idũ laja. Bii kù nɛ ijɛ iyi á naa, á bɔ bi kpaasiei ku ni, wɛɛm pɛɛ mɛɛta wa, ⁶ domi kpaasim gɔ í naa bi tom hai ilu gɔ. Nɔ wee, n kù nɛ ngɔgɔ iyi an naa. ⁷ Kpaasieu á yɔkɔ ku jɛaa hai inɔ ile ku ni, maà mantem, amu ñ sɔkɔ tã, amu do amam ɲa fei à waa sũ. N kaa n yɔkɔ n dede n naɛ pɛɛ. ⁸ Ñ wa n sɔ ɲɛi, baa bii kù bi ku dede ku náa si na iyi í jɔ ì jɛ kpaasie, á yɔkɔ ku dede ku naa bukaatai mii iyi í bi fei si na iyi í jɔ wa mantɛɛ. ⁹ Na nɲu, ñ wa n sɔ ɲɛi, i ya tɔɔ ɲa, aa mu nɲɛ. I ya dɛdɛ ɲa aa ba ɲa. I ya cã gambo ɲa, aa cɪ nɲɛ. ¹⁰ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi wa tɔɔ fei, Ilaaɔ á muua. Inɛ mɔ iyi wa dɛdɛ, Ilaaɔ á jɔ ku ba. Inɛ mɔ iyi í nɔ wa cã gambo, Ilaaɔ á cɪaa. ¹¹ Yooi í wa si inɔ nɲɛ ihɛ iyi [bii amaɛ í tɔɔɛ pɛɛ á so kuta ku

naa. Walakɔ] bii í tɔɔe cɛɛ ku so njo ku naa. ¹² Walakɔ bii í tɔɔe njei ajee á naa cencee? Aawo, kaa ce. ¹³ Ine iyi ì ya ce laalo ña ì mà mii jiida ku na ama nje ña, mà irei. To, Ilaaɔ Baa nje iyi í wa lele kaa ce ku re zaka beɛbe? Kaa so Hundee ku na ine ña iyi à waa tɔɔe?

Jesu í jɛa ine ña iyi à máa ide
(Cɔ Matie 12:22-30; Maaku 3:22-27)

¹⁴ Si anyii nñu, à naa Jesu məkɔ gɔ wa. Məkɔu í ne inei inɔko gɔ iyi í jɔ́ í deki. Nɔ Jesu í lele inei inɔkou. Iyi í fita ñai məkɔu í lɔsi ide ku fɔ, nɔ zamaa fei í biti. ¹⁵ Amma ine gɔ ña à ni, ine ngboi inei inɔko ña iyi à ya kpe Beelizebui í mua Jesu gbugbã wa leleò inei inɔko ña. ¹⁶ Nɔ ine gɔ ña mɔ à waa bi a cã idɔe a cɔ. Nɔ à sɔɔ à ni ku ce maamaake ku nyisi iyi yiikoɛ wa naai hai lele. ¹⁷ Si bei Jesu í mà lasabu ña ñai í ni, bomma iyi ineɛ ña à waa ja aña duusɔɔ, bommau á na ku kraò bomma nɔ kpasɛɛ ña ku cuku. ¹⁸ Beɛbe mɔi bii Seetam wa ja do araɛ, beirei bommae á ce ku bɔ waju. Ñ ni beɛbei si na iyi í jɔ́ ì waa ni do gbugbãi Beelizebui ñ wa n leleò inei inɔko ña. ¹⁹ Bii do gbugbãi Beelizebuui ñ wa n leleò inei inɔko ña, to, do gbugbãi yooi mɔcɔ nje ña mɔ à waa leleò ña. Na ñai í ce aña taka ña aa nyisi iyi ì rara ña. ²⁰ Amma bii do gbugbãi Ilaaɔi ñ wa n leleò inei inɔko ñau, nñu be wa nyisi iyi Ilaaɔ í sinti ku je bommae si anini nje.

²¹ Bii ilu gbugbã jiida gɔ í ne jñei igũ nɔ wa degbe

kpasɛɛ, amaniɛ á wɛɛi si laakai. ²² Amma bii ilu gbugbã gɔ mɔ iyi í roo í naa í jɔɔ igũ, nje á ko jñei igũ iyi wa naaneui fei nɔ ku ce ikpɛi amaniu mɔ.

²³ Ine iyi kù je tom, mbeem nii. Ine iyi kù waa bam ku tɔtɔ, wa fangaai.

Kunyii inei inɔko wa má
(Cɔ Matie 12:43-45)

²⁴ Njai Jesu í kpa ña mɔndau ihɛ́ í ni, bii inei inɔko í fita si ine, í ya maa dabii si gbaa ñai ku maa de bi ku sími. Bii í kua, ñai í ya ni, an nyi inya nwom hai bii ñ fita wai. ²⁵ Waati iyi í nyi nɔ í ba ineɛu í ye bei ile ngbe iyi à kpã à teeseɛ sãa sãa, ²⁶ á koo ku dede kpaasi laalo ña iyi à roo wa má bei aña meeje, a na a lɔ si ineɛu a maa wa be. Waati beɛbe kuwɛɛi takoi ineɛu á tia baa ti ankãanyie má.

Inɔ didɔ́ ntɔ

²⁷ Waati iyi Jesu wa fɔ beɛbe, abo gɔ í dɔ́ anu hai inɔ zamaau í ni, ilu inɔ didɔ́i ine iyi í so asɛ, nɔ ì mɔmɔ amɔe. ²⁸ Njai Jesu í jɛaa í ni, í tia í ni ilu inɔ didɔ́ ñai ine ña iyi à waa gbɔ idei Ilaaɔ, nɔ à waa ceò ice.

Ine ña à bi maamaake
(Cɔ Matie 12:38-42)

²⁹ Si bei zamaau wa kɔɔsi ñai Jesu í ni, inei nsei ña ine laalo ñai. À waa tɔɔ maamaake, amma maamaake gɔ kù wɛɛ iyi aa nyisi ña, bii kù je ti faajii walii Zonasi. ³⁰ Si bei Zonasi í je nyinda bi inei Ninivu ña, beɛbe mɔi amu Amai Amanɛ an je nyinda bi inei nsei ña. ³¹ Si ajɔi kiitiu inaabo ilaalui ilei Seba á dede si inei nsei ña

ku ye taale n̄ja, si na iyi í j̄ò hai j̄ij̄i í dede í naa ku gb̄o ideu bisii Salom̄o ilaalu n̄lau. N̄o wee n̄sei, amu iyi ñ wa n s̄õ ñe ideu ih̄e ñ re Salom̄o. ³² Si aj̄oi kiitiu inei Ninivu ña aa dede si inei n̄sei ña a ye taale n̄ja, si na iyi í j̄ò à kpaasi id̄o ñja na waazoi Zonasi. N̄o wee n̄sei, amu iyi ñ wa n s̄õ ñe ideu ih̄e ñ re Zonasi.

Inya kumái ara

(C̄o Matie 5:15; 6:22-23)

³³ Ine ḡo ci ya má fitila ku singae, [walak̄o ku biīe do caka,] amma à ya jil̄oi bi ku lesi fitila ku ba in̄e ña iyi à waa l̄o wa a maa ye inya kumá. ³⁴ Ijuei í j̄e fitilai arae. Bii ijue wa ne baani, arae fei í wa si inya kumái. Amma bii kù waa ne baani, arae m̄o fei í wa si ilu kukui. ³⁵ Na ñju, ce laakai ku ba inya kumá iyi í wa si araeu ku maà ce ilu kuku. ³⁶ Bii arae fei wa ne inya kumá, n̄o baa ik̄õ ak̄ae ḡo kù wa si ilu kuku, fei nd̄eé á maa mái bei waati iyi fitila í má sie inya.

Jesu í ye taalei Farisi ña do woo k̄o in̄e ña si wooda ña

(C̄o Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

³⁷ Iyi Jesu í f̄o ideu í t̄a, ñoi Farisi ḡo í kpoo ku j̄e kpas̄ēe. N̄o í koo í buba kpas̄ei Farisiu, ājaò à waa j̄e. ³⁸ Ñoi Farisiu í c̄õ í biti do iyi kù w̄õ í bei wa j̄e. ³⁹ Amma Laf̄eé í s̄õó í ni, in̄e Farisi ña, í ye ñai bei in̄e ña iyi à ya wīe anyii k̄õfu do j̄e ña n̄o a j̄ò in̄e riisi. In̄o hai s̄ia do takiii wa k̄õ ñe. ⁴⁰ In̄e hai

ne yaase ña, in̄e iyi í taka anyii ara, laf̄eé si í ce in̄e m̄o? ⁴¹ Í s̄ia í na ilu are ña mii iyi í wa si in̄o j̄e do k̄õfu, n̄o mii fei á má ñe.

⁴² Amma ijuukp̄ai á j̄e tu ñe, in̄e Farisi ña, si na iyi í j̄ò ì ya na Ilaās hee do zakaai aȳe ña fei. Do ñju fei, i kù waa ce jiida n̄o i kù waa nyisi kubii Ilaās ña. Iyi bei í j̄o ì ya ce n̄o i maà gb̄eje iyi í gb̄e ña.

⁴³ Ijuukp̄ai á j̄e tu ñe, in̄e Farisi ña, si na iyi í j̄ò si ile bi ku ce kut̄ot̄o ña kit̄ai in̄e ngbo ñai ì ya bi ña, n̄o ì ya bi a ce ñe f̄õ do bēēe n̄la n̄la si bantum̄a ña. ⁴⁴ Aa ye ijuukp̄a ña domi ì yei bei bale ña iyi in̄e ḡo kù waa ye. Si antai ñjai à waa ne a kù n̄o a kù mà *.

⁴⁵ Ñoi woo k̄o in̄e ña si wooda ḡo í s̄õó í ni, M̄eetu, bii ì waa f̄õ bēēe, awa m̄oi ì waa bu.

⁴⁶ Ñoi Jesu í j̄eaa í ni, ijuukp̄ai á j̄e tu ñe, in̄e woo k̄o in̄e ña si wooda ña m̄o, domi ì waa k̄aa in̄e ña aso ku gaabu ku so ña, n̄o in̄e taka ñe i ci ya lesi baa amaaw̄o ñe. ⁴⁷ Aa ye ijuukp̄a ña, si na iyi í j̄ò walii ña iyi bala ñe ña à kpa wo, in̄e ì waa teese bale ñja ña. ⁴⁸ Ì waa nyisi ña iyi ì j̄esi mii iyi bala ñe ñau à ce, si na iyi í j̄ò ājai à kpa walii ñau, n̄o in̄e ì waa teese bale ñja ña. ⁴⁹ Ñoi í j̄ò Ilaās í f̄õ si bisie í ni, an be walii ña do woo be ña si anini ñja. Aa kpa in̄e ḡo ña n̄o a kp̄a in̄e ḡo ña m̄o iju. ⁵⁰ Na ñju, ijuukp̄ai woo kpa walii ñau

* **11:44** si antai ñjai à waa ne a kù mà Bi Zuifu ña, bale ku n̄e si taale n̄la n̄lai domi bii ì ne si bale í ye bei ì so riisi mbe.

fei hai sintei andunya si iri n̄ɲei á ʒe. ⁵¹ In̄ɲei aa ye ijuukpāi kukpai Abeli hee ku koo si do Zakari iyi à kpa si afei bi ku weeu do kpas̄ɛi Ilaāɔ. Nt̄o nt̄o, ñ wa n s̄o n̄ɲe, ijuukpāi mii n̄au be fei si in̄ei n̄sei n̄au ih̄ɛi á baa ku ʒe si.

⁵² Ijuukpāi á ʒe tu n̄ɲe, in̄ɲe woo k̄o in̄e n̄a si wooda n̄au, domi i k̄u bi nt̄oɪ idei Ilaāɔ ku mà n̄a, n̄o in̄e n̄a iyi à bi ku màe in̄ɲei ì waa gan̄ji n̄a.

⁵³ Iyi Jesu í f̄o beɛbe í t̄ã n̄oɪ í fita hai be. N̄oɪ idoi woo k̄o in̄e n̄a si wooda do Farisi n̄au í k̄o n̄o à wasi ku mantee do ide ku bee si ḡãmei ide n̄kp̄o, ⁵⁴ à waa leāo taai ide ku ba a muu si ide go.

12

I ce laakaii ara n̄ɲe n̄a do ilu muafiti n̄a

(C̄o Matie 10:26-27)

¹ Waati iyi Jesu wa f̄o beɛbe zamaa í t̄ōt̄ō dubu n̄kp̄o n̄kp̄o hee à waa t̄eɛɛe n̄ɲe. N̄oɪ Jesu í s̄o m̄ōc̄ōe n̄a si wajui zamaau í ni, i ce laakaii ara n̄ɲe n̄a do lefeei Farisi n̄a iyi í ʒe muafiti. ² Nḡōḡō k̄u w̄eɛ iyi wa man̄ji iyi kaa fita gbubḡãa, n̄o asii k̄ãma k̄u w̄eɛ iyi a kaa na a mà. ³ N̄oɪ í ce ide iyi ì f̄o si ilu kuku fei n̄a aa na a gb̄ōo si in̄ya kumá, gundu iyi ì n̄o ì nya in̄o ile n̄a aa c̄ã keɛɛeɛe si antai ile lele n̄a.

In̄e iyi í ʒò i ce n̄jo

(C̄o Matie 10:28-31)

⁴ In̄ɲe iyi ì ʒe kpaasim n̄a, in̄ɲei ñ wa n s̄o, i màa ce n̄joi in̄e n̄a iyi aa kpa ara n̄ɲe, n̄o si anyii n̄n̄u a kaa ȳōk̄o a ce nḡōḡo má. ⁵ An s̄o n̄ɲe in̄e iyi í ʒo i ya ce n̄joe

n̄a. I ce n̄joi in̄e iyi í n̄e yiiko ku kpa in̄e n̄o ku dasie si ina iyi ci ya ku má. Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄o n̄ɲe, laf̄ɛi í ʒo i ce n̄joe n̄a.

⁶ A ci ya ta ama yei ara miu súu min̄ji ba. Do n̄n̄u fei, Ilaāɔ ci ya gb̄eɛe baa ak̄ã n̄n̄a. ⁷ In̄ɲe m̄o, hee do n̄toi iri n̄ɲe n̄a fei Ilaāɔ í mà ʒia n̄n̄a. Na n̄n̄u, i màa ce n̄joi nḡōḡo, domi beɛɛe n̄ɲe í re yei hee bii iyi.

In̄e iyi í gba Jesu walak̄o í k̄ōsie

(C̄o Matie 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ñ wa n s̄o n̄ɲe, in̄e iyi í f̄o si wajui aman̄e n̄a í ni n̄n̄u í gbam, amu m̄o Amaí Aman̄e an gba laf̄ɛe si wajui amalekai Ilaāɔ n̄a. ⁹ Amma in̄e iyi í k̄osim si wajui aman̄e n̄a, amu m̄o an k̄osi laf̄ɛe si wajui amalekai Ilaāɔ n̄a.

¹⁰ In̄e iyi wa f̄o laaloɪ amu Amaí Aman̄e, Ilaāɔ á ȳōk̄o ku kpa ideɪ dulum deɛ. Amma in̄e iyi wa f̄o laaloɪ Hundei Ilaāɔ kaa ba a kpa ideɪ dulum nd̄eɛ pai.

¹¹ Bii à b̄ōo n̄ɲe ile bii à ya ce kut̄ōt̄ō n̄a ku ba in̄e nḡbo n̄a do ilu yiiko n̄a a kiiti n̄ɲe, i màa ti i ce n̄jo do beɪ aa ce i k̄ōo ara n̄ɲe do ide iyi aa f̄o n̄a. ¹² I màa ce n̄jo n̄a domi waati beɛbe Hundei Ilaāɔí á s̄o n̄ɲe iyi í ʒo i f̄o n̄a.

M̄ōndai ilu fia hai n̄e yaase

¹³ Si in̄o zamaau n̄oɪ in̄e go í s̄o Jesu í ni, M̄eetu, s̄o igb̄ãm ku ʒò ka kp̄ɛ tubu nwa. ¹⁴ N̄oɪ Jesu í ʒeaa í ni, m̄ōk̄ōyi, yooi í cem woo kiiti n̄ɲe wala woo kp̄ɛ tubu n̄ɲe. ¹⁵ N̄o í s̄o n̄a í ni, i ya ce laakai n̄a nt̄o nt̄o do k̄ōdeɛ

fei, domi amanii amane si í je icui kuweee, baa bii beirei amanu í la í to.

¹⁶ Nò í kpa n̄a m̄anda ḡo í ni, ikoi m̄ak̄o ilu fia ḡo í ce ije jiida jiida. ¹⁷ N̄oi m̄ak̄ou í lasabu í ni, beirei an ce. Wee n kù ne bii an dasi ijeu. ¹⁸ N̄oi í ni, n̄ mà bei an ce. An lege akam ηau, n̄ n ma mmue ηa iyi à la à re. N̄ n kosi bileem fei be do ijem ηa iyi à gbe. ¹⁹ N̄ n f̄o si id̄om n ni, n̄ ne amani nla nla iyi n̄ wa n singa ti ad̄ō nk̄p̄o nk̄p̄o. An s̄imii n̄ n maa n je n maa n m̄o n̄ n maa n weeò in̄o did̄ō. ²⁰ Amma Ilaađ í s̄ō í ni, aw̄ou n̄nyi, id̄uyi m̄om aa n̄ya hundee. S̄olui mii ηa iyi ì ceu be, ti yooi á je.

²¹ N̄oi Jesu í ni, beebe m̄oi á je bi in̄e iyi wa koa arae amani n̄o bi Ilaađ kù ne nk̄ama.

*Dasi Ilaađ naane
(C̄o Matie 6:24-34)*

²² Iyi Jesu í f̄o beebe í t̄a n̄oi í s̄ō m̄oc̄e ηa í ni, na n̄oi í j̄ò n̄ wa n s̄ō ηe n̄ ni, i maà ya maa wewea do mii iyi aa je i maa weeò ηa, walak̄o do j̄ine iyi aa dasi ηa. ²³ Kuweei amane í re ije, ara m̄o í re j̄ine. ²⁴ I ce laakai kungb̄a ηa í c̄o. A kù waa gb̄e hee a da nḡoḡo, a kù n̄o a kù ne suu. Ilaađ í n̄o wa wo ηa. Beere ηe kù re yei ηa hee bii í j̄l? ²⁵ Yooi si in̄o ηe na kuweweae á ȳok̄o ku k̄ōsi kus̄oi ad̄ōe baa keeke. ²⁶ To, bii i kaa ȳok̄o i ce mii keekeu be ηa, na mii í ce ì waa wewea do iyi í gbe ηa. ²⁷ I c̄o bei wua ηa à ya da koko mee. A kù waa ce ice a ci ya n̄o a w̄ō ac̄o. Do n̄ju fei, n̄ wa n s̄ō ηei, baa Salom̄ō ilaalu n̄lau, do amboe nla n̄lae fei kù

ne j̄ine iyi boodaé í to kokoi j̄li ηau be baa ak̄a. ²⁸ F̄of̄o í weei n̄nyi do kus̄lae amma ala aa dasie ina. To, bii Ilaađ í mua f̄of̄o ηa iyi aa na a dasi ina booda ku s̄ia beebe, kaa ȳok̄o ku mu n̄je nyau ku re f̄of̄o ηau be de. I kù ye naane ηei kù la? ²⁹ I maà ya de mii iyi aa je ηa walak̄o mii iyi aa m̄o i maà weweaò ηa. ³⁰ Hai mà idei Ilaađ ηai à ya maa kpataa mii ηau be fei, amma Baa ηe i mà iyi ì ne bukaatai mii ηau be fei ηa. ³¹ Na n̄ju, i hanya i de bei aa ce i j̄ò bommai Ilaađ ku b̄o waju tit̄a ηa. Iyi í gbe bei fei Ilaađi á k̄ō ηe si.

*Amanii lele
(C̄o Matie 6:19-21)*

³² N̄o Jesu wa ba m̄oc̄e ηau ide ku f̄o má í ni, ije gaa keekem, i maà ti i ce n̄jo ηa, domi á d̄ōa Baa ηe si ku j̄ò i je amaalu ηa si andunya tit̄ōe. ³³ I ta mii iyi ì ne ηa n̄o i mua ilu are ηa fiaw. I cea ara ηe taalili iyi kaa gbo ikpa lele si bii aa dasi amani ηe iyi kaa t̄a. Tenḡi be ile kaa to si, n̄o t̄ūt̄ū ηa m̄o a kaa beje. ³⁴ N̄t̄o n̄t̄o, bii amani ηe í wa, bei laakai ηe m̄o í ya wa.

*Woo ce ice ηa iyi à waa c̄o
kp̄āa*

³⁵ I ce s̄ōlu i d̄i kp̄aka n̄o i j̄ò fitila ηe ku maa má ηa. ³⁶ I j̄ò i ye bei in̄e ηa iyi à waa degbe kubaai laf̄ē n̄ja wa hai bi ku ce ab̄od̄ō, ku ba bii í to wa í c̄a gambo gbak̄a a c̄laa. ³⁷ Woo ce ice ilu in̄o did̄ō ηai, in̄e ηa iyi laf̄ē á na ku ba à c̄o kp̄āa à waa degbe ku toe wa. N̄t̄o n̄t̄o n̄ wa n s̄ō ηe, n̄ju takae á d̄i gbankili

nɔ ku jò a buba nɔ ku na ku kpɛ
 nɔa ije. ³⁸ Ilu inɔ didɔ ɔai bii í
 baa í na í ba ɔa si beɛbe, baa bii
 í to wa lajai, wala kukɔ sintei
 ajɛɛ. ³⁹ I jò í mà sãa sãa ɔa iyi
 bii ilu kpasɛ í mà waati iyi ile
 á lɔ wa, á dede ku wɔ njoo, kaa
 jò ile ku leɛe gamboe. ⁴⁰ Inɛ mɔ,
 i ce sɔlu ɔa domi amu Amai
 Amanɛ, an naai si waati iyi í kù
 waa lasabu ɔa.

Amaace jiida do amaace laalo
 (Cɔ Matie 24:45-51)

⁴¹ Nɔi Piɛɛ í ni, Lafɛɛ, awai
 í kpaa mɔndau ihɛ? Mà inɛ
 fei. ⁴² Nɔi Lafɛɛ í je í ni, yooi
 í je amaace ilu naane iyi í ne
 laakai. Lafɛɛi í je inɛ iyi ilu
 kpasɛ ɔɔ í kpe nɔ í so amaace
 kpaasie ɔa í daa si awɔ ku maa
 cɔ ɔa ku na ɔa ije si bei í jɔ.
⁴³ Inɔ didɔi á je ti amaaceu bii
 lafɛɛɛ í bàa í na í baa wa ce
 beɛbe. ⁴⁴ Ntɔ ntɔ, lafɛɛu á daa
 amaaceu mii ndɛɛ fei si awɔ.
⁴⁵ Amma bii í je amaace laalo,
 á lasabui ku ni, lafɛɛm kaa baa
 nɔya má, nɔ ku dede ku maa
 cã inaabo do inɛmɔkɔ woo ce
 ice ɔa iyi à gbeu, nɔ ku maa je
 ku maa mɔ atɛ ku maa kpaa.
⁴⁶ Beɛbei lafɛɛu á na ku baa si
 ajɔ iyi kù waa cɔ kpãae, do si
 waati iyi kù waa tamaa, nɔ á
 kpãa iju jiida jiida bei à ya cea
 amaace laalo ɔa.

⁴⁷ Woo ce ice iyi í mà mii iyi
 lafɛɛɛ í bi, nɔ kù coo, goloɛ á la.
⁴⁸ Amma inɛ iyi kù mà, nɔ í ce
 kookoosu iyi í jɔ a cãa, goloɛ
 kaa la. Inɛ iyi à na mii nkpɔ,
 aa beɛ mii nkpɔ. Inɛ mɔ iyi

à daa mii nkpɔ si awɔ, nɔui aa
 bee ku re.

Jesu í naaɔ nje ku fɛɛfe wa
 (Cɔ Matie 10:34-36)

⁴⁹ Nɔ Jesu í sɔ ɔa má í ni,
 inai n naa ku fã si andunya, nɔ
 n bei n bi ku je í jo tã. ⁵⁰ Nɔ
 inyi ku dasi ɔɔ í weɛ kù ne bei
 á ce iyi n kù coo. Inyi ku dasiu
 nɔui í je wahala iyi an ye n bei
 n ku. Nɔ laakaim kaa je akã í
 gbe hee bii í ce. ⁵¹ Ì tamaa bei
 laakai ku sũi n naa nɔe wa si
 andunya ɔa? Aawo, n wa n
 sɔ ɔei, nje ku fɛɛfei n naaɔ wa.
⁵² Ntɔ ntɔ, hai nsei bii amanɛ
 miu í wa kpasɛ akã aa kpɛ ikã
 ikã. Tɔɔsi akã kaa weɛ nɔa,
 amanɛ mɛeta ɔau a kaa gbɔ si
 nje do inɛ minji ɔau. ⁵³ Baa do
 ama a kaa gbɔ si nje. Iye do
 ama inaaboɛ a kaa gbɔ si nje.
 Anau do abou a kaa gbɔ si nje.

Nyindai waati ku mà
 (Cɔ Matie 16:2-3)

⁵⁴ Nɔi í sɔ zamaau má í ni,
 bii ì ye kudũi iji wa dede hai
 nunui ale ɔa ì ya fɔ ɔai gbakã
 í ni, iji á naa. Beɛbe mɔi í ya
 nɔ ku ce. ⁵⁵ Bii ì nɔ ì ye fufu
 wa ce wa hai ikpa awɔ cangai
 kpãai inunu ɔa, ì ya ni, inya
 gbãa á ce. Nɔ beɛbe mɔi í ya nɔ
 ku ce *. ⁵⁶ Inɛ ilu muafiti ɔa,
 ì mà yaasei nyindai lele do ile
 ɔa. Beirei í ce í kù mà yaasei
 waatiu ihɛ ɔa.

Taale ku teese
 (Cɔ Matie 5:25-26)

⁵⁷ Beirei í ce í ci ya lasabu
 si ara nɔe í mà iyi í je dee dee
 ɔa. ⁵⁸ Bii inɛ ɔɔ wa bɔɔe bi

* **12:55** Si ilei Izireli, hai do ikpa nunui alei iji í ya naa, domi do ikpa bei tenku nlau
 í wa. Beɛbe mɔi inya gbãa í ya naai hai ikpa awɔ cangai kpãai inunu.

ku ce kiiti na idei gbese gɔ, ce kookai hai kpāa awɔ do lafēe i gbɔ si nje ŋa ku ba ku maà dasie si awɔi woo kiiti. Bii kù je beɛbe, woo kiitiu á dasie si awɔi woo degbe piisɔɔ, nɔ woo degbe piisɔɔu mɔ ku dasie ile piisɔɔ. ⁵⁹ Ñ wa n sɔ ŋei, bii à dasie piisɔɔ, bii i kù sã gbeseɛ fei, i kaa fita. Baa tanga kaa gaizia si.

13

Bii i kù kpaasi idɔ aa ku

¹ Waati beɛbe, ine gɔ ŋa iyi à wa be à waa sisia Jesu mii iyi í ba inei Galilee gɔ ŋa, ine ŋa iyi Pilati í jɔ à kpa nɔ nje nŋa í yɔgeɛ do njei mɛemu ŋa iyi à waa ceàð Ilaaɔ kuwee. ² Amma Jesu í sɔ ŋa í ni, inje ì waa tamaa dulum dii inei Galilee ŋau be í re ti inei Galilee ŋa iyi à gbei? Ì waa tamaa dulum du ŋai í jɔ à kpa ŋa beɛbe ŋa? ³ Aawo. Beɛbe mɔi ñ wa n sɔ ŋe, inje taka nŋe, bii i kù sinda idɔ ŋa, inje fei aa kui bei aŋa mɔ. ⁴ Ì waa ye gigii amanɛ maatũ do mɛeta ŋa iyi ile ku gbokai Siloe í cuku í bata í kpau ŋa? Debei, ì waa tamaa kurara nŋai í re ti inei Zeruzalemu ŋa iyi à gbe fei ŋa? ⁵ Aawo, ñ wa n sɔ ŋei, inje taka nŋe, bii i kù kpaasi idɔ ŋa, inje fei aa kui bei aŋa mɔ.

Mɔndai jli iyi ci ya so

⁶ Ñɔi í kpa nŋa mɔndau ihē má í ni, mɔkɔ gɔ í lɔ jli ndii figi si kaaɛ. Waati iyi jli nɔu í la ŋɔi mɔkɔu í bɔ isoɛ ku ka, nɔ kù ba. ⁷ Ñɔi í sɔ woo ce iceɛ í ni, adɔ mɛeta wai ihē bebei iyi

bii ñ naa isoi jli nɔu ihē ku ka n ci ya n ba. Daa í nyɔɔi. Na mii í ce á maa gba nwa inya ngbe. ⁸ Ñɔi woo ce iceu í sɔɔ í ni, lafēe, jɔɔ adɔɔyi titã ka cɔ. An tu fitie n kaakoɛ, nɔ n daa si taasi. ⁹ Á yɔkɔ ku je adɔ gɔ á so. Bii kù so i bei i daa.

Jesu í jɔ abo gɔ í ba iri si ajɔi kusimi

¹⁰ Si ajɔi kusimi gɔ, Jesu wa kɔ ine ŋa si cioi idei Ilaaɔ ile gɔ bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔɔ. ¹¹ Wee abo gɔ mɔ í wa be iyi inei inɔko í jɔ í ce bɔɔ bei zakai adɔ maatũ do mɛeta. Í ya maa batei, ci ya yɔkɔ ku te araɛ baa keeke. ¹² Iyi Jesu í yɔɔ ŋɔi í kpoo í ni, abooyi, í ba iri mbe. ¹³ Nɔ í le sie awɔ. Ñɔi gbakã í te araɛ nɔ í lɔsi Ilaaɔ ku saabu. ¹⁴ Amma idɔi ine ngboi ile bii à ya ce kutɔtɔɔu í kɔ si na iyi í jɔ Jesu í jɔ ine gɔ í ba iri si ajɔi kusimi, nɔ í sɔ zamaau í ni, ajɔ mɛefai í weɛ iyi aa yɔkɔ i ce ice ŋa. I naa wa waati beɛbe ku ba i ba iri ŋa, ku maà ti ku je si ajɔi kusimi. ¹⁵ Ñɔi Lafēe í jɛaa í ni, inje ilu muafiti ŋai, inje fei i ci ya fũ kete nŋe ŋa do gbankɛle nŋe ŋa a koo a mɔ inyi si ajɔi kusimi? ¹⁶ Abou ihē mɔ dimii Aburahamui. Nɔ wee Seetam wa dũu hai zakai adɔ maatũ do mɛeta. Kù sɔa a fũu si ajɔi kusimi? ¹⁷ Waati iyi wa fɔ ideu be, anyɔ wa mu mbeɛɛ ŋau fei, nɔ zamaau í weɛ do inɔ didɔ na maamaake ŋa iyi wa ce fei.

Mɔndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(Cɔ Matie 13:31-32; Maaku 4:31-32)

18 Njoi Jesu í ni má, mii bommai Ilaaã í jò. Mii an wãa do. 19 Í yei bei ngboi mutaadi iyi inε gò í so í gbε si ilεε. Nò í fita í ce jli hee yei ηa à ya maa ce antε si amaawε ηa.

Møndai lefee

(Cò Matie 13:33)

20 Njoi í ni má, mii an nyi n wãd bommai Ilaaã má. 21 Bommai Ilaaã í yei bei lefee iyi abo gò í so í dasi iyafüi p̄εε gūa mεeta nò fei ndεε í dede í kpante.

Andε iyi kù cī

(Cò Matie 7:13-14, 21-23)

22 Jesu wa too si ilu nla ηa do ilεεko ηa wa kò inε ηa si ctoi ideí Ilaaã wa neò ikpa Zeruzalemu. 23 Si isεεneυ njoi inε gò í naa bi tεε nò í beε í ni, Lafεε, inε ηa iyi aa ba faaba a kaa kpò? Njoi í je í ni, 24 i ce kookaai i lò do andε iyi kù cīu ηa. N̄ wa n s̄ ηei, inε nkpòí á maa de kpāa iyi aa lòd a kaa nò a yòkò.

25 Waati iyi amu ilu kpasε̄ n̄ dede n̄ cīmbo koofau inε aa wa waduude, i maa cā gambo ηa i maa ni, Lafεε, cī nwa. Nò an je n̄ ηe n̄ ni, n kù mà hai bii ì naa ηa. 26 Waati beεbei aa ni ηa, à je à m̄ si wajue, ì nò ì kò wa si ctoi ideí Ilaaã si bantumai ilu nwa ηa. 27 Nò an s̄ ηe n̄ ni, n kù mà hai bii ì naa ηa. I fa ara n̄ ηe hai bi tom, inε fei woo ce laalò ηai. 28 Ajò wa naa iyi aa ye Aburhamu do Izaaki do Zakòbu do walii ηau fei si andunya tit̄si Ilaaã nò inε i ba wee à nyò ηe waduude. Tengi bei aa so awò i le si iri i kpata ηa. 29 Nò inε gò

ηa aa naa hai nunui daakò do hai nunui ale do hai nunu gaa cingaa minjiu nò aa buba a je si andunya tit̄si Ilaaã. 30 Waati beεbe inei anyi gò ηa aa na a je woo cua ηa, woo cua gò ηa m̄ a na a je inei anyi ηa.

Jesu í kpata na Zeruzalemu

(Cò Matie 23:37-39)

31 Waati n̄ ηu, Farisi gò ηa à naa à s̄ Jesu à ni, koo, fita hai ihε domi Herodu wa bi ku kraei. 32 Njoi í je n̄ ηa í ni, i koo i s̄ Herodu, ilu bisi laalòu be i ni, wee, n̄ nyi do ala n̄ wa n lele inei inòko ηa nò n jò inε ηa à waa ba iri, nò si ajò mεetasia an koo n tambò icem. 33 Amma kù ne bei an ce iyi n kù ce isεεnem n̄ nyi do ala do ala akā, domi a kaa kpa walii kāma bii gò bii kù je Zeruzalemu.

34 Inε inei Zeruzalemu ηa, inε iyi ì ya kpa walii ηa, nò i ta ama abei Ilaaã ηa m̄ kuta i kpa ηa ηa, ise feloi n̄ ya n bi n t̄t̄ò ηe si abem bei ajεε í ya t̄t̄ò amaε ηa si ikpae, amma i kù je ηa. 35 Wee nsei Ilaaã á fū n̄ ηe kpasε̄ n̄ ηe si awò. Amma an s̄ ηe, hai nsei i kaa yem má ηa í gbe hee ajò iyi aa ni ηa, Ilaaã ku weea inε iyi wa naa do irii Lafεε.

14

Jesu í jò b̄ò gò í ba iri

1 Si ajò kusimi gò Jesu í bò ku je kpasε̄ inε ngboi Farisi gò ηa. Wee inε gò ηa m̄ à wa be, à waa c̄ò do laakai. 2 Mòkò gò í wa be, wa leekī wajui Jesu. Mòkòu wa ce b̄òsi ara ku wu. 3 Njoi Jesu í bee woo kò inε ηa si wooda do Farisi ηau í ni, wooda í wεε a jò inε gò ku ba

iri si ajɔi kusimi? M̀a k̀u wɛɛ. ⁴ Nɔi ̀a coko. Nɔ ́i le si awɔɛ si bɔɔu ́i jɔ inɛɛu ́i ba iri nɔ ́i ni ku nɛ. ⁵ Nɔ ́i bee ɲa ́i ni, yoo nɲɛi, bii amaɛ walakɔ bii ketɛɛ ́i dasi lɔgɔ, kaa nyaa gbakã baa bii ajɔi kusimii. ⁶ Nɔi a k̀u yɔkɔ a k̀u jɛaa ideu.

Tengi bii í jò i buba bíi à kpeɛ ku jɛ

⁷ Iyi Jesu ́i ce laakai ́i ye inɛ ɲa iyi ̀a kpe ku jɛ ɲau ̀a wasi ku cica kitãi waju ɲa iyi ̀a nɛ bɛɛɛ ɲau nɔ ́i sɔ ɲa ́i ni, ⁸ bii ̀a kpeɛ bi ku ce abɔdɔ, maà buba si kitãi waju ilu bɛɛɛ ɲau. Á yɔkɔ ku jɛ ̀a kpe inɛ gɔ iyi ́i reɛ do bɛɛɛ. ⁹ Nɔ inɛ iyi ́i kpe inɛ feiu á na ku ni, dede i mua mɔkɔu ihɛ kitãu bɛ. Waati bɛɛbɛi aa dede do anyɔ i koo i buba si kitãi anyi ihɔ. ¹⁰ Amma bii ̀a kpeɛ ku jɛ, koo buba si kitãi anyi ku ba bii inɛ iyi ́i kpeɛu ́i to wa ku ni, baakɔm, dede i naa wa waju. Waati bɛɛbɛi aa jɛ ilu bɛɛɛ nla si wajui inɛ ɲa iyi inɛdɔ ɲa ̀i waa buba ɲau fei. ¹¹ Ntɔ ntɔ inɛ iyi ́i so araɛ lele ̀a ya kayɛi. Inɛ mɔ iyi ́i kayɛ araɛ ̀a ya soo lelei.

¹² Nɔ Jesu ́i sɔ inɛ iyi ́i kpoo ku jɛu mɔ ́i ni, bii ̀i waa kpe inɛ ɲa ku jɛ walakɔ jingau, maà ti i kpe kpaasie ɲa, walakɔ igbãɛ do ifɔɛ ɲa, walakɔ nyaanzɛɛ ɲa, walakɔ kpaasi ilu fiaɛ ɲa, ku ba aɲa mɔ a maà kpeɛ a sã gbese. ¹³ Amma bii ̀i waa kpe inɛ ɲa ku jɛ, kpe ilu are ɲa, do wɛɛɛɛ ɲa, do ilu kute akã ɲa do fɛɛju ɲa. ¹⁴ Bii ̀i ce bɛɛbɛ aa jɛ ilu inɔ didɔ si na iyi ́i jɔ inɛ ɲɲu ɲau a kaa ba ngɔgɔ iyi aa sãɔɔ gbese. Ilaaɔi á sãɛ gbese

si waati iyi inɛ dee dee ɲa aa j̄i hai si bale.

Mɔndai ije nla

(Cɔ Matie 22:1-10)

¹⁵ Iyi ̀a gbɔ ideu, ɲɔi inɛ akãi inɛ ɲa iyi aɲadɔ ɲa ̀a waa jɛu ́i sɔ Jesu ́i ni, debɛi ilu inɔ didɔi inɛ iyi á jɛ si andunya titɔi Ilaaɔ. ¹⁶ Nɔi Jesu ́i kpa ɲa mɔnda ́i ni, mɔkɔ gɔ ́i ce ije nla nla nɔ ́i kpe inɛ nkɔɔ. ¹⁷ Iyi awaatii kujɛu ́i to ɲɔi ́i bɛ woo ce icɛɛ koo sɔ inɛ ɲa iyi ́i kpeu ku ni, i naa wa ɲa, domi sɔnda fei ́i j̄la tã. ¹⁸ Amma aɲa fei ̀a lɔsi gaafara ku tɔɔ. Inɛ sinteu ́i ni, ̀n ra iko, tilasi, ́i gbe n koo n cɔɔ. ̀N wa n tɔɔɛ ku ceem suuru. ¹⁹ Inɛ mmu mɔ ́i ni, ̀n ra ketɛ ku logoo ɲai kɔɔ miu, nɔ ̀n wa n bi n ði ɲa n ceɔ icɛ n cɔ. ̀N wa n tɔɔɛ ku ceem suuru. ²⁰ Nɔ inɛ mmu gɔ mɔ ́i ni má, nsei ̀n so abo. Na ɲɔi ́i j̄ɔ n kaa n ba n naa.

²¹ Nɔi woo ce icɛu ́i sinda ́i koo ́i sɔ lafɛɛɛ gaafara iyi inɛ ɲau fei ̀a tɔɔ. Nɔi idɔi lafɛɛu ́i kɔ, nɔ ́i sɔ woo ce icɛɛu ́i ni, koo i bɔ si bantuma ɲa nsei nsei do si kpãai inɔ iluu, kpeem ilu are ɲa wa do wɛɛɛɛ ɲa do fɛɛju ɲa do ilu kute akã ɲa. ²² Nɔi woo ce icɛu ́i koo. Iyi ́i baa nɔ ́i ni, lafɛɛ, iyi ̀i dasim nɔu ̀n coo tã. Wee inya ́i gbe má. ²³ Nɔi lafɛɛu ́i sɔɔ má ́i ni, bɔ si kpãai ilɛɛko ɲa do kpãai iko ɲa, j̄ɔ inɛ ɲa a lɔ wa baa do tilasi, kpašɛm de ku kɔ. ²⁴ Ntɔ ntɔ, an sɔ ɲɛ, inɛ ɲa iyi ̀n tako ̀n kpeu baa inɛ akã ɲa kaa tie ijɛu ihɛ má.

Mii amanɛ á ce ku bɛi ku jɛ mɔcɔi Jesu

(Cɔ Matie 10:37-38)

²⁵ Ajọ nḡu gọ Jesu wa ne nọ zamaa nla nla gọ wa tooe. Nḡi Jesu í sinda í sḡ ḡa í ni, ²⁶ iné iyi í naa bi tom nọ kù cé baae do iyee do aboe do amae ḡa do igbāe ḡa do ifoe ḡa do wecīe ḡa do kuweei nḡu takae kaa yọkọ kù je mọcọm*. ²⁷ Iné iyi kù jesi nḡu ku so jīi ku gaauē ku toom do wa kaa yọkọ ku je mọcọm.

²⁸ Bii iné gọ nḡe í bi ku ma ile á buba ku ce dooa titā ku cọ mà fiai nḡu á to ku kpaọ iriē. ²⁹ Bii kù je bebe, nọ í ce icui ileu, í bei í na í mọngọ ku mae, iné ḡa iyi à yọọ fei aa nyaanyie, ³⁰ a ni, mọkọu ihē í sinti ku ma nọ wee í mọngọ kù kpa iriē.

³¹ Bebe mọi ilaalu ḡa mọ à ya ce a bei a bọ igū. Bii ilaalu gọ í ne sooge dubu mēewa, nọ í ye ilaalu mmu gọ wa naa siē igū do sooge dubu kọnfia, á dedei gbakā ku ce igū? Aawo, á bubai titā ku lasabu ku cọ mà nḡu á yọkọ ku kāmiaē. ³² Bii í ye nḡu kaa nọ, á be iné ḡai bi ilaalu iyi ihōu hai waati iyi kù to wa titā ku ba aḡaọ a gbọsi nḡe nọ laakai ku sū ku wa anini nḡa.

³³ Na ḡoi í ce awọ iyi i kù jọ mii iyi í ne fei, i kaa yọkọ í je mọcọm.

Imu iyi í ku

(Cọ Matie 5:13; Maaku 9:50)

³⁴ Nọ Jesu í ni má, imu mii nceei, amma bii didḡi imu í ku, mii aa dasi a jọ ku dḡ má. ³⁵ Kaa ce bukaata kāma má nọ baa bii ikoi kaa ce taasi. Á ya dikāei waduude.

* **14:26** nọ kù cé baae Tenḡi ihē Jesu wa nyisi iyi í sla ku bi nḡu ku re iné ḡa iyi à gbe fei nọ ka màà jọ iné gọ ku ganji wa si kpāai naane ku dasi. Kù je í ni ka cé baa nwa ḡa ntọ ntọ.

Iné iyi í ne itī iyi á gbọọ ide, ku gbọ.

15

Mọndai angudā iyi í nyọ à tasiēu

(Cọ Matie 18:12-14)

¹ Woo gba fiai lempoo ḡa do iné laalo ḡa fei à naa bi Jesu ku ba a gbọ idee. ² Nḡi Farisi do woo kọ iné ḡa si wooda ḡa à lọsi ku gbagba à waa ni, mọkọu wa gba iné laalo ḡa nọ aḡaọ ḡa à tọtọ à waa je.

³ Nḡi Jesu í kpa nḡa mọnda gọ í ni, ⁴ Bii iné gọ nḡe í ne angudā cīo iyi wa degbe si gbabua nọ akā í nyọ siē, lafēē á jọ cineọ fēewa do mēesā iyi í gbeu si gbabua bei koo dede akā iyi í nyọu wa hee koo yọọ, mà irei. ⁵ Hai í nọ í yọọ gbakā á muu ku le siē kọngọ wai do inọ didḡ. ⁶ Bii í baa kpasē á kpe kpaasiē ḡa do iné ḡa iyi à waa má kọkọe ku sḡ ḡa ku ni, i bam inọ didḡ ku kpē, domi angudām iyi í nyọu nọ yọọ wa. ⁷ Nḡi Jesu í ni, bebe mọi nọ wa n sḡ ḡe, inọ didḡi inei lele ḡa á la na ilu dulum akā iyi í kpaasi idọ ku re iné dee dee cīo fakā kù wa si iyi a kù ne bukaatai idọ ku kpaasi.

Fia iyi í nyọu à yọọ má

⁸ Nọ Jesu í kpa nḡa mọnda mmue má í ni, bii inaabo gọ í ne kpekele mēewa nọ akāe í nyọ, á má fitilai nọ ku kpā ileu ku dedeē do laakai hee koo yọọu. ⁹ Bii í yọọ á kpe kpaasiē ḡa do iné ḡa iyi à waa má kọkọe nọ ku ni, I bam inọ didḡ ku

kpɛ, domi fiam iyi í nyɔu ñ yɔɔ. ¹⁰ Bεεβε mɔi ñ wa n sɔ ñε, amalekai Ilaaɔ ña à ya wεεð inɔ didɔ na ilu dulum akā iyi í kpaasi idɔ.

Ama iyi í nyɔu à yɔɔ má

¹¹ Jesu í ni má, mɔkɔ gɔ í nε ama inεmɔkɔ minji. ¹² Nɔi ifɔu í sɔ baau í ni, baam, kpɛ amaniu nɔ i nam iyi í je titom. Nɔ baau í ce nɔa ikpɛi amaniεu. ¹³ Iyi í ce ajɔ minji, ifɔu í ta mii iyi í nε fei nɔ í so fiaw í nεð hee ile jiji gɔ. Bei í koo í ce kuwεεε si daa laalɔ í kpað irii amaniεu fei. ¹⁴ Waati iyi í je fei ndεε í kpa iriε, ari nla gɔ í bei í naa si ilεu nɔ í lɔ si are. ¹⁵ Nɔi í bɔ bi inεi ile be gɔ nɔ lafɛε í koo í dasiε icei kusɔɔ ña ku degbe. ¹⁶ Tengi bei í bi ku wo araε do ijei kusɔɔ ñau amma inε kāma kù muaa. ¹⁷ Iyi laakae í na í baa nɔ í ni, ama icei baam ña fei à nε ije wa kɔ ñai, nɔ amu wee ñ wa n ku do ari ihε. ¹⁸ An dede n nyi bi baam n sɔɔ n ni, baam, ñ ce dulum bi Ilaaɔ do bi tεε. ¹⁹ Na ñɔu, n kù to a kpem amaε má. Ceem bei amaacεε. ²⁰ Nɔi í dede wa nyi ikpa bi baεu.

Hai waati iyi wa ji, ñɔi baacε í hɔnnεε nɔ araare fei í muu. Í sei í koo í yaa do inɔ didɔ nɔ í coo fɔɔ do kubi. ²¹ Nɔi amau í ni, baaba, ñ ce dulum bi Ilaaɔ do bi tεε. Na ñɔu, n ku tò a kpem amaε má. ²² Amma baεu í sɔ woo ce icεε ña í ni, i naað ibɔ kumboo wa ñya ñya iyi í sɔa, i daa si ña. Nɔ i naa leleawɔ do baata ku dasi. ²³ I naað ketε kombo saasaabɔ iyi í la í reu be wa, nɔ i kpa ña. Ka je ka ce jingau do inɔ didɔ,

²⁴ domi amam iyi í ye bei í ku wo, í baa si andunya má. Í nyɔ wo nɔ à yɔɔ má. Nɔi à wa si inɔ didɔ.

²⁵ Wee waati bεεβε igbāu í wa iko. Iyi wa baa í maai kpasε wa ñɔi wa gbɔ anui gāgā nɔ inε ña à waa jojo. ²⁶ Nɔi í kpe woo ce icε gɔ í beεε í ni, mii í ce. ²⁷ Nɔi woo ce icεu í sɔɔ í ni, ifɔei í baa, nɔ baa ñɔi í kpa ketε saasaabɔ iyi í nε ikpo si na iyi í jɔ í yɔɔ baani. ²⁸ Nɔi igbāu í damɔɔ í kɔ ku lɔ kpasε. Nɔi baau í fita wa í naa ku leleε. ²⁹ Amma í sɔ baau í ni, cɔ hai adɔ nkpɔ nkpɔ iyi ñ wa n ceε icε wa. Nɔ n kù donda ideε kāma, nɔ baa ama iwo i kù muum n ceð jingau do inɔ didɔ amu do kpaasim ña. ³⁰ Amma iyi amaε í baa, ñɔu iyi í koo í je amaniε do inaabo sakara ña, nɔ na iriεi ñ kpa ketε saasaabɔu ihε. ³¹ Nɔi baau í ni, awɔ amam nii, awaεi à wεε do ajɔ fei, nɔ mii iyi ñ nε fei í je tεε. ³² Amma í sɔa ka je jingau do inɔ didɔ nla nla si na iyi í jɔ ifɔεu ihε í ye bei í kui wo nɔ í baa si andunya má. Í nyɔ wo nɔ à yɔɔ má.

16

Amaacε ilu bisii

¹ Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔε ña í ni, mɔkɔ ilu fia gɔi í wεε. Mɔkɔu í nε amaacε gɔ nɔ í so amanii kpasεε fei í daa si awɔ. Iyi í ce ajɔ minji ñɔi inε ña à koo à kɔɔmɔtɔ amaacεu bi lafɛε à ni, wa beje amaniεu fei. ² Nɔi lafɛε í kpoo í beεε í ni, irei ñ wa n gbɔ inε ña à wasi ku sɔ iriε da. I kaa yɔkɔ í je amaacεm má. Koo so tiai icεε wa si bii

ì ya ce dooai fiam, i naa i nyisim. ³ Nɔi amaaceu wa beearae ide wa ni, beirei an ce, si bei lafɛem wa nyam hai si icɛi kpasɛɛ. Wee n kù nɛ gbugbã iyi an yɔkɔ n logooɔ, nɔ wee anyɔ kaa jò n bara. ⁴ N mà bei an ce ku ba inɛ ɲa a gbam si kpasɛ ɲa waati iyi aa nyam hai si icɛm. ⁵ Nɔi í kpe ilu gbesei lafɛɛ ɲau fei. Nɔ aɲa fei à koo bi tɛɛ akã akã. Nɔi í bee inɛ sinte iyi í to bi tɛɛu í ni, gbesei lafɛem feloi ì waa mu. ⁶ Nɔi í jɛ í ni, ikpo iyi á kɔ boonyi cɔɔ. Nɔi í sɔɔ í ni, so tiaɛ i buba ɲya ɲya nɔ i kɔ ciitaa. ⁷ Nɔi í bee inɛ gɔ má í ni, awɔ mɔ, feloi ì waa mu. Nɔi í sɔɔ í ni, iya saaki cɔɔ. Nɔi í sɔ ɲɲu mɔ í ni, so tiaɛ i kɔ cine. ⁸ Nɔi lafɛɛi amaace hai nɛ naaneu í gbɔ ideu nɔ í saabue si na iyi í jò í yɔɔ iyi í nɛ bisi ntɔ ntɔ. Nɔi Jesu í ni, inɛi andunya ɲa à nɛ bisi aɲa duusɔɔ si kuwɛɛ ɲa à re inɛi inya kumá ɲau.

⁹ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i ya de kpaasi ɲa do amanii andunya ku ba bii í na wa gaizia ɲɛ a gba ɲɛ si andunya titɔi Ilaaɔ. ¹⁰ Inɛ iyi í nɛ naane si mii keeke á nɛ naane si mii nla. Inɛ iyi wa ce laalɔ si mii keeke á ce laalɔ si mii nla. ¹¹ Na ɲɲu, bii i kù nɛ naane si amanii andunya ɲa, yooi á da ɲɲɛ si amani ntɔ si awɔ. ¹² Bii i kù nɛ naane si mii ndii inɛ gɔ, yooi á na ɲɛ iyi í jɛ tu ɲɛ.

¹³ Amaace kãma kaa yɔkɔ ku cea lafɛɛ minji icɛ ajɔ. Ntɔ ntɔ á cé inɛ akã nɔ ku bi inɛ akã, walakɔ ku jirima inɛ akã nɔ ku donda inɛ akã. I kaa yɔkɔ i too Ilaaɔ do fia ajɔ ɲa.

Ide ikã ikã ɲa iyi Jesu í fɔ
(Cɔ Matie 11:12-13; 5:32-32; Maaku 10:11-12)

¹⁴ Wee Farisi ɲa fia ku bi ɲɲa í caa. Iyi à gbɔ ide ɲa iyi Jesu í fɔu fei ɲɔi à waa yaakoɛ. ¹⁵ Nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ ì waa de i jɛ inɛ dee dee ɲa si wajui amanɛ ɲa, amma Ilaaɔ í mà ido ɲɲɛ. N wa n sɔ ɲɛi, mii iyi amanɛ ɲa à waa cɔ mii jiida, bi Ilaaɔ mii sãmii.

¹⁶ Wooda do idei walii ɲau fei à wɛɛ hee do waatii Zãa. Hai waati beɛbe à waa sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ nɔ inɛ fei wa ce kookaai ku ba ku lɔ do gbugbã. ¹⁷ Wooda baa wasali í gaabu ku beje í re lele do ilɛ ku kpa iri mɔm.

¹⁸ Inɛ iyi í kɔsi aboɛ nɔ í so mmue í ce sakarai. Inɛ iyi í so abo iyi mɔkɔɛ í kɔsi í ce sakarai.

Ilu fia do Lazaa

¹⁹ Nɔi Jesu í kpa ɲa mɔndau ihɛ í ni, mɔkɔ ilu amani gɔ í wɛɛ. Mɔkɔu í ya maa dasi ibɔ caada ilu iju ku sɔa gɔ. Kpasɛɛ ajɔ fei jingau. ²⁰ Ilu are gɔ mɔ í wɛɛ, í ya maa sũi andɛ koofai ilu fiau, à ya kpoo Lazaa. Konkoli wa kɔ si arae fei. ²¹ Nɔ aja ɲa à ya naa a maa fa konkoliɛ ɲau. Mɔkɔu í bi ku wo arae baa do bubui sɔndai ilu fiau iyi í ya gbe, amma ci ya baa.

²² Nɔi mɔkɔu í na í ku nɔ amaleka ɲa à soo à bɔɔɛ bi Aburhamu. Nɔ ilu fiau mɔ í na í ku à suu. ²³ Nɔ í koo wa yɛ ijuukpã bi ku wai iku ɲa, nɔ í wu iju lele, ɲɔi í hɔnnɛ Lazaa kɔkɔi Aburhamu. ²⁴ Nɔi í dɔ anu í ni, baaba Aburhamu,

ce araarem. Be Lazaa wa ku sɔsi amaawɔe si inyi ku na ku tū amem, domi n wa n ye ijuukpā nla nla si amei inau ihē. ²⁵ Nɔi Aburhamu í ni, amam, ye gigi iyi i ba mii jiidae tā hai andunya, nɔ Lazaa mɔ í ye wahala. Wee ihē nsei inɔe í tū nɔ awɔ mɔ ì waa ye ijuukpā. ²⁶ Nɔ si antaie, isa nla gɔi í fɛefe wa ku ba ine ηa iyi à bi a kua a bɔ bi tu ηe be a maà yɔkɔ. Bebe moi ine gɔ kaa yɔkɔ ku naa ihē hai be. ²⁷ Nɔi ilu amaniu í ni, debei, n wa n tɔɔei baaba, be Lazaa kpasēi baam, ²⁸ koo sɔ ifɔ miu ηa iyi n ne beu ku ni a ce laakai ku ba a maà na a naa si inya ku gaabuu ihē. ²⁹ Amma Aburhamu í ni, à ne tia iyi Moizi do walii ηa à kɔ wou tā, aa yɔkɔ a gbɔ ide nηa. ³⁰ Nɔ í ni, aawo, baaba Aburhamu. Amma bii hai bi iku ηai ine gɔ í koo bi tu ηa, aa kpaasi idɔ nηa. ³¹ Nɔi Aburhamu í sɔɔ í ni, bii a kù gbɔ ti Moizi do ti walii ηau, baa bii ine gɔ í jɪ hai bi iku ηa ihē í koo be a kaa dasi naane.

17

Idei dulum

(Cɔ Matie 18:6-7, 21-22; Maaku 9:42)

¹ Jesu í sɔ mɔcɔe ηa í ni, kù ne bei á ce iyi kulele iyi á dasi amanɛ laalɔ kù waa ce, amma ijuukpāi á je ti ine iyi í naaɔ wa. ² Á tia a dīa lafēe alɔ si kɔɔ a sɔsie inɔ tenku do iyi á lele ama akā ku dasie dulum. ³ I ya ce laakaii nje ηa.

Bii kpaasie gɔ í na í ce dulum, sɔɔ ide do laakai í nyisie taale. Bii í kpaasi idɔ,

kpa idei kurarae. ⁴ Baa bii ise gbɛɛjei wa rarae si ajɔ akā, nɔ ise gbɛɛjeu fei wa ce tuubai dulum dɛe, awɔ mɔ kpa idei dulum dɛe.

Naane ku dasi

⁵ Woo be ηau à sɔ Lafēe à ni, kɔɔsi naane ku dasi nwa. ⁶ Nɔi Lafēe í ni, baa bii naane ku dasi nηe í mungau ijui iyaku, aa yɔkɔ i sɔ jɪi nɔu ihē i ni ku wu hai be, koo lɔ araɛ si tenku, á nɔ ku ceɔ ide nηe icɛ.

Icɛ iyi aru í ne ku ce

⁷ Jesu í ni má, ine kāma nηe bii í ne aru iyi wa logoo walakɔ wa degbea ketɛ ηa, bii í baa kpasē kaa sɔɔ ku ni, naa wa nsei i buba i je. ⁸ Amma á sɔɔi ku ni, ceem sɔɔlui ije, kpaasi jaaɛ ηa, i naam ije wa hee n je n mɔ. Si anyie, awɔ mɔ aa je nɔ i mɔ. ⁹ Amma kaa saabu aruu si na iyi í jɔ í ce bei í sɔɔ. ¹⁰ Bebe moi bii inɛ taka nηe ì ce mii iyi à dasi ηe fei í sɪa i ni ηa, à je amaace ηa iyi a kù ne saabu. Iyi à dasi wa ku ce nηu akāi à ce.

Jesu í jɔ dinte mɛɛwa í ba iri

¹¹ Si waati iyi Jesu wa bɔ ikpa ilui Zeruzalemu, í too si afei ilei Galilee do ilei Samari. ¹² Nɔi í maai ilu gɔ. Waati iyi wa bi ku lɔ inɔ iluu, nɔi dinte mɛɛwa gɔ ηa à koo à kɔɔ amma à leekɪ à jɪie keeke. ¹³ Nɔi à dɔ anu hee lele à ni, Jesu, Mɛɛtu, ce araare nwa.

¹⁴ Iyi í ye ηa nɔi í ni, i koo i nyisi ara nηe bi woo weei Ilaaɔ ηa. Nɔi à waa koo. Si bei à waa neu, nɔi à ba iri. ¹⁵ Iyi ine akā nηa í ye nηu í ba iri, nɔi í sinda wa baa wa saabuɔ Ilaaɔ hee lele. ¹⁶ Waati iyi í

to wa bi Jesu nɔ́ í sɛɛbata si wajue wa saabue. Wee mɔ́kɔ́u inɛi Samarii. ¹⁷ Nɔ́i Jesu í ni, amanɛ mɛɛwa si n̄ jò í ba iri ba. To, iwoi amanɛ mɛɛsã iyi à gbe ηau à wa. ¹⁸ Isɛ mmuu ih̄ɛ n̄ju akãi í sinda wa ku saabu Ilaaã?

¹⁹ Nɔ́i í sɔ́ mɔ́kɔ́u í ni, dede i nɛ, naanɛ ku dasiɛ í faabaɛ.

Kunaai bommai Ilaaã
(Cɔ́ Matie 24:23-28, 37-41)

²⁰ Nɔ́i Farisi ηau à bee Jesu à ni, ajɔ́ yoomai Ilaaã á na ku jɛ bommaɛ. Nɔ́i í jɛ n̄ja í ni, Ilaaã kaa jɛ bommaɛ do yaase bei inɛ ηa aa yɔ́. ²¹ Inɛ gɔ́ kaa fɔ́ ku ni, Ilaaã í jɛ bommaɛ ikpa ih̄ɛ, walakɔ́ ikpa ih̄ɔ́. Aawo, domi wee Ilaaã í jɛ bommaɛ tã si idɔ́i inɛ ηa *.

²² Nɔ́ í sɔ́ mɔ́cɔ́ ηau í ni, awaati wa naa iyi amu Amaí Amanɛ an nyi wa do amboem. Hee ajɔ́u ku maa to wa awaati wa naa iyi aa bi i yem ηa baa ajɔ́ akã, amma i kaa yem ηa. ²³ Inɛ gɔ́ ηa aa sɔ́ ηɛ a ni, í wa ih̄ɛ walakɔ́ í wa ih̄ɔ́. I maà sei i koo ηa. ²⁴ N̄ wa n sɔ́ ηɛi, bei kun̄jɔ́i ijí í ya daana hai lele anu akã koo kã ilɛu bɛ, bɛɛbɛ mɔ́i kubaai amu Amaí Amanɛ á yɛ. ²⁵ Amma sinte titã kù nɛ bei an ce iyi n kù yɛ ijuukpã ntɔ́ ntɔ́ nɔ́ inɛi nsei ηau ih̄ɛ aa kɔ́sim. ²⁶ Mii iyi í ce si waatii Noweeu, bɛɛbɛ mɔ́i á ce si waatii iyi amu Amaí Amanɛ an nyi wa. ²⁷ Inɛ ηa à jɛ à waa mɔ́, à waa ce abɔ́dɔ́ ηa, à ya maa mua ama n̄ja ηa mɔ́kɔ́ hee í koo í to ajɔ́ iyi Nowee í lɔ́ akɔ́i inyi. Nɔ́ ijí nlau í

naa í jɛ āja fei. ²⁸ Á nyi ku cei má bei waatii Lɔ́tuu. Inɛ ηa à jɛ à waa mɔ́, à ra à waa ta, à waa gb̄ɛ, nɔ́ à waa ma ile. ²⁹ Amma si ajɔ́ iyi Lɔ́tu í fita hai Sodomu, ina do fainwita wa rɔ́ wai hai lele nɔ́ āja fei à ce nfe. ³⁰ Nɔ́ bɛɛbɛ mɔ́i á yɛ ajɔ́ iyi amu Amaí Amanɛ an faata wa.

³¹ Si ajɔ́ n̄ju, inɛ iyi í wa antai ile sikifa nɔ́ nyauɛ ηa í wa inɔ́ ile, kaa ba ku lɔ́ ku soo má. Inɛ mɔ́ iyi í wa iko kaa ba ku baa ide má. ³² I ye gigii aboi Lɔ́tu. ³³ Inɛ iyi í bi ku jɛ andunya do idɔ́bɛ á na ku kuaɛ. Amma inɛ iyi í kɔ́si kuwɛɛɛ á b̄aa ntɔ́ ntɔ́. ³⁴ An sɔ́ ηɛ si idú ajɔ́ n̄ju, amanɛ minji á maa sũ si daayi akã, aa so inɛ akã a jò inɛ akã. ³⁵ Inaabo minji á maa lɔ́lɔ́ aa so inɛ akã a jò inɛ akã. [³⁶ Inɛ mɔ́kɔ́ minji á wa iko, aa so inɛ akã a jò inɛ akã.]

³⁷ Nɔ́i mɔ́cɔ́ ηau à beɛɛ à ni, ikpa iwoi ideu bɛ á ce ya Laf̄ɛɛ. Nɔ́i í jɛ n̄ja do m̄ndau ih̄ɛ í ni, bii iku wa sũ, tengi bei yembeeku ηa à ya tɔ́tɔ́.

18

M̄ndai jaaã do woo kiiti gɔ́

¹ Jesu í kpa n̄ja m̄ndau ih̄ɛ ku nyisi ηa iyi í s̄la a maa ce kutɔ́ waati kãma fei, gbɛɛji ku maà wa si. ² Í ni, woo kiiti gɔ́ í wa si ilu nla gɔ́, kù waa ce n̄joi Ilaaã, kù nɔ́ kù waa jirima inɛ kãma. ³ Wee si ilu akãu jaaã gɔ́ mɔ́ í wa bɛ. Í ya naa ajɔ́ɔ́ ajɔ́ bi tɛɛ ku sɔ́ɔ́ ku ni, kiitim, amu do mbɛɛm. ⁴ Nɔ́i í kɔ́ hee

* **17:21** Ilaaã í jɛ bommaɛ tã si idɔ́i inɛ ηa Si tia nwo gɔ́ ηa à ya nii Ilaaã í jɛ bommaɛ tã si anini n̄je. Iyi bɛ mɔ́ ntɔ́i, si na iyi í jò Jesu ilaalu í wa anini n̄ja.

í kpe. Amma si anyie í lasabu si idæ í ni, baa bii n kù wa n ce njoí Ilaaḥ, nò n kù wa n jirima iné gò, ⁵ do nḡu fei, si na iyi í jò jaaḥu ihē í ya maa bitandim, an ceaa kiitiu nḡu do mbæææ, ku ba ku maà bitandim má.

⁶ Nḡi Lafēé í ni, to, i gbò bei woo kiiti laalòu í fò be ḡa de. ⁷ Ilaaḥ kaa bei ku ce ku re zaka bææbe? Iné ḡa iyi í cica, kaa kiiti ḡa bii à waa dō sie anu dasā do idù? Iyi í re mòm, kaa kpe ku bei ku gbò nḡa. ⁸ Ñ wa n sō ḡei, á ce nḡa kiitii gbāa gbāa. Amma waati iyi amu Amai Amané an nyi wa má an na n ba naane ku dasi si ileu ihē?

Kutòoi Farisi do woo gba fiaí lèmpoo gò

⁹ Jesu í kpa mōnda gò má na irii iné gò ḡa iyi à waa cò ara nḡa iné dee dee, nò à waa ca iné gò ḡa. ¹⁰ Í ni, amané minji gò ḡa à bò ku tō kpasēi Ilaaḥ, iné akā Farisii, iné akā mō woo gba fiaí lèmpooi. ¹¹ Farisiu í leekí wa cea aræe kutòò wa ni, Ilaaḥ, ñ saabuè do iyi n kù ye bei iné ḡa iyi à gbe, iyi à je woo taki iné ḡa, do woo ce laalò ḡa, do woo ce sakara ḡa, do woo gba fiaí lèmpoo ḡa bei mōkòu ihē. ¹² Si azuma akā fei ñ ya n ði anu ajò minji, nò mii iyi ñ ba fei ñ ya n nya zagaæi si bei í jò. ¹³ Woo gba fiaí lèmpoou mō í leekí í mu aræe ikā, kù yòkò kù wu iju lele, í le awo si iri í ni, Ilaaḥ, ce araarem amu ilu dulum. ¹⁴ Jesu í ni, ñ wa n sō ḡei, hai be inéu ihē í baa í je dee dee si wajui Ilaaḥ í nyidò ideæ. Amma Farisiu kù je dee dee, domi iné iyi í so aræe lele

aa kaye lafēéi, iné mō iyi í kaye aræe aa soo lelei.

Jesu í weea ama kpòtòò ḡa (Cò Matie 19:13-15; Maaku 10:13-16)

¹⁵ Si anyii nḡu, iné ḡa à gbā ama kpòtòò ḡa à naaa Jesu wa ku lesi ḡa awo. Iyi mōcøe ḡau à yòò bææbe ḡoi à wa gbagba si ḡa. ¹⁶ Amma Jesu í ni a naa nḡu amu ḡau wa. Nò í sō mōcøe ḡau í ni, i jò amu ḡau a naa bi tom, i maà ganji ḡa, domi Ilaaḥ í je ilaalui iné ḡa iyi à jò ḡa. ¹⁷ Ntò ntò, iné iyi kù waa sūa Ilaaḥ iri ile bei ama keeke, Ilaaḥ kaa je ilaalue pai.

Idei ilu fia gò (Cò Matie 19:16-30; Maaku 10:17-31)

¹⁸ Iné ngboi Zuifu gò í naa bi Jesu í bæeé í ni, Mætu, awo iné nceæ, mii an ce n baò kuwææ hai tā. ¹⁹ Nḡi Jesu í bæeé í ni, na mii í ce ì waa kpem iné nceæ. Iné gò kù wæe iyi í je nceæ bii kù je Ilaaḥ nḡu akā. ²⁰ Ì mà sāa sāa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà ce sakara, maà kpa iné, maà ce ile, maà jea iné gò sèeda ibo, jirima iyeò baaæ. ²¹ Nḡi inéu í ni, ñ wa n jirima mii ḡau be fei tā hai keekem. ²² Iyi Jesu í gbò bææbe, ḡoi í sōò í ni, í gbæe mii akā. Koo i ta mii iyi ì ne fei nò i kpēa ilu are ḡa fiaú. Bii ì ce bææbe aa ba amani jiida lelei Aḥ. Si anyie nò i naa i toom. ²³ Iyi mōkòu í gbò bææbe ḡoi inøe í fò ntò ntò, domi ilu amani nla nla. ²⁴ Iyi Jesu í cōò ḡoi í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jesi Ilaaḥ ku je ilaalue. ²⁵ Á faalaa kpookpo ku lò si

iwoi abεε do iyi ilu amani á Jesi Ilaaḏ ku je ilaalue. ²⁶ Nḵoi ine ḡa iyi à waa de sie itfu à ni, bii bεεbei nḵ yooi á ba faaba. ²⁷ Nḵo Jesu í sḵ ḡa í ni, mii iyi amanε í mḵngḵ, Ilaaḏ kaa mḵngḵε.

²⁸ Nḵoi Piεε í ni, wee à jḵ mii iyi à ne fei tā, à waa tooε. ²⁹ Nḵo Jesu í ni, ntḵ ntḵ, ine iyi í jḵ kpasεε fei, walakḵ aboε, wala igbā do ifḵε ḡa, wala iyeḵḵ baεε, wala amaε ḡa, na irii bommai Ilaaḏ, ³⁰ á ba ku kḵḵ ku re si nsei, nḵ si antaε má á ba kuwεε hai tā ala.

Jesu wa fḵ idei ikuε do kujtε isε gbεεtasia

(Cḵ Matie 20:17-19; Maaku 10:32-34)

³¹ Jesu í kḵε mḵcḵ maateejj ḡau bi tεε, nḵ í sḵ ḡa í ni, wee à waa bḵ Zeruzalemu. Bei, ide iyi walii ḡau a kḵ na irii amu Amai Amanεu fei á ce. ³² Aa mum a daa dimi mmu ḡa si awḵ a yaakoom, nḵ a kḵām iju a tu sim antḵ. ³³ Aa weem kḵḵtḵ, si anyiε nḵ aa kḵam, amma si aḵḵ mεεtasia an jḵ hai si bale. ³⁴ Amma mḵcḵ ḡau a kḵ mà nkāma si ideu. Ideu í manji nḡa a kḵ gbḵ yaaseε.

Jesu í jḵ fεεju ḡḵ í ye ilu

(Cḵ Matie 20:29-34; Maaku 10:46-52)

³⁵ Si isεεneḵ Jesu í maai Zeriko. Wee fεεju ḡḵ wa buba itḵ kḵāa wa bara. ³⁶ Iyi í gbḵ ibai zamaa iyi wa lḵ, ḡḵi í bee mii í ce. ³⁷ Nḵoi à sḵḵ à ni, Jesu inei Nazaretiui wa lḵ. ³⁸ Nḵoi í wasi ku dḵ anu wa ni, Jesu, tḵkui Davidi, ce araarem. ³⁹ Inε ḡa iyi à waa cua ḡau à la sie à ni ku coko. Amma bei à waa ni ku cokou,

bεεbe mḵi í ya dḵ anu hee lele ku maa ni, tḵkui Davidi, ce araarem. ⁴⁰ Nḵoi Jesu í leekḵ í ni a naaε wa. Iyi fεεjuu í to wa ḡḵi Jesu í beεε í ni, ⁴¹ mii ì bi n ceεε. Nḵoi í ni, Lafεε, ñ bi n ye ilui. ⁴² Nḵoi Jesu í sḵḵ í ni, ye ilu. Naanεε í faabaε. ⁴³ Nḵoi gbakā í ye ilu, nḵ wa too Jesu í wasi Ilaaḏ ku saabu. Iyi zamaau í yḵḵ, ḡḵi aḡa fei à wasi Ilaaḏ ku saabu.

19

Jesu do Zakee

¹ Jesu í to inḵ ilu Zeriko, nḵ wa lḵ. ² Wee mḵkḵ ilu fia ḡḵ í wa be à ya kḵoo Zakee, wa je ine ngḵoi woo gba fiafai lempoo ḡa. ³ Nḵo wa de nḡu ku ye Jesu, amma kḵ ba kḵ yḵḵ na zamaau, domi nḡu amanε kandaai. ⁴ Nḵoi í sei í bḵ waju í koo í ḡḵ jḵi ndii sikomḵḵ ḡḵ ku ba ku yḵḵ, domi í mà iyi do bei á lḵḵ. ⁵ Iyi Jesu í to tengi bii í wau, ḡḵi í wu iju lele í sḵḵ í ni, Zakee, kita wa ḡya ḡya, domi kpasεεi an sḵ nnyi. ⁶ Nḵo Zakee í kita wa do saasḵ í naa í gbāa do inḵ didḵ. ⁷ Iyi ine ḡa à yḵḵ, ḡḵi aḡa fei à gbḵgba à waa ni, í koo í sḵ kpasεi ilu dulum. ⁸ Amma Zakee í dede í leekḵ si wajui Lafεε í ni, bubui amanim an na ilu are ḡa. Nḵo ine ḡa iyi ñ takii ḡa ñ gba mii ndu ḡa, an sindo nḡa bεεbe má tuuba mεε. ⁹ Nḵo Jesu í sḵḵ í ni, nnyi inei kpasε ḡau ihε à ba faaba, domi awḵ mḵ tḵkui Aburahamui. ¹⁰ Amu Amai Amanε ñ naa ku dede ine ḡa iyi à nyḵi n faaba ḡa.

Mḵndai iye iwo

(Cḵ Matie 25:14-30)

11 Si bei inε ηα à waa de si ideu itfi, nɔ́ í kpa mɔ́nda gɔ́ má. Inε ηau à waa tamaa bei bii í to Zeruzalemu á je bommai gbakā, nɔ́ wee waati beεbe í maai Zeruzalemu. Na ηoi í jɔ́ í kpa ηηa mɔ́ndau ihē ku ba ku nyisi iyi ηηu kaa je bommau gbāa gbāa. 12 Í ni, mɔ́kɔ́ amai amanlu gɔ́i í bɔ́ bomma ku je hee ile jiji gɔ́ si anyie nɔ́ ku baa idee. 13 Hee ku maa ne ηoi í kpe amaace ηa aηa mεewa, nɔ́ í na aηa fei kpekelei wura gɔ́ nɔ́ í ni, i ceɔ́ fiaw ihē sɪa hee n maa n baa. Iyi í fɔ́ beεbe í tā nɔ́ í ne. 14 Amma inei ileε ηa à cɔ́o nɔ́ à be inε ηa si anyie à ni aηa a kù bi ku je bomma si ilei aηa.

15 Waati iyi í je bommau í baa si ileε, ηoi í kpe amaace ηa iyi í na fiaw wo bi tεε ku ba ku ye bei fiaw inε fei í bíaa. 16 Inε sinteu í naa í ni, Lafēε, kpekele iyi í nam nɔ́u n ceɔ́ sɪa hee n ba riba mεewa. 17 Nɔ́i í sɔ́o í ni, í sɪa, awɔ́ amaace jiidai. Si bei í je ilu naane si mii keekeu ihē, an jɔ́ í je ilaalu si ilu mεewa. 18 Inε minjisiau mɔ́ í naa í ni, Lafēε, kpekele iyi í nam nɔ́u n ceɔ́ sɪa hee n ba riba miu. 19 Nɔ́ í sɔ́o í ni, awɔ́ mɔ́, an ceε ilaalu si ilu miu. 20 Nɔ́ inε mmu í naa má í ni, Lafēε, fiaε wee. N woosi mango 21 domi n wa n ce njoε si na iyi í jɔ́ í je inε ku gaabu. Mii iyi í kù jile ηηui í ya maa de ku so, baa bii í kù gbē í ya maa dai. 22 Nɔ́i ilaaluu í sɔ́o í ni, awɔ́ amaace yaamɔ́, an kiitiei hai si idee iyi í fɔ́. Awɔ́i í mà iyi n je inε ku gaabu, n ya n so mii iyi n kù jile, nɔ́ n da mii iyi n kù gbē.

23 To, na mii í ce í kù ni í wēa inε ηa fiam nɔ́u í da ηηa si inyi ku ba n ba ndom do riba waati iyi n baa. 24 Nɔ́i í sɔ́o inε ηa iyi à wa beu í ni a gba fiaw a na ilu mεewa. 25 Nɔ́i à sɔ́o à ni, Lafēε, inε ηηu í ne mεewa tā.

26 Nɔ́i í ni, n wa n sɔ́o ηei, inε iyi í ne, lafēi aa kɔ́o si. Inε mɔ́ iyi kù ne, baa andi keeke iyi í neu mɔ́m aa gbaai. 27 Si anyie nɔ́ í ni, i koo í naam mbεem ηau wa ihē, aηa iyi a kù bi n je bommau, nɔ́ í kpa ηa si wajum.

Jesu wa lɔ́ inɔ́ ilu Zeruzalemu

(Cɔ́ Matie 21:1-11; Maaku 11:1-11; Zaa 12:12-19)

28 Iyi Jesu í fɔ́ beεbe í tā, ηoi í mu kpāa í cuaa zamaau wa bɔ́ ikpa Zeruzalemu. 29 Si isεneεu í maai ilui Betifaze do Betani, kɔ́kɔ́i geetei Olivie. Nɔ́i í be mɔ́cɔ́ minjie gɔ́ ηa 30 í sɔ́o ηa í ni, i bɔ́ ilu iyi í wa waju ηηeu be. Bii í to be ηa aa ye ama gbankεle gɔ́ wa so be iyi inε gɔ́ kù gūu titā. I fūu í naam wa ihē ηa. 31 Nɔ́ bii inε gɔ́ í bee ηe í ni, na mii í ce í waa fūu ηa, í ni, Lafēi í ne bukaatae.

32 Inε ηa iyi Jesu í beu à koo à ba mii ηau fei í ce si bei í sɔ́o ηau. 33 Si waati iyi à waa fūu, ilu gbankεle ηau à ni, beirei í ce í waa fūu ηa. 34 Nɔ́i à ni, Lafēi í ne bukaatae. 35 Nɔ́i à naaa Jesu ama gbankεleu wa. Nɔ́ à te si ibɔ́ ηηa ηa Jesu í bei í gū antae í buba si. 36 Iyi í sinti ku ne, ηoi inε ηa à wasi ku te ibɔ́ ηηa ηa si kpāau. 37 Iyi í maai Zeruzalemu tengi bii kpāai geetei Olivieu í sinti ku dasi lɔ́oma, ηoi mɔ́cɔ́e ηau

fei à waa dō anu à lōsi Ilaaḥ ku saabu do inō didō na irii maamaake ḡa iyi à yeu fei.

³⁸ À wasi ku ni, Ilaaḥ ku weea ilaalu iyi wa naa do irii Lafēe. Ilaaḥ ku jò laakai ku sū ku wa lele nō ku nyisi amboeε.

³⁹ Hai si inō zamaau Farisi gō ḡa à sō Jesu à ni, Mēetu, sō mōcōe ḡau a coko. ⁴⁰ Nḡi Jesu í ni, ñ wa n sō ḡe, baa bii inε ihē ḡa à coko, kuta ḡa aa dō anu.

Jesu í kpataa inεi Zeruzalemu ḡa

⁴¹ Si bei Jesu í maai Zeruzalemu, ḡoi í ye iluu nō wa kpataa inεε ḡa í ni, ⁴² ñ bi wo i mà ḡa mii iyi á mu ḡe laakai ku sū, baa nnyi. Amma nsei í manji ḡe. ⁴³ Awaati wa naa si ḡe iyi mbeε ḡe ḡa aa bu ilu ḡe koe, aa bii si ḡe a mante ḡe canga do ḡe. ⁴⁴ Aa lege ilu ḡe do inε inεε ḡa iyi ì wa inōe ḡa. A kaa jò kuta baa akā ku le si ḡe ajō ḡu. Beεbei á ce si na iyi í jò Ilaaḥ í naa bi tu ḡe nō i kù mà ḡa.

Jesu í wa bantumai kpasēi Ilaaḥ

(Cō Matie 21:12-17; Maaku 11:15-19; Zāa 2:13-22)

⁴⁵ Waati iyi à to Zeruzalemu Jesu í bō bantumai kpasēi Ilaaḥ. Nō í lōsi ku lele woo ta iwò ḡa. ⁴⁶ Í sō ḡa í ni, à kōò à ni, Ilaaḥ í ni ilei ḡu ile bi ku tōoi á je. Amma inε wee ì coo bi ku tōtōoi ile ḡa.

⁴⁷ Jesu í ya maa kōa inε ḡa si cioi idei Ilaaḥ ajō fei kpasēi Ilaaḥ be. Nḡi inε ngboi woo weei Ilaaḥ ḡa do woo kō inε ḡa si wooda ḡa do ilu irii inεi Zuifu ḡa à waa bi a kpa. ⁴⁸ Amma a kù mà beirei aa ce,

domi inε feii í ya maa de si idee ití do laakai.

20

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa (Cō Matie 21:23-27; Maaku 11:27-33)

¹ Ajō ḡu gō si bei Jesu wa kō zamaau si cio bantumai kpasēi Ilaaḥ wa sisi laabaau jiidau, ḡoi inε ngboi woo weei Ilaaḥ ḡa do woo kō inε ḡa si wooda ḡa do inε ngbo ḡa à faata wa. ² Nō à ni, sō wa, yiiko yoomai ì waa ceò mii ḡau ihē, mà yooi í nae kpāae. ³ Nḡi í sō ḡa í ni, amu mō, an bee ḡe ide gō. I sōm ḡa, ⁴ hai iwoi Zāa í ba yiiko iyi í dasiò inε ḡa inyi. Hai bi Ilaaḥ de, mà hai bi amanε ḡa. ⁵ Nḡi à waa busi ḡe à waa ni, beirei aa ka jeaa. Nsei nōò, bii à jeaa à ni hai bi Ilaaḥi, á bee wa beirei í ce a kù dasi Zāa naane. ⁶ Bii à nō à ni hai bi amanε ḡai, inε ḡa aa na a ta wa kuta domi inε fei í dasi naane iyi Zāa waliiii. ⁷ Nḡi à je à ni, a kù mà hai iwoi í ba yiikoε. ⁸ Nō Jesu í sō ḡa í ni, amu mō, n kaa n sō ḡe yiikoi inε iyi ñ wa n ceò mii ḡau ihē.

Mōndai gaanōma laalo ḡa (Cō Matie 21:33-46; Maaku 12:1-12)

⁹ Si anyie nō í kpa inε ḡa mōndau ihē í ni, inε gō í ce ikoε nō í lō si jli ndii rezēe nō í ce kaa í kaakoεò. Nḡi í so gaanōma ḡa í dasi ḡa si ikou a maa logooε, í bei í bō ilu koo kpe be. ¹⁰ Waati iyi jli nōu í so í to ku ka, ḡoi í be woo ce ice gō bi gaanōma ḡau koo gba iyi í je ti ḡu wa. Nō gaanōma ḡau à cāa à leleε í

ne awō ngbe. ¹¹ Nō ilu ikou í be woo ce icē mmu má. Nō à cā n̄ju mō, à buu yaka yaka, à sindae awō ngbe. ¹² Nō í be amanē meetasia wa má, nō à mēē n̄ju mō à bei à leleē. ¹³ N̄joi ilu ikou í ni, beirei an ce. An be ama akām iyi ñ bi jiidai. Aa ykō a jirimae. ¹⁴ Amma iyi gaanōma nau à yōō, n̄joi à busi n̄je à waa ni, i cō inē iyi á na ku je tubuu. Ka kpaa ku ba ileu ku je tu wa. ¹⁵ N̄joi à muu à fitae hai inō karau nō à kpaa.

N̄joi Jesu í ni, to, nsei, beirei ilu ikou takae á ce n̄ja. ¹⁶ Á koo ku kpa nai, nō ku de inē mmu na ku dasi na si ikou. Iyi à gbō ideu, n̄joi à ni, Ilaaō ku maà ce beēbe. ¹⁷ Amma Jesu í cō na, nō í ni, bii beēbei, yoomai í je yaasei kukōu ihē si bei í ni, Kuta iyi woo ma na à kōsiu, N̄juí í baa í je kuta sintei icui ileu.

¹⁸ Nō inē iyi í cuku si kutau fei, á ceí. Inē iyi í nō í bata mō á lōlōei nekō nekō.

Fiai lempoo ku sã

(Cō Matie 22:15-22; Maaku 12:13-17)

¹⁹ Iyi inē ngboi woo weei Ilaaō na do woo kō inē na si wooda nau à gbō ideu gbakā n̄joi à waa de bei aa ce a mu Jesu. Amma à waa ce n̄joi zamaau. À waa bi a muui domi à mà iyi na irii an̄jai í kpa mōndau. ²⁰ N̄juí í j̄ō si fei ndēē à ya maa ce laakae. N̄joi à be sie woo zamba gō na iyi à ye bei inē jiidai na a koo a cō laakae. À be nai ku ba a leaa taai ide nō a ba kpāa a muu a daa ilu ileu si awōi n̄ju iyi í ne

gbugbā. ²¹ Inē nau à s̄ōō ide à ni, Mēetu, à mà iyi ideē do cio iyi í waa kō inē na siu, fei ndēē dee deei. I ci ya na inē gō ntō na kubi, ì waa nyisi inē na kpāai Ilaaō si ntōē. ²² Á s̄ia ka s̄aa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Mà ka maà s̄aa. ²³ Amma Jesu í mà muafiti n̄ja, nō í ni, ²⁴ i nyisim kpekele akā wa n cō. Fotooi yooi í wa si kpekeleu ihē nō irii yooi à kō si. N̄joi à ni, ti Sezaai. ²⁵ N̄joi Jesu í s̄ōō na í ni, to, i s̄aa Sezaa iyi í je tēē na. Nō i s̄aa Ilaaō mō iyi í je tēē na. ²⁶ N̄joi à mōngō ku too awō do ideē na iyi wa fō si wajui zamaau. N̄joi à biti do ide na iyi í jeō, nō à coko n̄ja.

Idei kujti iku na

(Cō Matie 22:23-33; Maaku 12:18-27)

²⁷ Si ajō akāu Sadusi gō na mō à naa bi Jesu. An̄jai à ya maa ni iku na a kaa j̄i. Iyi à to bi tēē n̄joi à beēē à ni, ²⁸ Mēetu, ide iyi Moizi í kō nwa wee. Í ni bii inē gō í ku í j̄ō aboē, nō n̄ju do aboē a kù ne ama, ifōe ku so jaaōu ku ba ku bía igbāe ama. ²⁹ Wee inē mēēje gō na à weē iyi à je amai baa akā. Igbā n̄ja í so abo nō í ku, kù ne ama do abou baa akā. ³⁰ N̄joi inē minjisiau do meetasiau à so jaaōu. ³¹ Nō beēbei í ce si gāmei an̄ja mēējeu fei, nō à ku. Kāma n̄ja kù ba ama do abou. ³² Nō si anyie abou mō í na í ku. ³³ To, ajō iyi iku na aa na a j̄i, aboi yoo n̄jai á je, si bei an̄ja mēējeu fei à soo aboi.

³⁴ N̄joi Jesu í je n̄ja í ni, si andunyau ihē inemōkō do inaabo na à ya so n̄je. ³⁵ Amma

ine ɲa iyi Ilaaɗ í jò à jì hai si bale à ba kuwɛɛi ala, abo do məkɔ ɲa a kaa ya so ɲɛ má. ³⁶ Aa yei bei amaleka ɲa, a kaa ku má. Aa je amai Ilaaɗ ɲa si na iyi í jò à jì hai si bale. ³⁷ Si waati iyi Moizi í ye ama jìi iyi í mu ina nɔ kù waa jou, ɲɲu takæ í fɔ mam mam iyi iku ɲa aa jì. Waati ɲɲu í kpe Ilaaɗ Lafɛɛi Aburahamu do Izaaki do Zakɔbu. ³⁸ Ntɔ ntɔ, Ilaaɗ kù je Lafɛɛi iku ɲa, ti ilu hunde ɲai, domi bi tɛɛ, ine fei ilu hundei. ³⁹ Nɔi woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau, gɔgɔ ɲa à gba ide à ni, ide iyi ì fɔu be Mɛɛtu, dee deei. ⁴⁰ Si anyie a kù je a kù beee ide gɔ má.

Davidi do ine iyi Ilaaɗ í cica
(Cɔ Matie 22:41-46; Maaku 12:35-37)

⁴¹ Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, beirei aa ce a ni ine iyi Ilaaɗ í cicau təkui ilaalu Davidii. ⁴² Davidi takæ í fɔ si tiai iri ku kɔɛ í ni, Aɗ Lafɛɛ í sɗ Lafɛɛm í ni, Buba awɔ ɲɛm,
⁴³ Hee n ce mbɛɛɛ ɲa bi ku lesi isɛɛ titá.
⁴⁴ To, bii Davidi takæ wa kpoo Lafɛɛ, beirei á ce ku je təkue má.

I mu ara ɲɛ do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲa
(Cɔ Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

⁴⁵ Si bei ine fei wa de si Jesu ití, ɲɔi í sɗ mɔcɔɛ ɲa í ni, ⁴⁶ i mu ara ɲɛ do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau, aɲa iyi à ya bi a maa dabii do ibɔ kumboo, nɔ à bi a ya ce aɲa fɔɔ do jirima nla nla si bantuma. A ci ya bi kaa kitái ine ngbo ɲa ile bi kutɔtɔɔ do inya sinte bi ku ce jingau

ɲa. ⁴⁷ À ya takii jaaɗ ɲa a gba mii ndu ɲa ɲa fei, nɔ à ya maa ce kutɔɔ sisɔ ku ba a ye ɲa ɲɲu aká. Na ɲɔi í jò ijuukpá ɲa á la ku caa.

21

Fia iyi abo jaaɗ gɔ í dasi
(Cɔ Maaku 12:41-44)

¹ Iyi Jesu í fɔ beɛbe í tã ɲɔi í wu iju wa cɔ bei ilu fia ɲa à waa dasi fia si kpakoi kɔletiu. ² Nɔ í ye abo jaaɗ ilu are gɔ mɔ í sɔsi kpɛkɛle keeke minji gɔ. ³ Nɔi í ni, ntɔ ntɔ, jaaɗ ilu areu ihɛ í dasi fia í re ine ɲa iyi à gbe fei. ⁴ Ine ɲa iyi à gbe ɲau fei, iyi í lesi antai fia ɲa ɲai à dasi, amma abou, baa do iyi í je ilu are, andi iyi í ne feii í dasi be, nkáma kù gbea iyi á maa wɛɛɔ má.

Jesu wa fɔ idei kpasɛi Ilaaɗ ku lege

(Cɔ Matie 24:1-2; Maaku 13:1-2)

⁵ Ajɔ ɲɲu gɔ ine gɔ ɲa à fɔ à waa ni kpasɛi Ilaaɗu í sɗa do kutæ ɲa fei do amua ɲa iyi à na Ilaaɗ à ceaɔ booda. Iyi Jesu í gbɔ beɛbe ɲɔi í ni, ⁶ mii ɲau be iyi ì waa ye fei ɲa ajɔ aká á kpa iri. Kuta baa aká kaa na ku maa lesi ɲɛ be má, aa kekeɛ mbe fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankãanyi

(Cɔ Matie 24:3-14; Maaku 13:3-13)

⁷ Nɔi à beee à ni, Mɛɛtu, waati yoomai ine ɲɲu á to wa. Nyinda yoomai aa ka tako ka ye.

⁸ Nɔi Jesu í sɗ ɲa í ni, i ce laakai ɲa i maà jò ine gɔ ku dī iju ɲɛ, domi ine ɲa iyi aa na

a maa naa akā akā a maa ni anjai à je inε iyi Ilaaḏ í cicau aa kpṵ. Nṵ aa nyi a sṵ nje má a ni, waatiu í maai wa mbe. Amma i maà too nja nja. ⁹ Bii ì gbṵ à waa fṵ laabaauu igū nja do ija nja, i maà jṵ zigi nje ku da, domi nju nja bei á tako ku to wa. Amma kù je waatii ankāanyiu be titā. ¹⁰ Nṵi í sṵ nja má í ni, dimi gṵ nja aa ya na a maa ja do dimi mmu nja, nṵ ilaalu gṵ nja mṵ aa maa ja do ilaalu mmu nja. ¹¹ Ile á yaya bii gṵ nja nla nla, nṵ si ile gṵ nja mṵ ari á ce do bṵṵ laalṵ nja iyi á kpa inε nkpṵ. Aa na i ye maamaake laalṵ nja do nyinda nla nla ikpa lele hee zigi nje ku da.

¹² Amma hee nju nja be fei ku maa ce aa mu nje a kpā nje iju. Aa dasi nje awṵi woo kiiti nja ile bii à ya ce kutṵṵ nja, aa dasi nje piisṵṵ, nṵ a bṵṵ nje bi amanlu nja do bi ilu ile nja na irim. ¹³ Nju nja bei á mu nje kpāa i jeṵ seḏdam nja. ¹⁴ Na nju, i jile idṵ nje i maà ya biti do ide iyi aa fṵ i nyaṵ ara nje nja. ¹⁵ I maà biti nja domi an mu nje ide do bisi iyi mbe nje nja kāma nja a kaa yṵkṵ a jā nje hee má je a kṵ. ¹⁶ Baa iyeṵ baa nje nja do igbā nje nja do ifṵ nje nja do nyaanze nje nja do kpaasi nje nja, aa zamba nje nṵ a jṵ a kpa inε nkpṵ si inṵ nje. ¹⁷ Inε fei á cé njei na irim. ¹⁸ Amma baa ntoi iri akā nje kaa da ku nyṵ. ¹⁹ I temua nja, aa ba faabai hunde nje.

Jesu wa fṵ idei iri ku kpai Zeruzalemu
(Cṵ Matie 24:15-21; Maaku 13:14-19)

²⁰ Ajṵ iyi ì ye woo ja igū nja à to wa Zeruzalemu à buu koe, i mà nja iyi iri kukpae í maai wa mbe. ²¹ Waati beḗbe inε nja iyi à wa ilei Zudee a sa a bṵ iri kuta nja. Inε nja mṵ iyi à wa inṵ ilu Zeruzalemu takae a sa a fita, inε nja mṵ iyi à wa iko ku sū a maà bṵ inṵ ilu má. ²² Nṵ ntṵ, waatiu á je waati iyi Ilaaḏ á kpā inε nja iju ku sā gbese ku ba mii iyi à fṵ si kukṵi idee ku kṵ. ²³ Waati beḗbe wahalai baasi nja do ayawo nja á caa. Inṵ ku fṵ nla nla á wa si ileu si na iyi í jṵ Ilaaḏ á sā idṵkṵe si inε nja. ²⁴ Aa maa kpa nja do taakuba, nṵ a mu nja aru si ile fei. Dimi mmu nja aa teḗe Zeruzalemuu hee waatiu koo kpaṵ iri.

Kunaai Amai Amanε
(Cṵ Matie 24:29-31; Maaku 13:24-27)

²⁵ Aa ye nyinda si inunu do si cukpa do si andaiya nja. Nṵ si ile ibai tenku do kucāi inyi á jṵ dimi nja a biti hee a kaa mà baa bei aa ce. ²⁶ Baa njo alāla á jṵ inε nja a kasām na mii nja iyi á na ku ce si andunyau ihε, domi gbugbāi lele nja aa maa yayai. ²⁷ Waati beḗbei aa ye amu Amai Amanε ñ faata wa si kudūi ijṵ do gbugbā nla nla do amboe. ²⁸ Bii iyi be nja à sinti ku ce, i leekṵ i mu ara nje nja, domi faaba njei í maai wa.

Yaase iyi jṵi ndii figi wa nyisi
(Cṵ Matie 24:32-35; Maaku 13:28-31)

²⁹ Nṵ Jesu í kpa nja mṵnda gṵ í ni, i cṵ jṵi ndii figi do jṵi nja iyi à gbe fei. ³⁰ Bii ì ye í sinti ku ru wua nja, inε taka nje ì ya mà nja iyi ate í maai

wai. ³¹ Bεεβε m̄ai bii iηe m̄o ì yε mii ηau be wa ce, i mà ηa iyi bommai Ilaaḏi í maai wa. ³² Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄s̄ ηe, inei nsei ηa, kù je aηa feii aa ku ideu ih̄e ku bei ku ce. ³³ Lele do ile fei á na ku tā amma idem ηa a kaa tā pai.

I ce laakaii ara nηe ηa

³⁴ I ce laakaii ara nηe ηa ku ba i maà na i je hai ne laakai ηa na at̄e ku m̄o do ije ku bi do lasabui mii ndii andunya ηa. Bii kù je bεεβε aj̄ou á na ku boe ηei bei cek̄um, ³⁵ domi á na ku ba ine ηa iyi à wa si andunyau ih̄e fei. ³⁶ Na nηu, i c̄o kp̄aa i maa ceò kut̄o ηa waati k̄ama fei ku ba i ba gbugb̄a i gb̄a si mii iyi wa naa fei ηa, n̄o i ȳok̄o i leek̄i si wajui amu Amai Amane ηa.

³⁷ Aj̄o fei Jesu í ya k̄o ine ηa si cio kpas̄ei Ilaaḏ, ale n̄o koo s̄u geetei Olivie. ³⁸ Bii iju í má ine fei í ya naa kpas̄ei Ilaaḏ be ku gb̄òo ideε iyi wa f̄o.

22

Ine ngbo ηa à waa busi nje a kpa Jesu

(C̄o Matie 26:1-5; Maaku 14:1-2; Z̄aa 11:45-53)

¹ J̄ingau i P̄εε hai ne lefee iyi à ya kpe j̄ingau Iku ku kuau í maai wa. ² Ine ngboi woo weei Ilaaḏ ηa do woo k̄o ine ηa si wooda ηau à waa de kp̄aa bei aa ce a kpaò Jesu, amma à waa ce n̄joi zamaau.

Zudasi á fita anyii Jesu

(C̄o Matie 26:14-16; Maaku 14:10-11)

³ N̄joi Seetam í l̄o id̄oi Zudasi iyi à ya kpe Isikarioti. Wee

ine ak̄ai m̄oc̄o maateegi ηau. ⁴ Zudasi í koo í d̄i anu t̄oosi do ine ngboi woo weei Ilaaḏ ηau do ine ngboi woo degbe kpas̄ei Ilaaḏ ηau do yaase bei á ce ku da n̄ηa Jesu si aw̄o. ⁵ N̄joi in̄o n̄ηa í d̄s̄ n̄o à ni aηa aa mua fia. ⁶ N̄o Zudasi í j̄esi, n̄o wa de kp̄aa bei á ce ku da n̄ηa Jesu si aw̄o, zamaau ku maà ti ku mà.

Jesu í ce s̄oalui j̄ingau

(C̄o Matie 26:17-25; Maaku 14:12-21; Z̄aa 13:21-30)

⁷ N̄joi aj̄oi j̄ingau i P̄εε hai ne lefeeu í to wa si bii à ya kpa angud̄ai j̄ingau i Iku ku kua a ceò kuweeu. ⁸ N̄joi Jesu í be Pieε do Z̄aa í ni, i koo i ce s̄oalui j̄ingau i Iku ku kuau ka j̄oò ηa. ⁹ N̄joi à beε à ni, iwoi ì bi kaa ce s̄oaluu. ¹⁰ N̄joi í s̄s̄ ηa í ni, bii ì l̄o in̄o iluu ηa aa ye m̄ok̄o ḡo wa so inȳi j̄ol̄o. I tooε. M̄ok̄ou á koo ku l̄o kpas̄e ḡo. Kpas̄e bii á l̄ou ¹¹ i koo i s̄s̄ ilu kpas̄eu i ni ηa, M̄εetu í ni ka beε ile bii n̄ηu á je j̄ingau i Iku ku kua do m̄oc̄oi n̄ηu ηa. ¹² M̄ok̄ou á b̄òo ηe si antai ile kukpeke ḡo n̄o á nyisi ηe ilaawa nla ḡo iyi à ce s̄oalui fei ndeε tā. Bei aa ce nwa s̄oalui j̄ingau ηa. ¹³ Iyi à ne n̄o à koo à ba mii ηau fei í cei dee dee si bei í s̄s̄ ηau, n̄o à ce s̄oalui j̄ingau.

Ije iyi aa kayeò gigii ikui Jesu

(C̄o Matie 26:26-30; Maaku 14:22-26; IWB 11:23-25)

¹⁴ Iyi waatiu í to, Jesu do m̄oc̄e ηau à b̄o tengi bii à ce s̄oaluu, n̄o à buba à waa je. ¹⁵ N̄joi Jesu í s̄s̄ ηa í ni, ñ bi nt̄o nt̄o n ce j̄ingau i Iku ku kuau ih̄ei awae ηa n bei n ye ijuukp̄am n̄ou. ¹⁶ N̄o nt̄o nt̄o ñ

wa n sō ηει, n kaa n je jingau ihē má bii kù je si andunya titōi Ilaaō. ¹⁷ Iyi í fō bεεβε í tā, ηοi í so kōofu í saabu Ilaaō nō í sō mōcεe ηa í ni, i gba vεε iyi í wa si kōofuu ihē i mō inε fei. ¹⁸ Amma n wa n sō ηει, hai nsei amu n kaa n mō vεε má hee andunya titōi Ilaaō koo too wa. ¹⁹ Si anyii ηηu, nō í so pεε nō í saabu Ilaaō titā í bei í bububue, nō í na ηa í ni, iyi ihēi í je aram [iyi n na na iri ηηe. I ya coo ηa i maa yeò gigim. ²⁰ Iyi à je à tā ηοi í so kōofu má í na ηa í ni, kōofuu ihēi í je nyindai akabuu titō iyi Ilaaō í dī do ηjem iyi á nikā na iri ηηe si ikum.]

²¹ Amma i cō inε iyi á zambam nōu wee í wa ihē, awōe do tom nii í wa si inō jεε ihē ajo. ²² Amu Amai Amanε an ku si bei Ilaaō í jilō. Amma ijuukpāi inε iyi á zambam nōu á la. ²³ Nōi à sinti ku bee nje à waa ni, yooi á yōkō ku ce dimie si inō nwa.

Yooi í je inε ngbo

²⁴ Nōi kakōó í dede si aninii mōcō ηau, à waa bee nje inε iyi á je inε ngbo si inō ηηa. ²⁵ Nōi Jesu í sō ηa í ni, amanlui andunya ηa à ya maa taa inε ηa amanlu ku jei, nō inε ngbo ηa iyi à waa nyisi gbugbā ηηa à ya bi a kpe aηa woo ce jiida ηa. ²⁶ Amma inε i maà ye bεεβε ηa. I jò inε iyi í la í re si inō ηηe ku baa ku je keeke ηηe, nō inε iyi í je inε ngbo kú je amaace ηηe. ²⁷ Inε iyi í buba wa je si antai taabu do inε iyi wa naaò ijεu wa, yoo ηηai í re. Kù je inε iyi wa jεui? To, amu wee n

wa inō ηηei bei inε iyi wa naaò ijεu wa.

²⁸ Inεi í temua do amu si wahalam ηau ηa. ²⁹ Na ηηu, si bei Baaba í jileem bommau, bεεβε mōi amu mō n wa n jile ηηe ³⁰ ku ba i je nō i mō do amu si bommam ηa, nō i buba si batai amanlu ηa i kiitiò dimi maateejii Izireli ηau.

Jesu wa fō iyi Pieε á jā ku ni kù mà ηηu

(Cō Matie 26:31-35; Maaku 14:27-31; Zāa 13:36-38)

³¹ Nōi Jesu í ni, Simō, Simō, Seetam í tō kpāa ku ba ku fεe bei iya. ³² Amma amu n ce kutō na irie ku ba naane ku dasie ku maà gaizia. Nō awō, waati iyi aa kpaasi idō má, mua kpaasie ηa mō gbugbā. ³³ Nōi Pieε í ni, Lafεε, n tā sōlu awae ka bō piisō, bii iku mōi ka ku ajo. ³⁴ Nōi Jesu í ni, Pieε, n wa n sōei, idūuyi mōm, hee ajεe ku maa kō aa jā ise gbεeta i ni i kù mà m.

Taalili do bōgō do taakuba

³⁵ Si anyii ηηu ηοi Jesu í bee ηa í ni, si waati iyi n be ηe hai mu taalili do bōgō do baata í kua ngōgō ηa? Nōi à je à ni, aawo, a kù kua nkāma. ³⁶ Nōi í ni, to, nsei, kù je bεεβε má. Inε iyi í ne taalili ku soo, bεεβε mōi inε iyi í ne bōgō ku soo. Inε mō iyi kù ne taakuba, ku ta ibōe ku raò. ³⁷ Si anyii ηηu má, í sō ηa í ni, ideu ihē iyi à kō na irim nōu á cei, si bei à ni, à dooae si woo ce laalo ηa. Kù nō kù ne bei á ce iyi kù ce bεεβε. ³⁸ Nōi mōcō ηau à ni, Lafεε, taakuba minji gō wee. Nō í ni, ka jò ide ηηu bε.

Jesu wa ce kutɔɔ si iri kutai Olivie

(Cɔ Matie 26:36-46; Maaku 14:32-42)

³⁹ Iyi Jesu í fɔ beɛbe í tã nɔ í fita hai inɔ iluu í bɔ iri kutai Olivie si bei í ne dɔɔneɛ. Nɔ mɔcɔɛ ɲa à waa tooɛ. ⁴⁰ Iyi à to inyau, ɲɔi í sɔ ɲa í ni, i ce kutɔɔ ɲa ku ba i maà dási kulelei ine ɲa. ⁴¹ Si anyii ɲɲu nɔ í sekee í jɔ ɲa zakai kujji kutai awɔ nɔ í gule be wa ce kutɔɔ ⁴² wa ni, Baaba, bii ì bi, aa jɔ wahalau ihɛ ku jlim. Amma ku maà ti ku je ti idɔɔbim, jɔ idɔɔbie ku ce. [⁴³ Nɔi amaleka gɔ í naa sie wa hai lele í naa í muaa gbugbã. ⁴⁴ Si inɔ ku fɔ nla nlaui wa ce kutɔɔui do gbugbã, nɔ í da koko hee wa tontoo ile. Koko iyi í dau í yei bei nje.]

⁴⁵ Iyi í ce kutɔɔui í tã ɲɔi í dede í bɔ bi mɔcɔɛ ɲau nɔ í koo í ba à waa sí ɲjoo do inɔ ku fɔ. ⁴⁶ Nɔ í bee ɲa í ni, na mii í ce ì waa sí ɲjoo ɲa. I dede i ce kutɔɔ ɲa ku ba i maà dasi kulelei ine ɲa.

À mu Jesu

(Cɔ Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Zaa 18:3-11)

⁴⁷ Iyi Jesu wa fɔ beɛbe gbakã ɲɔi Zudasi ine akãi mɔcɔ maateeji ɲau í to wa do zamaa gɔ. Iyi í to wa í na wa baaba Jesu. ⁴⁸ Nɔi Jesu í ni, Zudasi, do dimii fɔ be ihɛi aa zambaɔ amu Amai Amanɛ?

⁴⁹ Ine ɲa iyi à waa too Jesuu, iyi à ye mii iyi wa ce, ɲɔi à bee Jesu à ni, Lafɛɛ, ka da ɲa do taakubau? ⁵⁰ Nɔi ine akã ɲɲa í cafe itfi ɲjei amaacei woo wee nlai Ilaaɔui í buu. ⁵¹ Amma Jesu í ni, i leekɪ, i jɔ beɛbe. Nɔ í lu itfi mɔkɔu nɔ í ba iri.

⁵² Si anyii ɲɲu Jesu í bee ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do ine ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɲau do ine ngbo ɲa iyi à naa sieu í ni, amui ì naa ku mu ɲa do taakuba do golo ɲa bei woo ce ile? ⁵³ Ajɔ fei ñ ya n wa si inɔ ɲɲe n maa n kɔ ine ɲa si cio kpasɛi Ilaaɔ, nɔ i kù mum ɲa. Amma waatiu ihɛi í je tu ɲe do gbugbãi ilu kuku.

Piɛɛ í jã í ni ɲɲu kù mà Jesu

(Cɔ Matie 26:57-58, 69-75; Maaku 14:53-54, 66-72; Zaa 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Iyi ine ɲau à mu Jesu, ɲɔi à bɔɔɛ kpasɛi woo wee nlai Ilaaɔui. Nɔ Piɛɛ í wa hee jjiiji wa too ɲa wa do anyi. ⁵⁵ Nɔi ine ɲa à ko ina si aninii bantumai kpasɛu à waa buba be. Nɔ Piɛɛ mɔ í koo í buba bi tu ɲa be. ⁵⁶ Nɔi inaabo woo ce ice gɔ í yɔɔ wa buba kɔkɔi inau nɔ í kãsie iju í ni, ineɛu ihɛ mɔ í tako í wa bi Jesu wo. ⁵⁷ Amma í jã í ni, abooyi, n kù màa. ⁵⁸ Iyi í ce sãa má ɲɔi ine gɔ í yɔɔ nɔ í ni, awɔ mɔ ine akãi ine ɲau. Amma Piɛɛ í ni, mɔkɔɔyi, n kù je ine ɲɲa. ⁵⁹ Si anyii ɲɲu zakai leɛu akã má, ɲɔi ine gɔ í fɔ do gbugbã í ni, ntɔ ntɔ, mɔkɔu ihɛ mɔ í ya wa bi Jesu wo domi ɲɲu mɔ inei Galileei. ⁶⁰ Amma Piɛɛ í ni, awɔu be, n kù mà bei ì waa bi í fɔ.

Si bei wa fɔ ideu gbakã ɲɔi ajɛɛ wa kɔ. ⁶¹ Nɔ Jesu í sinda í cɔ Piɛɛ. Nɔi Piɛɛ í ye gigii ide iyi Lafɛɛ í sɔɔu wo í ni, nnyi hee ajɛɛ ku maa kɔ aa jã ise gbɛeta í ni i kù mà. ⁶² Nɔi í fita waduude í koo wa kpata do inɔ ku fɔ.

Ine ɲa à yaako Jesu

(Cɔ Matie 26:67-68; Maaku 15:65)

⁶³ Ine ɲa iyi à mu Jesuu à waa buu nɔ à wasi ku cāa. ⁶⁴ À bii wajue à bei à beee à waa ni, ce walii. Yooi í cāe. ⁶⁵ Nɔ à buu dimii arabu ikā ikā fei.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa

(Cɔ Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Zāa 18:19-24)

⁶⁶ Iyi iju í má ɲoi igbei ine ngboi Zuifu ɲau à tɔtɔ nɔ ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau à bɔɔ Jesu bi igbei woo kiiti ɲa. ⁶⁷ Nɔ à beee à ni, sɔ wa bii awɔu ine iyi Ilaaɔ í cicaui. ɲoi Jesu í je ɲa í ni, baa bii ñ sɔ ɲe í kaa dasi naane ɲa. ⁶⁸ Nɔ bii ñ bee ɲe ide gɔ í kaa jεem ɲa. ⁶⁹ Amma hai nsei amu Amaí Amanε an bubai si awɔ ɲei Ilaaɔ ilu gbugbā. ⁷⁰ ɲoi ɲa fei à ni, debei, awɔu Amaí Ilaaɔi? ɲoi í je ɲa í ni, oo, amu Amaí Ilaaɔi si bei ñ fɔu ɲa. ⁷¹ ɲoi à ni, seeda yoomai à waa degbe má. Awa taka nwa à gbɔɔ tã hai si gelee.

23

À bɔɔ Jesu bi Pilati

(Cɔ Matie 27:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Zāa 18:28-38)

¹ Nɔ ɲa fei à dede à bɔɔ Jesu bi Pilati. ² ɲoi à lɔsi dulum ku máa à ni, à ba inεeu ihε í wasi ku kɔ ine ɲa si bisi bei aa ce a je ile nwa igū nɔ wa ganji a sāa ilaalu ɲlai Romu fiaí lɛmpoo. Si anyii ɲu má í ya maa kpe arae amanlu, nɔ í ni ɲuu ine iyi Ilaaɔ í cicaui. ³ Nɔ Pilati í beee í ni, awɔi ñ je

ilaalui Zuifu ɲa? Nɔ Jesu í jeaa í ni, oo, si bei ñ fɔ. ⁴ Nɔ Pilati í sɔ ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do zamaau í ni, n kù ye taale kāma si mɔkɔu ihε. ⁵ Amma à la do gbugbā à waa ni, í ya maa kosi ine ɲa ijai do cioe iyi í ya maa ce ɲa. Hai ilei Galileei í sintie nɔ í bɔ si ilei Zudee fei í bei í to wa ihε ma nsei.

À bɔɔ Jesu si wajui Herodu

⁶ Iyi Pilati í gbɔ beεbe, ɲoi í bee í ni, kù je mɔkɔu inei Galileei ba. ⁷ Nɔ í gbɔ à ni Jesu wa naai hai si ilei bommai Herodu. ɲoi í ni a bɔɔe bi Herodu. Wee waati beεbe Herodu mɔ í wa Zeruzalemu. ⁸ ɲoi à bɔɔ Jesu bi tee. Iyi Herodu í ye Jesu ɲoi inɔe í dɔ ntɔ ntɔ, si na iyi í jɔ hai ku kpei wa de ku yɔɔ, na irii laabaauε iyi í gbɔ à ya maa fɔu. ɲoi í bi ku cea ɲu maamaake gɔ. ⁹ ɲoi í bee Jesu ide nkɔɔ amma Jesu kù jeaa ide kāma. ¹⁰ Wee ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau à wa be, à waa máa dulum do gbugbā. ¹¹ ɲoi Herodu í jɔ à daa si ibɔ ku sía gɔ nɔ ɲu do soogee ɲa à waa yaakoε nɔ à wasi ku buu. Si anyii ɲu nɔ í jɔ à nyiɔe bi Pilati má. ¹² Herodu do Pilati wee mbεε ɲai wo, amma ajɔ ɲu bei à dɔ.

À ye taalei Jesu a ba a kpa

(Cɔ Matie 27:15-26; Maaku 15:6-15; Zāa 18:39-19:16)

¹³ Pilati í kpe ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do ine ngbo ɲa do zamaa nkɔɔ má í tɔtɔ ɲa. ¹⁴ Nɔ í sɔ ɲa í ni, ñ naam mɔkɔu ihε wa ɲa, ñ ni wa kɔ ine ɲa si bisi bei aa ce a jeɔ ile nwa igū

do ile. Nɔ wee n̄ beε ideu si waju n̄ε ihē, amma n̄ kù yε si m̄kɔu ide k̄ama iyi i waa yeð taaleε ηa. ¹⁵ Nɔ Herodu m̄ kù yε siε taale k̄ama. Na ηoi í ce í j̄ò à nyiðε wa ihē. M̄kɔu kù ce kurara k̄ama iyi í to a kpaá. ¹⁶ Na n̄ηu, an̄ j̄ò a tεaa k̄p̄t̄ɔɔ n̄ n̄ j̄ò ku nεε. [¹⁷ Wee si jingau i Iku ku kua fei tilasi Pilati í ya j̄ò in̄ei piis̄ɔɔ ak̄ai.]

¹⁸ N̄oi aηa fei à d̄s̄ anu hee lele à waa ni, kpa inε ihē n̄o i j̄ò nwa Barabasi. ¹⁹ Wee à mu Barabasi à dasiε piis̄ɔɔi wo na kosi iyi í ce si in̄o ilu n̄o í nyi í kpa inε ḡo má.

²⁰ N̄oi Pilati í bee ηa ide má si na iyi í j̄ò í dasi id̄o n̄ηu ku j̄ò Jesu. ²¹ N̄oi à dedeð hoya hoya à wasi ku ni, kpakpae si j̄li ku gaau.

²² N̄oi Pilati í bee ηa ise gb̄etasiaε í ni, laal̄o yoomai í bei í ce. Amu n̄ kù yε siε nḡoḡo iyi í to iku. Na n̄ηu, an̄ j̄ò a tεaa k̄p̄t̄ɔɔi n̄o n̄ j̄ò ku nε. ²³ Amma bei Pilati wa f̄o fei, beεbe m̄oi inε ηau à ya d̄s̄ anu hee lele a maa ni, kpakpae si j̄li ku gaau. N̄oi anu ku d̄s̄ n̄ηau í k̄amiaε. ²⁴ N̄o Pilati í dasi id̄o n̄ηu ku ce bei à biu. ²⁵ N̄o í j̄ò n̄ηa inε iyi à biu, inε iyi à dasi piis̄ɔɔ na kosi do inε ku kpau, n̄o í da n̄ηa Jesu si aw̄o a ceaá bei à bi.

*À kpakpa Jesu si j̄li ku gaau
(C̄o Matie 27:32-44; Maaku
15:21-32; Z̄aa 19:17-27)*

²⁶ N̄oi inε ηau à gb̄a Jesu à waa neðε. Waati iyi à waa neðeu, n̄oi à ko m̄k̄o ḡo iyi à ya kpe Sim̄o, in̄ei Sireni. M̄k̄o wa baai hai ik̄oε. N̄oi à muu à k̄aa j̄li ku gaau ku tooð Jesu.

²⁷ N̄o zamaa nla ḡo wa tooε. Si in̄o n̄ηa inaabo ḡo ηa à wa be à kpata à waa c̄a k̄pokpo na iriε. ²⁸ Iyi Jesu í sinda í c̄o ηa ηoi í ni, in̄e inaaboi Zeruzalemu ηa, i mað kpata na irim, amma i kpata na iri n̄ηe do na irii ama n̄ηe ηa. ²⁹ Nt̄o nt̄o n̄ wa n̄ s̄o ηei, aj̄o wa naa iyi inε ηa aa ni, ilu in̄o did̄oi gb̄enda ηa do inaabo ηa iyi a kù bí, do inaabo ηa iyi ama kù m̄om̄o si am̄o n̄ηa. ³⁰ Waati beεbei aa maa s̄o iri kuta ηa a ni, i cuku i bata wa wa ηa. N̄o aa s̄o geete ηa a ni, i bii wa wa ηa. ³¹ Nt̄o nt̄o, n̄ wa n̄ s̄o ηe, bii inε ηa à waa cea j̄li t̄ut̄u dimi be ihē, beirei aa na a cea j̄li nḡbe.

³² Waati iyi à waa neð Jesu à kooð woo ce laal̄o minji ḡo ηa m̄o iyi aa kpa ηa do n̄ηu aj̄o. ³³ N̄oi à to inya iyi à ya kpe kokoi iriu. Bei à kpakpa Jesu si j̄li ku gaau. Be m̄oi à kpakpa woo ce laal̄o minji ηau, inε ak̄a ikpa aw̄o n̄jεε, inε ak̄a m̄o ikpa aw̄o cangae. ³⁴ N̄o Jesu í ni, Baaba, kpa idei dulum du ηa, domi a kù mà mii iyi à waa ce.

Si anyiε sooge ηau à ta kpasa si j̄inεε ηa a ba a ye iyi inε fei á ba. Beεbei à ceð ikp̄ei j̄inεε ηau. ³⁵ N̄oi zamaau í wa be wa c̄o. N̄o inε nḡbo ηau à yaakoε à waa ni, í faaba inε ḡo ηa. To, kù faaba arae be bii n̄ηui í je inε iyi Ilaaḍ í cicau. ³⁶ N̄oi sooge ηa m̄o à sekeε siε aηa m̄o à koo à waa yaakoε n̄o à naa inyi ik̄a ku m̄o. ³⁷ N̄o à s̄o à ni, bii aw̄oi í je ilaalui Zuifu ηa, aw̄o takae faaba arae. ³⁸ Si dee deei antai iriε à k̄o à ni, inε ihēi í je ilaalui

Zuifu ŋa.

³⁹Inε akāi woo ce laalɔ ŋa iyi à kpakpa si j̄li n̄ou wa s̄ɔ Jesu ide nfe wa ni, kù je awɔi i je inε iyi Ilaaɔ́ í cicau ba.

To, faaba arae nɔ́ i faaba awa mɔ́. ⁴⁰Amma inε akāu mɔ́ í j̄eaa í ni, í kù waa ce n̄joi Ilaaɔ́, baa awɔ́ iyi in̄eð fei í waa ye ijuukpā akā? ⁴¹Bii awai à waa kpā iju bεεβε, dee deei, domi à waa sā nwa gbesei mii iyi à ce. Amma nje kù ce laalɔ kāmā. ⁴²N̄oi í sinda í s̄ɔ Jesu í ni, waati iyi aa koo i je bommaε nɔ́ i nyi wa si andunya má, ye gigim. ⁴³Nɔ́ Jesu í j̄eaa í ni, ntɔ́ ntɔ́, ñ wa n s̄ɔei, nnyi m̄m̄m̄ aa wεε do amu lelei Aɔ́.

Waati iyi Jesu í ku

(Cɔ Matie 27:45-46; Maaku 15:33-41; Zāa 19:28-30)

⁴⁴N̄oi zakai dasā nkpau ilu í kuku si andunyau fei hee í koo í to isɔ́ m̄εtai ale. ⁴⁵Waati iyi ilu kukuu í ce ŋ̄oi ridooi kpasēi Ilaaɔ́u í ga í kp̄ē minji. ⁴⁶Nɔ́ Jesu í la do gbugbā í ni, Baaba, ñ daae hundem si awɔ́. Iyi í fɔ́ bεεβε nɔ́ í ku. ⁴⁷Iyi inε ngboi sooge ŋau í ye mii iyi í ceu, ŋ̄oi í saabu Ilaaɔ́́ í ni, ntɔ́ ntɔ́ in̄εu ih̄ε kù ne taale kāmā.

⁴⁸Nɔ́ inε ŋa mɔ́ iyi à naa ku cɔ́ mii iyi á na ku ceu fei à yɔ́ nɔ́ à sinda à ne do inɔ́ ku fɔ́ nla nla. ⁴⁹Inε ŋa iyi à mà Jesu fei do inaabo ŋa iyi à tooε wa hai ilei Galileeu, à leekɔ́ hee j̄ij̄i à waa cɔ́ mii iyi wa ce.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Zāa 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹Mɔ́kɔ́ gɔ́ iyi à ya kpe Zozefu, inei Arimatee ilu akāi Zuifu ŋau í naa bε. Mɔ́kɔ́u

inε dee deei, wa ce jiida, nɔ́ í wεεð kpāa ku cɔ́ iyi Ilaaɔ́́ á na ku je bommaε. Í wa si igbei woo kiiti ŋa, amma kù jesí ide n̄ŋa iyi à j̄ile a cea Jesu wo. ⁵²Mɔ́kɔ́u í bɔ́ bi Pilati í koo í tɔ́ ikui Jesu. ⁵³N̄oi í kítaε wa hai si antai j̄li ku gaauu nɔ́ í biie do acɔ́ f̄uf̄u titɔ́ gɔ́ í bei í koo í suu. Í suui si isai kuta gɔ́ iyi à gbe wo nɔ́ a kù si inε gɔ́ bε titā. ⁵⁴Wee aj̄oi sɔ́lui kus̄imii, iyi hai aleu aj̄oi kus̄imiu á sinti.

⁵⁵N̄oi inaabo ŋa iyi à too Jesu wa hai ilei Galileeu à too Zozefu nɔ́ à ye baleu do béi à si Jesu fei. ⁵⁶N̄oi à sinda à bɔ́ ide à koo à ce sɔ́lui ikpo ku d̄s̄ inúnu do tulare ŋa wa.

Si aj̄oi kus̄imiu nɔ́ à s̄imi si bei wooda í fɔ́.

24

Kuj̄li Jesu hai si bale

(Cɔ Matie 28:1-10; Maaku 16:1-8; Zāa 20:1-10)

¹Aj̄o ama azuma daadaakɔ́u inaabo ŋau à bɔ́ bi baleu à waa mu ikpo n̄ŋa ŋa do tulare jiida iyi à ce sɔ́lueu. ²N̄oi à ba kutau í bimbili hai andei baleu. ³N̄oi à lɔ́ inɔ́ baleu amma a kù ye ikui Jesu bε. ⁴Si bei à waa leekɔ́ do bitiu ŋ̄oi amanε minji gɔ́ ŋa à naa si ŋa à waa dasi jaε ku daana gɔ́ ŋa. ⁵N̄oi inaabo ŋau à waa ce n̄jo nɔ́ à k̄amba iri n̄ŋa ile, nɔ́ inε ŋau à s̄ɔ́ ŋa à ni, na mii í ce ì waa d̄eðe ilu hunde bi ku wai iku ŋa. ⁶Kù wa ih̄ε má, nje í j̄i hai si bale. I ye gigii ide iyi í s̄ɔ́ ŋe si waati iyi í wa Galilee ŋa. ⁷Í ni kù ne bei á ce iyi a kù mu n̄ŋu Amai Amanε a kù dasi n̄ŋu si awɔ́ ilu dulum

ɲa. Í ni aa kpakpa nɲu si ʒii ku gaauu, amma nɲu á ʒi má si aʒo mɛɛtasia.

⁸ Nɲi inaabo ɲau à ye gigii idei Jesuu. ⁹ Nɲi à sinda à ne hai bi balɛu. Nɔ bei mii ɲau í ce fei à koo à sisia mɔcɔ maatakā ɲau do inɛ ɲa iyi à gbeu fei. ¹⁰ Maari inɛi Madala do Zoana do Maari iyɛi Zaaki do inaabo gɔ ɲa má, aɲai à koo à sɔ woo bɛ ɲau ideu. ¹¹ Amma ideu wa je nɲai bei ara, a kù dasi idei inaabo ɲau naanɛ. [¹² Do nɲu fei Piɛɛ í dede í sei í bɔ bi balɛu. Iyi í to í bate í cɔ inɔ balɛu, amma acɔ iyi à woo dou nɲu akāi í ye wa timbi ilɛ, nɔ í sinda í nyi kpasɛ do bitɪ.]

Jesu í tusea mɔcɔ minji gɔ ɲa araɛ

(Cɔ Maaku 16:12-13)

¹³ Si aʒo akāu mɔcɔ minji gɔ ɲa à waa bɔ ilu gɔ iyi à ya kpe Emayusi. Zakai kilo maatakāi í ʒiɔ Zeruzalɛmu. ¹⁴ À waa nya faajii mii ɲa iyi í ceu fei à waa nɛɔ. ¹⁵ Iyi à wasi ku nya faajii ideu, ɲɔi Jesu takɛɛ í sɛkɛɛ si ɲa aɲaɔ ɲa à waa ne aʒo. ¹⁶ À yɔɔ amma ngɔgɔ í ganji ɲa a màa. ¹⁷ Nɔ í bee ɲa í ni, ide yoomai ì fɔ ì waa nɛɔ bɛɛbɛ ɲa. Nɲi à leekí à beje waju do inɔ ku fɔ. ¹⁸ Inɛ akā iyi à ya kpe Keleopa í ni, bii kù je awɔ akā baa si, yooi í wa si Zeruzalɛmu iyi kù mà mii iyi í ce si aʒo gbeejiu ihɛ. ¹⁹ Nɲi í bee ɲa í ni, mii í ce.

Nɲi à ni, idei Jesu inɛi Nazaretɪu ni. Mɔkɔu walii ilu gbughāi si ice do si ide ku fɔ si wajui Ilaaɔ do si wajui amanɛ ɲa fei. ²⁰ Nɲi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do inɛ ngbo nwa

ɲa à daa inɛ ɲa si awɔ à ye taalɛ à kpakpɛ si ʒii à kpaɛ. ²¹ À waa tamaa nɲui á faaba inɛi Izireli ɲa wo, amma aʒo mɛɛtasi ihɛ iyi ideu í ce wa tā. ²² Si anyii nɲu, inaabo gɔ ɲa si inɔ nwa à naa à gidi wa do ideu má. Inaabo ɲau à dede daadaakɔ à bɔ bi balɛu. ²³ Iyi à to nɔ a kù ye ikui Jesuu bɛ. Nɲi à naa à sɔ wa à ni amaleka ɲa à naa si aɲa nɔ à sɔ aɲa à ni í ʒi má. ²⁴ Nɲi inɛ gɔ ɲa hai si inɔ nwa à bɔ bi balɛu nɔ à koo à ba mii ɲau í ceɪ dee dee si bei inaabo ɲau à sɔ wau, amma a kù ye nɲu takɛɛ.

²⁵ Nɲi Jesu í sɔ ɲa í ni, inɛ hai ne bisi ɲai, i ci ya dasi ide iyi walii ɲa à fɔ fei naanɛ gbāa gbāa ɲa. ²⁶ Kù ne bei á ce iyi inɛ iyi Ilaaɔ í cicau kù ye ijuukpā, inɛ ɲa a bei a ye amboeɛ. ²⁷ Nɲi í sisi ɲa ide iyi à fɔ si kukɔi idei Ilaaɔ fei si gāmei nɲu takɛɛ. Í sintiei hai si tiai Moizi do ti walii ɲau fei.

²⁸ Waati iyi à maai si ilu bii à waa bɔu, ɲɔi Jesu takɛɛ í ce bei inɛ iyi wa bɔ waju. ²⁹ Nɲi à mante manteɛ à ni ku gbe bi aɲa domi alɛ í lɛ tā nɔ inunu wa lɔ. Nɲi í sinda wa í naa í gbe bi tu ɲa bɛ. ³⁰ Nɲi aɲaɔ ɲa à waa je. Waati iyi à waa jɛu ɲɔi í so pɛɛu í ce si kutɔɔ í bei í bububue nɔ í na ɲa. ³¹ Waati bɛɛbei iju nɲa í cɪ bei nɔ à màa. Amma tengi be má gbakā à kuaɛ. ³² Nɔ à sɔ nje à waa ni, baa si waati iyi wa sɔ wa idei kukɔi Ilaaɔu hai si kpāu wa inɔ nwa kù tū de.

³³ Nɔ aɲa mɔ à dede gbakā à ne ikpa Zeruzalɛmu. Iyi à

to be à koo à ba mɔcɔ maatakã
 ηau à waa tɔtɔ do ine ɔ ηa.
³⁴ Nɔi ine ηa iyi à tɔtɔ ηau à
 waa sɔ amane minji ηau mɔ à
 ni, Lafɛɛ í jii hai si bale ntɔ ntɔ,
 nɔ í nyisi arae bi Simɔɔ. ³⁵ Nɔ
 amane minji ηau mɔ à sisi nηa
 mii iyi í ba aηa si kpãa do bei
 aηa à mà Jesu si waati iyi wa
 bu pɛɛu.

*Jesu í tusea mɔcɔ maatakã
 ηau arae*

*(Cɔ Matie 28:16-20; Maaku
 16:14-18; Zãa 20:19-23; IWB
 1:6-8)*

³⁶ Iyi à wasi ideu ku fɔ beɛbe,
 ηɔi nηu takae í faata wa si
 anini nηa [nɔ í ni, Ilaaɔ ku mu
 nηe laakai ku sũ.] ³⁷ Nɔi njo í
 mu ηa, zigi nηa í da. À tamaa
 bei zii. ³⁸ Nɔi í bee ηa í ni, mii
 í ce ì waa biti ηa. Na mii í ce
 dimii lasabuu ihɛ í wa si idɔ
 nηe. ³⁹ I cɔ awɔm do isem ηa.
 Amui, i lum i cɔ ηa. Zii ci ya
 ne ara do kũkũ si bei ì waa yem
 ηau ihɛ ηa. [⁴⁰ Iyi í fɔ beɛbe
 í tã nɔ í nyisi ηa awɔe do isee
 ηa.] ⁴¹ Nɔi inɔ didɔ nηa í jɔ a kũ
 dasi naane gbãa gbãa nɔ à wa
 si biti nla nla, ηɔi í jɔ í bee ηa í
 ni, i kũ ne mii ku je ɔ ihɛ ηa?
⁴² Nɔi à nya cɛɛ ku banda akã
 à naa. ⁴³ Nɔ í gba í ηɔɔ si waju
 nηa. ⁴⁴ Nɔi í ye ηa gigi í ni, ide
 ηa iyi ñ sɔ ηeu mbe si waati iyi
 ñ wa inɔ nηe wo. Ñ tako ñ sɔ
 ηe wo ñ ni mii ηa iyi à kɔ na
 irim si tia woodai Moiziu do
 si ti walii ηau do si iri ku kɔi
 Davidi ηau kũ ne bei á ce iyi kũ
 ce.

⁴⁵ Nɔi í mu nηa laakai jiida
 ku ba a gbɔ yaasei kukɔi ide
 Ilaaɔu. ⁴⁶ Nɔ í sɔ ηa í ni, beɛbei
 à kɔɔ à ni amu iyi Ilaaɔ í cica an

ye ijuukpã. Aa kpam, amma
 an jii hai si bale si ajɔ mɛetasia.
⁴⁷ Nɔ aa waazo do irim si dimi
 fei, aa sintii hai Zeruzalemu.
 Aa waazo a kpe ine ηa a kpaasi
 idɔ nɔ Ilaaɔ ku kpa idei dulum
 du ηa. ⁴⁸ Iηei aa je seɛdai ide
 ηau be fei ηa. ⁴⁹ Nɔ an samba
 nηe mii iyi Baam í wã ηe dou
 wa. Amma si iluu ihɛi aa maa
 wa ηa hee gbubgãi Ilaaɔ ku
 naa si ηe wa.

*Jesu í nyi kɔkɔi Ilaaɔ má
 (Cɔ Maaku 16:19-20; IWB
 1:9-11)*

⁵⁰ Nɔi Jesu í gbã mɔcɔe ηau í
 fitaɔ ηa hai inɔ iluu. Nɔ í bɔɔ
 ηa hee ikpa Betani, nɔ í wu
 awɔ lele í wee nηa. ⁵¹ Waati iyi
 wa wee nηau, ηɔi í sekɛɛ hai
 bi tu ηa [nɔ í so arae í ne lele.]
⁵² Aηa mɔ [iyi à gule à tɔɔe ηɔi]
 à nyi ikpa Zeruzalemu do inɔ
 didɔ nla nla. ⁵³ Nɔ kpasɛi Ilaaɔ
 bei à ya maa wa waati kãma fei
 a maa saabu Ilaaɔ.

Laabaau jida iyi Zāa í kò

Inya kumá do ideí kuwée

¹ Hee a maa taka andunya iné gò í wée à ya kpoo Ide. Ideu í wéi do Ilaaḍ. Ideu takae Ilaaḍi. ² Ideu nje í wéi hai sinte do Ilaaḍ. ³ Nḡui í taka mii baa yooma fei, nò nkāma kù wée iyi kù je nḡui í takae. ⁴ Nḡu takaei í je irii kuwéu, nò kuwéu í máa iné ḡa inya. ⁵ Inya kumáú í máí do si ilu kuku fei, nò ilu kuku kù yòkò kù kāmíae*.

⁶⁻⁷ Mòkò gò í wée iyi à ya kpe Zāa. Nḡui Ilaaḍ í be wa ku naa ku jea iné ḡa seedaí inya kumáú, nò iné fei ku dasiò inya kumáú naane do saabuε. ⁸ Zāa takae kù je inya kumáú, amma à bòò wai ku je seedaí inya kumáú. ⁹ Inya kumáú nḡu akāi í je inya kumáú ntò iyi í naa si andunya ku ba ku jò iné fei ku ye ilu.

¹⁰ Iné iyi í je Ideu í wa si andunya wo. Do saabuεi Ilaaḍ í takaò andunya. Do nḡu fei, inéi andunya ḡa a kù màa. ¹¹ Bi iné ḡai í naa nò iné ḡau à kòsiε. ¹² Amma iné ḡa iyi à gbaa nò à dasiε naane í mu nḡa kpāa a jeò amai Ilaaḍ ḡa. ¹³ A kù je amai Ilaaḍ ḡa do yaase bei à ya ce a biò amu ḡa si andunya. Kù je do idòbii amanε ḡa, ti Ilaaḍi.

¹⁴ Ideui í baa í je amanε. Í kòò didḍ nò beεbe mòi í kòò

ntò, nò í ba wa kuwée. À ye amboεε, à còò do laakai, dimii amboε iyi Ilaaḍ Baaba í na Ama akāεu. ¹⁵ Zāa í jea iné ḡa seedaε, í la í ni nḡu mbe iné iyi nḡu í fò ideεu nḡu í ni á na ku naa si anyii nḡuu, amma í re nḡu domi í wée hai waati iyi a kù bí nḡu.

¹⁶ Si amani nlaεu awa fei à ba andi baa nwa, nò à ba didḍ si antai didḍu. ¹⁷ Hai bi Moizii Ilaaḍ í na wa wooda, amma didḍ do ntò í naai hai bi Jesu Kirisi. ¹⁸ Iné kāmā kù ye Ilaaḍ Baaba ajò kāmā. Ama akāε iyi í wa bi tεεu nḡu takae Ilaaḍi. Nḡui í jò à màa.

Ideí Zāa woo dasi inyi

(Cò Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Luku 3:1-8)

¹⁹ Ajò nḡu gò iné ngboi Zuifu ḡa iyi à wa Zeruzalemu à be si Zāa woo weei Ilaaḍ ḡa do inéi Levi ḡa a koo a beε a ni, awòí yoo. ²⁰ Nḡoi Zāa í je nḡa í fò si bantuma í ni, n kù je iné iyi Ilaaḍ í cica. ²¹ Nḡoi à beε à ni, debéi, awòí yoo. Awòí Elii walii nlaí takou? Nò í ni, aawo. N kù je Elii. Nò à beε má à ni, awòí ì je walii iyi á na ku naau? Nò í ni, aawo. ²² Nḡoi à beε má à ni, debéi, awòí yoo. Sò wa ku ba ka ba iyi aa kaa sisia iné ḡa iyi à be wa wa. Beirei awò takae ì waa nia araε.

²³ Nḡoi Zāa í so ide iyi walii Ezai í tako í fòu í je nḡa do í ni, Amui ñ je iné iyi wa dḍ anu si ggbua wa ni,

I teese kpāai Laféε kù te ḡa.

²⁴ Wee iné ḡa iyi à be wa ḡau, Farisi ḡai. ²⁵ Nḡoi à beε Zāa

* 1:5 kù yòkò ku kāmíae Tia nwo gò ḡa à ni kù gbaa.

à ni, ì ni i kù jε inε iyi Ilaaḥ í cicau, i kù jε Elii, i kù nɔ́ i kù jε walii iyi á na ku naau. To, na mii í jò ì ya maa dasi inε ηa inyi. ²⁶ Nɔ́i Zāa í jε nηa í ni, amu inyii ñ wa n dasi inε ηa, amma inε iyi á na ku naau í wa anini nηe nɔ́ i kù màa ηa. ²⁷ Nηui á naa si anyim. Nɔ́ n kù tosi n fū baa ikūi baatae. ²⁸ Ide ηau ihε fei Betanii í ce. Betaniu do ikpa nunui daakɔ́i idoi Zuudēei í wa. Tengi bei Zāa wa dasi inε ηa inyi.

Jesui í jε angudāi Ilaaḥ

²⁹ Iju kumáe ηɔ́i Zāa í yε Jesu wa naa siε, ηɔ́i í sɔ́ inε ηa í ni, i cɔ́ ηa. Inε ihēi í jε angudāi Ilaaḥ iyi á nya dulum dii inei andunya ηa ku neð. ³⁰ Ideei ñ tako ñ fɔ́ wo ñ ni inε gɔ́ wa naa si anyim iyi í rem, domi nje í wεε hai waati iyi a kù bí amu. ³¹ Amu takam n kù mà mà nηui à ni á na ku naau wo, amma amu ñ naa ku dasi ηe inyii ku ba inε inei Izireli ηa i màa ηa.

³² Nɔ́i Zāa í sɔ́ ηa má í ni, ñ yε Hundei Ilaaḥ wa kita siε wa hai lele. Hundeu í yei bei ankasiidi. ³³ Amu mɔ́ n kù mà mà nηui à ni á na ku naau wo. Amma Ilaaḥi í bεm wa n naa n dasi inε ηa inyi. Nɔ́ nηui í sɔ́m mii iyi á jò n màa. Í ni an yε inε gɔ́ iyi Hundei nηu á kita ku de siε wa nɔ́ ku maa wa be. Nηui á daa inε ηa si Hundei nηu. ³⁴ N̄ yɔ́, nɔ́ ñ wa n jεa inε ηa sεeda iyi nηui í jε Amai Ilaaḥ.

Mɔ́cɔ́ sintei Jesu ηa

³⁵ Iju kumáe Zāa í wa be má, wa leekí do mɔ́cɔ́ minjie gɔ́ ηa. ³⁶ Nɔ́i à yε Jesu wa lɔ́ nɔ́ Zāa í

ni, i cɔ́ ηa. Inε ihēi í jε angudāi Ilaaḥ.

³⁷ Iyi mɔ́cɔ́ ηau à gbɔ́ ideu ηɔ́i à too Jesu. ³⁸ Nɔ́i Jesu í sinda í ba à waa too nηu wa, nɔ́ í bee ηa í ni, mii ì waa de ηa. Nɔ́i à ni do fee nηa, Rabi, waatɔ́ mætu. Nɔ́i à beee à ni, iwoi í jε kpasεε. ³⁹ Nɔ́i í jε nηa í ni, i naa i cɔ́ ηa. Nɔ́ à tooε à koo à cɔ́ bii í wa nɔ́ à hoe be. Ideu ihε í cei ale zakai isɔ́ mεε.

⁴⁰ Inε akāi amanε minji ηa iyi à gbɔ́ idei Zāa nɔ́ à too Jesuu, nηui í jε Anderee, ifɔ́i Simɔ́ Piεε. ⁴¹ Iyi í sεkεε hai bi Jesu gbakā í koo í kpe Simɔ́ igbāe nɔ́ í sɔ́ ñ ni, à yε inε iyi Ilaaḥ í cicau. ⁴² Nɔ́i í bɔ́ð Simɔ́ bi Jesu. Iyi Jesu í cɔ́ nɔ́ í ni, ñ mà iyi awɔ́i ñ jε Simɔ́ amai Zāa, amma Sefasii aa ya kpee bebei. (Iriu be do Piεε fei, yaaseei í jε kuta.)

Jesu í kpe Filipu do Natanieli

⁴³ Iju kumáe Jesu í dasi idɔ́ nηu ku bɔ́ ilei Galilee. Iyi í to be ηɔ́i í ko Filipu nɔ́ í sɔ́ ñ ni, toom wa. ⁴⁴ Wee Filipu inei Besaidai. Anderee do Piεε ηa mɔ́ inei ilu be ηai. ⁴⁵ Nɔ́i Filipu í koo í dede Natanieli í sɔ́ ñ ni, à yε inε iyi Moizi í kɔ́ ideε si tiai woodau nɔ́ walii ηau mɔ́ à fɔ́ idee. Inεeu nηui í jε Jesu inei Nazareti amai Zozefu. ⁴⁶ Nɔ́i Natanieli í beee í ni, inε jiida gɔ́ á yɔ́kɔ́ ku fita hai Nazareti mbε? Nɔ́i Filipu í ni, naa i koo í cɔ́.

⁴⁷ Nɔ́i à waa koo. Iyi Jesu í yε Natanieli wa naa bi tεε ηɔ́i í ni, i cɔ́ ηa, amai Izireli takaei wa naa be, kù nε taki kāma si idɔ́e. ⁴⁸ Nɔ́i Natanieli í beee í ni,

hai iwoi ì màm. N̄oi Jesu í ni, baa hee Filipu koo maa kpee wa ñ yee icui j̄li ndii figiu ih̄õ. 49 N̄oi Natanieli í ni, M̄eetu, aw̄ou Amai Ilaaḍi, aw̄ou Ilaalui Izirelii. 50 N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, ì dasim naane tā si na iyi í j̄ò ñ ni ñ yee abe j̄li ndii figiu ih̄õ? Aa ye ngoḡo iyi í la í re iyi be.

51 N̄o í ni má, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄õ ñe, aa na i ye lelei Aḍ í c̄i ña n̄o amalekai Ilaaḍ ña aa ḡu a maa kita si amu Amai Amane.

2

Ab̄od̄õ iyi à ce Kana

1 Si aj̄o m̄etasiāe ñoi à waa ce ab̄od̄õ ḡo Kana ilei Galilee. N̄o iyei Jesu í wa be. 2 N̄o à kpe Jesu do m̄oc̄e ña m̄o bi ku ce ab̄od̄õ. 3 N̄oi at̄e v̄ēe ñña í na í tā n̄o iyei Jesu í koo í s̄õ í ni, aña a k̄u ñe v̄ēe má. 4 N̄o Jesu í j̄eaa í ni, yaayi, aw̄o si aa s̄õm mii iyi an ce. Waatim k̄u to tit̄a. 5 N̄oi iyeu í s̄õ woo ce ice ñau í ni, i ce bei í s̄õ ñe fei.

6 Wee tengi bii à waa ce ab̄od̄õ boonyi m̄eefa ḡo ña iyi à ce do kuta à wa be, si bei Zuifu ñau à ya kp̄a si inyii awala ñña. Boonyi ak̄a fei á ȳok̄o ku gba inyi zakai j̄o j̄onka m̄ee wala m̄eefa. 7 N̄o Jesu í s̄õ woo ce ice ñau í ni, i kp̄a inyi i cuusi boonyi ñau ku k̄õ ña. N̄o à kp̄a à cuusi hee fei nd̄ee í k̄õ. 8 N̄oi gbak̄a Jesu í ni a bu a koo a na ine ngboi ab̄od̄õ, n̄o à bu à waa b̄o ku náa. 9 Amma hee a maa náa, í kpaasi v̄ēe tā. N̄oi ine ngbou í tīee. (K̄u mà hai bii í naa, amma ine ña iyi à kp̄a inyiu wa ngu ña à mà.) Iyi í tīee n̄o í kpe m̄ok̄o tit̄õ, 10 í s̄õ í ni, at̄e

iyi í d̄õ ku m̄oi à ya tako a naaḍ wa, bii ine ña à m̄o hee à yo a bei a na ña iyi k̄u d̄õ s̄aa s̄aa. Amma aw̄o, did̄õui ñ singa hee í to nsei.

11 Iyi bei í j̄e maamaake sinte iyi Jesu í ce. Kana bei í coo si ilei Galilee. Do yaase bebei í nyisiḍ amboee n̄o m̄oc̄e ña à dasie naane.

12 Si anyii ññu n̄o i b̄o Kaperanumu, ññu do iyee do if̄e ña do m̄oc̄e ña, amma a k̄u kpe be.

Jesu í wa bantumai kpas̄ei Ilaaḍ

(C̄o Matie 21:12-13; Maaku 11:15-17; Luku 19:45-46)

13 Jingauí Zuifu ña iyi à ya ni jingauí Iku ku kuauí í maai wa. N̄oi Jesu í b̄o Zeruzalemu. 14 Waati iyi í to be, í b̄o bantumai kpas̄ei Ilaaḍ n̄o í ba woo ta kete do angud̄a do ankasiidi ña si bantumai kpas̄eu do ine ña iyi à buba à waa kpaasi fia. 15 N̄oi í ce kolongbai ik̄u n̄o í leleḍ aña fei hai be, hee do angud̄a do kete ñau fei. N̄o í fuka taabui woo kpaasi fia ñau í nik̄a fia ñña. 16 N̄o í s̄õ woo ta ankasiidi ñau í ni, i fitaḍ mii ñau be hai ih̄e. I maà sinda kpas̄ei Baam aj̄a ññe. 17 Iyi m̄oc̄e ñau à gb̄o bebebe ñoi à ye gigii kuk̄oi idei Ilaaḍ iyi í ni, ñ ñe himma si icei ileu hee wa bi ku kpaam.

18 N̄oi Zuifu ñau à beee à ni, maamaake yoomai aa ȳok̄o i ce nwa ku ba ka mà iyi ñ ñe kp̄ai bebebe ku ce. 19 N̄oi Jesu í j̄e ñña í ni, i lege ileu ih̄e ña n̄o si afei aj̄o m̄eeta an dedee má. 20 N̄oi Zuifu ñau à s̄õ à ni, ad̄õ ciiji do

mεεfai à ce à bei à maò ileu ihē. Beirei aa ce i dedee si afei ajo mεeta.

²¹ Amma idei ile iyi Jesu wa fəu, araei wa fāa. ²² Na nju, waati iyi Jesu í jī hai si bale, məcəe ŋa à ye gīgi iyi í fə ide bεεbe wo. Nə à dasi kukəi idei Ilaaḥ naane do ide ŋa iyi Jesu í tako í sḥ ŋau.

Jesu í mà idəi inε fei

²³ Si bei Jesu í wa Zeruzalemu si waatii jingau iku ku kuau, inε ŋa à ye maamaake ŋa iyi í ya maa ce nə inε nkpə í dasie naane. ²⁴ Amma Jesu kù na ŋa ara domi í mà idəi inε fei. ²⁵ Kù bee hee a sisia nju daai amane domi nju takae í mà mii iyi í wa si idəi amane fei sāa sāa.

3

Jesu do Nikodemu

¹⁻² Idū ajo nju gə məkə gə í bə bi Jesu à ya kpoo Nikodemu. Məkəu Farisii, nə wa je inε ngboi Zuifu gə ŋa. Iyi í to bi Jesu ŋəi í ni, Mεetu, à mà iyi Ilaaḥi í bεe wa i naa i kə nwa si cio. À mà bεεbei si na iyi í jə inε gə kù wεe iyi á yəkə ku ce maamaake ŋa iyi í ya maa ce bii kù je Ilaaḥi í wεe do lafēe. ³ Nəi Jesu í jεaa í ni, ntə ntə ŋ wa n sḥei, nə a kù bí inε isε gbeejisia kaa yəkə ku ye andunya titḥi Ilaaḥ. ⁴ Amma Nikodemu í beee í ni, inε iyi í la tā, beirei aa ce a búu má. Á nyi inəi iyee a bei a buu isε gbeejisia máí?

⁵ Nəi Jesu í jεaa í ni, ntə ntə, bii kù je inyi do Hundi Ilaaḥi í bi inε gə, lafēe kaa yəkə ku lə andunya titḥi Ilaaḥ. ⁶ Amanε

amanεi í ya bí, Hundi Ilaaḥ mə hundi í ya bí. ⁷ N̄ sḥe ŋ ni, í gbe a bí inε isε gbeejisia. Amma mà jə ideu ku mue biti. ⁸ Fufu í ya maa cei do bii í bi, nə í ya maa gbə ibae, mà irei. Amma i kaa mà hai bii wa naa hee má je bii wa bə. Bεεbe məi í ye do inε iyi Hundi Ilaaḥ í bí fei.

⁹ Nəi Nikodemu í beee í ni, beirei á ce ku ce. ¹⁰ Nəi Jesu í jεaa í ni, awəi ì waa kə inei Izireli ŋa si cio nə i kù mà yaasei ideu be? ¹¹ Ntə ntə ŋ wa n sḥe, ide iyi à màì à waa fə, nə à waa je seeda mii iyi à ye. Amma do nju fei, i ci ya jesi seeda nwa ŋa. ¹² N̄ wa n sḥ ŋe ide iyi wa ce si andunya nə i kù dasi naane ŋa. To, bii bεεbei, nə beirei aa ce i dasi naane ŋa bii n sḥ ŋe mii ŋa iyi wa ce lelei Aḥ. ¹³ Inε gə kù wεe iyi í bə lelei Aḥ bii kù je amu Amaí Amanε, amu iyi ŋ kita wa hai lelei Aḥ.

¹⁴ Si bei Moizi í kəa njo si jīi í wuu lele si gbaau, bεεbe məi amu Amaí Amanε kù ne bei á ce iyi a kù wu aram lele, ¹⁵ ku ba inε iyi í dasim naane fei ku ba kuwεe hai tā. ¹⁶ Ilaaḥ í bi inei andunya ŋa jiida jiida hee í na ŋa Ama akāe ku ba inε iyi í dasie naane fei ku mà ce nfe, amma kù ne kuwεe iyi ci ya tā. ¹⁷ Ilaaḥ kù be Amae wa si andunya ku ba ku yeò taalei inei andunya ŋa, amma í bəə wai ku ba inei andunya ŋa a ba faaba na saabue.

¹⁸ Inε iyi í dasie naane, Ilaaḥ kaa ye taalee, amma inε iyi kù dasie naane í ye taalei lafēe tā, si na iyi í jə kù dasi ama akāe

naane. ¹⁹ Í ye taalei ine dimi beebe hai si na iyi í jò inya kumá í naa si andunya, amma ine na à bi ilu kuku í re inya kumáu. À bi ilu kukuui si na iyi í jò kuce nna kù sfa. ²⁰ Ntò ntò, ine iyi wa ce laalo fei í ya cé inya kumái. Ci ya naa si inya kumáu ku ba mii iyi wa ce ku maà fita gbugbāa. ²¹ Amma ine iyi wa too kpāai ntò í ya ce icee hai do idōbii Ilaaḏ. Na hai í jò á naa si inya kumá ku ba a ye mii iyi nju wa ce ti idōbii Ilaaḏi.

Jesu do Zāa

²² Si anyii nju, Jesu do mōcōe na à bō ilei Zudee. Aḥaò na à ce be aḥo minji, nō Jesu í dasi ine na inyi. ²³ Zāa mō wa dasi ine na inyi ilui Enō, kākai Salimu, domi inyi í kpō be. Ine na à wasi ku koo sie nō wa dasi na inyi. ²⁴ Waati beebe a kù dasi Zāa piisō titā.

²⁵ Nḥi mōcōi Zāa na do Zuifu gō à waa ce kakō si buki iyi amanē á ce ku bei ku má. ²⁶ Nḥi à bō bi Zāa à ni, Mēetu, aḥe ì je seedaí mākō iyi inḥe ò ì wa icei idoi Zuudēu, mà irei. Wee nsei nju mō wa dasi ine na inyi, nō ine fei wa bō bi tee. Kù je si ide kama?

²⁷ Nḥi Zāa í sō na í ni, ine gō kaa yōkō ku ba ngōgō bii kù je Ilaaḏi í muua. ²⁸ Inḥe taka nḥe ì je seedaí iyi ñ ni n kù je ine iyi Ilaaḏ í cica, amma à bēm wai ku ba n cuua wa. ²⁹ Ine iyi í ne abo titō nju í je mākō titō, mà irei. Amma kpaasii mākō titō, ine nju á leekii ku maa gbō. Nju mō í ya ne inō didō ntò ntò waati iyi í gbō imui

mākō titō. Na hai í jò nsei amu takam ñ ne inō didō nla nla. ³⁰ Kù ne bei á ce iyi beerei Jesu kù kōsi, nō tom kù ne bei á ce iyi kù kaye.

Ine iyi wa naa hai lelei Aō

³¹ Nō Zāa í ni má, ine iyi í naa hai lele nju í re ine fei. Ine iyi í je ti andunya, inei andunyai, ideí andunyai í ya maa fō. Ine iyi í naa hai lele nju í re ine fei. ³² Wa je seedaí mii iyi í ye do iyi í gbō. Amma ine kama kù waa jesi seedaē. ³³ Ine iyi í jesi seedaē, í jesi iyi Ilaaḏ í je ilu ntò. ³⁴ Ine iyi Ilaaḏ í be wa ideí Ilaaḏi wa fō, domi Ilaaḏ í muua Hundee do inō akā. ³⁵ Ilaaḏ Baaba í bi Amae nō í daa mii fei si awō. ³⁶ Ine iyi í dasi amau naane fei í ne kuwee hai tā. Ine mō iyi í kō ku dasie naane kaa ba kuwee, amma idōkōi Ilaaḏ í wa si irii lafēe.

4

Jesu do inaaboi Samari gō

¹⁻³ Farisi na à gbō iyi Jesu wa ba mōcō na wa dasi na inyi wa re Zāa. Amma kù je Jesu takaei wa dasi ine na inyi, mōcōe hai à waa coo. Aḥo nju gō Jesu í gbō iyi à waa fō beebe, hai í ne hai Zudee be wa bō ilei Galilee. ⁴ Wee ku bei ku to be tilasii ku too do ilei Samari.

⁵ Nḥi í to si ilui Samari gō iyi à ya kpe Sikaa, kākai iko iyi Zakabu í mua Zozefu amaēu. ⁶ Bei lōgōi Zakabuu í wa. Jesu í to bei zakai dasā. Nḥi í koo í buba si itii lōgōu si na iyi í jò í gbēji do isēne.

⁷ Nḥi inaaboi Samari gō í naa inyi ku kpā. Nḥi Jesu í ni, muum inyi n mō. ⁸ Wee mōcōe na à bō inō ilu ije ku ra

wa. ⁹ N̄ɔi abou í s̄ɔ Jesu í ni, awɔ Zuifu, beirei í ce ì waa tɔm inyi ku mɔ, amu inaaboí Samari. Abou í ni beɛbeí si na iyi í j̄ɔ Zuifu ɲa do inei Samari ɲa a ci ya ce n̄ɛ fɔɔ. ¹⁰ N̄ɔi Jesu í j̄ɛa í ni, bii ì mà amuai Ilaaɔ wo, nɔ bii ì mà inɛ iyi wa tɔɔ inyi ku mɔ, aa tɔm nii wo nɔ n muɛ inyii kuwɛɛ.

¹¹ N̄ɔi abou í s̄ɔ í ni, mɔkɔɔyi, i kù ne gooka. Wee lɔgɔu í j̄ɪ isa. Beirei aa ce i ba inyii kuwɛɛu. ¹² Zakɔbu, bala nwai í tu nwa lɔgɔu ih̄ɛ. Nɔ n̄ɲu do amaɛ ɲa do mɛɛmuɛ ɲa fei ih̄ɛi à ya mɔ. Mà awɔ ì waa tamaa ì re Zakɔbu bala nwaui. ¹³ N̄ɔi Jesu í j̄ɛa í ni, inɛ iyi í ya mɔ inyii lɔgɔu ih̄ɛ fei, agbɛ á kpaa má. ¹⁴ Amma inɛ iyi an mua inyi ku mɔ, agbɛ kaa kpa laf̄ɛɛ má, domi inyi iyi an mua laf̄ɛɛ á maa s̄ɔi bei inyii is̄ɔ nɔ á na inɛ kuwɛɛ hai t̄a. ¹⁵ N̄ɔi abou í ni, mɔkɔɔyi, ñ bi i muum dimii inyi u be ku ba agbɛ ku mað kpa m̄a nɔ n mað n naa inyi ku kp̄a ih̄ɛ má.

¹⁶ N̄ɔi Jesu í s̄ɔ í ni, koo kpe mɔkɔɛ wa i naa wa ih̄ɛ ɲa. ¹⁷ N̄ɔi abou í j̄ɛa Jesu í ni, n kù ne mɔkɔ. N̄ɔi Jesu mɔ í ni, ntɔi ì fɔ iyi ì ni i kù ne mɔkɔ, ¹⁸ domi mɔkɔ miui ì tako ì ne. Nɔ wee mɔkɔ iyi ì ne si n̄ɛi kù j̄ɛ mɔkɔɛ. Inɛ n̄ɲu ntɔi ì fɔ.

¹⁹ N̄ɔi abou í ni, mɔkɔɔyi, ñ yɛ iyi awɔu waliii. ²⁰ To, awa inei Samari ɲa, bala nwa ɲa si geeteu ih̄ɔi à ya gule a tɔɔ Ilaaɔ wo, amma inɛ Zuifu ɲa, ì ni í gbe Zeruzalemui inɛ ku ya gule ku tɔɔɛ. ²¹ Nɔ Jesu í s̄ɔ í ni, abooyi, dasi idem iyi an s̄ɔɛ naanɛ. Awaati wa

naa iyi a kaa gule a tɔɔ Ilaaɔ Baaba si antai geeteu ih̄ɔ hee má j̄ɛ Zeruzalemui. ²² Inɛ inei Samari ɲa, ì waa gulea Ilaaɔ, amma i kù màa ɲa. Awa Zuifu ɲa à màa à bei à waa guleaɔ, domi ideí faqba wa naai hai bi Zuifu ɲa. ²³ Amma awaati gɔ á na ku naa, nɔ í to wa t̄a mɔm de, iyi Hundei Ilaaɔ á j̄ɔ inɛ ɲa a maa gule a tɔɔ Ilaaɔ Baaba do ntɔ. Woo guleaa do yaase beɛbe ɲai í bi. Inɛ be ɲai à j̄ɛ woo guleaa Ilaaɔ ntɔ ntɔ. ²⁴ Ilaaɔi í j̄ɛ Hundei, nɔ kù ne bei aa ce iyi a kù guleaa si Hundei do si ntɔ. ²⁵ N̄ɔi abou í s̄ɔ í ni, ñ mà inɛ iyi Ilaaɔ í cica á na ku naa. Bii í naa n̄ɲui á sisi nwa fei ndɛɛ. ²⁶ N̄ɔi Jesu í ni, amui ih̄ɛ, amu iyi ñ wa n baɛ ide ku fɔ.

²⁷ Waati beɛbe mɔcɔi Jesu ɲau à to wa. N̄ɔi ideu í mu ɲa biti ntɔ ntɔ do iyi à yɛ wa ba inaabo ide ku fɔ. Do n̄ɲu fei, k̄ama n̄ɲa gɔ kù bee abou mii iyi í bi. A kù nɔ a kù bee Jesu a kù ni, mii í ce ì waa ba abou ide ku fɔ.

²⁸ N̄ɔi abou í j̄ɪɛ bɔɔdoɛ be í nyi inɔ ilu í koo í s̄ɔ inɛ ɲa í ni, ²⁹ i naa i koo i cɔ inɛ gɔ iyi í s̄ɔm mii iyi ñ tako ñ ce fei. Mà inɛ iyi Ilaaɔ í cica u mbe ya. ³⁰ Nɔ inɛ ɲa à fita wa hai inɔ iluu à waa bɔ bi Jesu.

³¹ Waati beɛbe mɔcɔɛ ɲa à wasi ku mantee à waa ni, Mɛetu, j̄ɛ tit̄a. ³² Amma í s̄ɔ ɲa í ni, ñ ne dimii i j̄ɛ gɔ iyi i kù mà ɲa. ³³ N̄ɔi mɔcɔ ɲau à bee n̄ɛ à waa ni, mà inɛ gɔ í naa i j̄ɛ wai de.

³⁴ Nɔ Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, ijɛm n̄ɲui í j̄ɛ n ce idɔɔbii inɛ iyi

í bəm wa nō n kpa irii icēē
iyi í dasim. ³⁵ Injē ì waa ni í
gbē cukpa mēē a bēi a da iya.
Amma amu ñ wa n sō njē, í cō
iko njau, mii ku gbē njau fei í
jja í to ku da. ³⁶ Inē iyi wa da
í wasi fiaē ku gba tā, nō amaajē
iyi wa tōtōu ti kuwēē hai t̄ai.
Si bēēbē woo gbē do woo da
à nē inō didō ajō. ³⁷ À ya kpa
mōnda gō a ni, inē gō wa gbē
nō inē mmu gō wa da. Mōndau
ntōi wa fō. ³⁸ Ñ bē njēi i koo í da
si iko bii i kù logoo njā. Inē gō
njai à ce icē bē, weē nsei injēi ì
naa ì waa da mii iyi à gbēu njā.

³⁹ Inēi Samari nkpō nkpōi í
dasi Jesu naanē si inō iluu bē
si na iyi í j̄ò abou í tako í s̄ō njā
í ni Jesu í s̄ō njū mii iyi njū
í ce wo fei. ⁴⁰ Na njū, inēi
Samari njau à koo à ba Jesu à
tōē suuru ku gbē bi ti njā. Nō
í ce bē ajō minji. ⁴¹ Inē nkpōi í
dasi naanē má waati iyi à gbō
idei Jesu, ⁴² njōi à s̄ō abou à ni,
kù jē na ide iyi ì fōu njū akāi í
j̄ò à dasi Jesu naanē má, amma
si na iyi í j̄ò awa taka nwa à gbō
idei nō à mà iyi do ntō njūi í
jē Woo faabai andunya.

*Jesu í j̄ò amai akawe nla gō í
ba iri*

⁴³ Iyi Jesu í ce ajō minji bē
njōi í nē í bō ikpa ilēi Galilee,
⁴⁴ domi njū takāē í fō wo í
ni, walii ci ya nē bēēē si iluē.
⁴⁵ Iyi í to Galilee njōi inē njau à
gbāa do inō didō. Tako wo à bō
jingau Zeruzalēmu nō à yē mii
iyi í ce bē fei. Na njōi í j̄ò à gbāa
do inō didō.

⁴⁶ Nō í nyi í bō Kana si ilēi
Galilee má, tengi bii í tako í j̄ò
inyi í kpaasi v̄ēu. Weē akawēi

ilaalu gō í wa Kapēranumu,
amaē kù waa nē baani. ⁴⁷ Njōi
í gbō iyi Jesu í nē hai ilēi Zudee
í naa ilēi Galilee. Njōi í dede
hai Kapēranumu í bō bi tēē
í koo í tōē suuru ku na ku
faaba amai njū iyi wa bi ku
ku. ⁴⁸ Njōi Jesu í jēaā í ni, injē i
ci ya dasi naanē ajō kāmā njā bii
kù jē ì yē nyinda do maamaake
gō njā sisi. ⁴⁹ Njōi akawēu í ni,
mōkōyī, ñ wa n tōē suuru i
naa wa bi tom hee amau ku
maa ku. ⁵⁰ Njōi Jesu í s̄ō í ni,
koo i nē, amaē á wēē.

Nō inēu í dasi idei Jesuu
naanē nō í nē. ⁵¹ Iyi í dasi kpāai
ideē wa nē njōi í ko woo ce icēē
njā à waa naa. Njōi à s̄ō à ni,
amaē í ba iri. ⁵² Njōi í bēē njā si
waati yoomai í ba iri. Njōi à ni,
ana isō akāi b̄ōu í nya. ⁵³ Njōi
baai amau í yē gīgī iyi waatiu
bēi Jesu í s̄ō ideu deē deē í
ni, amaē á wēē. Nō njū do inēi
kpasēē njā fei à dasi Jesu naanē.

⁵⁴ Isē gbeejisiai ihē bēbēi iyi
Jesu í dede hai ilēi Zudee í naa
ilēi Galilee nō si kunnāēu fei
í ce maamaakei. Iyi ihēi í jē
maamaake minjisia.

5

Jesu í j̄ò wēēgē gō í ba iri

¹ Si anyiē njōi jingau gō í to
wa. Jingaui Zuifu njāi. Nō
Jesu í bō Zeruzalēmu. ² Weē
Zeruzalēmu bē, bi ku lōd inō
iluu í kpō. Andē akāi à ya kpe
Andēi angudā njā. Kōkōi andēu
bēi fatama nla gō í wa. Nō à
ma si ile iyi í nē andē miu. Do
feei Ebēē Betizadai à ya kpoo.
³ Si andēi ile njāui b̄ōo nkpō í ya
na ku maa sū, fēēju njā do woo
sukutē do wēēgē njā. [Bēi à ya

sū a maa degbe kuyayai inyiu, ⁴ domi ajɔ ɔɔ ɔɔ ɔɔ amalekai Ilaaɔ í ya kita wa ku lɔ si fatamau nɔ ku fɔ inyiu. Bii inyiu í fɔ bɔɔ iyi í tako í dasi be dimii bɔɔ iyi í ne fei í ya ba irii.] ⁵ Wee ine ɔɔ í wa be, bɔɔu adɔ kuntaa do mæɛjoi í ce siɛ. ⁶ Iyi Jesu í yɔɔ wa sū be í bei í mà iyi í kpe be ɔɔi í beɛɛ í ni, ì bi í ba iri? ⁷ Nɔi bɔɔu í jɛaa í ni, məkɔɔyi, n kù ne ine iyi á dasim si inyiu waati iyi í fɔ. Hee n maa n kookaai n maa n dasi inyiu, ine ɔɔ í ya takom nii.

⁸ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, dede í ka sɛɛɛ, í neɔ. ⁹ Nɔi gbakā ineɛu í ba iri nɔ í ka sɛɛɛ í dasi kpāa wa ne.

Wee ajoi kusimii. ¹⁰ Nɔi ine ngboi Zuifu ɔɔu à sɔ ine iyi í ba iriu à ni, ajoi kusimii nnyi. Wooda nwa í ganji í so sɛɛɛ. ¹¹ Nɔi í sɔ ɔɔa í ni, ine iyi í jɔ n ba irii í ni n so sɛɛm n ne. ¹² Nɔi à beɛɛ à ni, yooi í sɔɛ í ni í so sɛɛɛ í ne. ¹³ Amma ine iyi í ba iriu kù mà lafɛɛ si na iyi í jɔ zamaa í wa be nɔ Jesu í dasi inɔ nɔa.

¹⁴ Iyi í ce sãa ɔɔi Jesu í yɔɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ nɔ í sɔɔ í ni, wee ì ba iri bebei. To, maà ce dulum má ku ba laalo iyi í re beɛbe ku maà baɛ má. ¹⁵ Nɔi ineɛu í nyi bi ine ngbo ɔɔu í sɔ ɔɔa í ni Jesu í jɔ nɔu í ba iri. ¹⁶ Nɔi í jɔ ine ɔɔu à waa kpā Jesu iju si na iyi í jɔ í ce dimii mii nɔu be si ajoi kusimi. ¹⁷ Amma Jesu í sɔ ɔɔa í ni, Baam í ya maa ce icei waati kãma fei, beɛbe mɔi amu takam n wa n ce.

¹⁸ Na irii ideu bei Zuifu ɔɔa à teese à waa de Jesu ku kpa, kù je si na iyi í jɔ í jɔ ineɛu í ba iri si ajoi kusimi nɔu akā, amma si na iyi í jɔ wa wā araɛi do Ilaaɔ má, wa ni Ilaaɔi í je baai nɔu.

Yiikoi Amai Ilaaɔ

¹⁹ Nɔi Jesu í sɔ ɔɔa í ni, nɔ nɔ n wa n sɔ ɔɔi, amu Ama, n kaa n yɔkɔ n ce ngɔɔ do aram bii kù je mii iyi n ye Baam wa ce. Mii iyi Baaba wa ce fei, nɔu amu mɔ Ama n wa n ce. ²⁰ Baaba í bi amu Amaɛ nɔ í nyisim mii iyi nɔu takae wa ce fei. Á nyisim ice iyi í re be ihɛ má mɔm ku ba ine fei í biti ɔɔa. ²¹ Nɔ nɔ, si bei Ilaaɔ Baaba í ya jɔ iku ɔɔa nɔ ku ce ɔɔa ilu hunde, beɛbe mɔi amu Amaɛu an mua ine ɔɔa iyi n bi kuwɛɛ. ²² Ilaaɔ Baaba takae ci ya kiiti ine ɔɔa, amma í so kiitiu fei í daa amu Amaɛ si awɔ, ²³ ku ba ine fei ku saalu amu Amau si bei à waa saalu Ilaaɔ Baaba. Ine iyi kù saalu amu Amau, Baaba iyi í bɛm wai kù saalu.

²⁴ Nɔ nɔ n wa n sɔ ɔɔi, ine iyi wa gbɔ idem nɔ í dasi ine iyi í bɛm wa naane, lafɛɛ í ne kuwɛɛ hai tā. Kaa naa bi ku ce kiiti má, amma í kua iku í lɔsi kuwɛɛi. ²⁵ Nɔ nɔ, awaati wa naa nɔ wee í to wa tā, iyi iku ɔɔa aa gbɔ imui amu Amai Ilaaɔ nɔ si inɔ nɔa ine ɔɔa iyi à gbɔ imum fei aa ne kuwɛɛ * . ²⁶ Si bei Baaba takae í je irii kuwɛɛ, beɛbe mɔi í jɔ amu Amaɛ n je. ²⁷ Nɔ í muum kpāa n kiitiò ine ɔɔa, si na iyi í jɔ n je Amai Amanɛ. ²⁸ Na nɔu, í maà biti ɔɔa, domi waati wa naa iyi

* **5:25** iku ɔɔa Kù je ine ɔɔa iyi à ku nɔ nɔ nɔ ɔɔa wa fãa. Amma ine ɔɔa iyi dulum du ɔɔa í jɔ à je bei iku ɔɔa wa fãa.

iku ŋa fei aa gbɔ imum, ²⁹ nɔ aa fita wa hai si bale. Ine ŋa iyi à ce jiidæ aa jɪ si kuwɛɛ hai tã. Ine ŋa mɔ iyi à ce laabɔ aa jɪ nɔ a kiiti ŋa.

Mii ŋa iyi wa nyisi iyi Jesu í ne yũko

³⁰ Jesu í ni, n kaa n yɔkɔ n ce ngɔgɔ do aram. Si bei Ilaaɔ́ í sɔ̄m si beɛbei an ceò kiitiu, nɔ kiitim í je dee dee domi n kù wa n de idɔɔbim ku ce, bii kù je idɔɔbii ine iyi í bɛm wa. ³¹ Bii amu takam nii ñ wa n jea aram sɛɛda wo, sɛɛdam kù je ntɔ. ³² Amma ine gɔ́ í wɛɛ iyi wa jea ine ŋa sɛɛdam nɔ ñ mà iyi sɛɛda iyi wa je ŋa na irim nɔu ntɔi. Lafɛɛi í je Zāa woo dasi inyi. ³³ Inɛi í be sie ine ŋa, nɔ ide iyi í fɔ́ si gāmɛm nɔu ntɔi. ³⁴ Kù je ñ wa n de amanɛ ku jɛɛm sɛɛda, amu de ñ wa n fɔ́ beɛbei ku ba i ba faaba ŋa. ³⁵ Zāau be í yei bei fitila iyi à má ku má inya. Nɔ waati keeke gɔ́ ñ jesi i wɛɛò inɔ didɔ́ si inya kumáɛu ŋa. ³⁶ Amma sɛɛda gɔ́ í wɛɛ iyi í la í re ti Zāa. Sɛɛdauí í je ice iyi ñ wa n ce. Aɔ́ Baabai í daam si awɔ, ŋɔu mɔi wa jea ine ŋa sɛɛdam nɔ wa nyisi iyi Ilaaɔ́ Baabai í bɛm wa. ³⁷ Ilaaɔ́ Baaba takæi wa jea ine ŋa sɛɛdam. Amma inɛi i kù gbɔ ide ku fɔɛ baa ajɔ akã ŋa hee má je i yɔɔ do iju ŋa. ³⁸ Ideɛ kù ba bi ku buba si ŋɛ, domi i kù dasi amu iyi í be wau naanɛ ŋa. ³⁹ Inɛi í ya maa cio kukɔi idei Ilaaɔ́ si na iyi í jò ñ waa tamaa aa ba sie kuwɛɛ hai tã ŋa. Nɔ wee kukɔ ŋau be fei wa jea ine ŋa sɛɛdam. ⁴⁰ Amma do ŋɔu fei

ì kɔ ku naa bi tom ku ba i ba kuwɛɛ ŋa.

⁴¹ N kù wa n de saabu bi amanɛ ŋa. ⁴² Amma ñ mà ŋɛ. Ñ mà iyi i kù nɛ kubii Ilaaɔ́ si idɔ́ nɛ ŋa. ⁴³ Do irii Baam nii ñ naa, nɔ i kù gbam ŋa. Amma bii ine gɔ́ nɛ í naa do irii arai ŋɔu takæ, lafɛɛi aa gba ŋa. ⁴⁴ Bii beɛbei beirei aa ce i dasim naanɛ ŋa, inɛi iyi í ya maa de saabui nɛ ŋa inɛi duusɔ́ nɔ i kù waa de saabu iyi wa naa hai bi Ilaaɔ́ ŋa, ŋɔu iyi kù nɛ saa. ⁴⁵ I maà tamaa mà amui an ye taale nɛ bi Ilaaɔ́ Baaba. Moizi, ŋɔu iyi í waa naanɛ ŋau, ŋɔu á ye taale nɛ. ⁴⁶ Bii ñ dasi Moizi naanɛ ntɔ ntɔ ŋa wo, aa dasi amu mɔ naanɛ ŋa, domi idem nii Moizi í kɔ. ⁴⁷ Amma i kù dasi ideɛ naanɛ ŋa. To, beirei aa ce i dasi idem naanɛ ŋa.

6

Jesu í wò amanɛ dubu miu (5.000)

(Cɔ Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44; Luku 9:10-17)

¹⁻⁴ Si anyii ŋɔu, jingauí Zuifu ŋa iyi à ya kpe Iku ku kuau í maai wa. Waati beɛbei Jesu í kua icei tenkuí Galilee. Tenkuui à ya nyi a kpe Tiberia má. Nɔi zamaa nkpɔ wa tooɛ, domi à ye maamaake ŋa iyi í ya maa ce ku maa faabaò bɔɔ ŋa. Nɔi Jesu í gũ geete gɔ́ í buba do mɔcɔɛ ŋa ajɔ. ⁵ Iyi í cɔ́ ilu nɔ í ye zamaa nla gɔi wa naa bi tɛɛ. Nɔi í bee Filipu í ni, iwoi aa ka ba ije iyi aa ka ra ine ŋau ihɛ a je. ⁶ Í fɔ́ beɛbei ku cɔ́ò laakai Filipu domi í mà bei ŋɔu á ce tã.

⁷ N̄oi Filipu í j̄eaa í ni, baa fiaí iceí aj̄o c̄l̄o minji kaa to ka ra n̄ja ije, iyi ānja fei aa ba kekee kekee. ⁸ N̄oi ine akāi m̄oc̄o n̄jaui iyi à ya kpe Anderee, if̄oi Sim̄o Pīēe í ni, ⁹ ama awaas̄u ḡo í wa ih̄e í ne p̄ēe ara miu do c̄ēe keeke minji. Amma n̄ju be kaa cea zamaa nlau ih̄e nkāma.

¹⁰ N̄oi Jesu í ni, í j̄o ānja fei a buba. Wee inyau í ne f̄of̄o n̄kp̄o n̄kp̄o. N̄oi ānja fei à buba. Si in̄o n̄ja kukp̄oi in̄em̄ok̄o n̄jaui í to dubu miu (5.000). ¹¹ N̄oi Jesu í so p̄ēe n̄jaui í saabu Ilaās̄, n̄oi í j̄o à kp̄ēa ine n̄jaui iyi à waa bubau. B̄ēēbe m̄oi í ce do c̄ēe n̄jaui. N̄o à je bei à bi. ¹² Iyi ānja fei à je à yo, n̄oi Jesu í s̄o m̄oc̄o n̄jaui í ni, í ko ije iyi í gbeu n̄jaui ku ba ḡoḡo ku maà ce nfe. ¹³ N̄o à ko ije iyi í gbeu. Si p̄ēe ara miu iyi Jesu í gba í bububu í kp̄ēa ine n̄jaui à j̄eu, k̄ol̄o maateejii í gbe.

¹⁴ Iyi ine n̄jaui à ye maamaake iyi Jesu í ceu n̄oi à ni, do nt̄o, n̄juí í je walii iyi á na ku naa si andunyau. ¹⁵ N̄oi ine n̄jaui à waa bi a muu do gbugb̄a a coo ilaalu. Amma si bei Jesu í mà si n̄jaui n̄oi í nya arāe n̄ju akā í nyi iri kutau ma.

Jesu wa ne si antai tenku

(C̄o Matie 14:22-33; Maaku 6:45-52)

¹⁶ Iyi ale í le n̄oi m̄oc̄oi Jesu n̄jaui à b̄o it̄ii tenkuu. ¹⁷ N̄oi à l̄o ak̄oi inyiu ku ba a kua a b̄o Kaperanumu. N̄o à dasi kp̄āa à waa ne. N̄oi id̄u í d̄u n̄o wee Jesu k̄u to si n̄jaui. ¹⁸ N̄oi fufu nla ḡo wa ce n̄o inyiu wa yaya. ¹⁹ Iyi à ne zakai kilo m̄ēefa n̄oi à h̄ōnne Jesu wa ne si antai inyiu

wa naa bi tu n̄jaui, n̄oi zigi n̄jaui í da. ²⁰ Amma Jesu í s̄o n̄jaui í ni, amui, í maà j̄o n̄jo ku mu n̄je. ²¹ N̄oi à waa bi n̄ju m̄o ku l̄o in̄o ak̄oi inyiu amma wee ḡbakā à to bii à waa b̄ou.

Zamaau wa de Jesu

²² Iju kum̄áe ine n̄jaui iyi à wa icei tenkuu be, à ye ḡigi iyi ak̄o akāi í wa be wo. À n̄o à mà iyi Jesu k̄u l̄o ak̄oi inyiu do m̄oc̄o n̄jaui aj̄o, ānja duus̄o n̄jai à ne. ²³ Waati b̄ēēbe, ak̄oi inyiu ḡo n̄jaui m̄o à naa hai Tiberia n̄o à to inyau. Tenḡi bei Laf̄ēe Jesu í tako í saabu Ilaās̄ í bei í na n̄jaui p̄ēe à j̄eu. ²⁴ Iyi zamaau í ye Jesu do m̄oc̄o n̄jaui k̄ama n̄jaui k̄u wa be, n̄oi ānja m̄o à l̄o ak̄oi inyiu n̄jaui à b̄o ku dede n̄jaui ikpa Kaperanumu.

Jesui í je ijei kuw̄ee

²⁵ N̄oi ine n̄jaui à kua icei tenkuu do ikpa ih̄o à koo à ba Jesu be n̄o à ni, M̄ētu, waati yoomai í to wa ih̄e. ²⁶ N̄oi Jesu í je n̄jaui í ni, nt̄o nt̄o, í waa dedem n̄jai si na iyi í j̄o í ba p̄ēe í je í yo n̄jaui, k̄u je na iyi í j̄o í ye ñ ce maamaake ḡo n̄jaui. ²⁷ I maà ti í ce icei ije iyi í ya s̄ami n̄ju akā, amma í ce icei ije iyi á j̄o í ba kuw̄ee hai t̄a n̄jaui. N̄o ije n̄ju amu Am̄ai Am̄anei an mu n̄je, domi amui Ilaās̄ Baaba í na yiikoe n̄o í j̄o ine n̄jaui à waa ȳo.

²⁸ N̄oi à bēēe à ni, mii aa ka ce ka ceò ice iyi Ilaās̄ í bi. ²⁹ N̄oi Jesu í je n̄jaui í ni, ice iyi Ilaās̄ í bi si n̄jei í je í dasi amu woo bēēe naane n̄jaui.

³⁰ N̄oi à bēēe à ni, maamaake yoomai aa ce ka ȳo ku ba ka dasie naane. Mà ice yoomai aa

ce. ³¹ Nɔ à ni má, bala nwa ɲa à je ije gɔ iyi à ya kpe mana si gbāa. À kɔɔ à ni í na ɲa ije wa hai lelei Aɔ. ³² Nɔi Jesu í je ɲɲa í ni, ntɔ ntɔ n wa n sɔ ɲei, kù je Moizii í mu ɲɲe ijeu wa hai lele, amma Baam nii í mu ɲɲe ije iyi í je ntɔu wa hai lele. ³³ Nɔ ije iyi Ilaaɔ í ya mua inɛ, ɲɲui í je inɛ iyi í kita wa hai lele iyi á jò amanɛ ku ba kuwɛɛ hai tā. ³⁴ Nɔi à sɔɔ à ni, məkɔɔyi, mu nwa dimii ijeu bɛ do ajo fei.

³⁵ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, amui n je ijei kuwɛɛ. Inɛ iyi í naa bi tom, ari kaa kpa lafɛɛ má pai, nɔ inɛ iyi í dasim naanɛ, agbɛ kaa kpaá má pai. ³⁶ N tako n sɔ ɲe wo n ni, ì waa yem ɲa, amma i kù dasi naanɛ ɲa. ³⁷ Inɛ ɲa iyi Baaba í nam fei aa naa bi tom, nɔ inɛ iyi í naa bi tom baa bii beirei n kaa n nyɔɔ angule. ³⁸ N kita wai hai lelei Aɔ n na n ceò idɔɔbii inɛ iyi í bɛm wa, kù je idɔɔbii amu takam. ³⁹ Idɔɔbii inɛ iyi í bɛm wa wee. Inɛ ɲa iyi í nam, n maà n jò baa inɛ akā ɲɲa ku ce nfe amma n jì aɲa fei hai si bale si ajo ankāanyiu. ⁴⁰ Idɔɔbii Baam nii í je inɛ iyi í ye amu Ama nɔ í dasim naanɛ fei ku ne kuwɛɛ hai tā, an nɔ n jì lafɛɛ hai si bale si ajo ankāanyiu.

⁴¹ Nɔi Zuifu ɲau à waa gbagba sie na iyi í jò í ni ɲɲu í je ije iyi í kita wa hai lelei Aɔ. ⁴² Nɔi à ni, í jò Jesu amai Zozɛfu mbe mɛɛ. À mà iyeò baaɛ. Beirei í ce í ni ɲɲu í naai hai lele.

⁴³ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i maà ti i maà gbagba na irim beɛbe ɲa. ⁴⁴ Inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku naa bi

tom bii kù je Baaba iyi í bɛm wai í fa lafɛɛ wa. Nɔ inɛ ɲɲui an jò ku jì hai si bale si ajo ankāanyiu. ⁴⁵ Inɛ akāi walii ɲau í kɔ í ni, Ilaaɔ takaɛi á na ku kɔ inɛ fei si cio. Nɔ beɛbe inɛ iyi í gbɔ ideɛ Baaba fei nɔ í jirima cioɛ lafɛɛ á naa bi tom. ⁴⁶ Inɛ kāmá kù ye Ilaaɔ Baaba do iju, í gbe amu iyi n naa hai bi tɛɛu. ⁴⁷ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi í dasim naanɛ fei í ne kuwɛɛ hai tā. ⁴⁸ Amui n je ijei kuwɛɛ. ⁴⁹ Bala ɲɲe ɲa à je mana si gbāa amma kù ganji a ku. ⁵⁰ Amma amu ije gɔi n wa n fāa iyi í naa hai lele, iyi bii amanɛ í je kaa ku. ⁵¹ Amui n je ijei kuwɛɛ. Hai lelei n kita wa. Nɔ inɛ iyi í ba ijeu í je fei í ne kuwɛɛ hai tā. Ijeui í je aram. An náai ku ba inɛ ɲa a maa wɛɛò.

⁵² Iyi Jesu í fɔ beɛbe ɲɔi Zuifu ɲa à ce si kakɔ jiiida à waa ni, beirei ɲɲu á ce ku na wa injai araa ka ɲɔ.

⁵³ Nɔi Jesu í sɔ ɲa má í ni, ntɔ ntɔ n wa n sɔ ɲei, bii í kù ɲɔ injai arai amu Amai Amanɛ walakɔ i kù mɔ njem i kù ne kuwɛɛ ɲa. ⁵⁴ Inɛ iyi í ɲɔ injai aram nɔ í mɔ njem í ne kuwɛɛ hai tā, nɔ an jūu hai si bale si ajo ankāanyiu, ⁵⁵ domi injai aram nii í je ije alala nɔ njem mɔi í je inyi alala. ⁵⁶ Inɛ iyi í ɲɔ injai aram nɔ í mɔ njem awaò aa ka ne anu akā ka maa wɛɛò. ⁵⁷ Baaba í bɛm wa. ɲɲui í ne kuwɛɛ nɔ na iriei amu mɔ n wɛɛ. Beɛbe mɔi inɛ iyi í ɲɔm, lafɛɛ í ne kuwɛɛ na irim. ⁵⁸ Ije iyi í kita wa hai lelei n wa n fāa. Inɛ ɲɲu kù je beɛbe ije iyi bala ɲɲe ɲa à je nɔ kù ganji à kuu. Inɛ iyi wa je dimii ijeu ihɛ

á maa wɛɛi hee do ajo fei.

⁵⁹ Ideu bæi Jesu í kò inɛ ɲa si ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutótɔɔ Kaperanumu.

Idei kuwɛɛ hai tã

⁶⁰ Iyi mɔcɔi Jesu ɲau à gbɔ ideu ɲɔi nkpɔ ɲɲa í ni, ideu ihɛ́ í lele. Yooi á nɔɔ.

⁶¹ Nɔ Jesu í mà iyi à wasi ku gbagba na ideu, ɲɔi í bee ɲa í ni, ideui í je ɲɲɛ bi ku koosɛɛ? ⁶² Debei, bæirei aa ni ɲa bii ì yɛ amu Amaí Amanɛ n̄ wa n bɔ lele ɲa bii n̄ tako n̄ wa wo. ⁶³ Hundei í ya mua inɛ kuwɛɛ, gbugbãi amanɛ kù je nkãma. Nɔ ide iyi n̄ s̄ɔ ɲɛu wee hundei, nɔ ɲɲui í je kuwɛɛ.

⁶⁴ Amma si inɔ ɲɲɛ inɛ gɔ ɲa a kù dasi naanɛ. Jesu í fɔ bæɛɛi si na iyi í jò í mà hai sintɛ inɛ ɲa iyi a kaa dasi ɲɲu naanɛ do inɛ iyi á na ku zamba ɲɲu. ⁶⁵ Nɔ í ni má, na iyi ihɛ́ í jò n̄ s̄ɔ ɲɛ wo n̄ ni inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á naa bi tom bii kù je Ilaaɔ̄ Baabai í jò lafɛɛ́ í naa.

⁶⁶ ɲɔi hai waati bæɛɛɛ mɔcɔ nkpɔɛ ɲau à fa ara ɲɲa do anyi a ci ya tooɛ má. ⁶⁷ Na ɲɔi í jò Jesu í bee mɔcɔ maateejie ɲau í ni, inɛ mɔ ni, i kù waa nɛ ɲai? ⁶⁸ ɲɔi Simɔɔ Piɛɛ́ í jɛaa í ni, Lafɛɛ́, bi yooi aa ka bɔ má. Awɔi ì ɲɛ idei kuwɛɛ hai tã. ⁶⁹ Awa à dasi naanɛ nɔ à mà kam kam iyi awɔi ì je Inɛ Kumá iyi í naa hai bi Ilaaɔ̄. ⁷⁰ ɲɔi Jesu í bee ɲa í ni, kù je amui n̄ cica inɛ maateejiu ba. Do ɲɲu fei inɛ akã ɲɲɛ í je inɛi Seetam. ⁷¹ Waatɔ idei Zudasi amai Simɔɔ Isikariotii wa fãa, si na iyi í jò baa do iyi í wa si inɔi mɔcɔ maateejii ɲau fei, ɲɲui á zambæɛ.

7

Ifɔi Jesu ɲa a kù dasiɛ naanɛ

¹ Si anyii ɲɲu, Jesu wa dabii si ilei Galilee. Kù bi ku bɔ ikpa ilei Zudee domi Zuifu ɲau à waa de ku kpa. ² Nɔ wee jingauí Zuifu ɲa iyi à ya kpe jingauí Ilei acɔ́ í maai wa. ³ ɲɔi ifɔi Jesu ɲa à s̄ɔɔ à ni, nɛ hai ihɛ́ í bɔ Zudee ku ba mɔcɔɛ ɲa iyi à wa ikpa bæ a yɛ ice iyi ì waa ce, ⁴ domi bii amanɛ́ í bi a mà ɲɲu bantumaa kaa máa ce ngɔgɔ si asii. Bii ì waa ce dimii ice bæɛɛɛ, í gbe í nyisi inɛ ɲa araɛ. ⁵ À waa fɔ bæɛɛi si na iyi í jò baa aɲa taka ɲɲa a kù dasiɛ naanɛ. ⁶ ɲɔi Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, waatim kù to wa titã, amma inɛ waatiu fei í s̄ɛa ɲɲɛi. ⁷ Inɛi andunya ɲa a kaa yɔkɔ a cé ɲɛ, amma à cé amu domi n̄ ya n ni kookoosu ɲɲa kù s̄ɛa. ⁸ Inɛ i bɔ jingauu, amma amu n kù wa n koo titã, si na iyi í jò waatim kù to wa. ⁹ Iyi í s̄ɔ ɲa ideu í tã nɔ í gbe ilei Galilee bæ.

Jesu í bɔ jingau

¹⁰ Iyi ifɔi Jesu ɲa à bɔ jingauu ɲɔi ɲɲu mɔ́ í dede í koo do asii, kù bi a yɔɔ si bantumaa. ¹¹ ɲɔi Zuifu ɲau à wasi ku dedɛɛ si waatii jingauu à waa ni, iwoi í wa.

¹² ɲɔi si zamaau inɛ ɲa à wasi ku fɔ ideɛ do gundu. Inɛ gɔ ɲa à waa ni, inɛ jiidai. Nɔ inɛ gɔ ɲa mɔ à waa ni, iboi, wa d̄i ijui inɛ ɲai. ¹³ Amma kãma ɲɲa ci ya fɔ ideɛ do wɔɔkɔ domi à waa ce nɔi inɛ ngbo ɲau.

¹⁴ Iyi inɛ ɲa à je jingauu à to anini ɲɔi Jesu í koo í lɔ bantumai kpasɛ́i Ilaaɔ̄ bæ wa

kɔ inɛ ɲa si cio. ¹⁵ Nɔi Zuifu ɲau à bitɪ nɔ à wasi ku ni, beirei inɛ iyi kù bɔ cio í ce í mà kukɔi idei Ilaaɔ be ihɛ.

¹⁶ Nɔi Jesu í je ɲa í ni, ciom kù je hai si idɔm nii wa fita wa. Hai bi Ilaaɔi wa naa, ɲɲu iyi í bɛm wa. ¹⁷ Inɛ iyi í bi ɲɲu ku ce idɔɔbii Ilaaɔ, lafɛɛ á mà bii ciom hai bi Ilaaɔi wa naa, walakɔ bii í je ti amu takam nii. ¹⁸ Inɛ iyi wa fɔ ide do yikoi irii araɛ beirei ɲɲu takaei wa dɛ. Amma inɛ iyi wa dɛ beirei inɛ iyi í bɔɔ wa, lafɛɛ ntɔi í ya fɔ, ibo kãma ci ya wa sie. ¹⁹ Moizii í na ɲɛ wooda, mà irei. Amma do ɲɲu fei, kãma ɲɲɛ kù waa jirima woodau. To, na mii í ce ì waa dɛ ku kɔam ɲa. ²⁰ Nɔi zamaau í jɛaa í ni, ì nɛ inɛi inɔkoi ba. Yooi wa dɛ ku kɔaɛ.

²¹ Jesu í je ɲa í ni, maamaake akã ì ce si ajɔi kusɪmi nɔ inɛ fei í bitɪ. ²² Amma i lasabu ɲa. Moizii í na ɲɛ woodai bango ku dasi. Nɲui í jɔ baa bii í je ajɔi kusɪmii ì ya maa dasi ama ɲɲɛ ɲa bango ɲa. Nɔ mɔm idei bango ku dasiu kù je hai bi Moizii wa naa, hai bi bala ɲɲɛ ɲai. ²³ Debei, bii ì waa dasi ama ɲɲɛ ɲa bango si ajɔi kusɪmiu ku ba i maà beje woodai Moizi ɲa, na mii í ce ì ya maa mum do idɔkɔ ɲa waati iyi ì faaba inɛ gɔ mam mam si ajɔi kusɪmiu. ²⁴ I maà ya kiiti ngɔgɔ si bei ì waa yɔɔ do iju ɲɲu akã ɲa, amma í ce kiitiu dee dee ɲa.

Jesui í je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau?

²⁵ Nɔi inɛi Zeruzalemu gɔ ɲa, iyi à gbɔ Jesu í fɔ beɛbe à waa ni, kù je inɛɛu ihɛi à waa dɛ ku kɔau ya. ²⁶ Nɔ wee wa fɔ ide si bantumama nɔ inɛ gɔ kù ni ide gɔ mɛɛ. Mà inɛ ngbo nwa ɲa à mà bebei iyi ɲɲui í je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau do ntɔ de. ²⁷ Amma bii í je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau wa naa inɛ gɔ kaa mà hai bii á naaò wa, nɔ wee awa à mà hai bii inɛɛu ihɛ í naa.

²⁸ Si bei Jesu wa kɔ ɲa si cio bantumai kɔasɛi Ilaaɔ be í la wa ni, ì waa tamaa bei ì mà m ɲai, ì nɔ ì mà hai bii ì wa n naa ɲa. Do ɲɲu fei, n kù naa do yiikoi aram, amma ilu ntɔi iyi inɛ i kù mà, ɲɲui í bɛm wa. ²⁹ Amu ì màa, domi hai bi tɛɛi ì wa n naa, ɲɲu mɔi í nɔ í bɛm wa.

³⁰ Nɔi à waa dɛ ku muu, amma inɛ gɔ kù lesie awɔ domi waatiɛ kù to wa titã. ³¹ Si zamaau inɛ nkɔɔ í dasie naane ɲɔi à ni, bii inɛ ihɛ kù je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau, inɛ mmu iyi á na ku naa á yɔkɔ ku ce maamaake ɲa ku re bei inɛɛu ihɛ wa ce?

À be woo degbe kɔasɛi Ilaaɔ ɲa a koo a mu Jesu

³² Farisi ɲau à gbɔ bei inɛ ɲau à waa fɔ idei Jesu do gundu. Na ɲɲu, inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do Farisi ɲa à be woo degbe kɔasɛi Ilaaɔ ɲa a koo a muu wa. ³³ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, waati keekei í gbe iyi an weɛ do inɛ. Si anyie an nyi bi inɛ iyi í bɛm wa. ³⁴ Aa na i maa dɛdɛɛm ɲa amma i kaa yɛm ɲa, domi i kaa yɔkɔ i bɔ bii an wa ɲa.

³⁵ Nɔi Zuifu ɲau à bee nje ide à waa ni, iwoi á bɔ iyi a

kaa ka yɔɔ. Mà bi inɛ nwa ɲa iyi à fangaa si ilei dimi mmu ɲauì á bɔ ya. Á koo kɔ dimi mmu ɲau si cioi? ³⁶ Yoomai í je yaasei ide iyi í fɔu bɛ si bei í ni aa ka de ɲɲu amma a kaa ka ye ɲɲu, domi bii ɲɲu á wa a kaa ka yɔkɔ ka bɔ bɛ.

Inyii kuwɛɛ

³⁷ Aɲoi ankāanyii jingauì í ya nɛ bɛɛɛ ku re. Aɲo ɲɲuu, ɲɲi Jesu í dede í leekí wa fɔ ide hee lele wa ni, inɛ iyi agbɛ wa kpa ku naa ku mɔ inyi bi tom. ³⁸ Inɛ iyi í dasim naane fei inyii kuwɛɛ á cã si idɔi lafɛɛ. Bɛɛbei kukɔi idei Ilaaɔ́ í ni.

³⁹ Wee idei Hundei Ilaaɔ́i Jesu wa fāa. Inɛ iyi í dasi Jesu naane fei á ba Hundeu. Amma waati iyi wa fɔ bɛɛbɛu Ilaaɔ́ kù na Hundee titā si na iyi í jò Jesu kù nyisi amboeɛ waati bɛɛbɛ.

Inɛ ɲa à waa kpɛ ɲje na irii Jesu

⁴⁰ Inɛ gɔ ɲa si inɔi zamaau, iyi à gbɔ ideu ɲɔi à ni, inɛɛu ihɛ walii nlaui ntɔ ntɔ. ⁴¹ Inɛ gɔ ɲa mɔ à ni, inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicauì. Amma inɛ gɔ ɲa à ni, beirei inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicau á ce ku naa hai ilei Galilee. ⁴² Kukɔi idei Ilaaɔ́ kù ni inɛ iyi Ilaaɔ́ í cicau á fita wai hai si dimii Davidi? Hai Betelehemu iluì Davidi takae si á naa? ⁴³ Nɔ inɛ ɲau à waa kpɛ ɲje na iriɛ. ⁴⁴ Inɛ gɔ ɲa à bi a muu, amma inɛ kãma kù lesiɛ awɔ.

Naane hai dasii inɛ ngboi Zuifu ɲa

⁴⁵ Nɲoi woo degbe kpasɛi Ilaaɔ́ ɲau à nyi bi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲa do Farisi ɲau. Nɲoi à bee ɲa à ni, na mii í

ce i kù mu Jesuu wa ɲa. ⁴⁶ Nɲoi woo degbe kpasɛi Ilaaɔ́ ɲau à je à ni, inɛ kãma kù wɛɛ iyi í fɔ ide bei inɛɛu bɛ. ⁴⁷ Nɲoi Farisi ɲau à bee ɲa à waa ni, to, inɛ mɔ ì jò inɛɛu í dī iju ɲje ɲa ya. ⁴⁸ Ì gbɔ bii inɛ ngbo gɔ walakɔ Farisi ɲau baa inɛ akã ɲja í dasiɛ naane ɲai? ⁴⁹ Amma zamaau kù mà woodai Moizi. Ilaaɔ́ kù ceekpe ɲa.

⁵⁰ Amma si inɔi Farisi ɲau inɛ gɔ í wa bɛ à ya kpoo Nikodemu. Nɲui í bɔ bi Jesu idūu wo. Iyi í gbɔ à waa fɔ bɛɛbɛ ɲɔi í bee ɲa í ni, ⁵¹ wooda nwa í yɔɔda nwa ka ye taalei amane hai a kù gbɔ ideɛ nɔ a kù mà mii iyi í ce? ⁵² Nɲoi à beee à ni, asee awɔ takae mɔ inɛi Galileei? Cɔ si kukɔi idei Ilaaɔ́ sãa sãa, i kaa ye walii gɔ iyi í fita wa hai Galilee. [⁵³ Nɔ inɛ fei í nɛ kpasɛɛ.

8

Inaabo iyi í ce sakara

¹ Nɲoi Jesu í bɔ geete iyi à ya kpe Olivie. ² Amma iju kumáɛ daadaakɔ í sinda í bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ́ nɔ inɛ fei wa bɔ bi tɛɛ, nɔ í buba í lɔsi cio ku kɔ ɲa si. ³ Nɲoi woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa do Farisi ɲa à naaɔ inaabo gɔ wa bi tɛɛ iyi à muu si sakara ku ce. Nɲoi à leekíɛ si aninii zamaau. ⁴ Nɔ à sɔ Jesu à ni, Mɛɛtu, à mu abou ihɛi si sakara ku ce. ⁵ Wee Moizi í fɔ si woodaɛ í ni dimii inaabo bɛ ihɛ ka taq kuta ka kpa. To, awɔ mɔ, beirei ì yɔɔ.

⁶ À fɔ bɛɛbɛi ku ba a cɔ laakaɛ nɔ a ye taaleɛ. Amma Jesu í kamba iri ile wa kɔ si ile do amaawɔ. ⁷ Nɲoi à beee à mantee

nɔ́ í dede í te í sɔ́ ŋa í ni, ine iyi kù ce dulum si inɔ́ nɛ ku tako ku ta abou kuta.

⁸ Nɔ́ í kɔmba má wa kɔ́ si ilɛ. ⁹ Iyi à gbɔ́ bɛɛbe ŋɔ́i à fita akā akā hai ine ngbo ŋau hee ku bɔ́ si inei ankāanyi ŋau. Í gbe Jesu ŋɔ́ akā do abou si wajue. ¹⁰ Nɔ́i Jesu í dede í te má nɔ́ í beee í ni, abooyi, iwoi à wa. Ine gɔ́ kù gbe ihɛ iyi wa ye taalee má? ¹¹ Nɔ́i abou í ni, mɔ́kɔ́yɔ́i, baa akā ŋɔ́a kù wa ihɛ má. Jesu í ni, amu takam mɔ́ n kaa n ye taalee. Nɛɛ, amma maà ce dulum má.]

Jesui í je inya kumái andunya

¹² Si anyii ŋɔ́, Jesu í ba ine ŋa ide ku fɔ́ má í ni, amui ñ je inya kumái andunya. Ine iyi wa toom á ne inya kumá iyi á jò ine ku ba kuwɛɛ, kaa maa ne si ilu kuku. ¹³ Nɔ́i Farisi ŋau à sɔ́ɔ́ à ni, nsei ì waa jea arɛe sɛɛda. Sɛɛdɛ kù je ntɔ́.

¹⁴ Nɔ́i Jesu í je ŋɔ́a í ni, baa bii ñ wa n jea aram sɛɛda, ide ŋa iyi ñ wa n fɔ́u fei ntɔ́i, domi ñ mà hai bii ñ naa ñ nɔ́ ñ mà bii ñ wa n bɔ́. Amma inɛ í kù mà hai bii ñ naa hee má je bii ñ wa n bɔ́. ¹⁵ Inɛ í ya maa ce kiiti ŋai bei amanɛ ŋa à ya ce, amu n ci ya n kiiti ine kāma. ¹⁶ Amma baa bii í je ñ wa n kiiti ine ŋa, kiitim í sɛ́a domi amu akā si an kiiti ŋa, Baaba iyi í bɛm wa í wɛɛ do amu. ¹⁷ À kɔ́ɔ́ si tiai wooda nɛɛ à ni sɛɛdai amanɛ minjii í je ntɔ́. ¹⁸ Ñ wa n jea aram sɛɛda nɔ́ Baaba, iyi í bɛm wa, ŋɔ́u mɔ́ wa jea ine ŋa sɛɛdam.

¹⁹ Nɔ́i à beee à ni, iwoi Baame í wa. Nɔ́i Jesu í je ŋɔ́a í ni, i kù mà amu takam ŋa mɔ́m hee má je Baam. Bii í je ì màm ŋa wo aa mà Baam nɔ́u ŋa.

²⁰ Ideu bei Jesu í fɔ́ waati iyi wa kɔ́ ine ŋa si cio bantumai kpasɛi Ilaaɔ́ bii à ya jile fia kɔ́letiu. Nɔ́ ine gɔ́ kù lesie awɔ́ si na iyi í jò waatie kù to wa titā.

A kaa yɔ́kɔ́ a bɔ́ bii Jesu wa bɔ́

²¹ Nɔ́i Jesu í sɔ́ ŋa má í ni, an ne nɔ́ aa na i dedɛɛm ŋa, amma aa ku ŋai si dulum du ŋɛ. I kaa yɔ́kɔ́ i bɔ́ bii ñ wa n bɔ́ ŋa. ²² Si bei í ni bii ŋɔ́u wa bɔ́ a kaa yɔ́kɔ́ a bɔ́ be ŋɔ́ui í jò Zuifu ŋau à bee nɛ à waa ni, debei á kpa arɛi? ²³ Nɔ́ Jesu í ni, hai ilɛ ihɛi inɛ ì naa ŋa, amma amu hai lelei ñ naa. Inɛ inei andunya ŋai, amma amu n kù je inei andunya. ²⁴ Na ŋɔ́i í ce ñ ni aa ku si dulum du ŋɛ ŋa. Ntɔ́ ntɔ́, bii i kù dasi naane ŋa iyi amui ñ je ine iyi Ilaaɔ́ í cicau aa ku si dulum du ŋɛ ŋai. ²⁵ Nɔ́i à beee à ni, awɔ́i yoo. Nɔ́i Jesu í je ŋɔ́a í ni, ñ sɔ́ ŋɛ tā hai sintee. ²⁶ Ide iyi ñ ne ku fɔ́ na iri nɛ n yeò taale nɛ í kpɔ́. Amma ine iyi í bɛm wa ilu ntɔ́i, nɔ́ ide iyi ñ gbɔ́ hai bi tɛɛ, ŋɔ́ui ñ wa n sisia ine ŋa titā.

²⁷ Amma waati iyi Jesu wa fɔ́ bɛɛbe a kù mà hee mà idei Ilaaɔ́ Baabai wa sɔ́ ŋa. ²⁸ Nɔ́i Jesu í ni, ajɔ́ iyi aa so Amai Amanɛ i kɔ́ɛ lele ŋa, ajɔ́ ŋɔ́ui aa mà ŋa iyi amui ñ je ine iyi Ilaaɔ́ í cica. Nɔ́ ajɔ́ ŋɔ́ui aa mà ŋa má iyi n kù wa n ce ngɔ́gɔ́ do aram. Ide iyi Baaba í sɔ́m ŋɔ́u akāi ñ wa n sɔ́ inɛ mɔ́.

29 N̄ɲu iyi í b̄em wa í w̄eε do amu. Kù j̄òm amu akā domi waati kām̄a fei iyi á d̄ōa sii ñ̄ ya n ce. 30 Iyi Jesu í f̄o b̄eεbe in̄e nkp̄ai í dasīe naane.

Aru ɲa do in̄e ɲa iyi à n̄e ara n̄ɲa

31 N̄ɲi Jesu í s̄ō Zuifu ɲa iyi á dasīe naane í ni, bii ì waa jirima idem ɲa ì j̄e m̄ac̄m̄ ɲai nt̄o nt̄o. 32 Aa mà nt̄o ɲa n̄o nt̄o á j̄ò ì n̄e ara n̄ɲe.

33 N̄ɲi à j̄eaa à ni, awau t̄okui Aburhamu ɲai a kù n̄o a kù j̄e arui in̄e ḡo aj̄o kām̄a. Beirei í ce ì waa s̄ō wa ì ni aa ka n̄e ara nwa. 34 N̄ɲi Jesu í j̄e n̄ɲa í ni, nt̄o nt̄o ñ̄ wa n̄ s̄ō ɲei, in̄e iyi í ya ce dulum fei arui dulum nii í j̄e. 35 Aru ci ya n̄o ku wa kpas̄ei laf̄ε do aj̄o fei, ama à bíei í ya wa b̄e do aj̄o fei. 36 Na ɲoi í ce, bii amu Am̄ai Ilaā ñ̄ j̄ò ì n̄e araε, aa n̄e araεi nt̄o nt̄o. 37 Ñ̄ mà iyi in̄e t̄okui Aburhamu ɲai. Amma ì waa d̄e ku k̄pam ɲa si na iyi í j̄ò ì ci ya j̄ò idem ku buba si id̄o n̄ɲe. 38 Mii iyi ñ̄ ȳe bi Baam n̄ɲui ñ̄ wa n̄ s̄ō ɲe, b̄eεbei in̄e m̄o ì waa ce mii iyi baa n̄ɲe í s̄ō ɲe.

39 N̄ɲi à j̄eaa à ni, Aburhamui í j̄e baa nwa. N̄ɲi Jesu í j̄e n̄ɲa í ni, bii í j̄e in̄e am̄ai Aburhamu ɲai nt̄o nt̄o, mii iyi Aburhamu í ce n̄ɲui aa ya ce ɲa wo. 40 Amma wee nsei í ya maa d̄e ku k̄pam ɲai, amu iyi ñ̄ wa n̄ s̄ō ɲe ide nt̄o iyi ñ̄ gb̄o hai bi Ilaā. Aburhamu kù n̄o kù ce dimīe aj̄o kām̄a. 41 Do n̄ɲu fei, ñ̄ wa n̄ s̄ō ɲei, kookoosu ɲa iyi baa n̄ɲe í ya ce n̄ɲui in̄e m̄o ì waa ce.

N̄ɲi à j̄eaa à ni, awa a kù j̄e seege ɲa. Ilaā n̄ɲu akāi í j̄e baa nwa. 42 N̄ɲi Jesu í s̄ō ɲa í ni, bii í j̄e Ilaāi í j̄e baa n̄ɲe aa bim ɲa, domi hai bi Ilaāi ñ̄ fita wa ñ̄ naa ih̄ε. N kù naa do aram, n̄ɲui í b̄em wa. 43 Na mii í ce ì ci ya gb̄o yaasei idem ɲa. I ci ya gb̄o yaaseε ɲai si na iyi í j̄ò ì kaa ȳok̄o ɲa. 44 Seetam nii í j̄e baa n̄ɲe, n̄o ì waa bi ì ce id̄o bii baa n̄ɲeu. Hai sinte woo k̄pa in̄ei. Kù waa leek̄i si kp̄ai nt̄o domi nt̄o kù wa sīe. Bii wa s̄o ibo, í ya maa f̄oi bei n̄ɲu tak̄ae í ȳe domi ilu iboi, n̄o baai ilu ibo feii. 45 Amma si na iyi í j̄ò amu ñ̄ ya n̄ s̄ō ɲe nt̄o, n̄ɲui í j̄ò ì kù waa dasim naane ɲa. 46 Yoo n̄ɲei á ȳok̄o ku ni n̄ɲu í ȳe ñ̄ ce dulum. Kù w̄eε. Deb̄ei, na mii í ce ì ci ya dasim naane ɲa bii ñ̄ wa n̄ s̄ō ɲe nt̄o. 47 In̄e iyi í j̄e ti Ilaā n̄ɲui í ya gb̄o idei Ilaā. Si bei in̄e ì kù j̄e t̄eε ɲa n̄ɲui í j̄ò ì ci ya gb̄o ideε ɲa.

Jesu do Aburhamu

48 N̄ɲi Zuifu ɲau à s̄ō Jesu à ni, deb̄ei awa à n̄e nt̄o si bei à ni aw̄o in̄ei Samarii, n̄o ì n̄e in̄ei in̄ōko. 49 N̄ɲi Jesu í j̄e n̄ɲa í ni, n kù n̄e in̄ei in̄ōko. Baam nii ñ̄ wa n̄ saalu, amma in̄e ì kù waa saalum ɲa. 50 N kù wa n̄ d̄e b̄eεrei aram. In̄e ḡoi wa d̄ede b̄eεrem, n̄ɲui í n̄o í j̄e woo kiiti. 51 Nt̄o nt̄o ñ̄ wa n̄ s̄ō ɲei, in̄e iyi wa jirima idem laf̄ε kaa ku pai.

52 N̄ɲi Zuifu ɲau à s̄ō à ni, beb̄ei à mà iyi nt̄o nt̄o ì n̄e in̄ei in̄ōkoi, domi Aburhamu í ku n̄o walīi ɲau m̄o à ku, n̄o aw̄o ì ni in̄e iyi wa jirima ideε kaa ku pai. 53 Bala nwa

Aburahamu í ku. Mà ì tamaa awò ì la ì rooi? Nò walii ñau mò à ku. To, yooi awò ì waa tamaa ì je.

⁵⁴ Njoi Jesu í je ñja í ni, bii amui ñ wa n de beerei aram, beere ngbei. Ine iyi wa de beerem ñjui í je Baam, ine iyi ñje ì ni í je Að Lafxe ñje. ⁵⁵ Do ñju fei, i kù màa ña, amma amu ñ màa. Bii ñ ni n kù màa, ñ je ilu iboi bei ñje mò. Amma amu ñ màa nò ñ wa n jirima idee. ⁵⁶ Aburahamu, bala ñjeu, í weeò inò didò nla nla si bei á na ku ye kunaam. Í nò í yòò. Iyi í yòò nò inòe í dò. ⁵⁷ Njoi Zuifu ñau à sòò à ni, i kù to adò ciitaa titã, nò beirei ì ce ì ye Aburahamu. ⁵⁸ Njoi Jesu í ni, ntò ntò ñ wa n sò ñje, ñ wee mòm wo hai waati iyi a kù bí Aburahamu. ⁵⁹ Njoi à tasi kuta à waa bi a taa, amma Jesu í manji í fita hai kpasèi Ilaaòu í ne.

9

Jesu í jò ìne gò iyi à bí féeju í ye ilu

¹ Iyi Jesu wa ne ñoi í ye ìne gò iyi à bí féeju. ² Nò məcəe ña à beee à ni, Meeetu, na mii í ce à bí ìneeu ihē féeju. Na irii dulum deei de, mà na irii dulum dii iyeò baae ñai.

³ Njoi Jesu í je ñja í ni, kù je na iyi í jò í ce dulum, kù nò kù je na iyi í jò iyeò baae ña à ce dulum. Í féejue dei ku ba a ye yaase bei Ilaaò wa ce ice siē. ⁴ Dasā kù ne bei aa ka ce iyi a kù ce icei ìne iyi í bem wa. Idū í maai wa si bii ìne gò kaa yòkò ku ce ice. ⁵ Waati iyi ñ wa si andunya fei amui ñ je ñja

kumái andunya. ⁶ Iyi Jesu í fò beebe í tã ñoi í tu antò í takie do sãa í daa féejuu si ijue. ⁷ Njoi í sòò í ni, koo weeju si inyii fatamai Siloe. (Yaasei iriu bei í je ku bè.) Njoi féejuu í koo í weeju nò í baa wa ye ilu bebei.

⁸ Kraasie ña do ìne ña iyi à yòò í ya maa bara wo à ni, kù je məkò iyi í ya buba ku maa barau mbe ya. ⁹ Ine gò ña à ni, ñjui. Ine gò ña mò à ni, kù je ñju, à jò ñjei. Njoi ìneeu takae í ni, amu mbe. ¹⁰ Njoi ìne ñau à beee à ni, beirei í ce ijue í cì. ¹¹ Njoi í sò ña í ni, ìne iyi à ya kpe Jesuu bei í tu antò si sãa í sisaam si iju nò í sòm í ni n bə fatamai Siloe n koo n weeju. Njoi iyi ñ koo ñ weeju gbakā ñ ye ilu. ¹² Nò à beee à ni, iwoi ìneeu í wa. Nò í ni, n kù mà.

Farisi ña à waa bee féeju iyi í ba iriu ide

¹³⁻¹⁴ Wee í ko ajoi kusimii Jesu í taki sãa do antò í jò ìneeu í yeò iluu. Njoi à gbā ìneeu à bòòe bi Farisi ñau. ¹⁵ Njoi Farisi ñau mò à beee bei í ce í yeò ilu. Nò í je ñja í ni, Jesu í daam sãa si iju í ni n koo n weeju. Iyi ñ weeju nò ñ ye ilu.

¹⁶ Njoi Farisi ñau gəgə ña à ni, ìne iyi í ce iceu be kù naa hai bi Ilaaò, domi kù waa jirima ajoi kusimi. Amma ìne gò ña mò à ni, beirei ilu dulum á ce ku yòkò ku ce dimii maamaakeu ihē. Nò kakòò í ləsi anini ñja.

¹⁷ Njoi à bee féejuu má à ni, si kuyei awò takae ni, beirei ì yòò, awò iyi í jò ì ye ilu. Nò í ni, waliii.

¹⁸ Amma ìne ngbo ñau a kù dasi naane iyi ìneeu í je féeju

wo í bei wa yeò ilu nsei. N̄oi à koo à bee iyeò baæe ηa ¹⁹ à ni, ama n̄ηeui ih̄e? N̄o nt̄o nt̄o do f̄eju i ì buu be ηa? N̄o beirei í ce wa ye ilu nsei.

²⁰ N̄oi baæe ηau à ni, à mà iyi ama n̄wai n̄o do f̄eju m̄oi à búu. ²¹ Amma a kù mà bei í ce wa ye ilu si nsei, a kù n̄o a kù mà in̄e iyi í c̄íaa ijue. N̄ηu takæ í la, i beee, á s̄ō ηe do araε. ²² À f̄o beeb̄ei si na iyi í j̄ò à waa ce n̄joi in̄e nḡboi Zuifu ηau. À waa ce n̄jo n̄jai si na iyi í j̄ò à ce anu ak̄ā t̄ā à ni in̄e iyi í j̄esi iyi Jesu í je in̄e iyi Ilaaḏ í c̄ica a kaa je laf̄ēε ku naa ile bii à ya ce kut̄t̄ōō n̄ηa má. ²³ N̄oi í ce à ni n̄ηu takæ í la, a beee.

²⁴ N̄oi Farisi ηau à kpe in̄eεu má à s̄ō à ni, f̄o nt̄o na Ilaaḏ. Awa à mà iyi in̄eεu ilu dulum nii. ²⁵ N̄oi í je n̄ηa í ni, amu de n kù mà dulum ku jei n̄je. N̄ je f̄eju wo amma nsei n̄ wa n ye ilu. Andi iyi n̄ mà mbe. ²⁶ N̄oi à beee à ni, beirei do beirei í ceεε. Beirei í ce í c̄í ijue. ²⁷ N̄o í ni, n̄ s̄ō ηe t̄ā, i kù gb̄o bei n̄ f̄o ηai. Beirei í ce ì waa bi i gb̄oō má ηa. Mà in̄e m̄o ì waa bi i je m̄oεε ηai de.

²⁸ N̄oi à buu à ni, aw̄oi ì je m̄oεε be mee. Aw̄au m̄oεoi Moizi ηai. ²⁹ Awa à mà iyi Ilaaḏ í ba Moizi ide ku f̄o wo, amma in̄eεu be awa a kù mà hai bii í naa.

³⁰ N̄oi in̄eεu í ni, to, ide n̄ηeu bei í bitim iyi i kù mà hai bii í naa ηa. Do n̄ηu fei, n̄jei í j̄ò n̄ ye ilu. ³¹ Awa de à mà iyi Ilaaḏ ci ya gb̄o ide i ilu dulum ηa, í gbe in̄e ηa iyi à waa jirimæ n̄o à waa ce id̄oobiε, ide i laf̄ēε ηai í ya gb̄o. ³² Aj̄o k̄ama in̄e ḡo kù

gb̄o bii à c̄í ijui in̄e iyi à bí do f̄eju. ³³ Bii kù je hai bi Ilaaḏ in̄eεu be í naa kaa ȳok̄o ku ce nk̄āma.

³⁴ N̄oi à s̄ō à ni, si dulum nii à bíε mam mam. Ì tam̄aa aw̄oi aa k̄o nwa si cio? N̄oi à gan̄je ku naa ile bii à ya ce kut̄t̄ōō n̄ηa ηa.

Hai dasi Jesu naane ηa à yei bei f̄eju ηa

³⁵ Iyi Jesu í gb̄o à lele in̄eεu ηoi í koo í ȳoó í beee í ni, i dasi Am̄ai Am̄an̄e naane? ³⁶ N̄oi in̄eεu í ni, m̄ok̄oōyi, yooi í je Am̄ai Am̄an̄e ku ba n̄ dasiε naane. ³⁷ N̄oi Jesu í ni, amu iyi ì waa yeu ih̄e mbe, amui n̄ wa n̄ baε ide ku f̄o. ³⁸ N̄o í ni, n̄ dasiε naane Laf̄ēε. N̄oi í gule si wajue.

³⁹ N̄oi Jesu í ni, na irii kiitii n̄ naa si andunya ku ba f̄eju ηa a ye ilu, n̄o in̄e ηa m̄o iyi à waa ye ilu a f̄eju. ⁴⁰ N̄oi Farisi ḡo ηa iyi à wa beu à gb̄o ideu ηoi à beee à ni, awa m̄o f̄eju ηai? ⁴¹ N̄oi Jesu í s̄ō ηa í ni, bii ì je f̄eju ηa, i kù ne taale ηa. Amma si bei ì ya weε si in̄e ì waa ye ilu ηa, n̄ηui í j̄ò ì wa si dulum hee nsei ηa.

10

M̄ondai angud̄a ηa do woo degbe

¹ Jesu í ni, nt̄o nt̄o n̄ wa n̄ s̄ō ηei, in̄e iyi í l̄o aroi angud̄a ηa n̄o kù l̄o hai andεε, bii í koo í ḡū id̄í í bei í l̄ò, laf̄ēε ile bata nḡbai. ² Amma in̄e iyi wa l̄o hai do and̄ei aroi angud̄a ηau, laf̄ēεi í je woo degbe angud̄a ηau. ³ Woo degbe arou í ya c̄íaa, n̄o angud̄a ηau à ya gb̄o

imuε. Nɔ ku kpe angudāε ηa do iri nηa akā akā ku fitaδ ηa waduude. ⁴ Waati iyi í fitaδ aηa fei waduude nɔ ku cua nηa a maa tooε domi à mà imuε. ⁵ A kaa je a too ine njoo gɔ, amma aa sa ku j̄i hai bi tεε domi a kù mà imuε.

⁶ Jesu í kpa nηa mɔndau be amma a kù gbɔ yaaseε.

Jesui í je woo degbe jiida

⁷ Nɔi Jesu í sɔ ηa má í ni, ñ wa n sɔ ηei, amui ñ je andei aroi angudā ηau. ⁸ Baai amu baasi ine ηa iyi à cuam wa fei ile bata ngba ηai, amma angudā ηau a kù gbɔ ide nηa. ⁹ Amui ñ je andε. Inε iyi í lɔ wa do bi tom fei á ba faaba. Á lɔ, á nɔ ku fita, nɔ á ba bi ku je. ¹⁰ Ile nje ci ya naa kaa ku ce ile nɔ ku kpa nɔ ku beje. Amma amu ñ naai ku ba ine ηa a ba kuwεε nɔ a nɔɔ jiida jiida.

¹¹ Amui ñ je woo degbe jiida. Woo degbe jiida í ya jesi nηu ku kui na irii angudāε ηa. ¹² Amma woo ce gaanɔma kù je woo degbe. Si bei angudā ηau a kù je titeε, bii i hɔnne muusu nla wa naa á jè angudā ηau ku sa, nɔ muusu nlau ku mu angudā ηau nɔ iyi à gbe ηau a fangaa. ¹³ Á sai domi na fiaí wa ce ice, kaa ne araarei angudā ηau. ¹⁴⁻¹⁵ Amui ñ je woo degbe jiida. Si bei Baam í mà m nɔ amu mɔ ñ màa, beεbe moi ñ mà angudām ηa nɔ aηa mɔ à mà m, nɔ ñ jesi n ku na iri nηa. ¹⁶ Nɔ ñ ne angudā gɔ ηa má iyi a kù wa si arou ihε. Kù ne bei an ce iyi n kù naaδ ηa wa. Aa nɔ a gbɔ imum nɔ aηaδ

ti tako ηau fei a je gaa akā, woo degbe mɔ akā.

¹⁷ Baaba í bim si na iyi í jè ñ jesi n ku. An ku nɔ an j̄i má. ¹⁸ Inε kāmā kaa yɔkɔ ku nya hundem. Amma amu takam nii an nyaa. Ñ ne yiiko iyi an na hundem, nɔ ñ ne yiiko iyi an gbaaδ má. Beεbei Baam í dasim ku ce.

¹⁹ Iyi í fɔ beεbe, ηoi Zuifu ηau à nyi à kpε má na irii ideu. ²⁰ Inε gɔ ηa à ni, í ne inei inɔɔkoi. Sūmui. Na mii í ce ì waa gbɔ ideε ηa mɔm. ²¹ Nɔ ine gɔ ηa mɔ à ni, ine iyi í ne inei inɔɔko ci ya fɔ ide be ihε. Inε iyi í ne inei inɔɔko á yɔkɔ ku c̄i ijui fεεju ηa?

Zuifu ηau à kɔsi Jesu

²² Waati í to iyi aa ce jingau gɔ Zeruzalemu iyi à ya ni Kpasεi Ilaaδ ku teese. Waati beεbe sukui tūtūi. ²³ Nɔ Jesu í wa bantumai kpasεu wa ne ikpa akāi ileu iyi aa ya kpe bantumai Salomɔ. ²⁴ Nɔi Zuifu ηau à kaakoε à beεε à ni, hee waati yoomai aa jè sika iyi à wεεδ ku kpa iri. Bii awoi ì je ine iyi Ilaaδ í cicau ntɔ ntɔ, sɔ wa s̄a s̄a.

²⁵ Nɔi Jesu í je nηa í ni, ñ sɔ ηe tā, amma i kù dasim naane ηa. Ice iyi ñ wa n ce nηui wa jea ine ηa seεdam. Ñ wa n cooi do irii Baam. ²⁶ Amma í ci ya dasim naane ηa domi i kù wa si inɔi angudām ηa. ²⁷ Angudām ηa à ya gbɔ ide ku fɔm. Ñ mà ηa nɔ à ya maa toom. ²⁸ Nɔ ñ mu nηa kuwεε hai tā, a kaa ku ajo kāmā, nɔ ine gɔ mɔ kaa yɔkɔ ku lakati ηa hai si awɔm pai. ²⁹ Baam nii í

muum nɔ́ í la í re inɛ fei. Inɛ gɔ́ kù wɛɛ iyi á yɔ́kɔ́ ku lakati ŋa hai si awɔ́i Baam. ³⁰ Nɔ́ amu do Baam fei akáí.

³¹ Iyi Zuifu ŋau à gbɔ́ bɛɛbɛ ŋɔ́i à tasi kuta à waa bi a taa má. ³² Nɔ́i Jesu í sɔ́ ŋa í ni, do gbugbāi Baam ñ ce icɛ jjiida nkpɔ́ si waju nɛ. Na icɛ yoomai ì waa bi i tam kuta ŋa. ³³ Nɔ́i Zuifu ŋau à jɛaa à ñi, a kù waa bi ka tae kuta na icɛ jjiida ŋau, amma si na iyi í jò ì waa bu Ilaaḏi, domi awɔ́u amanɛi nɔ́ ì waa bi i ce araɛ Ilaaḏ.

³⁴ Nɔ́i Jesu í ni, à kɔ́ ide gɔ́ si tiai wooda nɛ. Ideu wa fɔ́ idei amanɛ ŋa, í ni, inɛ amanɛ ŋa, inɛ mɔ́ Ilaaḏi. ³⁵ Nɔ́ Jesu í sɔ́ ŋa má í ni, à mà iyi kukɔ́i idei Ilaaḏ ntɔ́i wa fɔ́ do ajɔ́ fei. To, si ideu ihɛ Ilaaḏ takae wa kpe inɛ ŋa iyi à gbɔ́ ideɛu Ilaaḏ, ma irei. ³⁶ Bii bɛɛbei, beirei í ce ì ni ñ wa n bu Ilaaḏ ŋa si na iyi í jò ñ ni amuu Amai Ilaaḏi. Nɔ́ amu takam mɔ́ Baabai í cicɔ́am nɔ́ í bɛm wa si andunya. ³⁷ Bii n kù wa n ce icɛi Baam i maà dasim naane ŋa. ³⁸ Amma bii ñ wa n coo, baa bii i kù dasim naane ŋa, i dasi icɛm naane ku ba i mà sãa sãa ŋa iyi Baaba í wa sim nɔ́ amu mɔ́ ñ wa si Baaba.

³⁹ Iyi à gbɔ́ bɛɛbɛ ŋɔ́i à waa de kpāa má a ba a muu, amma Jesu í gbā si ŋa, ⁴⁰ nɔ́ í nyi icei idoɪ Zuudɛɛ má bii Zāa í tako í dasi inɛ ŋa inyi. Tengɪ bei í koo í wa, ⁴¹ nɔ́ inɛ nkpɔ́ í bɔ́ bi tɛɛ. Nɔ́i inɛ ŋa à ni, Zāa kù ce maamaake kāmā, amma ide iyi í fɔ́ si gāmei inɛɛu ihɛ fei ntɔ́i. ⁴² Nɔ́ inɛ nkpɔ́ nkpɔ́ í dasi naane tengi bɛ.

11

Ikui Lazaa

¹ Mɔ́kɔ́ gɔ́ iyi à ya kpe Lazaa kù waa nɛ baani. Betanii í jɛ iluɛ, nɔ́ ilui Maari do Maata mɔ́m bɛ. ² Lazaa weci ŋai. Maariui í jɛ inaabo iyi á na ku fāsi tulare si isei Jesu nɔ́ ku gbāa do ntoɪ iriɛ. ³ Nɔ́i weci minjii Lazaa ŋau à samba si Jesu anu à ni, Lafɛɛ, kpaasi jjiidæ kù waa nɛ baani.

⁴ Iyi Jesu í gbɔ́ ideu ŋɔ́i í ni, bɔ́ɔu kaa kpaā, amma na irii bɔ́ɔɛu inɛ ŋa aa ye amboei Ilaaḏ do ti amu iyi ñ jɛ Amaɛ.

⁵ Wee Jesu í bi Maata do ifæ do weci ŋa Lazaa. ⁶ Baa do iyi í gbɔ́ baani hai nei Lazaa, í ce ajɔ́ minji má ilu bii í wau. ⁷ Si anyiɛ nɔ́ í sɔ́ mɔ́cɔɛ ŋa í ni, ka nyi ilei Zudee má. ⁸ Nɔ́i mɔ́cɔɛ ŋa à ni, Mɛɛtu, si ajɔ́ minjiu ihɛ bei à bi a tae kuta, nɔ́ ì waa bi i nyi bɛ má? ⁹ Nɔ́i Jesu í bee ŋa í ni, ajɔ́ akā lɛɛu feloi í nɛ. Kù jɛ maateɛji ba. Bii inɛ gɔ́ wa nɛ dasā kaa koosɛ domi wa ye inya kumái andunya. ¹⁰ Amma inɛ iyi wa nɛ idū á koosɛ domi inya kumá kù wɛɛa.

¹¹ Bɛɛbei Jesu í sɔ́ ŋa. Nɔ́ í fɔ́ má í ni, kpaasi nwa Lazaa wa sɪ njooi mɛɛ, amma an koo n jūu. ¹² Nɔ́i mɔ́cɔɛ ŋau à sɔ́ à ni, Lafɛɛ, bii í jɛ wa sɪ njooi í sɪa. Ába iri. ¹³ Wee ikui Lazaa Jesu í fāa, amma aŋa à tamaa bei ideɪ njoo alalai í fāa. ¹⁴ Na ŋɔ́i í jò Jesu í sɔ́ ŋa do yaaseɛ í ni, Lazaa kù wɛɛ. ¹⁵ Amma na iri nɛi ñ wɛɛò inɔ́ didō si na iyi í jò n kù wa bɛ hee n jò ku ba iri. Bɛbei nɛu bɛ á jò i dasim naane ŋa. I nɛ ka bɔ́ bi

tεε. ¹⁶ N̄oi Tomaa iyi à ya kpe S̄ik̄au í s̄ō m̄ac̄o kpaasie η̄a í ni, to, í j̄ò ka koo ka ku do M̄εtu aj̄o.

Jesu í je kuj̄i iku η̄a n̄o n̄hui í je kuwεε

¹⁷ N̄oi Jesu do m̄ac̄e η̄au à b̄o Betani bε. Iyi à to, à koo à ba à si Lazaa tā hee í ce aj̄o mεε. ¹⁸ Wee kuj̄i Betani do Zeruzalemu kù re kilo mεεta. ¹⁹ N̄o hai Zeruzalemu bε Zuifu nkp̄o ḡo η̄a m̄o à naa bi Maata do Maari à naa ku ce η̄a f̄o si bei wec̄i n̄ha kù wεε.

²⁰ Iyi Maata í gb̄o Jesu wa naa, η̄oi í b̄o ku koε. Amma Maari wa buba kpasē. ²¹ N̄oi Maata í s̄ō Jesu í ni, Lafēε, bii í je ì wa ih̄ε wo wec̄im kaa ku. ²² Amma n̄ mà baa nsei mii iyi aa t̄ō Ilaā fei á muuε. ²³ N̄oi Jesu í s̄ō í ni, wec̄iε á j̄i wa má. ²⁴ N̄oi Maata í ni, nt̄oi, n̄ mà iyi aj̄oi ank̄anyi iku η̄a aa j̄i hai si bale. N̄hu m̄o á j̄i aj̄o n̄hu bε.

²⁵ N̄oi Jesu í s̄ō í ni, amui n̄ je kuj̄i iku η̄a n̄ n̄ je kuwεε. Inε iyi í dasim naane á maa wεei baa bii í ku. ²⁶ N̄o inε iyi í wεε n̄o í dasim naane kaa ku aj̄o k̄ama. Ì dasi ideu be naane? ²⁷ N̄o Maata í j̄eaa í ni, oo Lafēε, n̄ dasi naane iyi aw̄oi ì je Kirisi, Amai Ilaā, iyi à ni á na ku naa si andunya.

Jesu wa kpata

²⁸ Iyi Maata í f̄o bεεbe í tā η̄oi í koo í kpe Maari if̄oε wa í s̄ō do gundu í ni, M̄εtu í to wa, wa kpeε. ²⁹ Iyi Maari í gb̄o bεεbe η̄oi í dede do saasa í b̄o bi tεε. ³⁰ Wee Jesu kù l̄o wa in̄o ilu tit̄a, amma í wa tengi bii Maata í k̄ou. ³¹ Zuifu η̄a iyi

à b̄o Maari ku ce f̄o kpasēε, à ye í dede í fita do saasa. N̄oi à tooε. À tamaa wa b̄o ku kpata bi balēui.

³² N̄oi Maari í to bii Jesu í wau. Iyi í ȳōo η̄oi í s̄εεbata si wajue í s̄ō í ni, Lafēε, bii ì wa ih̄ε wo wec̄im kaa ku. ³³ Iyi Jesu í ye wa kpata n̄o Zuifu η̄a m̄o iyi à tooε wau à waa kpata, ideu í f̄o in̄oε jiida jiida hee wa yaya. ³⁴ N̄oi í bee η̄a í ni, iwoi ì suu η̄a. N̄o à s̄ō à ni, Lafēε, naa c̄o. ³⁵ N̄oi Jesu í kpata. ³⁶ N̄hui í j̄ò Zuifu η̄au à ni, í c̄o zaka bei í buu. ³⁷ Amma ḡoḡo η̄a à ni, inεεu ih̄ε í j̄ò fεεju η̄a à ye ilu. Kaa ȳok̄o ku ganji Lazaa ku maà ku wo?

Kuj̄i Lazaa hai si bale

³⁸ N̄oi in̄o ku f̄ou í j̄ò Jesu í yaya má, n̄o í b̄o bi balēu. Wee balēu si l̄ōmai iri kuta ḡoi í wa n̄o à d̄i andεε do kuta n̄la ḡo má. ³⁹ N̄oi Jesu í ni, í tale kutau hai bε η̄a. Amma Maata wec̄i inε iyi í kuu í s̄ō í ni, Lafēε, bii í wa í s̄ami wa nu tā domi hai waati iyi à dasiε bale í to aj̄o mεε wa nnyi. ⁴⁰ N̄oi Jesu í beεε í ni, í j̄ò n̄ s̄ōε n̄ ni bii ì dasim naane aa ye amboei Ilaā mεε.

⁴¹ Si anyiε η̄oi à tale kutau hai bε. N̄o Jesu í wu iju lele í ni, Baam, n̄ wa n̄ saabue si na iyi í j̄ò ì gb̄o kut̄ōm. ⁴² Amu takam n̄ mà iyi waati k̄ama fei ì ya maa gb̄o idem, amma n̄ f̄o bεεbei na inε η̄a iyi à waa leeki ih̄ε ku ba a dasi naane iyi aw̄oi ì bεm wa. ⁴³ Iyi í f̄o bεεbe í tā η̄oi í la hee lele í ni, Lazaa, fita wa hai bε. ⁴⁴ N̄oi í fita wa hai in̄o balēu do ac̄o iyi à wōo aw̄oε η̄a

do isee ŋa do iriē. Nɔi Jesu í ni, i fūu i jò ku ne ŋa.

Ine ŋa à waa busi nje a ba a kpa Jesu

⁴⁵ Nɔi Zuifu ŋa iyi à naa bi Maariu, nkpɔ nɔa í dasi Jesu naane iyi à ye mii iyi í ce. ⁴⁶ Amma gɔgɔ ŋa à nyi à koo à sɔ Farisi ŋau mii iyi Jesu í ce. ⁴⁷ Nɔi ine ngboi woo weei Ilaaɔ ŋau do Farisi ŋau à tɔtɔ ine ngboi woo ce kiiti ŋau mɔ à bee nje à waa ni, beirei aa ka ce. Ine eu wee í wasi maamaake nkpɔ nkpɔ ku ce. ⁴⁸ Bii à jò wa ce beɛbe wa koo ine fei á na ku dasi naane. Nɔ inei Romu ŋa aa naa a lege kpasɛi Ilaaɔ, nɔ a ko dimi nwa.

⁴⁹ Amma Kaifu iyi í je woo wee nla si adɔ nɔu be, í wa inɔ nɔa, nɔ í sɔ ŋa í ni, i kù mà nkāma ŋa. ⁵⁰ I kù mà ŋa iyi aranfaani nwai ine akā ku ku si agbei dimi nwa ŋa? Si beɛbe dimi nwa fei kaa ce nfe má. ⁵¹ Wee, ide iyi í fūu be, kù je hai si lasabui nɔu takaɛi wa naa. Amma si na iyi í jò í je woo wee nla si adɔ nɔu, na ŋɔi í jò í ce walii Jesu ku ku si agbei dimii Zuifu ŋa. ⁵² Kù nɔ kù je si agbei aŋa akāi á ku, amma á kuí ku ba kú jò amai Ilaaɔ ŋa iyi à wa bii fei á je akā.

⁵³ Nɔi í jò hai aɔ nɔu à waa busi nje a ba a kpa Jesu. ⁵⁴ Na ŋɔi í jò Jesu ci ya maa dabii si inɔi Zuifu ŋau má si bantuma, amma í ne hai be í bɔ ile iyi í wa kɔkɔi gɔbua gɔ si ilu gɔ iyi à ya kpe Efaraimu. Nɔu do mɔcɔe ŋa à koo à buba ilu be.

⁵⁵ Wee jingauí Zuifu ŋa iyi à ya kpe Iku ku kua í maai wa.

Nɔ hai ilɛko ŋa ine nkpɔ í bɔ kuwee ku ce Zeruzalemu ku ba a má hee jingauu ku maà to wa. ⁵⁶ Nɔi à waa dede Jesu, nɔ à leeki bantumai kpasɛi Ilaaɔ à bee nje à waa ni, beirei í waa lasabu ŋa. Ma kù waa naa jingauí ya. ⁵⁷ Wee ine ngboi woo weei Ilaaɔ ŋa do Farisi ŋa à na wooda à ni bii ine gɔ í mà bii Jesu í wa ku sɔ aŋa a koo a muu.

12

*Maari í fāsi tularɛ si isei Jesu
(Cɔ Matie 26:6-13; Maaku 14:3-9)*

¹ Si aɔ mɛfa iyi í gbe jingauí Iku ku kuau ku bei ku to wa, ŋɔi Jesu í bɔ Betani. Bei Lazaa ine iyi Jesu í jì hai si balɛu í wa. ² Ilu bei à cea Jesu ije wa je. Maata wa gbɔ nɔa nɔ Lazaa í wa si inɔ nɔa. ³ Wee Maari í ne tularɛi fia nkpɔ gɔ iyi à ce do ikpoi naadi alala, zakai bubui kilo. Nɔi í koo í soo í naa í fāsi isei Jesu, nɔ í gbāa do ntoi iriē. Nɔi inunui tularɛu í gba kpasɛu fei.

⁴ Nɔi ine akāi mɔcɔi Jesu ŋau iyi à ya kpe Zudasi Isikariɔti ine iyi á zambaɛu í ni, ⁵ fiaí tularɛu ihɛ á yɔkɔ ku to fiaí icei adɔ akā. Na mii í jò a kù taa ka kpɛa ilu are ŋa fiaú. ⁶ Iyi wa fɔ beɛbe kù je wa ce araareí ilu are ŋau fa, amma si na iyi í jò í je ile dei. Nɔui í ya maa mu bɔgɔi fia nɔu, nɔ í ya maa ce ileí fia iyi à ya dasiú. ⁷ Amma Jesu í ni, jò abou si laakaɛ. Amui í jilɛa ku ba ku fāsim a bei a sim. ⁸ Waati kāma fei aa ne ilu are ŋa si inɔ nɔe, amma amu í kaa nɛm do aɔ fei ŋa.

À waa de kpāa a kpa Lazaa

⁹ Zuifu nkpɔ́ í gbɔ́ iyi Jesu í wa Betani, nɔ́ à bɔ́ bɛ. Kù jɛ na Jesu nɲu akā, amma à waa bi à ye Lazaa iyi Jesu í jì hai si baleu. ¹⁰ Amma inɛ ngboi woo weei Ilaaḏ ɲau à waa busi nje a ba a kpa Lazaa mɔ́, ¹¹ domi na iriei Zuifu nkpɔ́ gɔ́ ɲa à fita hai bi tu ɲa à dasi Jesu naane.

*Jesu wa lɔ́ inɔ́ ilu Jeruzalemu
(Cɔ́ Matie 21:1-11; Maaku
11:1-11; Luku 19:28-40)*

¹² Iju kumáe ɲɔ́i zamaa iyi í naa jingauu í gbɔ́ iyi Jesu wa naa Zeruzalemu. ¹³ ɲɔ́i à so wuai kpakpa à waa bɔ́ ku koɛ. À dɔ́ anu hee lele à waa ni, à waa saabue. Aḏ Lafɛɛ ku weeɛ, awɔ́ iyi í waa naa do irie. Ilaaḏ ku weeɛ, awɔ́ Ilaalui Izireli *.

¹⁴ Jesu wee í ba ama gbankɛɛ gɔ́ wa gũ. Bɛɛbɛi í ce si bɛi kukɔ́i idei Ilaaḏ wa fɔ́ í ni,

¹⁵ I maà ce njo, inje inɛi Siḏɔ́ ɲa. I cɔ́ ilaalu nɲɛ í gũ ama gbankɛɛ, wa naa.

¹⁶ Ide ɲau bɛ mɔ́cɔ́i Jesu ɲau a kù gbɔ́ yaaseɛ waati bɛɛbɛ, amma waati iyi í nyi lelei Aḏ do amboeɛ, à ye gigi iyi mii ɲau fei à kɔ́ si kukɔ́i idei Ilaaḏ na irie, à nɔ́ à cea fei ndɛɛ.

¹⁷ Inɛ ɲa iyi à wa bɛ do Jesu aɲɔ́ waati iyi í kpe Lazaa í jũu hai si baleu, aɲa fei à waa sisia inɛ ɲa mii iyi Jesu í ce. ¹⁸ ɲɔ́i í jò zamaau fei í bɔ́ ku koɛ bɛɛbɛ domi à gbɔ́ baau maamaake iyi í ceu. ¹⁹ Na nɲu, Farisi ɲau à fɔ́ aɲa duusḏɔ́ à waa ni, i kù ye à mɔ́ngɔ́ inɛɛu ihɛi mam mam? Wee inɛi andunya ɲa fei à waa tooɛ.

Gɛrɛki gɔ́ ɲa à waa de Jesu

²⁰ Wee Gɛrɛki gɔ́ ɲa à wa si inɔ́i inɛ ɲa iyi à naa Zeruzalemu Ilaaḏ ku gula waatii jingauu. ²¹ ɲɔ́i à bɔ́ bi Filipu inɛi Besaida si ilei Galileeu, à ni, mɔ́kɔ́ɔ́yi, à waa bi Jesu ku ye.

²² ɲɔ́i Filipu í koo í sɔ́ Anderee, nɔ́ Anderee do Filipu à koo à sɔ́ Jesu. ²³ ɲɔ́i Jesu í sɔ́ ɲa í ni, awaati í to mbe bei bii inɛ ɲa aa ye amboei amu Amai Amanɛ. ²⁴ Ntɔ́ ntɔ́ n̄ wa n sɔ́ ɲɛi, bii ijui iya kù cuku si ile kù ku, nɲu akāi á maa weɛ. Amma bii í ku á bí iju nkpɔ́ nkpɔ́. ²⁵ Inɛ iyi í bi kuweɛɛ á na ku kuaɛ. Inɛ mɔ́ iyi kù saalu kuweɛɛ ngɔ́gɔ́, sɔ́lɔ́i kuweɛ hai tãi lafɛɛ wa ce. ²⁶ Inɛ iyi í weɛ na irim ku toom wa. Nɔ́ bii n̄ wa, bei lafɛɛ mɔ́ á wa. Bii inɛ gɔ́ í weɛ na irim, Baam á cea lafɛɛ bɛɛɛɛ.

Jesu wa fɔ́ idei ikue

²⁷ ɲɔ́i Jesu í ni, nsei inɔ́m í fɔ́ jiida jiida. N kù mà baa beirei an fɔ́. Mà n tɔ́ɔ́ Baaba ku nyam si wahala iyi á bam nseiu ihɛi ya. Aawo, n kaa n ce bɛɛbɛ domi na nɲui í jò n̄ naa.

²⁸ Baaba, jò irie ku ne bɛɛɛɛ. Iyi Jesu í fɔ́ bɛɛbɛ ɲɔ́i à gbɔ́ ide ku fɔ́ gɔ́ wa hai lele í ni, n̄ jò ì ne bɛɛɛɛ tã nɔ́ an jò ku kɔ́si má. ²⁹ Iyi inɛ ɲa iyi à wa beu à gbɔ́ ide ku fɔ́u, ɲɔ́i à ni, kulai ijìi. ɲɔ́i inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ à ni, amaleka gɔ́i wa baa ide ku fɔ́.

³⁰ Nɔ́ Jesu í sɔ́ ɲa í ni, kù jɛ na irim nii à gbɔ́ ide ku fɔ́u bɛ, amma na iri ɲɛi. ³¹ Nsei aɲɔ́ í to wa mbe si bii Ilaaḏ á kiiti inɛi andunya ɲa. Bɛbɛii aa

* 12:13 à waa saabue Do feei gɛrɛki hozanai à ya ni.

lele Seetam ilaalui andunyau.
 32 Waati iyi aa som hai ile a kɔam lele, waati bɛɛbei an fa inɛ fei wa bi tom. 33 Si ideu bɛ Jesu wa sisi yaase bei nɔu á kui. 34 Nɔi zamaau í sɔɔ í ni, à gbɔ si tiai wooda nwa iyi inɛ iyi Ilaaɔ í cicau á maa wɛɛi hee do ajɔ fei. Beirei í ce ì waa ni kù nɛ bei á ce iyi a kù so Amaí Amanɛ hai ile a kɔaɛ lele. Yooi í je Amaí Amanɛu.

35 Nɔi Jesu í sɔ nɔa í ni, í gbe keeke iyi inya kumá kaa wa anini nɔe má. Í sɔa i ya maa nɛ si waati iyi ì nɛ inya kumá nɔa ku ba ilu kuku ku maà na ku boe nɛ, domi inɛ iyi wa nɛ si ilu kuku ci ya mà bii wa bɔ. 36 Na nɔu, i dasi inya kumá naanɛ waati iyi ì nɔɔ nɔa ku ba i je amaí inya kumá nɔa.

Zuifu nɔa kù dasi Jesu naanɛ

Iyi Jesu í fɔ bɛɛɛ í tã nɔi í dede hai inɔ nɔa í nɛ í koo í manji. 37 Baa do iyi í ce maamaake nkpɔ fei si waju nɔa a kù dasiɛ naanɛ. 38 Bɛɛɛbei ide iyi walii Ezai í fɔu í ce. Í ni, Lafɛɛ, yooi í dasi waazo nwa naanɛ. Mà bi yooi Lafɛɛ í nyisi gbugbãɛ.

39-40 Walii Ezai í fɔ má í ni,

Ilaaɔ í fɛɛju nɔa,

Ku ba a maà yɛ ilu.

Nɔ í jɔ idɔ nɔa í le

Ku ba a maà mà do bisi nɔa.

Í ce bɛɛɛbei ku ba a maà na a kpaasi idɔ nɔ nɔu ku jɔ a ba iri.

Nɔi í jɔ a kù yɔkɔ a kù dasi naanɛ. 41 Ezai í fɔ bɛɛɛbei si na iyi í jɔ í yɛ amboei Jesu nɔ í fɔ ide na iriɛ.

42 Do nɔu fei, baa inɛ nɔgbɔi Zuifu nɔa nkpɔ í dasi Jesu naanɛ. Amma si bei à waa ce nɔi Farisi nɔa a kù jesi si bantumaa ku ba a maà na a ganji nɔa ile bii à ya ce kutɔtɔɔ nɔa ku bɔ má. 43 A kù waa bi a lele aɔa hai bei si na iyi í jɔ saabui amanɛ nɔa à bi í re ti Ilaaɔ.

Idei Jesui á yɛ taalei inɛ nɔa

44 Nɔi Jesu í fɔ ide hee lele í ni, inɛ iyi í dasim naanɛ, kù je amu akãi í dasi naanɛ, í dasi inɛ iyi í bɛm wa mɔ naanɛi. 45 Bɛɛɛɛ mɔi inɛ iyi í yɛm í yɛ inɛ iyi í bɛm wai. 46 Amui ñ je inya kumá, nɔ ñ naai si andunya ku ba inɛ iyi í dasim naanɛ fei ku maà wa si ilu kuku má. 47 Inɛ iyi í gbɔ idem nɔ kù waa saaluɛ, kù je amui an yɛ taalei lafɛɛ. Amu ñ naai n na n faaba inɛi andunya nɔa, n kù naa ku yɛ taale nɔa. 48 Inɛ iyi í kɔsim nɔ kù gba idem, í nɛ mii iyi á yɛ taalei lafɛɛi. Ide nɔa iyi ñ fɔ, nɔui á yɛ taalei lafɛɛ si ajɔi ankãanyiu. 49 Ideui á yɛ taaleɛ si na iyi í jɔ n kù wa n fɔ ide do yiikoí aram, amma Ilaaɔ Baaba takaei í sɔm ide nɔa iyi an fɔ. Nɔui í nɔ í bɛm wa. 50 Ñ mà iyi ide nɔa iyi í sɔm nɔa kuwɛɛ hai tãí á je kɔkɔɔ nɔa. Nɔi í jɔ ide iyi ñ wa n fɔ, ñ wa n fɔi bei Baaba í sɔm.

13

Jesu í wɛɛ isei mɔcɔɛ nɔa

1 Ajɔ iyi bii iju í má á je jingauí Iku ku kuau í to. Nɔ Jesu í mà iyi waatii nɔu í to mɛ nɔu ku nɛ hai andunya nɔu ku bɔ bi Baai nɔu. Hai

sinte hee ku baa nsei í ne kubii inee ña, nɔ kubi ñña iyi í neui í bɔɔi hee kɔɔ.

² Ñɔi Jesu do mɔcɔe ña à waa je ajɔ. Wee Seetam í tale si Zudasi Isikarioti amai Simɔɔu ku zambae tā. ³ Jesu takae í mà iyi Ilaaɔ Baaba í daa ññu mii fei si awɔ, í nɔ í mà iyi ññu í naai hai bi Ilaaɔ nɔ ññu wa nyi be má. ⁴ Ñɔi í dede hai bi ku jeu í bó kumbooe í jilɔɔ, nɔ í so acɔ gɔ í ði si kpakae. ⁵ Ñɔi í bu inyi si jee wa wíeð kutei mɔcɔe ña nɔ wa gbāa do acɔ iyi í ði si kpakaeu. ⁶ Iyi í to si Simɔɔ Piee ñɔi Piee í beee í ni, Lafēe, awɔi aa wíe kutem? ⁷ Nɔ Jesu í jeaa í ni, i kù mà mii iyi ñ wa n ce nsei, amma bii í kɔɔsi aa na i mà. ⁸ Ñɔi Piee í ni, aawo, awɔ si aa wíem kutem pai. Ñɔi Jesu í sɔɔ í ni, bii n kù wíe kutee i kaa je inem má. ⁹ Ñɔi Simɔɔ Piee í ni, debei Lafēe, kù je kutem ññu akāi aa wíe mee, wíe awɔm do irim fei. ¹⁰ Ñɔi Jesu í sɔɔ í ni, inee iyi í we tā kù ne bukaatai ku we má í gbe isee ña ku ba ku má mam mam. Inje í má, amma kù je inje fei. ¹¹ Wee Jesu í mà inee iyi á zamba ññu tā, ñɔi í jò í ni kù je aña feii à má.

¹² Iyi í wíe kute ñña ña í tā, ñɔi í so kumbooe í dasi, nɔ í nyi agbee má í bei í bee ña í ni, í mà yaasei ice iyi ñ ce ññeu be ña? ¹³ Ì ya maa kpem Meeetu do Lafēe ña. Ntɔi ì waa fɔ ña, domi beebeyi ñ je. ¹⁴ To, bii amu iyi ñ je Lafēe do Meeetu ññe ñ wíe kute ññe ña, í sía inje mɔ i ya wíe kutei ññe ña. ¹⁵ Yaase jiidai ñ nyisi ñe be ku ba inje mɔ i ya cea ññe bei ñ ce ññe. ¹⁶ Ntɔ ntɔ

ñ wa n sɔ ñei, woo ce ice ci ya la ku re inee ngboe. Bebe mai inee iyi à be ci ya la ku re inee iyi í bɔɔ. ¹⁷ Nsei wee ì mà yaasei iyi ihē ña. Bii ì waa coo ña, aa ne inɔ didɔ ña.

¹⁸ Kù je inje feii ñ wa n fāa. Ñ mà inee ña iyi ñ cicai. Amma kù ne bei á ce iyi kukɔi idei Ilaaɔ kù kɔ. Kukɔu í ni, inee iyi wa bam ku je ajɔ, ññui í sinda í je mbeem. ¹⁹ Hai ñsei ñ wa n sɔ ñei hee ide ñau ku maa ce ku ba bii í na í ce i dasi naane ña iyi amui ñ je inee iyi ñ ni ñ jeu. ²⁰ Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ñei, inee iyi í gba inee iyi ñ be, amui í gba. Nɔ inee iyi í gbam, inee iyi í bem wai í gba.

Jesu wafɔ iyi Zudasi á zamba ññu

(Cɔ Matie 26:20-25; Maaku 14:17-21; Luku 22:21-23)

²¹ Iyi Jesu í fɔ beebeyi í tā, ñɔi inɔe í fɔ kaa kaa. Ñɔi í sɔ ña sāa sāa í ni, ntɔ ntɔ an sɔ ñe, inee akā ññei á zambam. ²² Ñɔi mɔcɔ ñau à waa cɔ ñe domi a kù mà inee iyi wa fāa. ²³ Wee inee akā ñña, inee iyi Jesu í bi jiiida jiidau, wa gbesi gendei Jesu. ²⁴ Ñɔi Simɔɔ Piee í cea nyinda do awɔ ku bee Jesu yooi wa fāa. ²⁵ Ñɔi mɔcɔ iyi wa gbesi gendei Jesuu í beee í ni, Lafēe, yooi ì waa fāa. ²⁶ Ñɔi Jesu í jeaa í ni, an bu kili nɔ n gusi aye, inee iyi ñ na, lafēei. Ñɔi í bu kiliu í na Zudasi amai Simɔɔ Isikarioti. ²⁷ Hai waati iyi Zudasi í gba kiliu gbakā Seetam í lɔ siei. Ñɔi Jesu í sɔɔ í ni, mii iyi aa ce, coo do njuma.

²⁸ Amma si inɔ ñña inee gɔ kù mà mii iyi í jò í sɔɔ beebeyi. ²⁹ Si

bei Zudasii wa mu bəgəi fia nηau, ηəi í jə̀ inε gə ηa à tamaa Jesu í ni koo ra ngəgə wa iyi aηa aa jə̀d jingauí walakə wa sə̀w ku mua ilu are ηa fia. ³⁰ Iyi Zudasi í gba cilu í mi gbakā ηəi í fita. Wee í ko idū í dū.

Wooda titō

³¹ Iyi Zudasi í fita ηəi Jesu í ni, bebei inε ηa aa ye amboei amu Amai Amanε, nə aa ye ti Ilaađ mə na irim. ³² Si bei inε ηa aa ye amboei Ilaađ na irim, nηu takae á jə̀ a ye ti amu mə. Á coo məi kaa kpε. ³³ Inε baakəom ηa, waati keekei í gbe iyi an weε do inε, nə si anyiε aa na i maa dedεem ηa. Amma ide iyi n sə̀ Zuifu ηau nηui n wa n sə̀ inε mə be nsei. I kaa yəkə i bə bii n wa n bə ηa. ³⁴ Wooda titō iyi n wa n jilε nηε wee, i ya bi nηε ηa. Si bei n bi nηε, inε mə i ya bi nηε ηa. ³⁵ Bii í bi nηε ηa, inε fei á mà iyi í je məcəm ηa.

Jesu wa fə̀ iyi Piεε á jā ku ni nηu kù màa

³⁶ Nəi Siməw Piεε í bee Jesu í ni, iwoi í waa bə Lafēε. Nəi Jesu í jεaa í ni, bii n wa n bə i kaa yəkə i toom nsei, amma bii í kə̀si aa toom wa be. ³⁷ Nəi Piεε í beεε í ni, Lafēε, beirei í ce n kaa n yəkə n tooε nsei. N tā sə̀lu n nηa kuwεem na iriε. ³⁸ Nəi Jesu í jεaa í ni, í tā sə̀lu i na kuwεεε na irim do ntə? Ntə ntə n wa n sə̀ei, hee ajεε ku maa kə aa jā isε gbεeta i ni i kù màm.

14

Jesui í je kpāa iyi wa bə bi Baaba

¹ Nəi Jesu í sə̀ məcəε ηa í ni, i maà ya weε do inə ku fə̀ ηa. I dasi Ilaađ naanε nə i dasim naanε ηa. ² Bi ku wa í kpə kpasēi Baam. Nə wee n wa n koo be n koo n ce nηε sə̀lui bi ku wa. Bii kù je ntə, n kaa n sə̀ ηε. ³ Bii n koo n ce nηε bi ku wa n tā an nyi wa má, n naa n gbā nηε n bə̀d nηε bi tom ku ba inε mə i wa bii n wa. ⁴ Bii n wa n bə̀ í mà kpāau ηa.

⁵ Nəi Tomaa í ni, Lafēε, a kù mà baa bii í waa bə məm. Beirei aa ka ce ka mà kpāau. ⁶ Nəi Jesu í jεaa í ni, amui n je kpāa, do ntə, do kuwεε. Inε kāmā kaa bə bi Ilaađ Baaba bii kù je hai do bi tom. ⁷ Bii í màm ηa, aa mà Baam ηa. Nə hai nsei í màa ηa í nə í yə̀ ηa.

⁸ Nəi Filipu í ni, Lafēε, nyisi wa Baaba, nηu be á to wa. ⁹ Nəi Jesu í jεaa í ni, Filipu, hai kukpɛi n wa inə nηε ihē nə i kù màm? Inε iyi í yem í ye Ilaađ Baabai. To, na mii í ce í waa ni, nyisi wa Ilaađ Baaba má. ¹⁰ I kù dasi naanε iyi n wa si Ilaađ Baaba, nə Ilaađ Baaba mə í wa sim ni? Ide iyi n wa n sə̀ nηε, n kù wa n fə̀ do yiikoi amu takam. Amma Baaba í wa sim nə nηui wa ce icεε. ¹¹ I dasim naanε ηa iyi n wa si Baaba nə Baaba mə í wa sim. Walakə i dasi naanε ηa baa na iceu takae iyi í waa ye ηa. ¹² Ntə ntə n wa n sə̀ nηei, inε iyi í dasim naanε, lafēε mə á ce icε iyi n wa n ce, nə á ce ku la ku re beεbe məm, domi wee n wa n bə bi Baaba. ¹³ Nə mii iyi aa tə̀ε do irim ηa fei an coo ku ba amu Amau n nyisiə amboei Baaba. ¹⁴ Bii í tə̀ε ngəgə do irim aa ba ηa.

Jesu í ce kuwā n̄ju ku be Hundei Ilaaḍ wa

¹⁵ Nḵ Jesu í ni má, bii ì bim ḡa aa jirima mii iyi ñ ni i ce ḡa. ¹⁶ Nḵ an tḵ Ilaaḍ Baaba ku mu ḡḡe Woo mua gbugbā mmue wa, iyi á maa wεε do iḡe hee do aḡo fei. ¹⁷ Woo mua gbugbāu Hundei Ilaaḍi, ḡḡui á jḵ inε ḡa a mà ntou. Inei andunya ḡa a kaa yḵkḵ a gbaa si na iyi í jḵ a kù waa yḵḵ, beεbe mḵi a kù màa. Amma iḡe ì màa ḡa, domi í wεε do iḡe, á nḵ ku wa si idḵ ḡḡe.

¹⁸ N kaa n jḵ ḡe kḵyḵ. An na n nyi wa bi tu ḡe má. ¹⁹ Í gbe keeke nsei iyi inei andunya ḡa a kaa yem má, amma iḡe aa yem ḡa si na iyi í jḵ ñ wεε, nḵ iḡe mḵ aa wεε ḡa. ²⁰ Waati iyi aḡou í to wa aa mà ḡa iyi ñ wa si Baam nḵ iḡe mḵ ì wa sim ḡa nḵ amu mḵ ñ wa si ḡe.

²¹ Inε iyi í mà woodam nḵ wa jirimaε, lafḗei í bim. Inε iyi í bim, Baam á bi ḡḡu mḵ, nḵ amu takam an bi lafḗε, nḵ an nyisiε aram.

²² Zudasi ḡḵ í wa be, amma kù ḡe Zudasi Isikariḵti. ḡḡui í beεε í ni, Lafḗε, beirei aa ce i nyisi wa arae nḵ i kaa nyisi inei andunya ḡa. ²³ Nḵi Jesu í jεaa í ni, inε iyi í bim fei á gbḵ idem, nḵ Baam á bi lafḗε nḵ amu do Baam nḵu fei aa ka na ka ce bi ku wa si idḵi lafḗε. ²⁴ Inε iyi kù bim, lafḗε kaa jirima idem pai. Nḵ ide iyi ì waa gbḵ ḡau ihḗ ḡa, kù ḡe idei amu takam, amma idei Baabai. ḡḡui í bem wa.

²⁵ Ide ḡau ihḗ fei ñ wa n sḵ ḡei hai waati iyi ñ wa inḵ ḡḡe ihḗ. ²⁶ Amma Hundei Ilaaḍ, Woo mua gbugbāu, á maa kḵ ḡe si mii fei, nḵ ku maa ye ḡe

gigii ide ḡa iyi ñ tako ñ sḵ ḡe fei. ḡḡui Baaba á be ḡḡe wa do irim nḵu.

²⁷ Laakai ku sūi ñ wa n jḵ ḡḡe. Bei amu takam ñ wεεḵ laakai ku sū, beεbe mḵi an jḵ iḡe mḵ í wεεḵ laakai ku sū. Nḵ laakai ku sū iyi an mu ḡḡeu kaa ḡe bei ti andunya. Na ḡḡu, i maà wεεḵ inḵ ku fḵ ḡa, nḵ i maà jḵ zigi ḡḡe ku da. ²⁸ Í gbḵ ḡa iyi ñ sḵ ḡe ñ ni ñ wa n koo amma an nyi wa bi tu ḡe má. Bii ì bim ḡa aa wεε do inḵ didḵ ḡa do iyi ñ wa n bḵ bi Baaba, domi ḡḡui í rem. ²⁹ Na ḡḵi í ce ñ wa n sḵ ḡe hai nsei hee ide ḡau ku maa ce, ku ba bii ideu í na í ce i dasim naane ḡa. ³⁰ N kaa n ba n sḵ ḡe ide nkḡḵ má si na iyi í jḵ Seetam ilaalui andunyau wa naa, amma kù ne gbugbā kāma sim. ³¹ To, i dede ka ne ku ba inei andunya ḡa a mà iyi ñ bi Baaba nḵ ñ wa n ce fei ndεε si bei Baaba í nam woodaε.

15

Jesui í je icui j̄ti ndii rezḗε

¹ Si anyii ḡḡu nḵ Jesu í sḵ ḡa má í ni, amui ñ ḡe icui j̄ti ndii rezḗε nḵ Baam mḵi í ḡe woo logooε. ² Amaawḵm ḡa iyi a ci ya so fei, ḡḡui í ya da ḡa ku nyḵ ḡa. Amaawḵ ḡa iyi à waa so mḵ í ya kḵta ḡai ku ba kuso ḡḡa ku kḵḵsi. ³ Iḡe í má tā do saabui ide iyi ñ sḵ ḡe. ⁴ I jḵ i má sim ḡa, nḵ amu mḵ an má si ḡe. Si bei amaawḵ kaa yḵkḵ ku so iso do arae bii kù ḡe wa má si icui j̄ti, beεbe mḵi iḡe taka ḡḡe i kaa yḵkḵ i so bii i kù waa má sim ḡa.

⁵ Amui ñ je icui j̄li ndii rezē, inje m̄ai ñ je amaawæ ña. Ine iyi wa má sim n̄o amu m̄o ñ wa n má si lafē, á so iso nkp̄o. Amma bii kù je do amu i kaa ȳok̄o i ce nḡoḡo ña. ⁶ Ine iyi kù waa má sim aa nyaai a nȳo beì à ya nȳo amaaw̄oi j̄li ña. Si anyie, bii à gb̄e n̄o a t̄ot̄o ña a dasi ña ina a jo. ⁷ Bii ñ waa má sim ña n̄o idem í wa si ñe i t̄o mii iyi ñ bi fei ña aa ba ña. ⁸ Iso nkp̄o ku so ññei á j̄d̄ irii Baam ku ñe amboe. B̄ēbe m̄oi aa nyisið in̄e ña iyi in̄eu m̄oc̄m̄ ñai. ⁹ Ñ bi ñei beì Baam m̄o í bim. I j̄d̄ i wa si kubim ña. ¹⁰ Bii ñ waa jirima woodam ña, b̄ēbe m̄oi aa wa si kubim ña, beì amu m̄o ñ jirima woodai Baam n̄o ñ wa si kubie.

¹¹ Ñ s̄o ñe in̄e ññu beì ku ba in̄o did̄m̄ ku wa si ñe n̄o in̄o did̄ ññe ku k̄o. ¹² Wooda iyi ñ na ñe wee, i ya bi ñje ña beì ñ bi ñe. ¹³ Kubi n̄la ḡo kù w̄ēe iyi í re in̄e ku ku si agbeì kpaasie ña. ¹⁴ Bii ñ waa ce iyi ñ dasi ñe ñ je kpaasim ñai. ¹⁵ N̄ kaa n̄ kpe ñe aru má, domi aru ci ya mà mii iyi lafēe wa ce. Amma ñ wa n̄ kpe ñe kpaasi ña si na iyi í j̄d̄ mii iyi ñ gb̄o hai bi Baam fei, ññui ñ s̄o ñe b̄e. ¹⁶ Kù je in̄ei í cicaam, amma amui ñ cica ñe. N̄o ñ nya ñe ik̄a ku ba i ya so iso iyi á kpe ña. Si b̄ēbe mii iyi aa t̄o Baaba do irim ña fei á mu ññe. ¹⁷ Iyi ñ wa n̄ dasi ñe ññui í je i ya bi ñje ña.

In̄ei andunya ña à cé Jesu do in̄e ña

¹⁸ Bii in̄ei andunya ña à cé ñe, i mà ña iyi amui à tako à cé. ¹⁹ Bii ñ je ti andunya ña,

tilasi in̄ei andunya ña aa bi ñei, domi tu ñai ñ je ña. Amma amu ñ cica ñei ñ nya ñe hai si andunya, n̄o i kù je ti andunya má ña. Ññui í j̄d̄ in̄ei andunya ña à cé ñe. ²⁰ N̄o i ye gigii ide iyi ñ s̄o ñe ñ ni woo ce ice ci ya la ku re lafēe. B̄ēbeì si beì à wahalam aa wahala in̄e m̄o. Bii í je à jirima idem, b̄ēbe m̄oi aa jirima ide ññe. ²¹ Amma mii ñau b̄e fei aa ce ññei na irim si na iyi í j̄d̄ a kù mà in̄e iyi í b̄em wa. ²² Bii n̄ kù naa n̄ kù s̄o ña ide wo, dulum kaa wa si iri ñña. Amma n̄sei a kù ñe beì aa ce a ni aña a kù mà mà dulum nii. ²³ In̄e iyi í c̄em í cé Baam m̄oi. ²⁴ In̄e k̄ama kù ce mii iyi ñ ce si anini ñña. Bii n̄ kù ce mii ñau b̄e wo, dulum du ña kaa wa si iri ñña. Amma wee n̄sei à ye fei nd̄ēe n̄o do ññu fei à cé amu do Baam. ²⁵ Iyi b̄e í cei ku ba ide iyi à k̄o si t̄iai wooda ñña ku k̄o iyi í ni, à c̄em n̄o a kù mà irið is̄ēe.

²⁶ Amma an b̄e ññe Hundeni Ilaaḍ wa, ññui á j̄d̄ in̄e ña a mà nt̄ou. Ññui í je Woo mua gb̄ugb̄au, n̄o hai bi Ilaaḍ Baabai á naa. Bii í to wa ññui á je ññe s̄ēdam. ²⁷ N̄o in̄e m̄o aa jea in̄e ña s̄ēdam ña, si na iyi í j̄d̄ awaḍe ñai à w̄ēe hai waati iyi ñ sinti ic̄em.

16

¹ Ide ñau ih̄e fei ñ s̄o ñei ku ba i maḍ koose ña si naane ku dasi ññe. ² Aa na a ganji ñe ile bii à ya ce kut̄ot̄o ña ku b̄o. N̄o awaati wa naa iyi in̄e ña aa kpa in̄e ḡo ññe ña, n̄o aa maa tamaa beì Ilaaḍi aña à waa cea

ice. ³ Aa ya maa ce beɛbei si na iyi í jè a kù mà̀m hee má je Baaba. ⁴ Ñ wa n sō ɲe ide ɲau ihēi ku ba bii awaatiu í to wa i ye gígi ɲa iyi ñ tako ñ sō ɲe tā.

Icɛi Hundei Ilaaɔ

Ñɔi Jesu í sō ɲa má í ni, n kù sō ɲe ide ɲau ihē hai sinte domi awaɛ ɲai à wɛɛ. ⁵ Wee nsei ñ wa n bɔ bi inɛ iyi í bɛm wa, nɔ baa inɛ akā ɲɛ kù beem iwoi ñ wa n bɔ. ⁶ Amma ideu ihē iyi ñ sō ɲe ɲɲui í fɔ inɔ ɲɛ kaa kaa, ma irei. ⁷ Do ɲɲu fei, ntɔi ñ wa n sō ɲe, bii ñ koo aranfāani ɲɛi. Aranfāani ɲɛi, domi bii ñ koo an bɛ ɲɛ Woo mua gbugbāu wa, amma bii n kù koo kaa naa bi tu ɲɛ. ⁸ Waati iyi á to wa ɲɲui á nyisi inɛi andunya ɲa iyi à je ilu dulum ɲa, nɔ ku jè inɛ ɲa a mà mii iyi í je dee dee, nɔ ku jè a mà iyi Ilaaɔ á kiiti inɛ ɲa. ⁹ Á nyisi ɲa iyi à je ilu dulum ɲa si na iyi í jè a kù dasim naane. ¹⁰ Á jè á mà mii iyi í je dee dee si na iyi í jè ñ wa n bɔ bi Baaba nɔ i kaa yem má ɲa. ¹¹ Nɔ á jè a mà iyi Ilaaɔ á kiiti inɛ ɲa domi í kiiti Seetam ilaalui andunya tā mɔm.

¹² Ñ nɛ mii nkɔɔ iyi an sō ɲɛ má amma ideu í re ɲɛ titā. ¹³ Waati iyi Hundei ntɔ á to wa, ɲɲui á jè i mà ntɔu fei ɲa. Kaa fɔ ide do yiikoi ɲɲu takae, ide ɲa iyi í gbɔ do iyi à na ku cei á sō ɲɛ. ¹⁴ ɲɲui á jè irim ku nɛ amboe, domi idem nii á gbɔ ku sisi ɲɛ. ¹⁵ Mii iyi Baaba í nɛ fei, tom nii. Ñɔi í ce ñ ni Hundei Ilaaɔu á gbɔ idem ku sisi ɲɛ.

Inɔ ku fɔ á na ku je inɔ didɔ

¹⁶ Jesu í sō ɲa í ni, bii í kɔɔsi keeke i kaa yem má ɲa, nɔ bii í ce sāa má aa yem ɲa. ¹⁷ Ñɔi mɔcɔɛ gɔ ɲa à bee ɲɛ à waa ni, yoomai í je yaasei ideu bɛ. Í ni bii í kɔɔsi keeke a kaa ka ye ɲɲu nɔ bii í ce sāa má aa ka ye ɲɲu. Yoomai í je yaaseɛ. Í ni ɲɲu wa bɔ bi Baai ɲɲu. Yoomai í je yaasei iyi bɛ mɔ má. ¹⁸ To, yoomai í je yaasei bii í kɔɔsi keeke. A kù mà ide mii wa fɔ.

¹⁹ Wee Jesu í mà iyi à waa bi a bee ɲɲu ideu. Ñɔi í ni, to, ñ sō ɲɛ ñ ni bii í kɔɔsi keeke i kaa yem má ɲa, nɔ bii í ce sāa má aa yem ɲa, mà irei. Ideu bei ñ waa bee ɲa? ²⁰ Ntɔ ntɔ ñ wa n sō ɲɛ, aa kpata i weewea ɲa, amma á dɔa inɛi andunya ɲa si. Aa wɛɛ do inɔ kufɔ ɲa, amma inɔ kufɔ ɲɛ á na ku kpaasi inɔ didɔ. ²¹ Bii inaabo í gule wa bi ku bí, í ya nɛ inɔ ku fɔ si na iyi í jè waatii ara kuroei í to wa. Amma bii í bí amau í ya gbeje ara kuroui domi inɔ didɔɛ í ya la do iyi í bí ama si andunya. ²² Beɛbei ɲɛ mɔ ñ wɛɛò inɔ kufɔ si nsei ɲa. Amma an na n ye ɲɛ má, aa wɛɛò inɔ didɔ ɲa, nɔ inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku nya inɔ didɔ ɲɲu.

²³ Bii awaatiu í to wa, i kaa beem nkāma ɲa. Ntɔ ntɔ ñ wa n sō ɲɛi, mii iyi aa tɔɔ Ilaaɔ Baaba do irim ɲa fei á mu ɲɛ. ²⁴ Hee nsei i kù tɔɔ ngɔgɔ do irim ɲa. I tɔɔ, aa ba ɲa ku ba inɔ didɔ ɲɛ ku kɔ.

Jesu í kāmia andunya

²⁵ Ñɔi Jesu í sō ɲa má í ni, ide ɲau ihē fei nsei do mɔndai ñ sō ɲɛ. Amma awaati wa naa, iyi n kaa n sō ɲɛ ide do mɔnda

má. Ide iyi í je idei Baaba an sō ñei sāa sāa do yaaseε. ²⁶ Bii waatiu í to wa, aa tōō Baaba do irim ña. N kaa n sō ñe n ni an tōō na iri ññe má, ²⁷ domi Baaba takae í bi ñe. Í bi ñe si na iyi í jò ññe mō ì bim, nō ì dasi naane ña iyi hai bi tēei ñ naa. ²⁸ Ntōi, hai bi Baabai ñ fita wa ñ naa andunya. Nsei ñ wa n jò andunya ñ wa n bō bi Baam.

²⁹ Nñi mōcōe ña à sōō à ni, to, bebei ì waa fō ide do yaase si na iyi í jò mōnda kù wa si. ³⁰ Nsei à mà iyi ì mà fei ndeε, nō ì mà lasabui idō nwa baa bii a kù beε ide gō. Nñi í jò à dasi naane iyi hai bi Ilaaōi ì naa.

³¹ Nñi Jesu í je ñña í ni, debei ì dasi naane bebei ña? ³² I ce laakai ña. Awaati wa naa nō í to wa tā mōm de, iyi inε ña aa jò ññe fei í fangaa í jò amu akā í bō kpasε ña. Do ññu fei n kù je amu akā, domi Baaba í wεε do amu. ³³ Ide ñau ihē ñ wa n sō ñei ku ba í ne laakai ku sū na anu akā iyi awae ña à ne. Si andunyau ihē aa ye ijuukpā ña, amma í maà mōngō temua ña, domi ñ kāmia andunya tā.

17

Jesu í ce kutōō na irii mōcōe ña

¹ Iyi Jesu í fō beεbe í tā, ññi í wu iju lele í ni, Baaba, awaati í to. Jò irii amu Amaε ku ne amboe ku ba amu mō n jò titεε ku ne amboe, ² nō inε ña iyi ì nam fei n mu ñña kuwεε hai tā si bei ì muum yiiko si inε fei. ³ Kuwεε hai tāui í je inε ña a màε, awō Ilaaō akā ilu ntōu, nō a màm, amu Jesu Kirisi iyi ì be

wau. ⁴ Ñ jò iriε í ne amboe si ilεu ihē, nō ice ña iyi í dasim ku ceu fei ñ coo. ⁵ Baaba, nsei ñ wa n tōōei, jò n ne amboe bi tēε bei ñ tako ñ ne wo hee a maa taka andunya.

⁶ Inε ña iyi ì cica hai si andunya ì nam, ñ jò à màε. Tēei à je wo, nō ì so ña ì nam. À nō à waa jirima ideε. ⁷ Nsei à mà mii iyi ì nam fei, hai bi tēei í naa, ⁸ domi ide ña iyi ì sōm ññui amu mō ñ sō ña, nō à gba ideu. À mà iyi ntō ntō hai bi tēei ñ naa nō à dasi naane iyi awōi ì bεm wa.

⁹ Ñ wa n tōōe na iri ñña. Kù je na irii inei andunya ñai ñ wa n tōōe, amma na inε ña iyi ì nam ñai, domi añai à je tēε. ¹⁰ Mii iyi ñ ne fei tēei, nō mii iyi awō mō ì ne fei tom nii, nō irim í ne amboe na iri ñña. ¹¹ Nsei ñ wa n nyi wa bi tēε. Bii í kōōsi keeke n kaa n maa n wa si andunya má, añai aa maa wa si andunyau. Baaba kumá, degbe ña do gbugbāi iriε iyi ì nam, ku ba a je akā si bei awae à je akā. ¹² Waati iyi ñ wεε do aña ñ degbe ña do gbugbāi iriε, iri iyi ì nam nōu. Ñ degbe ña nō si inō ñña baa inε akā kù ce nfe, bii kù je amai nfeu baasi. Bebei kukōi ideε í kō. ¹³ Nsei ñ wa n nyi wa bi tēε. Ide ñau ihē si andunyau ihēi ñ wa n fōō, ku ba aña mō a kōō inō didō na irim. ¹⁴ Ñ na ña ideε, nō inei andunya ña à cé ña si na iyi í jò a kù je ti andunya, si bei amu mō n kù je ti andunya. ¹⁵ N kù wa n tōōe í nya ña hai si andunya, amma ñ wa n tōōei í degbe ña ku ba Seetam inε

laalɔu ku maà nɔ ɲa. ¹⁶ A kù jɛ ti andunya si bei amu mɔ n kù jɛ ti andunya. ¹⁷ Idei í jɛ ntɔ. Jò ideu ku nya ɲa ikā a jɛ titeɛ. ¹⁸ N̄ be ɲai si andunya si bei awɔ mɔ ì bɛm si andunya. ¹⁹ Na iri ɲai n̄ so aram n̄ nae ku ba aɲa mɔ a jɛ titeɛ mam mam.

²⁰ Kù jɛ aɲa akāi n̄ wa n cea kutɔɔ, amma do inɛ ɲa mɔ iyi aa na a dasim naane na saabui ide ɲa. ²¹ N̄ wa n tɔɔei aɲa fei a jɛ akā. Si bei awɔ Baaba ì wa sim, nɔ amu mɔ n̄ wa siɛ, jò a jɛ akā si wa ku ba inɛi andunya ɲa a dasi naane iyi awɔi ì bɛm wa. ²² Amboeɛ iyi ì jò inɛ ɲa à yɛ sim, ɲɲui n̄ jò à waa yɛ si aɲa mɔ ku ba aɲa mɔ a jɛ akā bei awaɛ à jɛ akā. ²³ Jò n wa si ɲa nɔ awɔ mɔ ì wa sim ku ba a jɛ akā mam mam, nɔ inɛi andunya ɲa a mà iyi awɔi ì bɛm wa nɔ ì bi ɲai bei ì bim.

²⁴ Baaba, n̄ bi inɛ ɲa iyi ì nam a maa wa bi tom bii an wa, ku ba a yɛ amboem, amboe iyi ì muum. Ì muum amboeui si na iyi í jò ì bim hai waati iyi a kù taka andunya. ²⁵ Baaba awɔ iyi ì jɛ dee dee, baa do iyi inɛi andunya ɲa a kù màɛ, amu n̄ màɛ, nɔ inɛ ihɛ ɲa mɔ à mà iyi awɔi ì bɛm wa. ²⁶ N̄ jò à màɛ, nɔ an kɔɔ ɲa si kumàɛ má ku ba kubi iyi ì bim ku wa si ɲa, nɔ amu mɔ n wa si ɲa.

18

À mu Jesu

(Cɔ Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Luku 22:47-53)

¹ Iyi Jesu í ce kutɔɔɛ í tã, ɲɔi í fita, ɲɲu do mɔcɔɛ ɲa à

bɔ lambo gɔ iyi í wa icei ido iyi à ya kpe Sedorɔɔ. ɲɔi í lɔ bɛ, ɲɲu do mɔcɔɛ ɲa. ² Wee Zudasi inɛ iyi á zambaɛu mɔ í mà inyau, domi aɲaɔ ɲa à ya koo bɛ isɛ fɛɛfelo. ³ ɲɔi í jò Zudasi í bɔ bɛ do sooge ɲa do woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɲa iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do Farisi ɲau à bɛ wau. À waa mu j̄nɛi igũ ɲa do fitila ɲa do ina jugula ɲa. ⁴ Jesu í bei wa mà mii ɲa iyi á ba ɲɲu fei. Iyi à to wa ɲɔi í sɛkɛɛ si ɲa í bee ɲa í ni, yooi ì waa dɛ ɲa. ⁵ ɲɔi à jɛaa à ni, Jesu inɛi Nazaretiui à waa dɛdɛ. ɲɔi Jesu í ni, amui ihɛ mɛɛ.

Wee Zudasi inɛ iyi á zambaɛu, wa leekɪ bɛ aɲaɔ ɲa aɲɔ. ⁶ Iyi Jesu í jɛ ɲa í ni, amui ihɛ, ɲɔi aɲa fei à sɛkɛɛ do anyi à koo à cuku ilɛ. ⁷ ɲɔi Jesu í bee ɲa má í ni, yooi ì waa dɛ ɲa. ɲɔi à ni, Jesu inɛi Nazaretiui à waa dɛdɛ. ⁸ Nɔ Jesu í ni, n̄ sɔ ɲɛ tã n̄ ni amui ihɛ. To, bii amui ì waa dɛdɛ ɲa ì jò inɛ ɲa iyi à gbeu a nɛ.

⁹ Bɛɛbei ide iyi í tako í fɔu í kɔ iyi í ni, Baaba, inɛ ɲa iyi ì nam fei baa inɛ akā ɲa kù ce nfe. ¹⁰ Wee Simɔɔ Piɛɛ í nɛ taakuba. ɲɔi í yɔɔ í cafeɔ it̄ ɲɛi woo ce icei woo wee n̄lɔi Ilaaɔu. Irii woo ce iceui Malikusu. ¹¹ Amma Jesu í sɔ Piɛɛ í ni, sindo taakubaɛ si ankɔɔɛ. Ì waa tamaa n kaa n temuaɔ ijuukpã iyi Baaba í jilɛem nii?

À bɔɔ Jesu si wajui Ani

¹² ɲɔi sooge ɲa do inɛ ngbo ɲa do Zuifu woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɲau à mu Jesu à

dūu. ¹³ Nō à tako à bòðe bi Ani titā. Wee Aniu wa je baai aboi Kaifu, iyi í je woo wee nlai Ilaaḏ si adḏ nḡu. ¹⁴ Nō Kaifu í sḓ Zuifu kpaasie ḡau ideu ihē wo í ni, aranfāani nwai ine akā ku ku si agbei dimi nwa.

Piēe í jã í ni nḡu kù je mḓcɔi Jesu

(Cḓ Matie 26:69-70; Maaku 14:66-68; Luku 22:55-57)

¹⁵ Waati iyi à mu Jesu à waa nee ḡoi Simḓḓ Piēe do mḓcḓ mmu ḡḓ à waa tooe. Wee woo wee nlai Ilaaḏu í mà mḓcḓ ine nḡu, ḡoi í jḓ mḓcḓu í ba í too Jesu í lḓḓ bantumai kpasēi woo wee nlau. ¹⁶ Amma Piēe í gbe waduude ande koofa be. Nō mḓcḓ iyi woo wee nlau í màu, í fita wa í naa í ba mudēe iyi wa degbe koofau ide ku fḓ, nḓ í jḓ Piēe í lḓ. ¹⁷ Nō mudēeu í bee Piēe í ni, kù je awḓ mḓ ine akāi mḓcḓi mḓkḓui ya. Nḓoi Piēe í ni, aawo, kù je amu.

¹⁸ Si bei tūtū wa ceu, ḡoi woo ce ice ḡa do woo degbe kpasēi Ilaaḏ ḡau à leekī kḓkḓi ina nyenyē à waa nyia. Nō Piēe mḓ í koo wa nyia bi tu ḡa be aḡ.

Woo wee nlau í bee Jesu ide
(Cḓ Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Luku 22:66-71)

¹⁹ Nḓoi woo wee nlai Ilaaḏu í bee Jesu idei mḓcḓe ḡa do yaasei cio iyi wa kḓ si. ²⁰ Nḓoi Jesu í jεaa í ni, ideu si bantumai ḡ sḓ ine fei. Ḋ ya n kḓ ine ḡa si ciom nii ile bii à ya ce kutḓḓḓ ḡa do si kpasēi Ilaaḏ, bii Zuifu ḡa fei à ya tḓḓḓ. N kù fḓ ide kāma si asii. ²¹ Na mii í ce ì waa beem ide. Ine ḡa iyi à

ḡbḓ idem, bee aḡa taka nḡa iyi ḡ sḓ ḡa, aḡai aa mà mii iyi ḡ fḓ.

²² Iyi Jesu í fḓ beεbe, ḡoi ine akāi woo degbe kpasēi Ilaaḏ ḡau í sambalae í ni, woo wee nlaui ì waa jεaa ide nfe nfe beεbe? ²³ Nḓoi Jesu í jεaa í ni, bii ide laalḓi ḡ fḓ, fḓḓ ine fei ku ḡbḓ. Amma bii í je ide jiida mḓi ḡ fḓ, na mii í ce ì waa sambalam.

²⁴ Nō Ani í jḓ à dūu à bòðe bi Kaifu, woo wee nlau.

Piēe í jã má í ni nḡu ku mà Jesu

(Cḓ Matie 26:71-75; Maaku 14:69-71; Luku 22:58-62)

²⁵ Waati iyi Simḓḓ Piēe í wa be wa nyia inau ḡoi à beee à ni, kù je awḓ mḓ ine akāi mḓcḓi mḓkḓui ya. Nḓoi Piēe í jã í ni, aawo, kù je amu. ²⁶ Wee woo ce ice akāi woo wee nlai Ilaaḏu í wa be. Wa je nyaanzei ine iyi Piēe í bu itḡeu. Iyi í ye Piēe ḡoi í beee í ni, n kù yeε inḡḓ lambo bei? ²⁷ Amma Piēe í jã má í ni, aawo. Gbakā ḡoi ajeε wa kḓ.

À bḓḓ Jesu si wajui Pilati
(Cḓ Matie 17:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Luku 23:1-5)

²⁸ Hai bi Kaifu be, ine ngboi Zuifu ḡau à bḓḓ Jesu bi ku ki-itii ilu ilēu bii Pilati í wa. Wee daadaakḓi. Aḡa taka nḡa a kù lḓ ile bi ku ce kiituu ku ba aḡa a maà na a je ilu riisi ḡa. A kù bi a je ilu riisi domi à waa bi a ba a je ijei jingauu Iku ku kua. ²⁹ Nḡui í jḓ Pilati í fita wa í naa í ba ḡa í bee ḡa í ni, taale yoomai ì ye si mḓkḓu ḡa. ³⁰ Nḓoi à ni, bii kù ce laalḓ, a kaa ka dae si awḓ. ³¹ Nḓoi Pilati í sḓ ḡa í ni, inḡe taka nḡe i kooe i koo i kiiti

do wooda n̄ɛ. Amma à ni, īn̄ɛ in̄ɛi Romu n̄a i kù na wa kp̄āa iyi aa ka kp̄aò aman̄ɛ n̄a.

³² B̄ɛɛb̄ɛi idēi Jesu í ce ku nyisiò dimii iku iyi á ku. ³³ N̄ɔi Pilati í l̄ɔ ile bi ku ce kiitiu má í kpe Jesu í beɛ́ í ni, aw̄ɔi ì j̄ɛ ilaalui Zuifu n̄a? ³⁴ N̄ɔi Jesu í ni, in̄ɛ ɔ̄i í s̄ɔɛ b̄ɛɛb̄ɛ de, mà ì n̄ɔ ì waa beei. ³⁵ Amma Pilati í ni, amuu Zuifui ñ b̄ɛi ñ mà? Dimīɛ n̄a do in̄ɛ ngboi woo weei Ilaāɔ n̄ai à muɛ à daam si aw̄ɔ. Mii ì ce. ³⁶ N̄ɔi Jesu í j̄ɛaa í ni, bommam kù j̄ɛ ti andunya. Bii í j̄ɛ ti andunyai, woo ce icem n̄a aa ja, a kaa j̄ɛ a mum a na in̄ɛ ngboi Zuifu n̄au. Amma bommam kù j̄ɛ ti andunya ih̄ɛ. ³⁷ N̄ɔi Pilati í beɛ́ í ni, debei, aw̄ɔu ilaalui? N̄ɔi Jesu í j̄ɛaa í ni, aw̄ɔi ì f̄ɔ b̄ɛɛb̄ɛ. Ñ naai si andunya, à b̄im̄ nii n̄ j̄ɛ s̄ɛɛdai nt̄ɔ. In̄ɛ iyi í j̄ɛ ti nt̄ɔ fei á gb̄ɔ idem. ³⁸ N̄ɔ Pilati í beɛ́ í ni, dimii mii m̄ɔm̄ nii à ya kpe nt̄ɔ.

À ȳɛ taalei Jesu a ba a kp̄aa

(C̄ɔ Matie 27:15-31; Maaku 15:6-20; Luku 23:13-25)

Si anyii ide n̄au n̄ɔi Pilati í fita má í b̄ɔ bi Zuifu n̄au. Í s̄ɔ n̄a í ni, amu n̄ kù ȳɛ taale k̄ama si m̄ɔk̄ɔu. ³⁹ Amma si b̄ɛi à n̄ɛ d̄ɔɔn̄ɛɛ, an̄ j̄ò n̄ɛ in̄ɛi piis̄ɔ̄ ak̄a si j̄inḡaūi Iku ku kua. Ì bi n̄ j̄ò n̄ɛ ilaalui Zuifu n̄au? ⁴⁰ N̄ɔi ān̄a fei à wasi ku d̄ɔ̄ anu do gbugb̄a à waa ni ān̄a a kù bi m̄ɔk̄ɔu b̄ɛ. À waa ni Barabasii ān̄a à bi. Wee Barabasiu í ya ce ilei.

19

¹ N̄ɔi Pilati í j̄ò à c̄a Jesu do kp̄ɔt̄ɔ̄. ² N̄ɔi sooge n̄a à ba

fulai aḡũ à daa Jesu si iriɛ, n̄ɔ à daa si kumboo nkpa ɔ̄ má à waa yaakoɛò. ³ N̄ɔi à ya s̄ɛk̄ɛɛ siɛ wa à naa a maa c̄oo f̄ɔ̄ a maa ni, f̄ɔ̄ ilaalui Zuifu n̄a. N̄ɔ a maa sambalae.

⁴ N̄ɔi Pilati í fita wa ma í s̄ɔ zamaau í ni, wee an̄ fitaò n̄ɛ m̄ɔk̄ɔu wa ku ba i mà n̄a iyi n̄ kù ȳɛ siɛ kurara ɔ̄. ⁵ N̄ɔi í fitaò Jesu wa do fulai aḡũu do kumboo nkpaɛ. N̄ɔi Pilati í s̄ɔ n̄a í ni, m̄ɔk̄ɔu wee. ⁶ Iyi in̄ɛ ngboi woo weei Ilaāɔ n̄au do woo degbe kpas̄ɛi Ilaāɔ n̄au à ȳɔ̄ n̄ɔi à wasi ku la à waa ni, kpakpaɛ si j̄li. N̄ɔi Pilati í s̄ɔ n̄a í ni, īn̄ɛ taka n̄ɛ, i gba i kpakpaɛ si j̄li ku gaau. Amma amu n̄ kù ȳɛ siɛ taale ɔ̄. ⁷ N̄ɔi Zuifu n̄au à s̄ɔ̄ à ni ān̄a à n̄ɛ wooda ɔ̄, n̄ɔ si woodai ān̄au í gbe de a kpaai domi wa ni n̄n̄uu amai Ilaāɔi.

⁸ Iyi Pilati í gb̄ɔ ideu, n̄ɔi í muu má hee í caa. ⁹ N̄ɔi í b̄ɔò Jesu bi ku ce kiitiu má í koo í beɛ́ í ni, hai iwoi ì waa naa nt̄ɔ nt̄ɔ. Amma Jesu kù j̄ɛaa m̄ɔm̄. ¹⁰ N̄ɔi Pilati í beɛ́ í ni, baa amu takam i kaa bam ide ku f̄ɔ? I kù mà iyi ñ n̄ɛ kp̄āa n̄ j̄òɛ, n̄ɔ ñ n̄ɛ kp̄āa má n̄ kpakpaɛ si j̄li ku gaui? ¹¹ N̄ɔi Jesu í j̄ɛaa í ni, i kaa n̄ɛ gbugb̄a k̄ama sim, bii kù j̄ɛ Ilaāɔi í naɛ wa. N̄n̄ui í j̄ò in̄ɛ iyi í dasim si aw̄ɔɛ, dulum d̄ɛɛ í re baa t̄ɛɛ. ¹² Iyi Pilati í gb̄ɔ b̄ɛɛb̄ɛ, n̄ɔi wa ce kookaai ku ba ku j̄ò. Amma Zuifu n̄au à d̄ɔ̄ anu à waa ni, bii ì j̄ò m̄ɔk̄ɔu b̄ɛ, i kù j̄ɛ kpaasii ilaalui n̄lai Romu má. In̄ɛ iyi í ce araɛ ilaalui fei m̄b̄ɛi ilaalui n̄lai Romuui í baa í j̄ɛ.

¹³ Iyi Pilati í gb̄ɔ ideu, n̄ɔi í

jò à fitaò Jesu nò í buba si kitāi woo kiitiu iyi í wa inya bii à ya kpe Tintim ndii kuta. Amma do fee Ebεε, Gabatai à ya kpe inyau. ¹⁴Wee à wa si ajò iyi bii iju í má á je ajò kusími. Ajò kusímiu aiei á sinti, nò inε ηa à wasi ku ce sòlui jingau iku ku kuau. Nò waati bεεbε zakai dasāi. Nò Pilati í sō Zuifu ηau í ni, ilaalu nηε wee. ¹⁵Amma à wasi ku dō anu à waa ni, kpaā. Kpakpae si jii ku gaau. Nò Pilati í bee ηa í ni, beirei í ce í bi n kpakpa ilaalu nηε si jii ku gaau. Nò inε ngboi woo weei Ilaaō ηau à jeaa à ni, a kù ne ilaalu mmu gò bii kù je ilaalu nlai Romu. ¹⁶Nò Pilati í da nηa Jesu si awò ku ba a kpakpae si jii ku gaau.

*À kpakpa Jesu si jii ku gaau
(Cò Matie 27:32-44; Maaku
15:21-32; Luku 23:26-43)*

Nò à mu Jesu à neò. ¹⁷Nò à kāa Jesu jii ku gaauu í so í fitaò hai inò ilu í bòò hee inya iyi à ya kpe inyai kokoi iri. Do feei Ebεε, Gògòtai à ya kpe inyau. ¹⁸Bei à kpakpae si jii ku gaauu. Nò à kpakpa inεmòkò minji gò ηa be má, inε akā do awò cangae, inε akā mò do awò nηε nò Jesu í wa anini nηa.

¹⁹Nò Pilati í jò à kò ide gò si jii gò à masi antai jii ku gaauu. Kukòu í ni, Jesu inei Nazareti, ilaalui Zuifu ηa. ²⁰Zuifu nkpò í ka kukòu domi inyau kù jìò inò ilu. Nò à kòò do feei Ebεε do Latēε do Gereki. ²¹Nò inε ngboi woo weei Ilaaō ηau à sō Pilati à ni, maà ti í kò í ni, ilaalui Zuifu ηa, amma kò í ni, í ni nηu í je Ilaalui Zuifu ηa.

²²Nò Pilati í ni, iyi nò kò tā nò kòò.

²³Iyi sooge ηau à kpakpa Jesu à tā ηòí à so jaaεε ηa à kpōò ikò mεε, sooge fei í so ikò akā akā. Nò à so ibò sisòeu má. Ibòu kù ne agbei ku sò domi à wōòí hai lele hee ku bò ilε. Iyi à so ibòu ²⁴ηòí à ni, ka maà ga ibòu, amma ka ta si kpaasa ka cò ti inε iyi á je. Nò bεεbei à ce. Bεεbei kukòí idei Ilaaō í kò tengi bii í ni, aηa duusō à kpē jaaem ηa. Nò à ta si ibò nlam kpaasa.

²⁵Wee iyei Jesu do ifòí iyeε, do Maari aboi Kopa, do Maari inei Madala, à waa leekí bi jii ku gaui Jesu. ²⁶Nò Jesu í ye iyeε be, do mòcò iyi í biu à waa leekí kòkòí nje, nò í sō iyeε í ni, abooyi, inε ihēi í baa í je bei amaε. ²⁷Nò í sō mòcòu í ni, abou ihē bei iyeεi í baa í je. Hai ajò nηui mòcòu í gbāa í bòòε kpašēε wa woo.

*Waati iyi Jesu í ku
(Cò Matie 27:45-56; Maaku
15:33-41; Luku 23:44-49)*

²⁸Si anyii nηu, si bei Jesu í mà iyi bebei fei ndεε í kpa iri mbε, ηòí í ni, agbe wa kpam. Í fò bεεbei ku ba kukòí idei Ilaaō ku kò. ²⁹Wee caka gò í wa be í ne atē kukā bam bam. Nòí à ðí kanya si amaawòí jii gò à sòsi atē kukāu à waa too si geleí Jesu. ³⁰Iyi Jesu í tie atē kukāu ηòí í ni, nò kpa irii icem nii mbε. Nò í kòmba irie í ku.

*À gū Jesu kaka si kpakpaa
cingae*

³¹Si bei à wa si sòlui ajòí kusímiu, Zuifu ηau a kù waa bi ajòu ku to wa ku ba iku

ηαυ si j̄i ηαυ βε, domi aj̄ou aj̄o nla ḡoi. N̄ηui í j̄ò à koo à t̄ò Pilati ku j̄ò a ce kut̄ei in̄e ηa iyi à kpakpa ηαυ, n̄o a nya ηa hai βε. ³² Na η̄oi í ce sooge ηαυ à ce kut̄ei in̄e sinteu do in̄e minjisiau, aηa iyi à kpakpa do Jesu aj̄ou. ³³ Amma waati iyi à to bi Jesu, à ba í ku t̄ā, n̄o a kù ce kut̄ε má. ³⁴ Amma in̄e ak̄ai sooge ηαυ í ḡū kpakpaa cingae do kaka, η̄oi gbak̄ā n̄je do in̄yi wa j̄o wa. ³⁵ Amu Zāa n̄ ye iyi βε fei, n̄o n̄ wa n̄ j̄ea in̄e ηa s̄εdaε, s̄εdam n̄ou nt̄oi. N̄ mà kam kam iyi nt̄oi n̄ wa n̄ f̄o, n̄o n̄ wa n̄ f̄oi ku ba in̄e m̄o i dasi naane ηa. ³⁶ A kù ce kut̄ε ηa n̄o iyi βε í cei ku ba kuk̄oi idei Ilaās̄ ku k̄ō iyi í ni, baa k̄ūkū ak̄āε kaa l̄εge. ³⁷ N̄o kuk̄oi idei Ilaās̄ í ni má, aa c̄o in̄e iyi aηa taka n̄ηa à ḡūu.

À dasi ikui Jesu bale

(C̄o Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Luku 23:50-56)

³⁸ Si anyii n̄ηu, Zozefu in̄ei Arimateeu í koo í t̄ò Pilati ku j̄ò n̄ηu ku nya ikui Jesu. Wee Zozefu m̄o m̄oc̄oi Jesui, amma si asiii, domi wa ce n̄joi in̄e ngboi Zuifu ηa. N̄o Pilati í j̄εaa si. Na η̄oi í j̄ò Zozefu í koo í nya ikui Jesuu. ³⁹ Nikodemu iyi í b̄o bi Jesu id̄ū ḡo wo, í si Zozefu. N̄o wa mu tulare dimi ik̄ā ik̄ā minji, ak̄ā mirui à ya kpoo, ak̄ā m̄o aloε. Kuwoε í to zakai kilo kuntaa. ⁴⁰ In̄e minji ηαυ à so ikui Jesu à woo do j̄aaε f̄ūf̄ū ḡo ηa n̄o à f̄āsi tulareu. Si d̄ōnei Zuifu ηa βεεbei à ya ce bii à waa si iku. ⁴¹ Lambo ḡo í wa tengi bii à kpakpa Jesu si j̄i n̄ou. Si in̄o

lambou à gbe isai kuta ḡo βε kù kp̄ε tit̄ā, n̄o a kù si in̄e ḡo si βε. ⁴² Bei à koo à si Jesu si na iyi í j̄ò tengi βε kù j̄i, n̄o à bi a suu gb̄āa gb̄āa hee aj̄oi kus̄imiu ku maa to wa.

20

Bale ngbe

(C̄o Matie 28:1-8; Maaku 16:1-8; Luku 24:1-12)

¹ Aj̄o amaazuma daadaako waati iyi iju kù má s̄āa s̄āa, η̄oi Maari in̄ei Madalau í b̄o bi baleu. N̄o í ba wee à tale kut̄au hai and̄ε baleu. ² N̄oi í sei í b̄o bi Sim̄o Piεε do bi m̄oc̄o iyi Jesu í bi j̄iidau, í s̄ō ηa í ni, à nya ikui Laf̄εε hai in̄o bale n̄o a kù mà bii à dasi.

³ N̄oi Piεε do m̄oc̄ou à fita à b̄o bi baleu. ⁴ Aηa minji fei à sei aj̄o, amma m̄oc̄ou í sei í cua Piεε, n̄ηui í tako í to bi baleu. ⁵ N̄o í bate í nante si baleu, n̄o í ye j̄aaε ηαυ wa j̄ile, amma kù l̄o. ⁶ N̄oi Sim̄o Piεε wa baa do anyi. Iyi í to wa n̄o í l̄o in̄o baleu. N̄o í ye j̄aaε ηαυ wa j̄ile, ⁷ do mango iyi à tako à d̄iō iriεu. Amma mangou kù waa j̄ile inya ak̄ā do j̄aaε ηαυ, wa woi ikpa ak̄ā. ⁸ N̄oi m̄oc̄o iyi í tako í to bi baleu, n̄ηu m̄o í l̄o. Iyi í ye mii ηαυ n̄o í dasi naane. ⁹ M̄oc̄o ηαυ a kù tako a kù gb̄o yaasei kuk̄oi idei Ilaās̄ wo iyi í ni kù n̄ε bei á ce iyi Jesu kù j̄i hai si bale. ¹⁰ N̄oi m̄oc̄o ηαυ à sinda à b̄o kpas̄ē.

Jesu í tusea Maari in̄ei Madalau araε

(C̄o Matie 28:9-10; Maaku 16:9-11)

¹¹ Amma Maari wa leek̄i waduude k̄ok̄oi baleu wa

kpata. Si bei wa kpatau ηοι í bate í nante ino baleu. ¹² Nɔ í ye amaleka minji gɔ ηa à waa dasi nyau fufu à waa buba tengi bii ikui Jesu wa sũ wo, ine akã ikpa iri, ine akã mɔ ikpa kutε. ¹³ Nɔ à beεε à ni, abooyi, na mii í ce ì waa kpata. Nɔi í je nηa í ni, à so ikui Lafεem hai ihεi nɔ n kũ mà bii à dasie.

¹⁴ Iyi í fɔ beεbe í tā, ηοι í sinda nɔ í ye Jesu wa leekí be. Amma kũ mà mà Jesui. ¹⁵ Nɔi Jesu í beεε í ni, abooyi, na mii í ce ì waa kpata. Yooi ì waa δε. Nɔi Maari í tamaa bei woo degbe lamboui. Nɔi í sɔɔ í ni, mɔkɔɔyi, bii awɔi ì soo, sɔm bii ì jilɔɔ n koo n soo. ¹⁶ Nɔi Jesu í ni, Maari. Nɔi Maari í sinda sie í sɔɔ do feei Ebeε í ni, Rabuni, waatɔ Mεetu.

¹⁷ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, jɔm, maà lum, domi n kũ bɔ lele bi Baam titã. Amma bɔ bi mɔcɔm ηa, sɔ ηa í ni ñ wa n bɔ bi Ilaaɔ. Nηui í je baam, nɔ í je baai inje mɔ.

¹⁸ Nɔi Maari inei Madalau í koo í sɔ mɔcɔ ηau í ni nηu í ye Lafεε. Nɔ wa sisi nηa ide iyi Jesu í sɔɔ.

*Jesu í tusεa mɔcɔε ηa araε
(Cɔ Matie 28:16-20; Maaku
16:14-18; Luku 24:36-49)*

¹⁹ Ajɔ amaazumau iyi ale í le ηοι mɔcɔ ηau à tɔtɔ si ile gɔ nɔ à sɔkɔ gambou domi à waa ce njoι ine ngboι Zuifu ηau. Nɔi Jesu í faata wa í leekí si anini nηa. Nɔ í sɔ ηa í ni, laakai ku sũ ku wεε nηε.

²⁰ Iyi í sɔ ηa beεbe í tā ηοι í nyisi ηa awɔε ηa do kpakpaa cingaεu. Nɔ inɔi mɔcɔ ηau í dɔ

iyi à ye Lafεε. ²¹ Nɔi Jesu í sɔ ηa má í ni, laakai ku sũ ku wεε nηε. Si bei Baaba í bεm wa, beεbe mɔi amu mɔ ñ be ηε.

²² Iyi í fɔ beεbe í tā ηοι í fufu ηa í ni, i gba Hundei Ilaaɔ ηa. ²³ Inε iyi ì kpa ideι dulum δεε ηa, Ilaaɔ mɔ á kpaai. Inε mɔ iyi ì ni dulum ndεε í je ideι irie ηa, lafεε á maa wεεð ndεei.

Jesu do Tomaa

²⁴ Wee Tomaa inε akã mɔcɔ maateεji ηa iyi à ya kpe Sikàu kũ wa ino nηa si waati iyi Jesu í naa si ηau. ²⁵ Nɔi mɔcɔ ηa iyi à gbeu à sɔɔ à ni, à ye Lafεε. Amma Tomaa í sɔ ηa í ni, nɔ n kũ ye agbei ponti ηau si awɔε ηa nɔ n kũ dasi amaawɔm si agbei pontiu nɔ n kũ dasi awɔm si dalai jujui kpakpaa cingaεu n kaa n dasi naane pai.

²⁶ Zakai azuma akã má à tɔtɔ má si ino ile. Tomaa í wa ino nηa. Nɔ à cimbo gambo ηa. Amma Jesu í faata si anini nηa wa má nɔ í ni, laakai ku sũ ku wεε nηε. ²⁷ Nɔ í sɔ Tomaa í ni, cɔ awɔm ηa nɔ ì dasi amaawɔε si be. Naad awɔε wa má ì luð cingaam. Jɔ sika sikau be, dasi naane. ²⁸ Nɔi Tomaa í jεaa í ni, awɔi ì je Aɔ Lafεem. ²⁹ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, debei ì dasi naane si na iyi í jɔ ì yem, ma irei. Ilu ino didɔ ηai inε ηa iyi a kũ yem nɔ do nηu fei à dasi naane.

Mii iyi í jɔ à kɔ tiau ihε

³⁰ Maamaake nkpɔi Jesu í ce má si wajui mɔcɔε ηa iyi a kũ kɔ si tiau ihε. ³¹ Amma ide iyi ihε ηai à kɔ ku ba ì dasi naane ηa iyi Jesui í je Kirisi Amai Ilaaɔ ku ba naane iyi ì

dasiε ηαυ ku jò i ba kuwεε hai tã ηα.

21

Jesu í tusea mɔcɔ mεεje gɔ ηα arae

¹ Si anyii nηu, Jesu í nyisi arae bi mɔcεe gɔ ηα má kəkəi tenku iyi à ya kpe Tiberia. Do yaase bei í nyisiò arae wee.

² Simɔɔ Piεε do Tomaa iyi à ya kpe Sikàu do Natanieli inei Kanà si ilei Galilee do amai Zebedee ηα do mɔcɔ minji mmu gɔ ηα má, aηa fei à wa inya akā be. ³ Nɔi Simɔɔ Piεε í sɔ ηα í ni, ñ wa n bɔ cɔcɔ. Nɔ à ni, aa ka sie.

Nɔ à fita gbakā à lɔ akəi inyi gɔ idū à ne. Amma idū ajɔ nηu a kù mu nkāma. ⁴ Iyi iju wa bɔ ku má, ηɔi à ye Jesu wa leekɪ itii tenkuu be, amma a kù mà mà nηui. ⁵ Nɔi Jesu í bee ηα í ni, ñε awaasū ηαu be, i kù mu nkāma ηα de. Nɔi à ni, aawo. ⁶ Nɔi í sɔ ηα í ni, i dasi taaɔ nηε inɔ inyi do ikpa awɔ njei akəi inyi, aa mu cεε ηα. Nɔ à sɔ taaɔ nηa inɔ inyi nɔ à mu cεε hee à mɔngɔ ku faa wa. ⁷ Mɔcɔ iyi Jesu í bi jiidau í sɔ Piεε í ni, Lafεε mbe.

Iyi Simɔɔ Piεε í gbɔ iyi Lafεei, ηɔi í dasi ibɔe domi basli í wεε wo. Nɔ í dasi inyi wa bɔ bi tεε. ⁸ Amma mɔcɔ ηα iyi à gbeu à to wa ice do akəi inyi, à waa fa taaɔ nηa iyi í kɔ do cεεu. Kujl nηa do ice kù re mεetu cɔ. ⁹ Iyi à kita wa ile nɔ à ye ina nyenyε gɔ be cεε wa banda si, nɔ pεε wa jile be. ¹⁰ Nɔi Jesu í sɔ ηα í ni, i naaɔ cεε gɔ ηα iyi í mu wa nsei u ηα.

¹¹ Nɔ Simɔɔ Piεε í koo í lɔ akəi inyi nɔ í fa taaou wa ile. Taaou í kɔ do cεε nla ηα. Kukpɔ nηa í to cɔ do ciitaa do mεeta. Do iyi í kpɔ beεbe fei taaou kù ga. ¹² Nɔi Jesu í sɔ ηα í ni, i naa í nya sɔnda ηα. Nɔ baa mɔcɔ akā kù je ku beε ku ni, awɔi yoo, domi à mà iyi Lafεei. ¹³ Nɔi Jesu í koo í so pεeu do cεεu í na ηα.

¹⁴ Ise gbεetasiaei mbe bei iyi Jesu í nyisi mɔcεe ηα arae hai waati iyi í jl hai si bale.

Jesu do Piεε

¹⁵ Iyi à nya sɔnda à tã ηɔi Jesu í bee Simɔɔ Piεε í ni, Simɔɔ amai Zāa, ì bim í re inε ihɔ ηα? Nɔ Piεε í jeaa í ni, oo Lafεε. Ì mà iyi ñ biε. Nɔi Jesu í sɔ ì ni, gbɔa ama angudām ηα. ¹⁶ Nɔ í beεe má ise gbεejisia í ni, Simɔɔ amai Zāa, ì bim? Nɔ Piεε í jeaa í ni, oo Lafεε. Ì mà iyi ñ biε. Nɔi Jesu í sɔ ì ni, gbā angudām ηα. ¹⁷ Nɔ í sisi í beεe má ise gbεetasia í ni, Simɔɔ amai Zāa, ì bim? Nɔ inɔi Piεε í fɔ do si bei í beεe ise gbεetasia í ni, ì bim? Nɔi Piεε í jeaa í ni, Lafεε, ì mà fei ndεε, ì mà kam kam iyi ñ biε. Nɔ Jesu í sɔ ì ni, to, gbā angudām ηα. ¹⁸ Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔei, waati iyi ì wεε awaasū ì ya dia arae wondo nɔ ì bɔ bii ì bi. Amma bii ì naa ì gbɔ, aa te ikpaei nɔ inε gɔ ku die nɔ ku bɔɔe bii ì kù bi. ¹⁹ Do ideu bei Jesu í fɔ yaase bei Piεε á na ku ku ku nyisiò amboei llaaɔ. Iyi í fɔ beεbe í tã nɔ í sɔ ì ni, toom wa.

Jesu do mɔcɔ iyi í bi jiidau

²⁰ Nɔi Piεε í sinda, nɔ í ye mɔcɔ iyi Jesu í bi jiidau wa naa

do anyi n̄a. M̄ɔɔu n̄ui í tako í gbesi ḡend̄ei Jesu waati iyi à waa j̄e í beee í ni, Laf̄ē, yooi á zambāu. ²¹Iyi Pīee í ye m̄ɔɔu n̄oi í bee Jesu í ni, Laf̄ē, m̄ɔk̄ou ih̄ē m̄o ni, beirei ti n̄u m̄o á ye. ²²N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, baa bii n̄ bi n̄ j̄ò ku maa w̄ee hee n̄ koo n̄ nyiò wa mái, iwoi í ye. Aw̄o de, toom wa. ²³N̄oi laabaau iudu í fangaa si in̄oi woo dasi Jesu naane n̄au à be ni m̄ɔɔu kaa ku. Amma Jesu k̄u ni kaa ku, n̄u de í ni, baa bii n̄ bi n̄ j̄ò ku maa w̄ee hee n̄ koo n̄ nyiò wa mái, iwoi í ye.

²⁴M̄ɔɔo iyi Jesu wa f̄āu amu Z̄āai. N̄o amu takam nii n̄ wa n̄ j̄e s̄eēd̄ai ide n̄au, amu iyi n̄ k̄o tiāu ih̄ē, à n̄o à mà iyi s̄eēdam í j̄e nt̄o.

Iri kukpai tiāu

²⁵Mii n̄kp̄o n̄kp̄o í w̄ee má iyi Jesu í ce. Bii í j̄e à k̄o fei nd̄ee ak̄ā ak̄ā, n̄ k̄u tamaa mà andunyāu ih̄ē á to ine n̄a a ba bii aa j̄ile tiāu n̄a iyi aa k̄o n̄au fei.

Icɛi Woo Bɛ Nɔ

*À cea Woo bɛ ɲau kuwāi
Hundeɪ Ilaaɔ*

¹ Baakɔɔm, Teofili,

Si tia sintem n̄ kɔ mii iyi Jesu í ce do cio iyi í ya maa kɔa inɛ ɲa si fei hai sinteɛ, ² hee í koo í to ajɔ iyi Ilaaɔ í soo lele. Hee ku maa nɛ, inɛ ɲa iyi í cica wo à je woo bɛ ɲau, í ba ɲa ide ku fɔ do gbugbāi Hundeɪ Ilaaɔ í sɔ ɲa bei aa ce. ³ Si anyii ikue í nyisi ɲa arae si afei ajɔ ciiji isɛ fɛɛfelo ku je ɲɲa sɛɛda iyi kù nɛ sika sika iyi ɲɲu í wɛɛ. À yɔɔ nɔ í ce ɲɲa faajii bommai Ilaaɔ. ⁴ Ajɔ ɲɲu gɔ, si bei Jesu do mɔcɔɛ ɲa à wa inya akā í sɔ ɲa í ni, i maà tekɪ hai Zeruzalɛmu ɲa, amma i degbe amua iyi Ilaaɔ Baaba í wāɔ ɲɛu, amua iyi n̄ tako n̄ sɔ ɲɛ ideɛu. ⁵ Zāa ɲɲu, inyii í dasi ɲɛ wo, amma si ajɔ minjiu ihɛ aa da ɲɲɛ si Hundeɪ Ilaaɔ.

Jesu í nyi lelei Aɔ

⁶ N̄ɔi woo bɛ ɲa iyi aɲaɔ Jesu ɲa à wa inya akāu à beɛɛ à ni, Lafɛɛ, bebei aa teese i jilɛ bommai Izireli? ⁷ N̄ɔi Jesu í je ɲɲa í ni, kù je baa ɲɲɛ i mà ajɔu walakɔ i mà yaase bei mii ɲau bɛ á na ku ce ɲa. Ilaaɔ Baabai í jilɛ iyi bɛ ɲa do yiikoɛ. ⁸ Amma aa ba gbugbā ɲa waati iyi Hundeɪ Ilaaɔ á naa si ɲɛ. Aa jɛa inɛ ɲa sɛɛdam ɲa si ilui Zeruzalɛmu, do si ilɛi Zudee fei, do si ilɛi Samari hee ku bɔ do kɔɔi andunya fei. ⁹ Iyi Jesu í fɔ ideu í tā, ɲɔi à waa cɔɔ nɔ à

ba wee Ilaaɔ í soo ikpa lele nɔ kudūi iji gɔ í jɔ a kù yɔɔ má.

¹⁰ Waati iyi à waa cɔɔ wa nɛ ikpa lelei Aɔ, ɲɔi gbakā à yɛ woo dasi ibɔ fūfū minji gɔ ɲa bɛ à waa leeki kɔkɔ ɲɲa. ¹¹ N̄ɔi inɛ ɲau à ni, inɛ inɛi Galilee ɲa, na mii í ce ì leeki ì waa cɔ lele ɲa. Jesuu bɛ iyi Ilaaɔ í so ikpa lele hai bi tu ɲɛu á nyi wa má do yaase bei ì yɔɔ í nɛɔ leleu ɲa.

Nsūi Zudasi

¹² Iyi inɛ ɲau à fɔ bɛɛbɛ à tā, ɲɔi woo bɛ ɲau à sinda wa hai iri kutai Olivie bii à wau à nyi wa Zeruzalɛmu. Iri kutau í wa kɔkɔi iluu zakai kilo akā. ¹³ Iyi à to Zeruzalɛmu ɲɔi à gū lelei ile ku kɛkɛ bii à ya maa wau. Aɲa iyi à tɔtɔɔ bɛu wee, Piɛɛ do Zāa, do Zaaki, do Anderee, do Filipu, do Tomaa, do Baatelemi, do Matie, do Zaaki amai Alifee, do Simɔɔ iyi í ya jabua ilɛɛ do Zudu amai Zaaki. ¹⁴ Do anu akāi inɛ ɲau fei à ya tɔtɔɔ a maa ce kutɔɔ do himma, aɲa do ifɔi Jesu ɲa do Maari iyɛɛ do inaabo gɔ ɲa má.

¹⁵ Ajɔ ɲɲu gɔ woo dasi Jesu naane ɲau à tɔtɔɔ má. Kukpɔ ɲɲa í to zakai amane cifa. N̄ɔi Piɛɛ í dede í leeki si anini ɲa í ni, ¹⁶ inɛ kpaasim ɲa, Hundeɪ Ilaaɔi í jɔ Davidi í fɔ ideɪ Zudasi wo, ɲɲu iyi í cuaa inɛ ɲa iyi à mu Jesuu, nɔ ideu kù nɛ bei á ce iyi kù ce. ¹⁷ Zudasiui í tako í je inɛ akā nwa wo, ɲɲu mɔ í ya dasi ice nwa awo.

¹⁸ Fia iyi í ba na laalɔ iyi í ceu í raɔ iko gɔ. N̄ɔi í cuku, iriɛ í tako í to ilɛ nɔ inɛɛ í la, ifūɛ fei í fita. ¹⁹ N̄ɔi inɛ ɲa iyi à wa Zeruzalɛmu fei à gbɔ ideu. Na

ηοι ί jò do fee ηηα à waa kpe ikou Akedama, waatò Ikoi njè.

²⁰ Ideε iyi à kò si tiai iri kukòu wee.

A jò ideεu ku kpòò bomma.

Ine gò ku maà buba be má.

Nò à kòò má à ni,

A jò ine gò ku je nsūe si iceu.

²¹⁻²² Debei, ka dasi ine gò si inò nwa ku je nsūi Zudasu. Nò í gbe lafèe ku je ine iyi í ye kujii Lafèe Jesu hai si balè bei awa mò. Nò lafèe ku je ine akāi ine ηα iyi à ba wa kuwεε ajò si waati kāma fei iyi Jesu í wεε do awa si andunyau ihē, hai waati iyi Zāa í dasie inyi hee í koo í bò lele. ²³ Nòì à cica amanε minji gò ηα, irii ine akāi Zozefu iyi à ya kpe Baasaba, walakò Zusitu, ine minjisiau mò Matiasi. ²⁴ Nòì à ce kutòò à ni, Lafèe, awò iyi ì mà idòì ine fei, nyisi wa ine iyi ì cica. Si inòì mòcò minjie ηau ihē

²⁵ nyisi wa ine iyi ì bi ku je nsūi Zudasu si icei woo be ηau, ice iyi Zudasu í jò nò í koo í lò tengi bii í jò à dasie. ²⁶ Nòì à ta ηηα kpasà. Nò kpasau í so Matiasi. Nòì à dasie si inòì woo be maatakā ηau.

2

Kunaai Hundei Ilaaō

¹ Iyi ajòì Pantekotu í to, ηοι woo dasi Jesu naane ηau fei à tòtòò inya akā. ² Gbakā ηοι à gbò iba gò í naa hai lele, í jò bei fufu nla, nò si inò ileu fei ine ηα à gbò ibau. ³ Si anyie ηοι à ye ngògò bei amei ina í na í lesi irii aηα fei akā akā. ⁴ Nòì aηα iyi à wa be fei à kòò Hundei Ilaaō nò à waa fò fee mmu gò ηα, si bei

Hundei Ilaaō í mu ηηα aηα fei ikā ikā.

⁵ Wee waati beεbe Zuifu gò ηα iyi à mà beerei Ilaaō à naa hai ile fei à wa Zeruzalemu.

⁶ Iyi à gbò ibau, ηοι zamaa nkpò nkpò í sei í koo í tòtòò be nò à bitì jiida jiida si na iyi í jò à gbò woo dasi Jesu naane ηau à waa fò feei aηα ikā ikā.

⁷ Nòì í mu ηα bitì hee í caa, nò à bee nje à waa ni, ine ηα iyi à waa fò ideu be, n jò aηα fei inei Galilee ηai mεε. ⁸ Nò beirei í ce awa fei à gbò à waa fò ide do fee nwa ikā ikā. ⁹ Si inò nwa ine gò ηα à naai hai ilei Paati do hai Medi do Elami, do hai ilei Mezopotami do Zudee do Kapadosi do Pontu do hai ilei Azii. ¹⁰ Ine gò ηα mò hai ilei Firizii à naa do Panfili do Ezibiti do hai ikpa Libi iyi í wa kòkòì Sireni. Ine gò ηα mò à naa hai Romu. ¹¹ Ine gò ηα Zuifu ηai à bí ηα, ine gò ηα mò à waa too kucei Zuifu ηα. Ine gò ηα à naa hai ilei Kereti do hai Arabi. Do nηu fei, awa fei à gbò à waa fò fee nwa ηα ikā ikā à waa sisìò mii nla ηα iyi Ilaaō í ce. ¹² Nòì aηα fei à bitì hee a kù mà bei aa lasabu nò à bee nje à waa ni, yoomai í je yaasei mii nòu ihē. ¹³ Amma ine gò ηα à yaako ηα à waa ni, ine ηau à mò atēi hee í caa.

Wazo iyi Pieε í ce

¹⁴ Nòì Pieε í dede do woo be maatakā ηau ajò nò wa la hee lele í sò zamaau wa ni, inε Zuifu ηα do inε mò iyi í wa Zeruzalemu fei, i sotì ì gbò ηα. ¹⁵ N bi ì mà ηα iyi ine ηau ihē a kù mò atē si bei ì waa tamaa ηau be, domi à wεε

si daadaakɔ, baa isɔ mɛɛsɔ kù lɔ titá. ¹⁶ Amma iyi ì waa ye daakɔoyiu ihɛ ɲa, iyi walii Zoeli í fɔu mbe iyi í ni,

¹⁷ Ilaaɔ í ni, si ajoyi ankãanyi ɲau an daa ine fei si Hundem.

Ama inemɔkɔ do ama inaabo nɲe ɲa aa ce walii.

Awaasũ nɲe ɲa aa ya maa ce kuyɛ ɲa,

Nɔ mɔkɔ ngbo nɲe ɲa mɔ Ilaaɔ á ba ɲa ide ku fɔ si ala.

¹⁸ Waati beɛbe, an dasi Hundem si inemɔkɔ do inaabo woo ce icem ɲa,

Nɔ aa ce walii.

¹⁹ An nyisi mii maamaake ɲa ikpa lelei Aɔ,

Nɔ an jɔ ine ɲa a ye mii maamaake ɲa má si ilɛ.

Ine ɲa aa ye njɛ do ina do cuai ina.

²⁰ Inunu á kuku inya

Nɔ cukpa ku kpã bei njɛ.

Si anyii nɲui ajoyi Lafɛɛ á to wa, ajoyi nla ilu amboeu.

²¹ Amma ine ɲa iyi à waa kpe Aɔ Lafɛɛ fei aa ba faaba.

²² Inɛ inɛi Izireli ɲa, i soti ì gbɔ ideu ɲa. Ilaaɔ í jɔ ì mà yiiroi Jesu inɛi Nazaretiu ɲa na maamaake do nyinda ɲa iyi í jɔ Jesu í ce si anini nɲe, si bei inɛ taka nɲe ì mà ɲa. ²³ Jesuu, Ilaaɔ takæi í lasabu hai sinte í jilɔ si a daa ine ɲa si awɔ. Nɔ inɛi ì daa ilu dulum ɲa si awɔ ì jɔ à kpakpæ si jli ku gaau à kpaa ɲa. ²⁴ Amma Ilaaɔ í jũu hai si bale, í nyaa hai si wahalai iku domi iku kù ne gbugbã kãma siɛ hee ku gɛɛɛ be. ²⁵ Idei Davidi í kɔ í ni,

N̄ wa n ye Aɔ Lafɛɛ ajoyi fei, Domi í wa awɔ njem ku ba n maà n yaya.

²⁶ Na ɲoi í jɔ idom wa dɔ, nɔ ñ wa n fɔ ide do inɔ didɔ. Nɔ baa bii í jɛ an ku ñ ne kpãa ku cɔ,

²⁷ Domi awɔ Ilaaɔ i kaa jɔ hundem bi ku wai iku ɲa.

Beɛbe mɔi i kaa jɔ arai Ine Kumáɛ ku sãmi.

²⁸ Ì nyisim kpãa iyi wa bɔom si kuwɛɛ.

An wɛɛ do awɔ si inɔ didɔ.

²⁹ Si anyii nɲu nɔ Pieɛ í ni má, inɛ kpaasim ɲa, ñ wa n sɔ ɲe nɔ kù ne sika kãma, Davidi bala nwa í ku nɔ à suu. Baleɛ mɔi í wa si anini nwa ihɛ hee do nnyi fei, mà irei.

³⁰ Amma si bei í jɛ walii, í mà iyi Ilaaɔ í cea nɲu kuwãide gɔ do kugbasi í ni tɔkue gɔ á ɲa ku buba si kitãi bommaɛ.

³¹ Davidi í mà mii iyi á na ku ce. Na ɲoi í jɔ ide iyi í fɔ, iyi í ni Ilaaɔ kaa jɔ hundee bi ku wai iku ɲa nɔ araɛ kaa sãmi, idei kujli ine iyi Ilaaɔ í cicaui wa fãa. ³² Jesuu iyi ñ wa n fɔ idee,

Ilaaɔ í jũu hai si bale nɔ awa fei à jɛ seɛda. ³³ Ilaaɔ Baaba í soo lele nɔ í muaa Hundee iyi í wãaò wo. Nɔ nɲu mɔ í mua awa mɔ Hundeu. Nɲui ì waa ye nɔ ì waa gbɔ ɲa be. ³⁴ Davidi takæ kù bɔ lelei Aɔ amma í ni, Aɔ Lafɛɛ í sɔ Lafɛɛm í ni, Buba awɔ njem,

³⁵ Hee n ce mbeɛɛ ɲa

Bi ku lesi isɛɛ.

³⁶ Na ɲoi í jɔ í s̄la inɛ inɛi Izireli ɲa fei ì mà iyi ihɛ ɲa sãa sãa. Jesu iyi ì kpakpa si jli nɔu be ɲa, nɲui Aɔ í ce Lafɛɛ do Kirisi.

³⁷ Iyi ine ɲau à gbɔ beɛbe ɲoi ideu í to si ɲa ntɔ ntɔ, nɔ à bee Pieɛ do woo be iyi à gbe ɲau à ni, inɛ kpaasi nwa ɲa, beirei aa

ka ce. ³⁸ N̄oi Piεε í s̄õ ña í ni, ñe fei í kpaasi id̄o ññe í j̄ò a dasi ñe ñyi do irii Jesu Kirisi ku ba Ilaaḥ ku kpa ideí dulum du ñe, n̄o aa ba amuai Ilaaḥ ma ña ñyi í je Hundee. ³⁹ Bεεbei á ce si na ñyi í j̄ò Ilaaḥ í ce ññe kuwāe, ññe do ama ññe ña do ñne ña ñyi à wa hee j̄iij̄i fei, ñne ña ñyi Aḥ Lafēe nwa á kpe fei.

⁴⁰ Do ide ikā ikā nkp̄o nkp̄oi Piεε í je ñña do seeda n̄o í mu ñña gbugbā í ni, í nya ara ññe ikā hai bí ñne laal̄oi ñsei ñau ihē ku ba í ba faaba ña. ⁴¹ N̄oi à dasi ñne ña ñyi à gba ideí Piεeu ñyi. Ajo ññu zaka bei amanε dubu mεeta í k̄ōsi si ññoi woo dasi Jesu naane ñau. ⁴² N̄o à ya gb̄o cio ñyi woo be ñau à ya maa k̄o ña siu fei, n̄o à ya maa wεe do anu akā, à ya maa je ñje ñyi aa yeḥ gigii ikui Jesu, n̄o à ya maa ce kut̄o ajo.

Kuwēei ñne ña ñyi à dasi Jesu naane

⁴³ N̄oi ideu í to si ñne fei, n̄o Ilaaḥ í j̄ò woo be ñau à wasi maamaake nkp̄o nkp̄o ku ce. ⁴⁴ Woo dasi Jesu naane ñau fei à ce anu akā n̄o mii ñyi à ñe fei ti aña feii í je. ⁴⁵ Waati ñyi ñne ḡo í ñe bukaatai nḡoḡo fei à ya ta iko ñña ñai do mii ndu ña ña n̄o a na lafēe fiaa zaka bei í ñe bukaatae. ⁴⁶ Ajo fei à ya t̄ot̄oi si bantumai kpasēi Ilaaḥ. À ya t̄ot̄o a maa jei si ñño kpasē ñña ña do ñño did̄o. Muafiti ci ya wa si. ⁴⁷ À ya maa saabu Ilaaḥ n̄o ñne fei í mà bεere ñña. Ajo fei ñne ña à ya dasi naane n̄o a ba faaba. Bεεbei Lafēe Jesu í ya maa k̄ōsi kukp̄oi woo dasi naane ñau waati kama fei.

3

Wεεge ḡo í ba iri

¹ N̄oi ale ajo ññu ḡo zakai is̄o mεeta Piεε do Zāa à waa b̄o kut̄o bantumai kpasēi Ilaaḥ. ² N̄oi à ye m̄ok̄o ḡo be ñyi à bí do wεεge. Ajo fei à ya na a jil̄oi and̄ei bantumai kpasēi Ilaaḥ ñyi à ya kpe ande Ku s̄lau, ku maa bara waati ñyi ñne ña à waa l̄o. ³ ñyi í ye Piεε do Zāa à waa l̄o bantumai kpasēu ñoi í t̄o ña a mua ññu nḡoḡo. ⁴ N̄oi Piεε do Zāa à k̄āsie iju, n̄o Piεε í ni, c̄o wa. ⁵ N̄oi í c̄o ña do laakai domi wa tamaa nḡoḡo si ña. ⁶ Amma Piεε í s̄ōó í ni, n̄o k̄u ñe fia hee má je wura, amma ñyi ñ ñe an muue. Do irii Jesu Kirisi ñnei Nazaretu, dede í ñe. ⁷ N̄oi í mu aw̄o ñjei m̄ok̄ou í dede. Be gbakā, isei ñneeu do ik̄oi isee ñau í ce gbugbā. ⁸ N̄oi í fo í dinga wa ñe. N̄oi añaḥ ña fei à l̄o bantumai kpasēi Ilaaḥ ajo, ñoi í fo í dinga wa ñe wa saabuḥ Ilaaḥ. ⁹ N̄oi ñne fei í ye wa ñe wa saabuḥ Ilaaḥ. ¹⁰ Si bei à mà ñyi ññui í ya tako ku maa buba ande kus̄lai bantumai kpasēi Ilaaḥ ku maa barau, ñoi bit̄i í mu aña fei n̄o ideu í to si ña.

Waazo ñyi Piεε í ce

¹¹ N̄oi m̄ok̄o ñyi í ba iriu k̄u je k̄u ñe hai bí Piεε do Zāa. Añaḥ ña à wa ikpa akāi kpasēi Ilaaḥ ñyi à ya kpe bantumai Salom̄o. N̄o ñne ña ñyi ideu í mu ña bit̄iu à sei à b̄o bi tu ña. ¹² ñyi Piεε í ye ña ñoi í s̄õ ña í ni, ññe ñnei Izireli ña, beirei í ce ñ bit̄i ñ waa c̄o wa bεebe ña. ñ tamaa bei gbugbā ñwai walak̄o daa jiida ñwai í j̄ò m̄ok̄ou wa ñe

na? ¹³ Aburhamu do Izaaki do Zakabu ana iyi à je bala nwa nau, Aḥ Lafēe nḥai í jò Jesu woo ce icēe í ne amboe. Inḥei ì muu ì na inē ngbo na nò ì kōsīe na si wajui Pilati, baa do iyi Pilati wa bi ku jò wo. ¹⁴ Amma inḥei ì kōsīe, nḥu iyi í je Inē Kumá do Inē Dee deeu nò ì tōo Pilati ku jò nḥe woo kpa inēu si agbēe na. ¹⁵ Si bēēbe ì kpa inē iyi í je irii kuwēeu na. Amma Ilaaḥ í jūu hai si bale, nò awa à yoo. ¹⁶ Jesuu do naane iyi mākōu ihē í dasīe nḥui í jò í ba gbugbā. Mākō iyi ì waa ye nò ì mà nau ihē, naane iyi í dasi Jesuui í jò í ba iri mam mam si wajui inḥe fei.

¹⁷ Nsei kpaasim na, ì mà mii iyi ì cea Jesuu na, ì cooi si ngogò hai mà na, bēēbe do inē ngbo nḥe na fei. ¹⁸ Ilaaḥ í jò walii nau fei à tako à fò idee wo. Nò bēēbe mōi bei à fōu fei í kō. Ide iyi à fōu nḥui í je à ni, kù ne bei á ce iyi inē iyi Ilaaḥ í cicau kù ye ijuukpā. ¹⁹ Na nḥu, i kpaasi idō nḥe i sinda si Ilaaḥ na ku ba ku kpa ideidulum du nḥe. ²⁰ Nò Ilaaḥ ku mu nḥe kusīmi jiida, nò ku be Kirisi iyi í cicau wa ku je tu nḥe, nḥu iyi í je Jesuu. ²¹ Tilasii Jesu Kirisi ku maa wa lele hee awaati koo toò mii fei ku je titō si bei Ilaaḥ í jò walii kumáe nau à tako à fò wo. ²² Moizi, inē akā nḥa, í ni, Aḥ Lafēe nḥe á jò walii gò ku fita hai si anini nḥe iyi á ye bei amu. Nò á sīa í gbò mii iyi á sō nḥe fei. ²³ Inē iyi kù waa too si ideidwaliiu fei aa nyaa hai si inōi zamaai Ilaaḥi a kpa. ²⁴ Bēēbe mōi Samuēli do walii na iyi à naa si anyīe, ana fei à

tako à fò ideidmii na iyi wa ce nseiu ihē. ²⁵ Mii iyi walii nau à ni Ilaaḥ á ceu, inḥei wa cea. Nḥui í je akabuu iyi Ilaaḥ í dī do bala nḥe na si waati iyi í sō Aburhamu í ni, hai si dimīei an jò inēi andunya fei ku ba kuwee. ²⁶ Bēēbe Ilaaḥ í jò woo ce icēe í fita hai bi tu nḥe nò í bōo wai ku ba ku wee nḥe ku ba inḥe fei i sinda i jò laalò ku ce nḥe.

4

Pīe do Zāa à wa bi igbei woo kiiti na

¹ Si waati iyi Pīe do Zāa à waa sō zamaau ideu bēēbe, nḥi woo weei Ilaaḥ nau do inē ngboi inē na iyi à ya maa degbe kpasēi Ilaaḥu do Sadusi na à sekēe si na wa. ² Idō nḥa í kō si na iyi í jò mōcò minji nau à waa kò inē na si cio à waa sō na iyi Jesu í jī hai si bale, waatò iku na aa yōkò a nyi wa si kuwēe má. ³ Nḥi à mu na à cīmbo na si ile piisōo hee iju kumá domi ale í le tā. ⁴ Do nḥu fei, inē nkpò iyi í gbò ideu í dasi naane. Nò kukpò nḥa í kōsi hee í to zakai amane dubu miu.

⁵ Iju kumáe nḥi inē ngboi Zuifu na do inē ngbo bubu na do woo kò inē na si wooda nau à tōtō Zeruzalemu. ⁶ Nḥi à tōtō ana do woo wee nlau iyi à ya kpe Ani, do Kaifu do Zāa do Alesandu do inē na iyi à gbe si nyaanzei woo wee nlau fei. ⁷ Nḥi à nya Pīe do Zāa wa hai ile piisōo à naa à leekī na si waju nḥa nò à lōsi ku bee na à waa ni, do gbugbāi yooi, mà do irii yooi ì ceò mii nōu

be na. ⁸ Nɔi Piεε í kɔ̀ò Hundei
 Ilaaɔ̀ nɔ̀ í sɔ̀ na í ni, inɛ ilaalu
 do inɛ ngbo nau, ⁹ ì waa bee
 wa ideí icε j̄ida na iyi à cea
 wεεgeu ihē do bei í ce í baò iri.
¹⁰ Na n̄u, í s̄la inɛ fei do inɛi
 Izireli nau fei i mà na, m̀akɔ̀
 iyi wa leek̄i si waju n̄eu be, í
 ba irii do saabui irii Jesu Kirisi
 inɛi Nazaretiu, inɛ iyi ì kpakpa
 si antai j̄ii ku gaauu na nɔ̀ Ilaaɔ̀
 í j̄u hai si balε. ¹¹ Jesui kukəu
 wa f̄aa iyi í ni,

Kuta iyi woo ma na à cau,
 N̄ui í baa í jε kuta sintei icui
 ile.

¹² Woo faaba gɔ̀ kù wεε má bii
 kù jε n̄u akā, domi Ilaaɔ̀ kù na
 irii inɛ gɔ̀ má si andunya iyi aa
 ka kpe ka baò faaba.

¹³ Iyi inɛ nau à gbɔ̀ ideu n̄oi
 à bití domi à yε wə̀kɔ̀i Piεε do
 Zāa nɔ̀ à mà gbakā iyi táaka
 n̄ai iyi a kù ce baa cio. N̄oi à
 mà iyi ānai à wεε wo do Jesu.
¹⁴ Amma si bei à yε m̀akɔ̀ iyi
 í ba iriu wa leek̄i do Piεε do
 Zāa, n̄ui í j̄ò a kù ba ide gɔ̀ iyi
 aa ni má. ¹⁵ N̄oi à ni a fita hai
 ile kiituu. Iyi à fita, inɛ na iyi
 à gbe beu à waa busi n̄je āna
 duusɔ̀. ¹⁶ N̄oi à waa ni, beirei
 aa ka cea m̀akɔ̀ nau ihē. Wee
 inɛi Zeruzalemu na fei à mà iyi
 à ce maamaake nla nla gɔ̀, nɔ̀
 a kaa ka ỳakɔ̀ ka j̄ā. ¹⁷ Amma
 ka ganji na ku ba ideu ku maà
 fangaa si inɛ na iyi à gbe má, ka
 kò n̄na do ijuukpā ku ba a maà
 s̄ò inɛ k̄ama ide do irii Jesu má.
¹⁸ N̄oi à kpe na má nɔ̀ à kò n̄na
 a f̄ò ide do irii Jesu má hee má
 jε a kò inɛ na si cioi ideε.

¹⁹ Amma Piεε do Zāa à s̄ò na
 à ni, i bee ara n̄je ide bii á jε

dee dee si wajui Ilaaɔ̀ ka gbɔ̀
 ide n̄je nɔ̀ ka j̄ò ti Ilaaɔ̀. ²⁰ Awa
 de a kaa ka ỳakɔ̀ ka coko do mii
 iyi à yε do iyi à gbɔ̀. ²¹ N̄oi à
 gbagba si na má ntɔ̀ ntɔ̀ à bei
 à j̄ò na. A kù ba yaase bei aa
 ce a fa it̄i n̄na si na iyi í j̄ò inɛ
 fei wa saabu Ilaaɔ̀ do mii iyi í
 ceu, ²² domi m̀akɔ̀ iyi à faaba
 do maamaakeu, ad̄εe í re baa
 ciiji.

*Woo dasi Jesu naane na à
 waa t̄ə wə̀kɔ̀*

²³ N̄oi Piεε do Zāa à n̄yi bi
 kpaasi n̄na na si waati iyi woo
 kiiti nau à j̄ò na. Nɔ̀ à koo à
 sisi n̄na ide iyi inɛ ngbo na do
 inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̀ na à
 s̄ò nau. ²⁴ Iyi à gbɔ̀ ideu n̄oi
 āna fei à t̄ə Ilaaɔ̀ do anu akā
 à ni, Ās Laf̄εε, aw̄oi ì taka lele
 do ile do tenku do mii iyi í wa
 si fei. ²⁵ Hundei í j̄ò bala nwa
 Davidi woo ce icεε í f̄ò wo í ni,
 Na mii í ce id̄oi inɛi dimi mmu
 na í k̄ɔ̀.

Na mii í ce inɛ na à waa ce
 anu t̄əsi a ba a cea Ilaaɔ̀
 laalo, nɔ̀ wee mii ḡoi iyi
 kaa ỳakɔ̀ ku ce m̄m.

²⁶ Amanlui andunya na do ilu
 iri na à dede nɔ̀ à t̄ət̄ə
 Ku ba a ce iḡu do Ilaaɔ̀ do inɛ
 iyi í cica.

²⁷ Ilaaɔ̀ Baaba, ide iyi Davidi í
 f̄ou be nt̄oi, domi Herodu do
 P̄onsu Pilati à ce anu akā. À
 t̄ət̄ə do dimi mmu na do inɛi
 Izireli na si iluu ihē à yε taalei
 Jesu woo ce icε kumáe iyi ì
 cica ì nya ik̄au. ²⁸ Beεbei à ce,
 nɔ̀ n̄u be í j̄ò mii iyi ì jile fei
 hai tako do iyi í jε id̄əɔ̀bie í
 k̄ɔ̀. ²⁹ Na n̄u n̄sei, Laf̄εε, ce
 laakaii ide ku f̄ò n̄na nɔ̀ í j̄ò awa
 woo ce icεε nau ka sisi ideεu

do wɔkɔ nla nla. ³⁰ Nyisi gbugbãe ku ba maamaake na ku ce nɔ inɛ na a ba iri do saabui irii Jesu woo ce ice kumáeu.

³¹ Iyi à ce kutɔu à tã nɔi inya bii à tɔtɔu í yaya. Nɔi aɲa fei à kɔ̀ò Hundei Ilaaɔ nɔ à wasi ku waaɔo ideɪ Ilaaɔ bebei do wɔkɔ.

Mii iyi woo dasi Jesu naane nau à ne ti aɲa fei

³² Akpɔi woo dasi Jesu naane nau í kɔ̀osi nɔ aɲa fei à ne anu akã. Inɛ gɔ ci ya ni mii iyi nɲu í ne ti nɲu akãi amma mii iyi à ne fei ti aɲa feii. ³³ Do gbugbã nla nlaɪ woo be nau à waa sisiò kujli Lafɛe Jesu hai si bale, nɔ didɔ nla nlaɪ Ilaaɔ í wa si aɲa fei. ³⁴ Inɛ gɔ kù je are si inɔ nɲa, domi aɲɔ minji do aɲɔ minji fei inɛ na iyi à ne iko do kpasɛ na fei à ya taai nɔ a naaò fiaw wa, ³⁵ a naa a na woo be nau, nɔ a ce ikpɛe si bei bukaatai inɛ fei í to.

³⁶ Bebei Jozefu, inɛi Levi gɔ iyi à bí Sipu, í ce. Nɲui woo be nau à ya kpe Baanabasi, waato woo mua inɛ gbugbã. ³⁷ Í ta ikoɛ gɔ í naaò fiaw wa í naa í na woo be nau.

5

Ideɪ Ananiasɪ do Safira

¹ Amma mɔkɔ gɔ í weɛ iyi à ya kpe Ananiasɪ, aboe mɔ à ya kpoo Safira. Mɔkɔu í ta ikoɛ gɔ, ² nɔ í jile ikɔ akã fiaw ndee, iyi í gbeu mɔ í koo í na woo be nau. Nɔ weɛ aboe í weɛò kumàsie. ³ Iyi í na na fiaw nɔi Piɛɛ í beee í ni, Ananiasɪ, beirei í ce ì jò Seetam í lɔ si idɔe hee ì waa sɔa Hundei Ilaaɔ ibo nɔ ì jò bubui

fiaw ikou ndee. ⁴ Iko iyi ì tau awɔ si ì nɔɔ ba. Iyi ì taa ì tã, fiaw kù je titɛɛi? To, na mii í jò ì ce dimii lasabuu ihɛ. Kù je amanɛ nɲai ì sɔa ibo, Ilaaɔi ì sɔa. ⁵ Iyi Ananiasɪ í gbɔ ideu gbakã nɔi í cuku tengi be í ku. Nɔi inɛ na iyi à gbɔ ideu fei nɲo í mu na hee í caa. ⁶ Nɔi awaasũ na à naa à wo ikuu do aɔ̀ò à koo à suu.

⁷ Si anyii isɔ mɛeta má, nɔi aboe mɔ í lɔ wa. Wee kù má mii iyi í ce mɔkɔi nɲu titã. ⁸ Nɔi Piɛɛ í beee í ni, fia iyi mɔkɔe í naaò wau ihɛ, bebei ì ta iko nɲeu na? Nɔi Safira í jɛaa í ni, beɛ mbe. ⁹ Nɔi Piɛɛ í beee í ni, beirei í ce inɛ minji fei ì ce anu akã í cɔ laakai Hundei Aɔ Lafɛe beɛbe na. Cɔ, inɛ na iyi à si mɔkɔe à wa ande koofa be, aa si awɔ mɔ. ¹⁰ Be gbakã nɔi abou mɔ í cuku si wajui Piɛɛ be í ku. Nɔi awaasũ nau à lɔ be à koo à ba í ku, nɔi à soo wa à naa à suu kɔkɔi mɔkɔe. ¹¹ Nɔi nɲo í mu inɛi igbei Jesu nau ntɔ ntɔ do inɛ na iyi à gbɔ ideu fei.

Maamaake nkɔ

¹² Nɔi woo be nau à jò maamaake do nyinda nkɔ í wasi ku ce si wajui inɛ na. Nɔ woo dasi Jesu naane nau à ya tɔtɔ bantumai Salomɔ. ¹³ Inɛ kãma kù bi ku lɔ inɔ nɲa do muafiti domi à waa ce nɲo, amma do nɲu fei à waa saabu na ntɔ ntɔ. ¹⁴ Amma kukpɔi inɛ na iyi à dasi Lafɛe Jesu naane ntɔ ntɔ í kɔ̀osi wa koo, hai inɛmɔkɔ do inaabo na. ¹⁵ Nɔi inɛ na à wasi ku naaò bɔɔ na wa si kpãa na. À ya naa a jile nɲai si daayi na do si sɛɛ na ku ba bii Piɛɛ wa lɔ ayae ku bii

ine gɔ ɲa si inɔ ɲɲa. ¹⁶ Ɗɔi ine nkpɔ́ í wasi ku naaɔ bɔɔ ɲa wa do ine ɲa iyi à ne inei inɔɔko ɲa hai ilɛɛkoi Zeruzalemu ɲa, aɲa fei à nɔ à ba iri.

À kpā woo be ɲau iju

¹⁷ Amma woo wee nlai Ilaaɔu do ine ɲa iyi à wa si igbei Saduse ɲa iyi à wa bi tɛɛu fei à dedeò igu si gāmei woo be ɲau. ¹⁸ Ɗɔi à mu ɲa gbakā à dasi ɲa piisɔɔ. ¹⁹ Ɗɔi idūu amalekai Aɔ Lafɛɛ í naa í cɪ gamboi ile piisɔɔu í nya ɲa nɔ́ í sɔ́ ɲa í ni, ²⁰ i bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ́ i koo i leekɪ be ɲa nɔ́ i sisia ine ɲa ide i kuwɛɛu fei. ²¹ Nɔ́ woo be ɲau à gbɔ ideu. Amɛɛjuma gbakā ɲɔi à bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ́ be à wasi ku kɔ ine ɲa si cio.

Wee waati beɛbe woo wee nlai Ilaaɔu do ineɛ ɲau à tɔtɔ nɔ́ à kpe igbei woo kiiti ɲau do ine ngboi Izireli ɲa fei, à bei à be woo degbe kpasɛi Ilaaɔ́ ɲau a koo a kpe woo be ɲau wa hai ile piisɔɔ. ²² Amma iyi à to a kù ye woo be ɲau ile piisɔɔ be. Nɔ́ à nyi bi ine ngbo ɲau má ²³ à ni, iyi à to be à ba ile piisɔɔu wa cɪmbo dim dim nɔ́ à ba woo degbe ɲau à waa leekɪ andɛ be. Amma iyi à cɪ gambo ɲau a kù ye ine kāma ile be. ²⁴ Iyi ine ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔu do ine ngboi woo wee ɲau à gbɔ ideu, ɲɔi à biti a kù mà bei ideu á kpa iri. ²⁵ Ɗɔi ine gɔ́ í naá í sɔ́ ɲá í ni, i gbɔ ɲa, ine ɲa iyi ò dasi piisɔɔ ɲau à wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ́ à waa kɔ ine ɲa si cio. ²⁶ Ɗɔi ine ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔu, ɲɲu do ineɛ ɲa à koo à gbā ɲa à naaɔ

ɲa wa bi ine ngbo ɲau. Amma kù je do gbugbā domi à waa ce ɲɔi zamaau a maa na a ta ɲa kuta.

²⁷ Iyi à naaɔ ɲa wa à leekɪ ɲa si wajui igbei woo kiiti ɲau nɔ́ woo wee nlai Ilaaɔu í sɔ́ ɲa ²⁸ í ni, à kɔ ɲɲe mam mam à ni i maà ya ce waazo do irii mɔkɔu má ɲa. Amma wee, ò ce waazo ɲɲe ò waa koo ɲa hee ò kɔ inei Zeruzalemu ɲa fei si cio ɲɲe nɔ́ ò waa bi i dasi wa taalei ikui mɔkɔu ɲa. ²⁹ Ɗɔi Piɛɛ do woo be kpaasie ɲau à je à ni, tilasi ide i Ilaaɔi aa ka jirima, kù je ti amanɛ ɲa. ³⁰ Aɔ Lafɛɛi bala nwa ɲai í jɪ Jesuu hai si bale, ine iyi ò kpakpa si jɪ ò kpa ɲau. ³¹ Ɗɔi Ilaaɔ́ í soo lele í jilɔ awɔ ɲɲe ku je ilaalu do Woo faaba nɔ́ ku muàɔ inei Izireli ɲa kpāa a kpaasi idɔ ɲɲa ku ba ku kpa ide i dulum du ɲa. ³² Awaí à je seɛdai mii ɲau be, awa do Hundei Ilaaɔ́ iyi Ilaaɔ́ í mua ine ɲa iyi à waa jirimaɛ.

³³ Iyi à gbɔ ideu ɲɔi idɔ ɲɲa í kɔ hee à waa de a kpa ɲa. ³⁴ Amma ine akā ɲɲa iyi à ya kpe Gamaliɛ́ í dedé í leekɪ si aninii woo kiiti ɲau í ni a nya woo be ɲau wa titā. Gamaliɛu Farisii wa je do woo kɔ ine ɲa si wooda, nɔ́ í ne beɛɛɛ nɔ́ nɔ́ bi ine fei. ³⁵ Ɗɔi í sɔ́ ine ɲau í ni, inɲe inei Izireli ɲa, i laakai ɲa do mii iyi ò waa bi i cea ine ɲau. ³⁶ Kù kpe mɔm titā iyi mɔkɔ gɔ́ í naa ihɛ́ à ya kpoo Tedasi nɔ́ í ya maa so arae lele bei ine nla gɔ́ nɔ́ amanɛ bei cɪɔ mee wa tooɛ. Amma à kpa, nɔ́ mɔcɔɛ ɲau fei à fangaa, nɔ́ à gbɛje ideɛ. ³⁷ Si anyiɛ, waati iyi à na à waa ce kuka, ɲɔi mɔkɔ

gɔ mɔ í naa à ya kpoo Zudasi inei Galilee. Nɔu mɔ í jò ine nkpɔ nkpɔ wa tooɛ. Amma à kpa nɔu mɔ nɔ ine ɲa iyi à waa tooɛu fei à fangaa. ³⁸ Na nɔu, bii í je aa gbɔ idem ɲa, i jò ine ɲau be a ne ɲa. Bii í je ideu do ice ɲa iyi à waa ceu hai bi amanɛ ɲai wa naa, á na ku kpa iri. ³⁹ Amma bii kuce ɲɲau hai bi Ilaaɔi wa naa, i kaa yɔkɔ i kãmia ɲa ɲa. I ce laakai i maà ti i na i maa ba Ilaaɔ ku ja ɲa.

⁴⁰ Nɔ à gbɔ ideɛ. Nɔi à kpe woo be ɲau à cã ɲa do kpɔtɔɔ à ni a maà fɔ ide do irii Jesu má à bei à jò ɲa. ⁴¹ Nɔi woo be ɲau à ne hai bi igbei woo kiiti ɲau do inɔ didɔ nla nla si na iyi í jò Ilaaɔ í ka ɲa si ine ɲa iyi à to a maa yaako ɲa na irii Jesu. ⁴² Ajɔ fei si bantumai kpasɛi Ilaaɔ do si inɔ kpasɛ ɲa à ya maa ce waazoi laabaau jiidau nɔ a maa kɔ ine ɲa si cio waati kãma fei a maa ni Jesui í je ine iyi Ilaaɔ í cicau.

6

À cica amanɛ meeje ku sobi woo be ɲa

¹ Waati beɛbe kukpɔi ine ɲa iyi à waa too kpãai Jesuu wa kɔɔsi. Nɔi Zuifu ɲa iyi à ya fɔ Gerekiu à waa gbagba si Zuifu alala ɲau domi si ije iyi à ya maa kpɛa jaaɔ ɲa waati kãma fei à ya maa gbɛje jaaɔ ɲɲa ɲai. ² Nɔi woo be maateeki ɲau à tɔtɔɔ ine ɲa iyi à waa too kpãai Jesu ɲau fei à ni, kù sɪa ka jò ide Ilaaɔ ku waazo ka maa ce ide ije ɲa. ³ Na nɔu, inɛ kpaasi nwa ɲa, i cica amanɛ meeje si inɔ nɲɛ, ine ɲa iyi à

waa je ɲɲa seɛda jiidu, iyi à kɔɔ Hundei Ilaaɔ do bisi, nɔ ka kãa ɲɲa iceu. ⁴ Amma awa taka nwa aa ka maa ce kutɔɔ nɔ ka maa waazo ide Ilaaɔ waati kãma fei. ⁵ Inɛ ɲau fei à jesi ideu. Nɔi à cica Etiɛni iyi í kɔɔ Hundei Ilaaɔ nɔ naanɛɛ í la. Si anyii nɲu nɔ à cica Filipu, do Pokɔɔ, do Nikanɔɔ, do Timɔɔ, do Pamenasi, do Nikola inei Antiɔsi iyi í too kucei Zuifu ɲa wo í bei í na í dasi Jesu naanɛu. ⁶ Nɔi à bɔɔ ɲa bi woo be ɲau. Nɔ woo be ɲau à ce kutɔɔ à le ɲɲa awɔ si iri ku ba a sintiò ice.

⁷ Beɛbe mɔi ide Ilaaɔ í fangaa wa koo nɔ kukpɔi ine ɲa iyi à waa too kpãai Jesuu í kɔɔsi wa koo si ilui Zeruzalemu, nɔ woo weei Ilaaɔ nkpɔ í dasi naanɛ.

À mu Etiɛni

⁸ Wee Etiɛni í ne gbugbã ntɔ ntɔ nɔ Ilaaɔ í ceaa didɔ nɔ í ce maamaake do nyinda nla gɔ ɲa si aninii ine ɲa. ⁹ Amma ine gɔ ɲa à ba Etiɛni kakɔ ku ce. Inɛ ɲau gɔgɔ ɲa hai ilei Silisii à naa do hai ilei Azii, gɔgɔ ɲa mɔ inei Sireni ɲai do Alesandiri, anɲai à je inei igbei Zuifu gɔ ɲa iyi à ya kpe aru ɲa iyi à jò. ¹⁰ Amma a kù nɔɔ domi wa fɔ ide do bisi do gbugbã Hundei Ilaaɔ. ¹¹ Nɔi à mua mɔkɔ gɔ ɲa fia si asii ku ba a máa ide. Nɔ ine ɲa iyi à muaa fia ɲau à sɔ ine ɲa à ni à gbɔ inɛɛu ihɛ wa fɔ laalɔi Moizi do Ilaaɔ. ¹² Beɛbei à dedeò idɔɔkɔi ine ɲa, do ine ngbo ɲa do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲa. À sekeɛ si Etiɛni nɔ à muu à bɔðɛ si wajui igbei woo kiiti ɲau. ¹³ Si anyie ɲɔi à naaɔ mɔkɔ gɔ ɲa wa iyi à naa à máa ide à ni, inɛɛu

ihē waati kāmā fei í ya maa fɔ laalɔi kpasēi Ilaaḏu do woodai Moizi. ¹⁴ À gbɔ iyi í fɔ í ni Jesu inei Nazaretiu á lege kpasēu ihē nɔ ku kpaasi dedemba ɲa iyi Moizi í sɔ wa fei. ¹⁵ Ine ɲa iyi à wa si igbeu fei à kási Etieni iju ɲɔi à ye wajue wa daana bei wajui amaleka.

7

Waaɔi Etieni

¹ Nɔi woo wee nɔi Ilaaḏu í bee Etieni í ni, ideu ntɔi? ² Nɔi Etieni í jeaa í ni, inɛ baam ɲa do kpaasim ɲa, i gbɔ iyi ñ wa n fɔ. Waati iyi Aburhamu bala nwa í wa ilei Mesopotami, Ilaaḏ ilu amboe í naa bi tɛɛ. Waati beɛbe, kù bɔ Harāa titā. ³ Nɔi Ilaaḏ í sɔɔ í ni, jɔ ilei ideɛ do nyaanze ɲa nɔ i bɔ ile bii an nyisiɛ. ⁴ Nɔi Aburhamu í fita hai ilei inei Kaladee ɲa nɔ í koo í buba Harāa. Hai be, si anyii ikui baaɛu ɲɔi Ilaaḏ í jɔ í naa ile bii ì wa nsei ɲau ihē. ⁵ Waati beɛbe kù muaa bii kāmā si ileu, baa bii á lesi kute titā. Amma do iyi Aburhamu kù bí fei Ilaaḏ í cea kuwā í ni nɲu á muaa ileu nɔ ku je ti nɲu do amaɛ ɲa. ⁶ Nɔi Ilaaḏ í sɔ Aburhamu má í ni, tɔkue ɲa aa wa si ile mmu gɔ, bei aa mu ɲa a je aru a wahala ɲa zakai adɔ cɔɔ mɛɛ. ⁷ Ilaaḏ í nɔ í ni, amui an kiiti dimi iyi à mu ɲa aruu. Si anyii nɲu tɔkue ɲau aa fita hai ile be a baa ileu ihē bii aa tɔɔm. ⁸ Waati beɛbe Ilaaḏ í na Aburhamu woodai bango ku dasi ku je sɛɛdai akabuue. Si anyie ɲɔi Aburhamu í na í bí Izaaki nɔ í dasie bango si

ajɔ mɛɛjɔsiae. Beɛbei Izaaki mɔ í cea Zakɔbu, nɔ Zakɔbu mɔ í cea ama maateejie ɲa beɛbe, aɲa iyi à je balaɔi dimi maateejii Zuifu ɲa.

⁹ Amaɔ Zakɔbu ɲau à waa ba Zozefu ifɔ ɲɲa igu ku ce nɔ à muu à taa ine ɲa iyi à waa bɔ ilei Ezibiti. Amma Ilaaḏ í wa anyie, ¹⁰ ɲɔi í nyaa hai si wahalae fei. Í muaa bisi nɔ í jɔ í ne beɛɛɛ bi Faraḏ ilaalui Ezibitiu. Nɔi Faraḏ í coo minjisiaɛ si ileu nɔ í jɔ í je ine ngboi kpasɛɛ má. ¹¹ Nɔi ari í naa si ilei Ezibiti do si ilei Kanaā fei, í kpā ine ɲa iju ntɔ ntɔ. Bala nwa ɲau a kù ba baa mii iyi aa je. ¹² Nɔi Zakɔbu í gbɔ iyi ije í wa ilei Ezibiti, nɔ í be amaɛ ɲau be gbakā akā, aɲa iyi à je bala nwa ɲa. ¹³ Iyi à koo be ise gbeejisia ɲɔi Zozefu í tuse arae bi igbāɛ ɲau do ifɔɛ, nɔ Faraḏ mɔ í tɔtɔɔ í mào ɲa. ¹⁴ Nɔi Zozefu í sɔ ɲa í ni a koo a kpe Zakɔbu baai nɲu wa do nyaanze ɲa fei. Wee ine ɲau à wɛɛi amanɛ kitaɔ fɛɛwa do miu. ¹⁵ Beɛbei Zakɔbu í bɔɔ Ezibiti. Bei í ku, be mɔi bala nwa ɲau à ku. ¹⁶ Nɔ à so iku ɲɲa à bɔɔ Sikemu à koo à si ɲa si bale iyi Aburhamu í tako í ra bi amaɔ Hemɔɔ ɲau.

¹⁷ Ide iyi Ilaaḏ í wāɔ Aburhamuu, iyi waatii kuceɛ í maai wa ine nwa ɲa à kpɔ à waa kɔɔsi si ilei Ezibitiu. ¹⁸ Si anyii adɔ nkpɔ nkpɔ ine mmu gɔ í naa í je bomma, ine nɲu kù mà Zozefu. ¹⁹ Nɲui í dɔi ijui ine nwa ɲa nɔ í ce ɲɲa laalɔ, nɔ í nyi í tilasi ɲa má a nyɔ ama kpɔtɔɔ ɲɲa ɲa a ku. ²⁰ Waati beɛbei à bí Moizi.

Ama kpɔtɔɔi iyi í sɪa hee í caa. Nɔi à wɔɔ be si kpasɛi baee zakai cukpa mɛɛta. ²¹ Iyi à koo à jilɔɔ, nɔi ama inaaboi Faraɔ́ í so ndɛɛ í muu bei amai nɔu takae. ²² Nɔi à kɔa Moizi si bisii inei Ezibiti nɔu fei nɔ í baa í je ilu gbugbã si ide ku fɔ do si kuceɛ.

²³ Iyi Moizi í to adɔ́ ciiji, nɔi í dasi idɔ́ nɔu koo cɔ́ inei Izireli nɔa dimie nɔu. ²⁴ Nɔi í ye inei Ezibiti gɔ́ wa kpã inɛ akã nɔa iju, nɔi í bɔ́ inɛɛu ku faaba nɔ́ í cã inei Ezibitiu í kpa. ²⁵ Í tamaa bei inei nɔu nɔa aa mà iyi Ilaaɔ́ í be nɔu wai nɔu ku na ku faaba nɔa, amma a kù mà. ²⁶ Iju kumáe nɔi Moizi í ye inɛ Izireli minji gɔ́ nɔa iyi à waa ja. Nɔi wa bi ku la nɔa, nɔ́ í ni, kpaasim nɔa, inɛ iyi í je nyaanze akã nɔa, na mii í ce ì waa wahala nje beɛbe nɔa. ²⁷ Nɔi inɛ iyi wa wahala kpaasieu í tale Moizi í ni, yooi í ceɛ inɛ ngbo i na i kiiti nwa. ²⁸ I bi í kpa amu mɔ́ bei ì kpa inei Ezibitiu anai? ²⁹ Iyi Moizi í gbɔ́ ideu nɔi í sa í nɛ ilei Madiãa í koo wa je inɛ njoo be. Bei í so abo nɔ́ í bí ama inɛmɔ́kɔ́ minji.

³⁰ Si anyii adɔ́ ciiji nɔi aɔ́ nɔu gɔ́ amaleka gɔ́ í naa bi tɛɛ si gbaau kɔ́kɔ́i geetei Sinai. Amalekau í naai si ama wua tɔ́tɔ́ gɔ́ iyi í ce bei wa jo. ³¹ Iyi Moizi í yɔɔ́ nɔi í biti. Nɔ́ í sɛkɛɛ sie í bɔ́ ku cɔɔ́, nɔi í gbɔ́ ide ku fɔ́i Aɔ́ Lafɛɛ wa ni, ³² amui ñ je Ilaaɔ́, Lafɛɛi Aburhamu do Izaaki do Zakɔ́bu, balae nɔa. Nɔi Moizi í yaya do njo, kù waa bi inyau ku cɔ́ má. ³³ Nɔi Aɔ́ Lafɛɛ í sɔɔ́ í ni, bó baatae

be, domi inya bii ì waa leekɪu be inya kumá. ³⁴ Wee ñ ye wahalai inɛm nɔa iyi à wa ilei Ezibiti. Ñ gbɔ́ kukpata nɔa, nɔ́ ñ kita wa ñ naa ñ faaba nɔa. To, nsei, naa wa, ñ beɛ Ezibiti.

³⁵ Moiziu, iyi inei Izireli nɔa à kɔ́si wo nɔ́ à nia, yooi í ceɛ inɛ ngbo woo kiiti, nɔui Ilaaɔ́ í be ku je inɛ ngbo woo faaba nɔa do sobii amaleka iyi í naa bi tɛɛ si ama wua. ³⁶ Moiziu nɔui í nya inei Izireli nɔa hai ilei Ezibiti nɔ́ í ce nyinda nɔa do maamaake nɔa si ileu do si Tenku Nkpau do si gbaa zakai adɔ́ ciiji. ³⁷ Moizi takae í nyi í sɔ́ inei Izireli nɔu má í ni, Ilaaɔ́ á be si nɛ walii wa bei amu, iyi á je inɛ akã nɔa. ³⁸ Moizii í tako í wa bii inei Izireli nɔu à tɔ́tɔ́ si gbaau. Nɔui í wa afei bala nwa nɔa do amaleka iyi í baa ide ku fɔ́ si geetei Sinaiu. Nɔ́ hai bi tɛɛi í gba idei kuwɛɛ í na wa.

³⁹ Amma bala nwa nɔu a kù waa bi ideɛ ku gbɔ́. À kɔ́sie à waa bi a nyi ikpa ilei Ezibiti ma. ⁴⁰ Nɔi í jɔ́ à sɔ́ Arɔ́ɔ́ à ni, ce nwa iwɛ́ iyi á cua nwa si kpãa domi Moiziu iyi í nya wa wa hai ilei Ezibiti a kù mà mii iyi í coo. ⁴¹ Nɔi à ce iwɛ́ gɔ́ iyi í jɔ́ ama kete, nɔ́ inɔ́ nɔa í dɔ́ na icei awo nɔu nɔ́ à ceaa kuwee. ⁴² Na nɔu, Ilaaɔ́ í fa arae hai bi tu nɔa nɔ́ í jɔ́ à waa tɔɔ́ inunu do cukpa do andaiya nɔa. Ide nɔui à kɔ́ si tiai walii nɔu à ni,

Ilaaɔ́ í ni,

Inɛ inei Izireli nɔa, kù je amui í
cea dimii kuwee ikã ikã

Adɔ́ ciiji si gbaa ihɛ́ nɔa.

43 Amma iwē na iyi inje taka
nne i ce nai i cea kuwee
na.

Ilei acɔi iwē Mələkui i ya maa
so na do andaiyai iwē
Refāa.

Na nɔi i jò an jò a mu ne a neò
ne hee ilei Babiloni.

44 Nɔ Etieni i ni má, bala
nwa nau à ne ilei acɔ si gbaau,
nɔui wa nyisi iyi Ilaaɔ í wee do
aɔa. Moizi í cooi bei Ilaaɔ í
nyisié í ni ku coou. 45 Ilei acɔu,
bala nwa na iyi à naa si anyii
ine sinte nau, aɔa do Zozue
woo cua nna à soo à neò wa
ileu ihē. Iley Ilaaɔi í lele dimi
na iyi à tako à wa si wo. Nɔ
ilei acɔu í wa ihē hee waatii
ilaalu Davidi. 46 Si bei Davidi
í ba didɔi Ilaaɔ, nɔui í jò í tɔɔe
ku jò nɔu ku maa ile tengi bii
təkui Zakəbu na aa ya guleaa *.

47 Amma Salomɔi í maa ileu.

48 Amma Ilaaɔ kù ne saa. Ci
ya wa si ile iyi amanɛ na à ma.
Beebei walii gɔ í tako í fɔ wo í
ni,

49 Ilaaɔ í ni, lelei í je kitai
bommam,

Nɔ ile í je bi ku lesi isem.

Debei, dimii ile yoomai aa
yəkɔ i maam na.

Mà iwoi inya í wa bii an ya n
sɔmi.

50 Kù je amui n ce fei ndee?

51 Nɔ Etieni í ni má, inje ine
ku gaabu nai, idɔ nne do itɔ
nne fei í le. Ì ya maa kɔsi
HundeI Ilaaɔ nai waati kama
fei. Inje mɔ i waa ce bei bala
nne na à tako à ce wo. 52 Walii
yooma nai bala nne na a kù
kpā iju. À kpa hee do ine na

iyi à fɔ kunaai Ine Dee deeu,
ine iyi inje taka nne i zambae si
nsei i kpaa nau. 53 Inje iyi do
saabui amaleka nau Ilaaɔ, í na
ne woodae, i kù too si woodau
na.

Etieni í ku

54 Iyi ine nau à gbɔ ideu nɔi
idɔ nna í kɔ si Etieni hee à waa
nɔ amaawɔ nna na. 55 Amma
Etieni í kɔɔ HundeI Ilaaɔ nɔ í
cɔ lele, nɔi í ye amboei Ilaaɔ nɔ
í ye Jesu mɔ wa leeki do ikpa
awɔ nje. 56 Nɔi í ni, i gbɔ na,
n ye lele í cɔ nɔ Amai Amanɛ
wa leeki do ikpa awɔ njeI Ilaaɔ.
57 Amma à dɔ itɔ nna à bei à dɔ
anu nla nla nɔ à sei ajɔ à koo à
wo sie. 58 Nɔi à faa hai inɔ ilu
à koo à nyɔɔ ku ba a taa kuta
a kpaa. Nɔi ine na iyi à tako à
máa ideu à bɔ kumboo nna na
à jɔa awaasū gɔ be à ya kpoo
Solu. 59 Si bei à waa ta Etieni
kutu nɔi Etieni í ce kutɔ í ni,
Lafēe Jesu, gba hundem. 60 Nɔi
í cuku í gule wa dɔ anu hee lele
wa ni, Lafēe, maà mu na do
dulum nɔu ihē. Iyi í fɔ beebɛ í
tā nɔi í ku.

8

1 Nɔ waatii kukpai Etieniu
Solu mɔ í jesi.

*Solu í kpā ineI igbei Jesu na
iju*

Hai ajɔ nɔu bei à sinti ku
kpā ineI igbei Jesu na iyi à wa
Zeruzalemu iju. Bii kù je woo
be nau baasi, woo dasi Jesu
naane nau fei à fangaai si ilei
Zudee do si ilei Samari. 2 Nɔ

* 7:46 ku maa ile, tengi bii təkui Zakəbu na aa ya guleaa À kɔsi si tia nwo gɔ na à ni,
ku maa ile, nɔu iyi í je Ilaaɔ LafēeI Zakəbu.

ine gɔ ɲa iyi à mà bɛɛrei Ilaaɔ̃ à si Etieni do kukpata.

³ Amma Sɔlu í wasi inɛi igbei Jesu ɲa ku kpã iju. Í ya lɔ kpasɛ̃ do kpasɛ̃ ɲai ku maa mu inɛmɔkɔ̃ do inaabo ɲa do gbugbã koo dasi ɲa piisɔ̃.

Filipu wa sisi laabaau jiidau si ilei Samari

⁴ Inɛ ɲa iyi à fangaau à koo à waa waazo laabaau jiidau bii fei. ⁵ Filipu í bɔ̃ ilu nlaɪ Samari nɔ̃ wa cea inɛi ilu bɛ ɲa faajii inɛ iyi Ilaaɔ̃ í cicau. ⁶⁻⁷ Nɔ̃ í ce maamaake ɲa. Í lele inɛi inɔ̃kɔ̃ ɲa hai si inɛ nkpɔ̃ nɔ̃ à fita do anu ku dɔ̃ nla nla, nɔ̃ í jɔ̃ wɛɛgɛ nkpɔ̃ do ilu kute akã ɲa à ba iri. Iyi inɛ ɲa à waa gbɔ̃ waazoɛu nɔ̃ à yɛ maamaake ɲau, ɲɔ̃i aɲa fei à teese à de itɪ jiidau. ⁸ Nɔ̃ inɛi ilu ɲau à wɛɛð inɔ̃ didɔ̃ nla nla.

⁹ Wee mɔkɔ̃ gɔ̃ mɔ̃ í wa si iluu bɛ, à ya kpoo Simɔ̃. Í ya maa ce dobu dobu í jɔ̃ inɛi ilu ɲau fei à biti nɔ̃ í ce arae inɛ nla. ¹⁰ Hai ama keeke do inɛ ngbo fei à ya gbɔ̃ ideɛ ntɔ̃ ntɔ̃ nɔ̃ à ya maa ni, inɛɛu ihɛi í jɛ inɛ iyi à ya kpe gbugbã nlaɪ Ilaaɔ̃. ¹¹ À ya maa gbɔ̃ ideɛi domi hai kukpɛ dobu dobuɛ ɲau í ya maa mu ɲa bitii. ¹² Amma iyi inɛ ɲau à dasi naane si laabaau jiidau iyi Filipu wa fɔ̃ si gãmɛi bommai Ilaaɔ̃ do si gãmɛi Jesu Kirisiu, ɲɔ̃i à dasi ɲa inyi hai inɛmɔkɔ̃ do inaabo fei. ¹³ Simɔ̃ takɛ í dasi Jesu naane nɔ̃ à dasiɛ inyi. Í ya maa too Filipu bii fei nɔ̃ í biti ntɔ̃ ntɔ̃ iyi í yɛ maamaake nla ɲa iyi wa ce.

¹⁴ Woo bɛ ɲau à gbɔ̃ iyi inɛi Samari ɲau à gba ideɛi Ilaaɔ̃. ɲɔ̃i à bɛ si ɲa Piɛɛ do Zãa hai Zeruzalemu bɛ. ¹⁵ Iyi à to ɲɔ̃i à ce ɲɲa kutɔ̃ ku ba a ba Hundɛi Ilaaɔ̃. ¹⁶ À ce bɛɛbei si na iyi í jɔ̃ Hundɛi Ilaaɔ̃ kù kita si kãma ɲɲa wa titã, aɲa de à ce inyi ku dasi ɲɲai do irii Lafɛɛ Jesu ɲɲu akã. ¹⁷ ɲɔ̃i Piɛɛ do Zãa à le ɲɲa awɔ̃ si iri, nɔ̃ à ba Hundɛi Ilaaɔ̃.

¹⁸ Iyi Simɔ̃ í yɛ woo dasi Jesu naane ɲau à ba Hundɛi Ilaaɔ̃ waati iyi woo bɛ ɲau à le ɲɲa awɔ̃ si iriu, ɲɔ̃i wa bi ku mu ɲɲa fia. ¹⁹ Í ni a mua ɲɲu gbugbãu bɛ ku ba inɛ iyi ɲɲu á lea awɔ̃ si iri fei ku ba Hundɛi Ilaaɔ̃. ²⁰ Amma Piɛɛ í sɔ̃ó í ni, awɔ̃ do fiaɛ fei aa ce nfe, domi í tamaa bei aa yɔkɔ̃ i ra amuai Ilaaɔ̃ do fiaɛ. ²¹ I kù nɛ kpãai ngɔgɔ̃ ihɛ domi idɔ̃ɛ kù jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ̃. ²² Na ɲɲu, sinda idɔ̃ɛ hai si laalɔ̃ ku ceɛ, nɔ̃ í tɔ̃ó Ilaaɔ̃ ku ceɛ suuruɪ lasabu laalɔ̃ ku ceɛ bii á ce. ²³ N wa n fɔ̃ bɛɛbei si na iyi í jɔ̃ n̄ yɛ daaɛ í ro nɔ̃ dulum í d̄ɛ.

²⁴ ɲɔ̃i Simɔ̃ í jɛ ɲɲa í ni, inɛ taka ɲɲɛ i ceem kutɔ̃ bi Lafɛɛ ku ba ide ɲa iyi í sɔ̃m ɲau bɛ kãmaɛ ku mað bam.

²⁵ Waati iyi à ce waazo à sisia inɛ ɲa yaasei ideɛi Ilaaɔ̃ à tã ɲɔ̃i à sinda à waa nyi Zeruzalemu. Iyi à waa nɛ, ɲɔ̃i à wasi ku sisi laabaau jiidau si ilu nkpɔ̃i Samari má.

Idei Filipu do akawe nlaɪ Etiopi gɔ̃

²⁶ ɲɔ̃i amalekai Lafɛɛ gɔ̃ í ba Filipu ide ku fɔ̃ í ni, dede i bɔ̃ ikpa awɔ̃ cangai kpãai inunu, too kpãa iyi í wa hai

Zeruzalemu ku bə Gaza. Kpāa nηui í bə ikpa gbabuau bε. ²⁷ Nəi Filipu í dede í nε. Si kpāau, ηəi í ye inεi Etiopi gə. Inεεu akawe nla nlai. Nηui í ya maa mu amanii inaabo ilaalui Etiopi. Í naa Zeruzalemui Ilaađ ku gulea, ²⁸ ηəi í sinda wa bə ikpa ideε má. Wa buba si saretii ađi wa cio tia iyi walii Ezai í kə. ²⁹ Nəi Hundei Ilaađ í sđ Filipu í ni ku bə kəkəi saretii. ³⁰ Nəi Filipu í sei í bə bi saretii, nə í gbə inεi Etiopiu wa cio si tiai walii Ezaiu. Nə í beεε í ni, ide iyi ì waa ciou bε ì waa gbə bei wa fə mbε? ³¹ Nəi inεεu í jεaa í ni, beirei an ce n gbə bii kù je inε gəi í tuseem. Nəi í təđ Filipu ku gū wa si saretii ku buba bi nηu. Nə Filipu í gū. ³² Ide iyi məkəu wa cio si kukəi idei Ilaađ wee. Á kooðe bei angudā iyi aa saka. Bei ama angudā í ya maa coko waati iyi à waa bu ntəε, Beεbe məi nηu mə kù la gele. ³³ Á kayee nə à kə ku kiitie dee dee. Si bei à kpa irii kuwεεε, kù wa si ilεu ihē má, Yooi á fə idei inεi anyie ηa má. ³⁴ Nəi akaweu í sđ Filipu í ni, ñ wa n təεε i səm inε iyi waliuu wa fāa. Nηu takaei wa fāa arae de. Mà inε gəi wa fāa. ³⁵ Nəi Filipu í so ide í sinti do idei waliuu í sisiaađ laabaau jiidai Jesu. ³⁶ Si bei à waa ne si kpāau ηəi à to ido gə iyi í ne inyi. Nəi akaweu í ni, cə inyi ihē. To, mii á ganjim n ce inyi ku dasim má. [³⁷ Nəi Filipu í sđə í ni, bii ì dasi Jesu naane do idəε fei aa yəkə i ce inyi ku dasie mεε. Nə akaweu í je í

ni, ñ dasi naane iyi Jesu Kirisi Amai Ilaađi.] ³⁸ Nəi í ni a leekđ saretii. Iyi à leekđε nə nηu do Filipu à kita aηa minji nηa si inyi, nə Filipu í dasie inyi. ³⁹ Iyi à fita hai si inə inyi, ηəi Hundei Ađ Lafēε í neđ Filipu. Nə akaweu kù yəə má, amma í dasi kpāa wa ne do inə didə. ⁴⁰ Nəi Filipu í ba nηu í wa ilu gə iyi à ya kpe Azətu, nə í ce waazoi laabaau jiidai bε do ilu ηa iyi à wa si kpāau fei hee í tođ Sezaree.

9

Idə ku kpaasii Səlu

(Cə IWB 22:6-16; 26:12-18)

¹ Waati beεbe Səlu í ya maa kpā inε ηa iyi à waa too kpāai Jesu ηau iju nə wa bi ku kpa ηa məm nii. Na ηəi í jđ í bə bi woo wee nlai Ilaađu, ² í təεε ku cea nηu tia ηa. Tia ηauí á koo ku na inε ngboi ile bi ku ce kutətəε ηa iyi à wa Damasi. Do saabui tia ηauí á bað gbugbā iyi á koo ku muð inε ηa iyi à waa too kpāai Jesu, bii inεməkəi wala bii inaaboi, ku ba ku yəkə ku đi ηa ku bəð ηa Zeruzalemu. Iyi í gba tia ηau nə í dasi kpāa wa nε.

³ Si bei Səlu wa nε í maai Damasi, ηəi anu akā inya kuma gə í naa sie wa hai lele. ⁴ Nəi í cuku ile nə í gbə imui inε gə í ni, Səlu, Səlu, na mii í ce ì waa kpām iju. ⁵ Nəi Səlu í bee í ni, Lafēε, awəi yoo. Nəi Lafēε í jεaa í ni, amui Jesu iyi ì waa kpā ijuu. ⁶ Dede i bə inə iluu, bei aa sđε mii iyi aa ce. ⁷ Waati beεbe inε ηa iyi à waa nε do Səluu à leekđ à coko səm səm, à gbə ide ku fəu amma a kù ye

ine kãma. ⁸ Nɔi Sɔlu í dede hai ile í cǐ ijuε amma kù ye ilu. Nɔi à mu awɔε à bɔδε Damasi. ⁹ Í fεεju zakai ajɔ mεeta, kù je kù mɔ.

¹⁰ Wee mɔcɔi Jesu gɔ í wa Damasi be à ya kpoo Ananiasi. Nɔi Lafēε Jesu í naa sie si kuye í kpoo í ni, Ananiasi. Nɔ í je í ni, Amu wee Lafēε. ¹¹ Nɔi Lafēε í sɔɔ í ni, dede i koo i mu kpāa iyi à ya kpe Kpāa Kutεu i bɔ ideɪ Zudasí. Bii ì to be bee mɔkɔ gɔ iyi à ya kpe Sɔlu ineɪ Tarusiu. Wa ce kutɔɔ, ¹² nɔ í ce kuye í ye mɔkɔ gɔ iyi à ya kpe Ananiasi í lɔ wa nɔ í lesi nɔi awɔ ku ba nɔi ku ye ilu má. ¹³ Amma Ananiasi í ni, Lafēε, ine nkpɔi í sɔm laabaau mɔkɔ be do laalɔ na iyi í cea inεε na Zeruzalemu fei. ¹⁴ Nɔ à gbɔ iyi inε ngboi woo wee ηai à naa gbugbā ku mu inε ηa iyi à waa ce kutɔɔ do iriε ihē fei. ¹⁵ Amma Lafēε í sɔɔ í ni, koo, domi ñ cica inεeu bei ku je woo ce icem ku fɔ laabaau irim bi dimi mmu ηa do bi ilaalu nɔa ηa do bi ineɪ Izireli ηa. ¹⁶ An nɔ n nyisiε bei nɔi mɔ á ye ijuukpā na irim.

¹⁷ Nɔi Ananiasi í dede í koo. Iyi í to, ηai í lesi Sɔlu awɔ í ni, Sɔlu kpaasim, Jesu Lafēε, nɔi iyi í naa sie si kpāau si waati iyi ì waa naa, nɔi í bεm wa ku ba i ye ilu má nɔ i kɔɔ Hundedi Ilaaɔ. ¹⁸ Be gbakā ngɔgɔ í cuku wa hai si ijui Sɔlu í ye bei kpakai cεε, nɔ í ye ilu má. Nɔi í dede nɔ à dasiε inyi. ¹⁹ Si anyie ηai í je sɔnda nɔ gbugbāε í baa má.

Nɔ Sɔlu í ce ajɔ minji Damasi be do inε ηa iyi à waa too kpāai Jesu. ²⁰ Gbakā í bɔ ile bii Zuifu ηa à ya ce kutɔɔ ηa wa waazo wa fɔ iyi Jesu Amaɪ Ilaaɔi. ²¹ Inε ηa iyi à waa gbɔ ideεu fei à biti à bee nje à waa ni, kù je mɔkɔu iyi í ya maa wahala inε ηa iyi à waa ce kutɔɔ do irii Jesu Zeruzalemuu mbe ya. Kù je nɔi wa naa ihē wo ku na ku mu inε ηa ku dǐ ηa koo na inε ngboi woo weei Ilaaɔ ηau?

²² Amma gbugbāi Sɔlu í ya maa kɔɔsii, nɔ Zuifu ηa iyi à wa Damasiu a kù mà bei aa jeaa waati iyi wa sɔ ηa kam kam iyi Jesui í je inε iyi Ilaaɔ í cicau.

²³ Zakai ajɔ minji má ηai Zuifu ηau à waa busi nje a ba a kpa Sɔlu. ²⁴ Amma inε gɔ í koo í sisia Sɔlu ide iyi inε ηau à dǐu. Inε ηau à ya maa degbe iluui hee do andε koofa ηau fei dasā do idū ku ba a kpaa. ²⁵ Amma idū gɔ mɔcɔi Sɔlu ηa à jɔ í lɔ inɔ kɔlɔ à bei à koo à kitae hai do antai bindii iluu.

Sɔlu í wa Zeruzalemu

²⁶ Nɔi Sɔlu í bɔ Zeruzalemu. Iyi í to be í bi ku tɔtɔ do inε ηa iyi à waa too kpāai Jesuu, amma aηa fei à waa ce njoε si na iyi í jɔ a kù mà mà ntɔ ntɔ wa too kpāai Jesui. ²⁷ Nɔi Baanabasi í bɔδε bi woo be ηau nɔ í sɔ ηa bei Sɔlu í ye Lafēε si kpāa, do bei Lafēε í baa ide ku fɔ. Nɔ í sɔ ηa bei Sɔlu í ce waazo Damasi do irii Jesu do wɔkɔ. ²⁸ Hai waati beεbei Sɔlu wa dabii si ilui Zeruzalemu do woo be ηau wa waazo do irii Lafēε Jesu do wɔkɔ. ²⁹ Nɔ í ce kakɔ do Zuifu ηa iyi à waa fɔ

Gerēkiu, amma aṅa mō à waa de kpāa bei aa ce a kpaa. ³⁰ Iyi kpaasi woo dasi Jesu naane ṅau à gbō, ṅoi à bōde Sezaree nō à jò í ne Tarusi.

³¹ Inei igbei Jesu ṅa iyi à wa ilei Zudee do ilei Galilee do ilei Samari fei à wēēð laakai ku sū, à waa jirima Ilaaḍ, à mua nje gbughā nō akpō ṅṅa í kōḍsi wa koo do sobii Hundei Ilaaḍ.

Iri ku bai Enee

³² Piēē mō wa dabii bii fei. Nō í bō bi inei Jesu ṅa iyi à wa Lida. ³³ Bei í ye wēēge gō à ya kpoo Enee, kù dede hai bi ku sūe hai zakai adō mēejō. ³⁴ ṅoi Piēē í sōḍ í ni, Enee dede, Jesu Kirisi í jò ì ba iri, ka sēēē. Gbakā ṅoi í dede. ³⁵ ṅoi inē ṅa iyi à wa Lidau fei do inei ilēkoi Sarḍō ṅa à yōḍ nō à dasi Lafēē Jesu naane.

Dōakasi í ku nō í nyi wa si andunya má

³⁶ Wee si ilui Zopee inaabo woo dasi Jesu naane gō í wa be à ya kpoo Tabita. ṅṅui à ya kpe Dōakasi má do feei Gerēki, waatō kabua. Í ne daa jiida nō í ya maa sobi ilu are ṅa. ³⁷ ṅoi ajō ṅṅu gō í na í ce bōḍ í ku. Iyi à wē ikue ṅoi à koo à jilō ile lele. ³⁸ Inē ṅa iyi à waa too kpāai Jesu iyi à wa Zopee à gbō iyi Piēē í wa Lida kōkōi Zopee be. ṅoi à be sie inē minji à ni a koo a sōḍ ku naa wa bi aṅa nsei nsei. ³⁹ ṅoi Piēē í dede í too ṅa wa. Iyi í to be, ṅoi à bōde lelei ileu. ṅoi jaaḍ ṅa fei à naa à kaakoe à waa kpataḍ nō à waa nyisie ibō do jaae ṅa iyi Dōakasi í ce waati iyi í wēē aṅaḍ ṅa. ⁴⁰ ṅoi Piēē í nya aṅa

fei hai ilaawa í bei í gule wa ce kutō. Í sinda si ikuu í ni, Tabita dede. ṅoi í cī ijue. Iyi í ye Piēē nō í dede í buba. ⁴¹ ṅoi Piēē í mu awōe í dedeē. Nō í kpe jaaḍ ṅau do inei Jesu ṅa iyi à gbe í nyisi ṅa Dōakasi iyi í jì má. ⁴² ṅoi laabaauu í fangaa si ilui Zopee fei, nō inē nkpō í dasi Lafēē Jesu naane. ⁴³ Nō Piēē í ce ajō minji Zopee be bi anà gō iyi à ya kpe Simō.

10

Piēē do Kōḍnei

¹ Inē gō í wa Sezaree, à ya kpoo Kōḍnei. ṅṅui wa je inē ngboi wuai sooge gō ṅa iyi à ya kpe Inei Itali ṅa. ² Mōkōu wa too Ilaaḍ nō í ya maa jirimae ntō ntō, ṅṅu do nyaanzee ṅa fei. Í ya maa ce kutō waati kāma fei, í ya nō ku sobi ilu arei Zuifu ṅa ntō ntō. ³ ṅoi ajō akā zakai isō mēeta í ce kuyē. Í ye amalekai Ilaaḍ dee dee. Amalekau í lō sie wa, ṅoi í kpoo í ni, Kōḍnei. ⁴ ṅoi í cō amalekau í kāsie iju ṅoi njo í muu nō í beēē í ni, Lafēē, mii í ce. ṅoi amalekau í jeaa í ni, Ilaaḍ í gbō kutōe, nō kù gbeje yaase bei ì sobi ilu are ṅau. ⁵ Nsei, be inē gō ṅa Zopee a koo a kpe Simō iyi à ya kpe Piēēu wa. ⁶ Inē njooi, í wa kpasēi anà gō iyi à ya kpe Simō. Kpasēē í wa kōkōi tenku. ⁷ Iyi amalekau í baā ide ku fō í tā í ne, ṅoi Kōḍnei í kpe inē minji gō ṅa si inōi woo ce icēe ṅau. Nō si inōi sooge ṅa iyi à ya wa kōkōeui í kpe inē akā gō má iyi í mà beereí Ilaaḍ. ⁸ ṅoi í sisi

n̄a ide iyi í ce fei, í bei í be n̄a Zopee.

⁹ Iju kumáe zakai dasā à wa si kpāau nō à maai si iluu. Waati beɛbe í ko Piɛɛ í gū antai ile sikifa wa ce kutō. ¹⁰ N̄oi ari í na wa kpaá, nō wa bi ku je. Waati iyi à waa tekea caka n̄oi í ce kuye. ¹¹ Í ye lelei Aō í cī nō acō nla gō iyi à waa mu gonta mɛɛɛ wa kita wa ile. ¹² In̄ɔe bei dimii in̄a kute mɛɛ fei í wa si do iyi wa cā ile do dimii yei fei. ¹³ N̄oi Piɛɛ í gbō ide ku fō gō í ni, Piɛɛ dede, kpa í n̄o. ¹⁴ Amma Piɛɛ í jɛaa í ni, jām, Lafɛɛ. Ajo kāmá n kù n̄o in̄a iyi í je iwō hee mà je iyi í riisi. ¹⁵ Nō ide ku fōu í ni má, mii iyi Ilaaō í ni í má maà ti i kōsi. ¹⁶ Beɛbei í ce hee ise gbɛeta. Nō gbakā acōu í nyi lele.

¹⁷ N̄oi Piɛɛ wa bee araɛ yoomai í je yaasei kuyeu. Waati beɛbei inɛ n̄a iyi Kōnei í be n̄au à to Zopee be. N̄oi à bee kpasɛi Simō nō à nyisi n̄a. Waati iyi Piɛɛ í wasi ku lasabu si ideu n̄oi à to wa andɛ koofa be. ¹⁸ N̄oi à kpe inɛi kpasɛ n̄au à bee n̄a mà inɛ njoo gō í wa be iyi à ya kpe Simō Piɛɛ. ¹⁹ Si bei Piɛɛ í wasi ku lasabu si idei kuyeu n̄oi Hundei Ilaaō í sōo í ni, wee amanɛ mɛeta gō n̄a à waa dɛdɛɛ. ²⁰ Dede i kita i koo i ba n̄a. Nō in̄eō n̄a i nɛ. Maà leekí leekí, domi amui n̄ be n̄a wa. ²¹ N̄oi Piɛɛ í kita í koo í ba n̄a í ni, inɛ iyi ì waa dɛ n̄au amui ihɛ mɛɛ. Mii ì bi n̄a. ²² Nō à ni, Kōnei, inɛ ngboi sooge n̄au wa dɛdɛɛ. Inɛ dee deei, í ya maa jirima Ilaaō nō Zuifu n̄a fei à ya maa fō jiida ku jɛɛ. Amalekai Ilaaō gō í sōo í

ni ku kpeɛ bi tɛɛ ku ba ku gbō ide iyi aa sōo. ²³ Idūu n̄oi Piɛɛ í dasi inɛ n̄au kpasɛ í ce n̄a yaɛɛ.

Iju kumáe í dasiō n̄a kpāa, nō kpaasi woo dasi Jesu naanɛi Zopee gō n̄a à suu. ²⁴ Iju kumá mmue n̄oi à to Sezaree. Wee hee a maa to wa Kōnei í tōtō nyaanzɛɛ n̄a do kpaasi jiidaɛ n̄a à waa degbe n̄a. ²⁵ Iyi Piɛɛ wa bi ku lō inō kpasɛu n̄oi Kōnei í bō ku koɛ í koo í sɛɛbata si wajue. ²⁶ Amma Piɛɛ í dedeɛ í ni, dede, domi amu mō amanɛi bei awō. ²⁷ N̄oi wa ba Kōnei ide ku fō hee í koo í lōd inō ile, nō í ye inɛ nkpō í tōtō be. ²⁸ Nō í sō n̄a í ni, in̄e taka n̄nɛ ì mà n̄a iyi woodai awa Zuifu n̄a í kō nwa ka tōtō do in̄e dimi mmu n̄a, wala ka bō kpasɛ n̄nɛ. Amma Ilaaō í sōm í ni kù s̄la n kpe inɛ gō ilu riisi hee má je n kōsiɛ. ²⁹ N̄n̄ui í jō iyi ì kpem n̄a n kù kō. Nsei, ì bi i sōm na mii í ce ì kpem wa n̄a.

³⁰ N̄oi Kōnei í ni, í to ajo mɛɛ wa ihɛ nnyi iyi zakai isō mɛeta be ihɛi ì wa kpasɛm ihɛ ì wa n ce kutō. N̄oi inɛ gō í naa bi tom, wa dasi iboi jaɛ ku daana gō. ³¹ Nō í sōm í ni, Kōnei, Ilaaō í gbō kutōɛ nō kù gbɛje jiida ku ceɛ do bei ì ya maa sobi ilu are n̄a. ³² Na n̄n̄u, be inɛ gō n̄a Zopee a koo a kpe Simō Piɛɛ wa. Inɛ njooi wa je. Í wa kpasɛi anà gō iyi à ya kpe Simō. Kpasɛɛ í wa kōkōi tenku. ³³ Iyi amalekau í fō beɛbe, n̄oi ì be siɛ inɛ n̄au be wa gbakā, ì nō ì je ì naa. Iyi be í s̄la. Nsei awa fei à wa si wajui Ilaaō ihɛ à waa de it̄i si ide iyi

Lafēe í sōe fei í sō wa.

WaaZO iyi Piεε í ce kpasēi
Kōneí

³⁴ Nōi Piεε í so ide í ni, n̄ mà bebei iyi Ilaaō kù waa cō inε kāma dimi mmu. ³⁵ Inε iyi í ya maa jirima Ilaaō fei nō wa ce iyi í s̄a dee dee, Ilaaō í ya gba lafēei si dimi iyi í je fei. ³⁶ Ì mà laabaau jiida iyi Ilaaō í jò à waazoa inei Izireli na à ni inε na aa ba laakai ku sū do saabui Jesu Kirisi n̄u iyi í je Lafēei inε fei. ³⁷ Ì nō ì mà na mii iyi í sinti si ilēi Galilee í bei í ce si ilēi Zudee fei waati iyi Zāa í sisi ideí inyi ku dasi iyi í ya maa ceu í tã. ³⁸ Ì mà bei Ilaaō í mua Jesu inei Nazaretiu Hundee na do bei í muaa gbugbã. Nō í dabii si ilēu fei wa ce jiida nō í jò inε na iyi à wa si awōi Seetam fei à ba iri. Í ya maa ce bebei si na iyi í jò Ilaaō í wεe do n̄u. ³⁹ Awai à waa jea inε na seēdai mii iyi í ce ilēi Zuifu na do ilui Zeruzalemu fei. Nō à kpakpae si j̄i à kpa. ⁴⁰ Amma si ajō meetasia Ilaaō í jūu hai si bale nō í jò í tusea inε gō na araε. ⁴¹ Kù nō kù je inε feii í yōō bii kù je awa iyi à je seēda iyi Ilaaō í cica hai tako, awa iyi à je nō à mō do n̄u si anyii kuj̄e hai si bale. ⁴² Nō í dasi wa ka maa waazoa inε na, nō ka jea inε na seēda iyi n̄ui Ilaaō í cica ku kiiti ilu hunde do iku na. ⁴³ Beεbe mōi walii na fei à fō idee à ni inε iyi í dasie naane fei Ilaaō á kpa ideí dulum ndii lafēe na saabui iriε.

Dimi mmu nau mō à ba Hundei Ilaaō

⁴⁴ Waati iyi Piεε wa fō ide má, n̄oi Hundei Ilaaō í naa si inε na iyi à waa gbō ideu fei. ⁴⁵ Zuifu woo dasi Jesu naane na iyi à si Piεε beu, à biti do iyi Ilaaō í mua dimi mmu na mō Hundee, ⁴⁶ domi à gbō inε nau à waa fō ide do fee na iyi à kù waa gbō à waa sisiò bei kulai Ilaaō í to. ⁴⁷ Nōi Piεε í ni, si bei inε nau ihē à ba Hundei Ilaaō bei awa mō, yooi á yōkō ku ganji na a dasi na inyi. ⁴⁸ Nōi í ni a dasi na inyi do irii Jesu Kirisi.

Nōi Kōneí na à tōε à ni ku buba bi aṅa be ku ce ajō minji.

11

Piεε í sisia inei igbei Jesu na iyi à wa Zeruzalemu ideí Kōneí na

¹ Woo be na do kpaasi woo dasi Jesu naane na iyi à wa ilēi Zudee à gbō iyi hai je Zuifu na mō à gba ideí Ilaaō. ² Nōi Piεε í baa Zeruzalemu nō Zuifu woo dasi Jesu naane nau à ye taaleε, ³ à ni à lō kpasēi inε na iyi a kù ce bango nō aṅaò na à je. ⁴ Nōi Piεε í sisi n̄a ideu hai sintee bei í ce fei.

⁵ Í sō na í ni, waati iyi n̄ wa Zopee n̄ wa n ce kutōō ajō n̄u gō, n̄oi n̄ ce kuye. Ñ ye acō nla gō iyi à waa mu gonta mēεε wa kita wa hai lelei Aō í naa í leeki kōkōm. ⁶ Iyi n̄ wa n cō do laakai, n̄oi si inōε n̄ ye in̄ai sako ilu kute mēε na do in̄a ku cã ilē na do yei na. ⁷ Nōi n̄ gbō ide ku fō gō í sōm í ni, Piεε dede, kpa í n̄o. ⁸ Amma n̄ ni, jām Lafēe. Ajō kāma in̄a iyi í je iwò hee má je iyi í riisi kù lō gelem. ⁹ Nō ide ku fōu í sōm má hai lele í ni mii

iyi Ilaaḍ í ní í má, n maà n kəsi. ¹⁰ Bεεbei í ce ise gbεeta í bei í nyi lele.

¹¹ Wee hai Sezaree à be sim amanε mεeta gɔ ηa wa. Be gbakā ine ηau à to wa andε koofai kpasε bii n wau. ¹² Nɔi Hundei Ilaaḍ í ní n too ηa n maà n leekí leekí. Nɔ kpaasi mεefam ηau ihε à sim Sezaree be nɔ à lɔ kpasεi Kɔɔnei ajɔ. ¹³ Nɔ Kɔɔnei í sɔ wa bei nηu í ye amaleka si kpasεi nηu wa leekí nɔ í ní, be ine gɔ ηa Zopee a koo a kpe Simɔɔ Píεε wa. ¹⁴ Nηui á sɔε bei awɔ do nyaanzeε ηa fei aa ce i baɔ faaba ηa. ¹⁵ Nɔi n koo. Iyi n sinti ku waaZO, ηɔi Hundei Ilaaḍ í naa si ηa wa bei í naa si awa mɔ tako wo. ¹⁶ Nɔi n ye gígii ide iyi Lafεε í fɔu iyi í ní, Zāa í dasi ine ηa inyi, amma Hundei Ilaaḍi an da nηε si. ¹⁷ Bεεbe mɔi Ilaaḍ í ce ηa amua bei í mu nwa wo waati iyi à dasi Lafεε Jesu Kirisi naane. Na nηu, beirei amu an ce n ganjiɔ mii iyi Ilaaḍ í ce. ¹⁸ Iyi ine ηau à gbɔ ideu, ηɔi idɔ nηa í tū, nɔ à saabu Ilaaḍ à waa ni, debεi, Ilaaḍ í mua hee do dimi mmu ηa mɔ kpāa a kpaasiɔ idɔ nηa a baɔ kuwεε hai tā.

Igbεi inεi Jesu ηa iyi í wa Antiɔsi

¹⁹ Wee woo dasi Jesu naane ηa iyi à fangaa bii fei na ijuukpā iyi í naa si waati iyi à kpa Etieniu, gɔgɔ ηa à sa à bɔ hee gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu. Gɔgɔ ηa mɔ à bɔ ilei Fenisi, gɔgɔ ηa mɔ à nε Antiɔsi. Zuifu ηa aηa akāi à ya maa waaZOa laabaau jiidau. ²⁰ Do

nηu fei, ine gɔ ηa hai si inɔ nηa à naa hai Sipu do hai Sireni à bɔ Antiɔsi nɔ à waa sisia hai je Zuifu ηa mɔ laabaau jiidai Jesu Lafεε. ²¹ Nɔ gbugbāi Aḍ Lafεε í wεε nηa, nɔ ine nkɔɔ í kpaasi idɔ í dasi Lafεε Jesu naane.

²² Iyi inεi igbεi Jesu ηa iyi à wa Zeruzalemu à gbɔ ideu, ηɔi à be Baanabasi Antiɔsi be. ²³ Iyi í to be í ye bei Ilaaḍ í cea ine ηau didɔ nɔ inɔε í dɔ. Nɔi í mu nηa gbugbā ku ba a leekí dim dim si Lafεε do idɔ nηa fei. ²⁴ Baanabasiu ine nceei iyi í dasi Jesu naane ntɔ ntɔ nɔ í kɔɔ Hundei Ilaaḍ. Nɔ akpɔi woo dasi Lafεε Jesu naane ηau í nyi í kɔɔsi má.

²⁵ Si anyie ηɔi í bɔ Sɔlu ku dedε ikpa Tarusi. ²⁶ Iyi í yɔɔ ηɔi í bɔɔε Antiɔsi. Adɔ akāi aηa minjiu à ce be à ya tɔtɔ do inεi igbεi Jesu ηa nɔ à ya kɔa ine nkɔɔ si cioi idei Ilaaḍ. Antiɔsi bei à tako à kpe ine ηa iyi à waa too kpāai Jesuu inεi Kirisi ηa.

²⁷ Waati bεεbe walii gɔ ηa à bɔ Antiɔsi hai Zeruzalemu. ²⁸ Inε akā nηa iyi à ya kpe Agabusi í dedε í leekí nɔ í ce walii do sobii Hundei Ilaaḍ í ní ari nla nla á ce si andunya fei. Bεεbe mɔi ariu í nɔ í ce si waatii Kolodu ilaalu nlai Romuu. ²⁹ Si bei ine ηa iyi à waa too kpāai Jesuu à gbɔ bεεbe ηɔi à dasi idɔ aηa a samba amua ηa zaka bei ine fei í nε, ku ba ku sobi kpaasi nηa ηa iyi à wa ilei Zudee. ³⁰ Nɔi à ce bεεbe, nɔ à jɔ Baanabasi do Sɔlu à kooɔ amuaui bi ine ngbo nηa ηau.

À kpa Zaaki nɔ à mu Piεε mɔ à dasiε piisɔɔ

¹ Waati beεbe ilaalu Herodu í sinti ku kpā inei igbei Jesu gɔ ɲa iju. ² Í jò à kpa Zaaki igbāi Zāa do taakuba. ³ Njoi í ye ideu í dɔa Zuifu ɲau si, nɔ í jò à mu Piεε má. Wee waatii jingau Piεε hai ne lefeei. ⁴ Iyi à mu Piεε ɲoi Herodu í jò à dasiε piisɔɔ nɔ í jò sooge ɲa à waa degbeε, aɲa mεε ikɔ mεε. Herodu í bi nɲu ku ceaa kiiti si wajui zamaa bii jingau Iku ku kuau í lɔ. ⁵ À waa mu Piεε si ile piisɔɔ be, amma inei igbei Jesu ɲa à wasi ku ce kutɔɔ na iriε do himma jiida jiida bi Ilaaɔ.

Amaleka gɔ í nya Piεε hai ile piisɔɔ

⁶ Piεε wa sí njoo si aninii sooge minji gɔ ɲa idū iyi iju kumáε Herodu wa bi ku nyaa hai ile piisɔɔu ku bɔde si wajui zamaa. À dūu do sesee minji nɔ sooge gɔ ɲa à waa degbe andei ile piisɔɔu be. ⁷ Njoi gbakā amalekai Aɔ Lafεε gɔ í naa si ile piisɔɔu, ɲoi inya í má. Njoi amalekau í cā Piεε si cingae í jūu í ni, dede ɲya ɲya. Be gbakā ɲoi sesee ɲau í cuku hai si awɔε ɲa. ⁸ Njoi amalekau í ni, dasi ibɔε do baataε. Njoi Piεε í ce beεbe, ɲoi amalekau í sɔɔ má í ni, bii dabiie nɔ i toom wa. ⁹ Njoi Piεε í fita hai ile piisɔɔu í tooε, amma kù mà iyi mii ɲau be fei amalekau wa cooi ntɔ ntɔ. Í tamaa bei nɲu wa laalaai. ¹⁰ À lɔ woo degbe piisɔɔ sinteru do minjisiau nɔ à tosi gamboi isɔu. Ine nɲu ikpa inɔ ilui wa cɔ. Njoi í cī do arae

nɔ à fita à mu kpāa à ne hee à lɔ kpāa kókò sinte, ɲoi gbakā amalekau í ne í jò Piεε.

¹¹ Njoi Piεε í yɔɔ bebei iyi kù je alá. Nɔ í ni, ntɔ ntɔ Ilaaɔi í be sim amalekaε wa ku na ku nyam hai si awɔi Herodu, do laalo iyi Zuifu ɲau à bi a ceem fei.

¹² Iyi í ye yaasei ideu ɲoi í bɔ kpasēi Maari iyei Zāa Maaku. Wee í ko ine nkprɔ nkprɔi í tɔtɔ be à wasi ku ce kutɔɔ. ¹³ Iyi Piεε í to be ɲoi í cā gamboi ande koofau ɲoi abo woo ce ice gɔ iyi à ya kpe Rodu í koo í bee í ni, yooi. ¹⁴ Iyi í mà imui Piεε ɲoi inɔ didɔ kù jò kù cūu. Njoi í sei í nyi ile í koo í sɔ ine ɲa í ni Piεε í wa ande koofa. ¹⁵ Njoi à sɔɔ à ni, ì waa sūmui. Amma í ni, ntɔ ntɔi. Njoi à ni, á má je ayaεi. ¹⁶ Wee Piεε wa leeki be í wasi ku cā gambo. Iyi à naa à cūu nɔ à ba wee nɲui, ɲoi í mu ɲa biti. ¹⁷ Nɔ í ni a coko do awɔ í bei wa sɔ ɲa bei Lafεε í ce í nya nɲu wa hai ile piisɔɔu. Njoi í ni a koo a sɔ Zakɔbu ideu do kpaasi ɲa iyi à gbe, í bei í fita í bɔ inya mmu má.

¹⁸ Iju kumáε daadaakɔ ideu í jò sooge ɲau à biti hee à bee nje à waa ni, ikpa iwoi Piεε í bɔ. ¹⁹ Njoi Herodu í ni a dɛdɛε. Njoi à dɛdɛε amma a kù yɔɔ. Njoi í bee woo degbe ɲau ide. Si bei a kù yɔkɔ a kù jeaa, nɔ í ni a kpa ɲa. Njoi Herodu í bei í dede hai ilei Zudee í koo í buba ikpa Sezaree ajɔ minji titā.

Ikui Herodu

²⁰ Wee idɔi Herodu í kɔɔ inei Tii ɲa do inei Sidɔɔ ɲa ntɔ ntɔ, ɲoi ine ɲau à tɔtɔ nje nɔ à nya ine gɔ ɲa à be ɲa

bi Herodu. Nɔ à ce Balatu akaweì ilaaluu kpaasi à bei à bɔ bi Herodu a koo a tɔɔe suuru domi inei ile nja nja si ilei Herodui à ya bɔ ije ku dede.

²¹ Nɔi Herodu í da nja ajɔ si bii á ye nja. Iyi ajɔu í to nɔi Herodu í dasi ibɔi ilaalue í bei í buba si antai kitai bommae í bei í so ide wa sɔ ine nja. ²² Nɔi ine nja à dɔ anu à saabue à waa ni, kù je baa amanèi wa fɔ ideu, Ilaaɔi. ²³ Be gbakã amalekai Ilaaɔ í dasi Herodu bɔɔ í jɔ kokoo nja à nɔ arae í ku, si na iyi í jɔ nju amanè í gba amboei Ilaaɔ, kù kɔsi.

²⁴ Amma ideì Ilaaɔ nje í fangaa wa kɔɔsi.

²⁵ Iyi Baanabasi do Sɔlu à ce mii iyi à dasi nja ku ceu Zeruzalemu be à tã nɔi à sinda à nyi Antiɔsi má. Iyi à waa ne à gbã Zãa Maaku í si nja.

13

À cica Baanabasi do Sɔlu à be nja

¹ Walii do woo kɔsi cio gɔ nja à wa si inɔi inei igbei Jesu nja Antiɔsi be. Iri nja wee. Baanabasi, do Simeɔ iyi í je amanè dūdū, do Lusiù inei Sireni, do Manahenu, nju iyi à bíí do Herodu ilaaluu inya akã, do Sɔlu. ² Ajɔ nju si bei ine nja à waa tɔ Lafɛe do anu ku dī ajɔ, nɔi Hundi Ilaaɔ í sɔ nja í ni, i cica Baanabasi do Sɔlu i nya nja ikã nja a ce ice iyi ñ kpe njaò. ³ Iyi à ce anu ku dī do kutɔɔu à tã, nɔi à lea Baanabasi do Sɔlu awɔ si iri, nɔ à jɔ nja à ne.

Baanabasi do Sɔlu à bɔ Sipu

⁴ Beɛbei Hundi Ilaaɔ í be Baanabasi do Sɔlu fei. Nɔ à to ilu gɔ iyi à ya kpe Selesi. Hai bei à lɔ akɔi inyi à bɔ gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu. ⁵ Iyi à to si ilui Sipu gɔ iyi à ya kpe Salamini nɔi à wasi ku waazo ideì Ilaaɔ si ile ikã ikã bii Zuifu nja à ya ce kutɔɔo nja nja. Zãa Maaku mɔ í too nja ku sobi nja.

⁶ Nɔ à kua gungum nɔu à bei à to Pafɔsi. Pafɔsi bei à ye Zuifu woo ce do bu do bu gɔ iyi í je walii ilu ibo. Irièi Baajesu. ⁷ Í wee do Seejiu Pɔlusi, ilu ilei Sipu ilu bisiu. Ilu ilu í ni a kpe Baanabasi do Sɔlu wa si na iyi í jɔ wa bi ku gbɔ ideì Ilaaɔ. ⁸ Amma woo ce do bu do buu iyi à ya kpe Elimasi do fei Gereki wa bi ku ganji nja. Wa ce kookaai ku sinda ilu ilu hai si kpãai naane ku dasi si Jesu. ⁹ Nɔ Sɔlu iyi à ya nyi a kpe Pɔlu mau í kɔò Hundi Ilaaɔ nɔ í kãsi woo ce do bu do buu iju, ¹⁰ í ni, awɔ iyi í je ilu bisì laalɔ do woo taki ine, awɔ inei Seetam nii nɔ ò je mbeì mii iyi í je dee dee fei. Hee waati yoomai aa leekiò ide ntɔi Aɔ Lafɛeu ku kpaasi do ibo má. ¹¹ To, nsei, Ilaaɔ á to sie awɔ, aa feju, i kaa ye ilu má si zakai ajɔ minjiu ihɛ. Be gbakã í feju, nɔ í ne wa dabii wa dede ine gɔ iyi á mu awɔe. ¹² Iyi ilu ilu í ye mii iyi í ceu nɔi í dasi naane si na iyi í jɔ ideì Lafɛe Jesu í to sie ntɔ ntɔ.

Pɔlu do Baanabasi à wa Antiɔsi si ilei Pisidi

¹³ Si anyie nɔi Pɔlu do kpaasie nja à lɔ akɔi inyi hai Pafɔsi à ne nɔ à to Pɛɛzu si ilei Panfili. Amma Zãa Maaku

í jò ña hai be í sinda í nyi Zeruzalemu. ¹⁴ Hai PEEZU be Pòlu ngu ña à mōsi à bō Antiōsi si ilei Pisidi. Iyi ajōi kusimi í to ñoi à bō ile bii Zuifu ña à ya ce kutatō à buba. ¹⁵ Nō inē gō í cio si tia iyi Moizi do walii ñau à kō. Iyi í cio í tā, ñoi inē ngboi igbe ñau à be si ña inē gō koo bee ña ku ni, inē kpaasi ña, bii ì nē ide iyi aa muað inē ña gbugbā í fō ña.

¹⁶ Ñoi Pòlu í dede í ni a coko do awō nō í ni, inē inei Izireli ña do inē dimi mmu ña iyi ì waa jirima Ilaað, i de ifi i gbō ña. ¹⁷ Að Lafē nwai í cica bala nwa ña nō í kōosi kukpō ña waati iyi à waa je inē njoo si ilei Ezibiti. Si anyii nñu, í nya ña hai ilei Ezibiti do gbugbāe, ¹⁸ nō í yōkōð ña temua zakai adō ciiji si gbaau. ¹⁹ Í kpa dimi ikā ikā mēje si ilei Kanaā nō í so ile nñau í na ña í je tu ña. ²⁰ Iyi be ña fei í cei zakai adō cō mēe do ciitaa.

Si anyii nñu, Ilaað í jile ña woo kiiti ña hee í koo í toð waatii Samueli waliuu. ²¹ Ñoi à ni aña à bi ilaalu, nō Ilaað í mu ña Sòlu amai Kisi hai si dimii Benzamēe nō í je bommau zakai adō ciiji. ²² Nō Ilaað í nyaa bomma í sāsi Davidi. Davidiui í jeaa sēeda í ni, ñ yē Davidi amai Izai í je dimii inē iyi ñ bi, nñui á ce idōbim fei. ²³ Hai si dimii Davidii Jesu í fita, inē iyi Ilaað í cica ku je woo faabai inei Izireli ña si bei í tako í ce ña kuwāe. ²⁴ Jesu ku bei ku naa, Zāa í cea inei Izireli ña fei waazo í ni a kpaasi idō ña nō a ce inyi

ku dasi. ²⁵ Waati iyi icei Zāa í maai ku kpa iri í ni, kù je amui ì waa degbe ña, amma inē gō á naa si anyim iyi n kù to n bate n fū ikūi baatae.

²⁶ To, inē kpaasi ña, inē iyi ì je dimii Aburhamu ña, do dimi mmu ña iyi ì waa jirima Ilaað, inēi à sambaa idei faabau ihē wa. ²⁷ Wee inei Zeruzalemu ña do inē ngbo ña ña a kù mà yooi Jesu í je dee dee, a kù nō a kù gbō yaasei idei walii ña iyi à ya maa cio si ajōi kusimi feiu. Amma do nñu fei à jò ideu í kō si waati iyi à yē taalei Jesu. ²⁸ A kù yē sie ngōgō iyi á jò a kpa, amma do nñu fei à tō Pilati ku jò a kpa. ²⁹ Ñoi à ce mii iyi à kō na iriēu fei. Si anyie nō à kitae hai si jji ku gaauu à dasi ikuē si inō bale. ³⁰ Amma Ilaað í jūu hai si bale, ³¹ nō si afei ajō nkpō nkpō í nyisi inē gō ña arae. Inē ñau, añaí à tooe wa wo hai ilei Galilee à naa Zeruzalemu. Añaí à waa je sēedaí idee nsei bi inei Izireli ña. ³² Awa mō ideí kuwā iyi Ilaað í cea bala nwa ñau, nñui à waa sō ñe. ³³ Í jò kuwāu í kō si waati nwa. Awa tōku ña ña, awai à yē kukōi kuwāu waati iyi í jī Jesu hai si bale si bei à kō si Tiai Iri Kukō iri minjisia à ni,

Ilaað í ni, awōi ì je amam,
Hai nnyi ñ je Baae.

³⁴ Ilaað í fō wo í ni nñu á jūu hai bi iku ña ku ba ku mað na ku sāmí. Bēebei í fō waati iyi í ni,
An wee nñe dee dee bei ñ wāð
Davidi wo, kù nō kù nē
sika.

³⁵ Na ñoi í ce Davidi í fō má í ni,

I kaa jò arai Ine Kumáe ku sãmi.

³⁶ Davidi takáe í ce mii iyi Ilaaã í dasi e í bei í ku, nò à suu kəkəi baláe na nò aráe í sãmi, mà irei. ³⁷ Amma Jesu in e nju Ilaaã í jũu hai si bal e kù sãmi.

³⁸ Debei, in e kpaasim na, i jò i mà na iyi na saabu e à waa sisi nje iyi Ilaaã á kpa ide i dulum du ne. ³⁹ In e iyi í dasi e naane fei, nju i á jò lafẽe ku je dee dee bi Ilaaã. Amma woodai Moizi kaa yəkə ku ce bebe. ⁴⁰ Na nju, i ce laakai na mii iyi walii na à fəu ku maà ba ne, iyi à ni,

⁴¹ In e woo yaako amu Ilaaã, i gbə idem na. Aa biti na nò aa ce nfe na, Domi an ce mii gə si waati nje iyi baa bii í je in e gə í na wa sisi nje i kaa dasi naane na.

⁴² Iyi Pəlu í fə bebe í tã nju do Baanabasi à waa bi a fita hai ile bii à ya ce kutətəu be, nju in e nau à waa tə na a nyi wa má a naa a waaZO si ide akāu si ajəi kusimi mmu iyi wa baa. ⁴³ Iyi in e nau à fita nju Zuifu nkpə do in e na iyi à waa too kucei Zuifu na nò à mà beerei Ilaaũ à waa too na. Nju Pəlu do Baanabasi à ba na ide ku fə à mu nja gbugbā ku ba a maa leeki dim dim si didži Ilaaã.

⁴⁴ Si ajəi kusimi mmu in e i lu nau fei à tətəi a ba a gbə ide i Lafẽe. ⁴⁵ Iyi Zuifu nau à ye zamaau nju à dedeò igu ku ja à waa jā ide iyi Pəlu wa fəu nò à waa buu. ⁴⁶ Amma Pəlu do Baanabasi à s̄ na do wəkə à ni, tilasii in e Zuifu na a tako a s̄ ne ide i Ilaaã. Amma si na iyi í jò i waa kəsi na nò i kù ka

ara nje si in e na iyi à bi a ba kuw ee hai tã, na nju, aa ka jò ne nò ka bə bi dimi mmu na, ⁴⁷ domi nju bei Lafẽe í dasi wa ku ce í ni,

N ce nje bei fitila bi dimi mmu na

Ku ba i bəò ide i faabau hee kəi andunyau na.

⁴⁸ Iyi hai je Zuifu nau à gbə ideu, nju í d̄ na si, à waa saabu Ā Lafẽe na ide eu. Nò in e na iyi Ā Lafẽe í jilə si a ba kuw ee hai tãu fei à dasi naane.

⁴⁹ Nò ide i Lafẽe í fangaa si ileu fei. ⁵⁰ Amma Zuifu nau à dede idəkəi ilu irii ilu nau do inaabo ilu amani na iyi à waa too kucei Zuifu nau. Nju i jò à kpā Pəlu do Baanabasi iju à lele na hai be. ⁵¹ Nju woo be nau à gbugbā si na s̄ai baata nja na à waa nyisiò iyi mii iyi á na ku ba na í je ide i iri nja. Si anyie nò à ne Ikonimu. ⁵² Amma in e na iyi à waa too kpāi Jesu Antəsiu ngu na à weəò inə did̄ nò à k̄ò Hunde i Ilaaã.

14

Pəlu do Baanabasi à wa Ikonimu

¹ Ikonimu bei Pəlu do Baanabasi à lə ile bii Zuifu na à ya ce kutətəu nò à ce waaZO hee in e nkpə í dasi naane, hai Zuifu na hee do hai je Zuifu na fei. ² Amma Zuifu na iyi à kə ku dasi naaneu à dede idəkəi dimi mmu na ku ba a ce lasabu laalə si gāmei kpaasi woo dasi Jesu naane nau. ³ Do nju fei, Pəlu do Baanabasi à kpe Ikonimu à waa waaZO in e na do wəkə. Lafẽe í mu nja gbugbā à ya

maa ceò maamaake ikã ikã ña. Maamaake ñau wa nyisi iyi waazo ñña iyi à waa ce si ideidi didõ ññuu ntõi. ⁴ Amma inei ilu ñau à kpẽ minji. Ine gò ña à leeklò Zuifu ña, ine gò ña mò à leeklò woo be ñau.

⁵ Njoi Zuifu ña do hai je Zuifu ña do ine ngbo ñña ña à ce anu akã a wahala woo be ñau a ta ña kuta a kpa ña. ⁶ Iyi Pòlu do Baanabasi à mà ideu gbakã, ñjoi à sa à bõ Lisiti do Dee bu si ilei Likoni do si ilεkoε ña. ⁷ Nõ à wasi laabaau jiidau ku waazo be.

Pòlu do Baanabasi à wa Lisiti

⁸ Mòkò gò í wa Lisiti, isεε ña fei í ku nò beεbei à buu do, kù dede kù ne baa ajò akã. ⁹ Si bei Pòlu wa ba ine ña ide ku fò mòkòu wa gbò. Njoi Pòlu í kã siε iju nò í ye iyi naanεε á yòkò ku jò ku ba iri. ¹⁰ Njoi Pòlu í sõ do gbugbã í ni, dede i leekl si kutεε. Njoi mòkòu í dede í fò í dinga wa ne. ¹¹ Iyi zamaau í ye mii iyi Pòlu í ce ñjoi à dõ anu hee lele do fee ñña à ni, iwẽ nwa ñau à kpòò amanε à naa si wa. ¹² Njoi à waa kpe Baanabasi Susi, Pòlu mò Hεεmεεzi domi Pòlui í je woo waazo. ¹³ Wee ilei iwẽ iyi à ya kpe Susiu í wa hai do angulei bi ku lòi iluu wa. Njoi ine ña à koo à de ketε kombo ña wa nò à ce booda do kokoi jli ña à da ñña si kõ. Nõ woo weei Susiu í naaò ña wa andε koofai iluu. Njoi do ine ñau fei à waa bi a cea woo be ñau kuwee. ¹⁴ Amma iyi woo be minji ñau à gbò ideu, à ga ibò ñña ña à

waa nyisiò iyi aña a kù jesi, nò à dõ anu à sei à waa neò bi zamaau à waa ni, ¹⁵ na mii í ce í waa ce beεbe, inε kpaasi ña. Awa mò amanεi bei inε taka ññε. Laabaau jiidai à naa ku sõ ñε ku ba í jò iwẽ nfe ññε ñau nò i sinda si Ilaaõ, ññu iyi í je icui kuweε. Njoi í ce lele do ilε do tenku do mii iyi í wa inò ñña fei. ¹⁶ Tako wo í jò dimi fei wa too kpãa iyi í bi. ¹⁷ Amma do ññu fei í nyisi wa iyi ññu í weε domi wa ce nwa jiidai ña. Í jò ijí wa wò ku ba ka ba ije si iko si waatii atε ku ba ka ne inò didõ.

¹⁸ Amma baa do iyi Pòlu ña à fò beεbe fei, bei à ce à ganji kuweei zamaau í gaabu.

¹⁹ Njoi Zuifu gò ña à naa hai Antiõsi do hai Ikonimu à wa inyii itii ine ñau nò à ta Pòlu kuta ku ba a kpa, ñjoi à faa à bòò alalai iluu domi à tamaa bei í kui. ²⁰ Amma ine ña iyi à waa too kpãai Jesu à naa à kaakoε, ñjoi í dede í bõ inò ilu. Iju kumεε ñjoi ññu do Baanabasi à dede à bõ Dee bu.

À nyi Antiõsi si ilei Siri

²¹ Iyi Pòlu do Baanabasi à to Dee bu à waazo laabaau jiidai si iluu nò ine nkpò í lósi kpãai Jesu ku too be. Si anyiε nò à nyi ikpa Lisiti do Ikonimu do Antiõsi iyi í wa ilei Pisidi. ²² Nõ à mua ine ña iyi à waa too kpãai Jesuu gbugbã ku ba a leekl si naanεu dim dim. Nõ à sõ ña à ni, wahala nkpò nkpoi aa ka ye ka bei ka ló si andunya titõi Ilaaõ. ²³ Njoi à cicaa igbei inei Jesu ña fei ine ngbo ña. Si anyiε nò à ce kutò do anu kudl à so ña à daa Lafεε si awò, ññu iyi à dasi naanεu.

24 Si anyii nju nɔ à ne hai be à koo à lɔ ilei Pisidi à bɔ ilei Panfili, 25 nɔ à to ilue gɔ iyi à ya kpe Pɛɛzu à ce waazo be à bei à bɔ Atali. 26 Hai bei à lɔ akoi inyi à nyi ikpa Antiɔsi si ilei Siri be. Ilu bei à tako à le nja awɔ si iri wo na ice iyi aa koo a ceu ku ba Ilaaɔ ku mu nja didɔɛ. Nɔ iceui à ce à kpa irie wa be.

27 Iyi à to Antiɔsi nɔi à tɔtɔ inei igbei Jesu nja nɔ à sisi nja mii iyi Ilaaɔ í cea aɲa fei do si bei í ceɔ kpāa hai je Zuifu nja mɔ à dasiɔ naane. 28 Nɔ à kpe ilu be do ine nja iyi à waa too kpāai Jesu aja.

15

À ce kutɔtɔɔ Zeruzalemu

1 Nɔi ine gɔ nja à naa Antiɔsi be. Ine nja à naai hai ilei Zudee, nɔ à waa sɔ kpaasi woo dasi Jesu naane nja à ni, i kaa ba faaba nja bii a kù dasi nje bango si bei woodai Moizi wa fɔ. 2 Iyi Pɔlu do Baanabasi à gbɔ beɛbe nɔi à ba nja kakɔɔ ku ce jüida jüida si ideu. Nɔi woo dasi Jesu naane nja à cica Pɔlu do Baanabasi do ine gɔ nja hai ilui Antiɔsi be à be nja Zeruzalemu bi woo be nja do ine ngbo nja na irii ideu.

3 Pɔlu nja à dasi kpāa à waa ne nɔ inei igbei Jesu nja à koo à leeki nja. Nɔi à ce isene nja à koo à lɔ ilei Fenisi do ilei Samari nɔ à wasi ku sisia kpaasi woo dasi naane nja bei hai je Zuifu nja mɔ à sinda idɔ nja si Jesu. Nɔi laabaui ideu í jɔ inɔi aɲa fei í dɔ ntɔ ntɔ. 4 Iyi à to Zeruzalemu, nɔi inei igbei Jesu nja do woo be nja do ine ngbo nja à gba nja do inɔ

didɔ. Nɔi Pɔlu do Baanabasi à sisi nja mii iyi Ilaaɔ í ce fei na icei aɲa. 5 Amma Farisi gɔ nja iyi à dasi Jesu naane à dede à ni, hai je Zuifu nja iyi à dasi Jesu naane fei, tilasii a dasi nja bango nɔ a sɔ nja a too woodai Moizi.

6 Nɔi woo be nja do ine ngbo nja à tɔtɔ a wüa ideu. 7 Si bei à waa fa ideu nɔi Pieɛ í dede í ni, inje kpaasim nja, ì mà nja iyi hai ku kpe Ilaaɔ í nyam hai si inɔ nje ku ba n koo n sisia hai je Zuifu nja mɔ laabaui jüidau ku ba aɲa mɔ a dasi naane. 8 Nɔ Ilaaɔ, nju iyi í mà idɔi ine fei, í mu nja Hundee bei í mua awa mɔ ku ba ku nyisi iyi nju í gba nja. 9 Kù ce nkāma iyi í je ikā si gāme nja do awa. Í jɔ idɔ nja í má na naane iyi à dasie bei í cea awa mɔ. 10 Debei, na mii í ce ì waa cā idɔi Ilaaɔ nja nsei, ì bi i kāa hai je Zuifu nja iyi à waa too kpāai Jesuu aso iyi bala nwa nja do awa taka nwa à mɔngɔ ku so. 11 À mà iyi na didɔi Lafɛɛ Jesui awa à baɔ faaba, nɔ beɛbe mɔi baa do hai je Zuifu nja mɔ.

12 Nɔi ine nja fei à coko à waa desi Pɔlu do Baanabasi ití waati iyi à waa sisi nja yaasei maamaake nja iyi Ilaaɔ í jɔ aɲa à ce fei si wajui hai je Zuifu nja. 13 Iyi à fɔ ide à tã nɔi Zaaki mɔ í so ide í ni, inje kpaasim nja, ì gbɔ iyi ñ wa n fɔ. 14 Simɔɔ í sisi nje bei Ilaaɔ í ce hai sinte í cicaɔ ine gɔ nja hai si inɔi dimi mmu nja à kpe nja ine nja. 15 Nɔ ideu í je akā do ti walii nja si bei kukɔi idei Ilaaɔ í ni,

16 Amu Ilaaḏ, waati beɛbei an
nyi wa,
Nɔ n teese ilei Davidi iyi í
cuku.

An dede ile kúkúú,
Nɔ n maa má,

17 Ku ba ine ɲa iyi a kù je inei
kpasɛu fei a dede amu
Aḏ Lafɛɛ.

Anjai à je ine ɲa iyi à je titom hai
si dimi mmu ɲa.

18 Beɛbei amu Aḏ Lafɛɛ n fɔ,
amu iyi n jò à mà mii
ɲau ihɛ hai ku kpe.

19 Nɔ Zaaki í ni má, na nɲu, si
kuyem, kù sía a sɔ hai je Zuifu
ɲa iyi à sinda idɔ ɲa si Ilaaḏu
wooda ku gaabu ɲa. 20 Amma
ka ce ɲa tia ka sɔ ɲa a maà ya
je ijei kuwee, nɔ a maà ya tɔtɔ
sɛɛ do inaabo mmu gɔ walakɔ
inaabo mɔ do mɔkɔ mmu gɔ, a
maà ya ɲɔ ɲa jifa, nɔ a maà ya
ɲɔ kpaai ɲa. 21 Hai tako wo,
si ilu fei à ya cio woodai Moizi
ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔ
si aji kusimi fei nɔ a waazo
idee.

*À sambaa hai je Zuifu woo
dasi Jesu naane ɲau tia*

22 Iyi Zaaki í fɔ beɛbe í tã ɲɔi
woo be ɲau do ine ngbo ɲau
do inei igbe ɲau fei à ye iyi í
sía ku je aɲa a cica ine gɔ ɲa
hai si inɔi aɲa a be ɲa Antiɔsi
do Pɔlu do Baanabasi aji. ɲɔi
à cica Silasi do Zudu iyi à ya
kpe Baasaba má, aɲa iyi à ne
beɛɛ si inɔi kpaasi woo dasi
Jesu naane ɲau. 23 ɲɔi à ni a
kooɔ tiau. Si tiau à ni,

Awa woo be ɲa do ine ngbo
ɲau, awa woo dasi naane
kpaasi ɲɛ ɲa, awai à sambaa
ɲɛ tiau ihɛ wa. Inɛi à sambaa
wa, inɛ hai je Zuifu woo dasi

naane ɲa iyi í wa Antiɔsi do
Siri do Silisi. À waa ce ɲɛ fɔ.

24 À gbɔ iyi ine gɔ nwa ɲa à
naa bi tu ɲɛ à fɔ inɔ ɲɛ nɔ à
sinda laakai ɲɛ do ide ɲa
ɲa. Amma awa si à dasi ɲa
ideu be wa. 25 Na ɲɔi í jò à busi
ɲɛ nɔ à yɔɔ iyi í sía ka cica ine
gɔ ɲa ka be si ɲɛ wa. Anjai aa
si Baanabasi do Pɔlu, baakɔ
nwa ɲau wa, 26 aɲa iyi a kù
saalu kuwee ɲa ngɔgɔ na irii
Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. 27 Zudu
do Silasi anjai à je ine ɲa iyi à
cicau. À waa be ɲa wai a na a sɔ
ɲɛ ide akāu geleɔ gele. 28 Awa
do Hundei Ilaaḏ í sía nwa si ka
maà kã ɲɛ aso gɔ bii kù je iyi
ihɛ iyi í je asoi tilasi. 29 Nɲui í
je, i maà ya je ijei kuwee ɲa, nɔ
i maà ya ɲɔ kpaai ɲa, i maà ya
ɲɔ ɲa jifa ɲa, nɔ i maà ya tɔtɔ
sɛɛ do inaabo mmu gɔ walakɔ
inaabo mɔ do mɔkɔ mmu gɔ
ɲa. Bii í mu ara ɲɛ si mii
beɛbe ɲau be ɲa í sía. To, ka
sukudɔ.

30 Iyi à tɔɔ ɲɛ sukudɔ à tã
ɲɔi ine ɲau à dasi kpāa à ne
Antiɔsi. Bei à koo à tɔtɔ inei
igbei Jesu ɲau fei à na ɲa
tiau. 31 Iyi à cio tiau í mu
ɲa gbugbã nɔ inɔ ɲa í dɔ.
32 Zudu do Silasi ɲa mɔ walli
ɲai, à mua kpaasi woo dasi
naane ɲau gbugbã nɔ à sobi ɲa
si ide nkpɔ nkpɔ. 33 Iyi à ce
aji minji be kpaasi woo dasi
naane ɲau à tɔɔ ɲa sukudɔ nɔ
à ni a tɔ bi ine ɲa iyi à be ɲa
wa baani. [34 Amma Silasi ine
nɲu í dasi idɔ ɲu ku ce aji
minji be má.]

35 Pɔlu do Baanabasi à gbe
Antiɔsi be. Anjaɔ ine nkpɔ ɲa

ajɔ à waa kɔa inɛ ɲa si cioi ideɪ Lafɛɛ nɔ à ce waaʒoɛ.

Pɔlu do Baanabasi à kpɛ

³⁶ Iyi í ce ajɔ minji má ɲɔi Pɔlu í sɔ Baanabasi í ni, ka koo kaa kaako kpaasi nwa ɲau má si ilu ɲa bii à tako à waazo ideɪ Lafɛɛ fei wo nɔ ka ye bei inɛ ɲau à wɛɛð si nsei. ³⁷ ɲɔi Baanabasi wa bi ku gbã Zãa Maaku aɲað ɲa. ³⁸ Amma Pɔlu í fɔ í mantɛɛ í ni kù sɪa aɲa a gbãa, nɲu iyi kù sobi aɲa wo si icɛu amma í sinda í jò aɲa wa hai Panfili. ³⁹ ɲɔi à ce kakɔɔ nɔ a kù gbɔ si nje hee à na à kpɛ. ɲɔi Baanabasi í gbã Maaku à lɔ akɔi inyi à bɔ Sipu. ⁴⁰ Nɔ Pɔlu mɔ í cica Silasi, nɔ kpaasi woo dasi naane ɲau à so ɲa à daa Lafɛɛ si awɔ à bei à nɛ, ⁴¹ à koo à lɔ ilei Siri do Silisi à wasi inɛi igbei Jesu ɲa ku mua gbugbã si naane ɲa.

16

Timɔtee í too Pɔlu do Silasi

¹ ɲɔi Pɔlu do Silasi à to Dɛɛbu do Lisiti. Wee inɛ gɔ í wa bɛ wa too kpãai Jesu. À ya kpoo Timɔtee. Iyɛɛ Zuifu woo dasi Jesu naaneɪ, amma baasɛ Gɛɛkii. ² Kpaasi woo dasi naane ɲa iyi à wa Lisiti do Ikonimu à ya maa fɔ jjiida ku jɛɛ. ³ Pɔlu í bi Timɔtee ku too nɲu nɔ í gbã í nɛɛ. Amma ku bei ku gbã ku nɛɛ í dasiɛ bangoi na Zuifu ɲa iyi à wa bɛu domi aɲa fei à mà iyi baasɛ Gɛɛkii. ⁴ Nɔ à bɔ ilu do ilu ɲa à sɔ woo dasi Jesu naane ɲau mii ɲa iyi woo bɛ ɲau do inɛ ngboi igbei Jesu ɲa iyi à wa Zeruzalɛmu à jilɛ nɔ à ni a

jirima ɲa. ⁵ ɲɔi woo dasi Jesu naane ɲau, naane ɲa í teese í kɔɔsi nɔ akpɔ ɲa mɔ í ya maa kɔɔsii ajɔ fei.

Pɔlu í ce kuyɛ Torasi

⁶ Hundei Ilaaɔ í ganji Pɔlu ɲa a waazo ideɪ Ilaaɔ si ilei Azii, ɲɔi í jò à too do ikpa ilei Firizi do ti Galati. ⁷ Iyi à to ilei Misi ɲɔi à waa bi a bɔ ilei Bitini, amma Hundei Jesu í kɔ ɲa. ⁸ ɲɔi í jò à too do ilei Misi à bɔ ilu iyi à ya kpe Torasi. ⁹ ɲɔi Pɔlu í ce kuyɛ idu. Si kuyɛɛu í ye inɛi Masedɔni gɔ wa leekɪ nɔ wa tɔɔ nɲu ku naa Masedɔni ku na ku sobi aɲa. ¹⁰ Si bei í ce kuyɛu ɲɔi gbakã à waa de kpãa ku ba ka bɔ Masedɔni domi à mà iyi Ilaaɔ í bi kaa waazo ɲa laabaau jiidau.

Lidi í dasi naane Filipi

¹¹ Hai Torasi bei awa à lɔ akɔi inyi nɔ gbakã à bɔ gungũm gɔ iyi à ya kpe Samɔtasi. Iju kumae nɔ à bɔ Neapolisi. ¹² Hai bɛ do kutɛi à nɛ à bɔ Filipi, ilu nɪai Masedɔni nɔ à ce ajɔ minji bɛ. Wee inɛi Romu ɲai à nɛ iluu. ¹³ Si ajɔi kusimiu ɲɔi à fita hai ilu bɛ à bɔ itfi ido gɔ, à bɔ ku cɔ mà tengi bii à ya ce kutɔɔ í wa bɛ. ɲɔi à koo à ye tengi bii inɛ ɲa à ya ce kutɔɔ nɔ à buba à ce faaji do inaabo gɔ ɲa iyi à tɔtɔ bɛ. ¹⁴ Abo gɔ í wa bɛ à ya kpoo Lidi, inɛi Tiatiii, í ya ta acɔi fia nkpɔ nɔ í ya maa jirima Ilaaɔ. Iyi à waa ba ɲa ide ku fɔ nɔ wa de itfi, nɔ Lafɛɛ í cɪ idɔɛ ku ba ku gbɔ ide iyi Pɔlu wa fɔ. ¹⁵ Abou do inɛi kpasɛɛ ɲa fei à ce inyi ku dasi nɔ í tɔɔ wa í ni,

bii ì mà iyi òn dasi naane ntò ntò
 ɲai í naa wa í naa í ce baa ajò
 minji kpasēm ɲa. Nò í mante
 wa hee à jé nò à koo kpasē be.

Inò piisòai Filipi

16 Njoi ajò nɲu gò iyi awa à
 waa bò tengi bii à ya ce kutòu,
 à ko ama inaabo woo ce icε gò
 iyi í nε inei inòko. Bii inei
 inòkou í dede siε í ya maa fò
 ide iyi á na ku cei. Nò lafēεε ɲa
 à waa ba fia jiida na iriε. 17 Njoi
 í too awa do Pòlu wa la hee lele
 wa ni, inε ɲau ihē woo ce icεi
 Ilaaō ilu gbugbā ɲai. À naa ku
 nyisi ɲε kpāai faabai. 18 Beεbei
 í ya maa fò ajò fei, hee ideu í
 caa si Pòlu nò í sinda í sō inei
 inòkouε í ni, do saabui irii
 Jesu Kirisi òn ni, fita. Be gbakā
 ɲoi í fita siε. 19 Iyi lafēεε ɲa à
 mà iyi aɲa a kaa ba siε fia má,
 ɲoi à mu Pòlu do Silasi à tale
 ɲa à bòò ɲa bantuma bi woo
 kiiti ɲa. 20 À bòò ɲa si wajui inε
 ngboi Romu ɲa à ni, inε ɲau
 ihē à waa beje ilu nwai. Zuifu
 ɲai, 21 nò à wasi ku sisi ide gò
 ɲa iyi wooda nwa kù bi ka gbò
 hee ka tooε, awa iyi à je inei
 Romu ɲa. 22 Njoi idò zamaau í
 kō si ɲa. Njoi inε ngbo ɲau à bò
 iboi Pòlu do Silasi do gbugbā
 nò à ni a cā ɲa do faataa. 23 Iyi à
 cā ɲa jiida jiida à tā ɲoi à koo à
 cìmbo ɲa ile piisò nò à sō woo
 degbe piisòu ku degbe ɲa ku
 sía. 24 Iyi woo degbe í gbò à
 sō beεbe, ɲoi í koo í dasi ɲa
 hee ilaawai ankāanyii piisòu
 nò í da ɲa si gbεεgbεεkui jii.

25 Zakai idū laja ɲoi Pòlu do
 Silasi à waa ce kutò nò à kō
 iri à waa saabuò Ilaaō. Nò inei
 piisò ɲa iyi à wa beu à waa

de si ɲa ití. 26 Njoi gbakā ile
 í yaya do gbugbā hee icui ile
 piisòu í yaya. Njoi gambo ɲau
 fei à cī nò sesee ɲa iyi à diò
 inei piisò ɲau fei à fū à cuku.
 27 Njoi gbakā woo degbeu í jì
 í ba gambo ɲau fei wa cī ɲoi
 í tamaa bei inei piisò ɲau à
 sai. Njoi í nya taakuba wa bi
 ku kpa arae. 28 Amma Pòlu í
 la hee lele í ni, maà cea arae
 laabò kāma. Awa fei à wa ihē.
 29 Njoi woo degbeu í de fitila í
 sei í lò hee ilaawa bii Pòlu do
 Silasi à wau nò í gule ɲa do
 kuyaya. 30 Njoi í fitaò ɲa wa
 waduude í ni, i suuru ɲa, mii
 an ce n baò faaba. 31 Njoi à sō
 à ni, dasi Jesu Lafēεε naane aa
 ba faaba, awò do inei kpasēε ɲa
 fei. 32 Njoi à waa zòaa idei Lafēεε
 Jesu, nɲu do inei kpasēε ɲau
 fei. 33 Njoi idū be woo degbeu
 í gbā ɲa í koo í wiε kumεε ɲa
 ɲau. Nò nɲu do inεε ɲa fei à ce
 inyi ku dasi gbakā. 34 Njoi í gbā
 Pòlu do Silasi í bòò ɲa lele bii
 ileε í wa nò í na ɲa ije à je. Nɲu
 do inεε ɲa fei, inò ɲa í dō do
 bei à dasi Ilaaō naane.

35 Iyi iju í má ɲoi inε ngboi
 Romu ɲa à be polisi ɲa a koo a
 sō woo degbeu ku jò inε ɲau.
 36 Njoi woo degbeu í sō Pòlu
 ideu í ni, inε ngbo ɲa à ni n
 jò ɲε. Na nɲu, í fita í nε ɲε
 sēε. 37 Amma Pòlu í sō polisi
 ɲau í ni, aawo. À cā wa si
 bantuma hai a kù ce nwa kiiti,
 awa mò iyi à je inei Romu ɲa
 nò à cìmbo wa si ile piisò. Nò
 nsei à bi a nya wa do asii? Kù
 je beεbei à ya ce. Í gbe aɲa taka
 ɲai a naa a nya wa. 38 Njoi
 polisi ɲau à koo à sō inε ngboi

Romu nau. Iyi à gbò Pòlu do Silasi inei Romu nai n̄i zigi n̄ja í da ntò ntò. ³⁹ N̄i à koo à t̄ò n̄a suuru n̄ò à nya n̄a hai ile piis̄òu à bei à t̄ò n̄a a fita hai in̄o iluu. ⁴⁰ Iyi Pòlu do Silasi à fita hai ile piis̄òu n̄i à b̄o kpas̄i Lidi. Iyi à koo à ȳe kpaasi woo dasi naane nau à mu n̄ja gbugb̄a, à bei à n̄e.

17

Pòlu do Silasi à b̄o Tesalonika

¹ N̄i Pòlu do Silasi à waa n̄e n̄ò à l̄o ilu minji ḡo n̄a iyi à ya kpe Anfipolisi do Apoloni n̄ò à to Tesalonika bii Zuifu n̄a à n̄e ile bii à ya ce kutòtò. ² N̄i Pòlu í b̄o ileu be si bei í n̄e d̄ònn̄e. N̄ò ān̄aò n̄a à w̄uà t̄ià ideí Ilaās̄ aj̄i kus̄mi m̄eeta à m̄ò. ³ Wa s̄ò n̄a iyi k̄u n̄e bei á ce iyi in̄e iyi Ilaās̄ í cicau k̄u ȳe ijuukp̄a. Á k̄u n̄ò ku j̄i hai si bal̄e má. N̄i í s̄ò n̄a í ni, Jesuu iyi ñ wa n̄ sisi n̄n̄e ideeu ih̄e n̄n̄i í je in̄e iyi Ilaās̄ í cicau be. ⁴ In̄e n̄a iyi à de it̄i sieu in̄e ḡo n̄a à dasi ideu naane, n̄ò à baa anu ak̄a ku ce, n̄n̄u do Silasi. Bebei hai je Zuifu n̄kp̄ò m̄ò do inaabo ilu iri nau ilu iri nau à ce, ān̄a iyi à mà beerei Ilaās̄.

⁵ Amma Zuifu nau à dedeò igu ku ja n̄ò à t̄òt̄ò in̄e n̄fe n̄a bereteke à j̄ò hoyà hoyà í dede n̄ò ān̄a fei à sei à b̄o Pòlu do Silasi ku dede kpas̄i Zas̄ò ku ba a fitaò n̄a wa si wajui zamaau. ⁶ Iyi à dede n̄a a k̄u ȳe n̄a, n̄ò à mu Zas̄ò do kpaasi woo dasi Jesu naane ḡo n̄a à fa n̄a à b̄òò n̄a bi in̄e ngboi ilu n̄a. N̄ò à wasi ku la à waa ni, in̄e n̄a iyi à waa sinda andunya feiu

à to wa ih̄e, ⁷ n̄ò wee Zas̄ò í j̄ò à s̄ò kpas̄e. Ān̄a fei à waa beje woodai ilaalu n̄lai Romu à waa ni ilaalu ḡo í w̄e má iyi à ya kpe Jesu. ⁸ N̄i ideu í dede id̄i zamaau do in̄e ngboi ilu nau. ⁹ N̄i à ni Zas̄ò do kpaasie nau a s̄a fia si bei wooda í j̄ile a bei a j̄ò n̄a a n̄e. Iyi à s̄a fia n̄ò à j̄ò n̄a.

Pòlu do Silasi à b̄o Beree

¹⁰ Iyi id̄u í d̄u gbak̄a n̄i kpaasi woo dasi naane nau à j̄ò Pòlu do Silasi à n̄e Beree. Iyi à to be n̄i à b̄o ile bii Zuifu nau à ya ce kutòtò. ¹¹ Amma in̄e n̄a iyi à wa be nau à lasabu si ideu do laakai í re Zuifu n̄a iyi à wa Tesalonika. À gba ideí Ilaās̄ do in̄o did̄ò. Aj̄ò fei à ya maa cio kuk̄ui ku ba a mà bii í je mii iyi Pòlu í ya maa s̄ò nau nt̄i. ¹² N̄ò Zuifu n̄kp̄ò í dasi Jesu naane do inaabo Gereki ḡo n̄a iyi à je ilu iriu do in̄em̄ò n̄kp̄ò. ¹³ Amma Zuifu n̄a iyi à wa Tesalonika à gbò iyi Pòlu wa waazo ideí Ilaās̄ Beree n̄i à koo à dede id̄i in̄e n̄a à f̄s̄ in̄o n̄n̄a. ¹⁴ Be gbak̄a n̄i kpaasi woo dasi naane nau à b̄òò Pòlu ikpa tenku ku ba ku n̄e hai be, amma Silasi do Tim̄tee à gbe Beree be. ¹⁵ In̄e n̄a iyi à koo à leek̄a Pòlu à b̄òòei hee At̄eni. N̄i Pòlu í samba n̄a anu í ni a s̄ò Silasi do Tim̄tee a h̄am̄e n̄n̄u wa ñya ñya. N̄ò in̄e nau à sinda à n̄e Beree má.

Pòlu í wa At̄eni

¹⁶ Waati iyi Pòlu wa degbe n̄a At̄eni laak̄e ci ya s̄u domi iw̄é í kp̄ò si iluu. ¹⁷ Na n̄n̄u, Zuifu n̄a do Gereki n̄a iyi à ya maa jirima Ilaās̄, í ya ba n̄a

faaji ku ce ile bii Zuifu na à ya ce kutatáu. Nò ajoy fei, inè na iyi í ko si bantumai iluu anaò na ma à ya maa ce kakáo má. ¹⁸ Si bei í ya maa ba na kakáo ku ce naí woo mà gò na iyi à je inei Epikuri * do Sitosi † na à bò bi tee à waa baa kakáo ku ce. Inè gò na à ni, woo ce ide nkpò yoomai ihè. Nò inè gò na ma, iyi à gbò wa fò ideí ikui Jesu do kujje má à ni, mà iwè mmu gò naí wa fãa ya. ¹⁹ Naí à bòde iri kuta gò iyi à ya kpe Arepagu, tengi bii inè ngboi ilu nau à ya ce kutatáo na na à ni, à bi ka gbò ide titò iyi ì waa dabiiò, ²⁰ domi ì waa sisi nwa ide titò nò à bi ka mà yaasee. ²¹ Wee inei Ateni na fei do inè njoo na iyi à na à buba ilu be à ya so waati na fei a maa fò walakò a gbòò baauí mii titò.

²² Naí Pòlu í dede í leekí Arepagu be í sò na í ni, inè inei Ateni na, n yè iyi ideí iwè naí wa mu ne ntò ntò. ²³ Waati iyi n wa n dabii si inò ilu nje n yè mii nkpò iyi ì waa tào na. N yè bi kuwee gò à kò si à ni, tengi ihèi à ya tào inè iyi a kù mà. Nsei inè iyi inè ì waa tào iyi i kù mà nau be, ideí n wa n sisi nje. ²⁴ Ilaaò, nju iyi í taka andunyau do mii iyi í wa si fei, nju iyi í je Lafèi lele do ile, kaa buba si ile iyi amanè na à ma do awò na. ²⁵ Awòí amanè kaa yòkò ku muaa nkãma, domi kù ne bukaatai ngògò. Nju takaí wa mua amanè na kumi do kuwee do mii fei. ²⁶ Hai si inè akã

iyi í tako í takauí dimi iyi wa te si andunyau ihè fei í fita. Hai takoi í jile waati na do tengi bii aa maa wa. ²⁷ Ilaaò í ce bebei ku ba a ce kookaai a maa dedee do kubabii nò si kudedeu aa yòò. Amma ntò ntò Ilaaò kù jìò kãma nwa gò, ²⁸ domi na iriei à ne kuwee, nò njuí í jò ara nwa wa ne. Woo kò tia nje gò na à ni, awa ma amaè naí. ²⁹ Debei, si na iyi í jò à je amai Ilaaò na, kù sãa ka maa ce lasabu ka ni Ilaaò í yè bei iwè iyi amanè í lasabu í coo ku sãa do wura wala do isò fufù wala do kuta. ³⁰ Ilaaò í temuaò amanè na wo si kumà hai mà na, amma nsei wa sò inè na tengi bii à wa fei a naa a kpaasi idò na. ³¹ Nò í jile ajoy si bii inè iyi í cicau á kiitiò inei andunya na fei nò kiitièu dee dee á je. Nò í jùu tã hai si bale ku ba ku nyisi inè fei iyi inè be á na ku cei.

³² Iyi à gbò Pòlu wa fò ideí kujji iku na hai si bale naí inè gò na à waa yaakoè. Inè gò na ma à ni, à bi faajii ideu be má ajoy gò. ³³ Naí Pòlu í ne í jò na. ³⁴ Do nju fei, inemakò gò na à bò bi tee à dasi Jesu naane. Si inò naí Deni woo ce kiitii Arepagu gò í wa. Abo gò ma iyi à ya kpe Damarisi í dasi naane do inè gò na má.

18

Pòlu í bò Kòrenti

¹ Si anyii nju, Pòlu í ne hai Ateni be í bò Kòrenti. ² Naí í ko Zuifu gò be iyi à ya kpe Akilasi, iyi à buu ilei Pòntu. Kù kpe

* **17:18** inei Epikuri na ana à ya ni, inò didòí í re mii fei si kuweeí amanè. † **17:18** inei Sitosi na ana à ya ni, inè ku jesi mii iyi á naa sie fei.

titā iyi í naa hai ilei Itali, n̄ju do aboe Pirisila, domi Kolodu ilaalu n̄lai Romu í na wooda í ni Zuifu fei ku fita hai Romu. N̄joi P̄lu í b̄o ku c̄o ña. ³ N̄o í buba āñad̄ ña à ce ice ājo domi í ya ce ilei ac̄o bei āña m̄o à ya ce. ⁴ Ājoi kus̄imi fei í ya b̄o waazo ku ce ile bii Zuifu ña à ya ce kut̄ot̄o. N̄o í ya maa mu n̄ña ide āña do Gereki ñau ku ba a dasi Jesu naane.

⁵ Waati iyi Silasi do Timotee à to wa hai ilei Masedoni, P̄lu í ya maa ce icei waazoi waati k̄ama fei ku maa s̄o Zuifu ñau iyi nt̄o nt̄o Jesui í je in̄e iyi Ilaās̄ í cicau. ⁶ Amma à j̄aa n̄o à waa buu, ñoi í gbugb̄a si ña irurui ib̄oe n̄o í s̄o ña í ni, bii ì na ì ce nfe ña, í je ide i iri n̄ñe. Kù je baam má. Hai nnyí an j̄ò ñe n koo n cea hai je Zuifu ña waazo. ⁷ N̄joi í ne hai be í b̄o kpas̄ei Titee Zusitu, in̄e iyi í ya maa jirima Ilaāsu. Ilee wee k̄ok̄oi ile bii Zuifu ña à ya ce kut̄ot̄ōui í wa. ⁸ N̄joi Kirisipu in̄e ngboi igbeu í dasi Laf̄ee Jesu naane, n̄ju do in̄ei kpas̄ee ña fei. In̄ei K̄arenti nkp̄o í gb̄o waazoi P̄lu n̄o āña m̄o à dasi naane, n̄o à dasi ña iyi.

⁹ N̄joi Ās̄ Laf̄ee í s̄o P̄lu si kuye id̄u í ni, maà ce n̄jo. Hanya i s̄o ña, maà coko, ¹⁰ domi ñ w̄ee do aw̄o. In̄e ḡo kaa ȳok̄o ku lesie aw̄o hee ku cēe laal̄o. S̄o ña ideu domi in̄e nkp̄oi í wa si iluu ih̄e iyi á je titom. ¹¹ P̄lu í buba ilu be ad̄s̄ ak̄a do bubu n̄o wa k̄o ña si ide i Ilaās̄.

¹² Waati iyi Galīs̄o wa je ilaalu si ilei Ger̄esi, ñoi Zuifu ñau à ce anu ak̄a à t̄ot̄o à

gb̄a P̄lu à b̄ōe bi ku ce kiiti. ¹³ À ni, m̄ok̄ou ih̄e ñjei wa lele in̄e ña ku ba a t̄ōo Ilaās̄ si bei wooda nwa kù bi.

¹⁴ Iyi P̄lu wa bi ku f̄o ide, ñoi Galīs̄o í s̄o ña í ni, bii í je ide i kurara walak̄o laal̄o ḡoi í ce an nyi wa n naa n gb̄o ide n̄ñe. ¹⁵ Amma bii í je ide i kak̄ōo ñai do ide i irii in̄e ña do woodai in̄e taka n̄ñe, in̄e aa w̄ua ndu ñe. N kaa n je woo kiitii ide dimi b̄eebe. ¹⁶ N̄joi í lele ña hai bi ku ce kiituu. ¹⁷ N̄o in̄e ñau fei à mu S̄ositeni in̄e ngboi igbei Zuifu ñau à l̄osi ku c̄aa tengii and̄ei ile bi ku ce kiituu. Amma baai Galīs̄o kù wa si ideu.

P̄lu í nyi ikpa Antīosi

¹⁸ P̄lu í kpe K̄arenti má. Si anyie n̄o í t̄ōo kpaasi woo dasi naane ñau sukud̄o n̄o í koo í wa irie Sankeree ku ba ku nyisi iyi í tako í cea Ilaās̄ kuw̄a do kugbasi wo. N̄o í l̄o ak̄oi inyi do Pirisila do Akilasi ājo à ne ikpa ilei Siri. ¹⁹⁻²¹ Iyi à to Ef̄ez̄u ñoi P̄lu í l̄o ile bii à ya ce kut̄ot̄o n̄o í ba Zuifu ñau faaji ku ce. N̄joi à t̄ōe ku ce ājo minji bi tu ña, amma kù waa je. Iyi wa ne ñoi í s̄o ña í ni, bii Ilaās̄ í bi an nyi wa má. N̄o í j̄ò Pirisila do Akilasi be í koo í l̄o ak̄oi inyi í ne hai Ef̄ez̄u.

²² Iyi í to Sezaree, ñoi í kita í b̄o Zeruzal̄emu í koo í ce in̄ei igbei Jesu ña f̄ōo. Si anyie n̄o í b̄o Antīosi. ²³ Iyi í ce ājo minji be ñoi í nyi í dasi kp̄aa má í koo wa dabii si ilei Galati do Firizi wa mua in̄e ña iyi à waa too kp̄aa i Jesu fei gbugb̄a.

Apolo í b̄o Ef̄ez̄u do K̄arenti

²⁴ Zuifu gɔ iyi à ya kpe Apolo iyi à bi Alesandiri í bɔ Efɛezu. Ilu bisii nɔ í mà tiai idei Ilaaṣ s̄aa s̄aa. ²⁵ Wee í mà kp̄ai idei Laf̄ɛ nɔ í ya ce waazoe do himma nɔ í sisi idei Jesu dee dee. Amma inyi ku dasii Z̄aa n̄ju ak̄ai í mà. ²⁶ Wa ce n̄ja waazo do naane ile bii Zuifu ña à ya ce kutɔtɔu. N̄ji Pirisila do Akilasi à gbɔ waazie nɔ à kpoo ide n̄ja à koo à teese à sisiaa yaasei idei Ilaaṣ dee dee. ²⁷ Si anyie, Apolo í dasi idɔ n̄ju ku bɔ ilei Geresi. Nɔ kpaasi woo dasi naane ñau à muaa gbugb̄a ku ba ku koo nɔ à cea ine ña iyi à waa too kp̄ai Jesu iyi à wa ilei Geresiu tia ku ba bii í to be a coo cenk̄a. Waati iyi í to be í sobi woo dasi Jesu naane ñau jiida jiida na did̄si Ilaaṣ. ²⁸ Nɔ í k̄amia Zuifu ñau do wɔk̄o si bantuma ku ba a mà iyi aña à wa si kurarai nɔ í nyisi ña hai si tiai idei Ilaaṣ iyi Jesu í je ine iyi Ilaaṣ í cicau dim dim.

19

Pɔlu í bɔ Efɛezu

¹ Waati iyi Apolo í wa Kɔrenti Pɔlu í too kp̄aa iyi wa bɔ ikpa iri kuta ñau nɔ í to Efɛezu. N̄ji í ba ine gɔ ña iyi à waa too kp̄ai Jesu be. ² N̄ji í bee ña í ni, i kù ba Hundei Ilaaṣ tit̄a hai waati iyi ì dasi naane ña? N̄ji à j̄eaa à ni, aawo. A kù gbɔ mà Hundei Ilaaṣ í wɛɛ m̄m. ³ N̄ji Pɔlu í bee ña má í ni, deb̄ei, inyi ku dasi yoomai à ce n̄je. N̄ji à j̄eaa à ni, inyi ku dasii Z̄ai. ⁴ N̄ji Pɔlu í s̄o ña í ni, ine ña iyi à kpaasi idɔ, añai Z̄aa í dasi inyi. Nɔ í s̄o ine

ña í ni a dasi Jesu naane, n̄ju iyi á na ku naa si anyii n̄ju. ⁵ Iyi à gbɔ idei Pɔluu ñoi à ce inyi ku dasi do irii Laf̄ɛ Jesu. ⁶ N̄ji Pɔlu í le n̄ja awɔ si iri nɔ Hundei Ilaaṣ í naa si ña ñoi à waa fɔ ide do fee mmu ña nɔ à ce walii. ⁷ Ine ñau à to zakai aña maateji.

⁸ Si anyii n̄ju, Pɔlu í bɔ ile bii Zuifu ña à ya ce kutɔtɔu wa waazo idei bommai Ilaaṣ do naane nɔ í ce beɛbe zakai cukpa m̄eta, nɔ añað ña à wasi ku busi n̄je nɔ í wasi ku lele ña ku ba a dasi naane. ⁹ Amma ine gɔ ña à lele idɔ ña à kɔ ku dasi naane, nɔ à nyi à waa fɔ ide laalɔ má si kp̄ai idei Laf̄ɛ si wajui zamaau. Na ñoi í j̄ò Pɔlu í tek̄e hai bi tu ña, n̄ju do ine ña iyi à waa too kp̄ai Jesuu. Í ya maa kɔ ña si cio ajɔ fei si ile cioi Tianusi. ¹⁰ Beɛbei à ce ad̄o minji hee ine ña iyi à wa ilei Azii fei, hai Zuifu ña do hai je Zuifu ña, à gbɔð idei Laf̄ɛ Jesu.

Idei ama inem̄k̄oi Seva ña

¹¹ Ilaaṣ í mua Pɔlu gbugb̄a ku ceð maamaake nla ña. ¹² Na ñoi í j̄ò jaae iyi í lu arae fei, bii à so à lea b̄ɔ ñau si ara à ya ba irii. Ine ña m̄o iyi à ne inei in̄ɔko ña, bii à lu ñað, inei in̄ɔko ñau à ya fitai. ¹³⁻¹⁴ Zuifu gɔ ña à ya maa dabii bii fei a maa nya inei in̄ɔkoi ine ña. Si in̄o n̄ja gɔgɔ ña ña à dasi idɔ a kpe irii Laf̄ɛ Jesu a nyað inei in̄ɔkoi ine gɔ. Zuifu ine ngboi woo weei Ilaaṣ gɔ iyi à ya kpe Seva, ama inem̄k̄o m̄ejeje ñai à waa bi a ce beɛbe. Ajɔ n̄ju gɔ à s̄o inei

inǎkoi inε gɔ ɲa à ni, do irii Jesu iyi Pɔlu wa waazou, fita. ¹⁵ Amma inεi inǎkoi inεeu í ni, ñ mà Jesu nɔ ñ mà Pɔlu, amma yooi inε mɔ í jε. ¹⁶ Nɔi mǎkɔ iyi í nε inεi inǎkou í fo í bata ɲa nɔ í kāmia ɲa í cā ɲa í mεε ɲa ntɔ ntɔ hee aɲa fei à sa hai kpasεε basí. ¹⁷ Nɔi inεi Efεezu ɲa hai Zuifu do Gerεki ɲa fei à gbɔ ideu, nɔ njo í mu ɲa, nɔ irii Lafεε Jesu í nε bεεre ntɔ ntɔ. ¹⁸ Nɔi woo dasi Jesu naane nkɔɔ í naa í tuuba si bantuma. À fɔ mii iyi aɲa à ya ce wo. ¹⁹ Inε ɲa iyi à ya tako a maa ce dobu dobu wo aɲa nkɔɔ nkɔɔi à naaɔ tia ɲɲa ɲa iyi à ya maa ceɔ dobu dobuu wa à naa à joo si wajui zamaa. Inε gɔ í ce dooai fiaí tia ɲau, nɔ à ba wee jiaε í to zakai kpekεle dubu ciitaa*. ²⁰ Bεεbei gbugbāi Aɔ Lafεε í jɔ ideí Jesu wa fangaa bii fei do gbugbā.

Ijai Efεezu

²¹ Iyi nɲu ɲau í ce í tã, ɲɔi Pɔlu í dasi idɔ nɲu ku too do ilei Masedɔni do si ilei Gerεsi nɲu ku bɔ Zeruzalɛmu. Í ni bii nɲu í to bε, tilasii nɲu ku bɔ Romu mɔ. ²² Nɔi í bε Timɔtee do Erasitu, aɲa iyi à waa sobie si iceu, ikpa Masedɔni, amma nɲu takae í kpe keeke má ilei Azii bε.

²³ Waati bεεbe wahala nla gɔ í dede Efεezu bε na kpāai ideí Jesu. ²⁴ Gbede woo cā isɔ fūfū gɔ í wa bε à ya kpoo Demetiusi. Í ya ce mii gɔ ɲa iyi à jɔ ilei iwε ɲɲa Aritemi. † Nɔ woo ce

ice dimi bεεbe ɲa fei à ya ba si amanii jiiɔa. ²⁵ Nɔi í tɔtɔ woo ce icee ɲa do gbede mmue gɔ ɲa má í ni, i kù mà ɲa iyi si iceu ihēi à waa ba si amani? ²⁶ Inε taka nɲε ì waa yɔɔ ɲa, ì nɔ ì waa gbɔ ɲa mii iyi Pɔlu wa ce. Wa ni kù jε iwε ɲa iyi amanε ɲa à ce do awɔ nɲai aa tɔɔ. Nɔ í yɔkɔ í kāmia inε nkɔɔ nkɔɔ, kù nɔ kù jε baa Efεezu ihē nɲu akā, do si ilu nkɔɔi ilei Azii feii. ²⁷ Á na ku jɔ ice nwa ku ba iri sāmí. Si anyie á nyi ku jɔ a kaa saalu baa ilei iwε nwa Aritemi, nɔ bεεre nlaε á na ku tã, iwε iyi inεi Azii ɲa do inεi andunya fei wa tɔɔ.

²⁸ Iyi à gbɔ ideu ɲɔi idɔ ɲɲa í kɔ, nɔ à wasi ku dɔ anu hee lele à waa ni, Aritemi nwa í la. ²⁹ Nɔi hoya hoyá í dede si iluu fei nɔ do anu akā inε ɲa à fo à bata Gayusi do Aritaaki à mu ɲa à bɔɔ ɲa bii à ya ceiu. Inε ɲau inεi Masedɔni ɲai, aɲai à waa si Pɔlu si isεεneu. Nɔ inε nkɔɔ í sei í bɔ bε. ³⁰ Pɔlu wa bi ku bɔ bi zamaau amma kpaasi woo too kpāai Jesu ɲau à kɔ. ³¹ Nɔ hee do akawei ile bε ɲa gɔgɔ ɲa iyi à jε kpaasie ɲau aɲa mɔ à bε ama wa à ni a koo a tɔɔε suuru ku maà naa ile bε. ³² Ile bei aɲa fei à waa dɔ anu à wasi ku fɔ ide ɲɲa ikā ikā. Inε nkɔɔ ɲɲa kù mà na mii í ce à tɔtɔ bε mɔm. ³³ Nɔi Zuifu gɔ ɲa à sisia Alesandu yaasei ideu nɔ à tale sie wajui zamaau. Nɔi Alesandu í ni a coko do awɔ nɔ wa bi ku sɔ ɲa ideu do yaasee. ³⁴ Amma waati iyi à mà iyi nɲu mɔ Zuifui, aɲa fei à wasi ku dɔ

* **19:19** kpekεle dubu ciita fiaí tia ɲau iyi à fāa à yɔkɔ ku to fia iyi aa sāa woo ce ice zakai aɔɔ cijeɔ fεewa si waati ɲɲa. † **19:24** iwε ɲɲa Aritemi iwεu ihē inaaboi.

anu hee zakai isò minji à waa ni, Aritemi nwa í la.

³⁵ Si anyie n̄oi woo kò tiai ilu n̄hau í j̄ò à coko n̄ó í ni, in̄e in̄ei Ef̄ez̄u na, yooi kù mà iyi ilu n̄wai ilei Aritemi ilu b̄ēēu í wa, awai à n̄ó à waa cea ic̄e. N̄ó ì mà na hai lelei mii iyi í j̄òu í cuku wa. ³⁶ Ine gò kaa yòkò ku j̄a ideu. Na n̄hu, i mu ara n̄he na i màà ce ngògò do saasa. ³⁷ Ine na iyi ì naaò wa n̄sei nau ih̄e na a kù ce ilei mii ndii ilei iw̄e nwa na a kù n̄ó a kù f̄ò laalòe. ³⁸ Na n̄hu, bii Dem̄etiusi do gb̄ede na iyi à wa bi t̄ē nau à n̄e ide gò do in̄e ḡoi à j̄ile ājò na iyi à ya ce kiiti do woo ce kiiti na, i j̄ò na a ce ide n̄ha b̄e. ³⁹ N̄ó bii ì n̄e ide gò si ant̄ae má na, aa yòkò í w̄ūae bi in̄e ngboi woo ce kiiti na. ⁴⁰ Aa yòkò a ye taale nwa a ni awai à dede ija si idei n̄nyiu ih̄e domi kù n̄e yaase. Bei à bee wa yaasei ideu a kaa ka ba iyi aa ka f̄ò m̄om.

⁴¹ Iyi í f̄ò b̄ēbe í t̄a n̄oi í j̄ò zamaau í fangaa.

20

Pòlu í b̄o Mased̄ni do Ḡeresi

¹ Iyi hoya hoyau í leek̄i n̄oi Pòlu í t̄òt̄ò in̄e na iyi à waa too kp̄ai Jesu nau í mu n̄ha gbugb̄a n̄ó í t̄ò na sukud̄s í bei í n̄e ilei Mased̄ni. ² Í dabii si ileu fei í mua in̄e na iyi à waa too kp̄ai Jesu na gbugb̄a nt̄ò nt̄ò, í bei í to ilei Ḡeresi ³ í ce b̄e cukpa m̄eeta. Waati iyi wa bi ak̄oi inyi ku l̄o ku b̄o ilei Siri n̄oi í gb̄o iyi Zuifu na à waa de n̄hu ku kpa. Na n̄hu, í dasi id̄o n̄hu ku too do ikpa Mased̄ni má. ⁴ Ine na iyi à suu si is̄ēn̄ēu

wee, Sopat̄ē amai Pirusi in̄ei Beree, do Aritaaki do Sikundusi in̄ei Tesalonika na, do Gayusi in̄ei D̄ēbu, do Tim̄otee do Tisiki do Torofimu, in̄ei ilei Azii na. ⁵ An̄ai à cua à koo à degbe wa Torasi. ⁶ Iyi awa taka nwa à je jingaui P̄ēe hai n̄e lefeeu à t̄a à koo à l̄o ak̄oi inyi Filipi b̄e. N̄ó si is̄ēn̄ē n̄wau si ājò m̄usia à koo à ba na Torasi n̄ó à ce ājò m̄ēje b̄e.

Pòlu í ce waazo Torasi

⁷ N̄oi ājò sintei azuma āleu awa à t̄òt̄ò à waa je ijei Laf̄ēe, n̄oi Pòlu í wasi ku cea in̄e nau waazo. Bii iju í mái Pòlu á n̄e. N̄oi í j̄ò waaz̄ōēu í s̄ò hee í to id̄u laja. ⁸ Wee fitila í kp̄ò lelei ile kukp̄eke bii à t̄òt̄òu. ⁹ N̄oi awaas̄u gò wa buba si f̄er̄enti b̄e à ya kpoo Etiki. Si bei waazoi Pòlu í s̄ò n̄oi í siiko hee í na í s̄i njoo n̄ó í cuku wa ile hai lelei ile kukp̄eke m̄eetasiau. Iyi à koo à dede à ba wee í ku. ¹⁰ N̄oi Pòlu í kita wa n̄ó í bate í soo í ni, i màà ce n̄jo na, hundee í wee. ¹¹ Iyi Pòlu í ḡu lelei ileu má í so p̄ēe í bububue n̄ó an̄aò na à je, n̄ó í l̄osi ku waazo má hee iju í máu í bei í n̄e. ¹² Amma à b̄òde Etiki iyi í nya í cuku wau kpas̄ē baani n̄ó in̄oi an̄a fei í d̄s̄ jiida jiida.

Hai Torasi Pòlu í b̄o Miletu

¹³ Awa à koo à l̄o ak̄oi inyi à cua à b̄o Asosi. Tengi bei Pòlu á na ku ba wa n̄ó ka soo. B̄ēbēi í bi si na iyi í j̄ò wa bi ku koo do is̄e. ¹⁴ Iyi í naa í ba wa Asosi, hai bei í l̄o ak̄oi inyi awaò na à b̄o Mitileni. ¹⁵ N̄oi à n̄e hai b̄e n̄ó iju kumáe

à to gungum gɔ iyi à ya kpe Kio. Iju kumá mmue nɔ à to gungum mmu gɔ iyi à ya kpe Samosi, nɔi ajɔ mɛetasiaɛ à to Miletu. ¹⁶ Wee Pɔlu í dasi idɔ nɔju ku maà leekí Efɛɛzu ku ba waati ku maà lɔ nɔju si ilei Azii. Wa ce kookaai fei ku ba nɔju ku to Zeruzalemu na jingauí Pantikotu.

Pɔlu wa tɔɔ inɛ ngboi Efɛɛzu nau sukudɔ

¹⁷ Nɔi hai Miletu Pɔlu í be ama Efɛɛzu í ni a kpe inɛ ngboi igbei inɛi Jesu nau wa a naa a ba nɔju be. ¹⁸ Iyi inɛ nau à to wa bi tɛɛ nɔi í sɔ nɔ í ni, inɛ taka nɛɛ ì mà nɔ beì n̄ je kuwɛɛm waati iyi n̄ wa si anini nɛɛ hai ajɔ sinte iyi n̄ naa si ilei Azii. ¹⁹ N̄ ce icei Lafɛɛ Jesu do ara ku kaye do cikāaju ajɔ, n̄ nɔ n̄ ye wahala si na iyi í jɔ Zuifu nau à leekí si n̄a a kpam. ²⁰ Inɛ taka nɛɛ ì mà mii nɔ iyi á ce nɛɛ aranfāani, n kù singa nɛɛ kāmāɛ. Amma n̄ sɔ nɛ n̄ tɔ fei nɔ n̄ kɔ nɛ si cio si bantuma do si kpasɛ nɛ nɔ. ²¹ N̄ sɔ Zuifu nɔ do hai je Zuifu nɔ a naa a kpaasi idɔ n̄a a sinda si Ilaaɔ a dasi Lafɛɛ nwa Jesu naane. ²² Nɔ wee bebei má, Hundei Ilaaɔ wa tilasiim n bɔ Zeruzalemu, nɔ n kù mà mii iyi á koo bam be. ²³ Amu de n̄ mà si ilu fei Hundei Ilaaɔ wa s̄m iyi piisɔɔ ku ce do ijuukpā wa degbem. ²⁴ Amma kuwɛɛm kù je ngɔɔ bi tom, n kù nɔ n kù wa saaluɛ, amu de n ba n tambɔ icem iyi Jesu Lafɛɛ í dasim n ce. Iceu nɔju í je n sisi laabaau jiidai didɔ iyi Ilaaɔ í ce nwa.

²⁵ Inɛ iyi n̄ dabii n̄ wa n waazo ideì bommai Ilaaɔ si aninii nɛɛ fei, nsei n̄ mà iyi í kaa yem má nɔ. ²⁶ Na nɔi í ce n̄ wa n sɔ nɛ si bantuma hai nnyi, bii inɛ gɔ nɛɛ í na í ce nfe kù je ideì irim, ²⁷ domi n̄ sisi nɛɛ ide iyi Ilaaɔ í jile fei n kù singa nɛɛ gɔgɔɛ. ²⁸ I mu ara nɛɛ ku s̄a, nɔ i ya maa degbe inɛ nɔ iyi Hundei Ilaaɔ í da nɛɛ si awɔ fei, n̄a iyi à je igbei inɛi Lafɛɛ Jesu nɔ iyi nɔju takāɛ í ya do nɛɛ. ²⁹ N̄ mà do anyim amanɛ nɔ aa naa si anini nɛɛ bei in̄ai sako í ya naa si angudā nɔ, a kaa nɔ a jɔ nɛ. ³⁰ Nɔ baa hai si inɔ nɛɛ inɛ gɔ nɔ aa kpaasi ntɔu ku ba ku je ibo nɔ aa wa inyii itii woo dasi Jesu naane nau a jɔɔ mɔcɔ n̄a. ³¹ Na nɔju, i wɔ n̄joo nɔ. I ye gigi nɔ beì amu takam n̄ ce adɔ mɛeta bi tu nɛ Efɛɛzu be wo nɔ n̄ kɔ nɛ akā akā aleɔ daakɔ do cikāaju nɔ.

³² Nsei n̄ so nɛ n̄ wa n daa Ilaaɔ si awɔ nɔ n̄ wa n da nɛɛ ideì didɔɛ si awɔ. Nɔju í yɔkɔ ku mu nɛɛ gbugbā nɔ ku mu nɛɛ tubu iyi í jile inɛ nɔ iyi í cica a je tɛ fei. ³³ Waati iyi n̄ wa bi tu nɛ, inɛ taka nɛɛ ì mà nɔ iyi n kù nɛ kɔɔɛi isɔ fūfūi inɛ gɔ hee má je wura wala ibɔɛ. ³⁴ Ì nɔ ì mà nɔ iyi n̄ ya n ce icei do awɔm n beì n ba bukaatai mii nɔ iyi n̄ bi fei, amu do inɛ nɔ iyi à waa toom. ³⁵ N nyisi nɛ si mii fei iyi á s̄a i ce ice beɛbe nɔ i ya sobiɔ hai nɛ gbugbā nɔ n̄ i ye gigii ideì Jesu Lafɛɛ iyi í ni, woo ce amua í nɛ inɔ didɔ í re inɛ iyi wa gba amua.

³⁶ Iyi Pɔlu í fɔ beɛbe í tã nɔi í gule aɲaò ɲa fei nɔ à ce kutɔɔ. ³⁷ Nɔi aɲa fei à kpata nɔ à yáa à tɔɔe sukudɔ do kubi ³⁸ à bei à suu hee bi akɔi inyiu. Aɲa fei à weɛò inɔ ku fɔi si na iyi í jò í ni a kaa na a ye nɲu má.

21

Pɔlu í bɔ Zeruzalemu

¹ Iyi à tɔɔ ɲa sukudɔ ɲɔi awaò Pɔlu à koo à lɔ akɔi inyi à ne suusu à bɔ gungum gɔ iyi à ya kpe Kosi, iju kumae nɔ à to gungum mmu gɔ iyi à ya kpe Rodu. Hai be má nɔ à bɔ Patara. ² Bei à ba akɔi inyi iyi wa bɔ ikpa ilei Fenisi nɔ à lɔ à ne. ³ Nɔi à ye gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu, à daleɛ do ikpa awɔ canga nɔ à bɔ ikpa ilei Siri. Nɔi à to Tii bii akɔi inyiu á kita asoɛ. ⁴ Ilu bei à ye ine gɔ ɲa iyi à waa too kpãai Jesu nɔ à ce ajɔ meeje bi tu ɲa be. Nɔi Hundei Ilaaɔ í jò à sɔ Pɔlu à ni ku maà bɔ Zeruzalemu. ⁵ Amma iyi ajɔi kune nwa í to à nyi bi akɔu má. Aɲa fei do abo ɲɲa ɲa do ama ɲɲa ɲa à naa à leekl nwa hai iluu. Awa fei à gule ifii tenkuu nɔ à ce kutɔɔ. ⁶ Iyi à tɔɔ nje sukudɔ à tã awa à lɔ akɔi inyiu à ne, ɲɔi aɲa mɔ à ne à nyi kpasɛ ɲɲa ɲa.

⁷ Hai Tii à dasi kpãa má nɔ à to Tolemasi. Bei à kita hai si akɔi inyiu nɔ à koo à ce kpaasi woo dasi Jesu naane ɲa fɔɔ nɔ à sũ be idũ akã. ⁸ Iju kumae nɔ à ne à bɔ Sezaree. Nɔ à koo à sɔ kpasɛi Filipu woo waazou, ɲɲu iyi wa je ine akãi amane meeje ɲa iyi à cica wo si ilui Zeruzalemuu. ⁹ Mɔkɔu í ne mudɛɛ mee gɔ ɲa iyi a kù mà

mɔkɔ, walii ɲai. ¹⁰ Iyi à ce ajɔ minji be walii gɔ iyi à ya kpe Agabusi í naa be hai ilei Zudee. ¹¹ Í naa bi tu wa nɔ í sɔ santiikii Pɔlu í ðìò isee ɲa do awɔe ɲa nɔ í ni, ide iyi Hundei Ilaaɔ wa fɔ wee. Ine iyi í ne santiikiu ihɛ be ihɛi Zuifu ɲa iyi à wa Zeruzalemu aa dũu nɔ a daa dimi mmu ɲa si awɔ. ¹² Iyi awa do inei Sezaree ɲa iyi à wa be à gbɔ ideu, ɲɔi à wasi ku tɔɔ Pɔlu ku maà bɔ Zeruzalemu má. ¹³ Amma í ni, na mii í ce ì waa kpata beɛbe ɲa ì waa ganji wɔkɔm ɲa. N̄ tã sɔɔlu n ku na irii icei Lafɛɛ Jesu Zeruzalemu be, kù je ku ði nɲu akã. ¹⁴ Iyi à ye kù gbɔ ide nwa, à coko nɔ à ni, Aɔ Lafɛɛ ku ce idɔɔbie.

¹⁵ Si anyii nɲu nɔ à dede à ce sɔɔlu à waa bɔ Zeruzalemu. ¹⁶ Nɔi si inɔi ine ɲa iyi à waa too kpãai Jesu ɲau, ine gɔ ɲa à dede hai Sezaree be à si wa, nɔ à bɔò wa hee kpasɛi Nasɔò inei Sipu bii aaka sɔu. Mɔkɔu í dasi Jesu naane í kpe.

Pɔlu í bɔ Zaaki ku cɔ

¹⁷ Iyi à to Zeruzalemu be ɲɔi kpaasi woo dasi Jesu naane ɲa à gba wa do inɔ didɔ. ¹⁸ Iju kumae ɲɔi awaò Pɔlu ɲa à bɔ bi Zaaki nɔ ine ngboi igbei Jesu ɲau fei à tɔtɔɔ be. ¹⁹ Nɔi Pɔlu í ce ɲa fɔɔ nɔ í sisi ɲɲa mii ɲa iyi Ilaaɔ í ce akã akã si gãmei hai je Zuifu ɲa na ice iyi nɲu í ce. ²⁰ Iyi à gbɔ ideɛ ɲɔi à saabu Ilaaɔ. Nɔi à sɔ Pɔlu à ni, kpaasi nwa, ì gbɔɔ? Zuifu nkpɔ nkpɔi í dasi Jesu naane nɔ aɲa fei à waa too woodai Moizi do himma. ²¹ Amma ine ɲa à máe ide à ni ì waa sɔ Zuifu ɲa iyi à wa bi dimi mmu ɲa a jò

woodai Moiziu do dedembai bala nwa nja, nɔ a maà ya dasi ama nja nja bango. ²² Debei, beirei aa ka ce. Kù ne sika kãma inɛ nja aa mà iyi ì to wa ilu ihē. ²³ Na nju, ce iyi aa ka sɔɛ. Amanɛ mɛɛ ɔ nja à wa ihē iyi à cea Ilaaɔ kuwã *. ²⁴ Kooɔ nja nɔ inɛ fei i ce buki iyi á jò ì má nja, nɔ i sã fiaɪ iri ku wa nja. Njui á jò inɛ fei ku mà mii iyi à gbɔ na iriɛu kù je ntɔ, amma aa ye iyi awɔ takae ì waa too woodai Moizi. ²⁵ Amma iyi í je ti dimi mmu woo dasi Jesu naane nja, awa à kɔ tia à samba nja si na iyi í jò à yɔɔ iyi í sɪa ka jile nja wooda ka ni a maà ya je ijei kuwee nɔ a maà ya nɔ kpaaɪ inja nɔ a maà ya nɔ inja jifa nɔ a maà ya tɔtɔ sɛɛ hai ce abɔdɔ. ²⁶ Iju kumáɛ nɔ Pɔlu í kooɔ inɛ nja nɔ à ce buki iyi á jò a má. Si anyiɛ Pɔlu í lɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ í koo í sɔ woo weei Ilaaɔ nja aɔ iyi buki inja á kɔ, aɔ nju bei a cea anja kuwee akã akã.

À mu Pɔlu kpasɛi Ilaaɔ

²⁷ Iyi aɔ mɛɛjeu wa tã nɔi Zuifu nja iyi à naa hai ilei Azii à ye Pɔlu kpasɛi Ilaaɔ be. Nɔi à dede idɔi zamaau fei nɔ à muu. ²⁸ À dɔ anu à waa ni, inɛ inɛi Izireli nja, i faaba. Mɔkɔu ihē í ya maa bɔ bii fei ku maa kɔ inɛ fei si cio ku maa fɔɔ taalei inɛi Izireli nja do woodai Moizi do kpasɛi Ilaaɔu ihē. Wee í naaɔ dimi mmu ɔ nja wa si kpasɛu ihē má, nɔ í dasi ile kumáɔ riisi. ²⁹ À fɔ beɛbei si na iyi í jò à tako à ye Torofimu

inei Efɛɛzuu, nju do Pɔlu si iluu, nɔ à tamaa bei Pɔlu í naaɛ wa kpasɛi Ilaaɔ bei. ³⁰ Nɔ inɛ nja à cã bii bii si iluu fei. Nɔi inɛ nja à sei à wasi ku naa hai bii fei, nɔ à mu Pɔlu à faa à fitae wa hai bantumai kpasɛu. Be gbakã à cɪmbo gambo nja. ³¹ Waati iyi à waa bi a kpaa nɔi inɛ ngboi igũi Romu í gbɔ iyi hoyo hoyo í dede si ilui Zeruzalemu fei. ³² Nɔi gbakã í so sooge ɔ nja do inɛ ngboi sooge ɔ nja má nɔ í sei í bɔɔ nja bi zamaau. Iyi zamaau í ye nju do sooge nja, nɔi à jò Pɔlu ku cã. ³³ Nɔi inɛ ngboi igũu í bɔ bi Pɔlu í muu nɔ í ni a dũu do sesee minji. Nɔ í bee nja í ni, yooi. Mii í ce. ³⁴ Amma si zamaau inɛ ɔ nja à waa la do ide akã, inɛ ɔ nja mɔ do ide mmu hee í jò inɛ ngboi igũu kù yɔkɔ ku mà ntɔi ideu na wakatau. Na nɔi í ce í ni a bɔɔ Pɔlu bii kuwai sooge nja. ³⁵ Iyi à toɔ Pɔlu hai bii à ya gũ a lɔɔ inɔ ileu, nɔi sooge nja à soo lele na kugaabui zamaau, ³⁶ domi inɛ nja fei à waa too nja à waa laɔ à waa ni, i kpaa.

Pɔlu wa kɔɔ arae

³⁷ Si bei à waa bi a lɔɔ Pɔlu inɔ ileu, nɔi í bee inɛ ngboi igũu í ni, aa yɔɔdaam n fɔ ide ɔɔ? Amma inɛ ngbou í beɛɛ í ni, asee ì waa gbɔ Gereki mɔm? ³⁸ Debei, i kù je inɛi Ezibiti iyi si aɔ gbeejiu ihē í bi ku kɛkɛ ilaaluu nɔ í tɔtɔ woo kpa inɛ nja anja dubu mɛɛ í bɔɔ nja si gbabuau? ³⁹ Nɔi Pɔlu í jɛaa í ni, amuu Zuifui. Amuu amaalui

* **21:23** à cea Ilaaɔ kuwã Si waati nja, bii inɛ í cea Ilaaɔ kuwã, kù ne kpãai ku wa iriɛ. Amma bii kuwãu í kɔ, waati nju á wa iriɛi, nɔ ku ce kuwee nja.

si ilu gɔ iyi í nya iri. À bim ni Tarusi si ilei Silisi. Ñ wa n tɔɔi, jò n ba inε nɔau ide ku fɔ. ⁴⁰ Nɔ inε ngboi igũu í muaa kpāa. Nɔi Pɔlu wa leekɪ bi ku gũ ku lɔ̀d inɔ ileu í ni zamaau ku koko do awɔ. Nɔi aɲa fei à koko cau. Nɔ Pɔlu wa sɔ nɔa ide do feei Ebεε.

22

¹ Í ni, inε kpaasim nɔa do baam nɔa, i gbɔ iyi ñ nε ku sɔ nε n kɔ̀d aram. ² Iyi à gbɔ wa ba aɲa ide ku fɔ do feei Ebεε nɔi à mu ara nɲa sεε í re baa bei à tako à mu ara nɲa wɔ. Nɔi Pɔlu í sɔ nɔa í ni, ³ amuu Zuifui, à bim nii Tarusi si ilei Silisi, amma Zeruzalemu ihɛi à bíim, Gamalielií í kɔm si cio, nɲui í kɔm si woodai bala nwa nɔa sãa sãa, nɔ ñ nε himma si icei Ilaaɔ si bei inε fei ñ wεὲd nnyi nɔa. ⁴ Ñ kpā woo too kpāai Jesu nɔa iju jiiida jiiida hee ñ kpa gɔgɔ nɔa. Ñ mu inεmɔkɔ nɔa do inaabo nɔa ñ dɪ nɔa ñ dasi nɔa piisɔɔ. ⁵ Woo wee nɔai Ilaaɔu do igbei inε ngbo nɔau fei aa yɔkɔ a je sεεdam. Hai si awɔ nɲai ñ gba tia iyi à kɔa Zuifu kpaasi nɔa iyi à wa Damasi. Nɔ ñ bɔ be ku ba n mu woo dasi Jesu naane nɔa iyi à wa beu n dɪ nɔa nɔ n naaɔ nɔa wa Zeruzalemu n jò a kpā nɔa iju.

Pɔlu wa sɔ nɔa bei nɲu í kpaasi idɔ
(Cɔ IWB 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Nɔi Pɔlu í sɔ nɔa má í ni, si bei ñ wa n koo ñ maai Damasi zakai dasãu, si kpāau gbakā nɔi inya kumá nɔa gɔ í naa sim hai lele í biim piu. ⁷ Nɔi ñ cuku ilε nɔ ñ gbɔ ide ku fɔ gɔ

wa kpem wa ni, Sɔlu, Sɔlu, na mii í ce ñ waa kpām iju. ⁸ Nɔi ñ bee ñ ni, awɔi yoo Lafɛε. Nɔi í ni, amui Jesu inei Nazareti, amu iyi ñ ya maa kpā ijuu. ⁹ Inε nɔa iyi à waa toom nɔau à ye inya kumáu amma a kù gbɔ imui inε iyi wa bam ide ku fɔu. ¹⁰ Nɔ ñ beεε ñ ni, Lafɛε, beirei an ce. Nɔi í ni, dede i bɔ Damasi. Bei aa sɔε mii iyi Ilaaɔ í bi i ce fei. ¹¹ Kulai inya kumáu í jò ñ fεεju. Na nɲu, kpaasim nɔa à mu awɔm nii à tòd Damasi.

¹² Wee mɔkɔ gɔ í wa be à ya kpoo Ananiasí, í mà beεrei Ilaaɔ nɔ wa too woodai Moizi. Zuifu nɔa iyi à wa ilu be fei à waa je sεεda jiiidaε. ¹³ Nɔi í naa bi tom nɔ í ni, Sɔlu kpaasim, ye ilu. Tengí be gbakā ijum í cɪ nɔ ñ yɔɔ. ¹⁴ Nɔ í ni má, Ilaaɔ Lafɛi bala nwa nɔai í cicεε ku ba i mà idɔɔbiε nɔ i ye Jesu Inε Dee deeu, nɔ i gbɔ idei gelee. ¹⁵ Awɔi aa je sεεdaε i sɔ inε fei mii iyi ñ ye do iyi ñ gbɔ. ¹⁶ Nsei, maà jò ku kpe má. Dede i kpe irii Aɔ Lafɛε, i jò a dasiὲd inyi ku ba i wε i má hai si dulum dεε nɔa.

Pɔlu wa sisi bei Lafɛε í be nɲu bi dimi mmu nɔa

¹⁷ Pɔlu í ni má, iyi ñ nyi Zeruzalemu nɔi aɲo nɲu gɔ ñ wa n ce kutɔɔ kpasɛi Ilaaɔ nɔ ñ ce kuye. ¹⁸ Si kuyεm nɔu ñ ye Lafɛε Jesu nɔ í sɔm í ni n ce nɔya n fita hai Zeruzalemu domi inε nɔau a kaa gba ide iyi ñ wa n sisi na irii nɲuu. ¹⁹ Nɔ ñ ni, Lafɛε, ngu nɔa à mà sãa sãa iyi ñ ya n bɔ ile bii à ya ce kutɔtɔɔ nɔa n mu inε nɔa iyi

à dasie naane n cã ña nɔ n dasi ña piisɔɔ. ²⁰ Nɔ à mà si ajɔ iyi à kpa Etieni woo jɛ sɛɛdaɛ, amu takam n wa be n jesi a kpaɔ. Amui n cɔa inɛ ña iyi à kpaɔ ñau jɛnɛ ñja mɔm. ²¹ Amma í sɔm í ni n koo, domi hee jɛjɛ bi dimi mmu ñai ñju á bɛm.

Pɔlu do inɛ ngboi igũi Romu

²² Inɛ ñau à waa desi idei Pɔlu itɛ hee í fɔ ide ñau bɛ. Amma waati iyi à gbɔ í ni Ilaaɔ í bɛ ñju bi dimi mmu ña, ñɔi aña fei à bɔsi ku dɔ anu à waa ni, i kpaɔ. Dimii lafɛɛ kù sɛa ku maa wɛɛ. ²³ Idɔɔkɔ ñja í jò à waa dɔ anu nɔ à bɔ ibɔ ñja ña à nyɔɔ, nɔ à waa dede iruru lele. ²⁴ Nɔi inɛ ngboi igũi Romuu í ni a bɔð Pɔlu inɔ ile nɔ a tɛaa kpɔtɔɔ ku ba ku fɔ ntɔ. Í ni bɛɛbei si na iyi í jò wa bi ku mà na mii í jò zamaau wa dɔ sie anu. ²⁵ Iyi à ði Pɔlu à waa bi a cãa ñɔi í bee inɛ ngboi sooge ña iyi í wa bɛu í ni, ì nɛ kpãa í cã inɛi Romu titã í bei í cɛaa kiiti? ²⁶ Iyi inɛ ngboi sooge ñau í gbɔ ideu í koo í sɔ inɛ ngboi igũu í ni, bɛirei aa ce. Mɔkɔu inɛi Romui. ²⁷ Nɔi inɛ ngboi igũu í naa bi Pɔlu í beɛ í ni, a wɔu inɛi Romui? Nɔ Pɔlu í ni, oo. ²⁸ Nɔi inɛ ngboi igũu í ni, amu n sã fiaj jiiida jiiida n bei n jɛð inɛi Romu. Nɔi Pɔlu í jɛaa í ni, amu, bɛɛbei à bím. ²⁹ Nɔi gbakã inɛ ña iyi à waa bi a cãau à jòð, domi njo í mu baa inɛ ngboi igũu takæ do iyi í gbɔ Pɔlu takæ inɛi Romui nɔ

wee ñju í jò à ðuu do sɛsɛ wo.

À bɔð Pɔlu bi igbei woo kiiti ña

³⁰ Inɛ ngboi igũu í bi ñju ku mà kam kam mii iyi í jò Zuifu ñau à waa yɛ taalei Pɔlu. Na ñɔi í jò iju kumáɛ í jò à fũu, nɔ í ni inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ña do igbei woo kiiti ñau fei a tɔtɔ wa. Nɔ í bɔð Pɔlu waju ñja.

23

¹ Pɔlu í kãsi inɛ ña iyi à tɔtɔu iju nɔ í ni, inɛ kpaasim ña, idɔm kaa yɛ taalem domi n ce kuwɛɛm nii dee dee si wajui Ilaaɔ hee do nnyi fei. ² Nɔi Ananiasi woo wee nɔu, í sɔ inɛ ña iyi à waa leekɛ bi Pɔluu í ni a cãa si geɛɛ. ³ Nɔ Pɔlu í buu í ni, Ilaaɔi á cãɛ, a wɔ idɛ fufu *! Ì buba ì waa kiitiim si woodai Moizi, nɔ ì kua wooda má ì ni a cãm. ⁴ Nɔi inɛ ña iyi à waa leekɛ kɔkɔɛu à ni, woo wee nɔi Ilaaɔi ì yɔkɔ ì waa bu bɛɛbɛ? ⁵ Nɔi Pɔlu í ni, kpaasim ña, n kù mà mà woo wee nɔi. N mà iyi kukɔi idei Ilaaɔ í ni, ì maà ya fɔ taalei ilu iri ñje ña.

⁶ Pɔlu í mà si igbɛu inɛ gɔ ña Sadusi ñai, inɛ gɔ ña mɔ Farisi ñai. Nɔi í fɔ ide hee lele si igbɛu í ni, inɛ kpaasim ña, amuu Farisii, inɛ iyi Farisi ña à bí. Ì waa kiitiim ñai si na iyi í jò n dasi naane iyi iku ña aa na a jɛ hai si bale. ⁷ Iyi í fɔ bɛɛbɛ gbakã, ñɔi Farisi ñau do Sadusi ñau à waa ce kakɔ nɔ igbɛu í kpɛ minji. ⁸ Sadusi ña à

* **23:3** a wɔ idɛ fufu bi Zuifu ña arabui. Bi tu ña inɔ ilei à ya si inɛ ña nɔ à ya teese anyii ileui jiiida. Amma inɔ ileu takæ konkombii í ya maa nu. Bii à nia inɛ idɛ fufu í yɛ bei ilu muafitii à waa kpoo.

ya ni iku nja a kaa ji hai si bale, amaleka do hunde mmu go nja ma a ku wee, amma Farisi nja a jesi iyi mii nja be fei i wee. ⁹Nɔ wakata i dede si anini nja a waa ja do gbugba, nɔ Farisi woo ka inɛ nja si wooda go nja a ni, a ku ye taalei makau. Yooi i ma ma amaleka gai walaka hunde mmu gai i sɔɔ ide.

¹⁰Nɔi kakau i la nto nto hee njo i mu inɛ ngboi iguu jiida a ma na a ga arai Pɔlu. Nɔ i ni sooge nja a koo a gba Pɔlu wa a nyioe ino ileu.

¹¹Idu ajo nju Aɔ Lafee i naa i sɔ Pɔlu i ni, ma a mangɔ munya. Si bei i jem seeda Zeruzalemu ihɛ, beebe mai aa jem seeda Romu ma.

A waa de Pɔlu ku kpa

¹²Iju kumae daadaaka nɔi Zuifu nja a ce anu aka nɔ a ceekpe a ni nja a kaa je hee ma je a ma bii ku je a kpa Pɔlu sisi.

¹³Anja iyi a ce anu aka a re baa nja cijji. ¹⁴Nɔi a koo a ba inɛ ngbo nja do inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nja a sɔ nja a ni, a ceekpe iyi a kaa ka tie ngogo bii ku je a ba a kpa Pɔlu sisi. ¹⁵Na nju, a bi inɛ do igbei woo kiiti nja i koo i sɔ inɛ ngboi iguu ku naaɔ Pɔlu wa bi tu ne, nɔ ku jo bei i waa bi i teese i co yaasei ideu ma nja. Awa aa ka ce sɔlu ka kpa hee ku ma to wa be.

¹⁶Amma ama inɛmakai weci Pɔlu i gba a waa fo ide i zambau. Nɔi i koo i lo ide i sooge nja nɔ i sɔ Pɔlu ideu. ¹⁷Nɔi Pɔlu i kpe inɛ aka inɛ ngboi sooge nja i sɔ i ni, bɔɔ ama awaasɔ ihɛ bi inɛ

ngboi iguu domi i ne ide go iyi a sɔɔ. ¹⁸Nɔi inɛ ngboi sooge nja i bɔɔ awaasɔ bi inɛ ngboi iguu, nɔ i sɔ i ni, Pɔlu inɛ piisɔɔ i kpem nɔ i tɔm n naaɔ awaasɔ ihɛ wa bi titɛɛ, domi wa bi ku sɛɛ ide go. ¹⁹Nɔi inɛ ngboi iguu i mu awɔi awaasɔ i bɔɔɛ kakale i beɛɛ i ni, ide mii i waa bi i sɔm.

²⁰Nɔi i ni, Zuifu nja a ce anu aka a tɔɔɛ ala i bɔɔ Pɔlu bi igbei woo kiiti nja, nɔ ku jo bei a waa bi a teese a co yaasei ide ma. ²¹Amma ma a ti i gba ide nja, domi a re baa nja cijji inɛ nja iyi a waa siaa kpaa ku ba a muu. Nɔ nja fei a ceekpe a ni nja a kaa je a kaa ma bii ku je a kpa. Baa nsei a ta sɔlu a coo. Awɔ aka i waa degbe i jo ku naa wa. ²²Nɔi inɛ ngboi iguu i ni, ma a sɔ inɛ go i ni i sisiim ideu ihɛ ma. Nɔ i jo awaasɔ i ne.

A bɔɔ Pɔlu bi Felisi ilu ile

²³Nɔi inɛ ngboi iguu i kpe inɛ ngboi sooge minji go nja i sɔ nja i ni, i tɔɔɔ sooge clo minji a ba Sezaree do masa kitaɔ feewa do ilu kakaa nja nja clo minji i ce sɔlu i dasi kpaa iso meesai ale nja. ²⁴Nɔ i dia aci nja gaayi nɔ i so Pɔlu i koode bi Felisi ilu ileu baani. ²⁵Iyi i fo beebe i ta nɔi i ko tia ma i ni, ²⁶amu Kolodu Lisiasi, n wa n ceɛ fo, awɔ Felisi ilu ile ilu beere nla nla. ²⁷Makau ihɛ wee n jo a naaɔɛ wa bi teɛ. Zuifu nja a muu a waa bi a kpa. Iyi n ma iyi inɛ Romui nɔi n koo do soogem nja nɔ n gbaa. ²⁸N bi n ma na mii i ce a waa ye taaleɛ. Na nju, n bɔɔɛ si wajui igbei woo kiiti

nja. ²⁹ Hai bei ñ yoo iyi à waa ye taaleei na wooda nja amma kù ce ngogò iyi í to a dasie piisɔ mòm hee ma je a kpa. ³⁰ Si anyie ñ gbò iyi Zuifu nja à ce anu akā ku ba aña a kpa, ñoi gbakā ñ jò à naaɔe wa bi tee. Nò ñ sɔ inɛ nja iyi à waa ye taalee a naa a fò ide nja si wajue.

³¹ Iyi í kò tiau í tã nò í soo í na sooge nja. Njoi sooge nja à ce bei í sɔ nja fei, à so Pòlu idũ à bɔde hee Antipatisi. ³² Iju kumae ñoi sooge nja à nyi bi ileu nò masa nja à waa bɔð Pòlu bi Felisi ilu ileu. ³³ Iyi à to Sezaree gbakā ñoi à naa tiau nò à nyisie Pòlu. ³⁴ Iyi í cio tiau í tã ñoi í bee Pòlu hai bii í naa. Njoi Pòlu í ní hai ilei Silisii. ³⁵ Nò Felisi í ni, awɔi aa sisiim ide bii woo ye taalee nja à to wa. Nò í ni a dasi Pòlu kpasɛi amanlu Herodu.

24

Zuifu nja à má Pòlu ide

¹ Iyi í ce ajò miu ñoi Ananiasii woo wee nlai Ilaaɔu í bɔ Sezaree nju do inɛ ngbo gò nja do woo mà wooda gò iyi à ya kpe Tɛɛtulu. Njoi à bɔ bi Felisi ilu ileu à koo à waa fò taalei Pòlu. ² Njoi à kpe Pòlu wa nò Tɛɛtulu í lɔsi ide ku fò wa yeð taalee wa ni, awɔ Felisi ilu beere nla, à nɛ laakai ku sũ ntò ntò do baakae. Ilu ku ye jiidae í jò ñ kpaasi mii nkɔ nò na aranfaanii ile nwa. ³ À jesi mii iyi ñ waa ce fei bii fei si waati kãma fei do saabu jiiida. ⁴ A kù bi ka kpa waatie amma à waa tɔɔe í cɔ wa do iju jiiida nò ñ gbò ide keeke iyi à ñeu

ihɛ. ⁵ À ye iyi məkou ihɛ ilu naanaui, nò í nɛ kòsi si aninii Zuifu nja si andunyau ihɛ fei. Njui í je inɛ ngboi kpāai Aɔ ku tɔ gò iyi à ya kpe inɛi Nazareti nja. ⁶ Í de kpāa mòm ku riisidò kpasɛi Ilaaɔu. Njui í jò à muu. [À bi ka kiitie do wooda nwa. ⁷ Amma Lisiasi inɛ ngboi igũu í naa í gbaa hai si awɔ nwa do gbugbã. ⁸ Nò í ni woo ye taalee nja a naa bi tee.] Awɔ takae beee ide, aa yəkò ñ gbò ntò ideu si bii í jò à waa ye taaleu.

⁹ Iyi Tɛɛtulu í fò beɛbe í tã nò Zuifu nja iyi à wa beu fei à ni ideu ntò.

Pòlu í kòð arae si wajui Felisi

¹⁰ Njoi Felisi ilu ileu í tosi Pòlu awɔ í ni ku fò ide. Njoi Pòlu í ni, ñ mà iyi awɔi ñ je woo ce kiitii ileu ihɛ hai ku kpe. Na nju, an kòð aram do laakai ku sũ. ¹¹ Bii ñ bee aa sɔɛ iyi kù re ajò maateejii wa iyi ñ bɔ Zeruzalemu Ilaaɔ ku gulea. ¹² Inɛ kãma kù yem bii ñ wa n ce kakɔ do inɛ gò titã hee má je n kòsi nja ija si kpasɛi Ilaaɔ walakò ile bii à ya ce kutɔtɔ nja nja walakò si inɔ ilu nja. ¹³ Ide iyi à waa màm nɔu be nsei, nkãma kù wɛɛ iyi wa nyisi iyi ntò. ¹⁴ Amma ide akāi an jesi si wajue, ñ wa n tɔɔ Ilaaɔ Lafɛi bala nwa nja do kpāa iyi inɛ ihɛ nja à waa ni iboi. Do nju fei, ñ wa n jirima woodai Moizi nja do tiai walii nja fei. ¹⁵ Ñ dasi naane iyi Ilaaɔ á jì amane jiiida nja do amane laalɔ nja hai si bale, bei aña mɔ à dasi naane. ¹⁶ Njui í jò amu mɔ ñ wa n hanya ajò fei ku

ba idəm ku maà ye taalem si wajui Ilaađ do si wajui ine ŋa.

¹⁷ Adō nkpō nkpōi í lō n kù bō Zeruzalēmu. Si ajō gbeejiu ihēi ñ koo bē ñ bō ku sobi inēi ilēm ŋa do fia nō n cea Ilaađ amua. ¹⁸ Si nŋui à bam kpasēi Ilaađ bē ñ wa n ce bukii ara ku mām. Zamaa kāmā kù wa bē, ija ku kōsi mō kù wa bē.

¹⁹ Amma Zuifui ilēi Azii gō ŋa à wa bē. Á sīa aŋa taka nŋa a naa a je seeda si wajue bii í je à ye sim taale gō. ²⁰ Walakō jō ine ŋau ihē a fō taale iyi à ye sim si waati iyi à leekim si wajui igbei woo kiiti ŋau. ²¹ A kù ye taalem si nkāmā bii kù je si ide akāu ihē iyi ñ fō hee lele ñ ni iku ŋa aa na a jī hai si bale. Na ŋoi í jō à waa kiitim si wajue nnyi má.

²² Wee Felisi í mà yaasei kpāai woo dasi Jesu naane ŋa sāa sāa, ŋoi í sō Zuifu ŋau í ni, i jō Lisiasi ine ngboi igūu ku to wa, ajō nŋui an wūa ide nŋeu. ²³ Nō í sō ine ngboi sooge ŋau í ni ku mu Pōlu titā, amma ku jō ku ne arae keeke nō kú ya jō kpaasie ŋa a ya naa a cōō nō a máa gbōaa.

Pōlu í wa wajui Felisi do Dusila

²⁴ Iyi waati í lō keeke ŋoi Felisi í naaò abo Zuifue gō wa, à ya kpoo Dusila. Ŋoi í ni a koo a kpe Pōlu wa. Iyi í to wa nō à waa desie itī si bei wa fō idei naane ku dasi si Jesu Kirisi. ²⁵ Amma si bei Pōlu wa sisi nŋa idei dee dee ku je do gaya do kiiti iyi wa naa, zigii Felisi í da nō í ni, aa yōkō i ne titā. Bii ñ ba faya an kpee má. ²⁶ Wee wa bi Pōlu ku mua nŋu

fiai. Ŋoi í ce í ya maa kpoo kpaa kpaa aŋaò a maa fō ide.

²⁷ Iyi í ce bei adō minji ŋoi Pōsiu Fesitu í na í sāsī agbei Felisi. Wee Felisi í jō Pōlu ile piisōō bei si na iyi í jō wa bi nŋu ku ne beere bi Zuifu ŋau.

25

Pōlu í so kiitie í daa ilaalu nlai Romu si awō

¹ Iyi Fesitu í to wa Sezaree, si ajō mēesiae í bō Zeruzalēmu.

² Ŋoi ine ngboi woo weei Ilaađ ŋau do Zuifu ine ngbo ŋau à koo à má Pōlu ide bi Fesitu. ³ Nō à waa tōœ suuru ntō ntō ku ba kú jō Pōlu ku naa Zeruzalēmu. À waa bi Pōlu ku naa Zeruzalēmui si na iyi í jō à dī zamba nŋa aŋa a ba a kpaa kpāa. ⁴ Amma Fesitu í je nŋa í ni Pōlu í wa ile piisōoi Sezaree nō nŋu takai nŋu kaa kpete ku nyi bē. ⁵ Na nŋu, í ni a jō nŋu do ine ngbo nŋa ŋa a koo bē nō bii í je í ce taale goi á fō.

⁶ Fesitu kù re ajō mēejō wala ajō mēewa si inō nŋa nō í nyi Sezaree má. Iju kumāe nō í bō ile bi ku ce kiiti nō í ni a naaò Pōlu wa. ⁷ Iyi Pōlu í to wa ŋoi Zuifu ŋa iyi à naa hai Zeruzalēmu à kaakoe à waa máa ide laalō kugaabu nkpō nkpō nō nkāmā kù wēe iyi wa nyisi iyi ide nŋau ntōi. ⁸ Ŋoi Pōlu wa kōò arae í ni, n kù ce kurara gō si woodai Zuifu ŋa hee má je si kpasēi Ilaađ hee má je bi ilaalu nlai Romu. ⁹ Amma Fesitu wa bi nŋu ku ne beere bi Zuifu ŋau. Na ŋoi í jō í bee Pōlu í ni, ì bi í bō Zeruzalēmu a cee kiiti si wajum na irii ideu ihē? ¹⁰ Ŋoi

Pɔlu í ni, aawo. Bi ku kiitii ilaalu nɔai Romui n̄ wa ihē, ihēi á s̄ia a kiitiim. N kù cea Zuifu n̄a kurara k̄ama, n̄o awɔ takae ì waa ne kumasiē s̄aa s̄aa. ¹¹ Bii n̄ ce kurara walakɔ daa gɔ iyi í to a kpam n̄ kaa n̄ kɔ. Amma ide n̄a iyi à waa ye taalem siu ihē, bii kù je ntɔ in̄e gɔ kaa yɔkɔ ku dasim awɔ. Na n̄ju, n̄ so kiitim n̄ daa ilaalu n̄lau takae si awɔ. ¹² Iyi Fesitu do in̄e n̄a à busi n̄je à t̄a, n̄oi í s̄ɔ Pɔlu í ni, si bei ì so kiitiē ì daa ilaalu n̄lau si awɔ, bi t̄ei aa bɔ.

À bɔ̀ Pɔlu si wajui Agiripa do Berenisi

¹³ Iyi waati í lɔ keeke má, n̄oi amanlu Agiripa do wec̄ie Berenisi à naa Sezaree Fesitu ku ce fɔɔ. ¹⁴ Si bei à waa kpe be n̄oi Fesitu í s̄ɔ amanluu idei Pɔluu í ni, in̄e gɔ í wa ihē, Felisi í j̄ɔ à dasiē piis̄ɔ. ¹⁵ Iyi n̄ bɔ Zeruzalem̄u n̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaas̄ n̄au do in̄e ngboi Zuifu n̄au à naào ideē wa bi tom. N̄o à t̄ɔm n̄ ye taaleē ku ba ān̄a a kpāa. ¹⁶ Amma n̄ je n̄n̄a n̄ ni in̄ei Romu n̄a a ci ya j̄ɔ a kpa in̄e bii kù je à kiitiē. À ya muua waatii n̄ju do woo ye taaleē n̄au a f̄o ide tit̄a gelèo gele. ¹⁷ N̄oi ān̄a fei à naa ilu ihē. Si bei n̄ kù bi ku kpe má, n̄oi iju kumáē n̄ kpe n̄a bi ku ce kiiti n̄o n̄ ni a gb̄a Pɔlu wa. ¹⁸ N̄oi woo ye taaleē n̄au à dede siē amma a kù ye taaleē si ide laalɔ gɔ bei n̄ wa n̄ tamaau. ¹⁹ Idei kut̄ɔi ān̄a taka n̄n̄ai à waa ce si kak̄ɔ, do idei m̄akɔ gɔ iyi í ku à ya kpoo Jesu. Amma Pɔlu í ni dim dim m̄ak̄ɔu í w̄eē. ²⁰ Amu n̄ biti beirei an̄ kiiti ideu ihē. Na n̄oi

í j̄ɔ n̄ bee Pɔlu bii í bi n̄ koo n̄ cea kiitii ideu Zeruzalem̄u. ²¹ Amma í so kiitiēu í na ilaalu n̄lau. N̄o n̄ ni a dasiē piis̄ɔ má tit̄a hee n̄ maa n̄ j̄ɔ a koòe bi t̄eē. ²² N̄oi Agiripa í s̄ɔ Fesitu í ni, amu takam n̄ bi n̄ gb̄o ide hai si gelei m̄ak̄ɔu. N̄oi Fesitu í ni, ala aa gb̄o.

²³ N̄oi iju kumáē Agiripa do Berenisi à naa bi ku ce kiitiu do jirima jiida, n̄oi in̄e ngboi sooge n̄a do ilu beerēi ilu n̄au à too n̄a wa. N̄oi Fesitu í ni a naào Pɔlu wa, n̄o à naaē wa. ²⁴ Iyi Pɔlu í to wa n̄oi Fesitu í ni, to, awɔ amanlu Agiripa do in̄e iyi ì wa ihē fei n̄a, Pɔluu wee. Na iriei Zuifu n̄au fei à naa bi tom waati iyi n̄ bɔ Zeruzalem̄u, n̄o à nyi wa bitom ihē má, à waa la à ni kù s̄ia a j̄ɔ̀o si hunde. ²⁵ Amu n̄ kù ye siē taale k̄ama iyi í to a kpāa. Amma si bei n̄ju takae í so kiitiu í daa ilaalu n̄lau si awɔ n̄oi í ce n̄ ni an̄ j̄ɔ a koòe bi t̄eē. ²⁶ Do n̄ju fei, n̄ kù ye siē ide baa icu ak̄a iyi an̄ ceào ilaalu n̄lau tia. Na n̄oi í j̄ɔ n̄ naaē wa si wajui in̄e fei. Iyi í re m̄ɔm n̄ naaē wai si wajui awɔ amanlu Agiripa, i c̄o yaasei ideu ku ba n̄ ba iyi an̄ kɔ. ²⁷ Kù neem yaase n̄ sambaa in̄ei piis̄ɔ gɔ n̄o n̄ kù sisiaa taale gɔ iyi í ce.

26

Pɔlu wa k̄ɔ̀o araē si wajui Agiripa

¹ N̄oi Agiripa í s̄ɔ Pɔlu í ni, ì ne kp̄aa í f̄o ide i k̄ɔ̀o araē. N̄oi Pɔlu í wu awɔ lele n̄o í l̄osi ku k̄ɔ̀o araē í ni, ² awɔ amanlu Agiripa, in̄ɔm í d̄ɔ do bei an̄ f̄o ide nnyi n̄ k̄ɔ̀o aram si wajue

si ide na iyi Zuifu nau à waa mám nou fei. ³ Ñ mà iyi ì mà dedembai Zuifu na sãa sãa do idei kakoo nna. Na nɔi í jò ñ wa n tɔɔe í gbɔ idem do laakai.

⁴ Zuifu nau fei à mà kuwɛem hai waati iyi ñ wɛɛ awaasũ. À mà iyi Zeruzalemu bei ñ jɛ ama bi dimii inem na. ⁵ À mààm hai ku kpɛ. Na nɔu, bii à bi aa yɔkɔ a jɛem sɛɛda iyi si kpãai Farisi nɔi ñ la, aɔa iyi à re inɛ fei si kpãai Ilaaɔ ku tɔɔ nwa. ⁶ Nɔ nsei à waa kiitiim si na iyi í jò ñ wa n cɔ kpãai kuwã iyi Ilaaɔ í cea bala nwa na. ⁷ Kuwãui dimi maateoji nwa nau mɔ fei à waa cɔ kpãae. Na nɔi í jò à waa cea Ilaaɔ ice do himma alɛð daakɔ. Amanlu, kpãau be iyi ñ wa n cɔ nɔui í jò Zuifu nau à waa mám ide. ⁸ Beirei í ce inɛ Zuifu na í ci ya yɔkɔ í dasi naane na iyi Ilaaɔ á jì iku na.

⁹ Amu takam ñ tamaa í sɔai wo n dede kpãa baa yooma fei bei an ce n ganjið idei Jesu inɛi Nazaretii. ¹⁰ Beɛbei ñ ce Zeruzalemu. Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ na à nam gbugbã n muð woo dasi Jesu naane nkpɔ n dasi na piisɔɔ. Bii à bi a kpa inɛ gɔ mɔm amu takam ñ ya n wa sii. ¹¹ Tuuba nkpɔ nkpɔ ñ ya n maa n kpã na ijui ile bii Zuifu na à ya ce kutotɔɔ nna na fei ku ba n tilasi na a kɔsi idei Jesu. Ñ ya n maa n mu na do idɔkɔ hee kaa kaa, ñ ya n bɔ hee do si ilu mmu na fei n koo n kpã na iju.

Pɔlu wa fɔ idei idɔ ku kpaasie
(Cɔ IWB 9:1-19; 22:6-16)

¹² Nɔi Pɔlu í ni má, beɛbei inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ na à yɔɔdaam n bɔ Damasi do yiiko nna. ¹³ Amanlu, zakai dasã si kpãau ñ ye inya kumá í naa hai lele í bii wa, amu do inɛ na iyi à waa sim. Inya kumá í re baa inya kumá í inunu. ¹⁴ Nɔi awa fei à cuku ile, nɔ ñ gbɔ imu gɔ wa bam ide ku fɔ do feei Ebeɛ wa ni, Sɔlu, Sɔlu, na mii í ce ì ya maa kpãm iju. Á gaabue í kɔ sim bei í ya gaabua kete kombo iyi wa jabu na goloí lafɛɛɛ. ¹⁵ Nɔ ñ bee ñ ni, awɔi yoo Lafɛɛ. Nɔ í ni, amui Jesu iyi ì ya maa kpã ijuu. ¹⁶ Nsei, dede í leekí. Ñ naa siei n cicæ í jɛ woo ce icem, nɔ í jɛ sɛɛdaí mii na iyi ì ye tã do iyi aa nyi í ye má waati iyi an naa sie. ¹⁷ Ñ cicæi hai si inɛi Izireli na do hai bi dimi mmu na nɔ ñ wa n beɛ bi tu na ¹⁸ í cɔ nna iju. Ñ wa n beɛ bi tu nɔi ku ba a sinda hai si ilu kuku a lɔ si inya kumá, nɔ a sinda hai si gbugbãi Seetam a naa bi Ilaaɔ. An beɛ bi tu nɔi ku ba a dasim naane nɔ Ilaaɔ ku kpa dulum du na nɔ a na a je tubu do inɛ na iyi í cica à jɛ tɛɛ.

Pɔlu wa fɔ idei icɛɛ

¹⁹ Nɔi Pɔlu í ni má, amanlu Agiripa, na nɔi í ce ñ wa n jirima kuye iyi í naa hai bi Ilaaɔu. ²⁰ Sinte titã ñ ce waazo Damasi, si anyie nɔ ñ ce Zeruzalemu do si ilei Zudee fei do bi dimi mmu na. Ñ sɔ na ñ ni a kpaasi idɔ a sinda si Ilaaɔ, nɔ a ce icɛ iyi á jò a ye si na iyi à kpaasi idɔ. ²¹ Na nɔi í ce Zuifu nau à mum hai kpaasii Ilaaɔ à waa de ku kpaam.

22 Amma Ilaaḏi í nyam hee do nnyi fei nɔ̀ n̄ wa ihē n̄ wa n̄ je seeda si wajui amanē ɲa hai keeke do nla fei. N kù wa n̄ fɔ̀ ide gɔ̀ bii kù je iyi Moizi do walii ɲa à ni á na ku ceu baasi. 23 Mii iyi à ni á na ku ceu nɲui í je Kirisi á na ku ye ijuukpã nɔ̀ kù je inē sinte iyi á ʒ̄l hai si bale nɔ̀ ku sisi idei inya kumá bi Zuifu ɲa do bi dimi mmu ɲa.

Pɔ̀lu í s̄ Agiripa ku dasi Jesu naane

24 Si bei Pɔ̀lu í sisi yaasei idee bebebe ɲoi Fesitu í la hee lele í ni, Pɔ̀lu, ì waa s̄mu. Mà cio nla ku ceel í dasie s̄mu. 25 Amma Pɔ̀lu í ni, n kù je s̄mu Fesitu, awɔ̀ ilu beereu. Ide iyi n̄ wa n̄ fɔ̀u dei í je ntɔ̀, nɔ̀ wa too kpãa. 26 Amanlu Agiripa í nɔ̀ í mà yaasei ideu. N̄oi í ce n̄ wa n̄ fɔ̀ ideu do laakai ku s̄u si wajue si na iyi í ʒ̄ n̄ mà kãmae kù manjia, domi ideu kù ce si asii. 27 Awɔ̀ amanlu Agiripa, ì dasi idei walii ɲau naane mbe? N̄ mà s̄a s̄a iyi ì dasi naane. 28 N̄oi Agiripa í s̄ Pɔ̀lu í ni, debei, si waati keekeu ihē ì waa tamaa aa cem inei Kirisi? 29 N̄oi Pɔ̀lu í jeaa í ni, n̄ wa n̄ tɔ̀ Ilaaḏ ku ʒ̄ ì ye bei amu, bii á ce nsei, bii í nɔ̀ í je á kpe moi. Ku maà je baa awɔ̀ akã, amma hee do inē ɲa iyi à waa de it̄i si idem nnyiu ihē fei. N̄ bi inē mɔ̀ i ye bei amu amma ku maà je a da nɲe si kpenkpe m bei à daam siu ihē.

30 Iyi Pɔ̀lu í fɔ̀ bebebe í tã ɲoi amanluu do ilu ileu do Berenisi do inē ɲa iyi à wa bi tu ɲau fei à dede 31 à fita hai inɔ̀ ileu. Iyi à waa fita ɲoi à s̄

n̄je à waa ni, inē eu be kù ce daa kãma iyi í to a muu piis̄ɔ̀ hee má je a kpa. 32 N̄oi Agiripa í s̄ Fesitu í ni, bii m̄kɔ̀u kù so kiitiu ku daa ilaalu n̄lai Romu si awɔ̀ wo aa ka yɔ̀kɔ̀ ka ʒ̄ɔ̀.

27

À waa b̄ɔ̀ Pɔ̀lu Romu

1 Waati iyi à dasi idɔ̀ ka bɔ̀ ilei Itali do akoi inyi ɲoi à so Pɔ̀lu do inei piis̄ɔ̀ gɔ̀ ɲa à daa inē ngboi sooge gɔ̀ iyi à ya kpe Juliu si awɔ̀. Nɲu mɔ̀ wa je inē ngbo si inɔ̀ wuai soogei Romu ɲa iyi à ya kpe ti ilaalu Ogusitu. 2 À lɔ̀ akoi inyii Adamiti gɔ̀ iyi wa bɔ̀ ikpa ilei Azii, nɔ̀ à nē. Nɔ̀ inei Masedoni gɔ̀ iyi í naa hai Tesalonika í wa inɔ̀ nwa à ya kpoo Aritaaki. 3 Iju kumáe nɔ̀ à to Sid̄ɔ̀. N̄oi Zulu í cea Pɔ̀lu jiida í ʒ̄ ì koo í ye kpaasie ɲa ku ba a muua mii iyi í bi. 4 Iyi à nē hai be ɲoi fufu nla gɔ̀ wa ko ɲa wa, nɲui í ʒ̄ à too do icei gungum gɔ̀ iyi à ya kpe Sipu. 5 N̄oi à kua inyi d̄d̄d̄u ikpa ilei Silisi do Panfili nɔ̀ à to wa Mira si ilei Lisi. 6 Ilu bei, inē ngboi soogeu í ye akoi inyii Alesandiri gɔ̀ iyi wa bɔ̀ ikpa ilei Itali nɔ̀ í dasi wa be.

7 Iyi à nē, ajɔ̀ nkɔ̀ nkɔ̀ kpele kpele ì ce à waa koo do wahala nla nla nɔ̀ à to k̄k̄oi ilu gɔ̀ iyi à ya kpe Sinidi. Si bei fufu n̄lau wa ganji wa waju ku bɔ̀, à yàa à bɔ̀ ikpa gungum gɔ̀ iyi à ya kpe Kereti. Iyi à waa koo, à tooi do ikpa icei gungum n̄ou k̄k̄oi ilei Sam̄neei domi fufuu kù la do ikpa be. 8 Nɔ̀ à lɔ̀ be do kookaai nla nla nɔ̀ à to bi ku leeki akoi

inyi iyi à ya kpe Ku Sia kəkai Lasee.

⁹ Waati sisoi à ce be hee ine ηa à dī anu à tā, nɔ waju ku bɔ nwa í je mbirisi nla nla domi waatiu í ya gaabu do akai inyi. Na ηoi í jò Pɔlu í sɔ ηa í ni, ¹⁰ inje kpaasim ηa, n̄ ye ilu ku bɔ nwau á gaabu, á ne mbirisi do muse. Aso nwa ηa do akai inyiu takae fei á ce nfe, nɔ awa taka nwa ka ku. ¹¹ Amma ine ngboi sooge ηau wa gbɔ ideí woo mu akɔu do ine iyi í ne akɔu takae í re ti Pɔlu. ¹² Wee bi ku leekii akai inyi ηau kù sia a leekí be sukui kpaá. N̄oi í jò ine nkpɔ n̄ηa í dasi idɔ í ni ka m̄asi waju ka to Fenisi tengi bii bi ku leekii akai inyii gungum ndii Keretiu í wa. Bi ku leekii akai inyiu do ikpa nunui aɛ cingaa do cingaaí wa cɔ. Bei à bi a wa sukui fufuu.

Fufu nla gɔ í dede si tenku

¹³ N̄oi fufu fereferε gɔ í dede hai ikpa awɔ cangai kp̄aaí inunu ηoi ine ηau à tamaa bei isεneí aηau á cei si bei aηa à bi. N̄oi à fa mii ku leekí akɔu wa hai inɔ inyi à bɔ waju nɔ à waa too kəkai gungum ndii Kereti. ¹⁴ Amma iyi í ce s̄aa fufu nla gɔ iyi à ya kpe Erakilɔ́ í dede do gbugbā hai geetei gungum n̄ou wa. ¹⁵ N̄oi í tale akɔu wa hee à m̄angɔ ku jò akɔu ku ne dee dee nɔ à j̄ɔε í n̄εɔ wa bii í bi. ¹⁶ Nɔ à koo à lɔ kəkai gungum keeke gɔ be iyi à ya kpe Koda. Gungum n̄oui í jò fufuu í tia. Do n̄ηu fei ka bei ka so akai inyi keeke iyi í je ti faabau ka dasi inɔ akai inyi n̄lau à wahala ntɔ ntɔ. ¹⁷ Iyi à dasi à tā ηoi woo ce icε si inɔi

akai inyi ηau à dī akai inyiu do ikū ηa. Nɔ à fū ikūi ac̄εε, nɔ à j̄ɔ fufuu í bɔɔ ηa bii í bi si na iyi í j̄ɔ à waa ce n̄jo a maa na a dasi s̄aaí Libi. ¹⁸ Iju kumáε si bei fufuu wa cā wa do gbugbā ηoi à l̄osi asoi akai inyiu ku wà ku dasi inɔ inyi. ¹⁹ Iju kumáε má à wasi nyauí akai inyiu takae ku wà ku s̄asi inɔ inyiu do aw̄oi awa taka nwa. ²⁰ Ajɔ nkpɔ nk̄p̄oi à ce inunu kù fita hee má je andaiya ηa nɔ fufu nla gɔ wa ce, a kù tamaa ma aa ka fita si.

²¹ Hai kukpe a kù je. N̄oi Pɔlu í dede í leekí si anini n̄ηa í ni, inje fei, bii ì je idem ηa wo a kaa ka ne hai Kereti nɔ a kaa ka ye mbirisi do museu ih̄ε. ²² Amma nsei n̄ wa n t̄ɔɔ ηε, í j̄ɔ laakai n̄ηε ku s̄u domi k̄ama n̄ηε gɔ kaa ce nfe bii kù je akai inyiu n̄ηu akā. ²³ N̄ mà beεbei si na iyi í j̄ɔ Ilaaɔ́, n̄ηu iyi n̄ je t̄εε, n̄ wa n ceaa ic̄εu, amalekaε í naa sim idū ana ²⁴ í ni, Pɔlu, mà ce n̄jo. Kù ne bei aa ce iyi í kù leekí si wajui ilaalu n̄lai Romu. Nɔ wee, ine ηa iyi in̄εɔ ηa ì wa inɔ akɔu fei, Ilaaɔ́ í ȳɔɔda n̄ηai a baε ku weε. ²⁵ Na n̄ηu, inje fei, í fū ara n̄ηε, domi n̄ wa n naane ideí Ilaaɔ́u. Bei í s̄ɔm n̄ou á cei. ²⁶ Amma akai inyiu á cuku kəkai gungum gɔ ku lege.

²⁷ Si idūi ajɔ maat̄εesiaε ηoi fufu nla gɔ wa tale wa si antai tenku bii à wa iyi à ya kpe Mediteraneu. N̄oi zakai idū lajau woo ce ic̄ei akai inyi ηau à tamaa bei à maai ilei. ²⁸ N̄oi à dasi mii gɔ inɔ inyi à wā kujli isaε nɔ à ba í to m̄εetu kuntaa do m̄εεje. Iyi í k̄ɔsi keeke nɔ

à sɔsi má nɔ à ba í ce mɛɛtu kɔnfia do mɛɛjɔ. ²⁹ A waa ce njo a maa na a gamɔ do kuta ɲa, na ɲɔi í ce à sɔsi mii ku leekí akɔi inyi ara mɛɛ do anyii akɔu ku ba ku leekíɛ nɔ à waa degbe iju ku má ɲya. ³⁰ Ɖɔi woo ce icei akɔ ɲau gɔgɔ ɲa à waa de bei aa ce a sa do ile. Na ɲɔi í jɔ̀ à kita akɔi inyi keeke iyi í je ti faabau si inyi ku ba ine ɲa a tamaa bei à waa bɔ ku dí mii ku leekí akɔu si wajuei. ³¹ Amma Pɔlu í sɔ sooge ɲau do ine ngbo ɲɲa í ni, bii ine ɲau ihɛ a kù buba sɛɛ inje taka ɲɲe i kaa ba faaba ɲa. ³² Ɖɔi sooge ɲau à bu ikúí akɔ keekeu nɔ à jɔ̀ í mile si inyi.

³³ Si bei à waa degbe iju kumáú ɲɔi Pɔlu í tɔɔ aɲa fei a je. Í ni, ajɔ maatɛɛ wai ihɛ ì waa de kpáai faaba ɲa i kù nɔ i kù je ngɔgɔ ɲa. ³⁴ Ɖ wa n tɔɔ ɲe í je na faaba ɲɲe. Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ɲei, baa ntoi irii ine akã ɲɲe kaa da ku nyɔ. ³⁵ Iyi Pɔlu í fɔ beɛbe í tã ɲɔi í so pɛɛ í saabu llaaɔ si wajui aɲa fei nɔ í bububue í lɔsi ku je. ³⁶ Ɖɔi aɲa fei à fũ ara ɲɲa à wasi ku je. ³⁷ Awa iyi à wa si inɔi akɔi inyi do kitað fɛɛwa do mɛɛfa. ³⁸ Iyi aɲa fei à je à yo ɲɔi à wa iyafũ ɲɲau à sɔsi inɔ inyi ku ba akɔu ku fɛɛ.

Akɔi inyi í lege

³⁹ Iyi iju í má ɲɔi à nyɔ. Woo ce ice si akɔi inyi ɲau a kù mà inyau, amma à ye waawaa gɔ í ne sãa, nɔ à dasi idɔ a bɔð akɔu be bii aa yɔkɔ. ⁴⁰ Ɖɔi à bu ikú ku leekí akɔu à jɔ̀ í mile. Si waati akáú nɔ ine gɔ

ɲa à fũ ikú iyi à ya dið falafili ɲau. Nɔ à dede acɔu lele ikpa wajui akɔu ku ba fufu ku taleɛ ikpa waawaa. ⁴¹ Amma à kãsi geetei sãa gɔ do gbugbã nɔ à mɔngɔ ku lɔ. Nɔ wajui akɔu í gũ ile si sãa à mɔngɔ ku wue, nɔ kucãi inyi nlau í tale fitii akɔi inyi do gbugbã í legeɛ.

⁴² Ɖɔi sooge ɲau à dasi idɔ aɲa a kpa inei piisɔɔ ɲau fei ku ba a maà na a wà a sa. ⁴³ Amma ine ngboi sooge ɲau í bi ku faaba Pɔlu. Na ɲɔi í ce í ganji ɲa. Í ni ine ɲa iyi à mà àwà a cua a kua ice. ⁴⁴ Nɔ ine ɲa iyi à gbe a gũ kpatakui akɔu walakɔ kpalɔɛ ɲau a kuað ice. Beɛbei ine ɲau fei à kuað ice baani.

28

Pɔlu í wa Malitu

¹ Iyi awa fei à to gungum be baani à mà iyi inyau Malitui à ya kpoo. ² Inei Malitu ɲau à mu wa do kubi jiida. À ko nwa ina nla nla awa fei à naa à nyia si na iyi í jɔ̀ ijí wa rɔ nɔ tútú wa ce. ³ Ɖɔi Pɔlu í so jji kambo í dasi ina. Asee njo wukuku gɔ í wa si be. Iyi í gbɔ inya gbãa ɲɔi í fita í wenwee si awɔɛ. ⁴ Iyi inei ilu ɲau à ye njou si awɔi Pɔlu ɲɔi à sɔ nje à waa ni, kam kam mɔkɔu ihɛ woo kpa inei. Baa do iyi í fita hai si wahalai inyi ihɛ fei, iwɛ ɲa aa kiitie nɔ a kaa jɔ̀ ku wɛɛ. ⁵ Amma Pɔlu í gbugbã njou si ina kù nɔ kù gbɔ ara kuro kãma. ⁶ Ɖɔi ine ɲau à waa cɔɔ mà araɛ á na ku wu walakɔ mà á na ku ku. Amma à kpe be nɔ nkãma kù ce nɔ à kpaasi ide à ni inɛɛu ihɛ iwɛ nla nla gɔi.

7 Wee kəkəi inyau kpasēi məkə gə í wa be, məkəui í je ilaalui gungum nəu, à ya kpoo Pubilusi. Í gba wai jüda jüda à ce ajə mēeta si kpasēe. 8 Wee baəe kù waa ne baani, wa ce ara gbāa do bambannu. Nəi Pəlu í bə ile bii wa sūu í koo í ceaa kutəə í le siə awə nə í ba iri. 9 Si anyii nju, à naaə bəə mmu gə ja wa má nə à ba iri. 10 Nəi inə jau à jirima wa ntə ntə. Iyi awaati í to à waa bi ka ne nəi andi bukaatai mii iyi à bi fei inə jau à mu nwa.

Pəlu í to Romu

11 Cukpa mēetai à ce be à bei à lə akəi inyii Alesandiri gə à ne. Nju mə gungum bei í leekí sukui kpaau. Akəu í ne nyindai iwē Sika ja *. 12 Nə à to ilu gə iyi à ya kpe Sirakusi nə à sū be idū mēeta. 13 Si anyie nəi à dede hai be má à bə Rezio. Iju kumáe nə fufu gə í dede wa hai ikpa awə cangai kpāai inunu wa tale wa í jə à to Puzəli si ajə minjisiae. 14 Nəi à ye kpaasi woo dasi Jesu naane gə ja be nə à ni ka ce azuma akā bi ti aña. Bebebei isee ne nwau í ce à bei à toə Romu. 15 Nəi kpaasi woo dasi Jesu naane ja iyi à wa Romu à gbə baau nwa nə à naa kuko nwa hee kəkəi ajai Apiusi. Nə inə gə ja mə à kə wa bi ku səi inə njoo ja iyi à ya kpe Ile Mēeta. Iyi Pəlu í ye ja nəi laakae í sū í wasi Ilaaə ku saabu. 16 Iyi à to Romu nəi à jə Pəlu í ne ilee ikā. Nə sooge gə í ya maa degbeə.

Pəlu í ce waazo Romu

17 Iyi í ce zakai ajə mēeta nəi Pəlu í kpe inə ngboi Zuifui Romu jau. Iyi à tətəə à tā nəi í ni, inə kpaasim ja, Zuifu ja iyi à wa Zeruzalemu à mum à koo à na inei Romu ja n kù bei n kù raraa zamaau si nkāma, n kù nə n kù kəsi dedembai bala nwa ja. 18 Inei Romu jau à cə yaasei ideu nə à bi a jəm domi a kù ye sim kurara kāma iyi í to a kpaam. 19 Amma Zuifu jau a kù je ideu nəi í ce n so kiituu n daa ilaalu nlai Romu si awə, baa do iyi n kù bi n ye taalei inei dimim ja. 20 Na nəi í jə n tətəə je n sə je do yaasee. Ine ja à daam si kpenkpen nii na inə iyi inei Izireli ja à waa cə kpāaeu. 21 Nəi à səə à ni, a kù ye tia kāma iyi à ce wa hai ilei Zudee na irii idee, a kù nə a kù ye inə kāma iyi í naaə ide laalə wa hai be na irie. 22 Amma awa taka nwa à bi ka gbə iyi í wa idəe, domi à mà bii feii à ya maa fə laaləi kpāa iyi í waa toou.

23 Nə à jile ajə iyi aa nyi wa bi tee má. Iyi ajəu í to inə nkpoí í naa ile bii í wau. Nəi í kə nja si cio hai daakə hee ale í koo í leə. Wa sisi nja yaasei bommai Ilaaə nə wa kə nja si idei Jesu hai si woodai Moizi do si tiai walii jau ku ba a jesi. 24 Nəi inə gə ja à je ideu, amma inə gə ja a kù jesi. 25 Si bei a kù gbəsi nje, nəi à fita hai bi Pəlu. Waati iyi à waa bi a ne nəi Pəlu í fə ide gə í ni, hai tako Hundei Ilaaə í ne ntə waati iyi í jə walii Ezai í sə bala nje ja ide gə. 26 Í ni,

* **28:11** iwē Sika ja Iwē Sika jaui à ya kpe Kasitəə do Polusi. Nyinda nəi ilu akəi inyi jau à masi akə nja ku ba ku je woo degbe nja.

Bɔ bi inɛ ɲau be i sɔ̄ ɲa i ni,
 Aa ya de it̄i do laakai ɲa amma
 i kaa gbɔ yaasei ide
 k̄ama ɲa.

Aa ya cɔ ilu ɲa jiida jiida amma
 i kaa yɛ ɲa.

27 Ntɔ ntɔ, idɔi inɛ ɲau kù nɛ
 biti.

À d̄i it̄i n̄ɲa

Ku ba a maà gbɔ ide.

Nɔ à bii iju n̄ɲa

Ku ba a maà yɛ ilu.

Bɛɛbeɪ à ce ku ba idɔ n̄ɲa ku
 maà mà ngɔgɔ

Nɔ a maà na a sinda wa bi tom
 n j̄ɔ a ba iri.

28 N̄ɔi Pɔlu í sɔ̄ ɲa má í ni, na
 n̄ɲu, i mà ɲa iyi ɪlaaɔ̄ í j̄ɔ̄ ideɪ
 faabaɛ í bɔ bi dimi mmu ɲa.

Aɲai aa gbɔɔ. [29 Iyi Pɔlu í fɔ̄
 ideu bɛɛbeɪ í t̄a ɲɔi Zuifu ɲau à
 dede à waa ce kakɔɔ ntɔ ntɔ à
 waa nɛð.]

30 Ad̄ɔ̄ minjii Pɔlu í ce si ile
 iyi í hayau. Nɔ inɛ ɲa iyi à bɔ
 ku cɔ̄ fei í ba ɲa faaji ku ce
 do inɔ did̄ɔ̄. 31 Wa waaɔo ideɪ
 bommai ɪlaaɔ̄ nɔ wa kɔ n̄ɲa si
 ideɪ Laf̄ɛ̄ Jesu Kirisi do wɔ̄kɔ̄
 nɔ inɛ k̄ama kù ganjie.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Romu ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu woo ce icei Jesu Kirisi, amu iyi Ilaaɔ́ í kpe n na n je woo be nɔ́ í nyam ikā n waazòè laabaau jiiɗaɛ.

² Laabaau jiiɗau Ilaaɔ́ í wāɔ́ wa wo. Nɔ́ kuwā iyi í ceui í jò waliie ɲa à kɔ́ si kukɔ́i idee.

³ Jesu Kirisi Lafɛɛ nwai wa fāa, nɲu iyi í je Amaɪ Ilaaɔ́u. À búui bei amanɛ si dimii Davidi amanlu nlau, ⁴ amma Hundei Ilaaɔ́ í nyisi do gbugbā iyi ntɔ́i Amaɪ Ilaaɔ́i si waati iyi í dedee hai si bale. ⁵ Jesuu nɲui í muum didɔ́ n jèɔ́ woo be ku ba n naaɔ́ inɛ ɲa wa hai si dimi fei bi tɛɛ na iriɛ ku ba a dasiɛ naane nɔ́ a jirimae. ⁶⁻⁷ Inɛ inɛi Romu ɲau, ì wa si inɔ́ nɲa ɲa, inɛ iyi Jesu Kirisi í kpe.

Na ɲɔ́i í jò n wa n kɔ́a inɛ fei tiau ihɛ wa, inɛ iyi Ilaaɔ́ í nɛ kubi nɲɛ nɔ́ í kpe ɲɛ i na i je titi nɲu ɲa. Ilaaɔ́ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu nɲɛ didɔ́ do laakai ku sū.

Pɔlu wa bi ku bɔ́ Romu woo dasi Jesu naane ɲa ku kaako

⁸ Sinte titā n wa n saabu Aɔ́ Lafɛɛm do saabui Jesu Kirisi na irii inɛ fei, si na iyi í jò à waa fɔ́ ideɪ naane ku dasi nɲɛ si andunya fei. ⁹ Ilaaɔ́, nɲu iyi n wa n cea ice do idɔ́m fei n wa n sisiɔ́ laabaau jiiɗai Amaɛ, í mà iyi n wa n ye gigi nɲɛ waati kāmā fei ¹⁰ si kutɔ́m. N̄ ya n maa n tɔ́ɔ́ Ilaaɔ́ bii í bi ku muum kpāa bebei n naa bi tu

ɲɛ, ¹¹⁻¹² domi n̄ dasi idɔ́ jiiɗa jiiɗa n naa n ye ɲɛ ku ba i ba gbugbā ɲa do saabum, waatɔ́ ka ba gbugbā aɲɔ́ si naane ku dasi nwa awae ɲa waati iyi an naa n wa bi tu ɲɛ. Gbugbāu amuai Hundei Ilaaɔ́i.

¹³ Inɛ inɛm ɲa, n̄ bi i mà ɲa iyi tuuba nkpɔ́ nkpɔ́i n̄ ya n ce sɔ́ɔ́lui ku naa bi tu ɲɛ, amma hee nsei n kù ba fayae. N̄ bi icɛm ku nɛ iso si anini nɲɛ, bei í nɛ bi dimi mmu gɔ́ ɲa mɔ́. ¹⁴ N̄ wa n mu gbesei n waazoa inɛ fei hai inɛ ɲa iyi à fū iju hee do ilu iju dūdū ɲa, bi inɛ ɲa iyi à nɛ kumà hee do inɛ ɲa iyi a kù nɛ kumà. ¹⁵ N̄ɔ́i í jò n̄ wa n bi n sisia inɛ inɛi Romu ɲau mɔ́ laabaau jiiɗau ntɔ́ ntɔ́.

Gbugbāi laabaau jiiɗa

¹⁶ N kaa n ce anyɔ́i laabaau jiiɗau, domi í je gbugbāi Ilaaɔ́i iyi wa faaba inɛ iyi í dasi Jesu naane fei, hai Zuifu ɲa hee ku koo si dimi mmu ɲa. ¹⁷ Laabaau jiiɗau wa nyisi iyi Ilaaɔ́ í ya jò inɛ ku je dee dee na naane ku dasi nɲu akā, si bei à kɔ́ɔ́ à ni, inɛ iyi í je dee dee si wajui Ilaaɔ́ na naane ku dasiu á ba kuwɛɛ.

Taalei inɛ ɲa

¹⁸ Do ntɔ́i, Ilaaɔ́ wa nyisi idɔ́ɔ́kɔ́ɛ wa hai lele si gāmei inɛ ɲa iyi à waa ce laalɔ́ fei nɔ́ a kù mà beɛɛɛɛ. Si laalɔ́ ku ce nɲau a kù jò ntɔ́ kù waa ce ice. ¹⁹ Ilaaɔ́ wa ce idɔ́ɔ́kɔ́ domi mii iyi í jɔ́ amanɛ kù mà sie kù manji nɲa. Ilaaɔ́ takae í nyisi ɲa mam mam. ²⁰ Do ntɔ́, a kaa yɔ́kɔ́ a yɔ́ɔ́ do iju, amma hai waati iyi í taka andunya í nyisi arae iyi nɲui í je Ilaaɔ́, nɔ́ í nyisi

gbugbā hai ne kɔɔe si mii ŋa iyi í taka. Na nɔɔ, a kù ne iyi aa fɔ. ²¹ À mà Ilaaḍ amma a kù waa saalu hee a bei a saabue si bei í jɔ. Iri ŋa í na í ku, nɔ idɔ hai ne bisi ŋa í dási ilu kuku nla nla. ²² À waa tamaa aŋa à ne bisi amma nnyei à na à ce. ²³ Í sɛai wo a tɔɔ Ilaaḍ ilu amboe, nɔɔ iyi kaa ku ajɔ kãma. Amma wee à sinda à waa tɔɔ iwē ŋa iyi à jɔ amane iyi á ku. Iwē gɔ ŋa mɔ à jɔ yei ŋa, do iŋa ŋa iyi à waa ne do iyi à waa cã ile.

²⁴ Na ŋɔi í jɔ Ilaaḍ í fūsi ŋa awɔ ku ba a hanyaa a ce daa sãmi aŋa duusɔ si bei idɔ ŋa í bi. Daa sãmiu á jɔ a cã anyi. ²⁵ Ine ŋau à kpaasi ntɔi Ilaaḍ do ibo. Mii ŋa iyi Ilaaḍ í taka ŋai à waa tɔɔ à waa ce ŋa ice, kù je Ilaaḍ takae. Ilaaḍi à ne ka maa saabu hee do ajɔ fei. Ami.

²⁶ Ŋɔi í jɔ Ilaaḍ í fūsi ŋa awɔ nɔ à dasi kɔɔe iyi í jɔ à waa cã anyi. Inaabo ŋa ŋa a ci ya je baa inemɔkɔ ku sũɔ ŋa má, bii ku je aŋa duusɔ. ²⁷ Bɛɛɛ mɔi inemɔkɔ ŋau mɔ a ci ya sũɔ baa inaabo ŋau má, amma kubi hai ne yaasei aŋa duusɔ í la hee í caa. À waa ce ide iju hai ne anyɔ inemɔkɔ do inemɔkɔ, nɔ aŋa taka ŋa à waa gba ijuukpã iyi í to zakai kurara ŋa.

²⁸ Si na iyi í jɔ a kù bi Ilaaḍ ku mà ŋɔi í jɔ í dasi ŋa lasabu laalɔ a ceɔ mii iyi kù jɔ amane ku ce. ²⁹ Nɔ laalɔ fei í wee ŋa, hai inɔ ku kã do kɔɔe do nje ku cé do igu do ine ku kpa do ija do ibo do bisi laalɔ, hee do irii nje ku sɔ. ³⁰ À ya maa fɔ laalɔi nje, à cé Ilaaḍ, à ya ye ara ŋa, à je ilu

faau ŋa, à ya tɔɔ fufu, à ne bisii laalɔ ku ce, a kù waa saalu iyeɔ baa ŋa ŋa. ³¹ A kù ne bisi, a kù ne naane, a kù bi nje, a kù ne araarei nje. ³² À mà woodai Ilaaḍ iyi wa fɔ í ni, ine ŋa iyi à waa ce dimii mii bɛɛɛ ŋa, ikui í je kɔkɔ ŋa. Do nɔɔ fei à ya cɔɔ, nɔ à ya maa saabu woo ce dimie ŋa má.

2

Kiitii Ilaaḍ

¹ Na nɔɔ, awɔ iyi ì waa ye taalei ine ŋa, baa bii yooi ì je, ì kù ne iyi aa fɔ, domi waati iyi ì waa ye taalei ine ŋa nɔ awɔ takae ì waa ce mii laalɔ ŋau be, awɔ takae ì waa so taalei. ² Do ntɔ, à mà iyi Ilaaḍ í ne ntɔ bii wa ye taalei ine ŋa iyi à waa ce dimi bɛɛɛ. ³ Debei, ì waa tamaa mà awɔ aa fita si kiitii Ilaaḍi, awɔ iyi ì waa ye taalei ine ŋa, nɔ awɔ mɔ ì waa ce dimi bɛɛɛ má? ⁴ Mà ì donda kulai jiida ku jee do temuæ do suuru ku neei? Ì kù mà iyi jiida ku jei Ilaaḍ í mɔsi wa koo si gãmee ku ba ì kpaasi kuwee? ⁵ Amma si na iyi í jɔ idɔe í le nɔ ì kù jesi ì kpaasi, ì waa faa arae idɔkɔ iyi í la í rei si ajɔ iyi Ilaaḍ á kiiti ine ŋa dee dee nɔ ine fei á yɔɔ. ⁶ Ajɔ nɔɔ be á sãa ine fei si bei kucee í to. ⁷ Ine ŋa iyi à temuæ à waa ce jiida à waa dedeɔ amboe do bɛere, nɔ à waa de aŋa a maà ce nfe, aŋai Ilaaḍ á mua kuwee hai tãu. ⁸ Amma ine ŋa iyi à kɔsie nɔ a kù waa ceɔ ntɔ ice í gbe laalɔ, aŋai aa ye idɔkɔ nlae. ⁹ Ine iyi wa ce laalɔ fei á ye wahala do ijuukpã, hai Zuifu ŋa hee ku koo si dimi

mmu ɲa. ¹⁰ Inε mɔ iyi wa ce jiiɗa á ba amboe do beere do laakai ku sũ, hai Zuifu ɲa hee ku koo si dimi mmu ɲa. ¹¹ Bεεbei Ilaaɗ á ce domi bi tεε inε gɔ kù re inε gɔ.

¹² Inε ɲa iyi à waa ce dulum hai mà wooda, si wooda hai mà ɲai aa ce nfe. Amma inε ɲa mɔ iyi à mà wooda nɔ à waa ce dulum, woodaui á kiiti ɲa, ¹³ domi kù je inε ɲa iyi à waa gbɔ ideɪ woodau aɲai à je dee dee si wajui Ilaaɗ, í gbe inε ɲa iyi à waa ce iyi wa fɔ. ¹⁴ Waati iyi dimi mmu ɲa, aɲa iyi a kù mà wooda, à waa ce mii iyi wa fɔ do idɔbi ɲa, iyi be wa nyisi iyi woodau í wa si idɔ ɲa. ¹⁵ Daa ɲa wa nyisi iyi à kɔ woodau si idɔ ɲa. Idɔ ɲa wa je sεɛɗaε, nɔ lasabu ɲa í ya ye taale ɲa walakɔ ku na ɲa ntɔ. ¹⁶ Ajɔi kiitii Ilaaɗ si bii Jesu Kirisi á kiiti inε ɲa beεbei mii ɲau be fei á ce. Á kiiti inε ɲa na ice iyi à waa ce si asii fei si bei laabaau jiiɗa iyi n̄ wa n sisi ɲɛu wa fɔ.

Zuifu ɲa do wooda

¹⁷ Awɔ Zuifu, ì waa cɔ arae Zuifu, ì waa naane wooda, ì waa tɔɔ fufu ì ni awɔ ì je inεi Ilaaɗ. ¹⁸ Ì mà mii iyi Ilaaɗ í bi ì ce, nɔ wooda í kɔε si ì ce mii iyi í s̄la. ¹⁹ Ì waa tamaa iyi aa yɔkɔ ì cuaa fεεju ɲa nɔ ì je inya kumáì inεi ilu kuku ɲa. ²⁰ Ì waa tamaa mà aa yɔkɔ ì mua nnyei ɲa bisi, nɔ ì kɔ hai mà ɲa si cio, domi ì mà iyi icui kumà do ntɔu si woodaì í wa. ²¹ To, awɔ iyi ì waa kɔ inε gɔ ɲa si cio, na mii í ce ì kaa kɔ arae. Awɔ iyi ì waa s̄ɓ inε ɲa a mà ce

ile, na mii ì waa ce ile. ²² Awɔ iyi ì ni inε ɲa a mà ce sakara, na mii í ce ì waa coo. Awɔ iyi ì cé iwē, na mii í ce ì waa bɔ ilè ile be. ²³ Awɔ iyi ì waa tɔɔ fufu si na iyi í j̄ò ì mà wooda, na mii í ce ì kù waa jirimae ì j̄ò irii Ilaaɗ wa beje. ²⁴ Na irii inε Zuifu ɲai dimi mmu ɲa à ba à waa fɔɔ taalei Ilaaɗ, si bei kukɔi ideε wa fɔ.

²⁵ Awɔ Zuifu, bii ì waa too wooda, bangoε í ne aranfãani jiiɗa, amma bii ì kù waa jirima woodau, bangoε í je ngbe. ²⁶ Na ɲɲu, dimi mmu iyi a kù dasie bango nɔ wa too woodau, Ilaaɗ kaa cɔɔ bei inε iyi à dasie bango? ²⁷ Dimi mmu iyi wa too woodau, baa bii a kù dasie bangou á ye taalei inε Zuifu ɲau, domi baa do iyi ì ce bango nɔ ì mà wooda iyi à kɔ nɲε ì kù waa jirimae ɲa. ²⁸ Inε iyi í je Zuifu do ntɔ kù je inε iyi í je Zuifu si kuyei inε ɲa. Iyi í nɔ í je bangou ntɔ ntɔ kù je iyi à ya ce si ara. ²⁹ Amma inε iyi í je Zuifu ntɔ ntɔ, ɲɲui í je Zuifu si idɔε. Iyi í nɔ í je bango do ntɔ ɲɲui í je bangoi idɔ. Icei Hundei Ilaaɗi, kù je ti wooda. Zuifu dimi beεbe, Ilaaɗi á saabue, kù je amanε ɲa.

3

¹ Debei, aranfãani yoomai Zuifu ku je í ne. Riba yoomai bango ku ce í ne. ² Ntɔ ntɔ aranfãaniε í la si mii fei. Sinte, Zuifu ɲai Ilaaɗ í daa ideε si awɔ. ³ Bii inε gɔ ɲa a kù dasi naane, naane hai dasi ɲɲau á j̄ò Ilaaɗ mɔ kù je hai ne naane? ⁴ Aawo, kù je beεbe. Baa bii inε

fei í je ilu ibo ka mà iyi Ilaaã í je ntɔ. Si bei kukɔi ideε wa fɔ na iriε í ni,

Amanε ηa à nε a mà iyi ì je dee dee si ide kufɔε,

Nɔ ì ya fɔ ntɔ si kiitiε.

⁵⁻⁶ Amma bii laalɔ ku ce nwa í jò à mà iyi Ilaaã ì je dee dee, beirei aa ka ni. Aa ka ye taalei Ilaaã bii wa kpā wa iju? Aawo, kù je bεεβε. Ñ wa n fɔ dei si bei amanε ηa à ya dɔ. Bii Ilaaã kù je dee dee, debei beirei á ce ku kiiti andunyau.

⁷ Bii ibom í teese í jò inε ηa à waa ye ntɔi Ilaaã, nɔ do yaase bεεβε iriε wa baɔ amboe, na mii í ce á maa ye taalem má bei ilu dulum. ⁸ Na mii í ce a kaa ka ni, ka ce laalɔ ku ba irii Ilaaã ku neɔ bεεε. Inε gɔ ηa à ya ni bεεbei ñ wa n fɔ ku ba a beje irim. Inε dimiε ηa aa nɔ a ye ijuukpāε si bei í jo.

Inε kāma kù je dee dee

⁹ Debei, awa Zuifu ηa mɔ à tia inε gɔ ηa mεε. Aawo, baa keeke, domi à nyisi tā iyi Zuifu ηa do dimi mmu ηa aηa fei à wa si awɔ gbugbāi dulum.

¹⁰ Kukɔi idei Ilaaã wa fɔ í ni, Inε kāma kù je dee dee, baa akā.

¹¹ Inε gɔ kù wεε iyi í ne bisi.

Inε gɔ kù nɔ kù wεε iyi wa de Ilaaã.

¹² Inε fei í nyɔi,

Inε fei í bejei.

Inε kāma kù wεε iyi wa ce jiida baa akā.

¹³ Idei gele nηa í sāmi bei bale foo,

Nɔ í ne aɔí bei njo.

Do idei gele nηaui à ya takiɔ inε ηa.

¹⁴ À ne inɔ kuro nɔ ikpei wa kɔ si gele nηa.

¹⁵ Kutε gbāa ku kpa inei à nε.

¹⁶ Bii à bɔ fei idei kukpa do inɔ kufɔi à ya jò bε.

¹⁷ A kù mà kpāai laakai ku sū.

¹⁸ A kù nε njoi Ilaaã.

¹⁹ Amma awa à mà iyi mii iyi wooda wa fɔ fei, inε ηa iyi woodau í kái wa fāa. Wooda í wεei ku ba gele kāma ku maà nε iyi á fɔ, nɔ inε fei ku mà iyi Ilaaã wa ye taaleε. ²⁰ Ntɔ ntɔ inε kāma kù wεε iyi á yɔkɔ ku jirima wooda hee koo jeɔ dee dee si wajui Ilaaã. Wooda í wεei ku ba ku jò amanε ku mà iyi nηu í je ilu dulum.

Yaase bei Ilaaã í ya ce inε dee dee

²¹ Amma nsei, Ilaaã í nyisi wa yaase bei nηu í ya ce amanε dee dee, kù je do idei wooda. Woodai Moizi do waliini Ilaaã ηau à je sεεdaε. ²² Inε ηa iyi à dasi Jesu Kirisi naanε fei, Ilaaã í ce ηa dee dee na naanε iyi à dasiu. Inε gɔ kù je ikā, ²³ domi inε fei í ce dulum nɔ à kua amboei Ilaaã. ²⁴ Amma Ilaaã í ce ηa dee dee hai ne ngɔgɔ ku sā na didɔε do saabui Jesu Kirisi iyi í ya ηa. ²⁵ Nηui Ilaaã í jilε ku je kuwee. Njεε iyi í nikā í kpa dulum dii inε ηa iyi à dasiε naanε. Ilaaã í ce bεεbei ku nyisiɔ iyi nηu í je dee dee. Tako wo si suurue í temua do dulum dii amanε ηa, kù kpā ηa iju. ²⁶ Amma si dee dee ku jεε wa nyisi wa si waatii nseiui ihε iyi nηu inε dee deei, nɔ nηu wa ce inε ηa dee dee na naanε iyi à dasi Jesu.

²⁷ Debei, à nε kpāa iyi aa ka tɔɔ fufu má? Aawo, kaa ce.

Na mii. Si na iyi í jò kù je wooda ku jirimai à waa ka, bii kù je naane ku dasi. ²⁸ À nò à ye iyi amanε á je dee dee na naane iyi í dasi n̄ju akā, kù je na wooda ku jirima. ²⁹ Mā Ilaađ í je ti Zuifu ηa aηa akāi? Kù je ti dimi mmu ηa má? Ntò ntò í je ti dimi mmu ηa m̄, ³⁰ domi Ilaađ akāi í wεε. N̄jui á ce inε ηa dee dee na naane ku dasi n̄ja, hai Zuifu ηa hee do dimi mmu ηa. ³¹ Si bεεbe à waa kpa wooda na ideí naane ku dasiui? Aawo. À k̄ōsi gbugbāe m̄m nii.

4

Yaase iyi à ye si kuwēei Aburhamu

¹ Beirei aa ka f̄o nsei do ideí Aburhamu bala nwa. Mii í ba. ² Bii Ilaađ í ce Aburhamu amanε dee dee na ice iyi í ce, á ȳk̄o ku t̄ōò fufu. Amma kù ne si bii á t̄ōò fufu si wajui Ilaađ, ³ domi kuk̄oi ideí Ilaađ wa f̄o í ni, Aburhamu í dasi Ilaađ naane n̄o n̄jui í j̄ò Ilaađ í dooε si inε dee dee.

⁴ Nsei, inε iyi wa ce ice a ci ya doo fiái laf̄εε bei amua, ti n̄je asaiyaεi. ⁵ Amma inε iyi í dasi Ilaađ naane, n̄o kù de n̄ju ku je dee dee na iceε, Ilaađ m̄, n̄ju iyi í ya ce ilu dulum ηa dee dee, á doo laf̄εεu amanε dee dee na naane ku dasiε. ⁶ Beεbei Davidi m̄ wa f̄o ideí in̄o did̄oi inε iyi Ilaađ í doo amanε dee dee iyi kù je na iceε. ⁷ Í ni, Ilu in̄o did̄oi inε iyi Ilaađ í kpa ideí kuraraε,

N̄o í bii dulum deε.

⁸ Ilu in̄o did̄oi inε iyi Ilaađ kù waa doo dulum deε.

⁹ In̄o did̄ou, ti inε ηa iyi à ce bango aηa akāi? Kù je ti inε ηa m̄ iyi a kù ce bango? À tako à f̄ō t̄ā wo à ni, Ilaađ í doo Aburhamu amanε dee dee na naane iyi í dasiu. ¹⁰ Beirei í ye waati bεεbe. Í ce bango ba. Mā kù ce. Waati bεεbe kù ce bango titā. Hai l̄o bangoi wa je. ¹¹ Si anyie í na í ce bango iyi wa je nyinda iyi Ilaađ í coo inε dee dee. Í coo inε dee dee na naane ku dasiu waati iyi kù ce bango. Beεbe m̄oi í na í je balai hai ce bango ηa iyi à dasi naane fei ku ba Ilaađ ku doo aηa m̄ inε dee dee ηa. ¹² N̄o wa je balai woo ce bango ηa m̄, aηa iyi kù je bango n̄ju akāi à ce, amma tuubai naane ku dasi iyi bala nwa Aburhamu í j̄ò si waati iyi kù ce bango, n̄jui aηa m̄ à waa too si.

Do naane ku dasii à ya baò kuwāi Ilaađ

¹³ Ilaađ í cea Aburhamu do dimie ηa kuwā iyi aηai aa je tubui andunyaui ih̄e fei. Kù je si na iyi í j̄ò í jirima wooda, amma si na iyi í j̄ò í je dee dee na naane ku dasiui. ¹⁴ Bii í je inε ηa iyi à waa jirima wooda, aηai aa ne mii ηa iyi Ilaađ í ce kuwāeu, naane ku dasiu ngbei, n̄o kuwā iyi Ilaađ í ceu m̄ í kpa iri mbe, ¹⁵ domi woodai wa naaò id̄ōk̄ōi Ilaađ wa. Amma bii wooda kù wεε, ideí wooda ku kua m̄o kaa wεε.

¹⁶ Na n̄ju, kuwāu, ti inε ηa iyi à dasi naaneí ku ba ku je amua iyi Ilaađ í mu nwa na did̄ōe n̄o ku je ti dimii Aburhamu fei. Kù je inε ηa iyi à ne wooda aηa akā, amma

do ine ɲa iyi à dasi naane bei Aburhamu, ɲɲu iyi í je balai awa fei. ¹⁷ Kukɔi idei Ilaaɔ wa fɔ́ í ni, ɲɲui ɲ ce balai dimi nkɔɔ. ɲɲui í je bala nwa si wajui Ilaaɔ. Ilaaɔi í dasi naane, ɲɲu iyi í ya ʒi iku ɲa, nɔ do ide ku fɔ́ei í taka mii ɲa iyi a kù wɛɛ wo. ¹⁸ Aburhamu í dasi Ilaaɔ naane nɔ wa cɔ̀ò kpāa baa do iyi kù ye mii iyi wa degbeu titā. Na ɲɲu, Ilaaɔ í coo balai dimi nkɔɔ ɲa si bei í tako í fɔ́ í ni, dimie ɲa aa na a kpɔ. ¹⁹ Waati ɲɲu í ne zakai adɔ́ cɔ̀. Í mà iyi ɲɲu í gbo, nɔ Sara aboɛu mɔ kaa yɔ̀kɔ ku bí ama má, amma do ɲɲu fei naane ku dasie kù kaye. ²⁰ Kù fūsi naane ku dasie awɔ, kù nɔ kù sika si ide iyi Ilaaɔ́ í wāu. Naaneu í teese wa muaa gbugbā mɔm nii nɔ wa saabu Ilaaɔ, ²¹ domi í mà kam kam, mii iyi Ilaaɔ́ í wāu í ne gbugbāi ku coo. ²² ɲɔi í ʒɔ na naane ku dasie Ilaaɔ́ í dooɛ ine dee dee. ²³ Amma iyi à kɔ̀ò à ni, à dooɛ ine dee dee, kù je na irii ɲɲu akāi à kɔ̀ò. ²⁴ À kɔ̀oi na irii awa mɔ iyi Ilaaɔ wa doo wa ine dee dee, awa iyi à dasie naane, ɲɲu iyi í ʒi Jesu Lafɛɛ nwa hai si bale. ²⁵ Ilaaɔi í ʒɔ à kpa Jesu wo na irii dulum du wa nɔ í ʒūu má ku ba ku ce wa ine dee dee ɲa.

5

À dɔ́ do Ilaaɔ

¹ Nsei, si bei Ilaaɔ́ í ce wa ine dee dee ɲa na naane ku dasi nwa, à dɔ́ do ɲɲu na saabui Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ² Jesu mɔi í mu nwa kpāa do saabui naane ku dasiū ka sekeɛ si

Ilaaɔ, ɲɲu iyi í ce nwa didɔ́. Na didɔ́ui à waa leeki dim dim nɔ à ne inɔ didɔ́ domi à waa cɔ̀ kpāa iyi aa ka ne baa nwa si amboei Ilaaɔ. ³ Iyi í re mɔm, baa si wahala à ya ka ne inɔ didɔ́i domi à mà iyi wahala í ya bí temua. ⁴ Bii à nɔ à temua si wahalau, aa ka fita bei ine iyi í je igū si laakai ku cɔ̀, nɔ igū iyi à ʒeu á bí nwa kpāa ku cɔ̀. ⁵ Nɔ kpāa iyi à waa cɔ̀u kaa je ngbe domi kubii Ilaaɔ́ í wa si idɔ́ nwa do saabui Hundee iyi í mu nwa.

⁶ Si waati iyi a kù ne gbugbā, Kirisi í ku na irii ine ɲa iyi a kù mà beɛɛi Ilaaɔ. Í kui si waati iyi Ilaaɔ́ í ʒileu. ⁷ À gaabua amanɛ ku jesi ɲɲu ku ku baa na ine dee dee. Á yɔ̀kɔ ku je ilu wɔ̀kɔ gɔ́ á jesi ɲɲu ku ku na ine ʒiida gɔ́. ⁸ Amma Ilaaɔ́ í nyisi wa kubi nlae domi waati iyi à je ilu dulum ɲa Kirisi í ku na iri nwa. ⁹ Nsei, si na iyi í ʒɔ nʒei Kirisi í ʒɔ Ilaaɔ́ í ce wa ine dee dee ɲa, kù ne sika kāmā á faaba wa hai si idɔ̀kɔɛ iyi á naa. ¹⁰ Waati iyi à je mbeɛi Ilaaɔ, í ʒɔ à dɔ́ do ɲɲu na ikui Amaɛ. Na ɲɲu nsei, si bei à dɔ́ do ɲɲu, sika kāmā kù wasi á nyi ku faaba wa má na kuweɛi Amau. ¹¹ Iyi í re mɔm, Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ɲɲu iyi í ʒɔ à dɔ́ do Ilaaɔ, í nyi í ʒɔ à ne inɔ didɔ́ má si Ilaaɔ.

Adamu do Kirisi

¹² Dulum í lɔ wai si andunya hai bi ine akā, nɔ dulum nɔu í naaò iku wa. Si beɛbe, ikuu í tosi ine fei domi ine feii í ce dulum. ¹³ Ntɔi dulum í wa si andunya wo woodai Moizi í bei í naa, amma bii wooda kù

wεε, ijuukpāi wooda ku kua mō kaa wεε. ¹⁴ Do n̄ɲu fei, hai waatii Adamu hee ku koo si Moizi fei, inε ɲa à ya ku baa do iyi a kù kua wooda bei Adamu í ce.

Aa ka yókō ka wā Adamu do inε iyi í na í naau. ¹⁵ Ntō ntō, inε nkp̄oi í ku na kurarai inε akāu, amma did̄si Ilaaḍ í la í re kurarai Adamu. Did̄si Ilaaḍu mō hai bi inε akāi í naa, nō lafēui í je Jesu Kirisi. Did̄su amua nla nlai, nō í tosi inε nkp̄o. ¹⁶ Amuai Ilaaḍu do kurarai inε akāu í wāia nje, domi kurara akāui í j̄ḍ Ilaaḍ á kiiti inε ɲa ku ye taale n̄ɲa, amma did̄sei á j̄ḍ ku ce wa inε dee dee baa do iyi à tako à ce kurara nkp̄o nkp̄o. ¹⁷ À mà iyi iku í tosi inε fei na kurarai inε akāu. Amma na inε akā m̄oi aa ka ba mii iyi í la í re, domi inε iyi í gba did̄s nlai Ilaaḍ do amua nlaε iyi í j̄ḍ í je dee dee fei, á maa wεε nō á je bomma na irii Jesu Kirisiu.

¹⁸ Na n̄ɲu, si bei kurarai inε akā í j̄ḍ Ilaaḍ í ye taalei inε fei, beεbe m̄oi dee dee ku jei inε akā í j̄ḍ inε fei í je dee dee í baḍ kuwεε. ¹⁹ Si bei ide hai gb̄oi inε akā í j̄ḍ inε nkp̄o í je ilu dulum, beεbe m̄oi Ilaaḍ á ce inε nkp̄o dee dee na ide ku jirimai inε akāu.

²⁰ Wooda í lō wai ku ba kurara ku k̄ōsi, amma bii dulum í k̄ōsi, did̄si Ilaaḍ mō í ya k̄ōsi ku roo mái. ²¹ Si bei dulum í lōsi inε fei hee í naaḍ iku wa, beεbe m̄oi did̄si Ilaaḍ í naa si inε fei ku ba ku ce wa inε dee dee ɲa nō ku mu nwa kuwεε iyi ci ya tā na anu akā iyi à ne do Lafē nwa Jesu

Kirisi.

6

À ku si gāmei dulum, nō à je ilu hunde si Kirisi

¹ Debei beirei aa ka ce. Aa ka ya maa ce dulum ku ba did̄su ku k̄ōsi? ² Aawo, kù je beεbe. Awa iyi à ku si gāmei dulum, beirei aa ka ce ka maa je kuwεε nwa si dulum má. ³ I kù mà ɲa awa iyi à dasi wa inyi do irii Jesu Kirisi fei, à kui bei n̄ɲu mō í ku? ⁴ Na n̄ɲu, si inyi ku dasi à ku do n̄ɲu ajō, nō à si wa do n̄ɲu ajō, ku ba bei amboei Ilaaḍ Baaba í dedeε hai si bale awa mō ka maa ne si kuwεε titō.

⁵ Ntō ntō, si bei anu akā nwa do n̄ɲu í j̄ḍ à ku do n̄ɲu ajō, kù ne sika á j̄ḍ ka dede má hai si bale do n̄ɲu ajō. ⁶ À mà iyi à kpakpa daa nwo nwa si j̄i ku gaau do Jesu ajō, ku ba daa nwo nwa iyi wa dasi wa dulum n̄ou ku kpa iri, nō ka maà je arui dulum má, ⁷ domi dulum kaa ne gbugbā kāma má si inε iyi í ku. ⁸ Nsei, si bei à ku do Kirisi ajō, beεbe m̄oi à ne naane iyi aa ka ba kuwεε do n̄ɲu ajō, ⁹ domi à mà iyi Kirisi, n̄ɲu iyi í dede hai si bale kaa ku má, iku kù ne sie gbugbā má. ¹⁰ Waati iyi í ku, í kui gbakā akā na irii dulum, amma í baa si kuwεε má, nō kuwεε iyi í wa si nsei í je ti Ilaaḍ. ¹¹ Beεbe m̄oi inε taka n̄ɲe i doo ara n̄ɲe bei iku si gāmei dulum, nō i doo ara n̄ɲe ilu hunde má si wajui Ilaaḍ na anu akā n̄ɲe iyi í ne do Jesu Kirisi ɲa.

¹² Na n̄ɲu, i maà j̄ḍ dulum ku je bomma si ara n̄ɲe má, i maà

ti i jò kòdɛɛi arau ku kāmia nɛ má. ¹³ I maà ti i jò ikɔ̄ ikɔ̄i ara nɛ kāma kù wa si awɔi dulum má i maa ceò laalɔ ɲa. Amma i so ara nɛ i na Ilaaɔ̄ bei inɛ ɲa iyi à j̄i wa hai si bale, nɔ i so ikɔ̄ ikɔ̄i ara nɛ fei i daa Ilaaɔ̄ si awɔ ɲa i maa ceò j̄iida. ¹⁴ Dulum kù nɛ ku nɛ si nɛ gbugbā má domi wooda kù nɛ gbugbā si nɛ amma didɔ̄i Ilaaɔ̄i í nɛ gbugbā si nɛ.

Ka je arui ice j̄iida ku ce

¹⁵ To, mii aa ka ce. Si bei Ilaaɔ̄ í ce nwa didɔ̄ nɔ wooda kù nɛ si wa gbugbā, dulum nii aa ka maa ce? Aawo, kù je bɛɛbɛ. ¹⁶ Í mà s̄aa s̄aa ɲa bii ò so ara nɛ i daa inɛ gɔ si awɔ ò waa jirimae ɲa, inɛ iyi ò waa jirimau bɛ ɲa aruei í je ɲa. Bii ò je arui dulum ɲa, kəkɔ̄ɔ̄i í je iku, bii ò nɔ ò je arui Ilaaɔ̄ ku jirima ɲa, kəkɔ̄ɔ̄i nɲu mɔi á jò Ilaaɔ̄ ku ce nɛ inɛ dee dee ɲa. ¹⁷ Amma ka saabu Ilaaɔ̄ domi baa do iyi ò je arui dulum ɲa wo, nsei do inɔ akāi ò waa jirima kukɔ̄si iyi à da nɛ si awɔ. ¹⁸ À ya nɛ hai si awɔi dulum, nɔ ò baa ò je arui ice j̄iida ku ce ɲa. ¹⁹ Ñ wa n s̄ɔ nɛ ideu ih̄ɛi do yaasei kucei inɛ ɲa na gbugbā hai nɛ nɛ. Si bei ò tako ò so ikɔ̄ ikɔ̄i ara nɛ ikā ikā ò daa riisi do laalɔ si awɔ bei aru ku ba i ceò laalɔ ɲa, nsei ò nɛ i so ikɔ̄i ara nɛ fei i jò ku je arui ice j̄iida ku ce ɲau ɲa ku ba daa nɛ ku má.

²⁰ Waati iyi ò waa je arui dulum ɲa, ò ya j̄ilɔ si í kù nɛ i ce mii iyi Ilaaɔ̄ wa tɔɔ ɲɛi. ²¹ Riba yoomai ò ya ba ɲa waati bɛɛbɛ. Riba iyi ò ba ɲau wa mu nɛ

anyɔ nsei, nɔ iri ku kpae ikui. ²² Amma nsei à ya nɛ hai si awɔi dulum ò baa ò je arui Ilaaɔ̄ ɲa, riba nɛi í je daa iyi í má, iri ku kpae mɔi í je kuwɛɛ hai tā. ²³ Ribai dulum nii í je iku, amma amuai Ilaaɔ̄i í je kuwɛɛ iyi ci ya tā na anu akā nwa iyi à ce do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

7

Nje ku so í je nwa yaase

¹ Inɛ inɛm ɲa, inɛ iyi ò mà wooda ɲa, i kù mà ɲa iyi wooda í nɛ gbugbāi si amane si waati iyi í wɛɛ si hunde nɲu akā? ² Bɛɛbɛ mɔi abo à so məkɔ̄ í nɛ ku wa bi məkɔ̄ɛ si waati iyi məkɔ̄u í wɛɛ. Amma bii məkɔ̄u í ku abou í fita hai si woodai nɛ ku so mbɛ. ³ Na nɲu, bii məkɔ̄u í wɛɛ nɔ abou í koo í so məkɔ̄ mmu, abo à ce sakarai aa kpoo. Amma bii məkɔ̄ɛ í ku, í fita si woodai nɛ ku soui. Waati bɛɛbɛ bii í so məkɔ̄ mmu kù je à ce sakara má. ⁴ Bɛɛbɛ mɔi inɛ inɛm ɲa, anu akā nɛ do Kirisi í jò inɛ mɔ ò ku do nɲu ajɔ nɔ ò fita hai si awɔi wooda. Bɛbei ti inɛ mmui ò je ɲa. Ti inɛ iyi í j̄i hai si baleui ò je ɲa ku ba i so iso iyi í je ti Ilaaɔ̄ ɲa. ⁵ Waati iyi à wɛɛð daa nwo nwa ɲa wo, kòdɛɛ laalɔ iyi wooda í dede si wa wa ce ice si ikɔ̄i ara nwa ikā ikā fei nɔ wa bɔð wa bi iku. ⁶ Amma nsei, si bei à ku si gāmɛi wooda, nɲu iyi wa mu wa wo bei aru, à fita hai si awɔɛ. Bɛbei aa ka yɔkɔ̄ ka cea Ilaaɔ̄ ice do daa titɔ̄ iyi í je ti Hundɛɛ, kaa je do daa nwo iyi í je ti wooda.

Wooda do dulum

⁷ To, beirei aa ka fɔ. Woodau dulum nii? Aawo, kù jε bεεβε. Amma na saabui woodau i jò n mà dulum. Ntɔ ntɔ, n kaa n mà mà kɔδεε dulum nii wo bii wooda kù ni n mà n ce kɔδεε. ⁸ Nɔ na woodau dulum i ba kpāa i bīim kɔδεε ikā ikā fei, domi bii wooda kù wεε dulum mɔ kaa wεε. ⁹ Tako waati iyi n kù mà wooda, n wεε wo, amma waati iyi n na n mà wooda, dulum i dedei ¹⁰ nɔ n ku. Bεεbei wooda iyi i nε ku jò n nε kuwεε, n ba wee ikui i naam wa, ¹¹ domi dulum i ceð wooda icε nɔ i wa inyii itīm i kpam.

¹² Ntɔ ntɔ wooda i má nɔ ideε mɔ i má, i jε dee dee, i nɔ i sīa. ¹³ Debei mii jiidau i baa i jεem kpāai iku? Aawo, kù jε bεεβε. Dulum nii i kpam. Mii jiidai i so i na i kpam do. Nηui i jò à yɔɔ iyi dulum i jε mii laalɔ do ntɔ nɔ i gaabu i caa.

Inε iyi dulum i kāmia

¹⁴ Ntɔi à mà iyi woodai Ilaaɔ ti Hundei, amma amu amanɛi iyi à taa dulum n jε arue. ¹⁵ Mii iyi n wa n ce n ci ya n mà yaaseε, domi mii iyi n bi, n ci ya n ce nηu, amma mii iyi n cé, nηui n ya n ce. ¹⁶ Bii n wa n ce iyi n kù bi, n jesi iyi wooda i sīai. ¹⁷ Amma bii bεεbei, kù jε amui n wa n coo má, dulum iyi i wa sim nii wa coo. ¹⁸ N mà sāa sāa iyi mii jiiida kāma kù wa sim, waatɔ daam nii n wa n fāa, domi waati kāma fei idəm i ya maa bi jiiida ku ce, amma kucei n ci ya n yɔkɔ. ¹⁹ N ci ya n ce jiiida iyi n bi, i gbe laalɔ iyi n kù biu. ²⁰ Nɔ bii n wa n ce iyi n kù bi, kù jε a ni amui n wa n

coo, dulum iyi i wa sim nii wa coo.

²¹ To, n ye ide gɔ i wεem. Nηu wee. Waati iyi n bi jiiida ku ce fei, laalɔ i ya maa má sim. ²² Si idəm woodai Ilaaɔ ku jirima i dɔ, ²³ amma si kucei ikɔ ikɔi aram fei n wa n ye ide mmu gɔ iyi wa ja do lasabum, nɔ wa cem arui dulum iyi i wa sim. ²⁴ Ilu inɔ kufɔi n jε. Yooi á nyam hai si awɔi ara iyi wa bɔəm ikuu ihε. ²⁵ N wa n sabu Ilaaɔ do saabui Jesu Kirisi Lafεε nwa.

Bεεβε mɔi, n jε arui woodai Ilaaɔ si idəm, amma si daam n jε arui gbugbāi dulum.

8

Kuwεε iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa

¹ Na nηu, nsei Ilaaɔ kaa ye taalei inε ηa iyi à nε anu akā do Jesu Kirisi má. ² Hundei Ilaaɔi i ya jò inε ku ba kuwεε na saabui Jesu Kirisi, nɔ gbugbāi Hundeeui i nyam hai si gbugbāi dulum do ti iku. ³ Mii iyi woodai Moizi kù yɔkɔ ku ce si na iyi i jò mɔngoi amanε ηa i jò woodau i kua gbugbā, Ilaaɔ i coo. Dulum iyi i wa si arai amanε, i kiitie si waati iyi i jò Amai nηu takæ i so ara iyi i jɔ arai dulum dii amanε ηa, nɔ i bɔɔ wa ku na ku jε kuwee na dulum. ⁴ Ilaaɔ i ce bεεbei ku ba isεnε nwa ku jε dee dee si ide iyi woodau wa fɔ, awa iyi a kù waa nε si idɔɔbii ara nwa, i gbe si idɔɔbii Hundei Ilaaɔ. ⁵ Inε ηa iyi à waa nε si idɔɔbii ara, lasabu nηa fei si daai arau i ya wa. Amma inε ηa iyi à waa nε si idɔɔbii Hundei Ilaaɔ, lasabu

nɔa fei si mii iyi Hunderu í bii í ya wa. ⁶ Ine iyi lasabue fei í wa si idɔbii ara, ikui á je iri ku kpæ. Amma ine iyi lasabue í wa si mii iyi Hunderu Ilaađ í bi, lafɛe á ba kuwee do laakai ku sũ. ⁷ Ine ɔa mɔ iyi à waa too idɔbii ara, aɔai à je mbeei Ilaađ ɔa. A kũ waa jirima woodae, nɔ a kaa yɔkɔ mɔm. ⁸ Ine ɔa iyi à waa too idɔbii ara a kaa yɔkɔ a ce iyi á dɔa Ilaađ si.

⁹ Amma ine i kũ waa too idɔbii ara, í waa ne ɔai bei Hunderu í bi, ine iyi Hunderu Ilaađ í wa si ɔe. Ine iyi kũ ne Hunderu Kirisi, lafɛe kũ je ti Kirisi. ¹⁰ Nɔ bii Kirisi í wa si ɔe, baa do iyi ara nɔe í ku na dulum fei, hunde nɔe á maa wee domi í je dee dee si wajui Ilaađ ɔa. ¹¹ Ilaađi í jĩ Jesu hai si bale. Nɔ bii Hunderu nɔu iyi í jĩ Kirisi hai si baleu í wa si ɔe á na ara iku nɔe ɔau mɔ kuwee na saabui Hunderu iyi í wa si ɔeu.

¹² Na nɔu ine inem ɔa, Ilaađi à ne ka saabu, kũ je ara hee arau ku tilasi wa ka ceò mii iyi í bi. ¹³ Ntɔ ntɔ, bii í waa ce idɔbii ara aa ku ɔa. Amma bii í jò Hunderu Ilaađ í sobi ɔe í kpaò kookoosui arau aa ne kuwee ɔa, ¹⁴ domi ine ɔa iyi Hunderu Ilaađ wa gbã fei, aɔai à je amai Ilaađ ɔa. ¹⁵ Hunderu iyi Ilaađ í mu nɔe kaa ce ɔe aru, kaa nɔ ku jò nɔu ku mu ɔe má, amma Hunderu i ce ɔe amai Ilaađ ɔa, nɔ do saabuei aa ka yɔkɔ ka kpe Ilaađ, ka ni Baaba. ¹⁶ Hunderu Ilaađ takae wa sɔ hunde nwa iyi à je amai Ilaađ ɔa. ¹⁷ To, si bei à je amae

ɔa, nɔu í jò à ne baa si mii iyi í jile nwa. Aa ka ne ikpɛ do Kirisi aɔ, domi bii à baa ijuukpæ ku kpɛ, bebe mɔi aa ka baa amboee ku kpɛ má.

Amboe iyi á na ku naa

¹⁸ N̄ mà wahalai nsei nwau ih̄e kũ je nkãma do amboe iyi Ilaađ á na ku nyisi wa. ¹⁹ Baa mii ɔa iyi Ilaađ í taka fei à waa degbe aɔ nɔu do saasa, aɔ si bii Ilaađ á jò a ye amboee si amae ɔa, ²⁰ domi mii ɔa iyi í taka fei à dási kpãai nfe ku ce, kũ je na idɔbii aɔa taka nɔa, Ilaađi í coo bebe. Do nɔu fei, kpãa ku cɔu mɔ í wee ²¹ iyi Ilaađ á ya mii ɔau mɔ ku ba kãma nɔa ku maà beje má nɔ a ne ikpɛ si amboei ara ku nei amai Ilaađ ɔa. ²² À mà iyi hee nsei mii ɔa iyi Ilaađ í taka fei à waa kakaai bei inaabo iyi wa kaka do ara kuroi kubí. ²³ Nɔ iyi í re mɔm, baa awa iyi Ilaađ í mu nwa Hunderu bei fiaa kaazigi, à waa kaka si idɔ nwa à waa degbeò Ilaađ ku nyisi iyi à je amae ɔa ntɔ ntɔ nɔ ku faaba ara nwa. ²⁴ Faabau í je tu wa, amma si kpãae ku cɔi à wa si titã. Bii à ye mii iyi à waa degbe, kudegbe kũ wee má. Mii iyi amanɛ wa ye á maa cɔ kpãae má? ²⁵ Amma bii à waa cɔ kpãai mii ɔa iyi a kũ waa ye, aa ka maa degbeei do temua.

²⁶ Bebe mɔi Hunderu Ilaađ í ya maa sobi wa si gbugbã hai ne nwa, domi a ci ya ka mà mii iyi í sla ka tɔ. Amma Hunderu takaei í ya tɔ Ilaađ na iri nwa do ide iyi í re ide ku foi amanɛ ɔa. ²⁷ Nɔ Ilaađ, nɔu iyi

wa ye idɔi amanɛ ɲa í mà mii iyi Hundeu wa lasabu, domi do idɔɔbiei Hundeu wa tɔɔɛ na irii ine ɲa iyi à je tɛɛ.

²⁸ Nɔ iyi í re mɔm, à mà sãa sãa, ine ɲa iyi à bi Ilaaɔ, aɲa iyi í kpe si idɔɔbie à je tɛɛ, Ilaaɔ wa ce ice si mii iyi í ba ɲa fei ku ba ku ce ɲa jiida. ²⁹ Ntɔ ntɔ, ine ɲa iyi Ilaaɔ í cica hai tako, aɲai í jile ku ba a jɔ Amaɛ. Si beɛbe Amaɛui á je yemmai ifɔ nkpɔ nkpɔ. ³⁰ Ine ɲa iyi í cica í jileu, nɲui í kpe ɲa. Ine ɲa iyi í kpeu í ce ɲa dee dee. Ine ɲa iyi í ce dee deeu í ce ɲa ikpɛi amboeɛ.

Kulai kubii Ilaaɔ

³¹ Debei beirei aa ka fɔ má. Bii Ilaaɔ í je tu wa, yooi á yɔkɔ ku je mbɛɛ nwa. ³² Ilaaɔ kù kɔɔ amai nɲu takɛ, amma í jɔ à daa ine ɲa si awɔ à kpa na irii awa fei. Nɲu iyi í na wa amaɛu beɛbe, beirei á ce iyi kù mu nwa mii iyi í gbe fei. ³³ Ine ɲa iyi Ilaaɔ í cica, yooi á yɔkɔ ku má ɲa dulum má. Kù wɛɛ, domi Ilaaɔi í ce ɲa dee dee. ³⁴ To, yooi á yɔkɔ ku ye taale ɲa. Kù wɛɛ, domi Jesu Kirisi í ku, nɔ iyi í re mɔm í jì hai si bale má, í wa awɔ njei Ilaaɔ. Í nɔ wa tɔɔ Ilaaɔ na iri nwa. ³⁵ Yooi á yɔkɔ ku fɛɛɛ wa do kubii Kirisi. Tɔnya? Mà wahala. Mà ijuukpá. Mà ari. Mà are. Mà mbirisi. Mà igũ. ³⁶ Ntɔ ntɔ, Lafɛɛ, na iriei à ya ka wa si anui iku alɛɔ daakɔ. À waa cɔ wa bei angudã ɲa iyi à waa bɔ ku saka, si bei kukoi ide i Ilaaɔ í fɔ. ³⁷ Amma si mii ɲau ihɛ fei à je igũ mam mam na saabui

Kirisi iyi í bi wa, ³⁸ domi n mà kam kam, nkãma kù wɛɛ iyi á yɔkɔ ku fɛɛɛ wa do kubie. Baa iku kaa yɔkɔ, wala kuwɛɛ, do amaleka ɲa, do yiikoi lele ɲa. Mii iyi í ba wa nnyi hee do iyi á na ku ba wa ala fei, kãma ɲa kaa yɔkɔ. ³⁹ Mii ɲa iyi à wa lele do iyi à wa ile hee do mii iyi à taka fei, nkãma kaa yɔkɔ ku fɛɛɛ wa do kubi iyi Ilaaɔ í nyisi wa si Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

9

Ilaaɔ do inei Izireli ɲa

¹ Ntɔi n wa n fɔ, amu inei Kirisi, n kaa n sɔ ibo. Idɔm do Hundei Ilaaɔ à jesi iyi ntɔi. ² Inɔm í fɔ ntɔ ntɔ na Zuifu kpaasi ɲa nɔ n ya n maa n ce araare ɲa waati kãma fei. ³ An jesi Ilaaɔ ku ceekpem nɔ ku fɛɛɛɛm do Kirisi ku ba ine ɲa iyi à je dimim a ba faaba. ⁴ Aɲai à je inei Izireli ɲa, ine ɲa iyi Ilaaɔ í cica a je tɛɛ bei amaɛ ɲa, nɔ í nyisi ɲa amboeɛ. Do aɲai í dī akabuue ɲa, nɔ í na ɲa wooda do kpãɛ ku tɔɔ, do ide i kuwãɛ. ⁵ Bala ɲa ɲai à je inei Ilaaɔ ɲa. Si dimi ɲai Kirisi í fita bei amanɛ nɲu iyi í re mii fei. Nɲui í je Ilaaɔ, nɲu iyi í jɔ ka maa saabu hee do ajɔ fei. Ami.

⁶ Kù je n wa n ni ide iyi Ilaaɔ í wãu í je ngbe, amma kù je ine ɲa iyi à bí si dimii inei Izireli ɲau feii à je inei Izireli do ntɔ. ⁷ Kù nɔ kù je ine ɲa iyi à bí si dimii Aburhamu feii à je tɔkue ɲa do ntɔ, domi Ilaaɔ í sɔ Aburhamu í ni, dimii amai Izaaki ɲai aa je tɔkue ɲa. ⁸ Waatɔ kù je amai

Aburahamu ɲa feii à je amai Ilaaḥ ɲa, í gbe amu ɲa ɲa iyi Ilaaḥ í cea kuwǎe ɲau, aɲa akã. 9 Ide iyi Ilaaḥ í wǎð Aburahamu wee, í ni, adḥ gɔ suku be iyi ihē an nyi wa má, hee waati beεbe Sara á bí ama inemakã.

10 Kù je iyi be ɲɲu akã, amai Reβeka minji ɲau fei sika ɲai. Baa ɲɲai í je bala nwa Izaaki. 11-12 Amma do ɲɲu fei, hee Reβeka ku maa bí ɲa, si waati iyi a kù ce jiidá gɔ titã hee má je laalɔ, Ilaaḥ í sḥ Reβeka í ni, ine sintei á ya sūa ine ankãanyiu iri ile. Í fɔ beεbei ku ba ku nyisi iyi ɲɲu í ya cica ine ɲai bei ɲɲu takai ɲɲu í bi, nɔ í kpe ɲa si bei ɲɲu takae í jile, kù je na kuce ɲɲa. 13 Tiai idei Ilaaḥ í fɔ má í ni, Ilaaḥ í ni, n bi Zakɔbu nɔ n cε Ezau.

14 Debei, beirei aa ka fɔ nsei. Ilaaḥ kù je dee deei? Aawo, kù je beεbe, 15 domi í sḥ Moizi í ni, ine iyi n bii an cea didḥ, nɔ ine iyi n bii an ce araaree. 16 Na ɲɲu, kù je na idɔbii ine gɔ, kù nɔ kù je na kookaai ine gɔ, amma na araarei Ilaaḥi. 17 Beεbei kukɔi idej Ilaaḥ wa fɔ idej Faraḥ, ɲɲu iyi Ilaaḥ í le idɔe í ni n kã n ceε ilaalui ku ba ine ɲa a ye gbugbām sie, nɔ inei andunya fei ku gbɔ irim. 18 Beεbei Ilaaḥ í ya ce araarei ine iyi í bi, nɔ ku le idɔi ine mɔ iyi í bi.

19 Bii beεbei, ine gɔ á yɔkɔ ku sɔm ku ni, Ilaaḥ kù ne kpāa ku ye taalei amanε ɲa má, domi ine kāmá kaa yɔkɔ ku dede si mii iyi í jile. 20 Awɔ iyi ì waa fɔ beεbe, yooi ì je i bei i kakɔ Ilaaḥ. Caka á yɔkɔ ku bee woo

ma ku ni, na mii í ce ì mam be ihē? 21 Kù je woo ma cakai á ceð ama bei í bi ba. Si ama akāu be kaa yɔkɔ ku ce caji iyi à ya maa ceð ice waati kāmá fei do caka iyi í ne beεre í re ba.

22 To, yaaseu be wa nyisi mii iyi Ilaaḥ í ce. Í bi ku nyisi ine gɔ ɲa idɔɔkḥ nlae do gbugbǎe. Amma í temuai titã do ine ɲa iyi idɔe í kḥ siu, aɲa iyi à ye bei caka ɲa iyi aa nyɔu. 23 Amma í bi ku nyisi ine gɔ ɲa mɔ bei amboeε í la í to. Aɲai í ce araare ɲa nɔ í ce sɔlu ɲa hai ku kpe a ne ikpē si amboeε. 24 Ine ɲau awai. Si inɔ nwa Zuifu ɲa do hai je Zuifu ɲa à wasi. Ilaaḥi í kpe awa fei. 25 Beεbei walii Ozee í fɔ si tiaε í ni, Ilaaḥ í ni,

Ine ɲa iyi a kù je tom wo, nsei an kpe ɲa inem.

Dimi ɲa iyi n kù bi wo, nsei an kpe ɲa baakɔm ɲa.

26 Nɔ tengi bii n sḥ ɲa wo n ni, i kù je inem ɲa,

Be mɔi an kpe ɲa má amam ɲa, amu iyi n je irii kuweε.

27 Nɔi walii Ezai í fɔ ide hee lele na irii inei Izireli ɲa í ni, baa bii inei Izireli ɲau à kpɔ bei sāai acli ido, ine mbɔi á ba faaba. 28 Ide iyi Ilaaḥ í fɔu á kḥi mam mam si andunya, nɔ kaa kpe mɔm. 29 Í ye mbe bei walii Ezai í tako í fɔu iyi í ni,

Bii Aḥ Lafēε, ilu gbugbǎ fei kù jḥ nwa fiti mbɔi amanε ɲa wo ni,

Awa fei aa ka kui wo bei inei Sodomu ɲa,

Do inei Gɔmɔɔ ɲa.

Inei Izireli ña do laabaau jüida

³⁰ Debei, beirei aa ka fɔ. Bei aa ka fɔ wee, dimi mmu ña iyi a kù waa de à je dee dee si wajui Ilaaã wo, nsei à je dee dee ña saabui naane ku dasi ñña. ³¹ Amma inei Izireli ña iyi à waa de aña a too wooda ku ba aña a je dee dee si wajui Ilaaã, kù ce. ³² Na mii. Si na iyi í jò inei Izireli ña a kù dedee do naane ku dasi, í gbe do ice ñña. À koose si kuta iyi í ya jò ine ña a kooseu. ³³ Ideei kukɔu wa fãa í ni,

Wee n wa n jile ine gɔ Sião iyi í ye bei kuta bi ku koose.
Nñui á jò ine gɔ ña a cuku,
Amma ine iyi í dasie naane kaa ye anyɔ.

10

¹ Ine inem ña, iyi n bi si idom fei do iyi n wa n tɔɔ Ilaaã, nñui í je dimim ña a ba faaba. ² Ntɔ ntɔ, an yɔkɔ n fɔ na iri ñña n ni à waa cea Ilaaã ice do himma, amma a kù ne kumà. ³ A kù mà bei Ilaaã í ya ceò ine dee dee, nñui í jò à de kpãa ñña bei aa ce a jeò dee dee, nɔ a kù waa too si kpãa iyi Ilaaã í jile. ⁴ Kpãa iyi Ilaaã í jileui í je Kirisi iyi í na í kpa irii woodai Moizi nɔ ine iyi í dasie naaneu fei á je dee dee si wajui Ilaaã.

Faabau í je ti ine ña iyi à dasi Lafëe naane fei

⁵ Ide iyi Moizi í kɔ si yaase bei ine á jeò dee dee si wajui Ilaaã si wooda ku jirima wee. Ine iyi wa jirima wooda ñau fei, si nñui á ba kuwee. ⁶ Amma ide iyi à kɔ si yaase bei amanɛ á jeò dee dee na naane

ku dasi wee. Maà ti i fɔ si idɔɛ í ni, yooi á bɔ lelei Aã. Bii ì waa fɔ beɛbe, í ye bei ì waa de Kirisi ku kita wai. ⁷ Nɔ i maà ti i fɔ í ni, yooi á lɔ lelei ile. Bii ì waa fɔ beɛbe, í ye bei ì waa de ku dede Kirisi hai si bale máí. ⁸ Debei, beirei ideu wa fɔ. Bei wa fɔ wee. Ide iyi ì waa dedeu kù jile, í wa si gelee mom do si idɔɛ. Ideu nñui í je idei naane ku dasi iyi à waa waazo, iyi í ni, ⁹ bii ì fɔ do gelee ì ni Jesui í je Lafëe, nɔ ì dasi naane si idɔɛ iyi Ilaaã í dedee hai si bale, aa ba faaba, ¹⁰ domi do idai amanɛ í ya dasiò naane ku ba ku je dee dee si wajui Ilaaã, nɔ do gelee mɔi í ya fɔò ide ku ba ku baò faaba. ¹¹ Tiai idei Ilaaã í nɔ í fɔ í ni, ine iyi í dasie naane fei kaa ye anyɔ. ¹² Beɛbei ine gɔ kù je ikã, hai Zuifu ña hee ku bɔ do dimi mmu ña fei. Aña fei Lafëe akãí à ne. Amanie mɔ í je ti ine ña iyi à waa tɔɔ fei. ¹³ Debei ine iyi wa tɔɔ Aã Lafëe fei á ba faaba, si bei idei Ilaaã í fɔ.

¹⁴ Nɔ beirei ine ña aa ce a tɔɔɛ bii a kù dasie naane. Mà beirei aa ce a dasie naane bii a kù gbɔ idee. Nɔ beirei aa ce a gbɔ idee bii ine gɔ kù ce waazoi ideu. ¹⁵ Nɔ beirei aa ce a ce waazoi ideu bii kù je ine gɔi í be ña. Kukɔi idei Ilaaã wa fɔ í ni, inɔ didɔ nlai kunaai ine ña iyi à dabi ì waa sisi laabaau jiidau. ¹⁶ Amma kù je ine feii í jesi idei laabaau jiidau. Beɛbei walii Ezai mɔ í fɔ í ni, Lafëe, yoo ñai à dasi waazo nwau naane. ¹⁷ Beɛbe mɔi naane ku dasi wa naai hai si ide iyi ine wa gbɔ. Nɔ ide iyi à waa gbɔu idei Kirisii.

18 Amma ñ wa n beei, Zuifu ña a kù gbò ideui? À gbòò, domi à kòò à ni, Woo ce waazo ñau à dabii si andunya fei Nò inε fei í gbò ide ñja.

19 To, ñ wa n bee má, inεi Izireli ña a kù gbò yaasei ideu ba. À gbòò, si bei Moizi í tako í kò na iri ñja í ni,

Ilaaḡ í ni, An dede igu ñje do dimi gò iyi a kù waa saalu bei dimi, Nò n dede idòakò ñje do dimi hai nε bisì.

20 Ezai mò í kò do wòakò í ni, Ilaaḡ í ni, Inε ña iyi a kù waa dedεem ñai à yem, Nò ñ nyisi ña aram, kù nò kù je añaì à tòom.

21 Amma si gāmei irii inεi Izireli ña í kò í ni, Ilaaḡ í ni, hai daakò ñ to awò bi hai gbò ide ilu ití ku yika ña.

11

Ilaaḡ kù kòsi inεi Izireli ña

1 Debei ñ wa n beei, Ilaaḡ í kòsi inεε ñai? Aawo, kù je beεbe, domi amu takam inεi Izirelii ñ wa n je, ñ je takui Aburahamu si dimii Benzameε. ² Ilaaḡ kù kòsi inεε ña iyi í tako í cica hai kukpeu. Mà i kù mà ña bei kukòidei Ilaaḡ í fò ña si waati iyi Elii í bòò taalei inεi Izireli ña bi Ilaaḡ í ni, ³ Lafēε, inε ñau à kpa waliie ña nò à kεke bi kuweεε ña. Amu akāi ñ gbe iyi ñ wa n jirimae, à nò à waa dε hundem ku nya. ⁴ Amma Ilaaḡ í jeaa í ni, ñ nε amanε dubu mεεje má iyi a kù gule si wajui iwē iyi à ya kpe Baali.

⁵ Beεbe mōi, baa nsei inεi Izireli mbò ña à waa jirima Ilaaḡ, aña iyi í cica na didōεu.

⁶ Í cica ñai na didōε, kù je na icε. Bii í je do icεui, didōu kù je didō má.

⁷ Ntò ntò beirei í ce. Inεi Izireli ña a kù ba mii iyi à waa dε. Si inò ñja inε ña iyi Ilaaḡ í cicaì à baa. Inε ña iyi à gbe à lele idò ñja. ⁸ Na irii ñjai kukòidei Ilaaḡ í ni, Ilaaḡ í da ñja si sisi njoo si idò. Nò í mu ñja iju iyi a kaa yòkò a yεò ilu.

Nò í mu ñja ití iyi a kaa yòkò a gbòò ide hee do nnyi fei.

⁹ Nò Davidi mò í ni, Jingau ñja ku je ñja cekūm do taao,

Nò ku nyi ku je ñja bi ku koose má

Ku ba a koo a ba ijuukpā.

¹⁰ Jò ilu kuku ku wa si iju ñja a maà yε ilu.

Nò i jò a ya bate a maa ceò icε do ajò fei.

¹¹ Njoi í jò ñ wa n bee, si waati iyi inεi Izireli ña à koose, à cukui hee do ajò fei? Aawo, kù je beεbe. Amma na kukuku ñjai í jò dimi mmu ñau mò à baò faaba ku ba igu ñja ku dede si ña. ¹² Debei, si bei kukukui inεi Izireli ña í jò hai je Zuifu ña à ba amanii Hunde, nò kukayei inεi Izireli ña í kòsi amanii dimi mmu ñja, zaka beirei amanii dimi mmu ñau á la ku to waati iyi inεi Izireli ña fei aa na a ba kpāai faaba.

Dimi mmu ña à ba faaba

¹³ Inε dimi mmu ñau be, inεi ñ wa n ba ide ku fò, amu iyi ñ

je woo be bi tu ηε. N̄ ya n maa ne ino didōi do icem iyi n̄ wa n ce. ¹⁴ Si icεu bei n̄ wa n de kpāa n dedeò igui dimim ηa, ku ba ine gɔ nηa ηa a ba faaba. ¹⁵ Ilaaõ í jò hai je Zuifu ηa à dõ do nηu si waati iyi í jò Zuifu ηa titā. Debei, beirei á ye si waati iyi á gba ηa má. Nηu bei á jò aηa iyi à ku wo a baa si kuwεε.

¹⁶ Si iyafūi p̄εε iyi à kpo, bii p̄εε sinte iyi à ceu í je ti Ilaaõ, debei p̄εεu fei ti Ilaaõi. Beεbe m̄ai bii icāi j̄li í je ti Ilaaõ, do amaawɔe ηa fei ti Ilaaõi. ¹⁷ Amma nsei à cafe amaawɔ gɔ ηa hai si j̄li ndii olivi, nɔ inje iyi í je amaawɔi j̄li ndii sako, injei à s̄asi agbe nηa. Nsei wee, inje m̄o ì waa ba inyi iyi wa naa si amaawɔ ηau hai si icāu. ¹⁸ Na nηu, i maà tɔɔ fufu ηa si amaawɔ ηa iyi à cafeu. Beirei aa ce ì tɔɔ fufu ηa. I jò ì mà ηa iyi kù je injei ì waa mu icāu, icāu njei wa mu ηε.

¹⁹ Ine akā nηε gɔ á ni, à cafe amaawɔ ηau bei ku ba a s̄asim si agbe nηa. ²⁰ Ntɔi, à da ηai na naane hai dasi nηa, nɔ awɔ m̄o ì wa agbeu bei na naane ku dasiε. Maà tɔɔ fufu, amma ce njo, ²¹ domi bii Ilaaõ kù jò amaawɔ sinte ηau, á na ku jò awɔ m̄o? ²² Debei, cɔ j̄iida ku jei Ilaaõ do kugaabuε. Í gaabu si ine ηa iyi à cuku, amma í je ine j̄iida bi tεε. Awɔ de leekĩ dim dim si j̄iida ku jεε. Bii kù je beεbe aa da awɔ takæ. ²³ Bii aηa m̄o a kù m̄osi idɔ ku lele nηa, Ilaaõ á sindo ηa si agbe bii à wau wo, domi á yɔkɔ ku sindo ηa si agbe nηa má. ²⁴ Bii Ilaaõ í daε wa hai si j̄li ndii

olivii sako nɔ í másie si j̄li ndii olivi iyi à waa logooa iyi kù je icue, debei, kaa gaabuaa ku sindo amaawɔu si j̄li ndii nηu takæ.

Inei Izireli ηa aa ba faaba

²⁵ Inje inem ηa, n kù bi asiii ideu ih̄ε ku manji nηε hee ku jò ì maa cɔ ara nηε ilu bisi ηa. Asiiu wee. Idɔi inei Izireli fiti mbɔ ηau í lei titā hee kukpoi dimi mmu ηa iyi aa ba faabau ku k̄õ. ²⁶ Si beεbe, inei Izireli ηau fei aa ba faabau, si bei à kɔɔ à ni, Ilaaõ í ni, Woo Faabau á naai hai Siõɔ, Nɔ ku nya lasabu hai mà beεrem hai si dimii Zakɔbu.

²⁷ Iyi ih̄εi í je akabuu iyi an d̄i do aηa si waati iyi an kpa idei dulum du ηa.

²⁸ Si tuubai laabaau j̄iidau Zuifu ηa à je mb̄εei Ilaaõ, nɔ nηu bei í baa í je aranf̄aanii inje, amma si tuubai kucica, à je ine ηa iyi Ilaaõ í bi hee nsei na bala nηa ηa. ²⁹ Ilaaõ í bi ηa hee nsei domi ci ya ce mua ngba nɔ ci ya sinda idɔ hai si ine ηa iyi í kpe. ³⁰ Tako wo ì donda Ilaaõ ηa, amma nsei Ilaaõ í too si ide hai gbɔi Zuifu ηau í ceò araare nηε. ³¹ Nsei si bei Ilaaõ í ce nηε didõ na saabui ide hai gbɔ nηau, beεbe m̄ai á too si araare iyi í nyisi ηε ku ba ku ce araarei aηa m̄o. ³² Ntɔ ntɔ, Ilaaõ í jò ine fei í baa í je arui ide hai gbɔ, ku ba ku ce araarei ine fei.

Kulai Ilaaõ

³³ Irei ì gbɔ bei amanii Ilaaõ do bisie do kumàe í la í to. Ine gɔ kaa yɔkɔ ku mà yaasei

lasabue. Ine gɔ mɔ kù nɔ kù
wɛɛ iyi á mà kp̄ãae s̄aa s̄aa.

³⁴ Bɛɛbei kukɔi ideɪ Ilaaḍ í ni,
Yooi í mà lasabui Aḍ Laf̄ɛɛ.
Mà yooi í muaa bisɪ aḵo gɔ.

³⁵ Yooi í tako í muaa ngɔgɔ
ku bei ku maa degbe ku
s̄aa n̄ɲu gbese.

³⁶ Ilaaḍi í je irii mii fei, hai bi
t̄ɛɛi fei nd̄ɛɛ wa naa. Nɔ mii fei
í w̄ɛɛi na iriɛ. Amboe ku je t̄ɛɛ
hai n̄sɛi hee do aḵo fei. Ami.

12

*Kuwɛɛ titḵ iyi í wɛɛ na irii
Ilaaḍ*

¹ Na n̄ɲu in̄ɛ in̄ɛm ɲa, ñ wa
n t̄ɔɔ ɲɛi na saabui araare iyi
Ilaaḍ í ce n̄ɲɛ, i na Ilaaḍ ara
n̄ɲɛ. I j̄ɔ kuwɛɛ n̄ɲɛ ku j̄ɛaa
bei kuwɛɛ gɔ iyi í má nɔ í s̄iaa
si. Do yaase b̄ɛɛbei í s̄ia i ya
t̄ɔɔ Ilaaḍ ɲa. ² I maà ya ce
kucei in̄ɛi andunya ɲa, amma
i j̄ɔ Ilaaḍ ku mu n̄ɲɛ lasabu titḵ
iyi á kpaasiò kuwɛɛ n̄ɲɛ, ku ba
í mà iyi í je id̄ɔɔbii Ilaaḍ ɲa.
Id̄ɔɔbiɛu wee, iyi í je jiida, iyi
í d̄ḵ do iyi í k̄ḵ mam mam.

³ Na didḵ iyi Ilaaḍ í muum,
ñ wa n s̄ɔ in̄ɛ fei, i maà jile ara
n̄ɲɛ tengi bii i kù to ɲa, amma
in̄ɛ fei ku jile araɛ si zaka bei
Ilaaḍ í muaa naane. ⁴ Si ara
ak̄ã ik̄ḵ ik̄ã ik̄ã i wa si nɔ aḵa
fei do ice n̄ɲai. ⁵ B̄ɛɛbɛ m̄oi,
baa bii awa à kp̄ɔ à je ara ak̄ã
si Kirisi nɔ à d̄fi si n̄ɲɛi bei ik̄ḵ
ik̄ã ik̄ã arau. ⁶ B̄ɛɛbɛ m̄oi à n̄ɛ
amua ik̄ã ik̄ã iyi Ilaaḍ í ce nwa
si didḵɛ. Ine iyi í n̄ɛ amuai ide
iyi wa naa hai bi Ilaaḍ ku s̄ɔ in̄ɛ
ɲa, ku ceò ice si bei naane ku
dasie í to. ⁷ Ine iyi í n̄ɛ amuai
ku cea in̄ɛ ɲa ice si igb̄eu, ku
coo. Ine iyi í n̄ɛ amuai in̄ɛ ɲa

ku k̄ḵ si ideɪ Ilaaḍ ku k̄ḵ ɲa si.
⁸ Ine mɔ iyi í n̄ɛ amuai in̄ɛ ɲa
ku mua gbugb̄ã ku coo. Ine mɔ
iyi í ya ȳɔk̄ɔ ku ce amua ku coo
do in̄ɔ ak̄ã. Ine ngbo ku ce ice
do himma. Ine iyi í n̄ɛ amuai
ilu are ɲa ku sobi ku coo do
in̄ɔ didḵ.

⁹ I maà j̄ɔ kubi n̄ɲɛ ku je do
muafiti. I saa laalɔ nɔ i leek̄i
si jiida ku ce dim dim ɲa. ¹⁰ I
bi n̄ɲɛ ɲa, i ce kookaai i ya
màò b̄ɛɛɛɛi n̄ɲɛ ɲa. ¹¹ I maà j̄ɔ
himmã n̄ɲɛ ku kaye, amma i
ya maa cea Aḍ Laf̄ɛɛ ice ɲa, nɔ i
j̄ɔ Hundɛɛ ku maa ce ice si ɲɛ.
¹² I w̄ɛɛò in̄ɔ didḵ ɲa na kp̄ãa
ku c̄ɔu. I temua si wahala ɲa. I
maà ya gb̄ɛɛji do kut̄ɔɔ ɲa. ¹³ I
ya sobi in̄ɛ ɲa iyi à je ti Ilaaḍ si
bukaatai mii iyi à bi. Nɔ i ya
yaaɛ in̄ɛ njoo ɲa. ¹⁴ I ya weea
in̄ɛ ɲa iyi à waa kp̄ã ɲɛ iju. I
wee n̄ɲa ɲa, i maà ceekpe ɲa.
¹⁵ Ine ɲa iyi à wa si in̄ɔ didḵ i ba
ɲa in̄ɔ didḵ ku kp̄ɛ, in̄ɛ ɲa mɔ
iyi à waa kpata i ba ɲa ku kpata
ɲa. ¹⁶ I ya n̄ɛ anu ak̄ã ɲa, i maà
j̄ɔ lasabui ara ku so ku wa si ɲɛ,
amma i ya kaye ara n̄ɲɛ ɲa. I
maà ya jile ara n̄ɲɛ ilu bisɪ ɲa.

¹⁷ I maà ya s̄aa in̄ɛ gɔ laalɔ
ɲa. I ya maa d̄ɛ i ce iyi í je jiida
si ḡãmei in̄ɛ fei ɲa. ¹⁸ Bii í je
á ce i ce kookaai baa yooma
fei i j̄ɔ in̄ɛò in̄ɛ fei i ya d̄ḵ ɲa.
¹⁹ In̄ɛ kpaasim ɲa i maà ya d̄ɛ i
s̄aa n̄ɲɛ gbesei laalɔ ɲa, amma
i ya j̄ɔ Ilaaḍ ku s̄ã n̄ɲɛ gbesei
id̄ɔk̄ḵ, domi à k̄ɔɔ à ni, Aḍ
Laf̄ɛɛ í ni,

Amui an s̄ã gbesei id̄ɔk̄ḵ.

²⁰ Nɔ à k̄ɔɔ má à ni,

Bii ari wa kpa mb̄ɛɛɛ, náa ije
ku je.

Bii agbe wa kpaa, muaa inyi ku
mɔ,
Domi bii ì waa ceaa beεbe, í
ye bei ina nyenyeyi ì waa
koaa si iri.
21 Maà jò laalɔ ku kāmīae,
amma jò ì kāmīae do jiida ku
cee.

13

Ka jirima ilaalui ile nwa ηa

1 Ine fei ku jirima ilaalui ileε,
domi ilaalu kāma kù wεε iyi
kù je do kumāsii Ilaaɔ. Ilaalu
ηa iyi à wεε fei Ilaaɔi í jile ηa.
2 Na nηu, bii ine í donda idei
ilaalu, ide iyi Ilaaɔ í jilei í kɔsi.
Nɔ ine ηa iyi à waa kɔ ide dimi
beεbe, à waa dεdεa ara ηa
taalei. 3 Ntɔ ntɔ, woo ce jiida
ηa a kù ne zigiida do ine ηa iyi
à waa mu ileu, í gbe woo ce
laalɔ ηa. Bii ì kù bi njo ku mue
si gāmei ilaalu ηau, ce jiidae,
aa ne sie inɔ didɔ. 4 Ilaalu ηa à
waa ce icei Ilaaɔi na aranfaani
nηe. Amma bii ì waa ce laalɔe
ηa, i ce njo nηa, domi a kù
waa mu taakuba si ngbe. Aηa
mɔ woo ce icei Ilaaɔ ηai ku ba
a sã gbesei idɔɔkɔi Ilaaɔ nɔ a
kpā ine ηa iyi à waa ce laalɔ
iju. 5 Na nηu, ì ne i sũ nηa
iri ile ηai, nɔ kù je si na iyi í
jò ì waa ce njoi ijuukpā nηu
akā ηa, amma ku ba idɔ nηe ku
maà ye taale nηei.

6 Nηui í nɔ í jò ì waa sã fiafai
lempoo má ηa, domi ine ηa iyi
à waa mu ileu aηa mɔ woo ce
icei Ilaaɔ ηai nɔ à na ara nηai
mam mam. 7 I sãa ine fei iyi ì
ne i sã ηa. Ine ηa iyi ì ne i sãa
lempoo i sã nηa ηa. Ine iyi ì ne
i sãa fiafai duani i sãa lafēε. Ine
iyi ì ne i jirima fei i jirima lafēε

ηa. Ine iyi ì ne i mà beεεε, i
màa ηa.

Ka bi nje

8 I maà ya mu gbesei ine gɔ.
Gbesei mii akāi í ne ku wa si
anini nwa, nηui í je kubi, domi
ine iyi í bi ine ηa wa kɔ wooda
feii. 9 Ntɔ ntɔ, wooda ηau ihē
iyi í ni, i maà ce sakara, nɔ i
maà kpa ine, nɔ i maà ce ile,
nɔ i maà ce bine, do wooda ikā
ikā iyi í gbe fei aa yɔkɔ a tɔtɔ
ηa si wooda akā. Wooda akāu
wee, bi ine mmu bei ì bi arae.
10 Bii kubi í wa si gāme nηe i
kaa yɔkɔ ì cea nje laalɔ ηa. Na
nηu, bii ì bi nje ì waa jirima
wooda ηau fei ηai.

Ka tā sɔlu ka maa degbeò kunyii Kirisi wa

11 Í sĩa i ce beεbe ηa, domi
ì mà ηa si waati bii à wa
nsei. Í to i jĩ hai si iri njo
ηa, domi waati iyi Lafēε á
faaba wa mam mam í maai wa
nsei í re waati iyi à sinti dasi
naane. 12 Idũ í dũ wa koo, nɔ
ameejumá í maai wa. Na nηu,
ka jò icei ilu kuku ku ce, nɔ ka
so jĩnei igũ iyi á jò ka jabu si
inya kumá. 13 I jò ka ne dee
dee awa iyi à je inei inya kumá
ηa. Ka maà jò ije ku bi nwa
do atē ku mɔ nwa ku la ku
caa, ka maà ne adei abo do daa
beεteke ku ce, nɔ ka jò ija do
igu. 14 Amma i so daa titɔi Jesu
Kirisi Lafēε nwa, nɔ i maà jò
daai inje taka nηe ku maa neò
ηe i maa ceò bine má ηa.

14

*Maà ye taalei kpaasi woo
dasi Jesu naane*

¹ I gba inε iyi naane ku dasie kù ne gbugbā, nò i maà ya ye taalei ide iyi wa lasabu. ² Inε ihē wa tamaa si iyi n̄ju á yókò ku jε ije fei. Inε ihō m̄o iyi kù ne gbugbā si naane ku dasie, ci ya n̄o in̄a. ³ Inε iyi wa je mii iyi í ba fei ku maà donda inε iyi ci ya je mii fei, nò inε m̄o iyi ci ya je mii iyi í ba fei, ku maà ye taalei inε n̄je iyi wa je mii fei, domi Ilaaḏi í gba lafēε. ⁴ Beirei awò ì ye ì bei ì waa kiitiò amaacei inε mmu gò. Bii wa leekl̄ si iceε walakò bii í n̄o í fūsi awò m̄o ide i irii lafēεi. Amma á maa leekli domi Aḏ Lafēε í ne gbugbā ku muaa gbugbā.

⁵ Inε gò n̄a à ya tamaa bei ajò gò n̄a à re n̄je do beere, nò inε gò n̄a m̄o à ya maa tamaa mà iju iyi í má fei akāi. Si ide n̄au ihē í s̄ia inε fei ku mu iyi í je lasabui id̄e dim dim. ⁶ Inε iyi wa tamaa ajò gò n̄a à re n̄je do beere, wa cooi na Aḏ Lafēε. Inε iyi wa je ije iyi í ba fei, na irii Aḏ Lafēεi wa j̄o, domi í ya saabu Ilaaḏi tità na ijeu. Inε m̄o iyi kù waa je mii fei, na irii Ilaaḏi kù waa je, í n̄o wa saabuε. ⁷ Kuweei inε k̄ama nwa kù je ti n̄ju akā, beεbe m̄o do ikue. ⁸ Ntò ntò, bii à weε, à weεi na irii Lafēε, bii à n̄o à ku m̄o, na irii Lafēεi à ku. Na n̄ju, bii à waa weε walakò bii à ku, ti Lafēεi à je, ⁹ domi Kirisi í ku n̄o í dede hai si balε má ku ba ku je Lafēεi inε n̄a iyi à ku do inε n̄a iyi à weε. ¹⁰ To, bii beεbei, na mii í ce awò ì waa ye taalei kpaasie. M̄a na mii í ce ì waa donda kpaasie. Awa feii aa ka leekl̄ ajò akā si wajui

Ilaaḏ ku kiiti nwa. ¹¹ Ajò n̄jui kukò idei Ilaaḏu ihē á k̄s̄ tenḡi bii í ni, Aḏ Lafēε í ni, Amui n̄ je kuweε, inε fei á na ku gule si wajum. Nò inε fei ku saabum do gelee. ¹² Beεbe m̄o awa fei aa ka fò tu wa si wajui Ilaaḏ.

Maà ce ngògò iyi à dasi kpaasie kurara

¹³ Na n̄ju, i maà ya kiiti n̄je n̄a. Amma ce laakai i maà ti i ce ngògò iyi á j̄ò kpaasie ku rara ku dasi dulum. ¹⁴ Na saabui Lafēε Jesu n̄ mà kam kam iyi s̄onda k̄ama kù je ìwò. Amma bii inε gò wa doo s̄onda gò ìwò, bi t̄ei í je ìwò. ¹⁵ Bii in̄o kpaasie í fò na ije gò iyi ì waa je, wa nyisi iyi í kù waa ne si kp̄ai kubi má. Maà j̄ò ide ije ku j̄ò inε gò iyi Kirisi í ku na irie ku ce nfe. ¹⁶ Iyi ì ye í s̄iaε ku ce, maà ti i coo do yaase bei á j̄ò inε n̄a a fò laal̄e. ¹⁷ Bommai Ilaaḏ kù je ide i kujε do kumò, bii kù je dee dee ku je do laakai ku s̄u do in̄o did̄o iyi Hundei Ilaaḏ wa mu nwa. ¹⁸ Inε iyi wa cea Kirisi ice si yaase beεbe, lafēεi Ilaaḏ á bi, nò baa amanε n̄a aa saabuε.

¹⁹ Na n̄ju, ka de mii iyi á n̄aà laakai ku s̄u wa do mii iyi á mu nwa gbugbā si naane ku dasi nwa. ²⁰ I maà beje icei Ilaaḏ na ide ije. Ntò, s̄onda k̄ama kù je ìwò, amma kù s̄ia inε gò ku je ije iyi á j̄ò kpaasie ku koose. ²¹ Iyi í s̄ia n̄jui í je i maà n̄o in̄a, nò i maà m̄o v̄ε, nò i maà ce ngògò bii í je á dasi kpaasie kurara. ²² Mii iyi ì waa lasabu si ideu ihē, muu si id̄e, nò kù je si ḡamei awò do

Ilaaḥ nḥu akā. Ilu inə didḥi inε
iyi idəε kù waa ye taaleε si mii
iyi wa ce. ²³ Amma inε iyi wa
sika si ije gə iyi wa je, Ilaaḥ á
ye taaleε domi kù waa coo do
naane. Ntə ntə, mii iyi inε wa
ce fei nə kù waa coo do naane,
dulum nii.

15

*Ce iyi á dḥa kpaasie si, maà de
ti awə takae*

¹ Nsei, awa iyi á ne gbugbā si
naane ku dasi, i jə ka temuaḍ
gbugbā ku kuai hai ne gbugbā
ḥa, nə ka maà ya ka ce mii iyi
á dḥa awa takā nwa si. ² Awa
fei ka ya ce mii iyi á dḥa kpaasi
nwa ḥa si na aranfāani nḥa,
ku ba naane ku dasi nḥa ku bə
waju. ³ Kirisi takae ci ya ce mii
iyi á dḥa nḥu takae si, amma
si bei á kəə á ni, í sḥ Ilaaḥ í ni,
inε ḥa iyi á buε, arabu nḥa í
baa sim. ⁴ Mii iyi á kə tako fei
wo, á kəəi ku ba ku kə wa nə ka
ne kpāa ku cə hai si kukoi idei
Ilaaḥ, iyi wa mu nwa gbugbā
do temua. ⁵ Ilaaḥ, nḥu iyi wa
mu nwa temua do gbugbā, kú
jə inε duusḥə i ne anu akā ḥa si
bei i yəə si Jesu Kirisi ḥa, ⁶ ku
ba inε fei i ya maa saabu Ilaaḥ
əjə do anu akā ḥa, nḥu iyi í je
baai Lafēε nwa Jesu Kirisi.

Laabaau jiidau í je ti dimi fei

⁷ Na nḥu, i ya gba nje ḥa si
bei Kirisi mə í gba ḥε ku ba i
nyisiḍ amboei Ilaaḥ ḥa. ⁸ N̄ wa
n sḥ ḥei iyi Kirisi nḥui í baa í
je woo ce icei Zuifu ḥau ku ba
ide iyi á wəḍ bala nḥa ḥau ku
kə, nə ku nyisiḍ iyi Ilaaḥi í je ilu
ntə. ⁹ Jesu í naai má ku ba dimi
mmu ḥa mə a saabu Ilaaḥ na

araareε si bei kukoi idei Ilaaḥ
wa fə í ni,
Na ḥoi í jə n̄ wa n saabuε si inoi
dimi mmu ḥa.

Nə n kḥ iri n nyisiḍ amboei
iriε.

¹⁰ Nə í ni má,

Inε dimi mmu ḥa i wεḗḍ inə
didḥ do inei Ilaaḥ ḥa əjə.

¹¹ Nə í ni má,

I saabu Aḥ Lafēε, inε dimi
mmu ḥau fei,

Inε fei i kḥ iri i cūu.

¹² Nə walii Ezai mə í ni,
Təkui Izai gə á na ku dede

Ku je ilaalui dimi fei,

Nə kpāa ku cəi dimi ḥau á wa
siε.

¹³ Nsei, Ilaaḥ, nḥu iyi wa mu
nwa kpāa ku cə, ku mu nḥε
inə didḥ do laakai ku sū fei na
naane iyi i dasi ḥa ku ba kpāa
ku cə nḥε ku la si gbugbā iyi
Hundei Ilaaḥ í mu nḥε.

*Pəlu í ne kpāai ku kə tia do
wəəkə*

¹⁴ Inε inεm ḥa, amu takam
n̄ mà kam kam iyi i je inε
jiida ḥa nə i mà mii iyi i ne
ku ce ḥa, aa nə i yəkə i mua
nje bisi ḥa. ¹⁵ Do nḥu fei, do
wəəkə nla n̄lai n kə nḥε ide
gə ḥa wa si idei tiau ihē, n
ye ḥεḍ gigii mii ḥa iyi i mà
tā ḥa. N̄ kə nḥε wa bεεbei na
didḥ iyi Ilaaḥ í ceem ¹⁶ n̄ wa
n jeḍ woo ce icei Jesu Kirisi
bi hai je Zuifu ḥa. N̄ wa n
waaəo laabaau jiidai Ilaaḥ bei
woo wee ku ba hai je Zuifu ḥa
a ye bei kuwee iyi á dḥa Ilaaḥ si,
si na iyi í jə Hundee í cica ḥa í
jə á má. ¹⁷ Na nḥu, na saabui
Jesu Kirisi, n̄ ne inə didḥ si
icεm iyi n̄ wa n cea Ilaaḥ. ¹⁸ N
kaa n yəkə n fə ide gə bii kù

je idei ice iyi Kirisi í ce si ide ku fóm do si kookoosum ña ku ba hai je Zuifu ña a jirima Ilaađ¹⁹ na saabui maamaake dimi ikā ikā ña iyi gbugbāi Hundi Ilaađ í ce. Beεbe mōi ñ waazo laabaau jiidai Kirisi bii fei sāa sāa hai Zeruzalemu hee ku bō ikpa ilei Iliri. ²⁰ Nō ñ dasi idō n waazo laabaau jiidau si ile ña bii a kù gbō idei Kirisi titā, ku ba n maà n ma si icui ilei ine gō. ²¹ Ñ ce beεbei ku ba n ce bei kukōi idei Ilaađ í fō, tengi bii í ni,

Ine ña iyi a kù fō idee bi tu ña a jō kāma, aa yōō.

Ine ña mō iyi a kù gbō baauε wo, aa gbō yaaseε.

Pōlu wa fō idei Romu ku bō

²² Tuuba nkpō nkpō isεene ñau bei í ya maa ganjim n naa bi tu ñe. ²³ Amma nsei, ñ kpa iriü icem si ile ñau be, nō si na iyi í jō ñ wa n bi n naa bi tu ñe hai adō nkpō nkpō, ²⁴ ñ wa n tamaa bii ñ wa n bō ikpa ilei Esipanyi, an yaa wa bi tu ñe. Ñ bi n ye ñe n ce a jō minji bi tu ñe be ka kpē inō didō, nō i sobim ña ku ba n bō Esipanyiu. ²⁵ Amma nsei titā Zeruzalemui ñ wa n bō n koo n sobi woo dasi Jesu naane ña, ²⁶ domi woo dasi Jesu naane ña iyi à wa ilei Masedōni do ilei Geresi à tōtō fia do inō akā na ilu are ña iyi à wa si inōi woo dasi Jesu naane ñau Zeruzalemu be. ²⁷ Do kubii à tōtōō fia, amma ntō ntō gbesei à waa mu si na iyi í jō amanii Ilaađi iyi Zuifu ñau à ne à kpōō do dimi mmu ña. Beεbe mōi á sīa dimi mmu ñau mō a sobi ña do amanii

andunya ña. ²⁸ Waati iyi an to Zeruzalemu n na ña fia iyi à tōtōu n kpaō irii iceu be, an bō Esipanyi nō n yaa wa n naa n ye ñe. ²⁹ Ñ mà iyi kutom wa bi tu ñe be á jō Kirisi ku wee ñe si mii nkpō nkpō.

³⁰ Ine inem ña, ñ wa n tō ñei do irii Lafēε nwa Jesu Kirisi do kubi iyi Hundi Ilaađ wa mu nwa, í bam ku jabu si kutō ñe ña. ³¹ I tōō Ilaađ ku nyam hai si awōi hai dasi Jesu naane ña iyi à wa ilei Zudee, nō i ce kutōō má ña ku ba woo dasi Jesu naane ñau a gba amua iyi ñ wa n bōō Zeruzalemu do awō minji. ³² Beεbe mōi an to wa bi tu ñe do inō didō bii Ilaađ í bi, nō n sīmi keeke bi tu ñe. ³³ Ilaađ, ñju iyi wa mu nwa laakai ku sū, ku weε do ñe fei. Ami.

16

Pōlu wa ce ine ña fōō

¹ Ñ wa n sō ñe iyi Feebe weci nwa si kpāai naane ku dasi í je ilu naane. Woo ce icei inei igbei Jesu ñai wa je si ilui Sankere. ² I gba about na iri Lafēε si bei í jō woo dasi Jesu naane ña a ce. Nō i maa sobie ña do bukaatai mii iyi í bi si aninii ñe fei, domi ñju takae í sobi ine nkpō, do amu takam.

³ I ce Pirisila do mākōε Akilasi fōō, kpaasi woo ce icem ña si icei Jesu Kirisi, ⁴ aña iyi a kù saalu baa kuweε ñja ku ba a faaba ti amu. Kù je amu akāi ñ wa n saabu ña, hee do igbei inei Jesu ña iyi à je dimi mmu ñau fei à waa saabu ña. ⁵ Nō i ce inei igbei Jesu ña iyi

à ya tótò kpasē n̄hau fòò. Nò i ceem Epaneti kpaasi jiidam n̄ou fòò, n̄hu iyi í tako í dasi Kirisi naane si ilei Azii. ⁶ Nò i ce Maari fòò, n̄hu iyi í ce ice ntò ntò na iri n̄he. ⁷ Nò i ce Andoniku do Zunia dimim n̄hau fòò, awaò n̄ai à ce piisòò ajò. À ne beere nla nla si inò woo be n̄hau. À tako à dasi Kirisi naane m̄m̄ amu mbe ñ dasi.

⁸ Nò i ce Ampilatu fòò, n̄hu iyi í je kpaasi jiidam si kp̄ai Lafēe. ⁹ I ce Uribēe fòò, kpaasi woo ce ice nwa si icei Kirisi, do Sitaki kpaasi jiidam. ¹⁰ I ce Apelesi fòò, n̄hu iyi í nyisi naane ku dasie ntò ntò si laakai ku cò. I ce inei kpasēi Arisibodu n̄hau fòò. ¹¹ I ce Herodiòò dimim n̄ou fòò. I ce inei kpasēi Naasisi n̄hau fòò, āh̄a iyi à dasi Lafēe naane. ¹² I ce Tiifeni do Tiifozu fòò, inaabo n̄hau iyi à waa cea Lafēe iceu. Nò i ceem Pēesidi inaabo baakòom n̄ou m̄ fòò, n̄hu m̄ í cea Lafēe ice ntò ntò. ¹³ I ce Rufusi fòò, n̄hu iyi wa cea Lafēe ice jiidam, do iye iyi wa je bei iyei amu m̄ si kp̄ai naane ku dasi. ¹⁴ I ce Asekiti fòò, do Filegoni, do Herimesi, do Patobasi, do Herimesi, do kpaasi n̄hau iyi āh̄aò n̄hau à wēe. ¹⁵ I ce Filòlogu fòò, do Zuli, do Neree, n̄hu do wec̄e, do Olēmpasi, do woo dasi Jesu naane n̄hau iyi āh̄aò n̄hau à wēe fei. ¹⁶ I ya ce n̄je fòò do kubi jiidam n̄hau. Igbei inei Kirisi n̄hau fei à waa ce n̄je fòò.

Ide kufai ankāanyi

¹⁷ Ñ wa n s̄ò n̄ei, in̄e inem n̄hau, i ya ce laakai in̄e n̄hau iyi à ya naaò n̄je ku fēefe wa si anini

n̄he, nò a jò in̄e gò n̄hau a koose si naane ku dasi n̄hau a cuku. Āh̄ai à ya maa nya còoi cio iyi ñ gbò n̄hau. I jò i j̄ò in̄e dimi beebe n̄hau ¹⁸ domi in̄e dimi beebe n̄hau a kù waa cea Kirisi Lafēe nwa ice, í gbe inò āh̄a taka n̄hau. Do ide didò do idei in̄e ku lele n̄hau n̄hau à ya wa inyii ifli in̄e n̄hau iyi a ci ya ce laakai. ¹⁹ Iyi í je ti in̄e m̄, in̄e fei í mà bei ñ waa jirima Lafēe n̄hau. Na n̄hu, ñ wēeò inò didò na iri n̄he. Amma ñ bi í ne bisi n̄hau ku ba i mà bei aa ya ce jiidam n̄hau, nò i je in̄e n̄hau iyi laalo ku ce í je iwò n̄hau. ²⁰ Kaa kpe má, Ilaaò n̄hu iyi wa mu nwa laakai ku s̄u, á jò i tēese Seetam n̄hau.

Didò Lafēe nwa Jesu ku wēe do in̄e.

²¹ Timotee kpaasi woo ce icem wa ce n̄je fòò, do Lusiusi, do Zasòò do Sosipatee dimim n̄hau.

²² Nò amu Tetiusi, amu iyi Pòlu í s̄m̄ ide n̄hau ih̄e nò ñ kòò, ñ wa n ce n̄je fòò do irii Lafēe.

²³ Gayusi, ilu idem wa ce n̄je fòò, n̄hu iyi bi tēe inei igbei Jesu n̄hau fei à ya tótò. Erasitu, woo singa fia iluu do in̄e nwa Kaatusi à waa ce n̄je fòò. [

²⁴ Didò Lafēe nwa Jesu Kirisi ku wēe do in̄e fei. Ami.]

Saabui ankāanyi

²⁵ Ka saabu Ilaaò, n̄hu iyi á yòkò ku mu n̄he gbugbā na saabui laabaau jiidam do idei Jesu Kirisi iyi ñ wa n ce waa zo eu. Idei wa nyisi wa asii iyi wa singa wo hai ku kpe. ²⁶ Amma n̄sei í fita gbugbā. Ide n̄hau iyi walii n̄hau à kò si tia n̄hau n̄hau í jò dimi fei í mà asiiu.

Nɔ ɪlaaɔi í jilɔ si beεbe ku ba
dimi fei ku jirimae si naane ku
dasi.

²⁷ Na nɪu, ɪlaaɔ, nɪu akã iyi
í je ilu bisi do ntɔ, amboe ku
je tee hee do ajɔ fei do saabui
Jesu Kirisi. Ami.

Tiá sinteri yí Pòlu í kòá inéi Kòrenti ñá

Í ce ñá fòò

¹ Amui Pòlu, amu yí Ilaaḏ í kpe si idòòbié ñ jé woo bei Jesu Kirisi. Amu do Sòsiteni kpaasi nwau ² à waa ce ñe fòò, ñje inéi igbei Ilaaḏ ñá yí ì wa ilui Kòrenti ñá. À waa ce ñe fòò, ñje yí Ilaaḏ í kpe ì jé tée ñá, ñje yí í cica í jile í maa ne anu aká do Jesu Kirisi ñá. À ce ñje fei fòò hee do iné ñá yí à wa ilé baa yooma fei, iné ñá yí à waa tóò do irii Laféé nwa Jesu Kirisi, ññu yí í jé Lafééi awa fei. ³ Ilaaḏ baa nwa do Laféé Jesu Kirisi a mu ñje didḏ do laakai ku sũ.

Pòlu wa saabu Ilaaḏ na inéi Kòrenti ñá

⁴ Waati káma fei ñ ya n maa n saabu Ilaaḏi na iri ñje si na yí í jò í mu ñje didḏe na anu aká ñje yí ì ce do Jesu Kirisi ñá. ⁵ Ntò ntò, anu aká ñje yí ì ce do Jesu Kirisi ñá ññui í jò ì ba amua baa yooma fei ì jèò ilu amani ñá si ideí Ilaaḏ ku fò do ku mà. ⁶ Ideí Kirisi yí à waazo ññeu ññui ì leekí sí dim dim ñá hee ⁷ amuai Hundei Ilaaḏ baa aká kù gaizla ñe, ñje yí ì waa degbe waati yí Laféé nwa Jesu Kirisi á faata wa. ⁸ Jesu Kirisii á jò í ya maa leekí dim dim ñá hee kòò ku ba í jé hai ne taale ñá si ajò yí á nyi wa má. ⁹ Ilaaḏ ilu naanei, ññu yí í

kpe ñe í ce anu aká ñá do Amae Jesu Kirisi Laféé nwa.

Nje ku fée fée si igbei Jesu

¹⁰ Ìñe kpaasim ñá, ñ wa n tóò ñe do irii Laféé nwa Jesu Kirisi, í ce kookaai í ya maa gbòsi ñje ñá ku ba ñje ku fée fée ku mà ya wa si anini ñje. Í jò í ne anu aká dee dee ñá, nò lasabu ñje mò ku jé aká, do mii yí ì waa lele ñá. ¹¹ Ìñe inem ñá, ñ wa n fò béebei si na yí í jò inéi nyaanzei Kolosee ñá à sòm à ni ija í ya wa si anini ñje. ¹² Mii yí í jò ñ wa n fò béebe wee. Ñ gbò à ni iné gò í ni ti Pòlui ññu í jé, iné ihé mò í ni ti Apoloi ññu í jé, nò iné ihò mò í ni ti Sefaaí * ññu í jé, nò iné mmu gò mò í ni ti Kirisii ññu í jé. ¹³ Ì waa tamaa bei aa kpé Kirisi ikò bututu ñai? Amu Pòlu, amu sisi ñ ku si jli na irii dulum du ñe. Kù nò kù jé do irim nii à dasi ñe inyi.

¹⁴ Ñ wa n saabu Ilaaḏ do yí n kù dasi iné gò ñje inyi, bii kù jé Kirisipu do Gayusi. ¹⁵ Béebe mòi iné gò kaa yókò ku ni à dasi ñe inyi do irim. ¹⁶ Amma ntò, ñ dasi inéi kpaséi Setefani ñá mò inyi. To, aña baasi n kù mà mà ñ dasi iné gò inyi má. ¹⁷ N kù dasi iné nkpò inyi si na yí í jò kù jé na ññui Kirisi í bem wa. Í bem wai n na n sisi laabaau jiidau. Laabaau jiidau, kù jé do gele didḏi ñ wa n sisie, ku ba ikui Kirisi si antai jli ku gaauu ku mà ce nfe.

Bisii amané ñá do ti Ilaaḏ yí à waa cò bei ideí sũmu

* **1:12** Sefaa ññui à ya kpe Pieé má.

18 Ntɔ ntɔ, ideɪ ikui Kirisi si antai j̄i ku gaau í yei bei ide hai ne yaase bi inɛ ɲa iyi à wa si kpāai nfe ku ce. Amma bi awa iyi à wa si kpāai faabau, gbugbāi Ilaaḏi. 19 Mii iyi kukɔi ideɪ Ilaaḏ wa fɔ wee. Í ni, Ilaaḏ í ni,

An nya laakaii ilu laakai ɲa, Nɔ n kpa bisii ilu bisii ɲa.

20 To, iwoi ilu bisii í wa mɔm. Iwoi woo kɔ inɛ ɲa si wooda í wa. Iwoi inɛ iyi inɛ ɲa à waa kpe woo mài andunyau í wa. Ilaaḏ í nyisi iyi bisii andunyau í yei bei ideɪ sūmu.

21 Ntɔ ntɔ, inɛi andunya ɲa a kù yɔkɔ a kù mà Ilaaḏ do bisii aɲa taka ɲa. Ilaaḏ takæi í cɔɔ bɛɛbɛ. Amma si bisie mii iyi í slaa wee. Inɛ ɲa iyi à dasie naanɛ à ba faaba na ideɪ waazo iyi inɛ gɔ ɲa à waa cɔ bei ideɪ sūmu. 22 Zuifu ɲa maamaakei à ya maa bee, nɔ Gɛɛki ɲa mɔ bisii à ya maa de.

23 Amma awa, waazoɪ Kirisi iyi à kpakpa si antai j̄i ku gaauu à waa ce. Ideu bei í je bei kuta bi ku koosɛ bi Zuifu ɲa nɔ í je ma bei ideɪ sūmu bi dimi mmu ɲa. 24 Amma bi inɛ ɲa iyi Ilaaḏ í kpe, baa bii à je Zuifu walakɔ dimi mmu ɲa, Kirisii í je gbugbāi Ilaaḏ do bisie. 25 Kirisii í je gbugbāi Ilaaḏ do bisie bi tu ɲa domi ideɪ Ilaaḏ iyi inɛ gɔ ɲa à waa cɔ bei ideɪ sūmuu í re bisii amanɛ ɲa, nɔ icei Ilaaḏ iyi inɛ gɔ ɲa à waa ni kù ne gbugbāu í re gbugbāi amanɛ ɲa.

26 Inɛ kpaasim ɲa, inɛ iyi Ilaaḏ í kpe, i cɔ bei í ye ɲa. Kù je inɛ nkpɔ ɲɛi í je ilu bisii si kuyei amanɛ ɲa walakɔ

ilu gbugbā walakɔ ilu bɛɛɛ. 27 Amma Ilaaḏ í cica mii ɲa iyi inɛi andunya ɲa à waa cɔ bei hai ne yaase ɲa í dasiɔ ilu bisii ɲa anyɔ, nɔ í cica mɔngɔi andunya ɲa í dasiɔ ilu gbugbā ɲa anyɔ. 28 Nɔ Ilaaḏ í cica taaka ɲa do inɛ ɲa iyi à ya maa donda, iyi a kù je ngɔgɔ si andunya í kayeɔ inɛ ɲa iyi à waa cɔ aɲa ɲa bei inɛ nla ɲa. 29 Í ce bɛɛbei ku ba inɛ kāmā ku maà yɔkɔ ku tɔɔ fufu si wajue. 30 Ilaaḏi í j̄ɔ ì ne anu akā do Jesu Kirisi ɲa. Nɔ Kirisii í je bisii Ilaaḏ bi tu wa na saabui anu akā nwau iyi à ce do ɲɲu. Kirisii í nya wa hai si dulum du wa. Do saabuɛi à jɛɔ dee dee nɔ à jɛɔ inɛi Ilaaḏ ɲa. 31 Na ɲɲu, “inɛ iyi wa tɔɔ fufu ku tɔɔ na irii Lafɛɛ.” Bɛɛbei kukɔi ideɪ Ilaaḏ í ni.

Waazo iyi Pɔlu í ce Kōrenti wo

2

1 Inɛ kpaasim ɲa, waati iyi ñ naa bi tu ɲɛ n kù sisi ideɪ Ilaaḏ do bisii nla gɔ walakɔ do gele didɔ gɔ. 2 N kù nɔ n kù dasi idɔ n sisi ide mmu gɔ si anini ɲɛ bii kù je ideɪ Jesu Kirisi iyi à kpakpa si j̄i ku gaau. 3 Nɔ waati iyi ñ wa bi tu ɲɛu, do gbugbā hai nei do njo do kuyaya nla nla. 4 Si idem do si waazom n kù dede n lele ɲɛ do bisii amanɛ ɲa, amma gbugbāi Hundei Ilaaḏi ñ j̄ɔ í kāmā ɲɛ. 5 Ñ ce bɛɛbei ku ba naanɛ ku dasi ɲɛ ku maà leeki si bisii inɛ ɲa, bii kù je si gbugbāi Ilaaḏ.

Ideɪ bisii Ilaaḏ

6 Do n̄u fei, idei bisi ḡoi à waa sisia in̄e n̄a iyi à j̄la si naane ku dasi n̄a. Amma kù je bisii andunyau ih̄e walak̄o bisii in̄e n̄la n̄au ān̄a iyi à waa b̄o nfe ku ce. 7 Aawo, bisii asiii Ilaaḏ iyi í singaa amane n̄ai à waa waazo. Bisii Ilaaḏ í ce s̄ōlūei hai waati iyi kù taka andunya ku ba ka kp̄e amboe do n̄u takae aj̄o. 8 Baa in̄e ak̄ai ilu irii andunya n̄au ih̄e kù mà yaasee, domi bii í je à màai wo a kaa kpakpa Laf̄e si j̄li ku gaau, n̄u iyi í ne amboe fei. 9 Amma kuk̄oi idei Ilaaḏ í ni, Iyi iju kù ye aj̄o k̄ama, N̄o it̄i k̄ama m̄o kù gb̄o, Iyi kù n̄o kù l̄osi id̄oi amane, N̄hui Ilaaḏ í cea in̄e n̄a iyi à buu s̄ōlūe. 10 N̄u bei Ilaaḏ í j̄o Hundee í nyisi wa. Hundeeu í ȳok̄o í nyisi wai si na iyi í j̄o í ya wuse fei ndee n̄o ku mà hee do lasabui Ilaaḏ takae iyi wa manji fei. 11 Mà yooi í mà lasabui amane bii kù je hundei n̄u takae iyi í wa sie. Bebe moi in̄e ḡo kù mà lasabui Ilaaḏ bii kù je Hundee. 12 Awa, kù je lasabui andunyai à ba, amma Hundei Ilaaḏi à ba, ku ba ka mà mii iyi Ilaaḏ í mu nwa si did̄e. 13 N̄o a kù waa tuse asiiu do ide iyi wa naa hai si lasabui amane, bii kù je hai bi Hundei Ilaaḏ. À ya tusea in̄e n̄a mii ndii Hundei do ide iyi wa naa hai bi Hundee*.

14 In̄e n̄a iyi a kù ne Hundei Ilaaḏ a kaa gba idei Hundei Ilaaḏ domi bei idei s̄umui í ye bi tu n̄a. A kaa ȳok̄o a gb̄o

yaasee domi do gbugb̄ai Hundei Ilaaḏ n̄u ak̄ai à ya w̄ua idei Hundee. 15 In̄e iyi í ne Hundei Ilaaḏ á ȳok̄o ku kiiti si mii fei, amma in̄e ḡo kù w̄ee iyi á ȳok̄o ku kiiti laf̄e. 16 Kuk̄oi idei Ilaaḏ wa f̄o í ni, yooi í mà lasabui Aḏ Laf̄e hee ku muuaa bisi. Kù w̄ee. Amma awa à ne lasabu dimi ak̄a do Kirisi.

3

Amaacei Ilaaḏ n̄a

1 In̄e kpaasim n̄a, n kù ȳok̄o n kù ba n̄e ide ku f̄o bei n̄ ya n f̄o do in̄e n̄a iyi à ne Hundei Ilaaḏ. Amma n̄ ba n̄e ide ku f̄oi bei in̄e n̄a iyi à waa too si id̄obii ara, in̄e n̄a iyi à ye bei ama kp̄ot̄o n̄a si kp̄ai Kirisi. 2 Cio iyi n̄ k̄o n̄e si í yei bei amoi n̄ na n̄e, kù je ije kili, domi i kù to in̄e n̄a iyi aa je ije kili n̄a. I kù to baa nsei n̄a³ si na iyi í j̄o ì waa too id̄obii ara tit̄a n̄a. Nt̄o nt̄o, igu do kak̄o í wa si anini n̄e, n̄o iyi be wa nyisi iyi ì waa too id̄obii ara n̄e. Isene n̄e n̄a m̄o í yei bei ti in̄e andunya n̄a. 4 Bii in̄e ḡo n̄e wa ni ti P̄olui n̄u í je, n̄o in̄e ḡo m̄o wa ni ti Apoloi n̄u í je, in̄e m̄o i kù tia in̄e andunya n̄a iyi à gbe n̄a.

5 Yooi í je Apolo. Mà yooi í je P̄olu. Awa taka nwa m̄o amaacei Ilaaḏ n̄ai. Awa fei, ice iyi Laf̄e í dasi wai à waa ce, ku ba i dasi naane n̄a do saabui ice nwa. 6 In̄e ì yei bei ikoi Ilaaḏ n̄a ten̄gi bii à gb̄e idee. Amu n̄ yei bei in̄e iyi wa gb̄e, Apolo m̄o bei in̄e iyi wa f̄asi inyi, amma Ilaaḏi í j̄o wa la. 7 Na n̄u, in̄e

* 2:13 tia nwo ḡo n̄a à ya ni “mii ndii Hundee, in̄e n̄a iyi à ne Hundeei à ya tusea.”

iyi wa gbē do inε iyi wa fāsi inyi a kù je ngogò, bii kù je Ilaaḍ iyi í jò wa la. ⁸ Woo gbē do woo mua inyi aḅa fei akāi, nò aḅa fei aa ba riba nḅai si bei ice nḅa í to. ⁹ Ntò ntò awa à waa ce icei do Ilaaḍ ajò, nò inḅe ì ye nḅai bei ikoi Ilaaḍ.

Inḅe ì ye má nḅai bei ile iyi Ilaaḍ wa ma. ¹⁰ Amu mò, na saabui didō iyi Ilaaḍ í ceem, amui ñ nyò icui ileu bei woo ma iyi í ne laakai. Nsei inε mmu gòì wa ma si antae. Amma inε fei ku ce laakai si yaase bei wa ma si. ¹¹ Iyi í je ideì icui ileu, à nyòò tā nò inε gò kaa yòkòe ku nyò mmue gò má. Jesu Kirisii í nò í je icui ileu. ¹² Nò inε nḅa iyi à waa ma si antaeu, ti inε gò nḅa í yei bei à waa ma do wura walakò do isò jiiida walakò do dimii kuta ku daana gò nḅa *. Ti inε gò nḅa mò í yei bei à waa ma do jii walakò do taka walakò do fòfò. ¹³ Amma si ajòì kiitiu Ilaaḍ á jò icei inε fei ku fita gbugbāa. Ajò nḅu bei á dasi icei inε fei si ina nò inauì á nyisi bei icei inε fei í ye. ¹⁴ Inε iyi kumae kù jo á ba riba. ¹⁵ Amma inε iyi icee í jo nḅui á ye muse. Nḅu takae á ba faaba, amma á ye bei inε iyi í cā ina í fitàò.

¹⁶ I kù mà nḅa iyi inḅe ì je bi ku wai Ilaaḍ? I kù mà nḅa iyi Hundee í wa si nḅeì? ¹⁷ Na nḅu, bii inε gò ì beje bi ku wai Ilaaḍ, Ilaaḍ mò á beje lafēe. Á ce bæebei si na iyi í jò bi ku wae í má, inḅe ì nò ì je bi ku wau.

¹⁸ Inε gò ku maà lele arae. Inε gò nḅe iyi í tamaa nḅu í

ne bisi si andunyau ihē ku jò ku je nnyei ku ba ku yòkò ku je ilu bisi ntò ntò. ¹⁹ Í sía ku ce bæebei domi bisii andunya í yei bei ideì sūmu si kuyei Ilaaḍ. Kukòì ideì Ilaaḍ takae í ni, Ilaaḍ í ya mu ilu bisi nḅai do ideì bisi laalòì aḅa taka nḅa. ²⁰ Kukòì ideì Ilaaḍ í ni má, Aḍ Lafēe í mà iyi lasabui ilu bisi nḅa ngbei. ²¹ Mii fei tu nḅeì. Na nḅu, inε gò ku maà tòò fufu na amanε. ²² Hai Pòlu do Apolo do Piee do andunya do kuwεε do iku do iyi í wεε nnyì do iyi wa naa ala, fei ndεε tu nḅeì. ²³ Inḅe mò ti Kirisii, Kirisii mò í je ti Ilaaḍ.

4

Woo bei Kirisii nḅa

¹ Í sía i doo wa bei woo ce icei Kirisii nḅa iyi Ilaaḍ í so ideì asiiε í daa si awò. ² Inε nḅa iyi à nò à da nḅa mii nḅau si awò í sía a je ilu naane nḅa. ³ Si kuyem kù jεem taale bii ì waa kiitiim nḅa, walakò bii à waa kiitiim si wajui amanε nḅa. Baa amu takam, n ci ya kiiti aram. ⁴ Do ntò, idòm kù waa ye taalem, amma kù je iyi bei wa nyisi iyi ñ je dee dee do ntò. Lafēeì á kiitiim. ⁵ Na nḅu, i maà kiiti inε kāma hai waati iyi Ilaaḍ í jileu kù to. I degbe ajò iyi Lafēe á nyi wa. Mii iyi wa manji si ilu kuku fei nḅui á jò ku fita bantuma, nò ku jò a mà lasabui idòì amanε nḅa. Waati bæebei, inε fei á gbò saabu iyi í je tee hai bi Ilaaḍ.

* **3:12** dimii kuta ku daana gò nḅa dimii kuta nḅa iyi à waa fāau ihē à ya taai fia nkpo nkpo. Nḅui à ya ceò leleawò do saba gò nḅa.

⁶ Ine kpaasim ɲa, n̄ so ideɪ amu do Apolou ihēi ku ba n na ɲe ikɔ. N̄ bi yaase nwa ku nyisi ɲe bei aa ce i leekɪ si kukɔi ideɪ Ilaaɔ ɲa. Ine kama ɲɲe ku maà tɔɔɔ inɛ akā fufu nɔ ku jò inɛ ihɔ. ⁷ Ì tamaa ì tia inɛ gɔ ɲai? Mii ì ne ɲa iyi Ilaaɔ kù mu ɲɲe. Mà ì kù mà ɲa iyi ɲɲui í mu ɲɲe fei ndɛɛ. To, na mii í ce ì waa tɔɔ fufu ɲa bei inɛ ɲa iyi à ba do ara ɲa.

⁸ Ì waa ce bei inɛ ɲa iyi à ne mii iyi à bi fei tã ɲa, bei inɛ ɲa iyi à je ilu amani tã. Ì waa ce má bei inɛ ɲa iyi à je bomma nɔ awa a kù wa si. Á s̄ia bii ì je bomma do ntɔ ɲa awae ɲa fei ka buba si bommau ajɔ. ⁹ Amma si kuyem, Ilaaɔ í jile awa woo be ɲaui bei inɛi anyi ɲa. À je bei inɛ ɲa iyi à ye taale ɲa ku ba a kpa ɲa*. Í jò à je d̄ɔanyi ɲa si wajui inɛ baa yooma fei, hai amaleka ɲa hee do amanɛ ɲa fei. ¹⁰ Awa à waa cɔ wa bei s̄umu ɲa na irii Kirisi, amma inɛ ì waa cɔ ara ɲɲe ilu bisì ɲa na anu akā ɲɲe do Kirisi. Awa a kù ne gbugbā, amma inɛ ì waa cɔ ara ɲɲe bei ilu gbugbā ɲa. Inɛ ì je ilu beere ɲa amma awa à je hai ne beere ɲa. ¹¹ Hee í koo í toð waatiu ihē ari wa kpa wai, nɔ agbe wa kpa wa. J̄ine ku dasi wa gaizia wa, à ya maa cã wa, a kù ne bi ku wa dee dee má. ¹² Nɔ do gbɛɛjii à ya ka maa ceð ice iyi aa ka bað mii ku je. Bii à waa bu wa, à ya ka maa wee

ɲai. Bii à waa kpā wa iju, à ya ka maa temuai. ¹³ Baa bii à waa má wa ide, à ya ka jei do ide didɔ. Hee nsei à ya maa cɔ wai bei gaawɔi caka do bei iri ankitã.

¹⁴ Kù je n̄ wa n kɔ iyi ihē ku ba n dasi ɲe anyɔ. Amma n̄ wa n fɔ si ɲe ideɪ bei amam ɲa iyi n̄ bi ku ba i ce laakai ɲa. ¹⁵ Baa bii woo kasi cio ɲɲe ɲa si kpāai Kirisi a kù ne jia, do ɲɲu fei baa akāi ì ne ɲa. Ntɔ ntɔ amui n̄ je baa ɲɲe si kpāai Jesu Kirisi si na iyi í jò amui n̄ sisi ɲɲe laabaau jiidau. ¹⁶ Na ɲɲu, n̄ wa n tɔɔ ɲe i ya too si kucem ɲa. ¹⁷ N̄ɔi í jò n̄ be si ɲe Timotee wa, ɲɲu iyi í je amam si kpāai Lafē. Í je ilu naane nɔ n̄ buu jiiida. ɲɲui á ye ɲe gigi bei iseenem í ye si kpāai Kirisi si bei n̄ wa n kɔ inɛ ɲa si bii fei si igbei inɛi Jesu ɲa fei.

¹⁸ Wee nsei inɛ gɔ ɲa à waa tamaa bei n kaa n nyi wa be mái, ɲɔi í jò à waa so ara ɲa lele. ¹⁹ Amma bii í je ti idɔɔbii Lafēi, bii í ce ajɔ minji an naa bi tu ɲe. Nɔ inɛ ɲa iyi à waa so ara ɲa lele, kù je ide ku fɔ ɲa ɲɲu akāi an mà ajɔ ɲɲu, an mà mii iyi aa yɔkɔ a ce má. ²⁰ Ntɔ ntɔ, aa ka mà iyi inɛ gɔ í jesi Ilaaɔ ku je ilaaluei bii à ye gbugbāi Ilaaɔ wa ce ice siɛ, kù je si ide ku fɔɛ. ²¹ Yoomai ì bi ɲa. N naa si ɲe do golo? Mà do kubi do daa didɔ.

5

Inei igbei Jesu gɔ í ce sakara

* **4:9** À je bei inɛ ɲa iyi à ye taale ɲa ku ba a kpa ɲa Si d̄ɔɔne ɲa bii à ye taalei inɛ gɔ à waa bi a kpa à bɔðɛ bantumau bii à ya ce kuceii nɔ à leekɛ aninii bantumau ɲɲu do muusu nla a ja. Nɔ inɛ ɲa à ya koo a leekɪ a maa cɔ.

1 À waa gbɔ bii fei à ni ine akã nɛe gɔ wa ce sakara iyi baa hai dasi Jesu naane ɲa a kaa yɔkɔ a coo. À ni ine akã nɛe í ya maa sũd aboi baae *. 2 Nɔ do nɲu fei ì waa tɔɔ fufu ɲa. Á sɪai wo i nɛ inɔ ku fɔ ɲa, nɔ i nya lafɛɛ hai inɔ nɛe. 3 Amu, baa do iyi n kù wa bi tu ɲe do ara, lasabum í wa bɛ. Na nɲu, ine iyi í ce kurarau bɛ, ñ ye taalei lafɛɛ tã do yaase bei an ye taaleɛ bii ñ wa bɛ. 4 Ñ wa n sɔ ɲei í ceaa kutɔtɔɔ nɔ lasabum á wa bi tu ɲe nɔ gbugbãi Lafɛɛ nwa Jesu á wɛɛ do inɛ. Ñ wa n tɔɔ ɲe do irii Jesu, 5 i so ineɛu i daa Seetam si awɔ, ku kpãa iju ku ba hundɛɛ ku ba faaba si ajɔi Lafɛɛ Jesu.

6 Dimii fufu ku tɔɔ nɲeu kù sɪa. I kù mà ɲa, lefee keekei í ya dede iyafũi pɛɛ fei? 7 Ntɔ ntɔ, à kpa Kirisí tã, nɲu iyi í je bei angudãi jingauí Iku ku kua nwa. Na nɲu, í sɪa nsei i nya lefee nwo hai si kuwɛɛ nɲe ku ba i ye bei pɛɛ titɔ iyi kù nɛ lefee, si bei ì ye tã ɲa. 8 Debei, ka maà je jingauu do laalɔ do inɔ sãmi iyi í ye bei lefee nwo, amma ka jɔɔ do pɛɛ hai nɛ lefee. Pɛɛ hai nɛ lefeeui í je ntɔ do idɔ ku má.

9 Si tia iyi ñ tako ñ ce nɲe wo ñ ni i maà tɔtɔɔ do woo ce sakara ɲa. 10 Amma bii ñ ni i maà tɔtɔɔ do woo ce sakara ɲa wala do ilu bine ɲa do ile ɲa do woo tɔɔ iwɛ ɲa, kù je hai dasi Jesu naane ɲai ñ wa n fãa, domi bii bɛɛbei tilasii i fita hai si andunya ɲa. 11 Ñ ni i maà tɔtɔɔ do ine iyi wa kpe arae

woo dasi Jesu naane nɔ wa ce sakara, wala bine, wala iwɛ ku tɔɔ, wala ine ku bu, wala atɛ ku mɔ, wala ine ku taki. Nɔ inɛdɔ ine dimi bɛɛɛ ɲa i maà ya tɔtɔɔ i je ɲa mɔm.

12-13 Amu n kù nɛ kpãa n kiiti hai dasi Jesu naane ɲa. Ilaaɔi á kiiti ɲa. Amma í sɪa i kiiti inɛi igbɛ nɲe ɲa. Debei, i “nya ine laalɔ hai si anini nɲe” si bei kukɔi ideí Ilaaɔ wa fɔ.

6

I maà ya kpe nɲe kiiti bi ineí andunya ɲa

1 Bii kpaasi woo dasi naane gɔ í ce nɲe kurara, bɛirei aa ce í dale ineí igbɛ nɲe ɲa nɔ i kpoo kiiti bi hai dasi naane ɲa. 2 I kù mà ɲa iyi woo dasi naane ɲai aa na a kiiti inɛi andunya ɲa? Nɔ bii inɛi aa kiiti inɛi andunya ɲa, debei i kaa yɔkɔ i kiiti baa ide keeke ɲa? 3 I kù mà ɲa iyi awai aa ka kiiti amaleka ɲau? Aa na i fɔ ideí andunyau ihɛ má? 4 Na nɲu, bii kpaasie í ceɛ kurara, kù sɪa i jɔ hai dasi Jesu naane gɔ ku kiiti nɲe, nɲu iyi kù nɛ baa gɔ si igbei Jesu. 5 Ñ kɔ nɲe iyi ihɛ wai anyɔ ku ba ku mu ɲe. Ntɔ ntɔ, ine gɔ kù wa si anini nɲe iyi bisie í to ku kiiti kpaasie ɲai? 6 Na mii í ce ì waa kpe nɲe kiiti bi hai dasi Jesu naane ɲa.

7 Bii ide gɔ í wa si anini nɲe, wa nyisi mɔngɔ nɲei mam mam. Na mii í ce i ci ya yɔkɔ i te idɔ ɲa bii à rara nɲe. Na mii í ce i ci ya je a takii ɲe. 8 Amma inɛ taka nɲei ì ya maa raraan ine gɔ ɲa, kpaasi woo dasi Jesu

* 5:1 aboi baae kù je iye à bíei Pɔlu wa fãa, abo mmu gɔ iyi baae í soi.

naane ɲa mɔm nii ì ya maa takii ɲa. ⁹ Inɛ, i kù mà ɲa iyi woo ce laalo ɲa a kaa ba tubu si bommai Ilaaɔ? I maà jò a ði iju nɲe. Woo ce aɗei abo yaamɔ do woo tɔw iwɛ ɲa do woo ce sakara ɲa do inɛ ɲa iyi à waa sũð inɛmɔkɔ kpaasi ɲa ¹⁰ do ile ɲa do ilu bine ɲa do woo mɔ atɛ ɲa do woo yaako inɛ ɲa do woo jɛ inɛ takii ɲa a kaa ba tubu si anundya titɔi Ilaaɔ. ¹¹ Bɛɛbei inɛ gɔ nɲe ɲa à yɛ wo. Amma à wɛ ɲe, nɔ à jò ì má ɲa, nɔ ì jɛ dee dee ɲa na saabui irii Lafɛɛ Jesu Kirisi, do Hundei Ilaaɔ Lafɛɛ nwa.

I jò kucei ara nɲe ku na Ilaaɔ amboe

¹² Inɛ gɔ nɲe ɲa à ya ni, ñ nɛ kp̄ai n ce mii fei. Ntɔi, amma fei ndɛɛ si á s̄ia nɲe. An yɔkɔ n ni, ñ nɛ kp̄ai mii fei ku ce, amma n kaa n jò n jɛ arui nk̄ama. ¹³ Ì ya nyi i ni ɲa, ije í wɛɛi na inɔ, nɔ inɔ mɔ í wɛɛi na ije. Ntɔi, amma do nɲu fei Ilaaɔ á na ku kpa irii mii minji ɲau bɛ fei. Amma i ce laakai ɲa, ara kù wɛɛ na abo kaafe ɲa ku sũð. Í wɛɛi na Lafɛɛ nɔ Lafɛɛ mɔ í wɛɛi na iriɛ. ¹⁴ Ilaaɔ, nɲu iyi í j̄l Lafɛɛ hai si bale á j̄l awa mɔ do gbugbãɛ.

¹⁵ Inɛ i kù mà ɲa iyi ara nɲe í yɛi bei ikɔ ikɔi arai Kirisi? Debei, aa so ikɔi arai Kirisi i jò ku tɔtɔwò abo kaafe a je akã ɲa? Aawo, kaa ce. ¹⁶ Mà i kù mà ɲa inɛ iyi wa tɔtɔwò do abo kaafe, aɲaɔ à baa à je ara akãi? Si kukɔi ideɪ Ilaaɔ à ni, aɲa minjiu fei aa na a je ara akã. ¹⁷ Bɛɛbɛ mɔi inɛ iyi í tɔtɔwò

do Lafɛɛ aɲaɔ à baa à nɛ lasabu akã.

¹⁸ I saa aɗei abo ɲa. Dulum iyi amanɛ wa ce fei ci ya má si arae, amma inɛ iyi wa ce aɗei abo, arai nɲu takaeɪ wa dasi dulum. ¹⁹ Mà i kù mà ɲa iyi ara nɲei í jɛ bi ku wai Hundei Ilaaɔ iyi í wa si nɲe iyi Ilaaɔ í mu nɲe? I kù nɛ ara nɲe ²⁰ domi à ya nɲei do fia iyi kù nɛ jia. Na nɲu, i jò kucei ara nɲe ku jò inɛ ɲa a mà bɛɛɛɪ Ilaaɔ.

7

Ideɪ abɔðɔ

¹ Ide iyi ì kɔɔm wa si tia nɲe, nɲui ñ wa n jɛ nɲe wa bɛɛɛɪ. Í s̄ia inɛmɔkɔ ku maà so abo. ² Amma na sakara í s̄ia inɛ fei ku nɛ aboɛ, nɔ abo fei ku nɛ mɔkɔɛ. ³ Mɔkɔ í nɛ kú cea aboɛ mii iyi í jɔ a cea abo fei, nɔ abo mɔ ku cea mɔkɔɛ mii iyi í jɔ ku cea mɔkɔ fei. ⁴ Abo kaa yɔkɔ ku ce bei í bi do arae, domi araeu ti mɔkɔɛi. Bɛɛɛɪ mɔkɔ mɔ kaa yɔkɔ ku ceð arae bei í bi, domi nɲu mɔ arae ti aboɛi. ⁵ I maà ya kɔ ku sũð abo nɲe ɲa bii kù jɛ inɛ minji feii ì gbɔsi nɲe ì yɔw ɲa iyi á s̄ia í jòw titã ɲa si waati keeke ku ba i na ara nɲe i ce kutɔw ɲa. Nɔ si anyiɛ i tɔtɔw má ɲa. Bii kù jɛ bɛɛbɛ á yɔkɔ ku jɛ í kaa na i yɔkɔ i mu ara nɲe nɔ Seetam á na ku lele ɲe.

⁶ N kù wa n fɔ iyi ihɛ bei tilasi, amu de ñ wa n tɔw nɲei. ⁷ Á s̄iaam si bii inɛ fei í wɛɛ kaafe bei amu takam, amma Ilaaɔ í cea inɛ fei amuaɛi, ti inɛ ihɛ ikã, ti inɛ ihɔ mɔ ikã.

⁸ Amma ñ wa n s̄ɔ kaafe ɲa do jaaɔ ɲa á s̄ia a maa wɛɛ nɲa kaafe bei ñ wɛɛ. ⁹ Amma bii a

kaa yɔkɔ a mu ara nɛɔ, a dede nje a so nje, domi í sía a so nje do iyi aa maa wɛɛð binɛɛ ntɔ ntɔ.

10-11 Nsei, inɛ ɛɔ iyi à so nje tã aɲai n̄ wa n sɔ woodau ih̄. Mɔkɔ ku maà kɔsi aboɛ, nɔ abo mɔ ku maà kɔ mɔkɔɛ. Amma bii à fɛ nje, abo ku buba ku maà so mɔkɔ titɔ, walakɔ ku nyi bi mɔkɔ nwoɛu. Kù je amui n̄ wa n na ɛɔ woodau ih̄, Laf̄ɛi wa na ɛɛ.

12 Inɛ ɛɔ iyi à gbe aɲa mɔi n̄ wa n sɔ iyi ih̄, kù je Laf̄ɛi í fɔɔ. Bii woo dasi Jesu naane gɔ í ne abo, nɔ abou kù je woo dasi naane, bii abou í jesi aɲa a maa wɛɛ, ku maà kɔsiɛ. 13 Bii abo gɔ mɔ í ne mɔkɔ nɔ mɔkɔu kù je woo dasi Jesu naane, bii í síaa mɔkɔu si aɲa a maa wɛɛ, ku maà kɔsiɛ. 14 N̄ ni beɛbei domi Ilaaɔ á yɔkɔ ku cica mɔkɔ hai dasi Jesu naaneu na aboɛ. Beɛbe mɔi Ilaaɔ á yɔkɔ ku cica abo hai dasi naaneu na mɔkɔɛ. Nɔ á yɔkɔ ku cica ama nɛɔ a mɔ. Bii kù je beɛbe, amu ɲau, cefee ɲai aa je. 15 Amma hai dasi Jesu naaneu, bii í ne, jɔɛ ku koo. Kù je tilasi i maa wɛɛð nje ɛɔ domi Ilaaɔ í kpe wai ka maa wa si laakai ku sũ. 16 Amma bii í jesi i maa wɛɛ ɛɔ í sía, domi awɔ abo i kù mà bii í je mɔkɔɛ á na ku ba faaba na iriɛ. Nɔ awɔ mɔ mɔkɔ i kù mà bii í je aboɛ á na ku ba faaba na iriɛ.

I wɛɛ bei ò tako ò ye ɛɔ Ilaaɔ í bei í kpe ɛɛ

17 Aɔ Laf̄ɛi í jileɔ inɛ fei tengi bii á ne si kuwɛɛɛ. Na nɛɔ, baai ide i nje ku so baasi, í sía inɛ fei ku máa ne si kp̄ai kuwɛɛ bii í

tako í wa wo Ilaaɔ í bei í kpoo. Iyi n̄ jileɔ igbei inɛi Jesu ɛɔ bii fei mbe. 18 Bii à dasi inɛ bango Ilaaɔ í bei í kpooi, laf̄ɛ ku wɛɛ beɛbe. Inɛ mɔ iyi a kù dasiɛ bango Ilaaɔ i bei i kpoo, laf̄ɛ ku maà de a dasiɛ bango má. 19 Bii à dasi inɛ bango wala bii a kù dasiɛ, kãmaɛ kù je taale, amma woodai Ilaaɔ ku jirimai í sía. 20 Inɛ fei ku leekí si bei í wɛɛ í bei í gbɔð kukpei Ilaaɔ. 21 Ì je aru wo waati iyi Ilaaɔ í kpeɛi? Maà ti i jò inɛ ku fɔ. Amma bii ò na ò ba kp̄aa gɔ iyi aa nɛð araɛ, beɛge si be gbakã. 22 Aru iyi Aɔ Laf̄ɛi í kpe í baa í je inɛ iyi í ne araɛi na saabui Laf̄ɛi. Beɛbe mɔi inɛ iyi í ne araɛi iyi Aɔ Laf̄ɛi í kpoo, laf̄ɛi í baa í je arui Kirisi. 23 À ra ɲei do fia hai ne jia. Na nɛɔ, i maà jò i je arui inɛ ɛɔ. 24 Inɛ inɛm ɛɔ, i jò inɛ baa yooma fei ku leekí si wajui Ilaaɔ si bei í wɛɛ wo Ilaaɔ í bei í kpoo.

Idei kaafe ɛɔ

25 Nsei, iyi í je ti inɛ ɛɔ iyi a kù tɔtɔ s̄ɛɛ do inɛ gɔ titã, n kù ne ide gɔ iyi í je woodai Laf̄ɛi. Amma si bei Laf̄ɛi í ce araarem n̄ jɛð ilu naane, n̄ wa n sɔ ɛɔ iyi í je lasabum.

26 N̄ tamaa, na wahalai waatiu ih̄i á sía inɛ fei ku wɛɛ bei í wɛɛ nsei. 27 Bii ò ne abo, maà de kp̄aa i fɛfɛɛ nje. Bii ò nɔ ò wɛɛ kaafe, maà de abo. 28 Amma do nɛɔ fei bii ò so abo i kù ce dulum. Bii mud̄ɛ mɔ í so mɔkɔ, kù ce dulum. Amma inɛ ɛɔ iyi à so nje, asoi andunya nɛɔ à kɔsi, nɔ n kù bi i ye beɛbe ɛɔ.

29 Inem ɲa, iyi ñ wa n fɔ wee, waatiu kù sɔ má. Na ɲɲu, hai nsei inɛ iyi í ne abo, í sɪa ku ye bei inɛ iyi kù ne abo. 30 Nɔ inɛ iyi wa kpata ku ce bei inɛ iyi kù ne inɔ ku fɔ. Inɛ mɔ iyi wa nyaanyi ku ce bei inɛ iyi kù ne inɔ didɔ. Inɛ mɔ iyi wa ra ngɔgɔ, ku ce bei kù je titɛɛ. 31 Inɛ iyi amanii andunya wa bukaataa ku maà dasi laakæ fei si be. Ñ wa n fɔ beɛbei si na iyi í jò yaase bei andunyau ihɛ í ye kaa kpe jiida má. 32 N kù bi nkāma ku maa bitandi ɲɛ. Inɛ iyi kù so abo, laakæ fei si icei Lafɛɛi í ya wa, í ya maa de ɲɲu ku ce iyi á dɔa Lafɛɛ si. 33 Amma inɛ iyi í ne abo, lasabue si mii ndii andunya ɲai í ya wa. Mii iyi á dɔa aboɛ sii í ya maa de ku ce. 34 Laakæ ci ya je akā. Inaabo ɲa iyi a kù ne mɔkɔ do mudɛɛ ɲa lasabu ɲa si ideɪ Lafɛɛi í ya wa ku ba a je dee dee si ara do si hunde. Amma inɛ iyi í ne mɔkɔ lasabue si mii ndii andunya ɲai í ya wa. Mii iyi á dɔa mɔkɔɛ sii í ya maa de ku ce.

35 Na aranfāani ɲɲei ñ wa n fɔ iyi ihɛ, kù je na n dasi ɲɛ wahala, amma na n nyisi ɲɛ iyi í sɪa i ce ɲai ku ba i na Lafɛɛ ara ɲɲɛ mam mam.

36 Bii inɛ gɔ í ye ama inaaboɛ í jɪa í to abɔdɔ nɔ í ye kù sɪa ku maa weɛ kaafe, nɔ í bi a gbaa abɔdɔ, kù ce bei í bi. Bii í ni a gbaa abɔdɔ kù ce dulum. 37 Amma inɛ iyi í dasi idɔ dim dim bii kù je do tilasi gɔ, bii í jilɔ si ama inaaboi ɲɲu ku maà so mɔkɔ, mii jiidai í lasabu. 38 Beɛbe mɔi inɛ iyi í jò à gba ama inaaboɛ abɔdɔ mii

jiidai í ce, amma inɛ iyi í kɔ a gba titɛɛ abɔdɔ ɲɲui í ce í re.

39 À dɪ aboi si mɔkɔɛ bii mɔkɔɛ í weɛ si hunde, amma bii mɔkɔu í ku, abou í ne araɛ ku so mɔkɔ titɔ iyi í bi, lafɛɛ de kù je woo dasi Jesu naane. 40 Amma si lasabum, bii abou í bubæ jaaɔ, inɔ didɔɛ á la ku re. Nɔ ñ tamaa Hundei Ilaaɔi í sɔm ideu ihɛ.

8

Ije iyi à ceò kuwee

1 Nsei si ideɪ mii iyi à ceò kuwee ñ lɔ si. Ntɔi awa fei à ne kumà si bei ñ fɔ ɲa. Kumà í ya jò inɛ ku ne faaui, amma kubi í ya sobi inɛ. 2 Bii inɛ gɔ í tamaa ɲɲu í mà ngɔgɔ, kù mà nkāma titā si bei í jɔ. 3 Amma inɛ iyi í bi Ilaaɔ, Ilaaɔ í mà lafɛɛ.

4 Iyi í je ti ideɪ inɛ kuwee si bii ñ waa bee mà í sɪa í ya ɲɔɔ ɲa. Awa à mà iyi iwɛ kù je ngɔgɔ si andunya. À nɔ à mà iyi Ilaaɔ ɲɲu akāi í weɛ. 5 Ntɔ ntɔ, iwɛ nkpɔ do lafɛɛ nkpɔi í wa lele do si ile. Amma baa do iyi inɛ ɲa à waa tɔɔ iwɛ nkpɔ nkpɔ, 6 bi tu wa Ilaaɔ akāi í weɛ. ɲɲui í je Baaba, hai bi tɛɛi mii fei wa naa. Na iriei awa à nɔ à weɛ. Lafɛɛ akā mɔi í nɔ í weɛ. ɲɲui í je Jesu Kirisi, hai bii mii fei wa ceò. Do saabuei à neò kuwee.

7 Amma kù je inɛ feii í mà iyi be. Hee nsei inɛ gɔ ɲa iyi à tako à ne dɔɔnei iwɛ ku tɔɔ à waa ɲɔ inɛu bei ijei kuwee, nɔ idɔ ɲɲa wa ye taale ɲɲa na gbugbā hai ne ɲɲa. 8 Kù je ijei á bɔɔ wa bi Ilaaɔ. Bii à je, kaa kɔɔ nwa si ngɔgɔ, bii a kù nɔ a kù je, kaa jò ka kua ngɔgɔ.

⁹ Amma i ce laakai ña ku ba ara ku ne nñe ku maà dasi ine gɔ ña dulum. ¹⁰ Bii nsei, awɔ iyi ì ne kumà ì buba ì waa je ilei iwē, ine iyi kù ne gbugbā, bii í yee be, nñu mɔ á ne wɔ̀kɔ ku je ijiei kuweeui baa bii idɔe wa yeò taalee. ¹¹ Nɔ do saabui kumàe kpaasieu ku ce nfe, nñu mɔ iyi Kirisi í ku na irie. ¹² Bii ì waa cea kpaasi hai ne gbugbā nñe ña dulum beebe ña nɔ ì waa mee ña si idɔ ñña ña, Kirisi takaei ì waa cea dulum ña. ¹³ Na nñu, bii injai á jò kpaasim gɔ ku dasi kurara, n kaa n ñɔ inja má ajɔ kama ku ba n maà n dasie kurara.

9

Kpāai mii iyi woo be í ne do ice iyi í ne ku ce

¹ N kù ne aram nii? N kù je woo bei? N kù ye Jesu Lafēe nwai? I kù je isoi icem iyi ñ cea Lafēe ñai? ² Baa bii ine gɔ ña à kɔ ku màm bei woo be, ñ je woo be bi tu ñe, domi injei ì je seeda iyi wa nyisi iyi amuu woo bei Lafēi ntɔ ntɔ.

³ Ine ña iyi à waa wusem, ide iyi an je ñña wee. ⁴ A kù ne kpāa ka je nɔ ka mɔi? ⁵ A kù ne kpāa ka ne abo woo dasi Jesu naane iyi á si wa bei woo be gɔ ña à waa cei? Bei ifai Lafēe ñau do Sefaa Piee? ⁶ Mā amu do Baanabasi awa akāi a kù ne kpāai a ya na wa ije, í gbe ka ce ice? ⁷ Ine kama kaa bɔ ikoi igū do fiari nñu takae. Ine kama kaa lɔ jii ndii rezēe iyi kù je isoε. Nɔ ine kama kaa maa degbe meemu gaa iyi kù waa mɔ amɔe.

⁸ Kù je do bisii amane nñu akāi ñ wa ñ fɔ̀ɔ ideu ihē. Ide akāui do iyi woodai Moizi wa fɔ̀. ⁹ Moizi í kɔ si tiai woodaεu í ni, i maà ti i dī gelei kete iyi wa jojo si bilee wa nya yoyɔe. Na kete ñai Ilaaɔ í fɔ̀ iyi be ba. ¹⁰ Mā na iri nwai wa fɔ̀ ideu. Oo, na iri nwai à kɔ̀, domi í sīa woo logoo do ine iyi wa kpokpo aña fei a maa cɔ kpāai ikpē ñña. ¹¹ Ide iyi à sɔ̀ ñe í yei bei idei Hundei à gbē ññe. Debei, bii ì mu nwa sɔ̀ndai ara ña, aa jò ku la ññei? ¹² Bii ine gɔ ña à ne kpāae bi tu ñe, awa mɔ ni a kù re ña?

Amma a kù ceò kpāau ice si ñe. À temua si fei ndee ku ba ka maà ti ka dī kpāai laabaau jiidai Kirisi. ¹³ I kù mà ña iyi ine ña iyi à waa ce ice kpasēi Ilaaɔ, bei à ya ba ije ñña? Ine ña mɔ iyi à je woo wee ña, si kuweeu bei à ya ba mii ku je ñña. ¹⁴ Beebe mɔi Lafēe í jilɔ̀ si ine ña iyi à waa sisi laabaau jiidau aña mɔ a ba ije ñña si be.

¹⁵ Amma n kù ceò kamaε ice. N kù nɔ n kù wa n kɔ̀ iyi ihē ku ba a ceem beebe. Ñ gbasi n kù do iyi ide iyi ñ wa n tɔ̀ɔ fufuu ihē á ce nfe. ¹⁶ N kù wa n tɔ̀ɔ fufu si na iyi í jò ñ wa n sisi laabaau jiiida. Amma tilasii bi tom n coo. Nɔ ijuukpāi á je titom bii n kù waaɔo ideu. ¹⁷ Bii do idɔ̀ɔbim nii ñ wa n coo, ñ ne kpāai n ba riba. Amma tilasi ñ ne ku ceem mɔm nii domi Ilaaɔi í dasim. ¹⁸ Debei, yoomai í je ribam. Ribam nii í je n waaɔo laabaau jiidai Kirisi, ku maà ti ku je do idei fia nɔ n maà n ti n ce ice do kpāa iyi ñ ne.

¹⁹ Ñ ne aram, n kù je arui ine

kāma. Amma do n̄ju fei n̄ ce aram arui in̄e fei ku ba n̄ fa in̄e nkp̄ɔ n̄ naaɔ wa bi Kirisi. ²⁰ Bi Zuifu ŋa n̄ baa n̄ je bei Zuifu, ku ba n̄ fa ŋa wa. In̄e ŋa m̄o iyi à waa jirima wooda n̄ je in̄e akã ŋja ku ba n̄ fa ŋa wa baa bii amu takam n̄ kù wa si aw̄ɔi wooda. ²¹ Bi in̄e ŋa iyi a kù ne wooda n̄ je in̄e akã ŋja ku ba n̄ fa ŋa wa. Kù je n̄ kù wa n̄ jirima woodai Ilaaɔ, domi n̄ wa n̄ too woodai Kirisi. ²² Bi in̄e ŋa iyi a kù ne gbugbã amu m̄o n̄ ce bei in̄e iyi kù ne gbugbã ku ba n̄ fa ŋa wa. N̄ ce bei in̄e fei í ye ku ba gɔgɔ ŋja ŋa a ba faaba, baa bii beirei. ²³ N̄ wa n̄ ce fei nd̄ɛɛi ku ba kuwee iyi laabaaujiidau í ne n̄ basi ikp̄ɛ.

²⁴ In̄e fei ì mà ŋa si gaasai kusei in̄e feii í ya sei amma in̄e akãí í ya ba ribaɛ. Na n̄ju, i hanya ku ba i ba ribaɛ ŋa. ²⁵ Woo ce gaasai kusei ŋa à ya maa mu ara ŋjai si fei nd̄ɛɛ. À waa ce beɛbe ku ba a ba fulai wua * ŋa iyi á gb̄e n̄o ku w̄o. Amma awa à waa cei ku ba ka ba iyi ci ya tã. ²⁶ Na ŋɔi í ce n̄ wa n̄ sei bei in̄e iyi í ne mii iyi wa lele. N̄ wa n̄ jabu amma kù je si ngb̄e. ²⁷ N̄ wa n̄ wahala aram nt̄ɔ nt̄ɔ ku ba n̄ kãmiaɛ n̄o n̄ maà n̄ ti n̄ je in̄e iyi aa na a lele aw̄o ngb̄e waati iyi n̄ cea in̄e ŋa waazo n̄ tã.

10

I maà ya t̄ɔ iw̄ɛ ŋa

¹ In̄e in̄em ŋa, n̄ bi i mà ŋa iyi si waatii Moizi, bala nwa ŋau fei kud̄ui ijuui à too n̄o aŋa fei

à kua tenkuu do ise. ² Kud̄ui ijuu ku too do tenkuu ku kua í yei bei à dasi ŋa inyi n̄o à baa à je m̄ɔc̄ɔi Moizi ŋa. ³ N̄o aŋa fei ije dimi akã ḡɔi à je. Ijeu hai bi Ilaaɔi í naa. ⁴ N̄o aŋa fei inyi dimi akãi à m̄o. Inyiu Ilaaɔi í j̄ò í fita hai si kuta. Kutau í ya maa too ŋai. N̄o Kirisii í je kutau. ⁵ Do n̄ju fei, Ilaaɔ í j̄ò in̄e nkp̄ɔ ŋja í ku si gbagba si na iyi í j̄ò daa ŋja ku s̄laa si.

⁶ Nsei, mii ŋau bei í je nwa yaase ku ba ka maà ne bine laal̄o ŋa bei aŋa m̄o. ⁷ N̄o i maà ya t̄ɔ iw̄ɛ ŋa bei gɔgɔ ŋja ŋa à ce. Ì mà ŋa iyi à k̄o ide i iw̄ɛ ku t̄ɔ ŋja à ni, in̄e ŋau à buba à je à m̄o, n̄o à dede à waa jojo. ⁸ Ka maà ya ce ad̄ei abo kaafe bei gɔgɔ ŋja ŋa à ce, n̄o amane dubu k̄anf̄ia do m̄ɛɛta (23.000) í ku si āj̄o akã. ⁹ Ka maà ya ka c̄o laakai Ilaaɔ bei í to bei gɔgɔ ŋja ŋa à ce, n̄o n̄jo ŋa à kpa si ŋa in̄e nkp̄ɔ. ¹⁰ Ka maà gbagba bei gɔgɔ ŋja ŋa à ce, n̄o amalekai iku í kpa ŋa.

¹¹ Mii ŋau bei í ba ŋa bei yaase, n̄o à k̄o ku ba ka ce laakaii ara nwa, awa iyi à w̄ɛɛ si waatii ankãanyiu ih̄ɛ. ¹² Na n̄ju, in̄e iyi í tamaa n̄ju wa leek̄i dim dim ku j̄ò ku ce laakaii araɛ, ku ba ku maà ti ku cuku. ¹³ I kù ye dimii laakai ku c̄o ḡo ŋa iyi kù je dimi iyi in̄e fei í ya ye. Ilaaɔ ilu naane kaa j̄ò a c̄o laakai n̄je ku re zaka bei aa ȳok̄o i temuad̄o ŋa. Amma si laakai ku c̄o baa yooma fei í ya nyi ku ce bi ku fita má ku ba i ȳok̄o temua ŋa.

* **9:25** fulai wua Si waati ŋja in̄e iyi í cua kpaasi ŋa si gaasai kusei, fulai wuai à ya daa si iri

14 Na nõju kpaasim ña, i saa iwẽ ku tɔɔ ña. 15 Ñ wa n ba ñe ide ku fɔi bei ilu laakai ña. I jò i ce lasabu si iyi ñ wa n fɔ ña. 16 Si ijei Lafẽe, kɔɔfu iyi à ya ka so ka saabuò Ilaaɔ wa nyisi iyi à ne ikpẽ si ñei Kirisi. Nɔ pẽe iyi à ya ka so ka buu wa nyisi iyi à ne ikpẽ si arai Kirisi, mà irei. 17 Si na iyi í jò awa fei pẽe akãui à je, ñjuí í jò baa do iyi à kpɔ fei à je ara akã, domi awa fei à ba ikpẽ nwa si pẽe akãu.

18 I cɔ inei Izireli ña. Ine ña iyi à waa je ijei kuwee, à ne ikpẽ si bi ku weeu, mà irei. 19 Debei, mii ñ wa n fɔ. N kù ni ña iyi à ya ceò kuwee í je ngɔɔ. N kù nɔ n kù ni iwẽu takae mɔ í je ngɔɔ. 20 Aawo, amma ñ wa n fɔi ñ ni kuwee iyi woo tɔɔ iwẽ ñau à ya ceu, inei inɔko ñai à ya cea, kù je Ilaaɔ. Nɔ wee n kù bi i ne ikpẽ do inei inɔko ña. 21 Ine iyi ò ya je ijei Lafẽe ña nɔ i mɔ mii iyi í wa si kɔɔfue ña, i kaa nyi i sinda i ño ña iyi à ceàò inei inɔko ña kuwee má ña nɔ i mɔ mii iyi í wa si kɔɔfu ña ña. 22 À bi ka dede igui Lafẽei? À roo gbugbã?

I ce fei ndee ku ba ine ña a mà beerei Ilaaɔ

23 Ine gɔ ñe ña à ya ni, ñ ne kpãai n ce mii fei. Ntɔi, amma fei ndee si á sɔa ñe. Ntɔ ntɔ, ò ne kpãai i ce mii fei ña, amma fei ndee kaa mua ine gbugbã. 24 Ine kãma ku màà dede aranfãanii nõju takae amma ku dede ti ine mmu ña.

25-26 Kukɔi idei Ilaaɔ wa fɔ í ni, ile do mii iyi í wa si fei ti Aɔ Lafẽei. Na nõju, ñja iyi à waa

ta aja fei i ño ña, i màà bee ide kãma ña ku ba idɔ ñe ku màà ye taale ñe.

27 Bii hai dasi Jesu naane gɔ í kpe ñe ku je, bii ò dasi idɔ i koo ña, mii iyi à na ñe fei, i je ña, i màà ya bee ide kãma ña ku ba idɔ ñe ku màà ye taale ñe. 28 Amma bii ine gɔ í sɔ ñe í ni, iyi ihẽ à ceò kuweei, i màà ño ña na ine iyi í sɔ ñe idɔe ku màà ye taale. 29 Kù je na idɔi ñe taka ñe, amma na ti ine iyi í sɔ ñeui.

Ntɔ ntɔ, idɔi ine gɔ kaa ye taalei ara ku ñem. 30 Bii ñ saabu Ilaaɔ si ije, ine kãma kù ne kpãa ku ye taalem na ijeu iyi ñ saabuò Ilaaɔ tã.

31 Na nõju, bii ò je ò waa mɔ ña, walakɔ bii ò waa ce ngɔɔ ña i ce fei ndee ku ba ine ña a mà beerei Ilaaɔ. 32 I ce kuwee ñe do yaase bei i kaa dasiò ine kãma kurara ña, hai Zuifu ña do Gereki ña hee do inei igbei Ilaaɔ ña fei. 33 I sisim ña. Amu takam ñ wa n ce kookaai ku ba kucem ku dɔa ine fei si, si mii baa yooma fei. N kù wa n de aranfãanii amu takam, í gbe ti zamaa iyi í gbe fei ku ba a ba faaba.

11

1 I sisiim ña bei amu takam ñ wa n sisi Kirisi.

Yaase bei í sɔa ine ku nyisiò beerei Ilaaɔ wee

2 Ñ wa n saabu ñe do iyi ò ya maa ye gigiim si fei ndee ña, do si bei ò mu cio iyi ñ kɔ ñe siu dim dim ña. 3 Amma ñ bi i mà ña iyi Kirisii í je ine ngboi inemɔkɔ baa yooma fei, inemɔkɔ mɔi í je ine ngboi

aboε, Ilaaḏ mōi í je inε ngboi Kirisi. ⁴ Inεmākō iyi wa ce kutṵ walakō walii fei, bii í bii iriε kù waa nyisi beεrei inε ngboε. ⁵ Amma inaabo iyi wa ce kutṵ walakō walii fei, bii kù bii iriε, kù waa nyisi beεrei inε ngboε. Í yei bei inaabo iyi à gbogoo iriε. ⁶ Bii inaabo kù waa bi mango ku we, ku gbogoo iriε. Amma bii iri ku gbogoo í jeaa anyṵ, ku we mango. ⁷ Kù s̄a inεmākō ku bii iriε domi Ilaaḏ í takae ku jṵ nṵ ku nyisi amboεε, amma inaabo, amboei inεmākōi wa nyisi, ⁸ domi hai si kutaka inεmākō kù fita hai si inaabo, amma inaaboi í fita hai si inεmākō. ⁹ Beεbe mōi a kù taka inεmākō na inaabo amma à taka inaaboi na inεmākō. ¹⁰ Na n̄ju, na irii amaleka ṅa í s̄a inaabo ku we mango ku nyisi iyi n̄ju wa s̄a mākoi n̄ju iri ilε. ¹¹ Amma do n̄ju fei si wajui Lafēε inε gṵ kaa yṵkṵ ku ni n̄ju í ne gbugbā n̄ju ku ce kuwεei n̄ju ikā, domi inaabo í ne bukaatai inεmākō, inεmākō mṵ í ne bukaatai inaabo. ¹² Bei à nya inaabo hai si inεmākō, beεbe mōi à bí inεmākō hai bi inaabo, amma Ilaaḏi wa ce fei ndεε.

¹³ Inε taka n̄je í lasabu ṅa. Í s̄a inaabo ku tṵ Ilaaḏ hai we mango? ¹⁴ Inε taka n̄je í kù mà ṅa iyi anyṵi bii inεmākō í ne ntoi iri sisṵ? ¹⁵ Amma bii ntoi irii inaabo í sṵ, boodai. À muaa ntoi iriεi ku je bei fuugεε. ¹⁶ Bii inε gṵ wa bi ku ba wa kakṵ ku ce si ideu be, amu de n̄ wa n̄ fṵ iyi si inṵ nwa do si igbei inei Ilaaḏ ṅa a kù ne dṵṵne mmu gṵ ma.

Ijei Lafēε

(Cṵ Matie 26:26-29; Maaku 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Ide iyi an sṵ ṅε nsei, n kaa n saabu ṅε si, domi á s̄a kutṵtṵ ṅε ṅau ku mu ṅε gbugbāi wo, amma wee nsei wa keke ṅei. ¹⁸ Sinte, à s̄m à ni bii ì tṵtṵ ṅa inε gṵ ṅa à wa si inṵ ṅε iyi inεḵ ṅa í ci ya ne anu akā. Nṵ n̄ tamaa ntṵi. ¹⁹ Ntṵ ntṵ, kù ne bei á ce iyi n̄je ku fεfε kù wa si anini ṅε, ku baa mà inε ṅa iyi à je ti ntṵ. ²⁰ Bii ì tṵtṵ ì waa je ṅa, ì ya tamaa bei ijei Lafēεi ì waa je ṅa amma iboi, ²¹ domi bii ì buba ṅa gbakā, inε fei í ya maa saasai ku je sṵndaε iyi í naaḵ wa, nṵ a jṵ inε gṵ ṅa do ari, nṵ inε gṵ ṅa à je à mṵ hee atē ku kpa ṅa. ²² I kù ne kpasēi ara ṅε bii aa je í mṵ ṅai? Mà ì bi ì donda igbei inei Ilaaḏ ṅa, nṵ ì dasi ilu are ṅa anyṵ ṅai? Beirei an ni ṅε. N saabu ṅε? Aawo, n kaa n saabu ṅε si n̄ju be.

²³ Ide iyi n̄ gba hai bi Lafēε n̄ kṵ ṅε si wee. Idū ajṵ iyi à so Lafēε Jesu à daa inε ṅa si awṵ í so p̄εε ²⁴ í saabu Ilaaḏ, nṵ í bububue. Nṵ í ni, iyi ihēi í je aram iyi n̄ na na iri ṅε. I ya ce iyi ihēi i maa yeḵ gigim ṅa. ²⁵ Beεbe mōi, iyi à je à tā, í so kṵfu í ni, kṵfuu ihēi í je akabuu titṵi Ilaaḏ iyi í d̄i do n̄jem. Waati iyi ì waa mṵ do kṵfuu ṅa fei, ì ya coo ì maa yeḵ gigim ṅa. ²⁶ Waati kāma iyi ì waa je p̄εu nṵ ì waa mṵ do kṵfuu ṅa fei, ikui Lafēεi ì waa sisi ṅa hee koo nyiḵ wa.

²⁷ Na n̄ju, inε iyi í je p̄εei Lafēε walakō í mṵ do kṵfue, nṵ

kuwεεε kù jε dee dee, í raraa arai Lafēε do njεi. ²⁸ Na nηu, inε fei ku wuse arae ku bei ku jε p̄εu, nɔ ku mɔ do kɔɔfuu. ²⁹ Ntɔ ntɔ, bii ì jε nɔ ì waa mɔ ηa nɔ ì kù mà ηa iyi arai Kirisii, ì waa soa ara nηε taalei si kujε do si kumɔ nηε. ³⁰ Njɔi í jò inε nkpɔ nηε wa ce b̄ɔ nɔ gɔgɔ ηa à jε mɔngɔ ηa, gɔgɔ ηa mɔ à ku. ³¹ Bii à kiiti ara nwa do ntɔ, Ilaaɔ kaa kiiti wa má. ³² Amma bii Lafēε í kiiti wa, í ya jò ka baa si kp̄aa jiidai ku ba ku maà ye taale nwa do inεi andunya ηa ajɔ.

³³ Na nηu, inε inem ηa, bii ì waa tɔtɔ ku ba í jε ηa, í jò í ya degbe nηε. ³⁴ Bii ari wa kpa inε gɔ, ku jε sɔndaε kpasē ku ba í maà na í so taale si kutɔtɔ nηε. Ide iyi í gbe, an ce nηε cioε bii ñ na ñ to wa.

12

Amua ηa iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa

¹ Nsei, inε inem ηa, iyi í jε idei amua ηa iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa, ñ bi í mà ntɔε ηa. ² Ì mà ηa, waati iyi í kù mà Ilaaɔ ηa à ya maa fa ηei si kp̄ai iwē dekí ηa ku tɔɔ. ³ Na ηjɔi í jò ñ wa ñ bi í mà ηa, inε kãma iyi í jò Hundei Ilaaɔ wa gbãa fei kaa yɔkɔ ku ni à ceekpe Jesu. Nɔ inε gɔ kaa yɔkɔ ku ni Jesui í jε Lafēε, bii kù jε Hundei Ilaaɔi wa gbã lafēε.

⁴ Amua ikã ikãí í wεε, amma Hundε akãui wa kp̄ε ηa. ⁵ Ice ikã ikãí í wεε, amma Lafēε akãí à waa cea. ⁶ Gbugbãi Ilaaɔ wa ce ice si inε fei ikã ikã, amma Ilaaɔ akãui wa mua inε fei gbugbã iyi á ceò ice baa yooma

fei. ⁷ Í na inε fei amua iyi wa nyisi iyi Hundε wa ce ice sie nɔ ku ceò ice na aranfãanii inε fei. ⁸ Hundei Ilaaɔi í ya mua inε gɔ ηa amua a muaò inε ηa bisi, nɔ Hundε akãui í ya mua inε gɔ ηa mɔ amua a fɔ ide do kumà. ⁹ Hundε akãui í ya mua inε gɔ ηa gbugbãi naane ku dasi, nɔ ku mua inε gɔ ηa gbugbã a jò b̄ɔ ηa a ba iri. ¹⁰ Bεεβε m̄ai Hundε akãui í ya mua inε gɔ ηa gbugbã a ceò maamaake ηa, nɔ ku cea inε gɔ ηa amua a ceò walii, nɔ ku mua inε gɔ ηa mɔ bisi a mà bii í jε mii iyi inε gɔ wa ce do Hundei Ilaaɔi wala bii í jε do hundε mmu gɔi. Í ya jò inε gɔ ηa a fɔ ide do fee ηa iyi a kù waa gbɔ, nɔ ku mua inε gɔ ηa mɔ bisi a tuseò ideu. ¹¹ Amma Hundε akãui wa ce fei ndεε. Wa mua inε fei amua ikã ikã bei í bi.

Woo dasi Jesu naane ηa fei à jε ikɔ ikã ikãí ara akã

¹² Kirisi í yei bei ara akã do ikɔ nkpɔ nkpɔ. Arau akãí baa bii í nε ikɔ nkpɔ nkpɔ, ¹³ domi Hundε akãí à da nwa si ku ba awa fei ka jε ara akã, hai Zuifu ηa hee do dimi mmu ηa, hai aru ηa hee do inε ηa iyi a nε ara nηa. Nɔ bi Hundε akãui awa fei à waa mɔ.

¹⁴ Kù jε ikɔ akãí ara í nε, amma nkpɔ nkpɔi. ¹⁵ Baa bii ise í fɔ í ni, si bei n kù jε awɔ n kù wa si ara, do nηu fei, í wa si ara. ¹⁶ Baa bii ití í ni, si bei n kù jε iju n kù wa si ara, do nηu fei nηu mɔ í wa si ara. ¹⁷ Bii arau fei í jε iju, beirei á ce ku gbɔ ide. Walakɔ bii fei ndεε í jε ití, beirei á ce ku gbɔ

inúnu. ¹⁸ Amma ntɔ ntɔ Ilaaɔ́ í dasi ikɔ́ ikā́ ikā́ fei si arai bei í bi. ¹⁹ Bii ara kù ne ikɔ́ ikɔ́ kaa ce. ²⁰ Na nɲu, ikɔ́ nkɔ́ nkɔ́i í wɛɛ, amma arau akā́i.

²¹ Iju kaa yɔ́kɔ́ ku sɔ́ awɔ́ ku ni nɲu kù ne bukaataɛ. Iri mɔ́ kaa yɔ́kɔ́ ku sɔ́ ise ku ni nɲu kù ne bukaataɛ. ²² Iyi í re mɔ́m, baa ikɔ́i ara ɲa iyi à ya ni a kù ne gbugbā́, ara í ne bukaata ɲa jiiida. ²³ Nɔ́ ikɔ́ ɲa iyi à ne anyɔ́ si ara, à ya ka gbɔ́ ɲa ku re. Iyi a kù jɔ́ ka maa kpe iri ɲa, aɲai à ya ka gbɔ́a ku re. ²⁴ Amma ikɔ́ ɲa iyi à gbe iyi a kù ne anyɔ́, a kù ne bukaatai ka gbɔ́ ɲa bɛɛbɛ. Ilaaɔ́́ í ce ara bɛɛbei ku ba ikɔ́ ɲa iyi a kù ne bɛɛɛɛ ɲau ka jirima ɲa ku re. ²⁵ Í cooi ku ba ara ku maà fɛɛfɛɛ nje, amma ikɔ́ ikā́ ikā́ ɲau fei a maa gbɔ́a ɲje. ²⁶ Bii ikɔ́i ara gɔ́ í ba wahala, aɲaɔ́ iyi à gbe ɲau feii à ya gbɔ́ ara kurou aɲɔ́. Bɛɛbɛ mɔ́i bii à saabu gɔ́gɔ́, aɲaɔ́ iyi à gbe ɲau fei à ya ne inɔ́ didɔ́i aɲɔ́.

²⁷ Nsei inɛ fei ì je arai Kirisi nɔ́ inɛ baa yooma ɲɲe fei í je ikɔ́ ikā́ ikā́e. ²⁸ Bɛɛbei, si igbei inɛi Jesu ɲa Ilaaɔ́́ í tako í cica inɛ gɔ́ ɲa à je woo be ɲa, minjisia walii ɲa, mɛɛtasia mɔ́ woo kɔ́ inɛ ɲa si cio. Si anyii nɲu nɔ́ í cea inɛ gɔ́ ɲa amuai maamaake ɲa ku ce, inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ à ne amuai bɔ́ɔ́ ɲa ku faaba, inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ à ne amuai inɛ ɲa ku sobi, inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ à ne amuai inɛ ɲa ku cuaɔ́, nɔ́ inɛ gɔ́ ɲa mɔ́ aa yɔ́kɔ́ a fɔ́ fee ɲa iyi a kù waa gbɔ́. ²⁹ Kù je aɲa feii à je woo be ɲa, walakɔ́ walii ɲa, walakɔ́ woo kɔ́si cio ɲa. Kù

nɔ́ kù je aɲa feii à ne amuai maamaake ɲa ku ce ³⁰ walakɔ́ amuai bɔ́ɔ́ ɲa ku faaba. Aɲa fei sisi à nɔ́ à ne amuai fee ɲa iyi a kù waa gbɔ́ ku fɔ́, walakɔ́ ideu ku tuse. ³¹ Amma i hanya i de amua ɲa iyi à re do bɛɛɛɛ ɲa.

Iyi í re mɔ́m, an nyisi ɲe kpā́a iyi í re fei ndɛɛ.

13

Idei Kubi

¹ Baa bii ñ wa n fɔ́ ide do feei amanɛ ɲa ikā́ ikā́ do ti amaleka ɲa nɔ́ n kù ne kubi, ñ yei bei iso iyi à waa cā́ walakɔ́ bei londi. ² Baa bii ñ ne amuai walii ku ce, nɔ́ ñ mà asiuu fei nɔ́ ñ ne kumà fei, baa bii ñ dasi Ilaaɔ́́ naanɛ hee bei an yɔ́kɔ́ n jɔ́ geete ku tekí, bii n kù ne kubi, n kù je ngɔ́gɔ́. ³ Baa bii ñ kpḗa ilu are ɲa amanim fei, nɔ́ baa bii ñ jɔ́ à sɔ́ aram bei inɲai kuwee, bii n kù ne kubi, n kaa n ba riba.

⁴ Kubi í ya temua, í ya nɔ́ ku ce mii jiiida, ci ya ja igu, ci ya so araɛ lele, nɔ́ ci ya je ilu faau.

⁵ Kubi ci ya ce mii gɔ́ iyi kù je dee dee, nɔ́ ci ya de aranfā́anii nɲu akā́. Inɛ iyi í ne kubi idɔ́ɛ ci ya kɔ́ gbā́a gbā́a, nɔ́ ci ya jile ideii taale si idɔ́ɛ. ⁶ Inɛ iyi í ne kubi ci ya wɛɛɔ́ inɔ́ didɔ́ si mii iyi kù je dee dee, í gbe si mii iyi í je ntɔ́. ⁷ Kubi ci ya mɔ́ngɔ́ nkā́ma. Naanɛ ku dasie do kpā́a ku cɔ́ɛ do temuɛ ci ya tā́.

⁸ Kubi ci ya ne kɔ́ɔ́. Amma walii ku ce á na ku kpa iri, fee ikā́ ikā́ ku fɔ́ á na ku tā́, nɔ́ kumàì amanɛ mɔ́ á na ku tā́. ⁹ Mii ɲau à na ku kpa iri si na iyi í jɔ́ kumà́ nwa do walii ku ce nwa, gɔ́gɔ́ɛ kù kɔ́. ¹⁰ Amma

waati iyi mii iyi í kǎ á naa, waati bæbei, iyi kù kǎ á nē.

¹¹ Waati iyi ñ wēē keeke, ñ ya n maa n fō ideí bei ama keeke, nō n maa n ce laakai bei ama keeke, nō n maa n lasabu bei ama keeke, amma nsei iyi ñ ce inē ngbo ñ jò daai ama.

¹² Iyi à waa yē nsei í yēi bei mii iyi à waa hōnne bari bari si isō fūfū, amma ajō wa naa iyi aa ka yē ijuò iju. Iyi ñ mà si nsei kù kǎ, amma waati nñu an màa sãa sãa bei Ilaaǎ í mà̀m.

¹³ Nsei mii mēetau ihēi í wēē. Mii ηau wee, naane ku dasi, do kpāa ku cō, do kubi. Amma kubi í re ηa.

14

Idei amuai Hundei Ilaaǎ

¹ Na nñu, kubii í s̄ia i dēde ηa. Nō i dē amua ηa iyi Hundei Ilaaǎ wa mu nwa, iyi í re mōm nñui í jē walii ku ce. ² Inē iyi wa fō ide do fee iyi kù waa gbō, Ilaaǎi wa ba ide ku fō, kù jē amanē, domi inē gō kù waa gbō ideē. Amma ideí asiii wa fō do gbugbāi Hundei Ilaaǎ.

³ Amma inē iyi wa ce walii amanē ηai í ya ba ide ku fō. Í ya jò a leek̄i si naane ku dasi dim dim, nō ku mu nñā gbugbā, nō ku tū inō nñā. ⁴ Inē iyi wa fō ide do fee iyi kù mà, naane ku dasii nñu takaei wa mua gbugbā. Amma walii, inēi igbei Jesu ηai wa mua gbugbā.

⁵ Á dǎm si bii inē fei ì waa fō ide do fee ηa iyi í kù waa gbō ηa, amma iyi ñ wa n bi wa re, nñui í jē i ya maa ce walii ηa. Ñ ni bæbei si na iyi í jò inē iyi

wa ce walii, icēē í nē aranfāani í re inē iyi wa fō ide do fee ηa iyi kù wa gbō, í gbe bii wa tuse ideui, nō ku mua inēi igbei Jesu ηa gbugbā. ⁶ Nsei, inē inēm ηa, aranfāani yoomai aa ba ηa bii ñ naa bi tu ηe nō ñ wa n fō fee iyi í kù waa gbō ηa. I kaa ba aranfāani kāmā ηa. Amma bii ñ sō ηe yaasei ide iyi Ilaaǎ í sōm, walakō ñ sisi nñe ideí kumà, walakō ideí walii, walakō cio gō, inē nñu á nē nñe aranfāani.

⁷ Bēbe mōi, mii iyi kù nē kuwēē bei yèè do mǎ̀lō bii à waa cāa, bii a kù waa cāa dee dee, beirei inē gō á ce ku gbō yaaseē. ⁸ Inē mō iyi wa cā gāgāi igū, bii kù waa cāa dee dee, yooi á ce sǎ̀lui igū. ⁹ Bēbe mōi, bii kù jē ì waa fō fee iyi inē ηa à mà ηa, beirei aa ce a gbō yaaseē. Ide nñe á nei si fufu.

¹⁰ Fee dimi ikā ikā nkpr̄i í wa si andunya, nō kāmāe kù kua yaase. ¹¹ Do nñu fei, bii n kù wa n gbō fee iyi à waa bam ku fō, inē iyi wa fṑu, dimi mmui í jē bi tom, nō amu mō ñ jē dimi mmu bi lafēē. ¹² Bēbe mōi inē mō, si na iyi í jò ì waa dē amuai Hundei Ilaaǎ ηa, á s̄ia i hanya i dēde amua ηa iyi á jò naane ku dasii inēi igbei Jesu ηa ku bō waju.

¹³ Na nñu, á s̄ia inē iyi wa fō ide do fee iyi a kù waa gbō ku tṑ Ilaaǎ amua iyi á tusè ideu.

¹⁴ Bii ñ wa n ce kutṑ do fee iyi n kù wa n gbō, hundem nii wa ce kutṑ, amma lasabum kù waa ce nkāmā. ¹⁵ To, nsei, beirei an ce. An ce kutṑ do hundem do lasabum ajō. An kǎ iri do hundem do lasabum

ajõ. ¹⁶ Bii do hunde nõju akāi ò waa saabu Ilaaõ ña, beirei inε ña iyi à gbe aa ce a ni Ami si kutõæ. Kaa ce, domi a kù mà iyi ò waa fõ ña. ¹⁷ Baa bii kutõæ ò s̄la, kaa mua lafēε ña gbugbã.

¹⁸ Ñ wa n saabu Ilaaõ si na iyi ò jò ñ ya n fõ fee ña iyi inε ña a kù waa gbõ ñ re inε fei. ¹⁹ Amma si igbei inei Jesu ña ñ gbasi n fõ ide icu miu do yaase n kõa inε ña si cio do iyi an fõ ide icu dubu mεεwa do fee iyi inε ña a kù waa gbõ.

²⁰ Inε inεm ña, ò maà ya wũa ide bei ama keeke ña ma ña. Bii ò je ide ò laalõ ku cei, ò s̄la ò ye bei ama keeke ña iyi a kù mà laalõ ku ce, amma si kpãai ide ku wũa ò jò ò ye bei inε ngbo ña. ²¹ Si tiai woodai Ilaaõ à kõò à ni, Lafēε ò ni, an jò ise mmu ña a ba inε ñau ihē ide ku fõ do fee mmu *.

Amma do nõju fei, a kaa gbõ idem.

²² Amuai ide ku fõ do fee iyi inε ña a kù waa gbõ, nyindai ò je bi hai dasi Jesu naane ña, kù je bi woo dasi naane ña. Amma amuai ide ò Ilaaõ ku waazo nõju ò je nyinda bi woo dasi Jesu naane ña, kù je bi hai dasi naane ña.

²³ Na nõju, bii inei igbei Jesu ña fei à tõtõ, nõ inε fei ku lõsi ku fõ fee iyi inε ña a kù waa gbõ, bii inε titõ ña walakõ hai dasi Jesu naane ña à lõ wa, a kaa ni ò waa sũmu ñai?

²⁴ Amma bii inε fei wa waazo ide ò Ilaaõ, bii hai dasi naane gõ

ò lõ wa walakõ inε titõ gõ, ideu à tosi idæ nõ ide iyi inε ña à waa fõ ku jò ku mà dulum dεε. ²⁵ Nõ lasabuε à fita gbugbã, nõ ku gule ku tõõ Ilaaõ ku ni, ntõi, Ilaaõ ò wa si anini nõε.

Yaase jiida si kutõtõ

²⁶ Na nõju, inε inεm ña, beirei aa ka ce. Bii ò waa tõtõ ña inε gõ nõε ña aa ne ò iri ku kõ, inε gõ ña mõ cio ku kõsi, inε gõ ña mõ ide ò Ilaaõ ku waazo, inε gõ ña mõ ide ku fõ do fee iyi a kù waa gbõ, inε gõ ña mõ yaasei fee ñau ku tuse. ò s̄la ò maa ce fei ndεε ña ku ba ku mua inei igbei Jesu ña gbugbã. ²⁷ Bii inε gõ ña à waa fõ ide do fee iyi a kù waa gbõ, kù s̄la a re amanε minji wala mεeta nõ à s̄la a fõ ide akã akã, nõ inε gõ mõ ku maa tuseε ideu. ²⁸ Amma bii inε gõ kù wa be iyi à yõkõ ku tuseε ideu, ò jò ku koko si kutõtõõ, nõ ku je Ilaaõ ò wa baa ide ku fõ. ²⁹ Inε ña iyi à waa ce walii, ò s̄la ku je amanε minji wala mεeta ku fõ ide nõ inε ña iyi à gbe a wuseε ideu a cõ. ³⁰ Bii Ilaaõ ò nyisi inε gõ ngõgõ si kutõtõõ, ò jò inε iyi ò tako wa fõ ideu ku koko. ³¹ Inε fei aa yõkõ ò ce walii akã akã ku ba inε fei ku ba ikõ nõ ò ba gbugbã ña. ³² ò s̄la walii ña a kãmia amua ña. ³³ Ntõ ntõ, Ilaaõ kù bi ka maa ce kuwεε nwa beεteke, ò bi ka cooi si laakai ku sũ.

Si bei inε ña à ya ce si igbei woo dasi Jesu naane ña fei, ³⁴ ò s̄la ò inaabo ña a ya koko bi kutõtõ. Kù s̄la a fõ ide, amma

* **14:21** an jò ise mmu ña a ba inε ñau ihē ide ku fõ do fee mmu Ilaaõ wa fõ ide ò ijuukpã iyi inei Izireli ñau à ye si waati iyi ise mmu ña à na à je ña igũ. Ise mmu ñau à mu ña à neõ ile mmu, amma do nõju fei lasabu ña kù lõsi ide ò iyi Ilaaõ wa sõ ñau.

a sū iri ile si bei wooda wa fɔ. ³⁵ Bii à bi a mà ngɔgɔ a ya bee makɔ nɔa nɔa kpasɛ̃, domi kù je dee dee inaabo ku maa fɔ ide bi kutɔtɔ.

³⁶ Hai bi tu nɛi ideɪ Ilaaɔ́ í sinti? Ma inɛ akāi ì gbaa nɔa. ³⁷ Bii inɛ gɔ́ í tamaa nɔu í je walii, walakɔ wa tamaa nɔu í ba amuai Hundei Ilaaɔ́, í sɪa ku jesi iyi ide iyi ñ jɔ́ nɔu woodai Lafɛ̃ei. ³⁸ Inɛ iyi kù jesi beɛbe a kaa gba lafɛ̃e †.

³⁹ Na nɔu, inɛ inɛm nɔa, i dede amuai walii, amma í maà ti í ganji woo fɔ ide do fee iyi a ci ya fɔ si andunya. ⁴⁰ Amma i ce fei ndɛɛ dee dee do yaase jiida nɔa.

15

Kujɪ Kirisi hai si bale

¹ Inɛ inɛm nɔa, ñ wa n ye nɛ gigii laabaau jiidau iyi ñ sɔ́ nɛ wo nɔ ì gba nɔa, ñ nɔ ì waa leekɪ si nɔa. ² Bii ñ nɔ ì muu dim dim nɔa si bei ñ sisi nɔu, nɔui í je faaba nɔu. Amma bii i kù muu dim dim nɔa, inya ngbei ñ dasi naane nɔa.

³ Ide iyi í nɛ amboe í re nɔui ñ sisi nɔu be si bei à daam si awɔ. Ideu wee. Kirisi í ku na irii dulum du wa si bei kukɔi ideɪ Ilaaɔ́ wa fɔ. ⁴ À suu nɔ́ í jɪ hai si bale si ajɔ́ mɛɛtasia si bei kukɔi ideɪ Ilaaɔ́ wa fɔ. ⁵ Í tuse arae bi Sefaa iyi í je Píɛɛ, si anyii nɔu bi mɔcɔ maateejie nɔu. ⁶ Si anyii nɔu, í bei í koo í tuse arae bi mɔcɔɛ nɔa iyi à re baa amanɛ cɪɔ́ miuu. Nkpɔ́ nɔa í wɛɛ baa nsei, amma inɛ gɔ́ nɔa à ku. ⁷ Nɔ́ í koo í tuse arae

má bi Zaaki, si anyie í bei í koo í tuse arae bi woo be nɔu fei.

⁸ Si anyii nɔa fei í bei í tuse arae bi tom, amu iyi ñ ye bei inɛ iyi cukpai kubie kù kɔ́ à bei à búu. ⁹ Ntɔ́ ntɔ́, amui ñ je keekei woo be nɔu. N kù to a kpem woo be, domi ñ kpá inɛi igbei Ilaaɔ́ nɔa iju. ¹⁰ Amma mii iyi ñ je nnyi, na didɔ́i Ilaaɔ́i, nɔ didɔ́ iyi í ceem nɔu kù ce nfe. Ñ ce kookaai ñ re baa woo be nɔu fei, amma kù je amu takam nii ñ coo, didɔ́i Ilaaɔ́ iyi í wa sim nii í coo. ¹¹ Na nɔu, ide akāui awa fei à waa waazo be, nɔu mɔ́i ñ nɔ́ ñ dasi naane nɔa be.

Kujɪ nwa hai si bale

¹² Nsei à waa waazo iyi Kirisi í ku nɔ́ í jɪ hai si bale má. Nɔ́ beirei í ce inɛ gɔ́ nɔu nɔa à ya ni iku nɔa a kaa jɪ ma. ¹³ Bii iku nɔa a kaa jɪ hai si bale, debɛi Kirisi mɔ́ kù jɪ. ¹⁴ Nɔ́ bii Kirisi kù jɪ, waazo nwa ngbei, nɔ́ naane ku dasi nɔu ngbei. ¹⁵ Bii í je ntɔ́i iku nɔa a kaa jɪ hai si bale, debɛi Ilaaɔ́ kù jɪ Kirisi wo. Debɛi, sɛɛda iboi à waa jea Ilaaɔ́ si waati iyi à ni í jɪ Kirisi hai si bale. ¹⁶ Ntɔ́ ntɔ́, bii iku nɔa a kaa jɪ, Kirisi mɔ́ kù jɪ wo. ¹⁷ Nɔ́ bii í je Kirisi kù jɪ hai si bale wo, ñ kɔ́ ñ wa si dulum du nɛi, nɔ́ naane ku dasi nɔu ngbei. ¹⁸ Nɔ́ inɛ nɔa mɔ́ iyi à dasi Kirisi naane à bei à ku, à ce nfei. ¹⁹ Bii na kuwɛɛu ihɛ́ nɔu akāi à dasi Kirisi naane, à je ilu araare nɔa í re baa inɛ fei.

²⁰ Amma ntɔ́ ntɔ́ Kirisi í jɪ hai si bale, nɔ́ í je inɛ sinte si

† **14:38** a kaa gba lafɛ̃e A kù mà yaasee sãa sãa. Á yɔkɔ ku je Pɔlu í ni inɛi igbei Ilaaɔ́ nɔa a maà gba lafɛ̃e, wala Ilaaɔ́ kaa gba lafɛ̃e.

inòì inε ηα iyi aa na a jì. ²¹ Inε fei ò mà ηα iyi iku í naai hai bi inε akā. Bεεβε mòi kujli iku ηα í naa hai bi inε akā. ²² Ntò ntò, si bei ara akā nwa do Adamu í jò awa fei aa ka na ka ku, bεεβε mòi anu akā nwa iyi à ce do Kirisi á jò awa fei ka na ka jì hai si bale, ²³ amma inε fei do waatiei. Sinte Kirisii, si anyii nηu inε ηα iyi à je titεε si waati iyi á nyi wa. ²⁴⁻²⁵ Si anyiε iri ku kpai andunya á to wa, nò kù nε bei á ce iyi Kirisi kù je bomma hee koo ceò mbεεε ηau fei bi ku lesi isεε. Si anyiε nò ku so bommau ku daa Ilaađ Baaba si awò. Ntò ntò, Kirisi á kpa irii ilu yiiko ηα do ilu gbugbā ηα do inε ngbo ηau fei. ²⁶ Mbεei ankāanyi iyi Kirisi á kpa nηui í je iku. ²⁷ Si tiai idei Ilaađ à kòò à ni, Ilaađ í daa mii fei si awò. Amma baa bii kukòu í ni bεεβε, kù je do Ilaađ takae iyi í jò mii fei wa sūaa iri ilēui wa fāa. ²⁸ Nò waati iyi á daa Kirisi mii fei si awò, nηu iyi wa je Amau, á so arae ku daa Ilaađ si awò, ku ba Ilaađ ku wa si antai mii fei.

²⁹ Ntòì, Kirisi í jì hai si bale. Bii kù je bεεβε, inε ηα iyi à ce inyi ku dasi si agbei iku ηα, aranfāani yoomai à waa ba. Bii í je ntòì iku ηα a kaa jì, na mii í ce inε ηα à ce inyi ku dasi si agbe nηa. ³⁰ Awa taka nwa, na mii í ce à ya kaa maa wa si kpāai mbirisi waati kāma fei. ³¹ Inε inεm ηα, ajò fei si anui ikui ò ya n maa n wa. Nò ntò ntò bεεbei, si bei ò mà ηα ntò ntò iyi ò wa n tòò fufu na saabu nηε si Lafēε nwa Jesu Kirisi. ³² Inε ηα iyi a kòsim Efεεzu bε a

yei bei injai sako ηα iyi awaò ηα à waa jabu. Aranfāani yoomai ò nε bii í je ò wa n jabui na didōi andunyau ihē nηu akā. Bii í je iku ηα a kaa jì, “ka je nò ka mò domi ala aa ka ku”.

³³ I maà ya jò a dī iju nηε. Kpaasi laalò, nηui í ya beje ide jiidaε iyi ò waa ce. ³⁴ I jò laakai jiida nηε ku nyi wa si bei á sīa, nò ò jò kookoosui dulum. Gògò nηε ηα a kù mà Ilaađ do ntò. Ò wa n fò iyi ihēi ku ba anyò ku mu ηε.

Ara titò iyi aa kajìò hai si bale

³⁵ Ò mà inε gò ηα aa bee a ni, beirei iku ηα aa ce a jì. Dimii ara mii aa nε. ³⁶ Amma an je nηa n ni ò kù nε bisi ηa. I kù mà ηα iyi bii ò gbē ngboi mii gò kaa fita bii kù je í ku. ³⁷ Mii iyi amanε wa gbē fei dimii ngògòì í ya je, bei ijui iya, walakò ngògò. Kù je kpokpoo takaei aa tu wa ò naa ò lo. ³⁸ Nò Ilaađ í na dimi ηau fei ara ikā ikā si bei í bi, í na ngboi mii fei arae ikā ikā.

³⁹ Mii ηα iyi à waa mi fei, injai ara nηa kù je dimi akā. Ti amanε ηa ikā, ti mεemu ηa ikā, ti yei ηa ikā, ti cēε ηa mò ikā.

⁴⁰ Arai lele í wεei, ti andunya mò í wεei. Arai lele í nε kusīaei, nò ti andunya mò í nε tēei. ⁴¹ Nunu í nε kusīaei, nò cukpa mò í nε tēei do andaiya ηa. Nò baa si inòì andaiya ηau à reò nje do kusīa.

⁴² Bεεβε mòi á yε si waati iyi Ilaađ á jì iku ηa. Ara iyi à siu, ara iyi á bejei, amma bii à jūu kaa beje má. ⁴³ Bii à suu ci ya nε bεεε, amma bii à jūu ilu jirima nlai. Bii à suu, hai

ne gbugbāi, amma bii à jūu á ne gbugbā. ⁴⁴ Bii à suu, arai ilei, amma bii à jūu ti lelei á je. Ntò ntò, arai ile í wée, nò bεεβε mɔi arai lele mɔ í wée. ⁴⁵ Bεεβε mɔi à kɔò à ni, waati iyi à taka Adamu sinte à daa si kuwée, amma Kirisi iyi à ya kpe Adamu ankāanyiu, nηui í je hunde nò nηui í ya daa ine ηa si kuwée. ⁴⁶ Kù je arai lelei í tako í naa, arai ileui, ti leleu í bei í naa. ⁴⁷ Adamu sinteu, í naai hai si ile nò í je ti ile. Nò Adamu minjisiau í naa hai lelei Aɔ. ⁴⁸ Ine ηa iyi à je ti ileu ihē fei à yei bei ine sinte iyi à taka hai ile. Nò ine ηa iyi à je ti lelei Aɔ à yei bei ine iyi í naa hai lelei Aɔ. ⁴⁹ Nò si bei à jò inei ileu, bεεβε mɔi aa ka jò inei leleu.

⁵⁰ Ine inem ηa, iyi ihēi nò wa n fɔ, arai ile kaa yɔkɔ ku ba ikpēe si bommai Ilaaɔ. Nηu iyi í je ti iku kaa yɔkɔ ku ba kuwée hai tā.

⁵¹ Idei asii wee iyi nò wa n sɔ ηe. Awa fei si aa ka ku, amma Ilaaɔ á kpaasi awa fei ⁵² gbakā, si iju kamee akā, waati iyi kākākākī ankāanyi á kpata. Waati iyi kākākākī ankāanyiu á kpata Ilaaɔ á jī iku ηa nò a kaa ku má, nò ku kpaasi awa mɔ. ⁵³ Ntò ntò, ara iyi á bejeu kù ne bei á ce iyi kù kpaasi iyi ci ya beje. Nηu iyi í je ti iku, kù ne bei á ce iyi kù kpaasi iyi ci ya ku. ⁵⁴ Nò waati iyi ara ku bejeu á kpaasi iyi kaa beje, nò ti iku mɔ ku kpaasi iyi kaa ku, waati bεεbei ide iyi à kɔu á ce, iyi í ni,

Ilaaɔ í kāmia iku mam mam.

⁵⁵ Iku kaa kāmia ine ηa má.

Iku kaa ne gbugbā si ine ηa má. ⁵⁶ Iku kaa wée wo bii kù je na dulum, nò dulum mɔ kaa ne gbugbā wo bii kù je na wooda. ⁵⁷ Amma ka saabu Ilaaɔ, nηu iyi wa mu nwa gbugbā à waa kāmiaɔ dulum na anu akā nwa iyi à ce do Lafēe nwa Jesu Kirisi. ⁵⁸ Na nηu, inje baakɔom ηa, i leeki dim dim i maà tekēe ηa. I ce kookaai si icei Lafēe do ajo fei si na iyi í jò ì mà ηa ice iyi ì waa cea Lafēe kaa ce nfe ηa.

16

Fia ku tɔtɔ na woo dasi Jesu naane ηa

¹ Nsei, ka fɔ idei fia iyi à waa tɔtɔ na woo dasi Jesu naane ηa iyi à wa Zeruzalemu. Í sīa inje mɔ i ce bei nò sɔ inei igbei Jesu ηa iyi à wa ilei Galati. ² Si ajo ama azuma fei í sīa ine fei ku nya fiae ikā, zaka bei á yɔkɔ, si bei Ilaaɔ í muua, ku ba i maà ti i degbe hee waati iyi nò to wa i bei i maa tɔtɔ fia ηa. ³ Bii nò naa, an be ine ηa iyi ì cica ηau Zeruzalemu do amua nηe do tia iyi á sisi nηa yaasee. ⁴ Bii í nò í je í sīa amu takam n koo mɔi, awɔò ηa aa ka koo ajo.

Mii ηa iyi Pɔlu wa bi ku ce

⁵ Bii í kɔosi an bɔ ilei Masedoni nò hai be an naa bi tu ηe. ⁶ An ce baa ajo minji bi tu ηe, bii i kù laakai mɔm, bei an je kpa. Si anyii nηu, nò i sobim do bii nò ne ku bɔ ηa. ⁷ Bεbei n kù bi n ye ηe do saasa, amma bii Lafēe í bi an kpe bi tu ηe be.

⁸ Amma hee ajo Pantekotu koo toò wa an maa n wa Efēezu ihē titā ⁹ domi Ilaaɔ í cīm kpā nla nla n ceò ice ihē

iyi á nɛ aranfãani, baa bii mbɛɛ
 ɲa à kpɔ.

¹⁰ Bii Timɔtee í to wa bi tu
 ɲɛ, i gbaa do yaase bei á nɛð ara
 ku fũ si anini nɲɛ, domi nɲu
 mɔ icɛi Lafɛɛi wa ce bei ñ wa n
 ceu. ¹¹ Na nɲu, i maà jò inɛ gɔ
 ku dondaɛ ɲa, amma i sobiɛ si
 isɛɛnɛɛ iyi á ce ku baað wa ku
 ba ku to wa bi tom do laakai
 ku sũ, domi ñ wa n cɔ kpãaɛ
 nɲu do kpaasi ɲa iyi à waa suu
 wa.

¹² Amma iyi í jɛ ideɪ kpaasi
 nwa Apolo, tuuba nkpɔ nkpɔi
 ñ ya n maa n sɔɔ n ni koo cɔ ɲɛ
 do kpaasi nwa gɔ ɲa ajɔ, amma
 si nsei titã kù waa bi ku naa
 kpata kpata. Bii í ba fayaa á
 naa.

Ideɪ ankãanyi ɲa

¹³ I ce laakaii ara nɲɛ, i leekɪ
 si naane ku dasi dim dim ɲa. I
 ce wɔɔkɔ ku ba i ba gbugbã ɲa.
¹⁴ Iyi ì waa ce fei, i coo do kubi
 ɲa.

¹⁵ Ì mà ɲa iyi Setefani do
 inɛi kpasɛɛ ɲai à jɛ woo dasi
 Jesu naane sinte si ilɛi Gɛɛsi
 à nɔ à na ara ɲa à sobið woo
 dasi Jesu naane ɲa. Inɛ inɛm
 ɲa, ñ wa n tɔɔ ɲɛi, ¹⁶ amane
 dimi bɛɛbɛ ɲa do inɛ ɲa iyi
 à waa ba ɲa icɛu ku ce do
 himma fei, i ya jirima ɲa ɲa.

¹⁷ Ñ nɛ inɔ didɔ do kunaai
 Setefani, do Fɔɔtunatu do
 Akaiku, domi si bei i kù wa
 ihɛ ɲa aɲai à ce mii iyi ì nɛ ku
 ce ɲa. ¹⁸ Inɛ ɲau à tũ inɔm bei
 à ya tũ tu ɲɛ mɔ. Í sɪa i saabu
 inɛ dimi bɛɛbɛ ɲa.

¹⁹ Igbei inɛi Jesu ɲa iyi à wa
 ilɛi Azii à waa ce ɲɛ fɔɔ. Akilasi
 do Piisila do inɛi igbei Jesu
 ɲa iyi à ya tɔtɔɔ kpasɛ ɲa, à

waa ce ɲɛ fɔɔ jiida jiida do irii
 Lafɛɛ. ²⁰ Kpaasi woo dasi Jesu
 naane ɲa fei à waa ce ɲɛ fɔɔ.

Inɛ mɔ i ce nɲɛ fɔɔ ɲa do
 kubi.

²¹ Amu Pɔlu, amui ñ kɔ nɲɛ
 fɔɔu ihɛ wa do aɔwɔm.

²² Inɛ iyi kù nɛ kubii Lafɛɛ
 fei, ikpe ku muu.

Lafɛɛ Jesu ku nyi wa.

²³ Didɔi Lafɛɛ Jesu ku wɛɛ do
 inɛ.

²⁴ Kubim í wɛɛ do inɛ fei na
 anu akã nwa do Jesu Kirisi.
 Ami.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa inei Kɔrenti ɲa

Idei fɔɔ

¹ Amui Pɔlu woo bei Jesu Kirisi si idɔɔbii Ilaaɔ, do Timɔtee kpaasi nwa.

À ce inei igbei Ilaaɔ ɲa iyi à wa Kɔrenti fɔɔ do woo dasi naane ɲa fei iyi à wa si ilɛi Gɛɛsi fei. ² Ilaaɔ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ

³ Ka saabu Ilaaɔ, Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ɲɲui í nɛ araare, nɔ ɲɲui í ya maa tũ idɔ nwa waati kãma fei. ⁴ Wa tũ idɔ nwa si wahala baa yooma nwa fei. Í ya ce beɛbei ku ba awa mɔ ka yɔkɔ ka tũ idɔi inɛ ɲa iyi à waa wahala do yaase bei í tũɔ ti awa mɔ. ⁵ Ntɔ ntɔ, à nɛ ikpɛ nla nla si ijuukpãi Kirisi, amma bei ijuukpãu í la í to, beɛbe mɔi yaase bei Kirisi wa tũɔ idɔ nwa ɲau mɔ í to. ⁶ Bii à yɛ ijuukpã, na iri ɲɲei, ku ba i ba faaba ɲa nɔ Ilaaɔ ku tũ idɔ ɲɲɛ. Bii Ilaaɔ í nɔ í tũ idɔ nwa, na iri ɲɲei, inɛ mɔ i temua ɲa do ijuukpã dimi akã do iyi à waa yɛu, nɔ idɔi inɛ mɔ ku tũ. ⁷ À waa naane ɲɛ ntɔ ntɔ domi à mã, si bei ì nɛ ikpɛ si ijuukpã nwa ɲa, beɛbe mɔi Ilaaɔ á tũ idɔ ɲɲɛ si bei wa tũ tu wa.

⁸ Inɛ inɛ nwa ɲa, à bi i mà ɲa wahala iyi í ba wa si ilɛi Azii í caa. Í re gbugbã nwa hee a kù tamaa mà aa ka wɛɛ si hunde

má. ⁹ À tamaa bei à yɛ taale nwa á kpa wai. Amma dimii ideu ihɛ í ba wai ku ba ka mà iyi kù sĩa ka dasi naane nwa si awa taka nwa, amma ka dasi naane nwa fei si Ilaaɔ ɲɲu akã iyi á jĩ iku ɲa. ¹⁰ Nɲui í nya wa hai si iku dimi beɛbe, á nɔ ku nya wa má. Ntɔi, à waa cɔ kpãaɛ á nyi ku nya wa má. ¹¹ Inɛ taka ɲɲɛ ì waa sobi wa do kutɔɔ ɲɲɛ. Ilaaɔ á gba kutɔɔ iyi inɛ nkɔ í ce na iri nwa, nɔ ku ce nwa didɔ ku ba inɛ nkɔ ku saabuɛ na iri nwa.

Pɔlu í kpaasi idei ilu ku bɛɛ

¹² Ide iyi í jò à waa tɔɔɔ fufu wee. Idɔ nwa wa jɛ nwa seɛda iyi isɛɛnɛ nwa í má si wajui inei andunya ɲa, nɔ iyi í re mɔm ɲɲui í jɛ si waju ɲɲɛ. Kù nɔ kù jɛ do muafiti. Mii ɲau be fei, hai bi Ilaaɔi wa naa. Kù jɛ do bisii amane ɲa, amma do didɔi Ilaaɔi. ¹³⁻¹⁴ Beɛbei si tia iyi à ce ɲɲɛ, a kù kɔ ɲɲɛ mii mmu gɔ bii kù jɛ iyi ì cio ì gbɔ yaaseɛ ɲau be. Si ajɔ iyi Lafɛɛ Jesu á nyi wa aa ka yɔkɔ ka tɔɔ fufu na iri ɲɲɛ. Beɛbe mɔi inɛ mɔ aa yɔkɔ í tɔɔ fufu ɲa na iri nwa. Í gbɔ yaasei ideu ihɛ keeke tã ɲa, amma ñ bi i gbɔ yaaseɛ ɲai mam mam.

¹⁵ Na saabui ideu ihɛi í jò ñ tako ñ dasi idɔ n bɔ bi tu ɲɛ ku ba i ba didɔ ikɔ minji ɲa. ¹⁶ Ñ lasabu bii ñ wa n bɔ ikpa ilei Masedoni n yaa n yɛ ɲɛ, nɔ n nyi n yɛ ɲɛ má bii ñ wa n baa. Beɛbei aa sobim si isɛɛnem ɲa n bɔɔ ikpa ilei Zudee. ¹⁷ Si ide iyi ñ lasabuu, idɔ minjii ñ ce? Mà ì waa tamaa ɲa ñ ya n ni ñ wa n naa nɔ gbakã n kpaasi ide

má n ni n kù wa n naa bei inei andunya ɲa à ya cei? ¹⁸ Si bei ì mà ɲa iyi Ilaaǎ í jε ilu naane, ñ bi i mà ɲa iyi n ci ya ni, ñ wa n naa nɔ n ni, n kù wa n naa má. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, Jesu Kirisi amai Ilaaǎ, ɲɲu iyi amu do Silasi do Timɔtee à waazo ɲɲεu, kù naa do ido minji. Amma í naai do ide ntɔi Ilaaǎ, ²⁰ nɔ kuwã ɲa iyi Ilaaǎ í ce fei í kɔ siε. Na ɲɲu na saabuεi à waa ni, ami, à waa saabuɔ Ilaaǎ. ²¹ Ilaaǎi í jɔ awae ɲa fei à leeki si Kirisi dim dim aɲɔ. Nɲui í nɔ í cica wa ikã. ²² Nɲui í ce si wa seεdaε iyi wa nyisi iyi à jε tεε, nɔ í da nwa si Hundεε si ido ku je nwa bei kaazigi.

²³ Ilaaǎ í jε seεdam n kù bi n ba ɲε ide ku gaabu ku ce. Na ɲɔi í ce n kù nyi wa Kɔrenti. ²⁴ A kù bi ka jile ɲɲε ide gɔ do tilasi si naane ku dasi ɲɲε si na iyi í jɔ ì waa leeki dim dim ɲa tã si naane ku dasiu, amma à bi ka ce icei awae ɲa aɲɔ ka mu ɲɲε inɔ didǎ.

2

¹ Nɲui í jɔ ñ lasabu n maà n ti n naa bi tu ɲε n naa n fɔ inɔ ɲɲε má. ² N kù bi n fɔ inɔ ɲɲε domi bii ñ fɔ inɔ ɲɲε, yooi á tũ inɔm má bii kù je inε iyi ñ fɔ inɔ ɲɲεu. ³ Na ɲɔi í jɔ ñ tako ñ kɔ ɲɲε tia u be wa do yaase beεbe. N kù bi n naa bi tu ɲε, inε iyi hai bi tu ɲεi an ba inɔ didǎ, ì fɔ inɔm ɲa. Ñ wa n naane inε fei iyi bii inɔm í dǎ, inɔ didǎi inε feii. ⁴ Beεbei ñ kɔ ɲɲε tia u wa do inɔ ku fɔ do cikãaju nkpɔ nkpɔ, kù je n fɔ inɔ ɲɲε, ñ bi i mà ɲa zaka bei ñ bi ɲε í toi.

Iya kpa ide i kurara ɲa

⁵ Si bei inε gɔ ɲɲε í fɔ inɔm, kù je inɔi amu akãi í fɔ, ti inε feii. Walakɔ ñ tamaa í sɩa n ni, inɔi inε gɔ ɲɲε ɲai í fɔ, domi n kù bi n fɔ n lɔsi. ⁶ Amma í to beεbe, si bei inε nkpɔ ɲɲε í kpãa iju. ⁷ Í sɩa i kpa idei kuraraε i mua gbugbã ɲa ku ba inɔ ku fɔ nlau ku maà caa siε. ⁸ Na ɲɲu, ñ wa n tɔɔ ɲε, i ceaa bei á mà iyi ì bi ɲɲu ɲa. ⁹ Na ɲɔi í jɔ ñ tako ñ kɔ ɲɲε tia wa wo n cɔ laakai ɲɲε ku ba n mà bii í jε ì waa jirima fei ndεε ɲa. ¹⁰ Inε iyi ì kpa ide i kuraraε ɲa, amu mɔ ñ kpaa mbe baa do iyi kù je amui í raraa. Nɔ ideu iyi ñ kpa, ñ kpaai na iri ɲɲε si wajui Kirisi, ¹¹ ku ba Seetam ku maà zamba wa. Ntɔi, à mà sãa sãa iyi wa bi ku ce.

À jε igũ si kpãai Jesu Kirisi

¹² Iyi ñ to Torasi laabaau jiidai Kirisi ku sisi, ñ yɔɔ iyi didǎi Lafεei í cɩim kpãa n ceɔ ice be. ¹³ Amma laakaim kù sũ sεε si bei n kù ye kpaasim Titee. Na ɲɔi í jɔ ñ tɔɔ inei Torasi ɲa sukudǎ ñ ne ilei Masedɔni.

¹⁴ Amma ka saabu Ilaaǎ, domi í mu nwa gbugbã ka jeɔ igũ waati kãma fei si kpãai Kirisi. Wa ceɔ wa ice ku ba ku jɔ inε ɲa a mà Kirisi, nɔ kumai Kirisiu ku fangaa bii fei bei inúnùì tulare í ya fangaa. ¹⁵ Ntɔi, si wajui Ilaaǎ à yei bei inúnùì didǎi Kirisi, bi inε ɲa iyi à ba faaba, do bi woo bɔ nfe ku ce ɲa. ¹⁶ Bi inε ɲa iyi à waa bɔ bi ku ce nfe, inúnùì ikui iyi wa bí iku. Bi inε ɲa mɔ iyi à waa ba faaba, inúnùì kuwεei iyi wa na kuwεε. Yooi í to ku ce dimii

iceu be. ¹⁷ A kù je bei ine gò ña iyi à waa sisi idei Ilaaḏ do ibo na fia. Amma si na iyi í jḏ Ilaaḏi í be wa wa, ññui í jḏ à waa fò ide dee dee na anu akā iyi à ce do Kirisi, kù je do muafiti.

3

Amaace ña iyi aa sisia ine ña akabuu titḥ

¹ Ide iyi à fò nsei u ihē í ye bei à waa tḡo fufu máí? Awa mḡ à ne bukaatai ka naa bi tu ñe do tia iyi á sisi ññe yaase nwai, bei ine gò ña à ya ce? Mḡ ka tḡo ñe i kḡ nwa dimiē ñai. ² Ññe taka ññei ì je bei tia nwa iyi à kḡ si idḡ nwa. Í ye ñai bei tia iyi ine fei í mà wa cioe. ³ Kookoosu ññe wa nyisi ntḡ ntḡ iyi ññei í je bei tia iyi Kirisi í kḡ na ice nwa iyi à ce si inḡ ññe. Tiau, kù je do biikii à kḡ, amma do Hundei Ilaaḏi à kḡ, ññu iyi í je icui kuwēe. Kù je si kutai à kḡ, si idḡi amanē ñai.

⁴ Naane ññui à ne si wajui Ilaaḏ do saabui Kirisi. ⁵ Ntḡi, a kù to ara nwa ka ni à ce ngḡḡ do ara nwa. Mii iyi à yḡkḡ à waa ce fei, hai bi Ilaaḏi wa naa, ⁶ domi ññui í mu nwa gbugbḡ ka jeḏ amaacee ña ka sisia ine ña akabuu titḥ. Akabuuu kù waa ce ice do wooda iyi à kḡ, bi kù je do Hundei Ilaaḏ. Wooda iyi à kḡ í ya jḏ ine ku kui, amma Hundei Ilaaḏi í ya na kuwēi.

⁷ Waati iyi à kḡ woodau akā akā si kuta, amboei Ilaaḏ í má inya. Amboeu í jḏ wajui Moizi wa daana hee inei Izireli ña à mḡngḡ ku kāsie iju. Do ññu fei, amboeu í na í tā. Bii í je wooda iyi í jḏ ine ña à kui í naa do

dimii amboe beēbe, ⁸ amboei ice iyi Hundei Ilaaḏ wa ce kaa re beēbe? Ntḡ ntḡ á re. ⁹ Icei wooda iyi í ya ye taalei ine ña í ne amboe, amma ti ice iyi í jḏ ine ña à je dee dee si wajui Ilaaḏ í roo hee bii í jḏ. ¹⁰ Aa ka yḡkḡ ka ni mḡm amboe iyi wa má inya tako kù to ngḡḡ do ti nsei iyi í la í roo. ¹¹ Ntḡi, bii mii iyi kaa kpe í ne amboe, zaka beirei amboei mii iyi á ya maa wēe do aḡo fei á la ku to.

¹² À waa fò ide do naane si na iyi í jḏ à ne kpāa ku cḡu ihē. ¹³ A kù je bei Moizi iyi í bii fuugesē ku ba inei Izireli ña a maḡ ye waati iyi amboeu í sekee hai si wajue. ¹⁴ Amma à lele idḡ ññe a kù yḡkḡ a kù gbḡ yaasee. Baa do nnyi fei bii à waa cio tiai akabuu sintei idei Ilaaḏ, í yei bei fuugesēu í kḡ í wa be. Nḡ fuugesēu kaa nya bii kù je à dasi Kirisi naane. ¹⁵ Baa nnyi má, waati iyi inei Izireli ña à waa cio tia iyi Moizi í kḡ fei, í ya ye bei fuugesēu wa ganji ña a gbḡ yaasee. ¹⁶ Amma kukoi idei Ilaaḏ wa fḡ í ni, waati iyi ine í kpaasi idḡe í sinda si Lafēe, waati beēbei fuugesēu á nya. ¹⁷ Nḡ wee, Lafēeu, Hundei. Tengi bii Hundei Lafēe í wa, tengi bei ara ku ne í ya wa. ¹⁸ Fuugesēu kù wa si waju nwa má nḡ ine ña à ya maa ye amboei Lafēe si wai bei si digi, nḡ amboeē iyi à waa cḡu, ññui wa kpaasi wa ku ba ka jḡḡ, nḡ í ya maa kḡsii waati kāma fei si wa. Iceu be, Hundei Lafēei wa cḡo.

4

Amanii Hunde iyi í wa si wa

¹ Ilaaḏi í da nwa iceu si awò na jiidá ku jεε. Nηui í jò a kù mǎngǎ munya. ² À nyo daai anyǎ ηa iyi ine ηa à ya ce si asii. A kù wεε do baai bisii laalǎ, a kù kpaasi ide ntǎi Ilaaḏi ibo. Amma à jò ine ηa à waa mà ntǎu sǎa sǎa ku ba ine fei ku mà si idǎe awa ilu ntǎ ηai si wajui Ilaaḏ. ³ Baa do iyi à waa sisi laabaau jiidau dee dee, ine gǎ ηa a ci ya gbǎ yaaseε, amma ine ηa iyi aa ce nfe aηa akǎi a ci ya gbǎ yaaseε. ⁴ Ine ηau a kù dasi naane si na iyi í jò Seetam, lafǎei andunyau í nya laakai nηa. Í nya laakai nηai ku ba a maà ye inya kumái laabaau jiidau. Laabaau jiidau wa nyisi wa amboei Kirisi, iyi í je Ilaaḏ takae. ⁵ Do ntǎ, a kù waa waazo ideii iri nwa. Si waazo nwa à waa fǎ iyi Jesu Kirisii í je Lafǎe nǎ awa mǎ à je woo ce ice nηe ηa na irie. ⁶ Ilaaḏi í ni, inya kumá ku ce si aninii ilu kuku, nηui í nǎ í da nwa si inya kumáe si idǎ nwa ku ba ka mà amboeε. Amboei Ilaaḏui à waa ye si wajui Kirisi. ⁷ Amma awa iyi à ne amani nlau ihǎ, à yei bei cakai amà ku ba kulai gbugbǎu ku je ti Ilaaḏ, ku maà je ti awa taka nwa. ⁸ À yǎyǎ wa do ijuukpǎ ikǎ ikǎ fei, amma a kù ku. À bitii amma a kù mǎngǎ. ⁹ Ine ηa à kpǎ wa iju, amma Ilaaḏ kù kǎsi wa. À keke wa, amma a kù kpa wa. ¹⁰ Ajǎ fei si wahalau ihǎ í yei bei à waa ba ikpǎ nwa si ikui Jesu bii à waa bǎ fei ku ba a ye kuwεεε si ara nwa. ¹¹ Ntǎi, baa do iyi à wεε fei, si anui ikui à ya ka wa waati kǎma fei na irii Jesu, ku ba a ye kuwεεε si ara

nwa. ¹² Beεbei awa si anui ikui à wa, amma inε, kuwεεi í je tu ηε.

¹³ Naane ku dasi nwa í ye bei ti ine iyi í kǎ si kukǎi ideii Ilaaḏ í ni, nǎ dasi naane, na ηǎi í jò nǎ wa n fǎ ide. Na nηu, awa mǎ, si na iyi í jò à dasi naane, nηui í jò à waa fǎ. ¹⁴ À mà do ntǎ, ine iyi í jǎ Lafǎe Jesu hai si balε, á jǎ wa do Jesu ajǎ nǎ kú jò awae ηa ka kò si wajue. ¹⁵ Na iri nηei à waa temuaǎ mii ηau ihǎ fei ku ba ine ηa iyi à ba didǎi Ilaaḏu, akpǎ nηa ku ya maa kǎǎsi nǎ a ya maa saabue ntǎ ntǎ, domi beεbei aa nyisiǎ amboeε.

Ka je kuwεε do naane ku dasi

¹⁶ Nηui í jò a kaa ka mǎngǎ munya. Baa bii ara nwa wa gbo, hunde nwa í ya maa wεε titǎi do ajǎ fei. ¹⁷ Ijuukpǎ keeke iyi à waa ye si nsei u ihǎ wa ce nwa sǎǎlui amboe iyi ci ya tǎi iyi í la í re ijuukpǎu. ¹⁸ Ntǎ ntǎ laakai nwa kù wa si mii iyi iju wa ye, í gbe si mii iyi kù waa ye. Mii iyi iju wa ye ci ya kpe, amma mii iyi kù waa ye í ya wεεi do ajǎ fei.

5

¹ Arai í je bi ku wai hunde nwa si ileu ihǎ. Nǎ à mà bii ara nwa í ku, Ilaaḏ í jile nwa bi ku wa lele iyi nηu takae í ce, kù je amanε. Bi ku wau á maa wεεi do ajǎ fei. ² Nǎ à wasi ku weewea si na iyi í jò hunde nwa í bi ku dasi bi ku wai leleu bei amanε í ya dasi ibǎ. ³ Í bi beεbei domi bii à dasi, hunde nwa kaa wεε hai ne bi ku wau. ⁴ Ntǎ ntǎ, si waati iyi à wa si arau ihǎ à waa weewea à waa ne bei ine iyi

aso wa wɔɔ. Kù je à bi ka wɛɛ hai nɛ ara amma à bi a da nwa si ara titōi leleu, ku ba kuwɛɛu ku kpa irii mii ŋa iyi í je ti iku. ⁵ Inɛ iyi í jilɛ nwa mii ŋau ihɛ ŋui í je Ilaaɔ. Ŋui í mu nwa Hundɛɛ bei kaazigi.

⁶ Ŋui í jò à ya ka nɛ wɔɔkɔ ajɔ fei baa do iyi à mà si waati iyi à wa si arau ihɛ à jìd bi ku wai Lafɛɛ. ⁷ À waa ce isɛɛnɛ nwa na naanɛ ku dasi, kù je na mii iyi à waa yɛ. ⁸ Ntɔ ntɔ à ya ka nɛ wɔɔkɔ. Amma iyi à bi í re fei ndɛɛ ŋui í je ka jò arau ihɛ ka bɔ bi Lafɛɛ ka maa wa bi tɛɛ. ⁹ Ŋui í jò à waa ce kookaai ka ce iyi á dɔa Lafɛɛ si, bii í je à wɛɛ si arau ihɛ walakɔ bii à ku. ¹⁰ Í sía ka ce iyi á dɔa si domi kù nɛ bei aa ka ce iyi a kù leekí si wajui Kirisi ku kiiti wa awa fei, nɔ ku sãa inɛ fei si bei kookoosu iyi í ce si kuwɛɛɛ í to, bii laalɔi, bii í nɔ í je jiiida mɔi.

Kirisi í jò à dɔ do Ilaaɔ

¹¹ Ilaaɔ í mà wa sãa sãa, nɔ bɛɛɛɛ mɔi ñ tamaa inɛ taka ŋɛ í mà wa ŋa. Si na iyi í jò à mà bɛɛɛɛ Lafɛɛ. À waa dɛ ka kãmia inɛ ŋai. ¹² Kù je à waa tɔɔ fufu bi tu ŋɛ. Amma à waa bi i ba yaase bei aa ce i wɛɛɔ inɔ didɔ ŋai na iri nwa. Bɛɛɛɛ aa ba bei aa jɛa inɛ ŋa iyi à waa tɔɔ fufu na mii ŋa iyi à waa yɛ ŋu akã, nɔ à fúsi iyi í je ti idɔu awɔ. ¹³ Bii à waa ce wa sũmu, na Ilaaɔi. Bii à nɔ à waa ce wa ilu laakai ŋa mɔi, na iri ŋɛi. ¹⁴ Kubii Kirisii wa nɛ̀dò wa. Si na iyi í jò à mà inɛ akãi í ku na inɛ fei, à nɔ à mà iyi inɛ feii í nɛ ikpɛ si ikuɛ. ¹⁵ Í kui na inɛ fei ku ba inɛ ŋa iyi à wɛɛ si hunde

a maà wɛɛ na irii aŋa taka ŋa má, í gbe na iriɛ, ŋu iyi í kù nɔ í jì na iri ŋa.

¹⁶ Na ŋu, bɛɛɛɛ a kaa ka cɔ iyi à waa yɛ̀d iju si amanɛ ŋu akã. Baa bii bɛɛɛɛ à tako à cea Kirisi wo, nsei a kaà ka ce bɛɛɛɛ má. ¹⁷ Bii inɛ gɔ í nɛ anu akã do Kirisi í je inɛ titɔ. Mii ndii tako ŋau à lɔ, nɔ wee mii titɔ ŋai à sãsi wa. ¹⁸ Mii ŋau ihɛ fei icei Ilaaɔi, ŋu iyi í jò à dɔ do ŋu na saabui Kirisi, nɔ í bɛ wa ku ba awa mɔ ka jò inɛ ŋa a dɔ do ŋu. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, na saabui Kirisii Ilaaɔ í jò inɛ ŋa à dɔ do ŋu. Í kpa idei kurara ŋa kù waa dooae má, nɔ í jilɛ nwa ice ka sisia inɛ ŋa bei aa ce a dɔ do ŋu.

²⁰ Na ŋu, à je woo bei Kirisi ŋa. Í yɛi bei Ilaaɔ takaei wa ba ŋɛ ide ku fɔ hai bi tu wa nɔ à waa tɔɔ ŋɛ do irii Kirisi, i jò í dɔ do Ilaaɔ ŋa. ²¹ Kirisi, ŋu iyi kù ce dulum kãma, ŋui Ilaaɔ í kãa dulum du wa ku ba ka je dee dee si wajue na anu akã nwa iyi à ce do Kirisi ajɔ.

6

¹ Awa iyi à waa ce ice do Ilaaɔ ajɔ, à waa tɔɔ ŋɛi i maà jò didɔ iyi Ilaaɔ í ce ŋɛu ku ce nfe. ² Si tiai idei Ilaaɔ à kɔɔ à ni, Ilaaɔ í ni, Ñ gbɔ kutɔɔɛ nɔ ñ jɛɛ si waati jiiida. Ñ sobie si ajɔi faaba. To, nsei í je waati jiidau, nnyii ajɔi faaba.

³ A kù waa bi inɛ gɔ ku yɛ taalei ice nwa. Ŋui í jò a kù waa ce ngɔgɔ iyi á dasi inɛ kurara. ⁴ Amma si kookoosu

nwa fei à waa bi kuwεε nwa ku nyisi iyi à jε woo ce ice jiidai Ilaaõ ηa. À waa temua ntõ ntõ si wahala do si are do si ijuukpã. ⁵ À tε nwa kpõtõõ à dasi wa piisõõ, nõ inε ηa à dede gidi si wa amma si fei ndεε à yõkõ temua. À ya ka ce ice hee ka gbεεji, à ya ka wõ njoo, nõ à ya ka dī anu. ⁶⁻⁷ À waa nyisi iyi à jε woo ce icei Ilaaõ ηa do kuwεε jiiida nwa, do kumà nwa, do suuru nwa, do jiiida ku jε nwa, do kubi hai nε muafiti nwa, do idei ntõu ku waazo. Nõ gbugbãi Ilaaõ do ice iyi Hundee wa ce si wa wa nyisi iyi à jε woo ce iceε ηa. Dee dee ku jei í jε nyauí igũ nwa iyi à ya ka jaõ nõ ka kõõ ara nwa. ⁸ À ya ka temuai bii inε ηa à mà bæεε nwa walakõ bii à waa nya fũne nwa. Bεεbe mõi à ya ka temua bii à waa fõ jiiida nwa walakõ bii à waa fõ laalõ nwa. À waa cõ wa bei woo sõ ibo ηa baa do iyi à waa fõ ntõ fei. ⁹ À waa cõ wa bei a kù mà wa, baa bii inε fei í mà wa sãa sãa. À waa cõ wa bei inε ηa iyi à kasãm, amma hee nsei à wεε si baani. À kpã wa iju ntõ ntõ, amma a kù kpa wa. ¹⁰ À waa cõ wa bei ilu inõ ku fõ ηa, amma à ya ka maa nε inõ didõi waati kãma fei. À waa cõ wa bei ilu are ηa, amma à waa mua inε nkpõ amani. À waa cõ wa bei a kù nε ngõgõ, amma à nε fei ndεε.

¹¹ Inε inεi Kõrenti ηa, à sõ ηε ide ntõ iyi í wa si idõ nwa fei. Idõ nwa í nε kubi nηε jiiida jiiida. ¹² Kubi nwa kù kaye si gãme nηε, amma inεi i kù na

wa ara. ¹³ Na nηu, i ce nwa bei awa mõ à waa ce nηε. N̄ wa n ba ηε ide ku fõ bei amam ηa, i jõ i bi wa jiiida jiiida ηa.

I maà nε anu tõõsi do hai dasi Jesu naane ηa

¹⁴ I maà nε anu tõõsi do hai dasi Jesu naane ηa domi i kù jõ ηa ηa. Bεirei jiiida do laalõ á ce ku tõtõ. Mà bεirei inya kumá do ilu kuku á ce ku tõtõ.

¹⁵ Bεirei Kirisi do Seetam aa ce a gbõ si nηε. Mà mii woo dasi Jesu naane do hai dasi naane à nε si gãmei nηε. ¹⁶ Bεirei bi ku wai Ilaaõ do iwε ηa á ce ku tõtõ. Awai à jε bi ku wai Ilaaõ, nηu iyi í jε icui kuwεε. Nõ nηu takae í fõ í ni,

An wεε do aηa nõ awaõ ηa ka maa nε.

An jε Lafεε nηa nõ aa jε inεm ηa.

¹⁷ Na ηõi í jõ Ilaaõ í nyi í ni má, I fa ara nηε hai bi tu ηa nõ i jlõ ηa ηa.

I maà má kækai mii iyi í riisi ηa.

Bii ì waa ce bæεε ηa an gba ηε.

¹⁸ An jε baa nηε.

Nõ inε mõ aa jε ama inεmõkõ do ama inaabom ηa.

Mii iyi Ilaaõ ilu gbugbã fei í fõ mbε.

7

¹ Baakõõm ηa, kuwãu ihε fei tutu wai. Na nηu, ka jõ idõ nwa ku má sãa sãa si mii fei ku ba ara nwa do idõ nwa ku maà nε taale kãma, nõ kumá nwa ku maa kõõsi si Ilaaõ nõ ka màõ bæεεε.

Inõ didõi Põlu

² I jõ i nε kubi nwa ηa. A kù raraa inε gõ, a kù bæje kuwεεi inε gõ, a kù nõ a kù taki inε gõ.

³ N kù wa n fə bεεbe na n ye taale nηε. Ntəi, si bei n fə tã, à ne kubi nηε si idə nwa, baa bii í je si kuwεε wala si andei ikui. ⁴ Ñ wa n naane ηε ntə ntə, nə n wa n təw fufu na iri nηε si mii fei. Ñ ba gbugbã na iri nηε nə inəm í dš í caa si ijuukpã nwa fei.

⁵ Ijuukpãu í jə a kù simi waati iyi à to ilei Masedəni. À ba ijuukpã ikã ikã baa yooma fei. À ya ka ba ija hai waduude nə si idə nwa njo wa mu wa. ⁶ Amma Ilaaš, nηu iyi wa mua ilu inə ku fə ηa gbugbã, í jə kunaai Titee í mu nwa gbugbã. ⁷ Kù je kunaae nηu akãí í mu nwa gbugbã, amma iyi í ni má inηe taka nηε ì mua nηu gbugbã ηa. Í nə í sš wa bei ì waa bi ku yem ηa ntə ntə, do bei ì ne inə ku fə ηa, do bei ì ne kubim ηa jiida. Ideeu í jə inə didəm í kšosi hee í caa.

⁸ Na ηəi í jə baa bii tia iyi n kə nηε í fə inə nηε, n kù ne inə ku fə do iyi n kəw. Ñ tako n ne inə ku fəε si waati iyi n ye í fə inə nηε si waati keeke ɣə. ⁹ Amma nsei inəm í dš. Kù je na iyi í jə n fə inə nηε, amma si na iyi í jə inə ku fə nηε í jə ì kpaasi daa ηa. Bεεbei í ce si na iyi í jə Ilaaš í ceð inə ku fə nηε ice. Na nηu, a kù ce nηε laalə kãma. ¹⁰ Ntə ntə, inə ku fə iyi Ilaaš wa ceð ice í ya jə inε ku kpaasi daae nə ku ba faaba. Dimii daa ku kpaasi bεεbe í kaa ni, bii n mã. Amma inə ku fəi andunya í ya bí ikui. ¹¹ Ilaaš í ceð inə ku fə nηeu ice, nə í cə ribae nsei ηa. I cə zaka bei inə ku fəu í jə ì ce laakai ηa ì ce himma ì kəð ara

nηe ηa. Nə í jə inə nηe kù waa dš wo nə ì waa ce njo ηa, ì kpã woo ce laaləu iju ηa. Nə í jə ì bi í yem má ηa nə ì ne kubim ηa. Si fei ndεε ì nyisi iyi ì má si ideu ηa.

¹² Na nηu, bii n kə nηε tiauw, n kù kəw na inε iyi í ce laaləu nηu akã, walakə na inε iyi í cea laaləu nηu akã. Amma n kəwi ku ba í mã sãa sãa ηa si wajui Ilaaš iyi ì ne kubi nwa ntə ntə ηa. ¹³ Na ηəi í jə à ba gbugbãu.

Kù nə kù je gbugbã nηu akãí à ba, amma iyi í re məm, à ye iyi Titee í wεεð inə didš si na iyi í jə inηe fei ì tū inəε. Nηu bei í jə inə didš nwa í kšosi má. ¹⁴ Baa bii n təw fufu keeke bi tεε na iri nηe wo, ì kù dasim anyə ηa, domi si bei ide ηa iyi à sš ηeu fei ntəi, bεεbe məi Titee í yəw iyi fufu ku təw nwa si ntəi. ¹⁵ Kubi nηε iyi Titee í ne wa kšosi si bei wa ye gigi iyi inηe fei ì jirimae nə ì gbaa ηa do bεεε nla nla. ¹⁶ Ñ ne inə didš do iyi an yəkə n dasi ηe naane si mii fei.

8

I ce amua do inə didš

¹ Inηe kpaasim ηa, à bi í mã ηa bei Ilaaš í cea igbei inei Jesu ηa iyi à wa ilei Masedəni didš. ² Anjai à ye laakai ku cə si ijuukpã jiida. Amma inə didš nla nηa í jə à ce amua nηa do inə akã, baa do iyi are nηa í la. ³ Ñ jé sεeda iyi à na do idəwbi nηa zaka bei à yəkə, nə à na məm nii hee í re zaka bei a kù waa tamaaə. ⁴ À mante wa ntə ntə à ni ka jə anja mə anja a na sobii anja na irii woo dasi

naane ña iyi à wa ilei Zudee.
 5 À ce í re baa zaka bei à waa tamaa. Sinte titã à na Lafē ara ñña, à bei à na awa mō ara ñña do idōbii Ilaaḏ. 6 Nñui í jò à tō Titee ku naa bi tu ñe ku na ku sobi ñe si bei í tako í sintie, ku ba ñe mō i tambō ice jiidau be ña. 7 Fei ndēe í caa si ñe, hai naane ku dasi do ide ku fō do kumà, do himma ññe si mii fei, do kubi nwa iyi ì ne ña. Nñui í jò à bi ice jiidau be mō ku caa si ñe.

8 Kù jē woodai ñ wa n na ñe, himmai inē gō ñai ñ wa n sō ñe ku ba ku mu ññe kpāa iyi á jò inē ña a yōo iyi kubi ññeu ntōi. 9 Ì nō ì mà didōi Lafēe nwa Jesu Kirisi ña, ññu iyi í tako í jē ilu amani, nō í ce arae ilu are na iri ññe ku ba areu ku ce ñe ilu amani ña.

10 Si ideu ihē ikōi ñ wa n na ñe. Hai icí ññei ì jē inē sinte ña si icēu. Kù jē si kucee ññu akā, amma sinte ññei ì dasi idō i coo ña. ññei í sīa i temua i mōsiò icēu ña. 11 Na ññu, i hanya si beēbe nsei i kpa irii icēu ña. Si bei ì dasi idō ntō ntō ì sintie do himma ña, beēbe mōi á sīa i tambōe ña do himma si bei kune ññe í to. 12 Bii ì na do inō akā, Ilaaḏ í ya gbai. Zaka bei ì ñei í ya cō, nō baae ci ya wa si iyi ì kù ne ña.

13 N kù bi ti ññe mō ku na ku maa gaizia ñe na faabai inē gō ña, amma í sīa kune ññe do tu ña ku munga. 14 Si nsei, kune ññe í la. Na ññu, aa yōkō i sobi inē ña iyi à wa si are. Nō ajō iyi ññe mō ì na ì wa si are, bii kune ñña í la, aña mō a sobi ñe. Beēbei kunei ññe fei á maa

munga. 15 Beēbei kukōi idei Ilaaḏ í fō í ni,
 Ine iyi í kó mana í kpō, kù re gūa.
 Ine mō iyi í ko keeke, kù gaizia gūa.

Ine ña iyi à bō amuau ku gba wa

16 Ñ wa n saabu Ilaaḏ, ññu iyi í jò Titee í bi ñe bei awa taka nwa à bi ñe. 17 Waati iyi ñ tōe ku naa bi tu ñe í jesi idem tengi be gbakā, nō ññu takae í dasi idō mō wo ntō ntō ku naa bi tu ñe hai a kù sōo. 18 Nō à waa be inē nwa gō wa do ññu takae ajō, inē iyi igbei inei Jesu ña fei à waa saabu na icei laabaau jiidau iyi wa ce. 19 Iyi í re mōm, igbei inei Jesu ña à cicae ku si wa si isēene nwa ka naaḏ amuau wa. Iceu à waa cooi ka naḏ Lafēe takae amboe nō ka nyisiò iyi à ne idō jiiida ka sobiò inē ña.

20 À waa ce kookaai ku ba inē gō ku maà yē taale nwa na fia nlau ihē ku muē iyi à da nwa si awō. 21 Ntō ntō, à waa bi ka ce mii iyi í sīa, ku maà jē si ijui Lafēe ññu akā, amma do bi amanē ña fei.

22 À waa be ña do inē nwa gō má, inē iyi à cō laakaie ise fēfelo, à nō à yē í jē ilu himma si ice nkpō. Amma nsei himmae í kōsi domi wa naane ñe ntō ntō. 23 Ine ña iyi à be si ñe ñau wee. Titee ññui í jē minjisiām iyi wa bam ice ku ce bi tu ñe. Ine ña mō iyi aa suu wa, aña à jē woo bei igbei inei Jesu ña nō à jē inē ña iyi à waa na Kirisi amboe. 24 Na ññu, i nyisi ña iyi ì bi ña ña ntō ntō,

ku ba igbei inei Jesu na a mà iyi à nε kpāa ka tɔɔ fufu na iri nne.

9

Sobi iyi aa sambaa woo dasi naane na

¹ Kù jεem tilasi n kɔ nne tia wa na sobi iyi á je ti woo dasi Jesu naane na iyi à wa ilei Zudee. ² Ñ wa n fɔ beɛbei si na iyi í jò ñ mà kubi jiida nne nɔ ñ tɔɔ fufu na iri nne bi inei Masedoni na ñ ni inje woo dasi naane na iyi ì wa ilei Geresi na ì tã sɔɔlui sobiu hai icɪ na. Himmã nne í dasi inε nkpɔ nna kookaai. ³ Do nnu fei, ñ wa n be si ne inε nwa nau ihε wa ku ba fufu ku tɔɔ nwa na iri nne ku maà je ngbe si ideu ihε. Ñ bi i wεεɔ sɔɔlu na si bei ñ fɔu. ⁴ Bii kù je beɛbe, bii inei Masedoni gɔ na à sim wa, nɔ à na à ba i kù ce sɔɔlu na, naane nwa iyi à nε si ne á kpaasi anyɔ. Aa fɔ idei inε má? ⁵ Na nni í jò ñ yɔɔ iyi í sɪa n tɔɔ kpaasi nwa nau ihε a cuaam wa bi tu ne a ceɔ sɔɔlui amua jiida iyi ì wãu tã na. Si beɛbe á maa jilei hee n maa n to wa, nɔ ku nyisi iyi ì waa na do inɔ akã na, kù je do tilasi.

⁶ I kù mà na, inε iyi í gbε keeke, keeke í ya da? Inε mɔ iyi í nɔ í gbε í la, nla nlaí í ya da. ⁷ Na nnu, í sɪa inε fei ku na bei í dasi idɔ, ku maà ti ku je do tilasi walakɔ do wewea, domi inε iyi wa na do inɔ didɔi Ilaaɔ í bi. ⁸ Ilaaɔ á yɔkɔ ku jò didɔ ikã ikã fei ku caa si ne ku ba i nε fei ndεε do ajɔ fei na. Si beɛbei aa ba bukaatai mii iyi ì bi fei na, hee ku gbe

nne nla nla i ceɔ icε jiida fei na. ⁹ Beɛbei kukɔi idei Ilaaɔ wa fɔ í ni, Ilaaɔ í kpēa ilu are na amanie do inɔ akã.

Inɔ akãe kaa tã baa ajɔ gɔ.

¹⁰ Ilaaɔi í ya na woo gbε dimi nɔ ku jò ku so jiida ku je mii iyi á je. Nnu mɔi á mu nne gbugbã i ceɔ amuau na. Amuau á yei bei dimi iyi ì waa gbε na, nɔ Ilaaɔ ku jò icε jiida nne ku kɔɔsi jiida. ¹¹ Á na ne amani ikã ikã fei iyi á to i ya ceɔ amua na do inɔ didɔ. Nɔ inε nkpɔ á saabu Ilaaɔ na amua nne iyi aa ka na nau. ¹² Ntɔ ntɔ, icε iyi ì waa ce na wa wãa bukaatai woo dasi naane na jiida. Amma kù je baa iyi be nnu akã. Á jò inε nkpɔ ku saabu Ilaaɔ. ¹³ Amuau á dɔa inε na si hee ku jò a maa saabu Ilaaɔ do yaase bei ì waa jirimae na. Ilaaɔ ku jirima nnei wa nyisi iyi ì dasi laabaau jiidai Kirisi naane na. Nɔ aa nyi a saabue má do yaase bei ì ce ikpēi amani nne do inɔ akã inε inε na iyi à gbe fei. ¹⁴ Aa ce nne kutɔɔ do kubi nla nla na irii didɔ nlau ihε iyi Ilaaɔ í ce nne. ¹⁵ Ka saabu Ilaaɔ na amuae iyi í kpeɔ kufɔ do gele.

10

Pɔlu wa kɔɔ araε na icεε

¹ Amu Pɔlu, amu takam nii ñ wa n fãa ne, amu iyi à ni ñ ya n kaye aram bii ñ wa bi tu ne, bii ñ jìɔ ne nɔ n ba ne ide ku fɔ do kulele. Amma do daa didɔi Kirisi do jiida ku jeei ñ wa n tɔɔ ne ideu ihε. ² I maà tilasim n ba ne ide ku fɔ do kulele waati iyi an na n

to wa bi tu ηε, domi bεεbei n̄ dasi idɔ n̄ cea ine gɔ ηa iyi à waa ni idɔɔbii ara nwai à waa ce. ³ Ntɔi, à wa si ara, amma a kù waa jabu do idɔɔbii ara. ⁴ J̄ine i gũ ηa iyi à waa jabuð kù je ti andunya, amma gbugbāi Ilaaḏi iyi á j̄ò ka kεkε bindi ηa ka kp̄að irii lasabui kurarai amanε ⁵ do dimii ara ku so iyi ine ηa à ne fei à waa j̄að ide ntɔi Ilaaḏ. Nɔ do n̄jui à waa kāmiað lasabu fei ku ba a jirima Kirisi. ⁶ À nɔ à tã sɔɔlu ka kp̄a ine ηa iyi a kù waa jirima ideu fei iju waati iyi ì na ì waa jirimæ dee dee ηa.

⁷ I j̄ò i cɔ mii ηa iyi ì waa ye si waju n̄ηε. Bii ine gɔ í mà kam kam iyi n̄ju í je ti Kirisi, ku mà si idɔε iyi bεεbe m̄oi awa m̄ò à je ti Kirisi. ⁸ Laf̄εε í mu nwa yiiko ku ba ka mu n̄ηε gbugbā, kù je ka kεkε ηε. Nɔ baa bii fufu ku tɔɔ nwa í la keeke na yiikou n̄ kaa n̄ ye anyɔ. ⁹ N kù bi a ni n̄ wa n̄ da zigi n̄ηε do tiam ηa. ¹⁰ Ntɔ ntɔ, ine ηa à ya ni tiam í lele nɔ í gaabu, amma bii n̄ wa inɔ n̄ηε n̄ ci ya ne gbugbā, ide ku f̄m ci ya ne bεεε. ¹¹ Inε iyi wa f̄ bεεbe í s̄ia ku mà iyi ih̄ε. Do yaase bei à waa k̄o si tia nwa bii a kù wa be, do yaase bεεbe m̄oi kookoosu nwa á ye waati iyi aa ka wa bi tu ηε.

¹² Ntɔi, a kaa ka je ka wā ara nwa do ine ηa iyi à ya maa so ara n̄ηa lele hee ka j̄ò ηa. Inε n̄ju n̄jau a kù ne bisi domi à so ara n̄ηa í baa í je mii ku wā n̄je, nɔ à ya maa wā n̄je a n̄ja duus̄ɔ. ¹³ Amma awa, a kaa ka tɔɔ fufu si mii iyi a kù ne kp̄aa ka tɔɔð fufu. Si icε iyi Ilaaḏ í jile nwa

ku cei aa ka tɔɔð fufu, nɔ in̄je ì je ribai icε nwa. ¹⁴ Ntɔ ntɔ, awai à naa n̄ηε laabau jiidau wa. Bii kù je bεεbe wo, a kaa ka ne kp̄ai fufu ku tɔɔ. ¹⁵ Si bεεbe, a kù waa tɔɔð icεi ine gɔ fufu. Amma à waa cɔ kp̄aa, si bei naane ku dasi n̄ηε í la wa k̄ɔsi, icε nwa m̄ò á na ku k̄ɔsi si anini n̄ηε ¹⁶ ku ba ka ȳk̄o ka b̄òð laabaau jiidau si ilu ηa iyi à wa waju n̄ηε, ku maà ti ku je do fufu ku tɔɔ na saabui icε iyi ine gɔ ηa à ce tã.

¹⁷ Kuk̄oi idei Ilaaḏ wa f̄, í ni, Inε iyi wa tɔɔ fufu, ku tɔɔ fufu na Laf̄εε.

¹⁸ Na n̄ju, ine iyi wa cɔ araε ine jiidu, kù je n̄jui Ilaaḏ á saabu, í gbe ine iyi Aḏ Laf̄εε takae wa cɔ ine jiidu.

11

P̄olu í ni a ce laakai do woo be ilu ibo ηa

¹ Oo, n̄ bi i temuaðm̄ ηa bii n̄ f̄o ide keeke iyi kù ne yaase. Ntɔ ntɔ, i temuaðm̄ ηa. ² N̄ wa n̄ ce igu iyi wa naa hai bi Ilaaḏ na iri n̄ηε, domi ì ye ηai bei mud̄εε iyi n̄ mua m̄ok̄o ak̄a. M̄ok̄oui í je Kirisi nɔ n̄ bi n̄ kooð ηε bi t̄εi bei mud̄εε iyi kù mà m̄ok̄o. ³ Amma si bei Seetam̄ n̄jou, í d̄i ijui Efa wo do bisi laal̄ε, n̄ wa n̄ ce n̄jo lasabu n̄ηε m̄ò ku maa na ku sinda hai si kp̄ai Kirisi iyi ì waa too n̄sei ηa do naane hai ne muafiti. ⁴ N̄jo í nyi wa mum má si na iyi í j̄ò bii ine gɔ í naa wa sisi n̄ηε idei Jesu mmu gɔ i ci ya k̄o ηa. Ì ba Hundei Ilaaḏ tã ηa, amma ì nyi ì tã sɔɔlu i gba hunde mmu gɔ má ηa. Ì gba

laabaau jiidau tã ña, amma ì nyi ì tã sòlu ì gba laabaau ikã má ña.

⁵ Ñ wa n tamaa ine ñau ihē iyi à waa cõ ara ñja woo be nla ñau, kãma ñja gõ kù rem do ngõgõ. ⁶ Baa bii n kù dõ gele bei ine ñau ihē, kù je ñ kua kumã, ñ nõ ñ nyisi ñe si fei ndeē fei mam mam.

⁷ Waati iyi ñ sisi ñje laabaau jiidai Ilaaõ, ñ cooi ngbe ngbe. Ñ kaye aram ku ba n so ñe lele. Iyi ñ ce beēbe ñ rarai?

⁸ Ñ gba fiã igbei inei Jesu gõ ña wai fei sãa sãa ñ na ñ sobi ñeð. ⁹ Waati iyi ñ wa bi tu ñe n kù je asoi ine gõ ñje. Bii ñ ne bukaatai ngõgõ, ine nwa ña iyi à ya naa hai ilei Masedõni anjai à ya naam mii iyi ñ ne bukaatae fei wa. Ñ mu aram si fei ndeē ku ba n mã n je aso ñje. Beēbe moi an nõ n maa n mu aram. ¹⁰ Do ide ntõi Kirisi iyi ì wa sim, n wa n sõ ñe iyi ine gõ kù weē si ilei Geresi fei iyi á ganjiim n tõi fufu si ideu ihē. ¹¹ Na mii ì jò ñ ce beēbe. Ì waa tamaa n kù bi ñei? Ilaaõ ì mã sãa sãa iyi ñ bi ñe.

¹² Amma bei ñ wa n ce nsei, beēbei an maa n ce má ku ba n dñ ñja kpãa, anja iyi à waa de a tõi fufu a ni awað ña ña akã. ¹³ Ine ñau, woo be ilu ibo ñai iyi à ya dñ ijuu ine gõ ña, nõ à waa kpe ara ñja woo bei Kirisi ña. ¹⁴ Nkãma kù wa be iyi á biti ine, domi Seetam takæ á yõkõ ku kpaasi araē bei amalekai Ilaaõ. ¹⁵ Na ñju, biti gõ kù weē bii woo ce iceē ña à kpaasi ara ñja bei woo ce icei Ilaaõ ña. Amma aa ba riba ñja

si bei ice ñja ì ye.

Ijuukpã iyi Põlu ì ye si kubee

¹⁶ Ñ wa n fõ má, ine gõ ku mã cõm bei sũmu. Amma baa bii ì waa cõm sũmu ña, ì gbam do beēbe, ku ba amu mõ n tõi fufu keeke. ¹⁷ Iyi ñ wa n fõ nsei kù je bei Lafēe ì bi ine ña a ya fõ. Amma si ideu ihē ñ wa n tõi fufu nõ ñ fõ ide bei sũmu. Nõ bii ñ wa n tõi fufu ñ ne mii iyi ñ wa n tõi fufu. ¹⁸ Amu takam mõ an tõi fufu si na iyi ì jò ine nkpõ wa tõi fufu na ara. ¹⁹ Ì waa temuãð ine hai ne yaase ña, ñje iyi ì waa tamaa ì ne yaase jiidã ña. ²⁰ Ì waa coko à waa ce ñe aru ña, à waa ce ñe ile, à waa taki ñe, nõ à waa donda ñe, nõ à waa sambala ñe. ²¹ Anyõ wa mum n sõ ñe iyi n kù ne gbugbã n ce ñje beēbe.

Do ñju fei, bii ine gõ ì ne wõkõ wa tõi fufu amu mõ ñ ne. Ñ wa n fõ ide bei sũmu. ²² À je inei Ebeē ñai? Beēbe moi amu takam. À je inei Izireli ñai? Beēbe moi amu takam. À je tõi kui Aburahamui? Beēbe moi amu takam. ²³ À je woo ce icei Kirisi ñai? Ñ re ña si be. Idem nõu, idei sũmui. Ñ ce ice ñ re ña, à dasim piisõõ ì re ña, à teem kpõtõõ n kù mã baa jiaē. Ise nkpõ nkpõ ñ maai iku. ²⁴ Ise gbewui Zuifu ña à teem kpõtõõ anu ciiji fakã kù wa si. ²⁵ Inei Romu ña à cãm do golo ì to ise gbēeta. À tam kuta à bi a kpam gbakã akã. Ise gbēetai akõi inyi iyi ñ lõ ì je inyi, nõ ñ dasi inyi gbakã akã ñ wa be hai daakõ hee iju ì koo ì mã. ²⁶ Si iseenem ña ajõ nkpõ nkpõ

si mbirisii ñ ya n maa n wa na kukõi ido do woo bata ku gba ña iyi à wa si kpāa. Ajò gò ña ñ ya n wa si mbirisi bi dimii inem ña, ajò gò ña mò bi dimi mmu ña, ajò gò ña mò si inò ilu, ajò gò ña mò si gbabua, ajò gò ña mò si tenku, ajò gò ña mò bi inem ña iyi à sò ibo à waa ni anja à je kpaasi woo dasi naane ña. ²⁷ Ñ mà ice ku gaabu ña do wahala nla nla ña, à ganjiim njoo ku sũ. Ari í ya kpam nò agbe í ya kpam, ñ ce anu ku ði do tilasi, ñ wahala do tũtũ nò n kù ne jine ku dasi ña. ²⁸ Si anyii mii ñau be fei, lasabum í ya maa wa si ice ña iyi ñ cea igbei inei Jesu ña fei. ²⁹ Bii inem gò kù ne gbugbā, amu mò n ci ya n ne gbugbā. Bii inem gò í dasi dulum ñ ya n ne ara kuroi jiida.

³⁰ Bii í je ñ wa n tào fufui, an tõi si mii iyi wa nyisi gbugbā hai nem fei. ³¹ Ka saabu Ilaaõ baai Lafēe nwa Jesu do ajò fei. Nñui í mà iyi n kù wa n sò ibo. ³² Waati iyi à wa Damasi, inem ngbo iyi amanlu Aretasi í jile si iluu í jile inem ñai a maa degbe anu koofai ilu nlau a ba a mum. ³³ Amma à jò ñ fitai hai do ferentii bindii iluu nò à kitaam nii si kələ, nò do yaase beɛbeɛ ñ ce ñ gbāò.

12

Kuyɛ do kukøsi iyi Ilaaõ í nyisi Pølu

¹ Debei í gbe n tào fufu, baa bii í je kù ne aranfāani gò. Amma nsei an fò ideɛ kuyɛ do kukøsi iyi Lafēe í nyisim. ² Ñ mà inei Kirisi gò iyi à soo hee

lelei Aõ í to adõ maatēe nnyi. Do araɛi à soo do ntò? Mà í ce kuyei? N kù mà. Ilaaõ nñu akā dei í mà. ³⁻⁴ Ñ mà iyi à so məkəu hee bi Ilaaõ. Nò ñ sisi ñ wa n fò má, do araɛi à soo do ntò? Mà í ce kuyei? Ilaaõ nñu akāi í mà. Tengi bei í gbò ide iyi kù jò amanɛ ku fò, nò kaa yəkə ku fə məm. ⁵ An tào fufu si inem be. Amma n kaa n tào fufu si aram, bii kù je si gbugbā hai nem. ⁶ Bii í je ñ bi n tào fufu n kaa n je sũmu, domi an fò ntò. Amma n kù wa n tào fufu ku ba inem gò ku maà cam ku re bei wa yem, walakə bei wa gbò hai si gelem.

⁷ Amma ku ba n maà n ce faao na kukøsi nlau, bõo gò í na í səkɛ sim bei agũ. Í naai bei woo bei Seetam * ku na ku cam nò ku ganjiim faao ku ce. ⁸ Isɛ gbɛɛtai ñ tào Lafēe na irii bõu ku ba ku jò n ba iri. ⁹ Amma í jem í ni, didõm í toɛ domi si gbugbā hai neɛi inem ña aa ye gbugbām. Na nñu, ñ bi n tào fufu si gbugbā hai nem ku ba gbugbāi Kirisi ku wa sim. ¹⁰ Na ñoi í jò ñ ne inò didõ si gbugbā hai nem, do arabu ña, do inò ku fò ña, do ijuukpā ña do wahala ña iyi í ya bam na irii Kirisi. Ñ ya n ne inò didõ domi waati iyi amu takam n kù ne gbugbā, waati beɛbeɛ Ilaaõ í ya muum gbugbā.

Zigiida iyi Pølu í ne na inei Kørenti ña

¹¹ Ñ wa n fò ide bei sũmu, amma ñ tilasim ñai. Inei í sɛa

* **12:7** woo bei Seetam amalekai Seetam nii Zuifu ña à ya kpe ña do fee nñu, nò yaasei amalekai í je woo be.

i fõ jiidam ña wo, domi baa bii n kù je ngõgõ, ine ñau ihē iyi à waa cõ ara ñña woo be nla ñau, a kù rem. ¹² Ñ nyisi ñe ntõ ntõ iyi ñ je woo be si kookoosum ña do temua nla nla iyi ñ ce. Kookoosu ñau ññui í je maamaake dimi ikã ikã ña do ice gbugbã ñau fei. ¹³ Mii ñ cea igbei inei Jesu gõ ña iyi n kù ce ññe, bii kù je iyi ñ ni n kù bi n je aso ññe. Nõ bii na ññui, i ceem suurui kuraram.

¹⁴ Wee ñ tã sõõlu n naa bi tu ñe ise gbɛetasia. Nõ n kaa n je aso ññe má. Ine taka ññei ñ bi, kù je fia ññe. Kù je amu ñai aa ba fia a wõð baa ñña ña, amma baa ñai aa ba fia a wõð ama ñña ña, mà irei. ¹⁵ Inõ didõm nii n je mii iyi ñ ne fei, nõ n loð aram na hunde ññe. Bii kubi ññe iyi ñ ne wa kõõsi, kubi iyi ñ bim ña á kaye?

¹⁶ Ì mà do ntõ ña iyi n kù je aso ññe amma ine gõ ña à ni ñ ya n ce ññe bisii n maa n gba fia ññe si asii. ¹⁷ Mà ine ña iyi ñ ya n be si ñe wa ñau, baa ine akã ñña, í taki ñei? ¹⁸ Ñ tõõ Titee ku naa bi tu ñe, ñ bõõ wai ññu do kpaasiu. Aa ni Titee í taki ñe má ñai? Lasabui awaò fei kù je akã? Kookoosu nwa kù je akã?

¹⁹ Ì tamaa bei hai kukpe à waa de ka kòð ara nwa si waju ññei? Aawo, kù je beebe baakõõ nwa ña. À waa fõ ide i bei Kirisi í bi si wajui Ilaaõ ku ba naane ku dasi ññe ku bõ waju. ²⁰ Ñ wa n ce njo bii ñ na ñ to wa bi tu ñe n maà n na n ba ñe bei n kù bi, ine mõ, i maa ti i

na i bam bei i kù bi ña. Ñ wa n ce njo ija do igu ku maà wa si ñe, do idõkõ, do ñe ku wã, do arabu ña, do irii ine ku sõ, do faau, do mii hai ne yaase. ²¹ Ñ wa n ce njo Ilaaõ ku maà na ku kayem si waju ññe waati iyi an na ñ nyi wa bi tu ñe má. Nõ ñ wa n ce njo má n maa n na n kpata na irii ine nkpõ ña iyi à tako à ce dulum wo nõ a kù kpaasi idõ hai si abo kaafe ña ku sũð do si daa sãmi nkpõ do daa nkpõ nkpõ iyi à ya ce.

13

Idei ankãanyi do fõõ

¹ Kukõi ide i Ilaaõ wa fõ í ni, i bei i ye taalei ine baa yooma fei í sãa ku je do seɛdai amane minji walakõ meeta. Wee ise gbɛetasiãm nii ñ wa n naa bi tu ñe bebei. ² Nõ ñ ne ide iyi an sõ ine ña iyi à ce dulum wo, do ine ña iyi à gbe fei. Ñ fõõ tã waati iyi ñ wa bi tu ñe ise gbeejisiau. Amma nsei iyi n kù wa be, ñ sisi ñ wa n fõ má. Waati iyi an na n to wa bi tu ñe be má, bii ine gõ ññe í ce ide gõ an fõ sie ide do kugaabu. ³ An gaabu si na iyi í jò ñ bi n nyisi ñe iyi Kirisi wa fõ ide hai bi tom ña. Debei, aa yõõ ña. Kirisi kù kua gbugbã bi tu ñe, amma wa nyisi gbugbãe si anini ññe. ⁴ Ntõ, à kpakpae si jli ku gaau si gbugbã hai nee, amma nsei í wee do saabui gbugbã i Ilaaõ. Awa mõ à je hai ne gbugbã si anu akã nwa do ññu, amma aa ka maa wee do ññu si anini ññe na saabui gbugbã i Ilaaõ.

⁵ I wuse ara ññe i cõ yaasei kuwee ññe bii í je iseene ññe

wa too naane iyi ì dasi ɲa do ntɔ. I kù mà ɲa iyi Jesu Kirisi í wa si ɲei? Í gbe bii inɛ ì mɔngɔ ku nyisi iyi ì dasi naane ntɔ ntɔ ɲa. ⁶ Amma do ɲɲu fei ñ tamaa aa yɔɔ ɲa iyi kù ne sika awa à dasi naane ntɔ ntɔ. ⁷ Mii iyi à waa tɔɔ Ilaaɔ ɲɲui í je i maà na i ce laalɔ kãma ɲa. Kù je à waa de inɛ ɲa a saabu ice jiiida nwa ɲɲu akã, amma iyi à waa lele, ɲɲui í je i ce mii jiiida ɲa, baa bii inɛ ɲa à waa ni awa a kù ce nkãma. ⁸ A kù ne gbugbã ka kpaasiò ide ntɔ do ibo, bii kù je ka jò ntɔu ku bɔ waju. ⁹ À wɛɛò inɔ didɔ ka je hai ne gbugbã ɲa bii ntɔ ntɔ inɛ ì ne gbugbã ɲa. Nɔ ɲɲu mɔm nii à waa tɔɔ Ilaaɔ ku ba i kɔ ɲa. ¹⁰ Na ɲɔi í ce ñ kɔ ɲɲe mii ɲau ihɛ hai waati iyi ñ wa n jìò ɲe ku ba bii ñ to wa, n maà n gaabu si ɲe do gbugbã iyi Lafɛɛ í muum. Í muum gbugbãm nii, kù je n kekɛò ɲe, amma ku ba n jò naane ku dasi ɲɲe ku bɔ waju.

¹¹ Iyi í gbe nsei, inɛ inem ɲa, i jò ì ne inɔ didɔ ɲa, i ce kookaai i jeò inɛ ɲa iyi à kɔ, i ya maa mua nje gbugbã ɲa. I ce anu akã ɲa, i wɛɛò laakai ku sũ ɲa. Ilaaɔ ku wɛɛ do inɛ, ɲɲu iyi í bi wa nɔ wa mu nwa laakai ku sũ.

¹² I ce nje fɔɔ do kubi jiiida ɲa. Woo dasi naane ɲau fei à waa ce ɲe fɔɔ.

¹³ Didɔi Lafɛɛ Jesu Kirisi, do kubii Ilaaɔ, do anu akãi Hundi Ilaaɔ ku wɛɛ do inɛ fei.

Tia iyi Pɔlu í cea ineí Galati ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amu Pɔlu woo beu, amui ñ kɔ nɲe tiau ihẽ wa. Kù je amanɛi í kpem ñ jèò woo be, kù nɔ kù je inɛ ɔɔi í bɛm. Jesu Kirisii í kpem, nɲu do Ilaaɔ Baaba iyi í jũu hai si balɛ. ² Amu do kpaasi woo dasi naane ɲa iyi à wa ihẽ fei à ce igbei ineí Jesu ɲa iyi à wa ilei Galati fɔɔ. ³ Ilaaɔ Baaba do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu nɲe didɔ do laakai ku sũ. ⁴ Jesu Kirisi í na araɛ na irii dulum du wa ku ba ku nya wa hai si kuce laalɔi andunyau ihẽ. Bɛɛbei í ce í ceò idɔɔbii Ilaaɔ Baa nwa. ⁵ Ilaaɔi í nɛ amboe hee do aɲo fei. Ami.

Laabaau jiiida akāi í wɛɛ

⁶ Ideu í mum biti do iyi ì fũsi Ilaaɔ awo gbāa gbāa bɛɛbe tā ɲa, nɲu iyi í kpe ɲe wa si didɔi Kirisi, nɔ ì waa bi í too laabaau mmu ɔɔ má ɲa. ⁷ Ntɔ ntɔ, laabaau jiiida kāma ɔɔ kù wɛɛ má. Amma inɛ ɔɔ ɲa à waa fɔ lasabu nɲe dei, nɔ à waa bi a kpaasi laabaau jiidai Kirisiu. ⁸ Amma baa awa taka nwai walakɔ amaleka iyi í naa hai lele, bii í ce nɲe waazoi laabaau mmu ɔɔ má, bii kù je iyi à ce nɲeu ihẽ, Ilaaɔ ku ceekpe lafɛɛ. ⁹ À tako à fɔɔ wo ñ nɔ ñ wa n fɔɔ má, bii inɛ ɔɔ í ce nɲe waazoi ide mmu ɔɔ iyi kù je iyi ì jesiu tā ɲa Ilaaɔ ku ceekpe lafɛɛ.

¹⁰ Si ideu ihẽ aa ñi ñ wa n de saabui amanɛ ɲai? Aawo, saabui Ilaaɔi ñ bi. Ñ wa n de n ce mii iyi á dɔa amanɛ ɲa si? Aawo, bii ñ wa n de n ce mii iyi á dɔa amanɛ ɲa si, n kaa n je woo ce icei Kirisi.

Béi Pɔlu í jèò woo be

¹¹ Inɛ kpaasim ɲa, ñ bi í mà ɲa iyi laabaau jiiida iyi ñ sisi nɲeu kù je hai bi amanɛi í naa. ¹² Kù je amanɛi í sɔm, inɛ kāma sisi í ceem cioɛ, Jesu Kirisi nɲu akāi í nyisim.

¹³ Í gbɔ bei kuwɛɛm í ye ɲa wo si waati iyi ñ wa n tɔɔ Ilaaɔ bei Zuifu ɲa. Inɛ fei ì mà ɲa kookaai iyi ñ tako ñ ce ñ kpāò ineí igbei Ilaaɔ ɲa iju ku ba n ce nfe ɲa. ¹⁴ Si kpāai Zuifu ɲa ku too ñ wa si inɔi inɛ ɲa iyi à waa je waju si inɔi saam ɲa.

¹⁵ Amma Ilaaɔ í cicaam à bei à bím nɔ í kpem si didɔɛ n cea ice. ¹⁶ Si waati iyi í jileu, í nyisim Amaɛ ku ba n cea dimi mmu ɲa waazoi laabaau jiiidaɛ. Nɔ n kù bɔ bi inɛ kāma ku muum bisi. ¹⁷ N kù nɔ n kù bɔ Zeruzalemu n koo n ye inɛ ɲa iyi à tako à je woo be ɲa ñ bei ñ jèò woo be. Amma iyi ñ dede gbakā ilei Arabii ñ bɔ. Hai be nɔ ñ nyi Damasi má. ¹⁸ Í kpe í to zakai adɔ mɛɛta ñ bei ñ bɔ Zeruzalemu ñ koo ñ mà Sefaa*, nɔ ñ ce aɲo maatũ bi tɛɛ. ¹⁹ N kù nɔ n kù ye woo be mmu kāma be má, bii kù je Zaaki, ifɔi Lafɛɛ.

²⁰ Iyi ñ wa n kɔu ihẽ ntɔi. Ilaaɔi í je seɛdam bii ñ wa n sɔ iboi.

* **1:18** Sefaa nɲui à ya kpe Pieɛ má.

²¹ Si anyiε nɔ̀ n̄ bɔ̀ ilei Siri do Silisi ηa. ²² Waati beεbe igbei inei Kirisi ηa iyi à wa ilei Zudee a kù ye wajum titā. ²³ N̄ju de à gbɔ̀ iyi inε iyi í tako wa kpā ηa ijuu, wee nsei wa waazo ideii woo dasi Jesu naane ηa, ide iyi n̄ju takae wa bi ku ce nfeεu wo. ²⁴ Nɔ̀ à saabu Ilaaḍ na irim.

2

Pɔlu do woo be ηa iyi à gbe

¹ Iyi í kpe í to zakai adḵ maatēε ηoi n̄ nyi Zeruzalemu má, amu do Baanabasi. Nɔ̀ à gbā Titee í si wa. ² N̄ kooi si na iyi í jò n̄ ce kuyε. Nɔ̀ si kuyεu Ilaaḍi í ni n koo. N̄ kpe inε ngbo ηa ikāi awaḵ ηa à tɔtɔ nɔ̀ n̄ sisi n̄ja yaasei ideii laabaau jiidau iyi n̄ ya n cea dimi mmu ηa waazoεu wo. N̄ ce beεbei si na iyi í jò n̄ kù bi icem iyi n̄ ce wo, walakɔ̀ iyi n̄ wa n ce nsei ku ce nfe. ³ Nɔ̀ inε ngbo ηau a kù tilasi Titee iyi í wa bi tom n̄ou ku ce bango baa do iyi í je Gereki fei. ⁴ A kù tilasie baa do iyi inε gɔ̀ ηa iyi a kù je inε nwa ηa do ntɔ̀ à lɔ̀ wa si igbeu à waa bi a tilasi inε fei ku ce bango. Inε ηau woo zamba inε ηai. À naai do bisi ku ba a beje ara ku ne nwa si anu akā nwa do Jesu Kirisi nɔ̀ a ce wa aru. ⁵ Amma awa a kù je ide n̄ja baa keeke domi à bi ka leeki si ntɔ̀ laabaau jiidau na iri n̄je. ⁶ Nɔ̀ inε ηa iyi à ne jirima à re a kù kḵosi ide kāma má si ide iyi n̄ fɔu. Ntɔ̀i, baa bii ājai à je ilu jirima ηa kù jeem nkāma, domi bi Ilaaḍ inε gɔ̀ kù re n̄je. Inε ngbo ηau be a kù kḵom si ide kāma. ⁷ Amma

à ye iyi Ilaaḍ í daam laabaau jiidau si awɔ̀ n sisia dimi mmu ηa, si bei í daa Pieε si awɔ̀ ku sisia Zuifu ηa. ⁸ Ilaaḍi í na Pieε gbugbā ku jèḵ woo beε bi Zuifu ηa, mà irei. N̄ju m̄oi í nɔ̀ í nam gbugbā n jèḵ woo beε bi dimi mmu ηa. ⁹ Nɔ̀ Zaaki do Pieε do Zāa, āja iyi à je bei sɔbe si igbei inei Jesu ηa, à ye iyi Ilaaḍi í daam icεu ihē si awɔ̀ na didḵε. N̄oi à jesi ka ce anu akā, amu do Baanabasi ka bɔ̀ bi dimi mmu ηa nɔ̀ āja m̄o a bɔ̀ bi Zuifu ηa. ¹⁰ Amma à tɔ̀ wa ka ye gigii ilu are n̄ja ηa. Nɔ̀ beεbe m̄oi amu takam n̄ dasi idḵ tā.

Pɔlu wa gbagba si Pieε Antiḵsi

¹¹ Si waati iyi Pieε í naa Antiḵsi be n̄ gbagba sie si bantuma si na iyi í jò wa ce taale. ¹² Taaleεu wee. Inε gɔ̀ ηa iyi à wa bi Zaaki à naa Antiḵsi. Inε ηau à ya na gbugbā si bango ku ce. Hee a maa to wa Pieε í ya maa je do dimi mmu woo dasi Jesu naane ηa ājɔ̀. Amma iyi inε ηau à na à to wa, í fa arae ci ya je ājaḵ ηa má domi wa ce n̄jo n̄ja. ¹³ N̄oi Zuifu woo dasi Jesu naane ηa iyi à wa beu, gɔgɔ̀ ηa m̄o à ce bei Pieε í ceu hee à fa Baanabasi m̄o si muafiti n̄ja. ¹⁴ Iyi n̄ ye a kù waa ne do inḵ akā si kpāai laabaau jiidau, ηoi n̄ sḵ Pieε si wajui āja fei n̄ ni, awɔ̀ Zuifui nɔ̀ i waa ce bei dimi mmu ηa, i kù waa ce kucei Zuifu ηa. To, beirei aa ce i tilasi dimi mmu ηa a ce kucei Zuifu ηa.

Zuifu ηa do dimi mmu ηa à ba faaba na naane ku dasi

15 Ntɔi, awa Zuifu ηai, a kù je dimi mmu ηa iyi à ya kpe ilu dulum ηa, domi Zuifu ηai à bí wa. 16 Do nηu fei, à mà iyi amanε kaa je dee dee si wajui Ilaaḍ na wooda ku too, bii kù je na naanε iyi á dasi Jesu Kirisi. Na nηu, awa mɔ à dasi Jesu Kirisi naanε ku ba ka je dee dee na naanε iyi à dasi Kirisi, kù je na wooda ku too. Ilaaḍ kaa ce inε gɔ dee dee si na iyi í jò wa jirima wooda. 17 Nsei, bii à waa de ka je dee dee na saabui Kirisi, nɔ à ba wee awa mɔ ilu dulum ηai bei hai je Zuifu ηa, aa ka je ka ni icei Kirisii í jò dulum wa kɔɔsi? Aawo, ka maà lasabu beεbe. 18 Nsei, bii n teese n wa n ma mii iyi n tako n lege wo, n baa n je ilu taalei. 19 Ntɔ ntɔ, woodau takae í jò n ye bei iku si wajue, ku ba n ce kuwεem na Ilaaḍ. 20 Í ye bei à kpakpaam si jji do Kirisi ajɔ. Na nηu, kù je na aram nii n wee má, bebei Kirisii wa ce kuwεεε sim. Nɔ kuwεε iyi n wa n wee nsei, n wa n weei do naanε iyi n dasi Amai Ilaaḍ, nηu iyi í bim nɔ í na kuwεεε na irim. 21 N kaa n fūsi didɔi Ilaaḍ awɔ n maa n jirima wooda, domi bii í je amanε á yɔkɔ ku je dee dee na wooda ku jirima, debei ikui Kirisiu ngbei.

3

Wooda ku jirima de, mà naanε ku dasi

1 Inε inei Galati ηau, i kù ne laakai ηa. Inε iyi à sisia idei Jesu Kirisi iyi à kpakpa si jji ku gaau sãa sãa, yooi í kɔɔtɛ ηε. 2 N bi i sɔm ide icu akãu

ihε ηa. Í ba Hundei Ilaaḍ na wooda ku jirima nηei de, mà na laabaau jiidau iyi í gbɔ í dasi naanε ηai. 3 Beirei í ce í kua laakai beεbe ηa. Í sinti do Hundei Ilaaḍ ηa nɔ í waa bi i kpa irie do gbugbãi ara nηe? 4 Ijuukpã iyi í ye wo ηa na naanε ku dasi nηe, nsei aa jò ku je ngbe ηai? N tamaa í kaa jò ku je ngbe ηa. 5 Iyi Ilaaḍ í na ηε Hundee, nɔ wa ce maamaake ηa si anini nηe, wa cooi na wooda ku jirima nηe? Mà na iyi í jò í gbɔ idei laabaau jiiida í dasi naanε ηai.

6 Í mà ηa iyi kukɔi idei Ilaaḍ í ni, Aburhamu í dasi Ilaaḍ naanε, nηui í jò Ilaaḍ í dooae amanε dee dee. 7 Na nηu, i jò i mà ηa iyi woo dasi Jesu naanε ηai á je tɔkui Aburhamu ηa do ntɔ. 8 Hai tako wo Ilaaḍ í mà iyi nηu á jò dimi mmu ηa a je dee dee na naanε ku dasi nηa. Nɔi í jò í sisia Aburhamu laabaau jiidau hai ku kpe í ni, hai bi tɛi an weea inei andunya fei. 9 Aburhamu í dasi naanε nɔ í ba kuwee. Beεbe mɔi inε ηa iyi à dasi naanε aa ba kuwee do nηu ajɔ.

10 Inε ηa iyi à waa na gbugbã si wooda ku jirima ikpei í je tu ηa, domi à kɔɔ à ni, inε iyi kù waa mu ide à kɔ si tiai woodau fei nɔ kù waa jirimae, lafɛε ilu ikpei. 11 Nɔ nsei à yɔɔ mam mam iyi inε gɔ kaa je dee dee si wajui Ilaaḍ na wooda ku jirima, domi à kɔɔ à ni, inε iyi Ilaaḍ í jò í je dee dee na naanε ku dasi, lafɛi á ne kuwεε. 12 Ntɔ ntɔ, icui wooda kù wa si naanε ku dasi. Amma à kɔɔ à ni, inε iyi í yɔkɔ wa

jirima woodau dee dee, lafēei á basi kuwēε.

¹³ Amma Kirisi í ya wa hai si ikpei wooda si waati iyi í na í je ilu ikpe na iri nwa. Í na í je ilu ikpe si na iyi í jò kukòidei Ilaaḥ wa fò í ni, inε iyi à kpakpa si antai j̄i fei ilu ikpei. ¹⁴ Kirisi í ce bεεbei ku ba kuwee iyi Ilaaḥ í weea Aburahamuu kú je ti dimi mmu ḡa na saabui Jesu Kirisi. Nò si bεεbe awa fei aa ka ba Hunde iyi Ilaaḥ í wāḥ wa na naane ku dasi.

Wooda ku jirima do idei kuwā

¹⁵ Inε inεm ḡa, an so yaasei ide gò iyi inε fei í mà. Bii inε gò í kò bei í bi a kpē amanie hai kù ku í jilḥ, inε gò kaa yòkò ku ganji ideu hee má je ku kḥosi, baa do iyi amanei í kḥò. ¹⁶ To, Aburhamu do tòkuei Ilaaḥ í cea kuwā. Bii à ni tòkue ḡa, inε nkpr̄i à fāa. Amma à ni tòkuei, waatò inε akāi, nò nḡui í je Kirisiu. ¹⁷ Na nḡu, ide iyi ñ wa n bi n fò wee. Ilaaḥ í ce kuwāi ideu nò í jilḥ. Nsei, wooda iyi í naa si anyii adḥ c̄lḥ c̄lḥ mεε do kuntaa, kaa yòkò ku ganji ideu hee ku jò ide iyi Ilaaḥ í wāu ku je ngbe. ¹⁸ Amma bii na wooda ku jirimai à je tubu, kù je na idei kuwā má. Nò wee do kuwāi Ilaaḥ í cead Aburhamu didḥ.

¹⁹ Debei, na mii í ce Ilaaḥ í na wooda. Í naai ku ba kookoosu iyi kù je tεε ku fita gbugbāa. Nò woodau wa ce icεei hee tókui Aburahamuu koo tóo wa. Tòkueui à cea inε ḡa kuwāεu. Woodau amaleka ḡai Ilaaḥ í jò à na Moizi, nḡu iyi í wa ḡamei Ilaaḥ do amane ḡa, nò nḡu mḥ ku sḥ inε ḡau.

²⁰ Amma waati iyi Ilaaḥ í ce kuwāu, kù ne bukaatai inε iyi á wa si ḡamei nḡu do amane ḡa, domi nḡu akāi í ce kuwāu.

Mii iyi wooda wa lele

²¹ Debei, woodau wa j̄a ide iyi Ilaaḥ í wāu mεε. Aawo, kù je bεεbe. Ntò ntò, bii í je à na wooda wo iyi á yòkò ku mua amane kuwēε, Ilaaḥ á jò amane ku je dee dee wo na woodau. ²² Amma kukòidei Ilaaḥ wa nyisi iyi inε fei í wa si awḥ gbugbāi dulum, ku ba do saabui naane ku dasi, kuwāu ku je ti woo dasi Jesu Kirisi naane ḡa.

²³ Tako wo wooda wa mu wai bei aru wa gbā wa hee Kirisi ku maa to wa ku na ku nyisi wa kpāai naane ku dasi. ²⁴ Bεεbei, woodau wa gbā wa wa bḥḥ wa bi Kirisi ku ba Ilaaḥ ku jò ka je dee dee na naane ku dasiu. ²⁵ Nsei iyi waatii naane ku dasiu í to, a kù ne bukaatai woodau ku gbā wa má.

²⁶ Bεεbei inε fei ì je amai Ilaaḥ na naane iyi ì dasi Jesu Kirisi ḡa. ²⁷ Ntò ntò, inε iyi ì ce inyi ku dasi do irii Kirisi fei, ì so daai Kirisi ḡai. ²⁸ Inε fei ì je akā si anu akā nḡe iyi ì ce do Jesu Kirisi ḡa. Na nḡu, inε gò kù je ikā, hai Zuifu ḡa hee do dimi mmu ḡa, hai aru ḡa do inε ḡa iyi à ne ara nḡa, hai inaabo ḡa hee do inεmòkò ḡa. ²⁹ Bii ì nò ì je ti Kirisi ḡa, ì je tókui Aburhamu ḡa. Nò aa je tubu ḡa bei Ilaaḥ takae í ce kuwāεu.

4

¹ Nsei ñ wa n bi n na nḡe yaase gò. Yaaseu wee. Ama iyi á je

tubui baaε, si waati iyi wa je amau kù tia aru * gɔ, baa do iyi fei ndεε á na ku je titeε. ² Si waati iyi wa je amau, ine gɔ ηa à wεε iyi à waa muu, nɔ à waa cea wūa hee í tóò waati iyi baaε í jileaa. ³ Bεεβε mɔi do awa taka nwa. Waati iyi à tako à wεε bei ama keeke ηa, à je arui mii ndii andunya ηa wo. ⁴ Amma iyi waati iyi Ilaaɔ í jileu í na í to, ηai í be Amaε wa. Inaaboi í buu, nɔ si woodai Zuifu ηai wa ne ⁵ ku ba ku ya ine ηa iyi à wa si awɔi wooda. Í ce bεεbei ku ba ka je amai Ilaaɔ ηa.

⁶ Nɔ Ilaaɔ í be Hundei Amaε wa si idɔ nwa ku nyisiò iyi awai à je amaε ηa. Hundeu wa kpoo Baaba. ⁷ Si bεεβε í kù je aru má ηa, injeu amu ηai bεbei. To, nsei iyi í je amai Ilaaɔ ηa, Ilaaɔ í nyi í ce ηe woo je tubue ηa má.

Zigiida iyi Pɔlu í ne na inei Galati ηa

⁸ Tako wo í kù mà Ilaaɔ ηa, nɔ í je arui iwē ηa iyi a kù je Ilaaɔ. ⁹ Amma nsei í mà Ilaaɔ ηa. Nɔ iyi í re mɔm Ilaaɔ í mà ηe. To, beirei í ce í waa bi í sinda si mii ndii andunya ηa má ηa, iyi kù ne gbugbã nɔ kù ne bεεε. Na mii í ce í waa bi í je aru nηa má ηa. ¹⁰ Í ya maa na ajɔi jingau gɔ ηa gbugbã ηa, do cukpa gɔ ηa do waati gɔ ηa do adɔ gɔ ηa. ¹¹ Nsei n̄ wa n ce njo ice iyi n̄ ce si gãme n̄je ku maà ce nfe.

¹² N̄ wa n tɔɔ ηe, inje inem ηa, í jile ara n̄je si agbem bei amu mɔ n̄ jile aram si agbe

n̄je. Waati iyi n̄ wa bi tu ηe, í kù ceem kurara gɔ ηa. ¹³ Í mà sãa sãa ηa, waati iyi n̄ sinti ku ce n̄je waazoi laabaau jiidau, do bɔɔi arai. ¹⁴ Amma í kù dondam ηa, í kù nɔ í kù kɔsim ηa, baa bii bɔɔm n̄u ku yeε í cé ηe. Do n̄ju fei, í gbam ηai bei aa gba amalekai Ilaaɔ ηa, walakɔ bei Jesu Kiriisi takae. ¹⁵ Í ne inɔ didɔ wo ηa. To, nsei, mii í ce ηe. An yɔkɔ n̄ je sεeda na iri n̄je n̄ ni bii á ce wo aa nya iju n̄je í nam ηa. ¹⁶ Si na iyi í jò n̄ sɔ ηe ntɔui í jò n̄ je mbεε n̄je nsei?

¹⁷ Ine ηau, à waa na ηe ara amma kù je do yaase jiiida. À waa bi a fa ηei hai bi tu wa ku ba í na ηa ara ηa. ¹⁸ Í s̄ia í ne himma si mii jiiida ku ce ηa waati kãma fei, nɔ ku maà je bii n̄ wa inɔ n̄je n̄ju akã. ¹⁹ Inje amam ηa, bei inaabo iyi wa bi ku bí í ya gbɔ ara kuro, bεεβε mɔi amu mɔ n̄ wa n gbɔ ara kuro má hee idei Kiriisi ku buba si ηe ntɔ ntɔ. ²⁰ N̄ bi n̄ wa inɔ n̄je nsei ku ba n̄ maà n̄ fɔ ide be ihē má, amma do n̄ju fei n̄ ne zigiida na iri n̄je.

Idei Aгаа do Sara

²¹ Í jò n̄ bee ηe, inje iyi í bi í wa si awɔi wooda ηa, í kù gbɔ iyi wooda wa fɔ ηai? ²² À kɔɔ à ni Aburhamu í bí ama inemakɔ minji, akã do abo aru gɔ, akã mɔ do abo iyi í ne araε. ²³ Aruu, í bí amaεi bei à ya bí ine fei, amma ine iyi í ne araεu í bí amaεi do kuwãi Ilaaɔ. ²⁴⁻²⁵ Ideu ihē í yei bei mɔnda. Inaabo minji ηau ηai

* **4:1** kù tia aru Aru do woo ce ice fei ide akãu mbε si feei ine ηa iyi à kɔ akabuu tit̄si idei Ilaaɔ.

à jε bei akabuu minji. Aгаа nηui í jε bei akabuu iyi Ilaađ í na inε ηa tako wo si geetei Sinai si ilēi Arabi. Nηu bei í jε wooda iyi wa dasi inε ηa aru. Nō Aгаа í yei má bei ilui Zeruzalemu iyi í wεε nsei, domi í wa si aru do inεε ηa fei. ²⁶ Amma Sara í yei bei Zeruzalemu iyi í wa leleu iyi í ne araε. Nηui í jε iye nwa. ²⁷ Nō à kōō à ni,

Jò inōε ku dō, awō inaabo gbenda iyi i kù bí.

La, i dō anu do inō didō, awō iyi i kù mà ara kuroi kubí, Domi inaabo iyi à kōsi á na ku bí ama ku re inaabo iyi í wa idei mōkō.

²⁸ Nsei inε inεm ηa, inεi ì jε amu ηa iyi Ilaađ í ce kuwāeu bei Izaaki í yeu. ²⁹ Waati nηu, ama iyi à bí bei à ya bí inε fei í kpā inε iyi à bí do gbugbāi Hundei Ilaađu iju. Bεεβε mōi í ye nsei. ³⁰ Amma kukōi idei Ilaađ wa fō, í ni,

Lele aruu do amaε fei, Domi amai aru kaa je tubu do amai abo iyi í ne araεu ajō.

³¹ Bεεβε mōi inε inεm ηa, ì mà ηa iyi a kù jε amai aru, amma amai inε iyi í ne araεi à jε.

5

I leekí dim dim ηa si ara ku ne nηε

¹ Kirisi í jò à ne ara nwa ku ba ka ne ara nwa do ntō. Na nηu, i leekí dim dim ηa si ara ku ne nηε, i maā jò ì na i jε aru má ηa.

² I de ití i gbō. Amu Pōlui ñ wa n sō ηε ideu ihē. Bii ì jò à dasi ηε bango, icei Kirisi kù ne aranfāani kāma bi tu ηε. ³ Ñ nyi ñ sisi ñ wa n fō má, inε iyi í jò à dasie bango, tilasii lafēε ku jirima wooda fei. ⁴ Inε iyi ì waa bi i jε dee dee si wajui Ilaađ na wooda ku jirima, ì fεεε ara nηε do Kirisii nō ì fūsi didōi Ilaađ awō ηa. ⁵ Amma awa, Hundei Ilaađ wa sō wa mam mam iyi Ilaađ á jò ka jε dee dee na naane ku dasi nwa. ⁶ Ntō ntō, bii à ne anu akā do Jesu Kirisi, à ce bango, a kù ce bango kù jε ide kāma. Ide iyi í ne amboe í re nηui í jε naane ku dasi iyi wa ce ice do kubi.

⁷ Ì waa ce kuwεε nηε wo dee dee ηa. Yooi í ganji ηε í jò ì kù waa jirima ntōu má ηa. ⁸ Ikō iyi à na ηeu be kù waa naa hai bi Ilaađ, nηu iyi í kpe ηε. ⁹ Na nηu, i ce laakai ηa, domi à ya fō a ni lefee keekei í ya dede pēε fei. ¹⁰ Amma Lafēε í jò ñ wa n naane ηε iyi i kaa ce lasabu gō iyi í jε ikā do lasabu iyi ñ ceu be ηa. Inε mō iyi wa bitandi ηε, baa bii yooi Ilaađ á kpāa iju.

¹¹ Inε inεm ηa, bii í jε amu takam ñ wa n waazo hee nsei ñ ni inε ηa a ce bangoi, na mii í ce à ya maa kpām iju. Bii í jε bεεβε mōm nii ñ wa n ce, ikui Jesu si jli kàa jεa inε ηa bi ku ko ise. ¹² Inε ηa iyi à waa bitandi ηeu be, ñ bi a nya ηa ikā*.

¹³ Inε inεm ηa, à kpe ηei i na i ne ara nηε. Do nηu fei, i maā jò ara ku ne nηε ku mua daai inε taka nηε kpāa i ceō idōbii ara nηε. Amma i ya maa sobi

* 5:12 ñ bi a nya ηa ikā inε gō ηa à ni, bii à bi mōm a bāntām ara nηa gbakā.

nje do kubi ηα, ¹⁴ domi wooda fei í wa si irií ide akāu ihē iyi í ni, bi ine mmu ηα bei í bi arae. ¹⁵ I maà ya maa ηα nje ηα bei inai sako ηα. I ce laakai ηα ku ba i maà ce nfei nje ηα.

Kajò Hundei Ilaaḍ ku neḍ wa

¹⁶ Ide iyi ñ wa n fəu wee, i jò Hundei Ilaaḍ ku maa neḍ ηε. Bii ì waa ce beεβε ηα, i kaa ce kubi nfe nfei ara nηε má, ¹⁷ domi mii iyi daai awa taka nwa í bi ci ya je dimi akā do iyi Hundei Ilaaḍ í bi. Kubi minji ηau, à ya maa jai hee a kaa ka yəkə ka ce bei à bi. ¹⁸ Amma bii Hundei Ilaaḍ wa neḍ ηε i kù wa si awəi wooda má ηα.

¹⁹ Ine fei í mà daai amane sāa sāa. Daa ηauì à je sēε ku tətə hai ne yaase, do daa sāmi do daa nkpə nkpə, ²⁰ do iwē ku tə, do dobu dobu ku ce, do mbεεte, do ija, do igu, do idəəkə yaamə, do nje ku wā, do kakə, do nje ku fεεfe, ²¹ do kəδεε, do atē ku kpa ine, do ije ku bi, do mii iyi í jə beεβε fei. Ñ wa n sō ηε bei ñ tako ñ fə ñ ni, ine ηα iyi à waa ce dimi beεβε a kaa ba tubu kāma si andunya titōi Ilaaḍ.

²² Amma mii iyi Hundei Ilaaḍ í ya bí, nηui í je kubi, do inə didə, do laakai ku sū, do temua, do jiida ku je, do inə akā, do naane, ²³ do daa didə, do ara ku mu. Mii ηau be fei, wooda kù ganji ηα. ²⁴ Nə ine ηα iyi à je ti Jesu Kirisi í ye bei à kpa kucei daai ara nηα si jii ku gaauu, do bine do kubie fei. ²⁵ Si bei Hundei Ilaaḍi wa

mu nwa kuwεε, ka jò ku neḍ wa. ²⁶ Kù sía ka je ilu faao, wala woo kosi ine ηα, walakə ka maa ce igu si awa duusə.

6

Iya sobi nje si aso ηα

¹ Ine inem ηα, inje iyi Hundei Ilaaḍ wa neḍ ηε, bii ì mu ine gə si kurara, i nyisi lafēε kpāa jiida do daa didə ηα. Nə i ce laakai ηα ku ba inje mə i maà na i dasi kurara beεβε. ² I sobi nje si aso * ku so ηα. Bii ì waa ce beεβε ηα ì waa jirima woodai Kirisi ηai. ³ Bii ine gə wa cə arae ngəgə nə wee kù je ngəgə, wa lele araei. ⁴ I jò ine fei ku wuse daai nηu takae nə ku ye si bii nηu á tə fufu, amma ku maà tə fufu na iyi nηu í re ine gə, ⁵ domi ine fei á so asoi † nηu takaei.

⁶ Awə iyi à waa kə idei Ilaaḍ, mii iyi ì ne fei jò ì kpəḍ do ine iyi wa kəε si.

⁷ I maà ti i lele ara nηε. A ci ya nyaanyi Ilaaḍ. Mii iyi amane í gbē nηui á da. ⁸ Bii wa gbē iyi daai nηu takae í bi, nfe ku cei á bíaa. Bii í nə wa gbē iyi Hundei Ilaaḍ í bi, kuwεε hai tāi Hundei Ilaaḍu á bíaa. ⁹ Na nηu, ka maà gbεεji do jiida ku ce, domi bii a kù mənɡə aa ka ba ka da si awaati iyi í jə. ¹⁰ Beεβε məi waati iyi à ba awəε fei, ka cea ine fei jiidaε. Nə iyi í re məm, ka cea kpaasi woo dasi Jesu naane ηau beεβε.

Idei ankāanyi do fəḍ

* **6:2** aso nηui í je wahala ηα. † **6:5** Yaasei isεεdeu ihēi í je, domi ine feii a na ku fə bei nηu í ce ice.

¹¹ Hai ihē bei do awōi amu takam nii n̄ kō n̄ɛ wa †. In̄ɛ taka n̄ɛ aa yōō m̄m̄m̄ bei kukō ηau à la à to. ¹² In̄ɛ ηa iyi à waa bi a tilasi n̄ɛ i ceò bango ηau à waa ce b̄ɛɛbei ku ba a ce mii iyi á d̄s̄a aman̄ɛ ηa si, n̄o a maà kp̄ã ηa iju na irii ikui Jesu Kirisi si j̄li ku gaauu. ¹³ Amma aηa taka n̄ηa, baa do iyi à ce bango fei, a kù waa jirima wooda. À bi a dasi n̄ɛ bango ku cei ku ba a tōō fufu si na iyi í j̄ò à yōkō à k̄amia n̄ɛ. ¹⁴ Amma amu n kù n wa n tōō fufu bii kù j̄ɛ na ikui Laf̄ɛɛ nwa Jesu Kirisi si j̄li ku gaau. Na ikūeu mii ndii andunya fei í ȳɛm̄ nii bei mii iyi kù w̄ɛɛ má, n̄o b̄ɛɛb̄ɛ m̄oi n̄ wa n yōō baa do kuw̄ɛɛi amu takam fei. ¹⁵ À ce bango, a kù ce bango kù j̄ɛ ide k̄ama. Mii iyi í n̄e amboe í re, n̄ηui í j̄ɛ a taka in̄ɛ tit̄ō. ¹⁶ Laakai ku s̄ũ do did̄ō ku w̄ɛɛa in̄ɛ ηa iyi à waa too woodau ih̄ɛ hee do in̄ɛi Izireli ηa, aηa iyi à j̄ɛ in̄ɛi Ilaaō ηa.

¹⁷ Hai nnyí in̄ɛ k̄ama ku maà wahalam má domi na irii Jesu n̄ ba dalai juju ηa iyi à wa si aram̄ n̄ou ih̄ɛ.

¹⁸ In̄ɛ in̄ɛm̄ ηa, did̄ōi Laf̄ɛɛ nwa Jesu Kirisi ku w̄ɛɛ do in̄ɛ fei. Ami.

† **6:11** hai bei do awōi amu takam nii n̄ kō n̄ɛ wa Si d̄ōn̄ɛɛ n̄ηa bii à waa ce lēɛti à ya maa f̄oi n̄o in̄ɛ ḡo ku maa k̄ō. Amma P̄olu í k̄ō ideí ank̄anyi ηau ih̄ɛ do aw̄ōɛ.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Efeezu ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu amu iyi ñ je woo bei Jesu Kirisi do idɔɔbii Ilaaɔ.

Inje inei Efeezu ɲa, inje woo dasi Jesu Kirisi naane ɲa, ñ wa n ce ɲe fɔɔ, inje iyi Ilaaɔ í cicau.

² Ilaaɔ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɲe didɔ do laakai ku sũ.

Didɔ iyi Ilaaɔ í ce nwa si anu akã nwa do Kirisi

³ I jò ka saabu Ilaaɔ Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. Na saabui anu akã nwa do Kirisi, í wee nwa do didɔ ikã ikã iyi Hundee wa mu nwa wa hai lele. ⁴ Ilaaɔ í cica wa tã hai waati iyi kũ taka andunya ka je titee si kpãai Kirisi, nɔ ka je ine kumá ɲa ka maà ne taale kãma bi tee. ⁵ Si kubie í lasabu wo hai ku kpe ku ce wa amaɛ ɲa si anu akã nwa do Jesu Kirisi, si bei í bi si jiida ku jee ⁶ ku ba ka saabu didɔ nla nlaɛ iyi í ce nwa si anu akã nwa do amaɛ, ine iyi siei kubie fei í wa.

⁷ Do saabui njei Jesui Ilaaɔ í ya wa nɔ í kpa idei dulum du wa si didɔ nlaɛ iyi í nyisi wa.

⁸ Didɔ iyi í ce nwa í caa si bei i mu nwa bisii nla nla do laakai jiida. ⁹ Nɔ í jò a mà asii iyi ɲɲu takae í dasi idɔ ku ce hai tako na jiida ku jee. ¹⁰ Lasabui Ilaaɔu iyi á ce si ajɔ iyi awaatie í to ɲɲui í je ku tɔtɔ mii iyi í taka fei, hai mii iyi í wa lele do

iyi í wa ile fei, nɔ Kirisi ku je irie.

¹¹ Ntɔ ntɔ, mii fei wa cei si bei Ilaaɔ í bi. Na ɲɲu, à je woo je tubu bi tee na anu akã nwa do Kirisi, si na iyi í jò í cica wa wo si bei ɲɲu takae í dasi idɔ hai tako. ¹² Na ɲɲu, i jò ka saabu kulai Ilaaɔ, awa Zuifu ɲa iyi à tako à waa cɔ kpãai Kirisi wo.

¹³ Nɔ inje dimi mmu ɲa mɔ, ajɔ iyi ñ gbɔ ide ntɔu iyi í je laabaau jiida iyi wa naa ɲɲe faaba wa, waati beɛbei inje mɔ í dasi Kirisi naane ɲa. Nɔ Ilaaɔ í dasi nyindai ɲɲu takae si ɲe. Nyindau ɲɲui í je Hundee iyi í da ɲɲe si si bei í ce kuwãe wo. ¹⁴ Hundeeu ɲɲui í ye bei kaazigii tubu nwa iyi Ilaaɔ í wãð inee ɲa wo. Nɔ wa sɔ wa kam kam iyi aa ka je tubuu si waati iyi Ilaaɔ á ya inee ɲa mam mam. Na ɲɲu, ka saabu kulae.

Kutɔɔi Polu

¹⁵ Na saabui ide ɲau be feii í jò hai waati iyi ñ gbɔ baau naane ku dasi ɲɲe si Lafɛɛ Jesu do bei ñ bi woo dasie naane ɲa fei, ¹⁶ n ci ya n gbɛɛjið Ilaaɔ ku saabu na iri ɲɲe. Ñ wa n ye gigi ɲɲe si kutɔɔm. ¹⁷ Ñ wa n tɔɔ Ilaaɔ ilu amboe, Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ku ce ɲe ilu laakai jiida nɔ ku nyisi ɲe bei ɲɲu takae í ye ku ba i màa sãa sãa ɲa. ¹⁸ Ñ wa n tɔɔe má ku jò inya kumá ku lɔ si idɔ ɲɲe ku ba i mà yaasei kpãa ku cɔ si bii í kpe ɲe, do si bei tubu iyi í jilea woo dasie naane ɲa í la í to, ¹⁹ do bei gbugbã nlaɛ wa ce ice si awa iyi à dasie naane.

Gbugbāu, í je akā do gbugbā nla ²⁰ iyi í ce í jìò Kirisi hai si bale, nò í bubæ si awə njεε lele. ²¹ Bei Kirisi í wa í reò ilu irii lele fei do ilu yiiko ña do ilu gbugbā ña do lafēε ña fei. Nə iriε í re iri fei si waatiu ihē do si waati iyi wa naa. ²² Nə Ilaađ í jò í je irii mii fei, nò í cicæ ku je ilaalu nlai igbεε. ²³ Igbεui í je arai Kirisi. Si igbεui Kirisi takæ í wa nò í kō dee dee, ññu iyi í wa bii fei si mii baa yooma fei.

2

Hai si iku à bə si kuwεε

¹ Tako wo ì ye ñai bei iku ña na irii kurara ññe do dulum du ñε. ² Kucei tako ññe í jò ti inei andunya ña, nò ì ya maa jirima Seetam, ilaalui ilu gbugbāi lele ña. Ilaaluu ññui í je hunde iyi wa ce icε hee nsei si idəi inε ña iyi a kù waa jirima idei Ilaađ. ³ Ntoi, awa fei à tako à yei wo bei aña mə. Binε nwai wa nεò wa, nò à waa ce mii iyi awa taka nwa à bi do iyi à waa lasabu. À yei wo bei inei andunya ña, aña iyi aa na a ye idəəkōi Ilaađ.

⁴ Amma araarei Ilaađ í la na kubi nlaε iyi í bi wa. ⁵ Hai waati iyi kurara nwa í ce wa bei iku ña, Ilaađ í mu nwa kuwεε do Kirisi ajoy. Na didəi ì baò faaba ña. ⁶ Si anu akā nwa do Kirisi, Ilaađ í jì wa hai si bale ka je bomma lele do Jesu Kirisi ajoy. ⁷ Í ce bεεbei ku ba ku nyisi didō nla hai ne kəεε si jiida ku jεε iyi í ce nwa do saabui Jesu Kirisi hee do ajoy fei. ⁸ Na didōi Ilaađi ì ba faaba ña do saabui naanε ku dasi.

Kù je na himma ññε, amuai Ilaađi. ⁹ Kù je ribai icε ññε. Na ññu, inε gə kaa yəko ku təə fufu. ¹⁰ Awa icεi awəi Ilaađi à je. Í taka wai si anu akā nwa do Jesu Kirisi ka ceò icε jiida iyi í ce səəluε hai ku kpe.

Dimi fei í je akā si Kirisi

¹¹ Inε dimi mmu ña, i ye gigi ña iyi inε ña iyi à ya ce bango ñau à ya maa kpe ñε hai ce bango ña wo. ¹² Waati bεεbe ì jìò Kirisi ña wo nò ì je isε mmu bi inei Izireli ña. I kù ne baa ññε si akabuu iyi Ilaađ í wāò inεε ña. Ì wa si andunya ihē i kù waa cəò kpāai nkāma ña, nò ì kù wεεa Ilaađ ña. ¹³ Amma nsei iyi ì ne anu akā do Jesu Kirisi ña, inε iyi ì tako ì wa ijì ña, wee nsei ì ce amεε do Ilaađ ña do saabui njei Kirisi. ¹⁴ Kirisi takæi í je nwa laakai ku sū, ññu iyi í ce Zuifu ña do dimi mmu ña akā. Ññui í kpa mbeεte iyi í ye bei idi iyi wa fεεfe wa wo. ¹⁵ Do ikui araεi í kpaò irii woodai Zuifu ña do iwəε ña ku ba ku yəko ku ce dimi minji ñau dimi titō akā lege lege si ññu takæ. Si bεεbei, í dasi laakai ku sū si anini ñña. ¹⁶ Do saabui ikue si antai jìi ku gaauui í kpaò mbeεte iyi a waa muò nje wo, nò í tətəə dimi minji ñau akā í jò à dō do Ilaađ. Aña fei à baa à je ara akā ajoy. ¹⁷ Bεεbei kukəi idei Ilaađ í kō, si bei í ni Kirisi í naa ku sisi laabaauui laakai ku sū bi tu ñε, inε iyi ì tako ì jìò Ilaađ, do bi Zuifu ña, aña iyi à ceðε amεε. ¹⁸ Nə ntoi, do saabui Kirisi awa fei, Zuifu ña do dimi mmu ña, aa ka yəko ka

bɔ wajui Ilaaɔ Baaba do sobii Hundee akāu.

¹⁹ Si beɛbe, i kù je dimi mmu ɲa ma, walakɔ ise mmu, amma nsei ì je inei ilu akā ɲa do woo dasi Jesu naane ɲa fei, nɔ ì je inei kpasɛi Ilaaɔ ɲa. ²⁰ Ine mɔ ì yei bei idɪ iyi à ma si antai icui ile iyi woo be ɲau do walii ɲau à jile. Jesu Kirisi takaei í je kuta sintei icui ileu. ²¹ Nɲui á jò ileu ku la nɔ ku ne gbugbã nɔ ku je bi ku tɔɔi Lafɛɛ iyi í má jiida. ²² Na anu akā nɲe do Kirisi, ine mɔ ì yei bei ileu, nɔ ineɔ ɲa ì jeɔ bi ku wai Hundee Ilaaɔ ɲa.

3

Icei Pɔlu na dimi mmu ɲa

¹ Na saabui iyi ihɛi amu Pɔlu n wa n ce kutɔɔ, amu iyi n wa piisɔɔ si na iyi í jò n wa n ce icei Kirisi na irii ine dimi mmu ɲa. ² N̄ mà kam kam iyi ì gbɔ tã ɲa bei Ilaaɔ í ceem didɔ ku ba n naa n sisi nɲe yaasei didɔu, ³ do si bei nɲu takae í jò n̄ mà asiie. Wee n̄ kɔ ideu keeke tã. ⁴ Bii ì cio ideu ɲa, aa yɔɔ ɲa iyi n̄ mà asiii idei Kirisi do ntɔ. ⁵ A kù sɔ inei tako ɲa asiii ideu, amma nsei Ilaaɔ í jò Hundee í nyisi woo beɛ do walii kumáɛ ɲa. ⁶ Asiiu wee. Do saabui laabaau jiidai dimi mmu ɲa do Zuifu ɲau à jeɔ woo je tubu ajɔ. Anɔɔ ɲa à baa à je ara akā, nɔ anɔ mɔ à ne baa nɲa si ide iyi Ilaaɔ í wã nɲu ku ce si Jesu Kirisiu.

⁷ Do saabui didɔ iyi Ilaaɔ í ceem si gbugbãe ɲoi í jò n̄ je woo ce icei laabaau jiidau. ⁸ Amu iyi n̄ je keekei woo dasi Jesu naane ɲa fei, amui Ilaaɔ

í cea didɔ n sisia dimi mmu ɲa laabaau jiidai nɔ n sɔ ɲa bei didɔi Kirisi í la í to nɔ í re kumà nwa. ⁹ Nɔ n sisia ine fei bei yaasei asiii Ilaaɔ á ce ku ceɔ. Ilaaɔ, nɲu iyi í taka mii fei í singa asiiu ihɛ hai ku kpe, ¹⁰ ku ba ine ngboi lele ɲa do ilu yiikoi lele ɲa a mà yaasei bisie do saabui igbei inei Jesu ɲa si waatiu ihɛ. ¹¹ Beɛbei í ce í jileɔ ide iyi wa ce, í bei í takaɔ andunya, nɔ í kpa irie si Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa. ¹² Naane iyi à dasieui í jò à ne anu akā do nɲu. Na ɲoi í jò à ne ara nwa ka bɔ wajui Ilaaɔ do laakai akā. ¹³ Na nɲu, n̄ wa n tɔɔ ɲe i maà mɔngɔ temua ɲa na ijuukpã iyi n̄ wa n ye na iri nɲe, domi ijuukpãu, nɲui á jò i ne beɛɛ ɲa ntɔ ntɔ.

Kubii Kirisi

¹⁴ Nɔ na saabui ideui n̄ wa n gule si wajui Ilaaɔ Baaba. ¹⁵ Nɲui í je Baaí nyaanze baa yooma fei iyi i wa lele do iyi í wa ile fei. ¹⁶ N̄ wa n tɔɔɛ ku jò Hundee ku mu nɲe gbugbã jiidai jiidai si idɔ nɲe si bei amboeɛ í la í to, ¹⁷ nɔ Kirisi ku ce bi ku wae si idɔ nɲe na naane ku dasi nɲe. Nɔ n̄ wa n tɔɔ má ku jò i ne gbugbã i maa leekɪ dim dim si kubi ɲa, ¹⁸ ku ba ine do woo dasi Jesu naane ɲa iyi à gbe fei i yɔkɔ i mà zaka bei kubii Kirisi í cɪ í to do kusae do kujjisae do kugbokae. ¹⁹ Baa do iyi kubiu í re kumàì amanɛ fei, n̄ bi i mà yaaseɛ ɲa ku ba ì kɔ mam mam bei Ilaaɔ í kɔ.

²⁰ Ilaaɔ í ne yiiko ku ce mii iyi à waa tɔɔ fei do iyi à waa lasabu fei, nɔ á yɔkɔ ku ce baa

mii iyi í re beɛbe mɔm hee ku caa. ²¹ Í s̄la inei igbɛɛ ɲa a jò inɛ ɲa a mà beɛɛɛ waati kãma fei hee do aɲɔ fei do saabui Jesu Kirisi. Ami.

4

Anu akã iyi à nɛ, awa iyi à jɛ arai Kirisi

¹ Na nɲu, amu iyi ñ wa piis̄ɔ si na iyi í jò ñ wa n ce icei Lafɛɛ, ñ wa n tɔɔ ɲɛ i maa nɛ dee dee si bei í jò inɛ ɲa iyi Ilaaɔ́ í kpe à ya nɛ. ² I ya maa nɛ do ara ku kaye ɲa, do daa did̄ɔ do temua, nɔ í ya maa mu nɲɛ ɲa do kubi. ³ I ce kookaai i ya mu anu akã iyi Hundei Ilaaɔ́ wa mu nɲɛ na saabui laakai ku sũ iyi í tɔtɔɔ ɲɛ. ⁴ Ara akãi í wɛɛ, Hunde akã mɔi í wɛɛ, nɔ kp̄aa ku cɔ akã mɔi í wɛɛ si bii Ilaaɔ́ í kpe ɲɛ. ⁵ Lafɛɛ akãi í wɛɛ, naanɛ ku dasi akã mɔi í wɛɛ, nɔ inyi ku dasi akãi í wɛɛ. ⁶ Ilaaɔ́ akãi í wɛɛ iyi í jɛ baai inɛ fei. Nɲui í jɛ ilaalui mii fei, nɲui í wa bi inɛ fei, nɔ í wa si inɛ fei. ⁷ Amma do nɲu fei awa fei à ba amua nwa si bei Kirisi í mu nwa. ⁸ Na nɲu, kukɔi idei Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, Waati iyi í gũ lele

Í jɛ mbɛɛɛ ɲa igũ í mu ɲa aru, Nɔ́ í cea inɛ ɲa amua ɲa.

⁹ Tɔ, bii à ni í gũ lele, iyi be wa nyisi iyi í tako í kita í bɔ hee lɛlɛi ilɛi. ¹⁰ Inɛ iyi í kita í bɔ hee lɛlɛi ilɛu nɔ́ í nyi í gũ leleu má inɛ akãui, ku ba ku jò mii fei ku kɔ́ dee dee. ¹¹ Amua ɲa iyi í cea inɛ ɲa wee, í cica inɛ gɔ ɲa à jɛ woo bɛ ɲa, inɛ gɔ ɲa mɔ walii ɲa, inɛ gɔ ɲa mɔ woo sisi laabaau jiiida ɲa, inɛ gɔ ɲa mɔ woo degbe inɛi

igbei Jesu ɲa, inɛ gɔ ɲa mɔ woo kɔ́ inɛ ɲa si cio. ¹² Beɛbei í ce ku ba ku ceɔ sɔɔlui woo dasi Jesu naanɛ ɲa si icɛɛ, ku ba ku kɔ́si gbugbãi arai Kirisi. ¹³ Nɔ beɛbe mɔi awa fei aa ka ce anu akã si naanɛ ku dasiu nɔ ka mà Amai Ilaaɔ́, nɔ ka jɛ inɛ ngbo ka tóo alái Kirisi. ¹⁴ Do yaase beɛbei a kaa ka jɛ bei amu ɲa má, hee cio ikã ikã ku maa tale wa ih̄ɛ walakɔ ih̄ɔ bei fufu í ya maa tale akɔi inyi bii fei. Nɔ inɛ ɲa a kaa d̄i iju nwa má hee má jɛ a wa inyii it̄i nwa do bisi laalɔ ɲɲa. ¹⁵ Amma bii à waa sisi ntɔu do kubi aa ka la si mii fei ka tóo alái Kirisi iyi í jɛ iriu. ¹⁶ Siei awa fei à waa kã bei ik̄ɔi ara, nɔ arau fei í másiɛ do ik̄ɔ ik̄ɔɛ. Nsei, bii ik̄ɔ fei wa ce ice si bei í jò, arau fei á lai ku maa kɔ́si na saabui kubi.

Kuwɛɛ tit̄ɔ si Kirisi

¹⁷ Ide iyi ñ wa n s̄ɔ ɲɛ do irii Lafɛɛ wee. I maà jò i ya maa nɛ má bei hai dasi Jesu naanɛ ɲa, inɛ ɲa iyi à waa too lasabu nfe nfe ɲɲa. ¹⁸ A kù nɛ laakai jiiida. À le idɔ ɲɲa nɔ a kù mà nkãma. Nɲui í jò a kù nɛ ikp̄ɛ si kuwɛɛ iyi Ilaaɔ́ wa mu nwa. ¹⁹ A kù nɛ anyɔ gɔ má, à na ara ɲɲa mam mam si dulum a ceɔ daa laalɔ dimi ikã ikã fei do bine.

²⁰ Amma inɛ, kù jɛ beɛbei ì màɔ Kirisi ɲa. ²¹ Ñ nɔ ñ mà kam kam iyi ì gbɔ ideɛ ɲa, nɔ à kɔ ɲɛ si ntɔ iyi í wa si Jesu. ²² Na nɲu, í jò daa nwo nɲɛ ɲa iyi wa nɛɔ kuwɛɛ nɲɛ wo, domi binei daa nwo nɲɛ ɲauí wa d̄i iju nɲɛ nɔ wa bɔɔ ɲɛ nfe ku ce. ²³ I jò i nɛ idɔ tit̄ɔ do lasabu tit̄ɔ mam mam ɲa, ²⁴ nɔ í jò i nɛ daa tit̄ɔ ɲa iyi í jò ti Ilaaɔ́.

Daa tit̄ɔ, aa yɔɔi si dee dee ku je n̄ɛ do kuwɛɛ hai nɛ dulum. Iyi bɛ hai bi nt̄ai wa naa.

²⁵ Na n̄ɛ, i maà ya sɔ ibo má ɲa. I j̄ɔ inɛ fei ku sɔ kpaasiɛ nt̄ɔ, domi à jɛ ik̄ɔ ik̄ā ik̄āi ara ak̄ā. ²⁶ Baa bii idɔ n̄ɛ í k̄ɔ, i maà ya ce dulum ɲa. I maà ya j̄ɔ idɔk̄ɔ ku wɛɛ n̄ɛ hee inunu koo lɔ̀. ²⁷ I maà j̄ɔ Seetam ku ba bi ku dasi isɛ si n̄ɛ. ²⁸ Inɛ iyi í ya ce ile wo, ku maà ce ile má, amma ku ya ce icɛ do awɔɛ. Bɛɛbɛi á ba mii j̄iida ɲa iyi á sobiɔ ilu are ɲa. ²⁹ Nɔ i maà ya j̄ɔ ide laalɔ k̄āma ku fita hai si gele n̄ɛ. Amma i ya fɔ ide j̄iida iyi á mua inɛ ɲa gbugbā si naane ku dasi nɔ ku sobi ɲa si bukaata n̄ɛ nɔ inɛ ɲa iyi à waa gbɔɔ ku je n̄ɛ aranf̄aani j̄iida. ³⁰ I maà fɔ inɔi Hundei Ilaaɔ ɲa, domi Hundeu bei í je sɛɛdai Ilaaɔ si n̄ɛ hee koo tò aɔ iyi Ilaaɔ á yá inɛɛ ɲa mam mam. ³¹ I n̄yɔ daa kuro n̄ɛ fei do idɔk̄ɔ yaamɔ do idɔk̄ɔ. Nɔ i maà ya gbagba si n̄ɛ walakɔ i maà sɔ irii n̄ɛ ɲa. I j̄ɔ inɔ s̄āmi baa yooma fei. ³² I cea n̄ɛ didɔ ɲa, nɔ i ya nɛ araarei n̄ɛ ɲa, nɔ i ya kpaɔ n̄ɛ ide i kurara ɲa bei Ilaaɔ í kpa ide i kurarai in̄ɛ mɔ na irii Kirisi.

5

Kuwɛɛ si inya kumá

¹ Na n̄ɛ, si na iyi í j̄ɔ ì je amu ɲa iyi Ilaaɔ í bi ɲa, i ce bei n̄ɛ takɛ. ² I j̄ɔ kookoosu kuwɛɛ n̄ɛ kú nyisi kubi bei Kirisi í bi wa, nɔ í na kuwɛɛɛ na iri nwa. Kuwɛɛɛ iyi í nau n̄ɛui í je kuwɛ j̄iida iyi inunue í d̄ɔa Ilaaɔ si.

³ In̄ɛ ti Ilaaɔi í je ɲa. Na n̄ɛ, i maà ya ce baa ngɔɔɔ iyi á j̄ɔ inɛ ɲa a sɔ iri n̄ɛ a ni ì t̄ɔɔ s̄ɛɛ hai nɛ yaase ɲa walakɔ a ni ì ce daa laalɔ ɲa walakɔ binɛ. ⁴ Nɔ i maà ya j̄ɔ ide i anyɔ walakɔ ide hai nɛ yaase walakɔ ide nfe nfe ku fita hai si gele n̄ɛ, domi ide dimi bɛɛbɛ kù j̄ɔ n̄ɛ, amma i j̄ɔ ide n̄ɛ ku ya jɛ Ilaaɔ ku saabu. ⁵ I j̄ɔ i mà ɲa kam kam iyi woo t̄ɔɔ s̄ɛɛ hai nɛ yaase do ilu daa s̄āmi ɲa, k̄āma n̄ɛ kù nɛ ikp̄ɛ si bommai Ilaaɔ do ti Kirisi. Bɛɛbɛ m̄ai hee do ilu binɛ ɲa fei, k̄āma n̄ɛ kù nɛ ikp̄ɛ si bommai Ilaaɔ do ti Kirisi domi binɛ í yɛi bei iwɛ ku t̄ɔɔ.

⁶ I maà ya j̄ɔ inɛ gɔ ku d̄i iju n̄ɛ do ide nfe, domi na n̄ɛ bei í j̄ɔ idɔk̄ɔi Ilaaɔ wa naa si irii inɛ ɲa iyi a kù waa jirimɛ. ⁷ Na n̄ɛ, i maà ya j̄ɔ ide gɔ ku t̄ɔɔ n̄ɛ do amanɛ dimi bɛɛbɛ ɲa. ⁸ In̄ɛ taka n̄ɛ, si ilu kukui ì wa ɲa wo, amma n̄ɛ, ì wa si inya kumá ɲa na anu ak̄ā n̄ɛ do Laf̄ɛɛ. Na n̄ɛ, i j̄ɔ isɛnɛ n̄ɛ ku jɔ inɛ ɲa iyi à waa nɛ si inya kumá, ⁹ domi bii à waa nɛ si inya kumá kuce iyi aa ka ce n̄ɛui í je daa didɔ baa yooma fei do dee dee ku je do nt̄ɔ ku fɔ. ¹⁰ I ce kookaai i mà mii iyi á d̄ɔa Laf̄ɛɛ si. ¹¹ I maà dasi ara n̄ɛ si kookoosu laalɔ iyi amanɛ ɲa à waa ce si ilu kuku. Amma kookoosu dimi bɛɛbɛ i ya fɔɔ ɲa. ¹² Anyɔ nla nla m̄am nii bii à fɔ mii iyi inɛ ɲau à waa ce si asii. ¹³ Amma kookoosuu bɛ bii à fɔɔ á fita si inya kumá. ¹⁴ Nɔ mii iyi í fita gbugbā fei í ya mái. Na n̄ɛ, i ce kuk̄ai kuk̄ai ide i Ilaaɔ í fɔ í ni,

AWɔ iyi ì waa sɪ njoo, jì.
Dede hai si inɔi iku ɲa,
Nɔ Kirisi ku máe inya.

¹⁵ Na nɲu, i ce laakaii isɛɛnɛ nɲɛ. I maà jò i maa nɛ bei inɛ ɲa iyi a ci ya lasabu, amma i maa nɛ do laakai ɲa. ¹⁶ Waati iyi ì nɛ ɲa, i ceò ice, domi waatiu ihɛ bei waati laalɔi. ¹⁷ Na nɲu, i maà yɛ bei inɛ ɲa iyi a ci ya lasabu, amma i hanyɔ ɲa ku ba i mà mii iyi Aɔ Lafɛɛ í bi i ce ɲa.

¹⁸ I maà ya jò atɛ ku kpa nɛ, domi si bei daa bɛɛtɛke fei í wa. Amma i jò i kɔɔ Hundeì Ilaaɔ ɲa. ¹⁹ I jò saabu do iri ku kɔ ku ya wa si faaji nɲɛ, i ya kɔ iri do irii Ilaaɔ, i cūu do idɔ nɲɛ fei. ²⁰ I ya maa saabu Ilaaɔ Baaba waati kãma fei ɲa si mii fei do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

Abo do mɔkɔ

²¹ Inɛ iyi ì mà bɛɛɛi Kirisi, i ya sūa nɲɛ iri ile ɲa. ²² Inɛ inaabo ɲa i sūa mɔkɔ nɲɛ ɲa iri ile bei aa cea Lafɛɛ ɲa, ²³ domi mɔkɔi í je inɛ ngboi aboɛ, bei Kirisi mɔ í je inɛ ngboi igbɛɛ. Igbɛui í je arai Kirisi, nɔ Kirisi mɔi í je woo faabaɛ. ²⁴ Nɔ si bei igbɛu í ya sūa Kirisi iri ile, bɛɛbe mɔi inaabo ɲa à nɛ a sūa mɔkɔ nɲa ɲa iri ile si mii fei.

²⁵ Nɔ inɛ mɔkɔ ɲau i bi abo nɲɛ ɲa bei Kirisi í bi inɛi igbɛɛ ɲa, nɔ í na kuwɛɛɛ na iri nɲa. ²⁶ Í nya ɲa ikã nɔ í wɛ ɲa í jò à má na saabui ideɛ. ²⁷ Í bi igbɛu ku naa si wajue do kusɪaɛ fei, ku maà ti ku nɛ riisi gɔ, nɔ batai araɛ ku maà yuguu, nɔ ku maà nɛ mii mmu dimi bɛɛbe gɔ ɲa má, amma í

bi ku je dee deei, ku maà nɛ taale kãma. ²⁸ Bɛɛbei í jɔ mɔkɔ ɲa á bi abo nɲa ɲa bei à bi ara nɲa. Inɛ iyi í bi aboɛ í bi araei. ²⁹ Inɛ gɔ kù nɔ kù wɛɛ iyi í cé arae, amma í ya maa wɔoi nɔ ku maa gbɔa bei Kirisi wa ce na igbɛɛ. ³⁰ Igbɛɛu nɲui í je arae nɔ awa fei à yɛi bei ikɔ ikɔi araeu. ³¹ Kukɔi ideì Ilaaɔ wa fɔ í ni, na nɲu, mɔkɔ á jò iyeò baaɛi, nɔ ku wɛɛ do aboɛ ku ba aɲa minji fei a baa a je ara akã. ³² Asiiu ihɛ ide nla nlaì, amma ideì Kirisi do igbɛɛi n wa n fãa. ³³ Na nɲu, mɔkɔ fei ku bi aboɛ bei í bi arae, nɔ abo fei ku jirima mɔkɔɛ.

6

Amu ɲa do baa nɲa ɲa

¹ Inɛ amu ɲa, i jirima inɛ ɲa iyi à waa mu nɛ si bei Ilaaɔ í bi, domi bɛɛbei í sɪa. ² Wooda sinte iyi Ilaaɔ í ceò kuwã wee. I jirima iyeò baa nɲɛ ɲa ³ ku ba i nɛ inɔ didɔ ɲa nɔ hunde nɲɛ ku sɔ si andunya.

⁴ Inɛ baa ɲa, i maà ya kɔ idɔi ama nɲɛ ɲa, amma i bi ɲa, i dasi ɲa iju ɲa i kɔ ɲa si ideì Aɔ Lafɛɛ ɲa.

Aru do lafɛɛ

⁵ Inɛ aru ɲa, i jirima lafɛɛ nɲɛ ɲa si andunyau ihɛ do bɛɛɛ do kuyaya, ku maà je do muafiti, nɔ kú yɛ bei Kirisii ì waa cea ɲa. ⁶ Ku maà je bii à leekɪ à waa cɔ nɛ nɲu akã. Bii í je waati iyi à waa cɔ nɛ nɲu akãì, í yɛ bei amane ɲai ì waa cea ɲa ku ba ku dɔ ɲa si. Amma i jò i ce idɔbii Ilaaɔ do idɔ nɲɛ fei bei arui Kirisi ɲa. ⁷ Ice iyi à dasi nɛ, i jò i coo do

himmā ḡa, nō kú ye bei Ilaaḡi i waa cea ḡa, ku maà ti ku je amanē nḡu akā. ⁸ Ì mà sāa sāa ḡa iyi Ilaaḡ á sāa inē fei ribai icē jiiida iyi í ce, baa bii aru, walakō inē iyi í nē araēi.

⁹ Inē lafēe ḡa mō, i cea aru nḡe ḡa bēēbē, i maà ya ta nḡa gbugbā. I mà ḡa iyi inēò ḡa fei Lafēe akāi i nē lele bii inē gō kù re inē gō.

Jīnei igūi woo dasi Jesu naane

¹⁰ Ide iyi í gbe ñ wa n bi n sō ḡe wee. Si anu akā nḡe do Lafēe i jò gbugbā nlaē ku mua inē mō gbugbā ḡa. ¹¹ I ḡi jīnei igū ḡa iyi Ilaaḡ wa mu nḡe fei, ku ba i yōkō i leekī dim dim i kōsiò kookoosu ikā ikāi Seetam ḡa, ¹² domi kù je do amanē ḡai à waa ja. À waa jai do ilu iri laabi lele ḡa do ilu yi-iko ḡa, do ilaalui andunyai ilu kuku ḡau ihē, do inēi inōòko woo ce icēi Seetam ḡa. ¹³ Na nḡu, i so jīnei igūi Ilaaḡ fei i ḡi ḡa. Si bēēbē, bii aḡai wahala í na í naa, aa yōkō i kōò ara nḡe si wajui Seetam mbēe nḡeu. Nō bii ì ce igū ì tā ḡa, i leekī dim dim hee kōò. ¹⁴ Na nḡu, i dede i leekī dim dim ḡa. I jò ntō ku wēe nḡe bei santiiki iyi sooge í ya ḡiò gbankilie, nō i jò dee dee ku je ku wēe nḡe má bei ibōi isō. ¹⁵ I jò himmai laabaau jiiida ku sisi ku wēe nḡe bei baata nḡe. Laabaau jiiidauí á naaò laakai ku sū wa. ¹⁶ Nō iyi í re mām, i jò naane ku dasi ku wēe nḡe jiiida jiiida bei teli iyi á ganji afa ku nē ina iyi Seetam mbēe á ta wau ku to wa si ḡe. ¹⁷ Ì gba faabau bei fulai isō, nō idei

Ilaaḡ mō i gbaa ḡa bei taakubai Hundei Ilaaḡ. ¹⁸ Waati kāmā fei i ya ce kutōò ḡa nō i ya maa tōò sobii Ilaaḡ ḡa. I dede i leekī do temua ḡa si idei kutōò do gbugbāi Hundei Ilaaḡ, nō i ya ce kutōò ḡa irii woo dasi naane fei ḡa. ¹⁹ Nō i cea amu mō kutōò ḡa ku ba bii ñ cī gēe, n ya n ba ide iyi an fō nō n nē wōòkō n sisiò idei laabaau jiiida iyi wa singau wo. ²⁰ Na irii ideui ñ je woo bei Ilaaḡ baa do iyi ñ wa piisōò si nsei. Na nḡu, i ce kutōò ku ba n yōkō n sisi ideu do wōòkō bei á sīa.

Fōi sukudō

²¹ Tisiki baakōò nwa, woo ce icē ilu naane si kpāai icēi Lafēe, á sisi nḡe laabaau fei ku ba i mà bei ñ wēeò ḡa do mii iyi ñ wa n ce. ²² Na ḡai í ce ñ bōò wa si ḡe ku naa ku sō ḡe bei à wēeò ku ba ku tū idō nḡe.

²³ Nō Ilaaḡ Baaba do Lafēe Jesu Kirisi a mua kpaasi woo dasi Jesu naane ḡa fei laakai ku sū do kubi do naane jiiida. ²⁴ Nō didōi Ilaaḡ ku wēe do inē ḡa iyi à bi Lafēe nwa Jesu Kirisi fei nō kubi nḡa ci ya kpaasi.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Filipi ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu do Timotee, aɯa woo ce icei Jesu Kirisi ɲa. À ce inɛ ɲa iyi Jesu Kirisi í cica à je tɛɛ si ilui Filipi fei fɔɔ, hee do inɛ ɲa iyi à je inɛ ngboi igbeu do woo ce icei igbeu fei. ² Ilaaɗ Baa nwa do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a mu ɲɲɛ ididɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu í cea inei Filipi ɲa kutɔɔ

³ Ñ ya n maa n saabu Ilaaɗ waati kãma iyi n ye gigi ɲɲɛ fei. ⁴ Si kutɔɔm ɲa fei iyi n ya n maa n ce na irii inɛ fei, n ya n cooi do inɔ didɔ, ⁵ si na iyi í jò ì sobim ɲa n sisiò laabaau jiidau hai ajɔ sinteu hee ku baa nsei. ⁶ Ñ wa n mà kam kam, Ilaaɗ iyi í sinti ice jiidau ihɛ si ɲɛ á maa cooi hee koo kpaɔ iriɛ si ajɔi kunyii Jesu Kirisi wa. ⁷ Nɔ í sɪa n ce lasabu ɲɲɛ bæbe, domi n nɛ kubi ɲɲɛ si idɔm. Ntɔ ntɔ, ì ya bam ice ku ce ɲa ile piisɔɔ ihɛ do waati iyi n nɛ aram wo n ya n maa n sisi laabaau jiidau ku ba ku nɛ gbugbã ku maa koo nɔ n ya n maa n jabu na iriɛ. ⁸ Ilaaɗi í je sɛɛdam iyi n bi inɛ fei bei kubii Jesu Kirisi í yɛ.

⁹ Mii iyi n wa n bee si kutɔɔm ɲɲui í je kubi ɲɲɛ ku kɔɔsi ku maa koo nɔ kubi ɲɲɛu ku jò kumà ɲɲɛ do bisi ɲɲɛ ku kɔɔsi, ¹⁰ ku ba i yɔkɔ i wũa mii ɲa iyi à je jiidau à re ɲa. Bæbe mɔi aa je inɛ kumá ɲa, nɔ si ajɔi

Kirisiu i kaa nɛ taale kãma ɲa, ¹¹ nɔ ice jiidau ɲɲɛ ɲa iyi ì waa ce ɲa na saabu Jesu Kirisiu ku kɔ, nɔ ku jò inɛ ɲa a yɛ amboei Ilaaɗ nɔ a maa saabuɛ.

Kirisi ɲɲui í je kuwɛɛ

¹² Kpaasim ɲa, n bi i mà ɲa iyi mii iyi í bam nɔu ihɛi í je waju ku bɔi laabaau jiidau. ¹³ Ntɔ ntɔ, ciikui amanlu ɲau do inɛ ɲa iyi à gbe fei à mà iyi na irii Kirisii n wa piisɔɔu ihɛ. ¹⁴ Ile piisɔɔ ku wam í mua kpaasi woo dasi Lafɛɛ Jesu naane nkpaɔ gbugbã í kɔɔsi à waa sisiò ideɪ Ilaaɗ do idɔ ku bubu do wɔkɔ.

¹⁵ Ntɔi, inɛ gɔ ɲa à waa sisi ideɪ Kirisi do igu do nɲɛ ku wã, amma inɛ gɔ ɲa à waa cooi do yaase jiidau. ¹⁶ Inɛ ɲɲu ɲau à waa cooi do kubi domi à mà iyi icem nii n jabu na irii laabaau jiidau. ¹⁷ Inɛ ihɔ ɲa mɔ à waa waazo ideɪ Kirisi, kù je do inɔ akã, amma do nɲɛ ku wãi. À tamaa bei aa kɔɔm si ijuukpãui si ile piisɔɔu ihɛ.

¹⁸ Bii í yɔkɔ lasabu ɲɲa kù je laabɔ walakɔ kù je jiidau, kãmaɛ kù jeem taale. Baa bii beirei ɲɲu de a sisi ideɪ Kirisi. Inɔm í dɔ á nɔ ku dɔ ku maa kooi, ¹⁹ domi n mà iri kukpai iyi ihɛ ɲɲui í je faabam na saabu kutɔɔ ɲɲɛ, do sobii Hundei Jesu Kirisi. ²⁰ Mii iyi n dasi idɔ nɔ n wa n cɔ kpãaɛ kam kam ɲɲui í je n maà n ce nkãma iyi á jò anyɔ ku mum. Mii iyi n bi ɲɲui í je n nɛ wɔkɔ bei n nɛ hai tako n maa n nyisiò kulai Kirisi bii n wɛɛ si hunde walakɔ baa bii í je n ku mɔi. ²¹ Ntɔ ntɔ, bi ti amu bii n wɛɛ, na irii Kirisii n wɛɛ,

bii ñ nɔ ñ ku mɔi, an ba riba. ²² Amma bii í je ñ wɛɛ si hunde an yɔkɔ n ce icɛ jiida iyi í ne aranfãani, to, n kù mà iyi an cica. ²³ Lasabum wa fam ni do cingaa minji minji fei. Ñ bi n ne n koo n wa bi Kirisi, domi iyi bei í sɪa í re. ²⁴ Amma na aranfãani nɛi í sɪa í re n maa n wa si andunya má. ²⁵ Na nɛu, ñ mà iyi kù ne sika kãma an buba n wɛɛ do inɛ fei na waju ku bɔ nɛ do inɔ didɔ nɛ si naane ku dasi nɛ. ²⁶ Si beɛbe aa ba kpãa ì saabu Jesu Kirisi ña do inɔ didɔ na irim si waati iyi an na n wa anini nɛ má.

²⁷ Nɛu de i ya jò isɛne nɛ ña ku ye bei laabaau jiidai Kirisi í fɔ. Bii ì waa ce beɛbe ña, bii ñ naa bi tu nɛ, walakɔ baa bii n kù naa, n maa n gbɔ iyi ì waa leeki si dim dim ña, i ya maa gbɔsi nɛ nɔ i maa jabu do inɔ akã ña na laabaau jiidau iyi í je icui naane ku dasi nɛ. ²⁸ I maà jò mbɛ nɛ ña a da zigi nɛ si nkãma. Nɛui á nyisi ña iyi aɲai à waa bɔ nfe ku ce, nɔ ku nyisi inɛ mɔ iyi ì wa si kpãai faaba ña. Iyi be fei wa naai hai bi Ilaaɔ, ²⁹ domi Ilaaɔ í ce nɛ didɔ ì dasi Kirisi naane ña, amma kù je baa iyi be nɛu akã, í ce nɛ didɔ má ì ya maa yeð ijuukpã ña na iriɛ. ³⁰ Inɛ mɔ ì bam ku jabu ña si kujabu iyi ì ye ñ ce ña wo nɔ ì waa gbɔ ña iyi hee nsei ñ wa n mɔsi.

2

Kukayei Kirisi do alãe

¹ Ì mà sãa sãa ña, naane iyi ì dasi Kirisi ña wa mu nɛ

gbugbã. Kubie wa dasi nɛ himma. Hundei Ilaaɔ í jò ì ne anu akã ña. Araarei Kirisi do jiida ku je í wa si anini nɛ. ² Na nɛu, ñ wa n tɔɔ nɛ, i jò ì ya ne anu akã ña, do kubi akã, do idɔ akã, do lasabu akã. Iyi bei á jò inɔ didɔm ku kɔ. ³ I maà ya ce ngɔgɔ do nɛ ku wã ña walakɔ do fufu ku tɔɔ, amma i kaye ara nɛ i ya dooɔ inɛ ña bei mii iyi à re nɛ. ⁴ Nɔ kãma nɛ gɔ ku maà ya ce lasabui iri nɛu akã, amma ku ya ce lasabui inɛ mmu mɔ ña má. ⁵ I jò lasabu nɛ si gãmei nɛ ku ye bei Jesu Kirisi mɔ í ce.

⁶ Baa do iyi í to Ilaaɔ, kù cɔ arae bei mii iyi í je saai Ilaaɔ do tilasi.

⁷ Amma andi mii iyi í ne fei í jò nɔ í baa í je amane, í naa í je mɔm nii bei aru.

Iyi í sinda amane í tã,

⁸ Í kaye arae ma nɔ í jirima Ilaaɔ hee í na arae í to sið iku si antai jli ku gaau mɔm.

⁹ Na saabu nɛui Ilaaɔ í soo lele ntɔ ntɔ nɔ í naa iri iyi í ne beɛre í re iri fei,

¹⁰ Ku ba inɛ fei ku gule ku nyisið beɛrei Jesu, hai inɛ ña iyi à wa lele do inɛ ña iyi à wa ile hee do lelei ile fei.

¹¹ Nɔ gelei inɛ fei ku jesi iyi Jesu Kirisi í je Lafɛɛ. Nɛu bei á na Ilaaɔ Baaba amboe.

I má inya ña bei fitila si andunya

¹² Inɛ baakɔm ña, ì ya jirimam ña si waati iyi ñ wa inɔ nɛ wo. Nsei iyi ñ jlo nɛ í sɪa i ya maa jirimam ku re

ɲa. I kookaai i ce ice do njo do kuyaya ku ba ice jiiɗa nɲe ku jò a mà iyi ì ba faaba ɲa, ¹³ domi Ilaaɗi wa ce ice si nɲe ku ba ku mu nɲe idɔɔbi do gbugbã iyi aa yɔkɔ ì cooð ɲa bei nɲu takae í bi.

¹⁴ Mii iyi ì waa ce fei i coo ɲa kugbagba ku maà wasi walakɔ kakɔɔ, ¹⁵ ku ba i má dee dee ɲa nɔ i maà ne taale gɔ, inɲe iyi ì je amai Ilaaɗ ɲa. Kù sɓa i ne kurara gɔ si wajui inɲe laalɔi andunya ɲa iyi a kù waa too kpãa. Í sɓa i maa má inya ɲa si anini nɲa bei fitila ɲa, ¹⁶ nɔ i ya maa sɔ ɲa ideɪ kuwɛɛ ɲa. Bii ì waa ce beɛbe ɲa an tɔɔ fufu na iri nɲe si ajɔ iyi Kirisi á nyi wa, si na iyi í jò icem do kookaaim kù je ngbe.

¹⁷ Naane ku dasi nɲe í yei bei kuwee iyi ì waa cea Ilaaɗ ɲa. Nɔ baa bii í je à kpam nii, nɔ n̄ nikã nɲem bei kuwee iyi à nikã si antai kuwee nɲeu, do nɲu fei inɔm á dɔ, nɔ awae ɲa ka kpɛ inɔ didɔ. ¹⁸ Beɛbe mɔi í sɓa inɲe mɔ i weɛð inɔ didɔ nɔ inɔ didɔ nɲeu i kpɔɔ ɲa do amu.

Timotee do Epafoditi

¹⁹ Bii Lafɛɛ Jesu í je, si ajɔ gbeejiu ihɛ an be Timotee wa bi tu nɲe ku ba amu mɔ n gbo laabaau nɲe nɔ ku muum gbugbã. ²⁰ Inɲe kãma kù wa bi tom ihɛ má iyi awað à ne lasabu akã bii kù je nɲu akã, nɔ nɲu akãi lasabuɛ í wa si nɲe ntɔ ntɔ. ²¹ Inɲe ɲa iyi à gbe fei, lasabui ideɪ aɲa taka nɲai à waa ce, lasabu nɲa kù wa si ideɪ Jesu Kirisi. ²² Inɲe taka nɲe ì mà ɲa iyi Timotee í nyisi arae

ilu naane nɔ í na arae si icei laabaau jiiɗau ku ce do amu bei ama do baaɛ. ²³ Nɔi í jò n̄ wa n bi n bɔɔ wa bi tu nɲe si waati iyi an mà bii n̄ wa. ²⁴ N̄ ne naane iyi Lafɛɛ á jò amu takam n naa bi tu nɲe be si ajɔ gbeejiu ihɛ.

²⁵ Amma nsei, n̄ ye í sɓa n jò kpaasim Epafoditi ku nyi wa bi tu nɲe, nɲu iyi ì tako ì be sim wa ɲa do sobi iyi n̄ biu. Nɲui í je kpaasi woo ce icem nɔ wa bam ku jabu. ²⁶ N̄ wa n sindae wai si na iyi í jò wa bi inɲe fei ku ye ntɔ ntɔ, nɔ laakae í dede do iyi ì gbo ɲa kù waa ne baani. ²⁷ Í ce bɔɔi ntɔ ntɔ hee í maai iku, amma Ilaaɗ í ce araareɛ. Nɔ kù je araarei Epafoditi nɲu akã, do ti amu takam nii, ku ba inɔ kufɔm nɔu ku maà kɔɔsi má. ²⁸ Nɔi í jò n̄ wa n saasa n ba n sinda nɲe wa ku ba inɔ nɲe ku dɔ má bii ì yɔɔ ɲa, nɔ inɔ kufɔi amu takam ku kaye. ²⁹ Na nɲu, i gbaa ɲa do irii Lafɛɛ do inɔ didɔ nla nla. Í sɓa i mà beɛrei inɲe dimi beɛbe ɲa, ³⁰ domi í maai iku si icei Kirisi. Í ta hundee í naað sobi iyi inɲe taka nɲe i kù ba fayae i naam wa ɲa wo.

3

Béi aa jèð dee dee si wajui Ilaaɗ

¹ Nsei inɲe inɲem ɲa, i ya jò i weɛ do inɔ didɔ ɲa do iyi ì je ti Lafɛɛ ɲa.

Bi ti amu n kaa n gbeejið ide akãu ku kɔ nɲe wa, domi n̄ mà iyi á mu nɲe gbugbã. ² I ya maa ce laakaii woo ce ice laalɔ ɲa iyi à ne daa sãmi bei aja ɲa. Inɲe ɲau à waa kaaba

bango iyi à bu si ara. ³ Awai à ce bango do ntò, awa iyi à waa tɔɔ Ilaaḍ do gbugbāi Hundee, nɔ à waa tɔɔ fufu na iriɪ Jesu Kirisi, kù nɔ kù jɛ kuce nwai à waa kaaba. ⁴ Nɔ bii amu takam n̄ bi an yɔkɔ n̄ kaaba kuce nwau. Bii inɛ gɔ wa tamaa si n̄ɲu á yɔkɔ ku kaaba kuce nwau, aa fɔ ideɪ amu má? ⁵ Si aɲɔ mɛɛjɔsɪai à dasim bango, amuu amai Izireliu, si dimii Benzamɛɛ. Amuu alalai Zuifu ɲai, bii si woodai Zuifu ɲa ku jirimai n̄ jɛ Farisi. ⁶ N̄ nɛ himma ntɔ ntɔ hee n̄ kpā inɛi igbei Jesu ɲa iju. Inɛ gɔ kaa yɛ taalem do yaase bei n̄ jirima ideɪ wooda n̄ wa n̄ dede n̄ jɛð inɛ dee dee. ⁷ Amma mii ɲa iyi n̄ wa n̄ tamaa à nɛ riba tako fei wo, nsei n̄ wa n̄ cɔɔi bei mii hai nɛ bɛɛɛ na saabui Kirisi. ⁸ N̄ dóo fei ndɛɛ fei mɔm̄ bei mii hai nɛ bɛɛɛ na ide iyi í nɛ amboe í re. Ideu n̄ɲui í jɛ Jesu Kirisi Lafɛem iyi n̄ mà. Na iriɛi n̄ jò mii fei, n̄ doo aɲa fei bɛbei bei riisi iyi à kpā ku ba n̄ nɛ Kirisi, ⁹ nɔ n̄ wɛɛ do n̄ɲu. Nɔ n̄ wa n̄ mà n̄ kaa n̄ yɔkɔ n̄ jɛ dee dee na wooda ku jirima, amma n̄ jɛ dee deei si na iyi í jò n̄ dasi Kirisi naanɛ. Dee dee ku jɛu wa naai hai bi Ilaaḍ na saabui naanɛ iyi à dasiu. ¹⁰ Iyi n̄ bi, n̄ɲui í jɛ n̄ mà Kirisi, do gbugbā iyi í jìð hai si bale nɔ n̄ nɛ ikpɛ si ijuukpāɛu hee ku yɛ bei amu mɔ n̄ ku do n̄ɲu aɲɔ, ¹¹ ku ba n̄ nɛ kpāa ku cɔ iyi amu mɔ an jì hai si bale.

Amanii lele ku sei si

¹² Kù jɛ n̄ mà Kirisi bɛɛbɛ titā n̄ kù toò awɔ kù nɔ kù jɛ n̄ kɔ. Amma n̄ wa n̄ ce kookaai fei

ku ba n̄ màa. Na n̄ɲui í jò Jesu Kirisi í cem titɛɛ. ¹³ Inɛ inɛm ɲa, n̄ kù wa n̄ cɔ aram bei mii iyi n̄ toò awɔ titā, amma mii akāi n̄ wa n̄ ce. N̄ ya n̄ maa n̄ gbɛjɛ mii iyi í wa do anyim nii, nɔ n̄ ce kookaai n̄ maa n̄ lele ti waju. ¹⁴ Bɛɛbei n̄ ce n̄ wa n̄ bɔð waju bei inɛ iyi wa ce gaasai kusei, ku ba n̄ ba riba iyi Ilaaḍ wa kpe wa ka na ka gba lele do saabui Jesu Kirisi.

¹⁵ Na n̄ɲu, awa iyi à jìla si kpāai naanɛ ku dasi, ka ce lasabu bɛɛbɛ. Amma bii í waa ce lasabu gɔ iyi kù waa too kpāa ɲa, Ilaaḍi á nyisi ɲɛ iyi kù jɛ dee dee. ¹⁶ Si bei í jɛu fei, awa de ka maa bɔ waju si kpāa akā iyi à waa toou.

¹⁷ Inɛ inɛm ɲa, inɛ fei i s̄is̄im ɲa. Á nyisi ɲɛ kuce jiida. Na n̄ɲu, i ya maa cɔ inɛ ɲa mɔ iyi à yɔkɔ à waa ce bɛɛbɛ. ¹⁸ N̄ s̄ɔ ɲɛ t̄a ise fɛɛfelo, nɔ n̄ nyi n̄ wa n̄ sisi n̄ɲɛ má do kukpata, inɛ nkpɔ í wɛɛ iyi wa jɛ mbɛɛi ideɪ ikui Kirisi si j̄i ku gaauu. ¹⁹ Nfe ku cei aa kpað iriɛ, domi inɔ ɲai à ya maa cea icɛ si agbei Ilaaḍ. Iyi í jò ku jɛ ɲa anyɔ n̄ɲui aa ya maa tɔɔð fufu. Mii ndii andunya ih̄ɛ n̄ɲu akāi à waa lasabu si. ²⁰ Amma awa, lelei Aḍi í jɛ ilu nwa. Hai bei à waa degbe woo faaba nwa Lafɛɛ Jesu Kirisi ku nyi wa. ²¹ Do gbugbāɛ iyi á jò mii fei ku jirimaɛð n̄ɲui á kpaasið ara hai nɛ bɛɛɛ nwau ku jɔ arai n̄ɲu takɛ iyi í nɛ amboe.

4

Ide iyi à jìlɛ nwa ka ce

¹ Na n̄ɲu in̄e baakɔ̄m ɲa, in̄e iyi n̄ wa n bi ku ye j̄ida j̄ida má, in̄e iyi ì ya j̄ò n ne in̄o did̄ɔ̄, nɔ n̄ ya n tɔɔ fufu na iri n̄ɲe, ì j̄ò ì leek̄i b̄eɛɛ ɲa dim dim si Laf̄ɛɛ.

² N̄ wa n tɔɔ inaabo minji ɲau ih̄ɛ Efodi do Sentiki a ya j̄ò anu n̄ɲa ku je ak̄a si ideì Laf̄ɛɛ.

³ Awɔ̄ mɔ woo ce ice kpaasim, awɔ̄ iyi ì je ilu naane, n̄ wa n tɔɔɛ ì sobi inaabo minji ɲau b̄e. An̄ai à bam kujabu wo si laabaau j̄idau ku sisiɛ, an̄a do Kelema do woo ce ice kpaasim ɲa iyi à gbe fei, an̄a iyi iri n̄ɲa ì wa si t̄iai kuw̄ɛɛu.

⁴ I ya j̄ò in̄o n̄ɲe ku maa d̄ɔ̄ si Laf̄ɛɛu do aj̄o fei ɲa, n̄ nyi n̄ fɔ n̄ wa n sisi ma, ì ya j̄ò in̄o n̄ɲe ku maa d̄ɔ̄.

⁵ I j̄ò in̄e fei ku ye daa did̄ɔ̄ n̄ɲe ɲa, domi kunyii Laf̄ɛɛ ì maai wa. ⁶ I maà ya j̄ò zigi n̄ɲe ku da do ngɔ̄ɔ̄. Amma si mii fei ì ya tɔɔ Ilaā do ku saabu nɔ ì beɛɛ bukaatai mii iyi ì bi ɲa. ⁷ Nɔ laakai ku s̄ui Ilaā iyi ì re kumàì aman̄e fei á degbe idɔ̄ n̄ɲe do lasabu n̄ɲe si anu ak̄a iyi ì ne do Jesu Kirisi ɲa.

⁸ Iyi ì gbe n̄ɲe, in̄e in̄em ɲa, ì ya ce lasabu ɲa si mii iyi ì s̄ia, iyi Ilaā á saabu. Mii ɲau ì je mii iyi ì je ntɔ̄ fei, do mii iyi ì ne b̄eɛɛ fei, do iyi wa too kp̄aa fei, do iyi ì má fei, do iyi ì d̄ɔ̄ fei, do iyi ì j̄o aman̄e ku saabu fei. ⁹ Ide iyi n̄ kɔ̄ n̄ɲe si nɔ ì jesi ɲau, do iyi n̄ s̄ɔ̄ ɲe do iyi ì ye n̄ ce ɲa, ì ya coo ɲa. Nɔ Ilaā, n̄ɲu iyi wa mu nwa laakai ku s̄u á w̄ɛɛ do in̄e.

Pɔlu wa saabu in̄eì Filipi ɲa na amua ɲa

¹⁰ N̄ ne in̄o did̄ɔ̄ ntɔ̄ ntɔ̄ do iyi n̄ ye ì waa ce lasabum má ɲa, nɔ n̄ wa n saabu Laf̄ɛɛ. N kaa n yɔ̄kɔ̄ n ni ì ci ya ce lasabum ɲa, faya dei ì ci ya ba ɲa. ¹¹ Kù je a ni n̄ ne bukaatai ngɔ̄ɔ̄ ì j̄ò n̄ wa n fɔ b̄eɛɛ, domi n̄ kɔ̄kɔ̄ in̄o did̄ɔ̄ ku ne si mii iyi ì bam fei.

¹² N̄ mà bei n̄ ya n je kuw̄ɛɛm si waatii are, n̄ nɔ n̄ mà bei n̄ ya n je kuw̄ɛɛm si waatii ayo. Bii fei do iyi ì bam fei, n̄ ya n w̄ɛɛ do in̄o did̄ɔ̄, si waatii ayo do si waatii ari. N̄ nɔ n̄ mà bei an̄ ce bii n̄ ne n̄la n̄la do bii n̄ kù ne. ¹³ An yɔ̄kɔ̄ n ce fei nd̄ɛɛ do saabui Kirisi iyi wa muum gbugb̄a. ¹⁴ Do n̄ɲu fei, ì ce ì s̄ia ɲa do iyi ì kp̄ɛ wahalam n̄ɔ ɲa.

¹⁵ In̄e in̄eì Filipi ɲau, in̄e taka n̄ɲe ì mà s̄aa s̄aa ɲa iyi laabaau j̄idau ku sinti ku fɔe si waatii iyi n̄ ne hai Mased̄oni, igbei in̄eì Jesu gɔ̄ kù sobim bii kù je in̄e ak̄a, awaɛ ɲai à sobi n̄je.

¹⁶ Waatii iyi n̄ wa Tesalonika, ì sobim si bukaatam ɲa, iyi kù je baa gbak̄a ak̄a m̄om. ¹⁷ Kù je a ni amuai n̄ wa n tɔɔ, amma n̄ wa n bi riba n̄ɲe ku k̄ɔ̄s̄ii.

¹⁸ Andi mii iyi ì sambaam wa fei ɲa n̄ yɔ̄ɔ. Ì nɔ ì to hee ì gbe. Bei Epafoditi ì naam amua n̄ɲe wa ì ceem zaka. Amua n̄ɲe ì yeem nii bei kuwee iyi ì ne in̄unu j̄ida iyi Ilaā ì gba ì d̄ɔ̄a si.

¹⁹ Do saabui Jesu Kirisi Ilaā á mua in̄e fei bukaatai mii iyi ì ne ɲa si bei amanii amboeɛ ì to. ²⁰ Amboeì Ilaā Baa nwa ku w̄ɛɛ do aj̄o fei. Ami.

Fɔ̄si ank̄aanyi

²¹ I ce in̄e ɲa iyi Jesu Kirisi ì cica à je t̄ɛɛu fei fɔ̄ ɲa. Amu do

ine ηα iyi à wa bi tom à ce iηε
fei fɔɔ. ²² Inε ηα iyi Jesu í cica
à jε tεεu, aηα iyi à wa ihē fei à
ce ηε fɔɔ. Ti inei kpasēi ilaalu
ηau, ine nηu í re mɔm.

²³ Didōi Lafēε nwa Jesu
Kirisi ku wεε do iηε fei. Ami.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Kolosee ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu, woo bei Jesu Kirisi na idɔɔbii Ilaaɔ, amu do Timɔtee ine nwa, ² à ce ɲe fɔɔ, ɲe ine nwa ilu naane ɲa iyi Kirisi í cica ì je tɛɛ ɲa si ilui Kolosee be. Ilaaɔ Baa nwa ku mu ɲe didɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ na iri ɲa

³⁻⁴ Hai waati iyi à gbɔ bei ì dasi Jesu Kirisi naane ɲa, do bei ì bi woo dasi Jesu naane ɲa fei, à ya ka maa ce ɲe kutɔɔi waati kãma fei, ka maa saabu Ilaaɔ Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ⁵ Waati iyi ideí laabaau jiiida iyi í je ntɔu í sinti to wa bi tu ɲe, à jò ì mà kpãa ku cɔ iyi ì ne ɲa. Si beɛbe, naane ku dasi ɲe do kubi ɲe fei, si kpãa ku cɔ iyi à jile ɲe ikpa leleui í wa. ⁶ Laabaau jiidau wa fangaa bii fei nɔ wa naaɔ kuwee wa si andunya fei. Nɔ í la wa kɔɔsi si bei í ce bi tu ɲeu hai waati iyi ì gbɔ ideí didɔi Ilaaɔu ɲa nɔ ì mà bei í ye ɲa do ntɔ. ⁷ Epafaasi, woo ce ice baakɔɔ nwa, ɲɲui í kɔ ɲe si. Wa ce ice na aranfãani ɲe, ɲɲu iyi í je ilu naane woo ce iceí Kirisi. ⁸ ɲɲui í sɔ wa kubi iyi Hundei Ilaaɔ í mu ɲe.

⁹ Na ɲɲu, hai waati iyi à gbɔ laabaau ɲe, waati kãma fei à ya ka maa ce ɲe kutɔɔi. À waa tɔɔ Ilaaɔ ku jò Hundee ku mu ɲe bisi do laakai ku ba

í mà idɔɔbie ɲa mam mam. ¹⁰ Beɛbe iseene ɲe ɲa á jɔ ti ine ɲa iyi à je ti Lafɛɛ, nɔ waati kãma fei í ya ce iyi á dɔaa si ɲa. Nɔ í ya ce ice jiiida ikã ikã fei ɲa, nɔ Ilaaɔ kumà ɲe ku kɔɔsi. ¹¹ À waa tɔɔ Ilaaɔ ku mu ɲe gbugbã si mii fei do saabui gbugbãi yiikoe ku ba í yɔkɔ temua si mii fei ɲa, nɔ í ya maa leekí dim dim ɲa. ¹² I ya maa saabu Ilaaɔ Baaba do inɔ didɔ ɲa, ɲɲu iyi í jò ì ne ikpɛ si tubu iyi í jile a woo dasi naane ɲa si inya kumá. ¹³ Do ntɔi í nya wa hai si awɔ gbugbãi ilu kuku nɔ í buba wa si bommai amaɛ iyi í bi. ¹⁴ Do saabui amaui í ya wa nɔ í kpa ideí dulum du wa.

Yaasei Jesu takae do iceɛ

¹⁵ Ine gɔ kaa yɔkɔ ku ye Ilaaɔ. Amma Kirisi amaɛu Ilaaɔi, nɔ à yɔɔ, í nɔ í jɔɔi dee dee. Kirisiu í weɛi hai waati iyi a kù taka andunya. ¹⁶ ɲɲui í taka mii fei, nɔ mii fei í weɛi ɲa irie. Na saabuei Ilaaɔ í takaɔ mii fei iyi í wa lele do ile. Mii ɲa iyi à waa ye do iyi a kù waa ye fei, ɲɲui í taka ɲa. Hai ilaalui lele ɲa do ilu iri ɲa do ilu yiiko ɲa do ilu gbugbã ɲa fei icei awɔe. ¹⁷ Kirisi ɲe í weɛ tã à bei à taka mii fei. Do gbugbãe í jò mii fei í wa si agbɛɛ. ¹⁸ Igbɛɛ í yei bei ara, nɔ ɲɲu mɔi í je iri. ɲɲui í je icui kuweɛ, nɔ ɲɲu mɔi í tako í jì hai si bale, ku ba ku je sinte si mii fei. ¹⁹ Ilaaɔ í bi ɲɲu ku wa si amai ɲɲu mam mam. ²⁰ Beɛbe mɔi í bi ineí andunya fei ku dɔ do ɲɲu, hai mii iyi í wa ile hee do iyi í wa lele fei. Í ce ɲɲu bei si waati iyi Amaɛ

í ku nɔ́ í níkǎ nǵɛɛ si antai jǵi ku gaauu nɔ́ í naaò laakai ku sũ wa.

²¹ Inǵe mǎ, baa do iyi ì jǵò Ilaaǵ ña wo, nɔ́ lasabu laalɔ́ nǵe do kuce laalɔ́ nǵe ña à jǵò ì je mbɛɛɛ ña, ²² do nǵu fei, nsei Ilaaǵ í jǵò ì dǵò do nǵu ña. Í ce nǵu bei si waati iyi í jǵò Amaɛu í so arai amanɛ ku ba ku ku, ku ba i naa i leekǵi si wajue ña hai nɛ dulum, riisi do taale gɔ́ ku maà wa si. ²³ Amma í gbe i temua ña si naanɛ ku dasi i leekǵi si dim dim ña. Nɔ́ si bei ì gbɔ́ laabaau jiidau ña iyi à sisia inɛi andunya fei, i maà ti i jǵò a sinda nǵe hai si kpǎa ku cɔ́ iyi wa jilɛ nǵe. Laabaau jiidau, amu Pɔlu, amui ñ je woo ce icɛɛ.

Ice iyi à dasi Pɔlu na irii igbei inɛi Jesu ña

²⁴ Nsei ñ ya n nɛ inɔ́ didǵ si ijuukpǎ iyi ñ wa n ye na iri nǵe. Nɔ́ mii iyi í gaizia si wahala ña iyi Kirisi í nɛ ku ye, *, amui an tambɔɛ si aram na arae iyi í je igbeu. ²⁵ Nɔ́ Ilaaǵ í cem woo ce icɛi igbeu, si bei í jilɛem na iri nǵe, ku ba n sisi ideɛ mam mam. ²⁶ Ideu, asiii iyi í singaa inɛ fei hai ku kpe, amma nsei í nyisi inɛɛ ña. ²⁷ Í nyisi ñai si na iyi í jǵò wa bi a mà bei asiii nǵu í nɛ bɛɛɛ do yiiko si anini dimi mmu ña. Asiiu wee. Kirisi í wa si nǵe, nɔ́ wa mu nǵe kpǎa ku cɔ́ iyi inǵe mǎ aa ba ikpɛ si amboei Ilaaǵ ña. ²⁸ Idei Kirisii à waa sisi, nɔ́ à waa sǵo inɛ fei ku ce laakai, nɔ́ à

kɔ́ ña si cioɛ do bisi baa yooma fei. À waa ce bɛɛbei ku ba inɛ fei ku jǵa si anu akǎɛ do Kirisi ka bei ka tuse ña bi Ilaaǵ. ²⁹ Na ñai í jǵò ñ wa n ce icɛ do kookaai ñ wa n jabu do gbugbǎi Kirisi iyi wa ce icɛ sim.

2

¹ Ñ bi i mà ña bei kujabum í la í to na iri nǵe do inɛi Laodisee ña do inɛ ña iyi a kù yem do iju fei. ² Ñ wa n ce bɛɛbei ku ba n mu nǵa gbugbǎ, nɔ́ a gbɔ́si nǵe do kubi, nɔ́ kumà nǵa ku maa kǵɔ́si, sika kǎma ku maà wa si. Bɛɛbe mǎi aa mà asiii Ilaaǵ iyi í je Kirisi takǎɛ. ³ Bisi nla do kumà Ilaaǵ fei wa singa siɛ.

⁴ Ñ wa n sǵo nǵe ide ñau ihɛi ku ba inɛ gɔ́ ku maà dǵi iju nǵe do gele didǵ. ⁵ Ntɔ́ ntɔ́, baa do iyi aram í jǵò nǵe, lasabum í wa si nǵe. Nɔ́ ñ nɛ inɔ́ didǵ si na iyi í jǵò inɛ fei wa ce icɛ si bei í jǵò, nɔ́ naanɛ ku dasi nǵe wa leekǵi si Kirisi dim dim.

Kuwɛɛ iyi í kǵo si Kirisi

⁶ Na nǵu, si bei ì gba Jesu Kirisi í je Lafɛɛ nǵe, i ce isɛɛnɛ nǵe si anu akǎ do nǵu. ⁷ I jǵò icǎ nǵe ku mi siɛ, nɔ́ i ba gbugbǎ nǵe fei hai bi tɛɛ ña. I leekǵi si naanɛ ku dasiu ña si bei à kɔ́ nǵe si, nɔ́ i ya saabu si ña.

⁸ Nɔ́ i ya ce laakai ku ba inɛ gɔ́ ku maà na ku mu nǵe do taɛ do bisii nǵu takǎɛ walakɔ́ do ide ña iyi à ya dǵò ijui amanɛ ña. Mii nǵu ñau bɛ wa naai hai si dedembai amanɛ ña do

* **1:24** mii iyi í gaizia si wahala ña iyi Kirisi í nɛ ku ye Bii Pɔlu í ni bɛɛbe, kù je a ni ngɔ́gɔ́ í gaizia iyi Kirisi kù ba kù ce na faaba nwa. Amma igbeuei wa ba wahala. Nɔ́ bii igbeu wa ba wahala, nǵu iyi í je irieu kù nɛ sika kǎma wahalau á to siei.

mii ndii andunya ɲa, kù jɛ hai bi Kirisi. ⁹ Ntɔ ntɔ zaka bei Ilaaɔ́ í to fei, à yɔɔ si arai Kirisi mam mam. ¹⁰ Nɔ inɛ mɔ̀ ì kɔ̀ ɲa do saabui anu akā nɲɛ do nɲu, nɲu iyi í jɛ inɛ ngboi ilaalui lele ɲa do ilu yiiko ɲa fei.

¹¹ Nɔ si anu akā nɲɛ do nɲu à dasi nɛ bango. Kù jɛ bango iyi amanɛ ɲa à ya ce, amma iyi Kirisi í ya ceui. Bangou, nɲui í jɛ daa nwo nwa ɲa iyi Kirisi í bu í nyɔu. ¹² Ntɔi, si waati iyi à dasi nɛ inyi í yɛi bei à si nɛ do Kirisi. Nɔ̀ à dede nɛ do nɲu, si na iyi í jò̀ ì naane gbugbāi Ilaaɔ́ iyi í jūu hai si bale ɲa. ¹³ Tako wo, ì yɛi bei iku ɲa na irii kurara nɲɛ do iyi ì jɛ dimi mmu ɲa iyi a kù ce bango. Amma nsei Ilaaɔ́ í ce nɛ ilu hunde do Kirisi aɲɔ.

Í kpa ideidulum du wa fei.

¹⁴ Tako wo í yɛi bei à kɔ̀ gbesei dulum du wa si tia
Iyi wa yɛ taale nwa na wooda hai jirima nwa.

Nɔ̀ Ilaaɔ́ í so tiau í kpa idee

Í kpakpae si j̄li ku gaauu í kpa irie.

¹⁵ Bɛɛbei í kamiaò ilaalui lele ɲa do ilu yiiko ɲa

Í dasi ɲa anyɔ̀ si bantuma.

Do ikui Amaɛ si antai j̄li ku gaauu í kāmiaò ɲa

Nɔ̀ wa dabiio ɲa si inɔ̀ ilu bei ilaalui ɲa à ya dabiio inɛ ɲa iyi à mu wa hai si igũ, zamaa fei ku yɛ ɲa.

¹⁶ Na nɲu, ì maà ya jò̀ inɛ gɔ̀ ku yɛ taale nɲɛ si ijɛ do si mii ku mɔ̀. Ì maà jò̀ inɛ gɔ̀ ku tilasi nɛ ì maa jirimaò wooda ɲa iyi à jile na aɲɔi jingau ɲa iyi à ya ce adɔ̀ do adɔ̀ walakɔ̀

jingau cukpa titɔ̀ walakɔ̀ aɲɔi kusimi. ¹⁷ Mii ɲau bɛ fei kù yɛ kaa bei ayai mii iyi wa naa ala, amma Kirisi takae nɲui í jɛ mii nɔu. ¹⁸ Ì maà jò̀ inɛ gɔ̀ ku jò̀ ì kua ribai ala nɲɛ ku dasi nɛ amaleka ɲa ku tɔ̀. Dimii amanɛ bɛɛbɛ ɲa à ya naai do ideidulum ara ku kaye, amma do ntɔ̀ à ya maa saabu ara nɲai na kuyɛ ɲa iyi à ya maa ce nɔ̀ à ya maa tɔ̀ fufu si lasabu nɛ nɛfe amanɛ ɲa. ¹⁹ Inɛ ɲau a kù waa leekɪ si Kirisi, nɲu iyi í jɛ iri nɔ̀ sɛi ara fei í tɔ̀tɔ̀ do ikɔ̀ ikɔ̀ɛ nɔ̀ í ba gbugbā wa lá bei Ilaaɔ́ ì bi.

Ka ku nɔ̀ ka wɛɛ do Kirisi

²⁰ Ì kù do Kirisi aɲɔ ɲa si mii ndii andunya ɲa. To, na mii í ce ì waa ce kuwɛɛ nɲɛ bei inɛ ɲa iyi à jɛ ti andunya. Na mii í ce ì jò̀ à kāa nɲɛ wooda, aɲa iyi à ya ni, ²¹ maà jɛ iyi ihɛ, maà tie iyi ihɛ, maà lu iyi ihɛ. ²² Mii ɲau bɛ fei á ce nɛfe bii à ceò ɲa ícɛ. Woodai amanɛ ɲa do cio nɲa nɲui ì waa too ɲa. ²³ Ntɔi, wooda ɲau, bii ì waa cɔ̀ ɲa aa ni à s̄lai domi aa sobi wa ka jirima kpāai Aɔ̀ ku tɔ̀ gɔ̀, nɔ̀ aa jò̀ ka kaye ara nwa, nɔ̀ ka kpā ara nwa iju, amma a kaa sobi wa ka kāmiaò kubii ara nwa.

3

Kuwɛɛ nwo do kuwɛɛ titɔ̀

¹ Ilaaɔ́ í dede nɛ hai si bale do Kirisi aɲɔ. Na nɲu, ì de mii ndii lele bii Kirisi wa buba si awɔ̀ nɲei Ilaaɔ́ ɲa. ² Mii ndii lele ɲai í s̄la ì ya maa lasabu si ɲa. Ì maà ce lasabui mii ndii ile ihɛ ɲa, ³ domi ì ku si mii ndii andunya ɲa, kuwɛɛ titɔ̀ nɲɛ ì nɔ̀ wa singa do Kirisi aɲɔ bi Ilaaɔ́. ⁴ Kirisii í jɛ kuwɛɛ nɲɛ

do ntɔ, nɔ aɔ̃ iyí á faata wa, do inɛi aɔ̃, nɔ aa ba ikpɛ nɛɛ si amboeɛ.

5 Na nɛɛ, i kpa kubii mii ndii andunya iyí wa ce ice si nɛ fei. Mii ndii andunya nɛɛi í je abo kaafe ku sũd, do daa laalɔ, do binɛ, do kubi nfe nfe, do kɔdɛɛi mii nkɔ. Ntɔ ntɔ bii ì waa ce kɔdɛɛ, mii nkɔi í ya tɔɔ si agbei Ilaaɔ. 6 Mii nɛɛ be feii í ya fa idɔkɔi Ilaaɔ wa si inɛ nɛ iyí à kɔ ku jirima idee. 7 Inɛ taka nɛɛ beɛbei ì ya tako i maa ce nɛ wo waati iyí ì wa si dulum nɛɛ be nɛ.

8 Amma nɛɛi, i nɔ mii nɛɛ be fei nɛ, hai idɔkɔ, do mbɛɛɛ, do inɔ sãmi. I maà ya jɔ arabu walakɔ ide ku sisi ku fita hai si gele nɛ nɛ. 9 Nɔ i maà ya sɔa nɛ ibo nɛ si na iyí í jɔ ì jɔ daa nwo do dɔnɛɛ tã nɛ, 10 nɔ ì nɛ daa titɔ nɛ. Ì baa ì je amanɛ titɔ nɛ iyí Ilaaɔ woo taka nwa wa kpaasi kpele kpele ku ba i jɔ nɔ i màa sãa sãa nɛ. 11 Beɛbe mɔi si inɔ nɛ inɛ gɔ kù je mmu, hai dimu mmu nɛ hee do Zuifu nɛ, hai inɛ nɛ iyí à ce bango hee do inɛ nɛ iyí a kù ce fei, hai inɛi ilɛko nɛ do ilu iju dũdũ nɛ, hai aru nɛ do hai je aru nɛ. Nɛ nɛɛ be fei Kirisi nɛ akã í je fei ndɛ nɔ í wa si inɛ fei.

12 Na nɛɛ, si na iyí í jɔ Ilaaɔ í bi nɛ nɔ í cica nɛ ì je tɛ nɛ, mii iyí í jɔ i mu nɛ wee, araare do jiiida ku je do ara ku kaye do daa didɔ do temua. 13 Í ya yɔkɔd nɛ temua nɛ nɔ i ya kpa idei kurarai nɛ nɛ bii ide gɔ í lɔ si anini nɛ. Si bei Kirisi í kpa idei kurara nɛ, inɛ mɔ

i ya cea nɛ beɛbe nɛ. 14 Iyí í re mɔm i bi nɛ nɛ. Kubiui á jɔ i ya maa gbɔsi nɛ jiiida jiiida nɛ. 15 Nɔ i jɔ laakai ku sũ iyí Kirisi í mu nɛ ku maa ce ice si idɔ nɛ, domi si laakai ku sũu bei Ilaaɔ í kpe nɛ i jɔ ara akã nɛ. Nɔ i ya maa saabu nɛ. 16 I jɔ idei Kirisi ku kɔ mam mam si idɔ nɛ nɛ, nɔ ku mu nɛ bisi ntɔ ntɔ ku ba i kɔ nɛ si cio nɔ i mua nɛ gbugbã nɛ. 17 Si kookoosu nɛ do si kufɔ nɛ i ce fei ndɛ do irii Lafɛɛ Jesu nɔ i saabu Ilaaɔ Baaba nɛ na saabu.

Anu akã inɛ nɛ si kuwɛ titɔ

18 Inɛ inaabo nɛ, i sũa mɔkɔ nɛ nɛ iri ile si bei í jɔ inɛ iyí í nɛ anu akã do Lafɛɛ ku ce.

19 Inɛ mɔkɔ nɛ, i bi abo nɛ nɛ, i maà ya jɔ ì gaabu si nɛ nɛ.

20 Inɛ amu nɛ, i jirima iyeɔ baa nɛ nɛ si ide baa yooma fei, domi beɛbei á dɔa Lafɛɛ si.

21 Inɛ baa nɛ mɔ, i maà kɔ idɔi ama nɛ nɛ inɔ nɛ ku fɔ.

22 Inɛ aru nɛ, i jirima lafɛɛ nɛ nɛ si fei ndɛ si andunyau ihɛ, ku maà je bii à leekí à waa cɔ nɛ nɛ akã. I jirima nɛ do inɔ akã nɛ si na iyí í jɔ ì mà beɛrei Lafɛɛ nɛ, nɔ ku maà je mii iyí á dɔa amanɛ nɛ si nɛ akã ì waa bi ku ce nɛ. 23 Iyí ì waa ce fei i coo do inɔ akã nɛ, nɔ ku je bei Lafɛɛ ì waa cea nɛ, kù je amanɛ nɛ. 24 I mà nɛ iyí Lafɛɛ á sã nɛ riba nɛ nɛ, iyí í je tubu iyí í jilɛa inɛ nɛ, domi Kirisi í je Lafɛɛ nɛ iyí ì waa cea ice nɛ. 25 Amma inɛ iyí í ya maa ce laalɔ, á ye ribaɛ si bei laalɔ kuceɛ í to, domi Ilaaɔ ci ya nɛ inɛ gɔ ikã.

4

¹ Ine lafɛɛ ɲa, i cea aru ɲɛ ɲa dee dee si bei í jɔ. I ye gígí iyí ɲɛ mɔ̀ ì nɛ Lafɛɛ iyí í wa lele ɲa.

Iyi à dasi wa

² I temua si kutɔɔ ɲa, i ya maa tɔɔ Ilaaɔ waati kãma fei nɔ̀ i maa saabue ɲa. ³ Nɔ̀ i ce nwa kutɔɔ ɲa ku ba Ilaaɔ ku fũ nwa kpãa ka waazo ideɛ, ku ba ka yɔkɔ ka sisi asiiiii Kirisi. Na asiiui ñ waɔ piisɔɔ nsei. ⁴ Na ɲɲu, i ce kutɔɔ ɲa ku ba n yɔkɔ n sisi asiiu si bei í jɔ ku ba inɛ ɲa a mà ideu sãa sãa.

⁵ I je kuwɛɛ ɲɲɛ do laakai ɲa si inɔ̀ hai dasi naane ɲau. I ya ce ice jiida si waati iyí ì nɛ fei ɲa. ⁶ I ya jɔ̀ ide ɲɲɛ ku dɔ̀ ku gbɔ̀ nɔ̀ ku too kpãa, ku ba i mà si bei í sɫa i jɛa inɛ fei ide ɲa.

Fɔ̀ɔi sukudɔ̀

⁷ Tisiki baakɔɔ nwa, ɲɲu iyí í je woo ce ice ilu naane do minjisiã si icei Lafɛɛ, á sisi ɲɲɛ baaum fei. ⁸ Ñ wa n bɔɔ wai bi tu ɲɛ ku sɔ̀ ɲɛ bei à wɛɛɔ, nɔ̀ ku tũ idɔ̀ ɲɲɛ. ⁹ Onezimu, baakɔɔ nwa ilu naane, iyí í je inɛi ide ɲɲɛui á suu wa. Anjai aa sisi ɲɲɛ mii iyí í ba wa ihɛ fei.

¹⁰ Aritaaki iyí awaɔ̀ à wa piisɔɔ í ce ɲɛ fɔ̀ɔ. Maaku ifɔ̀i Baanabasiu mɔ̀ wa ce ɲɛ fɔ̀ɔ. Ñ nɔ̀ ñ sisi ɲɲɛ ideí Maakuu tã wo. Bii í naa bi tu ɲɛ i gbaa do inɔ̀ didɔ̀ ɲa. ¹¹ Jesu iyí à waa kpe Zusitu, ɲɲu mɔ̀ í ce ɲɛ fɔ̀ɔ. Amanɛ mɛɛta ɲau anja akãi à je Zuifu woo dasi Jesu naane ɲa iyí à waa bam ice ku ce na bommai Ilaaɔ̀. À muum gbugbã ntɔ̀ ntɔ̀.

¹² Epafaasi, inɛi ide ɲɲɛ, woo ce icei Jesu Kirisi, ɲɲu mɔ̀ í ce ɲɛ fɔ̀ɔ. Waati kãma fei í ya maa jabui ku maa ce kutɔɔ na iri ɲɲɛ ku ba i jɫa si ideí Ilaaɔ̀ nɔ̀ i yɔkɔ i leekɫi si dim dim ɲa nɔ̀ i tã sɔ̀lu i maa ceɔ̀ idɔ̀ɔbii Ilaaɔ̀ fei ɲa. ¹³ An yɔkɔ n je sɛɛdaɛ iyí wa ce lasabu ɲɲɛ ntɔ̀ ntɔ̀, do inɛ ɲa iyí à wa Laodisee do Herapolisi. ¹⁴ Luku lokotoro kpaasi jiida nwau, ɲɲu do Demasi à ce ɲɛ fɔ̀ɔ.

¹⁵ I ce inɛ nwa ɲa iyí à wa Laodiseeu fɔ̀ɔ do abo iyí à waa kpe Nɛnfa do inɛi igbei Jesu ɲa iyí à ya tɔtɔɔ kpasɛɛ. ¹⁶ Bii ì cio tiaui ihɛ ì tã ɲa i na inɛi igbei Jesu ɲa iyí à wa Laodiseeu a cioɛ. Nɔ̀ bii inɛi Laodisee ɲau mɔ̀ à cio tia iyí ñ samba ɲɲau à tã, anja mɔ̀ aa samba ɲɲɛ wa i cioɛ ɲa. ¹⁷ Nɔ̀ i sɔ̀ Aasipu ku dasi icei Lafɛɛ iyí à jilɛau iju ku ba ku yɔkɔ ku faataɛ.

¹⁸ Fɔ̀ɔu ihɛ amu takam nii ñ kɔɔ wa. Amui Pɔ̀lu ñ ce ɲɛ fɔ̀ɔ. I maà gbeje iyí ñ wa ile piisɔɔ ɲa.

Nɔ̀ didɔ̀i Ilaaɔ̀ ku wa si ɲɛ. Ami.

Ti a sinte iyi Pɔlu í kɔa inei Tesalonika ɲa

*Pɔlu í ce inei Tesalonika ɲa
fɔɔ*

¹ Amu Pɔlu do Silasi do Timɔtee, à ce ɲe fɔɔ, inɛ inei igbei Jesu ɲa iyi ì wa Tesalonika ɲa, inɛ iyi ì je ti Ilaaɔ Baaba do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi ɲa. Didɔ do laakai ku sũ ku wɛɛ ɲɛ.

*Naane ku dasii inei
Tesalonika ɲa*

² À ya ka maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na irii inɛ fei, à ya ka nɔ ka maa ye gigi ɲɛ si kutɔɔ nwa. ³ À waa ye gigi ɲɛ si wajui Ilaaɔ Baa nwa do yaase bei ì dasi naane ntɔ ntɔ ɲa, do bei ì bi inɛ ɲa do bei ì ya maa cɔ kpãai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi dim dim ɲa. ⁴ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ iyi Ilaaɔ í bi, à mà iyi í cica ɲe ì je tee ɲa. ⁵ Nɔ laabaau jiidai iyi à sisi ɲɛ wo kù naa bi tu ɲe do ide ɲɲu akã, amma do gbugbãi í naa, do sobii Hundei Ilaaɔ ajɔ, nɔ sika kãma kù wa si. Inɛ taka ɲɛ ì mà bei à je kuwɛɛ nwa si anini ɲɛ na aranfãani ɲɛ. ⁶ Inɛ mɔ ì too si kuce nwa do ti Lafɛɛ, domi ì gba idei Ilaaɔ ɲa do inɔ didɔ iyi Hundee í mu ɲɛ, baa do iyi í naa ɲɛ ijuukpã nla nla wa. ⁷ Si beɛbe, ì baa ì je yaase jiidai iyi woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Masedɔni do Gerɛsi fei aa yɔkɔ a too si. ⁸ Ntɔ ntɔ idei

Lafɛɛu í fangaa hai bi tu ɲe, kù je si Masedɔni do Gerɛsi ɲɲu akã. Amma baau naane ku dasi ɲɛ si Ilaaɔ í fangaa bii fei hee kù je baa tilasi mɔm ka fɔ ideu. ⁹ A waa fɔ bei ì mu wa ɲa si waati iyi à naa bi tu ɲeu, do bei ì jɔ iwɛ ku tɔɔ ɲa, ì kpaasi idɔ ì sinda si Ilaaɔ ɲa ku ba ì ceaa ice ɲa, ɲɲu akã iyi í je Ilaaɔ do ntɔ nɔ ɲɲui í je icui kuwɛɛ. ¹⁰ Nɔ à gbɔ bei ì waa degbe Jesu amaɛu ku nyi wa hai lele ɲa. ɲɲui í je inɛ iyi Ilaaɔ í jɔ hai si bale, nɔ á na ku faaba wa hai si idɔɔkɔi Ilaaɔ iyi wa naa.

2

Ice iyi Pɔlu í ce Tesalonika

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ taka ɲɛ ì mà kunaa nwa bi tu ɲe kù je ngbe. ² Ì mà ɲa iyi à bú wa, à kpã wa iju Filipi be à bei à naa bi tu ɲe. Do ɲɲu fei, Ilaaɔ í mu nwa wɔkɔ à sisiɔ laabaau jiidai si anini ɲɛ, baa do iyi inɛ ɲa à bi a ganji wa ntɔ ntɔ. ³ Kurara kù wa si waazi nwa, nɔ baa yaase bei à waa sisi ɲɛ ideu í je dee dee, a kù waa dɔ iju ɲɛ. ⁴ Amma si bei Ilaaɔ í dasi wa naane, í so laabaau jiidai í da nwa si awɔ, beɛbe mɔi à waa sisi ideu. A kù waa coo si bei á dɔa amanɛ ɲa si. À waa cooi bei á dɔa Ilaaɔ si, ɲɲu iyi í mà yaasei idɔ nwa. ⁵ Inɛ taka ɲɛ ì mà sãa sãa ɲa nɔ Ilaaɔ í je seɛda nwa iyi a kù lele ɲe do ide didɔ gɔ, a kù nɔ a kù ce waazou ku ba ka gba fia ɲɛ. ⁶ Nɔ a kù waa de saabu bi tu ɲe walakɔ bi inɛ gɔ ɲa, ⁷ baa bii aa ka yɔkɔ ka nyisi ɲe gbugbã nwa wo si na iyi í jɔ à je woo bei Kirisi ɲa.

Amma à ce ice do daa didõ si anini nɛ bei iyei ama í ya ce do amaɛ ɲa. ⁸ Si na iyi í jò à bi ɲe ntò ntò, à ya ka tã sɔɔlu, kù je ka na ɲe laabaau jiidai Ilaaõ ɲɲu akã, amma do kuwɛɛi awa taka nwai, domi à nɛ kubi ɲɛ ntò ntò. ⁹ Inɛ inɛ nwa ɲa, ì waa ye gigi bei à ce ice si anini ɲɲe hee à gbɛɛji. À ce ice dasã do idũ ku ba ka maà je asoi inɛ gɔ ɲɲe si waati iyi à waa sisi laabaau jiidai ideɪ Ilaaõ si anini ɲɲe.

¹⁰ Inɛi ì je sɛɛda nwa ɲa do Ilaaõ takɛ iyi isɛɛnɛ nwa si wajui inɛ woo dasi Jesu naanɛ ɲau í má, í je dee dee, nɔ taale kãma kù wa si. ¹¹ Inɛ fei ì nɔ ì mà ɲa iyi à ce ɲɲeɪ bei baa í ya cea amaɛ ɲa. ¹² À mu ɲɲe gbugbã, nɔ à tũ idɔ ɲɲe, nɔ à tɔɔ ɲe ntò ntò ì jò ì maa nɛ ɲa si bei á sɪaa Ilaaõ si, ɲɲu iyi í kpe ɲe si bommaɛ do si amboɛɛ.

¹³ À ya ka maa saabu Ilaaõ ajɔ fei domi si waati iyi à waaɔo ɲɲe ì kù doo ideu si ideɪ amanɛ ɲa, amma ì gbaa ɲai si ti Ilaaõ. Nɔ bɛɛbɛ mɔi í je do ntò, nɔ wa ce ice si inɛ woo dasi Jesu naanɛ ɲa. ¹⁴ Inɛ inɛ nwa ɲa, mii iyi í ba igbei inɛi Jesu Kirisi ɲa iyi à je ti Ilaaõ si ìlɛi Zudee, ɲɲui í ba inɛ mɔ nɛi. Ntò ntò ì ye ijuukpã ɲa hai bi inɛi ide ɲɲe ɲa, bei inɛ ɲau mɔ à ye bi Zuifu ɲa. ¹⁵ Zuifu ɲau ì kpa Lafɛɛ Jesu do walii ɲau, nɔ à kpã awa mɔ iju. Daa ɲɲa ci ya dãa Ilaaõ si, nɔ à je mbɛɛi inɛ fei. ¹⁶ À ganji mɔm ka cea dimi mmu ɲa waaɔo iyi á jò a ba faaba. Bɛɛbei dulum du ɲa iyi à ya maa ce waati kãma fei

í teese wa kãosi wa caa. Amma idɔkõi Ilaaõ í fuka si iri ɲɲa bɛbei.

Pɔlu í bi inɛi Tesalonika ɲau ku ye má

¹⁷ Inɛ inɛ nwa ɲa, si bei à kpɛò nje ku ye, nɔ à fɛɛfɛɛ nje do ara baa do iyi kù je do idɔ, à waa ce bɛge ɲɲe ntò ntò à waa ce kookaai ku ba ka ye ɲe. ¹⁸ À bi ka nyi wa bi tu ɲe bɛ má wo, nɔ amu Pɔlu ñ dasi idɔ isɛ fɛɛfɛlo n naa bɛ, amma Seetam í da nwa kpãa. ¹⁹ Ajɔ iyi Lafɛɛ nwa Jesu á nyi wa, yoomai á je kpãa ku cɔ nwa do inɔ didõ nwa. Mii aa ka tɔɔð fufu má si wajue bii kù je inɛ. ²⁰ Ntò, na iri ɲɲeɪ aa ka tɔɔ fufu nɔ aa ka nɛ inɔ didõ na iri ɲɲe.

3

¹ Nɲui í jò waati iyi idɔ nwa í kɔ ku sũ, à lasabu iyi amu akã n gbe ilui Ateni. ² Nɔ à bɛ Timɔtee, inɛ nwa iyi wa ce ice do Ilaaõ ajɔ si iceɪ laabaau jiidai Kirisiu. À bɔɔ bi tu ɲe ku ba ku sobi ɲe ì leekɪ si dim dim ɲa, nɔ ku mu ɲɲe gbugbã si naanɛ ku dasi ɲɲeu, ³ ku ba baa inɛ akã ɲɲe ku maà jò ijuukpãu ku da zigie. Inɛ taka ɲɲe ì waa mà si ɲa, inɛ ɲɲu kù nɛ bei á ce iyi kù ba wa. ⁴ Baa hai waati iyi awaɛ ɲa à wɛɛ, à ya ka sɔ ɲe wo ka ni aa kpã wa iju. Bɛɛbɛ mɔi í nɔ í ce, si bei ì waa mà si sãa sãa ɲa. ⁵ Nɔi í jò waati iyi idɔm í kɔ ku sũ, ñ bɛ Timɔtee bi tu ɲe bɛ ku ba n mà bei naanɛ ku dasi ɲɲe wa ye. Ñ wa n ce njo Seetam, woo lɛlɛ inɛu, ku maa na ku lɛlɛ ɲe ì ce

dulum ɲa, nɔ ice nwa ku maa na ku je ngbe.

⁶ Amma nsei iyi Timotee í baa hai bi tu ɲe, í sɔ walaabaau jiidai naane ku dasi ɲe do kubi ɲe. Í sɔ wa iyi ì ya maa ye gigi nwa do kubi ɲa nɔ ì waa bi ku ye wa ntɔ ntɔ si bei awa taka nwa mɔ à waa bi ku ye ɲe. ⁷ Na ɲɲu, ɲe ine nwa ɲa, baa bii í je à ye ijuukpã do wahala fei, inɔ nwa de í tũ do saabui naane ku dasi ɲe. ⁸ Bebei idɔ nwa í baa, si bei ì waa leeki si kpãai Lafɛe dim dim ɲa. ⁹ Zaka beirei aa ka yɔkɔ ka saabu Ilaaɔ na inɔ didɔ nla nla iyi à ne si wajui Ilaaɔ Lafɛe nwa na iri ɲe. ¹⁰ Dasã do idũ fei à waa tɔɔe ntɔ ntɔ ku jɔ ka ye ɲe do iju má, ku ba mii iyi wa gaizia ɲe si naane ku dasiu ka kɔɔ ɲe si.

¹¹ Ilaaɔ Baa nwa takae do Lafɛe nwa Jesu a ce nwa kpãa ka naa bi tu ɲe. ¹² Nɔ Lafɛe ku kɔɔ ɲe si kubi si ɲe duusɔ do si ine fei hee kú to bei awa mɔ à bi ɲe. ¹³ Nɔ ku jɔ idɔ ɲe ku leeki si dim dim, ku jeɔ dee dee, ku maà ne taale gɔ si wajui Ilaaɔ Baa nwa, si waati iyi Lafɛe nwa Jesu á nyi wa do ine ɲa iyi í cica fei.

4

Kookoosu iyi wa dɔa Ilaaɔ si

¹ ɲe ine nwa ɲa, à kɔ ɲe si bei í sɔa i maa ne ɲa ku ba ku dɔa Ilaaɔ si. Ntɔi, ì waa ce beebe tã ɲa. Amma iyi í gbe nsei, à waa tɔɔ ɲe do irii Lafɛe Jesu, i hanya i ce beebe i maa koo ɲa. ² Ntɔ ntɔ, ì mà ikɔ ɲa iyi à ba hai bi Lafɛe Jesu nɔ à sɔ ɲe. ³ Mii iyi Ilaaɔ í bi si ɲe,

ɲɲui í je i má ɲa, waatɔ i nɔ ara ɲe mam mam i maà ya ce sakara ɲa. ⁴ ɲe fei í sɔa i mà ara ɲe ku mu nɔ kuwee ɲe ku má nɔ ku ne beere, ⁵ ku maà ti ku je do kɔɔe ara bei dimi mmu ɲa à waa ce, aɲa iyi a kù mà Ilaaɔ. ⁶ Si ideu ihɛ, ine gɔ ku maà raraa kpaasie walakɔ ku jɔɔ taki, domi Aɔ Lafɛe á kpã woo ce mii beebe ɲa fei iju. À nɔ à sɔ ɲe à kɔnkɔm du ɲe tã à ni i ce laakai ɲa. ⁷ Ilaaɔ kù kpe wa ka naa ka maa ce sakara, amma í bi ka je ine kumá ɲa. ⁸ Na ɲɲu, ine iyi í kɔsi ikɔ ɲau ihɛ, kù je amanɛi í kɔsi amma Ilaaɔ takaei, ɲɲu iyi í mu ɲe Hundeɛ.

⁹ Iyi í je kubii woo dasi Jesu naane ɲa, kù je tilasi a kɔ ɲe wa, domi Ilaaɔ í nyisi ɲe si bei í jɔ i bi ɲe ɲe duusɔ. ¹⁰ Ntɔi, ì ne kubii ɲe tã ɲa hee do woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Masedɔni fei. Amma à waa tɔɔ ɲe, ɲe ine nwa ɲa, i hanya i ya maa ce beebe i maa koo ɲa. ¹¹ I kookaai ku ba i ya wa si anu akã ɲa, nɔ i ya ce wũai ara ɲe ɲa, nɔ i ya ce ice do awɔ ɲe ku ba i ba mii iyi aa maa weɔ ɲa si bei à jile ɲe. ¹² Bii ì waa ce beebe ɲa, iseene ɲe á ne beere baa si wajui hai dasi Jesu naane ɲa, nɔ i kaa je asoi ine kãma ɲa.

Kunyii Lafɛe wa

¹³ ɲe ine nwa ɲa, a kù bi i wee hai mà yaase iyi í je ti ine ɲa iyi à ku ɲa, ku ba i maà ne inɔ ku fɔ, bei ine ɲa iyi à gbe, aɲa iyi a kù ne kpãa gɔ iyi à waa cɔ. ¹⁴ Awa à dasi naane iyi Jesu í ku, nɔ í jɪ hai si bale má. Beebe

mɔi à dasi naane iyi ine ɲa iyi à dasi Jesu naane à bei à ku, Ilaaɗ á jì aɲa mɔ má hai si bale.

¹⁵ Iyi ihē ikɔi Lafēei à waa sɔ ɲe be. Awa iyi aa ka wee si hunde si waati iyi Lafēe Jesu á nyi wa, a kaa ka cuaa iku ɲa. ¹⁶ Waati nɲu, aa ka gbɔ anu ku dɔ, do imui amaleka nlau do anui kākākāki Ilaaɗ. Nɔ Lafēe takae á kita wa hai lele. Inei Kirisi ɲa iyi à ku, aɲai aa tako a jì. ¹⁷ Si anyii nɲu, awa iyi à wee si hunde si waati beɛbe, á so wa awaɔ ɲa ajɔ si kudūi ijì, nɔ ka ko Lafēe lele be. Si beɛbei aa ka maa wee do Lafēe hee do ajɔ fei. ¹⁸ Na nɲu, i jò i ya maa mua nje gbugbā ɲa na ideu ihē.

5

¹ Ine ine nwa ɲa, iyi í je idei ajɔu do waati si bii mii ɲau be á na ku ce, kù je tilasii ka kɔ ɲɲe. ² Ine taka ɲɲe ì waa mà sãa sãa ɲa iyi Lafēe á na ku nyi wai si ajɔ iyi ine kãma kaa mà, bei woo ce ile ɲa à ya naa idū. ³ Waati iyi ine ɲa à waa ni laakai ku sū í wee, zigiiida kù wee má, be gbakā iri ku kpai andunya á boe ɲa, bei ara kuro í ya ba bāasí. A kaa ba bii aa sa a bɔ má. ⁴ Amma ine ine nwa ɲa, i kù wa si ilu kuku ɲa hee ajɔu ku zamba ɲe bei kunaai ile. ⁵ Ine fei ì je inei inya kumá ɲa do inei dasā ɲa. A kù je inei idū ɲa iyi à wa si ilu kuku. ⁶ Na nɲu, ka maà sí njoo bei ine ɲa iyi à gbe, amma í sía ka wɔ njoo ka maa ceɔ laakaii ara nwa. ⁷ Idūi ine ɲa à ya sí njoo, nɔ idū mɔi woo mɔ atē ɲa à ya mɔ atē ku maa kpa ɲa. ⁸ Amma awa iyi à je inei dasā

ɲa, í sía ka ya ce laakaii ara nwa. Ka jò naane ku dasi do kubi ku degbe wa bei ibɔi igū, nɔ kpāi faaba ku cɔ ku je nwa bei fulai isɔ. ⁹ Ntɔ ntɔ, Ilaaɗ kù kpe wa ka naa ka ye idɔkɔe, amma ku ba ka ba faaba do saabui Lafēe nwa Jesu Kirisi. ¹⁰ Nɲui í ku na iri nwa ku ba bii à wee si hunde si waati iyi á nyi wa walakɔ bii à nɔ à ku mɔi, ka wee do nɲu ajɔ. ¹¹ Na nɲu, i ya mua nje gbugbā ɲa nɔ i ya maa sobi nje ku ba i la si naane ku dasi ɲɲe, si bei ì waa ce tã ɲa.

Idei ankāanyi do fɔɔe

¹² Ine ine nwa ɲa, à waa tɔɔ ɲe i ya jirima ine ɲa iyi à waa ce ice ntɔ ntɔ si inɔ ɲɲe, ine ɲa iyi Lafēe í jò à waa gbā ɲe nɔ à waa nyisi ɲe kpāa. ¹³ I jò i ne kubi ɲɲa jiiida nɔ i mà beere ɲɲa ɲa na irii ice ɲɲa. I ya jò i weeɔ laakai ku sū ine duusɔ.

¹⁴ À waa tɔɔ ɲe ine ine nwa ɲa, i sɔ ilu ika ɲa a ce laakai. Ine ɲa iyi à mɔngɔ munya, i mu ɲɲa gbugbā. I sobi hai ne gbugbā ɲa. I temua do ine fei ɲa. ¹⁵ I ce laakai ɲa i maà jò ine gɔ ku sãa kpaasie laalo, amma i hanya i cea nje jiiida waati kãma fei ɲa do ine ɲa iyi à gbe fei.

¹⁶ I jò i ya ne inɔ didɔ waati kãma fei ɲa. ¹⁷ I ce kutɔɔ hai ne kɔɔ ɲa. ¹⁸ Bei í jeɔ fei i saabu Ilaaɗ ɲa. Beɛbei Ilaaɗ í bi i ce ɲa si kuwee ɲɲe do Jesu Kirisi.

¹⁹ I maà ganji Hundei Ilaaɗ ku ce ice si ɲe. ²⁰ I maà donda amuai walii ku ce ɲa. ²¹ Amma i jò i wūa mii fei ɲa nɔ i mu iyi í sía ɲa. ²² I mu ara

nηε si kp̃ai laalɔ fei ηα. ²³ Nɔ
 Ilaaɔ takae, nηu iyi í je icui
 laakai ku sũ, ku nya ηε í je titεε
 mam mam ηα, nɔ ku degbe
 hunde nηε do laakai nηε do
 ara nηε, taale gɔ ku maà wa si,
 hee ku tód ajɔ iyi Lafẽε nwa
 Jesu Kirisi á nyi wa. ²⁴ Ilaaɔ,
 nηu iyi í kpe ηεu, í ne naane,
 á nɔ ku ce fei ndεε.

²⁵ Iηε ine nwa ηα, i ce nwa
 kutɔɔ ηα.

²⁶ I ce ine nwa ηα fei fɔɔ do
 kubi ηα.

²⁷ Ñ wa n tɔɔ ηε do irii Lafẽε,
 i cioa ine nwa ηα fei tiau ihẽ.

²⁸ Nɔ didɔi Lafẽε nwa Jesu
 Kirisi ku wa si ηε.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa inɛi Tɛsalonika ɲa

*Pɔlu í ce inɛi Tɛsalonika ɲa
fɔɔ*

¹ Amu Pɔlu do Silasi do Timɔtee, à ce ɲe fɔɔ, inɛ inɛi igbɛi Jesu ɲa iyi ì wa Tɛsalonika, inɛ iyi ì je ti Ilaaɔ Baa nwa do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi.

² Ilaaɔ Baaba do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

*Ilaaɔ á kiiti inɛ ɲa si ajɔ iyi
Kirisi á nyi wa*

³ Inɛ inɛ nwa ɲa, í s̄la ka ya maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na iri ɲɛ. I jɔ ka maa ce bɛɛbe domi naane ku dasi ɲɛ wa kɔɔsi ntɔ ntɔ, nɔ kubi iyi ì nɛ inɛ duusɔɔ í la wa kɔɔsii.

⁴ Nɔi í jɔ à waa tɔɔ fufu na iri ɲɛ si igbɛi inɛi Ilaaɔ ɲa na temua ɲɛ do naane ku dasi ɲɛ si ijuukpã do wahala ɲɛ fei.

⁵ Iyi ihɛi wa nyisi kam kam iyi kiitii Ilaaɔ í je dee dee, domi ijuukpã iyi ì ye fei ɲa na irii bommai Ilaaɔi. Nɲui á jɔ Ilaaɔ ku ka ɲe si inɛ ɲa iyi à to a lɔsi bommaɛu. ⁶ Ntɔi, Ilaaɔ á ce iyi í je dee dee. Inɛ ɲa iyi à waa kpã ɲe iju, á sã ɲɲa ijuukpã. ⁷ Nɔ inɛ iyi ì waa ye ijuukpã ɲau á mu ɲɛ kusimi do awa taka nwa. Iyi bɛ á cei si waati iyi Lafɛɛ Jesu á faata wa hai lele do amaleka ilu gbugbãɛ ɲa. ⁸ Á naai do ina sàsá ku ba ku kpã inɛ ɲa iyi a kù mà Ilaaɔ iju, aɲa iyi a kù

waa jirima laabaau jiidai Lafɛɛ nwa Jesu. ⁹ Gbese iyi aa sã ɲɲa ɲɲui í je nfe ku ce hee do ajɔ fei. Aa fɛɛɛ do Lafɛɛ Jesu do si amboe ilu gbugbãɛ ¹⁰ si waati iyi á nyi wa ku je ilu jirima bi inɛ ɲa iyi à je tɛɛ, nɔ inɛ ɲa iyi à dasiɛ naane ɲa fei aa maa cɔɔ do bɛɛɛ si ajɔ ɲɲu. Inɛ taka ɲɲe aa wa inɔ ɲɲa ɲa, domi ì dasi sɛɛda iyi à je ɲɲɛu naane ɲa.

¹¹ Na ɲɔi í ce à waa ce kutɔɔ ajɔ fei na iri ɲɲɛ. À waa tɔɔ Aɔ Lafɛɛ nwa ku jɔ ì je kuwɛɛ ɲɲɛ dee dee si bɛi í jɔ inɛ ɲa iyi à gbɔ kukpɛɛ a ce. Nɔ à waa tɔɔ má gbugbãɛ ku jɔ ì ce jiiida iyi ì waa dasi idɔ ɲa nɔ ku jɔ kookoosui naane ku dasi ɲɲɛ ku kɔ. ¹² Bɛɛbɛi irii Lafɛɛ nwa Jesu á baɔ amboe hai bi tu ɲɛ, nɔ inɛ mɔ ì baɔ amboe hai bi tɛɛ ɲa, do saabui didɔi Ilaaɔ do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

2

Woo ce laalo

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, i jɔ n fɔ idei kubaai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi do kutɔtɔɔ nwa do ɲɲu ajɔ. Ñ wa n tɔɔ ɲɛ ² i maà jɔ idɔ ɲɲɛ ku dede ɲya ɲya bii inɛ gɔ ɲa à ni ajoi Lafɛɛ í to wa tã. Nɔ ì maà jɔ ku mu ɲɛ biti bii à ce waliie walakɔ waazɔɛ, walakɔ baa bii à ni awai à kɔɔ bɛɛbɛ. ³ I maà jɔ inɛ gɔ ku d̄i iju ɲɲɛ si ide kãma. Ajoi Lafɛɛu ku bɛi ku to wa inɛ nkpɔi á fũsi naane ku dasiɛ awɔ. Si anyii ɲɲu, inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á faata wa, ɲɲu iyi í je amai nfe ku ce. ⁴ Mbɛɛi Ilaaɔi wa je. Á so araɛ ku re mii fei, nɔ ku kɔsi Ilaaɔ do mii

iyi inɛ ɲa à waa tɔɔ fei. Kpasɛi Ilaaɗ mɔm nii á koo ku buba ku maa kpe araɛ Ilaaɗ.

⁵ I kù ye gígí iyi ñ sɔ ɲɛ ideu ihɛ tã waati iyi ñ wa bi tu ɲɛ? ⁶ Amma titã ngɔgɔ wa ganjɛ ku naa nsei, ñ nɔ ñ mà sãa sãa mii iyi í jɛ ɲa. Si bɛɛbɛ, kaa naa bii kù jɛ waatiɛ í to. ⁷ Ntɔ ntɔ laalɔ wa ce tã si asii, amma í gbe inɛ iyi wa ganjiɛu ku nè ku bei ku fita gbugbãa.

⁸ Si anyii ɲɲu, inɛ iyi wa ba Ilaaɗ jau á faata wa nɔ amboei kunaai Lafɛɛ Jesu ku kpa iriɛ. Jesuu, ɲɲui á kpa do fufui gɛɛɛ. ⁹ Inɛ iyi wa ba Ilaaɗ jau á naai do gbugbãi Seetam, nɔ ku ce maamaake dimi ikã ikã fei do dobu dobu ɲa ku diò ijui inɛ ɲa. ¹⁰ Á nɔ ku ce laalɔ dimi ikã ikã baa yooma fei ku diò ijui inɛ ɲa iyi à waa bɔ nfe ku ce. Aa ce nfe domi a kù nɛ kubii ntɔu iyi á faaba ɲa. ¹¹ Nɔi í jò Ilaaɗ á samba banlala nla nla wa si ɲa ku ba a ya dasi ibo naane. ¹² Bɛɛbɛ mɔi inɛ ɲa iyi a kù dasi ntɔ naane, nɔ à waa ce laalɔ do inɔ didɔ, aa so taale dei.

À cica ɲɛi i baò faaba ɲa

¹³ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ iyi Lafɛɛ í bi, à nɛ ka ya maa saabu Ilaaɗ waati kãma fei na iri ɲɛ, domi Ilaaɗ í cica ɲɛ hai sintɛɛ i baò faaba ɲa do gbugbãi Hundɛɛ, do naane ɲɛ iyi ñ nɛ si ntɔu ɲa. Hundɛu ɲɲui í jò ñ jɛ inɛ kumá ɲa. ¹⁴ Mii iyi Ilaaɗ wa le mbɛ waati iyi í kpe ɲɛ do laabaau jiidau iyi à sisi ɲɛ, ku ba i nɛ ikpɛ si amboei Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ¹⁵ Na ɲɲu, inɛ inɛ nwa ɲa, i leekɪ dim dim i

mu ide ɲa iyi à kɔ ɲa si gɛɛð gɛɛ walakɔ si tia nwau.

¹⁶ Nɔ Ilaaɗ Baa nwa, ɲɲu iyi í bi wa, nɔ do saabui didɔɛ í mu nwa gbugbã iyi kù nɛ kɔ do kpãa ku cɔ jiida, ɲɲu do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi takɛ ¹⁷ a mua idɔ ɲɛ gbugbã, nɔ a jò ñ leekɪ si dim dim i ceð icɛ jiida do ide jiida fei ɲa.

3

Pɔlu í ni a cea aɲa kutɔɔ

¹ Iyi í gbe, inɛ inɛ nwa ɲa, i ce nwa kutɔɔ ɲa ku ba idei Lafɛɛu ku fangaa gbãa gbãa nɔ inɛ ɲa a mà bɛɛɛɛ, si bei i ce si anini ɲɛ. ² I ce kutɔɔ ɲa ku ba Ilaaɗ ku nya wa hai si awɔi amanɛ laalɔ hai nɛ iri ɲau, domi kù jɛ inɛ feii wa dasi ideu naane.

³ Amma Lafɛɛ ilu naane. Á mu ɲɛ gbugbã nɔ ku degbe ɲɛ na irii Seetam, inɛ laalɔu. ⁴ Lafɛɛ í jò à dasi ɲɛ naane. Á mà iyi mii iyi à jilɛ ɲɲu ñ waa coo ɲa, nɔ bɛɛbɛi aa ce i maa koo ɲa.

⁵ Nɔ Lafɛɛ ku jò kubii Ilaaɗ ku kɔɔsi si idɔ ɲɛ do temua iyi Kirisi takɛ wa mu nwa.

Í sɪa amanɛ ku ce icɛ

⁶ Inɛ inɛ nwa ɲa, à waa tɔɔ ɲɛ do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, i jìð kpaasi woo dasi Jesu naane baa yooma fei iyi à jɛ ilu ika ɲa nɔ a kù waa too si kukɔsi iyi à na ɲɛu. ⁷ Inɛ taka ɲɛ ñ mà ɲa iyi í sɪa i sisi daa nwa ɲa. Í sɪa i sisi daa nwa ɲa domi a kù jɛ kuwɛɛ nwa si anini ɲɛ do ika. ⁸ A kù jò inɛ gɔ ku wo wa nfe nfe hai sã fia, amma à ya ka maa ce icɛi ntɔ ntɔ alɛð daakɔ

hee ka gbɛɛji ku ba ka maà jɛ asoi inɛ ɔ. ⁹ Kù jɛ a ni a kù nɛ kpãɛ, amma à bi awa taka nwa ka nyisi nɛ yaase jiida iyi inɛ mɔ aa yɔkɔ i sisi, ¹⁰ domi baa waati iyi à wa bi tu nɛ à sɔ nɛ à ni, inɛ iyi kù bi icɛ ku ce, kù nɛ a jò lafɛɛ ku jɛ.

¹¹ Wee à gbɔ iyi inɛ ɔ nɛ nɛ ilu ika nɛi iyi a kù waa ce ngɔɔ í gbe wɔbia ku gũ. ¹² À waa sɔ amanɛ dimi bɛɛɛ nɛ a tɔ nɛ suuru na irii Lafɛɛ Jesu Kirisi, a ya ce icɛ ku ba a wo ara nɛ.

¹³ Amma inɛ inɛ nwa nɛ, i maà ya gbɛɛji do jiida ku ce. ¹⁴ Inɛ iyi í kɔ ku gbɔ ide iyi à kɔ si tiau ihɛ i laakɛ nɛ nɔ i maà jò ngɔɔ ku kosi nɛ do nɛ, ku ba anyɔ ku muu. ¹⁵ Amma do nɛ fei i maà ti i dooɛ bei mbɛɛ, amma i nyisiɛ kpãa bei inɛ nɛ.

Fɔɔi ankãanyi

¹⁶ Nɔ Lafɛɛ, nɛ iyi í jɛ icui laakai ku sũ, ku mu nɛ laakai ku sũ waati kãma fei si mii iyi í ba nɛ fei. Lafɛɛ kú wɛɛ do inɛ fei.

¹⁷ Amui Pɔlu, n ce nɛ fɔɔ. Fɔɔu ihɛ, do awɔi amu takam nii n kɔɔ. Nɛi í jɛ sɛɛdam si tiam nɛ fei. Kukɔm nii mbɛ.

¹⁸ Nɔ didɔi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi kú wɛɛ do inɛ fei.

Tia sinte iyi Pɔlu í kɔa Timotee

Pɔlu í ce Timotee fɔɔ

¹ Amu Pɔlu ñ wa n ceɛ fɔɔ, amu iyi ñ jɛ woo bei Jesu Kirisi. Ilaaɗ woo faaba nwa do Jesu Kirisi, nɲu iyi à waa cɔ kpãaɛ, aɲai à jilɔɔ si n jɛ woo bɛ.

² Ñ ceɛ tiau ihɛ wai Timotee, awɔ iyi ñ yɛ bei ama abím si kpãai naane ku dasi. Ilaaɗ Baaba do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a ce araareɛ a muuɛ didɔ do laakai ku sũ.

I ce laakai woo kɔsi cio ilu ibo ɲa

³ Nsei, ñ bi i buba Efɛɛzu si bei ñ sɔɛ wo si waati iyi ñ bɔ ilei Masedɔni. Ine gɔ ɲa à wa be iyi à waa kɔ inɛ ɲa si cio mmu. Ganji ɲa. ⁴ Sɔ ɲa a maà ti a dasi laakai ɲa si ide ɲa iyi inɛ ɲa à bu à waa fɔ do irii bala nwa ɲa iyi à ya maa dɛ ku mà. Nɲu ɲau bei wa naaɔ kakɔɔ ɲa wa, kaa nɔ kù mua inɛ ɲa gbugbã si naane ku dasi ɲa icei Ilaaɗ ku bei ku bɔ waju. ⁵ Amma mii iyi à waa le à waa sɔ ɲɛɔ ideu ihɛi í jɛ kubi ɲɛ ku kɔɔsi, kubi iyi wa naa hai si idɔ iyi í má, do idɔ hai nɛ taale. ⁶ Wee inɛ gɔ ɲa à yaa hai si ideu ihɛ nɔ à koo à lɔ si kakɔɔ nfe ku ce. ⁷ À bi aɲa a jɛ woo kɔ inɛ ɲa si cioi woodai Ilaaɗ, amma aɲa taka ɲa a kù mà yaasei ide iyi à waa fɔ baa do iyi à waa fɔɔ do naane nla nla.

⁸ Awa à mà iyi wooda í sɛa bii amanɛ ɲa à waa ceɔ ice si bei í jɔ. ⁹ Nɔ à mà iyi a kù

jilɛ wooda na inɛ dee dee ɲa. À jilɔɔi na woo donda wooda ɲa, do hai gbɔ ide ɲa, do ilu dulum ɲa, do inɛ ɲa iyi a kù mà bɛɛɛi Ilaaɗ walakɔ mii ɲa iyi à jɛ tɛɛ, do inɛ ɲa iyi à waa kpa iyeɔ baa ɲɲa ɲa, do woo kpa inɛ ɲa, ¹⁰ do woo ce sakara ɲa, do inɛmɔkɔ ɲa iyi à ya maa sũɔ ɲɛ, do inɛ ɲa iyi à waa ce inɛ ɲa ile à waa ta, do woo sɔ ibo ɲa, do woo ceekpe si ibo ɲa, do inɛ ɲa iyi à waa ce mii baa yooma fei iyi kù waa too si cio jiidau. ¹¹ Cio jiidau í naai hai si laabaau jiidau iyi à daam si awɔ. Ilaaɗ ilu amboei iyi í ya weea inɛ ɲai laabaau jiidau wa fãa.

Í saabu Ilaaɗ na araareɛ

¹² Ñ saabu Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa, nɲu iyi í muum gbugbã ñ ceɔ icɛm. Ñ saabue si na iyi í jɔ í kam ilu naane nɔ í cicaam si icɛɛ, ¹³ baa do iyi ñ ya n maa n fɔ laalɔɛ wo nɔ ñ ya n maa n kpãa iju nɔ idɔɔkɔm ci ya jɔ. Do nɲu fei, í ce araarem si bei n kù mà mii iyi ñ wa n ce, si na iyi í jɔ n kù dasie naane wo. ¹⁴ Nɔ wee didɔi Lafɛɛ nwa í caa sim, nɔ í jɔ ñ dasie naane nɔ ñ nɛ kubii inɛ ɲa. ¹⁵ Ide ilu naane iyi í jɔ i yɔ awɔ i gba ɲa mam mam. Ideu wee. Jesu Kirisi í naai si andunya ku faaba ilu dulum ɲa. Amui ñ re ɲa do dulum, ¹⁶ amma Ilaaɗ í ce araarem ku ba Jesu Kirisi ku yɔkɔ ku nyisi temua hai nɛ kɔɔɛ si amu iyi ñ jɛ inɛ ngboi ilu dulum ɲa. Nɔ ñ bi n jɛa inɛ ɲa iyi aa na a dasie naane a ba kuwɛɛ hai tã yaase jiidau. ¹⁷ Ilaaɗ nɲu akãi í

je ilaalu hee do ajo fei, ci ya ku nɔ a ci ya yɔɔ do iju. Ka saabue nɔ ka mà bɛɛɛɛ hee do ajo fei. Ami.

¹⁸ Timotee amam, ide iyi n̄ wa n̄ jilɛɛ wee si bei à ce waliie wo na iriɛ. Jò idei waliuu ku je j̄ine i ḡũɛ iyi aa maa jabuò i ceò i ḡũ j̄iida. ¹⁹ Leek̄i dim dim si naanɛ ku dasiɛ nɔ i màà ce nkāma iyi á j̄ò idɔɛ ku ye taalee. Amma inɛ gɔ̄ n̄a ngu n̄a à kɔ ku gbɔ lasabu j̄iida iyi idɔ n̄a wa s̄ɔ n̄a nɔ à j̄ò naanɛ ku dasi n̄a í ce nfe. ²⁰ Si inɔ n̄ai Himenee do Alesandu à wa, nɔ n̄ so n̄a n̄ daa Seetam si awɔ ku ba a mà iyi kù s̄ia a maa fɔ laaloí Ilaaɔ.

Idei kutɔɔ

2

¹ Mii sinte iyi n̄ wa n̄ tɔɔ n̄ei í je i ya ce kutɔɔ n̄a. Mii iyi i n̄e bukaataɛ fei, i ya tɔɔ Ilaaɔ n̄a nɔ i ya ce kutɔɔ na irii inɛ fei n̄a nɔ i ya saabu Ilaaɔ na iri n̄a n̄a. ² Nɔ i ya ce kutɔɔ n̄a na irii inɛ ngboi ilɛ n̄au hee do inɛi anyi n̄a n̄au fei, ku ba ka yɔkɔ ka je andunya nwa do laakai ku s̄u, nɔ ka ya ce kuwɛɛ j̄iida ku ba inɛ n̄a a mà bɛɛɛɛ Ilaaɔ. ³ Dimii kutɔɔ bɛɛɛɛi í s̄ia nɔ í ya d̄ɔa Ilaaɔ woo faaba nwa si. ⁴ Í bi bɛɛɛɛi domi í bi inɛ fei ku ba faaba nɔ ku mà ntɔ. ⁵ Ntɔ ntɔ Ilaaɔ akāi í wɛɛ, nɔ inɛ akā moi í wa si afei Ilaaɔ do amanɛ n̄a ku ba ku j̄ò amanɛ n̄a a d̄ɔ do Ilaaɔ. Laf̄ɛu n̄ui í je Jesu Kirisi, n̄ui iyi í baa í je amanɛ, ⁶ nɔ í na araɛ ku yaò inɛ fei hai si dulum dɛɛ. Bɛɛɛɛi si waati j̄iidaɛ í nyisi wa iyi Ilaaɔ í bi amanɛ fei ku ba faaba. ⁷ Na n̄ui Ilaaɔ í cicaam n̄ je woo waazo do woo bɛ, nɔ n̄ kɔ dimi

mmu n̄a si cio si ide ntɔ nɔ n̄ s̄ɔ n̄a a dasi Jesu naanɛ. Ntɔi n̄ wa n̄ fɔ n̄ kù wa n̄ s̄ɔ ibo.

⁸ Na n̄ui, tengi bii à ya ce kutɔɔ n̄a fei, bii inɛmɔkɔ n̄a à wu awɔ lele à waa ce kutɔɔ, n̄ bi ku ya je do idɔ kumá, idɔɔk̄ɔ do kakɔɔ ku màà ya wasi.

⁹⁻¹⁰ Bɛɛɛɛ moi n̄ bi inaabo n̄a a ya dasi j̄ine ku nɛ bɛɛɛɛ n̄a si azaka. Í s̄ia booda n̄a kú je kookoosu j̄iida si bei í j̄ò inaabo n̄a iyi à ni a n̄a à mà bɛɛɛɛi Ilaaɔ a ya ce, ku màà ti ku je do iri kubai faayi walakɔ do sabai wura n̄a walakɔ do lege n̄a, nɔ a màà ya dasi j̄ineí fia nkpɔ nkpɔ. ¹¹ Í s̄ia inaabo n̄a a gbɔ ciou si laakai do jirima mam mam. ¹² N̄ kù je inaabo n̄a a kɔ si cio walakɔ a je inɛ ngboi inɛmɔkɔ n̄a. Amma í s̄ia a ya maa coko. ¹³ N̄ wa n̄ fɔ bɛɛɛɛi si na iyi í j̄ò Adamui Ilaaɔ í tako í taka í bei í taka Efa. ¹⁴ Nɔ kù je Adamui Seetam í d̄i ijue. Ijui aboei í d̄i nɔ abou í kua woodai Ilaaɔ. ¹⁵ Amma inaabo n̄a aa ba faaba si kp̄ai ama ku bí bii à waa mu ara n̄a nɔ à leek̄i si kp̄ai naanɛ ku dasi do kubi do kuwɛɛ iyi í má.

Inɛ ngboi inɛi igbei Jesu n̄a

3

¹ Ide ilu naanɛ wee. Bii inɛ gɔ̄ í bi n̄ui ku je inɛ ngbo si igbei inɛi Jesu n̄a, ice j̄iidai í bi. ² Í s̄ia laf̄ɛɛ ku màà nɛ taale gɔ̄ nɔ ku nɛ abo akā lege lege, si anyiɛ nɔ ku je inɛ gɔ̄ iyi í ya saku nɔ ku mà araɛ, ku màà je amanɛ yaka yaka, amma ku je inɛ gɔ̄ iyi í ya yaɛ inɛ njoo n̄a nɔ ku je inɛ gɔ̄ iyi á yɔkɔ ku

kɔ inɛ ɲa si cio. ³ Nɔ ku maà je woo mɔ atɛ walakɔ woo bi ija, amma ku je ilu suuru iyi wa de laakai ku sũ, nɔ ku maà je woo bi fia yaamɔ. ⁴ Nɔ ku je inɛ gɔ iyi í nɔ kpasɛ mam mam, nɔ amae ɲa à ya jirimae nɔ à mà beɛrei inɛ ɲa. ⁵ Ntɔ ntɔ, bii inɛ kù mà bei á ce ku mu kpasɛi ɲju takae, beirei lafɛɛ á ce ku mu inɛi igbei Ilaaɔ ɲa. ⁶ Nɔ kù sɪa ku je inɛ iyi í dasi Jesu naane titɔ titɔ, domi á yɔkɔ ku na ku ne faau nɔ Ilaaɔ á ye taaleɛ bei í ye taalei Seetam. ⁷ Si anyii ɲju, í sɪa hai dasi Jesu naane ɲa a máa je seeda jiidae ku ba a maà dondae, nɔ ku maà na ku dasi cekũm dii Seetam.

Woo ce icɛi igbei inɛi Jesu ɲa

⁸ Beɛbe mɔi woo ce icɛi igbei inɛi Jesu ɲa á sɪa a je inɛ ɲa iyi à ne beɛɛɛ, a maà ti a je ilu gele minji ɲa, walakɔ woo mɔ atɛ yaamɔ, walakɔ woo de fia do bisi laalɔ. ⁹ Amma í sɪa a leekɪ dim dim si naane ku dasi do idɔ iyi í má. ¹⁰ Nɔ í sɪa a cɔ laakai ɲja titá. Bii à ye a kù ne taale gɔ a bei a lɔsi icɛ ɲja ku ce. ¹¹ Beɛbe mɔi í sɪa abo ɲja ɲa a je inɛ ɲa iyi à ne beɛɛɛ, nɔ a maà je woo sɔ irii inɛ, amma a je woo gaya ɲa iyi à ne naane si mii fei. ¹² Í sɪa woo ce icɛi igbe ɲau a je ilu abo akã lege lege nɔ a je inɛ ɲa iyi à nɔ ama ɲja ɲa do inɛi kpasɛ ɲja ɲa mam mam. ¹³ Woo ce icɛ ɲau, bii à waa ce icɛ ɲja do inɔ akã aa ne beɛɛɛ si kuwɛɛ ɲja, nɔ aa ne idɔ ku buba ntɔ ntɔ si naane ku dasi iyi Jesu Kirisi wa mu nwa.

Asii nla nla

¹⁴ Ñ dasi idɔ n naa n yeɛ, amma ñ kɔɛ tiau ihɛ wai ¹⁵ ku ba baa bii í na wa kpɛi, í mà bei í jɔ inɛi nyaanzei Ilaaɔ ɲa a maa neɔ ara ɲja, waatɔ inɛi igbeɛ ɲa, ɲju iyi í je icui kuwɛɛ. Igbeui í ye bei sɔbei ntɔu do gbugbãɛ. ¹⁶ Do ntɔ, inɛ gɔ kù weɛ iyi á yɔkɔ ku já kulai asiii kpãai Ilaaɔ ku tɔɔ nwa.

Kirisi í baa í je amane nɔ à yɔɔ, Nɔ Hundei Ilaaɔ í jɔ à mà iyi inɛ dee deei.

Amaleka ɲa mɔ à yɔɔ.

À waazo ideɛ si dimi baa yooma fei.

Nɔ à dasi ideɛ naane si andunya.

Nɔ à soo lele í nyi si amboeɛ.

Woo kɔsi cio ilu ibo ɲa

4

¹ Hundei Ilaaɔ í fɔ dee dee í ni si awaatii ankãanyi inɛ gɔ ɲa aa jɔ kpãai naane ku dasi, a máa jirimai ideɛ woo dɪ ijui inɛ ɲa do kukɔsii Seetam. ² Dimii kukɔsi ɲju wa naai hai bi ilu muafiti ɲa do woo sɔ ibo ɲa. Inɛ ɲau à lele idɔ ɲja hee ci ya ye taale ɲja má. ³ Amanɛ dimi beɛbe ɲai à ya ni kù sɪa inɛ ɲa a sɔ nje. Nɔ à ya nyi a ni má ije gɔ ɲa à weɛ iyi kù sɪa inɛ ɲa a jɔɔ, baa do iyi ije ɲau Ilaaɔ í taka ɲai ku ba woo dasiɛ naane ɲa iyi à mà ntɔu a ya jɔɔ do saabu ajɔ. ⁴ Nkãma kù wa si iyi aa nyɔ, domi mii iyi Ilaaɔ í taka fei mii jiidai, nɔ í sɪa ka gba fei ndɛɛ do saabu. ⁵ Ntɔ ntɔ, mii fei í mái bii à waa ceɔ icɛ do yaase bei ideɛ Ilaaɔ í fɔ do bii à waa ce kutɔɔ.

Woo ce icɛ jiidai Jesu Kirisi

⁶ Bii ì waa kɔa woo dasi Jesu naane ña si bisiu ihē, aa je woo ce ice jiidai Jesu Kirisi, nɔ naane ku dasi do idei kukɔsi jiiida iyi ì waa too si á yei bei ije iyi ì waa na hundee. ⁷ Amma kɔsi ará hai ne yaase ña iyi a kù waa too si idei Ilaaḏ. Hanya i ce kuwɛɛɛ si bei á dḥa Ilaaḏ si. ⁸ Ntɔi, icei ara aranfāaniɛ kù la, amma idei Ilaaḏ ku leeki si í ne aranfāani si mii fei, domi si bei à ne kuwɛɛi nsei do ti ala. ⁹ Ide iyi à fɔu be ide ilu naanei iyi í jɔ í yɔ awɔ i gba ña mam mam. ¹⁰ Na ñɔi í ce à jabu à waa ceò ice, domi kpāa ku cɔ nwa si Ilaaḏi í wa, nñu iyi í je icui kuwɛɛ, nɔ í je woo faabai ine fei, woo dasi Jesu naane ña mɔm nii à re.

¹¹ Sɔ ña a jirima mii ñau ihē nɔ i kɔ ña si cioe. ¹² Maà ti i jò a dondaɛ na awaasū ku jee, amma jò i nyisi woo dasi Jesu naane ña yaase jiiida si ide ku fɔe, do kookoosui kucee, do kubie, do naane ku dasie, do dee dee ku jee. ¹³ Hee n maa n to wa, hanya i ka kukɔi ideI Ilaaḏ, nɔ i kɔ ine ña si, nɔ i ce waaZoɛ. ¹⁴ Maà ti i ce ataffi si amua iyi í wa sie, iyi Hundi Ilaaḏ í muɛɛ si waati iyi à ce walii na irie nɔ ine ngboi igbei Jesu ña à lee awɔ si iri. ¹⁵ Laakaiɛ fei ku wa si ideu ihē, nɔ i ñaa arae mam mam ku ba ine fei ku ye waju ku bɔe. ¹⁶ Ce laakai do bei ì waa je kuwɛɛɛ do cio iyi ì waa kɔ si nɔ i ya maa temua si. Bii ì waa ce beɛbe, aa ba faaba, awɔ do ine ña iyi à waa gbɔ idee.

Iseɛnei woo dasi naane ña aña duusɔ

5

¹ Maà ya fɔ si mɔkɔ ngbo ña ide do gbugbā, amma jò i ba ña ide ku fɔ kpɛle kpɛle bei baai awɔ takae. Nɔ i cea awaasū ña bei ifɔe ña do igbāe ña, ² abo ngbo ña mɔ bei iyee ña, nɔ inaabo saatara ña mɔ i ce ña bei wecɛ ña, daae fei kú má bi tu ña.

³ Gbɔa jaaḏ ña nɔ i mà beɛɛe ña, aña iyi à je jaaḏ do ntɔ. ⁴ Amma bii jaaḏ gɔ í ne amu ña wala tɔku ña, í sɛa amaɛ ñau a woo bei nñu mɔ í tako í ce ña. Bii à waa ce beɛbe à waa cea Ilaaḏ icei, nɔ nñui á dḥa Ilaaḏ si. ⁵ Inaabo iyi í je jaaḏ do ntɔ nɔ kù ne ine gɔ iyi á woo, kpāa ku cɔe fei si Ilaaḏi í ya wa nɔ í ya maa ce kutɔɔ ku maa tɔɔ sobie dasɔò idū. ⁶ Amma jaaḏ iyi wa je andunyaɛ do faayi í ye bei iku baa bii í weɛ si hunde. ⁷ Ide ña iyi aa ya maa sɔ ña mbe ku ba ine gɔ ku maà ye taale ña. ⁸ Ine iyi kù waa gbɔa nyaanzeɛ ña, iyi í re mɔm inei kpasɛɛ ña, lafɛɛ í kɔsi naane ku dasi, nɔ laalɔ ku jee í re baa hai dasi Jesu naane.

⁹ Maà ti i kɔ irii jaaḏ gɔ si tia bii à ya kɔ irii jaaḏ ña * bii kù je lafɛɛ í ne adɔ kita, nɔ kú je ilu mɔkɔ akā, ¹⁰ nɔ ku je ine gɔ iyi à waa je seɛdai ice jiidae. Nɔ ku je inaabo iyi í mà amu ña ku mu, nɔ ku je ine gɔ iyi í ya yaae ine njoo ña nɔ ku wie kutei woo

* **5:9** tia bii à ya kɔ irii jaaḏ. Si tiau bei à ya kɔ irii jaaḏ ña iyi à jesi aña a maà so mɔkɔ má nɔ a na kuwɛɛ ña a ceaò Ilaaḏ ice hee kɔi kuwɛɛ ña. Añai inei igbei Jesu ñau à ya na bukaatai mii iyi à ne.

dasi Jesu naane η a †, nɔ ku ya sobi ine η a iyi a wa si wahala, nɔ kú je ine gɔ iyi í ya ce ice jiida baa yooma fei.

¹¹ Amma maà ti i doo jaað saatarã η a si inoi jaað η a, domi waati iyi kubi á tale η a ce Kirisi atafii, aa bi a so mækɔ ¹² nɔ aa je ilu taale η a si na iyi í jò a kù ceò ide iyi à wãu ice. ¹³ Si anyie nɔ aa ne ikà a ya maa dabii dabii kpasẽ do kpasẽ. Iyi í re mɔm, aa ya maa so irii ine η a nɔ a ya maa gũ wɔbia nɔ aa je woo sisi ide η a. ¹⁴ Na η u η au bei í jò ñ bi jaað saatarã η a so mækɔ a bí ama, nɔ a dasi kpasẽ η a iju jiida, ku ba a maà na a mua mbɛɛ nwa η a kpãa a fɔ laalɔ nwa. ¹⁵ Ntɔ ntɔ jaað η au, gɔgɔ η a à yaa tã à waa too kpãai Seetam. ¹⁶ Amma bii woo dasi Jesu naane gɔ í ne jaað η a si nyaanzeɛ, í sɪa ku sobi η a, ku maà ti ku kãa igbei inei Jesu η a asou ku ba igbeu ku yɔkɔ ku sobi jaað η a iyi a kù ne ine gɔ.

¹⁷ Si anyii η u, ine ngboi igbe η au iyi à waa ce ice jiida, í sɪa i doo η a ilu beere iyi à ne aranfaani nla nla. Iyi í re mɔm η u i je ine η a iyi à waa ce kookaai si waazo do cio ku kɔsi. ¹⁸ Kukɔi idei Ilaað wa fɔ í ni, i maà ti i ði gelei kete iyi wa jojo si bilee wa nya yɔyɔɛ. Nɔ wa fɔ má í ni, woo ce ice í ne kpãa ku gba fiaɛ. ¹⁹ Bii à aa à sɛɛ taale iyi ine ngboi igbe gɔ í ce, maà ti i jesi ideu, bii kù je amanɛ minji wala meeta í je sɛɛdaɛ. ²⁰ Ine η a iyi à waa ce

dulum, sɔ η a si wajui inei igbe η au fei ku ba ine η a iyi à gbe a ce η jo.

²¹ Ñ wa n tɔɔɛ si wajui Ilaað do Jesu Kirisi do si wajui amaleka kumáɛ η a, gbɔ idei kukɔsiu ihɛ, maà ti i ce njo i jui ine gɔ. Nɔ i maà ti i ce ngɔgɔ na kubii kpaasi. ²² Maà ti i saasa i lea ine gɔ awɔ si iri ku ba i maà ne ikpɛ si dulum dii ine gɔ. Fa araɛ hai si dulum.

²³ Maà ya mɔ inyi η u akã, amma i ya mɔ vɛɛ keeke na baanii inɔɛ si na iyi í jò i ci ya fe bɔɔ.

²⁴ Dulum dii ine gɔ η a í ya fitai gbasasa a bei a kiiti η a. Amma ti ine gɔ η a í ya fitai do ankãanyi. ²⁵ Beɛbe mɔi ice jiida mɔ í ya fitai gbasasa, nɔ baa bubue iyi a kù yɔɔ waati beɛbe, kaa manji do ajo fei.

6

¹ Ine η a iyi à je aru fei í sɪa a doo lafɛɛ η a η a ilu jirima η a si mii fei, ku ba ine gɔ ku maà ba faya ku fɔ taalei irii Ilaað walakɔ kukɔsi nwa. ² Aru η a iyi à ne lafɛɛ woo dasi Jesu naane η a a maa donda η a a ni a η a à je saa na saabui Lafɛɛ. Amma si na iyi í jò ine η a iyi à waa je aranfaanii ice η au à je woo dasi Jesu naane η a iyi Ilaað í bi, η u i jò í sɪa a ce η a ice ku re. Mii iyi í sɪa i waazo η a mbe nɔ i kɔ η a si cioɛ.

Kukɔsi ibo do amani jiida

³ Ine iyi wa kɔa ine η a si cio mmu gɔ nɔ kù waa too ide nti

† **5:10** ku wie kutei woo dasi Jesu naane η a Bi Zuifu η a bii ine gɔ í naa kpasẽ η a à ya wieaa kutɛi bei awa mɔ à ya ka muaa ine inyi ku mɔ. Amma bi Zuifu η au, arui í ya wie kutei ine njoou.

Lafëe nwa Jesu Kirisi iyi á jò ka mà bεerei Ilaaḏ, ⁴ lafëe ilu faau nla nlai, kù mà nkāma. Amma wa ce bḓai kakḓo do ide ku fengee. Nḓ hai bei igu do ija do arabu wa naa, nḓ nḓui í ya jò ine ḥa a ci ya naane nḥe. ⁵ Nḓ í jò irii ine ḥa í sinda a kù mà ntḓ, à ya maa ce kakḓo hai ne kḓo. À tamaa kpāai idei Ilaaḏ ku too á ce ḥa ilu amani ḥai.

⁶ Ntḓi, kpāai idei Ilaaḏ ku tḓo amani nla gḓi, bii amane í saabuu si mii iyi í ne. ⁷ Ntḓ ntḓ, a kù naaḓ nkāma wa si andunyau ihē, nḓ beεbe mḓi a kaa ka neḓ nkāma. ⁸ Na nḥu, bii à ne ije do nyau ḥa á sḥa ku to wai wo. ⁹ Amma ine ḥa iyi à waa bi aḥa a je ilu fia nla, à ya dasi kulelei, nḓ bine laalḓ nkpḓ nkpḓ hai ne yaase a mu ḥa bei cekūm nḓ ku sḓsi ḥa si ina iyi ci ya ku a ce nfe. ¹⁰ Beεbei á ce si na iyi í jò kubii fia í je icāi laalḓ ikā ikā baa yooma fei. Nḥui ine gḓ ḥa à lḓsi ku de hee à yaa hai si kpāai naane ku dasi, à baa à dasi ara ḥa si kpāai wahala.

Iyi Pḓlu í dasi Timotee ku ce

¹¹ Amma awḓ iyi í je ti Ilaaḏ, saa mii ḥau be fei. Nḓ i lele kpāai dee dee ku je do bεerei Ilaaḏ ku mà do naane ku dasi do kubi do temua do daa didḓ. ¹² Jabu jiida si kpāai naane ku dasi. Leekí dim dim si kpāai kuwεε hai tā si bei Ilaaḏ í kpee. Na kuwεεui í je seεda jiida si wajui ine nkpḓ. ¹³ Ñ wa n sḓe si wajui Ilaaḏ, nḥu iyi wa na mii fei kuwεε, do si wajui Jesu Kirisi, nḥu iyi í je seεda jiida si wajui Pḓnsu Pilati, ¹⁴ jirima woodau, nḓ kuwεεε ku maà

ne riisi do taale gḓ hee ku toḓ ajḓ iyi Lafëe nwa Jesu Kirisi á faata wa. ¹⁵ Ilaaḏ, nḥu iyi í je icui inḓ didḓ fei, á jò ajḓu ku to wa si waatiε. Nḥu akā lege legei í ne yiiko si mii fei, nḥui í je ilaalui ilaalu ḥa, do Lafëei lafëe ḥa. ¹⁶ Nḥu akāi í je ine iyi ci ya ku. Nḓ í wa si inya kumá iyi ine gḓ kaa yḓkḓ ku maai si. Ine gḓ kù yḓḓ, nḓ ine gḓ kaa yḓkḓ ku yḓḓ mḓm. Nḥui í ne beεre do gbugbā iyi ci ya tā. Ami.

¹⁷ Sḓ ilu amani ḥa a maà ti a tḓo fufu, nḓ naane nḥa ku maà wa si amani iyi á na ku tā, amma a jò naane nḥa ku wa si Ilaaḏ, nḥu iyi wa mu nwa fei ndεε do inḓ akā ku ba ka wεεḓ inḓ didḓ. ¹⁸ Sḓ ḥa a ce mii iyi í sḥa, a je ilu amani si jiida ku ce, nḓ a ya kpēa ine ḥa amani nḥa do inḓ didḓ. ¹⁹ Beεbei aa singaa ara nḥa amani jiida ala iyi kaa beje nḓ a ba kuwεε iyi í je kuwεε do ntḓ.

²⁰ Timotee, ide iyi à daε si awḓu, muu ku sḥa. Fa araε hai si ide nfe nfei andunya. Maà ce kakḓo do ine ḥa iyi à waa tamaa aḥa à ne kumà. ²¹ Kumàui ine gḓ ḥa à waa ni aḥa à ne, nḥui í jò à nyḓ hai si kpāai naane ku dasi.

Didḓi Ilaaḏ ku wεε do inḥe.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa Timotee

Pɔlu í ce Timotee fɔɔ

¹ Amui Pɔlu, woo bei Jesu Kirisi si idɔɔbii Ilaaɔ. Ilaaɔ í dasim n sisi ideí kuwɛɛ iyi í wãɔ wa si anu akã nwa do Jesu Kirisi.

² Amui ñ kɔɛ tiaɯ ihɛ wa Timotee, awɔ iyi ñ bi jiidã nɔ ñ ye bei ama abím si kpãai naane ku dasi. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a ce araareɛ a muue didɔ do laakai ku sũ.

Saabu do gbugbã ku mua

³ Ñ wa n saabu Ilaaɔ, nɲu iyi ñ wa n tɔɔ do idɔ hai ne taale si bei balam ɲa à tako à ce wo. Waati kãma fei ñ ya n maa n saabu Ilaaɔ na iriɛ, nɔ dasãɔ idũ fei ñ ya n maa n ye gigie si kutɔm. ⁴ Ñ wa n ye gigii kukpataɛ *, nɲui í jò ñ bi ku yeɛ ntɔ ntɔ ku ba inɔ didãm nɔu ku kɔ. ⁵ Ñ wa n ye gigii naane ku dasi hai ne muafiti iyi ñ ne. Dimiei ayie Loisi do iyeɛ Enisi à nɛu. Ñ mà kam kam iyi awɔ mɔ ñ nɔɔ. ⁶ Nɔi í jò ñ wa n yeɛ gigi iyi í sãa i ce ice do amua iyi Ilaaɔ í muɛɛ si waati iyi ñ lee awɔ si iriu, ⁷ domi Hunde iyi Ilaaɔ í mu nwa kaa jò ka ce njo, amma í ya jò ka ne gbugbã do kubi do ara ku mu.

⁸ Na nɲu, maà ti i ce anyɔi seɛdai Lafɛɛ nwa ku je, nɔ i maà ya ce anyɔi amu takam, amu iyi ñ wa ile piisɔɔ na iriɛ. Amma jò i jesí awaɛ ka

ye ijuukpã ajɔ na irii laabaau jiidau nɔ i maa neɔ gbugbã iyi Ilaaɔ í muɛɛ. ⁹ Nɲui í faaba wa nɔ í kpe wa ka je inɛɛ ɲa. Kù je na ice nwa ɲa iyi à ce, amma si na iyi í jò nɲu takae í bi beebei na didɔɛ. Didɔɛu í jile nwai hai tako tako na anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi. ¹⁰ Nsei, kunaai woo Faaba nwa Jesu Kirisii í nyisi wa didɔu. Jesu Kirisiui í kpa irii gbugbãi iku nɔ í nyisi wa kuwɛɛ iyi ci ya tã na saabui laabaau jiidau.

¹¹ Ilaaɔi í jò ñ je woo be do woo kasi cio ku ba n sisia inɛ ɲa laabaau jiidau. ¹² Nɔi í jò ñ wa n ye ijuukpãu ihɛ. Amma anyɔ kù waa muum, domi ñ mà inɛ iyi ñ dasi naane ñ nɔ ñ mà kam kam iyi í ne gbugbã ku maa mu ide iyi í jòɔm nɔu hee ajɔu koo toɔ wa. ¹³ Ide ntɔu iyi ñ sisie, muu do naane jiidã do kubi iyi à ne si anu akã nwa do Jesu Kirisi. ¹⁴ Ide jiidã iyi à daɛ si awɔ, muu do gbugbãi Hundei Ilaaɔ iyi í wa si wa.

¹⁵ Awɔ takae ñ mà iyi inɛi Azii ɲau fei à fũ sim awɔ. Si inɔ nɲa bei Fijeli do Heemɔjeni à wa. ¹⁶ Ilaaɔ kú ce araarei nyaanzei Onezifɔɔ domi í muum gbugbã ise fɛɛfelo. Kù nɔ kù ce baa anyɔi iyi ñ wa piisɔɔ. ¹⁷ Iyi í to wa Romu mɔm i dedɛem nii do inɔ akã hee í koo í yem. ¹⁸ Nɔ Lafɛɛ ku jò Ilaaɔ ku ce araareɛ si ajoi kiitiu. Awɔ takae ñ mà sãa sãa ice iyi í ceem Efɛɛzu.

Woo jabu jiidai Jesu Kirisi

* **1:4** ñ wa n ye gigii kukpataɛ Timotee í kpatai wo si waati iyi Pɔlu wa ne. Amma Pɔlu wa bi ku naa ku yɔɔ má ku ba inɔ ku fɔ nɲau ku kpa iri.

2

¹ Na n̄ɲu, awɔ amam, mua arae gbugbā si didɔ iyi à n̄e do anu akā nwa iyi à ce do Jesu Kirisi. ² Iyi ì gbɔ̀ n̄ wa n̄ fɔ̀ si wajui ilu sɛɛda n̄kpɔ̀u, daa ilu naane gɔ̀ ɲa mɔ̀ si awɔ̀, inɛ ɲa iyi aa yɔ̀kɔ̀ a kɔ̀ inɛ gɔ̀ ɲa mɔ̀ si cio.

³ Ijuukpā iyi á naa siɛ bei amu mɔ̀ fei, j̄ɔ̀ ì jesi bei woo jabu jiidai Jesu Kirisi. ⁴ Sooge iyi í wa ikoi igū ci ya ce wūai andunya bii wa bi ku ce idɔ̀bii inɛ ngboɛ. ⁵ Woo ce gaasai ku sei kaa yɔ̀kɔ̀ ku ba ribai areɛ bii kù j̄ɛ í jirima woodae ɲa. ⁶ Bɛɛbɛ mɔ̀i woo logoo iyi í ce ice do wahala n̄ɲui á tako ku j̄ɛ amaaɲɛ * . ⁷ Lasabu si ide ɲa iyi n̄ wa n̄ fɔ̀u ih̄ɛ, nɔ̀ Laf̄ɛɛ á sobiɛ i bei ì gbɔ̀ɔ̀ yaasei fei ndɛɛ.

⁸ Ye gigii Jesu Kirisi, tɔ̀kui Davidi, iyi í j̄ɪ hai si balɛu. Idei í wa si laabaau jiidau iyi n̄ wa n̄ waazo. ⁹ Na laabaau jiidau ì wa n̄ ye ijuukpā hee à ðim do sesee bei woo ce laalɔ̀. Amma idei Ilaaɔ̀ si à ði. ¹⁰ N̄ɔ̀i í j̄ɔ̀ n̄ wa n̄ temuad fei ndɛɛ na irii inɛ ɲa iyi Ilaaɔ̀ í cicau, ku ba aɲa mɔ̀ a ba faaba do saabui Jesu Kirisi, nɔ̀ a n̄ɛ ikp̄ɛ si amboeɛ iyi ci ya tā. ¹¹ Ide ilu naane wee.

Bii à ku do n̄ɲu, aa ka wɛɛ do n̄ɲu.

¹² Bii à temua, aa ka j̄ɛ bomma do n̄ɲu ajɔ̀.

Bii à nɔ̀ à kɔ̀siɛ, n̄ɲu mɔ̀ á kɔ̀si wa.

¹³ Baa bii à j̄ɛ hai n̄ɛ naane ɲa, do n̄ɲu fei, n̄ɲu í j̄ɛ ilu naane,

Domi kaa yɔ̀kɔ̀ ku kɔ̀si arae.

Woo ce ice iyi kù waa ce anyɔ̀i iceɛ

¹⁴ Ye inɛɛ ɲa gigii ide ɲau ih̄ɛ fei nɔ̀ ì kɔ̀nkɔ̀n du ɲa si wajui Ilaaɔ̀ ì ni a maà ya maa ce kakɔ̀ɔ̀ si ide ɲa, domi dimii kakɔ̀ɔ̀ bɛɛbɛ kù n̄ɛ aranfāani kāma, í gbe ku j̄ɔ̀ inɛ ɲa iyi à waa gbɔ̀ɔ̀ a ce nfe. ¹⁵ Ce kookaa ì maa ce iyi aa baɔ̀ saabuu si wajui Ilaaɔ̀, bei woo ce ice iyi kù waa ce anyɔ̀i iceɛɛ, iyi í ya maa sisi ide ntɔ̀i Ilaaɔ̀ dee dee. ¹⁶ Amma waasu ide ɲa iyi a kù n̄ɛ aranfāani gɔ̀ nɔ̀ a kaa sobi inɛ ɲa si naane ku dasi ɲa, domi inɛ ɲa iyi à waa ce bɛɛbɛ à ya na a j̄ɔ̀ Ilaaɔ̀ a maa kooi. ¹⁷ Idei inɛ ɲau bɛ í yei bei juju sāmii iyi wa beɲɛ ara. Si inɔ̀ n̄ɲai Himeneɛ do Filetu à wa, ¹⁸ aɲa iyi à j̄ɔ̀ kpāai ntɔ̀ nɔ̀ à waa keke naane ku dasii inɛ n̄kpɔ̀ domi à ni awaatii kuj̄ɪ iku ɲa í lɔ̀ tā. ¹⁹ Do n̄ɲu fei, icui naane ku dasi nwa iyi Ilaaɔ̀ í j̄ɪle do gbugbā kaa yaya. À mà iyi ntɔ̀i si na iyi ì j̄ɔ̀ kukɔ̀i idei Ilaaɔ̀ wa fɔ̀ í ni, Laf̄ɛɛ í mà inɛɛ ɲa. Nɔ̀ í ni má, inɛ iyi wa kpe irii Laf̄ɛɛ fei ku saa laalɔ̀ ku ce.

²⁰ Si ile nla j̄ɛɛ dimi ikā ikāi í ya wa bɛ. À ce gɔ̀gɔ̀ ɲa do wura, gɔ̀gɔ̀ ɲa mɔ̀ do iso fūfū. Inɛ n̄ɲu ɲau bɛ ajɔ̀i jingau nla ɲai à ya ceɔ̀ ice. Amma gɔ̀gɔ̀ ɲa mɔ̀ à wɛɛ má iyi à ce do amà, gɔ̀gɔ̀ ɲa mɔ̀ kaalei, inɛ n̄ɲu ɲai à ya maa ceɔ̀ icei ajɔ̀ fei. ²¹ Na n̄ɲu, inɛ iyi wa nya arae hai si laalɔ̀ ɲa iyi ì fɔ̀ ideɛu fei, á yei bei j̄ɛɛ iyi í n̄ɛ bɛɛɛɛ. Á j̄ɛ inɛ iyi

* 2:6 Si tia nwo gɔ̀ ɲa à ya ni, “bɛɛbɛ mɔ̀i woo logoo á ce icei do wahala ku bei ku ba amaaɲɛ.”

Ilaaḥ í cica ikā ku je tee mam mam, nō Lafēe á yōkō ku ceò ice si na iyi í jò í tã sōlu ku ceò ice jiida baa yooma fei. ²² Saa kubi nfe nfei awaasū ŋa, dēde kpāai dee dee ku je, do naane ku dasi, do kubi, do laakai ku sū, awō do ine ŋa iyi à waa tōō Lafēe do inō akā. ²³ Amma maà ya ce kakōō si miì iyi kù ne aranfāani do iyi kù ne yaase, domi ì mà kam kam iyi nḡui í ya na ku bí ija. ²⁴ Nō wee kù sīa woo ce icei Lafēe ku maa ja, amma í sīa kù bí ine fei, nō kù je ine iyi á yōkō ku kō si cio nō ku ya temua. ²⁵ Ine ŋa iyi a kù waa jesi idee í sīa ku ba ŋa ide ku fō do kúrò. Á yōkō ku je Ilaaḥ á mu ŋa kpāa a kpaasiò idō ŋa a mà ntō, ²⁶ nō laakai ŋa ku baa, a gbā hai si taai Seetam, nḡu iyi wa mu ŋa wo nō í jò à waa ce idōobiē.

Waatii ankāanyi

3

¹ Amma í sīa ì mà ŋa iyi kuwee nwa á na ku gaabu si waatii ankāanyi. ² Amane ŋa aa maa ce ideì iri ŋa, lasabu ŋa fei si fiaì á ya wa, aa je woo tōō fufu, aa nyisi iyi aḡa à je ngōgō, aa maa bu Ilaaḥ. A kaa jirima baa ŋa ŋa, aa je gudulu ŋa, a kaa mà beerei Ilaaḥ. ³ Aa je hai ne kubi ŋa, a kaa ne araarei ine ŋa, aa je woo sō iriì ine ŋa, a kaa mà ara ŋa, aa je ine ku gaabu ŋa, nō aa je mbeei woo ce jiida ŋa. ⁴ Aa je ilu zamba ŋa, a kaa ne lasabu jiida, aa ne faaō. Aa bi faayii andunya ku re Ilaaḥ. ⁵ Aa maa too kpāai Ilaaḥ

do gele, amma ilu muafiti ŋai domi à kōsi gbugbāe. Fa arae hai bi amane dimi beebe ŋa. ⁶ Gōgō ŋa aa maa lō kpasē do kpasē ŋa a maa kāmia inaabo hai donda kulele ŋa. Inaabo ŋau, dulum du ŋa í caa nō à waa too bine ikā ikā fei. ⁷ Iju iyi í má fei inaabo beebe ŋau à waa de aḡa a mà ngōgō, amma a kaa nō a mà ntōu pai. ⁸ Si bei Zanesi do Zambesi à kōsi Moizi wo, beebe mōi ine ŋau mō à kōsi ntōu, iri ŋa í sinda mam mam. Naane ku dasi ŋa kù ne aranfāani kāma. ⁹ Amma kookaai ŋa kaa bōō ŋa bii kāma, domi ine fei á na ku ye sūmu ku je ŋa, si bei à ye ti Zanesi do Zambesi.

Iyi Pōlu í dasi Timotee ku ce

¹⁰ Amma awō ì mà sāa sāa yaase bei ñ kō ine ŋa si cio do yaase bei ñ ce iseenem bi tu ŋe, do miì ŋa iyi ñ dasi idō n ce, do naane ku dasim, do laakaim, do suorum, do kubim, do temuam. ¹¹ Ì mà bōne iyi à nyisim do ijuukpā iyi í bam si ilui Antiōsi do Ikonimu do Lisitu. Kù ne bōne gō iyi n kù ye be. Amma Lafēe í nyam hai si fei ndee. ¹² Ntōi, ine iyi wa bi ku ce kuweee dee dee si wajui Ilaaḥ si anu akā iyi í ce do Jesu Kirisi kù ne bei á ce iyi kù ye ijuukpā. ¹³ Amma ine laalō ŋa do woo sō ibo ŋa waati kāma fei laalō ŋa í ya maa kōōsii. Si bei à waa dī ijuì ine gō ŋa, beebe mōi à waa dī ijuì ara ŋa. ¹⁴ Amma awō, leekī dim dim si cio iyi à kōe si, iyi ì dasi naane, domi ì mà ine iyi í kōe si. ¹⁵ Hai keekei, ì mà kukōi ideì Ilaaḥ iyi á yōkō ku muē bisì

i dasiò Jesu Kirisi naane ku ba i ba faaba. ¹⁶ Kukɔi ideɪ Ilaaɔ fei hai bi Ilaaɔi wa naa. Nɔ í ne aranfaani ku kó ine ɲa si cio, ku nyisi amanɛ kuraraɛ, nɔ ku dasiɛ kpāa jiida má, nɔ ku nyisiɛ yaase bei á jɛð dee dee, ¹⁷ ku ba inɛi Ilaaɔ ku kɔ, nɔ ku tā sɔɔlu ku ceð ice jiida baa yooma fei.

4

¹⁻² Ñ wa n tɔɔɛi Timotee, i ya maa waazoa ine ɲa ideɪ Ilaaɔ waati kama fei. I ya tā sɔɔlu baa bii beirei, à jɛ a kù jɛ. Ñ wa n tɔɔɛi si wajui Ilaaɔ do si wajui Jesu Kirisi, nɲu iyi á kiiti ilu hunde do iku ɲa. Na irii kunyie wa do kunaai bommaei ñ wa n dasiɛ iceu be. Na nɲu, lele ɲa, nɔ i nyisi ɲa kurara ɲa, mu ɲa gbugbā, nɔ i kɔ ɲa si cioi ideɪ Ilaaɔ do suuru nla nla. ³ Ñ wa n fɔ beɛbeɪ domi waati gɔ wa naa iyi ine ɲa a kaa bi ideɪ kukɔsi jiida ku gbɔ, amma aa dɛdɛa ara ɲa woo kɔ si cio nkpɔ, ine ɲa iyi aa lele ɲa do ide iyi à bi ku gbɔ. ⁴ Aa kɔ ku gbɔ ide ntɔu, nɔ aa sinda ara ɲa si ideɪ arái amanɛ ɲa. ⁵ Amma awɔ, mu araɛ si mii fei, temua do ijuukpā, ce icei laabaau jiidau ku waazoe, nɔ i jò icei ideɪ Ilaaɔ iyi i waa ce ku kɔ mam mam.

⁶ Amma amu takam, kuwɛɛm í jɛ bei atɛi kuwee iyi à waa nikā, nɔ waati iyi an jò andunya í maai wa. ⁷ Ñ jabu jiida, nɔ ñ sei ñ bɔ hee kɔɔ, nɔ ñ wa n leekɪ si naane ku dasi dim dim. ⁸ Nsei, ñ mà iyi an ba

ribai dee dee ku jɛ. Lafɛɛ woo kiiti dee deei á muum si ajò nɲu. Kù jɛ amu akā, amma hee do ine ɲa iyi à bi ajò kunyie wa fei.

Ideɪ ankāanyi

⁹ Ce kookaai i hāmeem wa ɲya ɲya, ¹⁰ domi Demasi í jòm í bɔ Tesalonika si na iyi í jò í bi andunya kaa kaa. Kerɛsani, ine nɲu í ne ikpa ilei Galati nɔ Titee mɔ í ne ikpa ilei Dalumasi. ¹¹ Luku nɲu akāi í wa bi tom ihɛ. Gbā Maaku inɛð i naa wa ajò ɲa, domi á yɔkɔ ku sobim si icem nɔu. ¹² Ñ be Tisiki Efɛɛzu. ¹³ Bii i waa naa, soom kumboo ku nya tūtüm wa iyi ñ jò Torasi kpasɛi Kaapusu, do tiam ɲa, iyi í re mɔm nɲui í jɛ iyi à ce do batau.

¹⁴ Alesandu gbɛdɛu *, í ceem laalɔ ntɔ ntɔ. Lafɛɛ á sãa mii iyi í ce. ¹⁵ Awɔ mɔ laakaie, domi í kɔsɪ ide nwa do gbugbā.

¹⁶ Inɛ kama kù nɔ kù leekɪ do amu sinteu mɔm iyi ñ wa n kɔð aram, aɲa feii à jòm. Ilaaɔ ku maà mu ɲa do. ¹⁷ Do nɲu fei, Lafɛɛ í leekɪ do amu í muum gbugbā, ku ba n waazo laabaau jiidau mam mam nɔ dimi mmu ɲau fei a gbɔɔ. Nɔ ñ fita si wahalau bei ine iyi í gbā hai si geleɪ muusu nla. ¹⁸ Lafɛɛ á nyam hai si laalɔ baa yooma fei, nɔ kú jò n lɔ si bommai leleɛ do alaafia. Ka saabuɛ hee do ajò fei. Ami.

Fɔɔi ankāanyi

¹⁹ Ce Pirisila do Akilasi fɔɔ do inɛi kpasɛi Onezifɔɔ ɲa.

* **4:14** gbɛdɛu Gbɛde iyi à waa fāau ihɛ kù jɛ bei gbɛdɛ ku rɔ kaako ɲa. Inɛ nɲu iso ku ce booda ɲa do iwɛ iyi ine ɲa à ya maa tɔɔl í ya yó.

²⁰ Erasitu í gbe Karenti be nò ò jò Torofimu Miletu, domi kù waa ne baani. ²¹ Ce kookaai i naa hee sukui tütü ku maa to.

Ebulusi, do Pudeni, do Linusi, do Kolodia, do ine nwa ñau fei à waa ceε fò.

²² Lafεε ku wεε do awò.

Nò didõi Ilaaõ ku wa si iñε fei.

Tia iyi Pɔlu í kɔa Titee

Pɔlu í ce Titee fɔ

¹ Amui Pɔlu, woo ce icei Ilaaɔ do woo bei Jesu Kirisi, amui n̄ kɔ tiau wa. À b̄em nii n̄ koo n̄ sobi in̄e n̄a iyi Ilaaɔ í cicau ku ba a dasīe naane, n̄ a mà nt̄ou si ḡamei kp̄ai naane ku dasi nwa. ² Iyi bei á j̄ò a maa cɔ kp̄ai kuw̄e hai t̄a. Ilaaɔ ci ya sɔ ibo. N̄ baa hai kù takai andunya í ce kuw̄ai kuw̄e hai t̄a. ³ N̄ n̄sei, si awaati iyi í j̄ileu, í j̄ò ideu í fita. Ideui í daam si aw̄o n̄ waaZoe si bei í j̄ileem, n̄ju iyi í je Ilaaɔ woo faaba nwa.

⁴ Amu Pɔlu n̄ wa n̄ ce tiau ih̄e wai, Titee. Si bei do saabum nii ì dasiò Jesu naane bei amu m̄o, n̄jui í j̄ò ì je ama ab̄im. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi woo faaba nwa a muue did̄o do laakai ak̄a.

Ic̄e iyi Pɔlu í dasi Titee Kereti

⁵ N̄ j̄òe Kereti bei ku ba i teese ide n̄a iyi í gbeu, n̄ ì cica in̄e ngbo n̄a si igbei in̄e Jesu n̄a si ilu n̄au fei si bei n̄ s̄eu. ⁶ In̄e iyi á je in̄e ngboi igbeu í gbe ku je in̄e iyi kù n̄e taale ḡo, iyi í n̄e abo ak̄a lege lege n̄o amāe n̄a à je woo dasi Jesu naane n̄a. Ku māa je a maa s̄o iri n̄a do daa bututu n̄o a māa je amu n̄a iyi a ci ya jirima in̄e. ⁷ Nt̄o nt̄o, in̄e ngboi igbeu icei Ilaaɔi wa ce. Na n̄ju í gbe ku je hai n̄e taale. Kù s̄ia ku je ilu faau, walak̄o ilu id̄ok̄o, walak̄o woo m̄o at̄e, walak̄o à bi ija, walak̄o in̄e iyi wa bi ku ba fia do bisi laalo.

⁸ Amma í gbe ku je in̄e iyi í ya yaāe in̄e njoo n̄a, n̄o ku ya bi mii jiida ku ce. N̄o ku je in̄e iyi í mà arāe. Ku je in̄e dee dee do in̄e kumá n̄o ku ya saku. ⁹ Í gbe ku maa mu ide iyi í n̄e naaneu dim dim si bei à k̄oaa si. B̄ebei á ȳk̄o ku mua in̄e n̄a iyi à gbe gbugb̄a n̄o ku tuse n̄a yaasei cio jiida n̄o ku k̄amia woo j̄a ide n̄a.

¹⁰ N̄ wa n̄ f̄o b̄ebei domi in̄e nk̄p̄ai í wa si igbeu iyi a kù waa jirima in̄e ngbo n̄au, in̄e n̄a iyi à waa dasi in̄e n̄a iju d̄ud̄u do ide nfe. Si in̄o n̄a, Zuifu n̄a iyi à dasi Jesu naaneu, a n̄a m̄m nii à re. ¹¹ Í gbe a ganji n̄a, domi à waa bitandi nyaanze nk̄p̄o si bei à ya maa cio n̄a mii iyi kù j̄o. À ya maa ce b̄ebei ku ba a baò fia do bisi laalo. ¹² In̄e Kereti ḡo takae iyi í je woo sisi idei iw̄e n̄a í ni, waati k̄ama fei in̄e Kereti n̄a woo s̄o ibo n̄ai, n̄o à gaabu bei in̄ai sako n̄a, ilu ika n̄ai, lasabu n̄a fei si kp̄ai ijei í wa. ¹³ N̄o ide iyi í f̄ou nt̄oi. Na n̄ju, s̄o n̄a ide do kugaabu ku ba a leek̄i dim dim si kp̄ai naane ku dasi, ¹⁴ n̄o a māa na a too si alai Zuifu n̄au, walak̄o woodai in̄e n̄a iyi à yaa hai si kp̄ai nt̄o. ¹⁵ Mii fei í mái bi in̄e n̄a iyi à má, amma nk̄ama ci ya má bi ilu riisi n̄a do hai dasi naane n̄a, domi lasabu n̄a do id̄o n̄a fei í n̄e riisi. ¹⁶ À waa f̄o do gele à ni a n̄a à mà Ilaaɔ, amma kookoosu n̄a wa j̄a n̄a ide. À je in̄e laalo do woo k̄o ide n̄a, a kaa ȳk̄o a ce mii jiida k̄ama má.

2

Kukasi jiida

¹ Awɔ takae kɔ ɲa si cio jiida.
² Sɔ mɔkɔ ngbo ɲa a jɔ a mà mii
 iyi à waa ce, nɔ a jɛ ilu bɛɛɛ
 iyi à mà ara ɲa nɔ a leekɪ si
 kpāai naane ku dasiu dim dim
 do ti kubi do ti temua. ³ Sɔ abo
 ngbo ɲa mɔ a maa jɛ kuwɛɛ
 ɲa dee dee béi í jɔ inei Ilaaɔ
 ɲa à ya ce. A maà jɛ woo sɔ
 irii inɛ ɲa wala woo mɔ atɛ. Í
 sɪa a ya maa mua abo aso mɔkɔ
 saatara ɲa bisi jiida ⁴ ku ba a
 mà bei aa bi mɔkɔ ɲa ɲa do
 ama ɲa ɲa. ⁵ Nɔ a kɔ ɲa si a
 mà ara ɲa a jɛ inɛ ɲa iyi aa
 leekɪ do mɔkɔ ɲa ɲa a maa ce
 icei abo aso mɔkɔ ɲa, a jɛ inɛ
 jiida ɲa iyi aa sɪa mɔkɔ ɲa ɲa
 iri ilɛ. Iyi bei á jɔ inɛ gɔ kaa
 yɔkɔ ku fɔ laaloɪ ideɪ Ilaaɔ na
 iri ɲa.

⁶ Sɔ awaasɪ ɲa mɔ a mà ara
 ɲa. ⁷ Bɛɛɛɛ mɔi awɔ takae, i
 ya jɔ a yɛ siɛ jiida ku ce si mii
 fei. Si cioɛ, nyisi ɲa iyi ì jɛ dee
 dee nɔ ì waa ce mii iyi à dasiɛ.
⁸ Sɔ ɲa ideɪ ntɔu iyi a kaa yɛɔ
 taaleɪ ideɛ. Iyi bei á jɔ anyɔ ku
 mu mbɛɛ nɲɛ ɲa domi a kaa ba
 laalo nwa a fɔ.

⁹ Sɔ aru ɲa mɔ a jirima lafɛɛ
 ɲa ɲa si mii fei nɔ a ya ce
 mii iyi á dɔ ɲa si. A maà ya
 ba ɲa kakɔ ku ce, ¹⁰ nɔ a maà
 ya ce ɲa ile, amma a nyisi ara
 ɲa iyi aɲa à jɛ ilu naane si mii
 fei. Bɛɛɛɛ inɛ ɲa aa màɔ bɛɛɛɛ
 cioɪ Ilaaɔ woo faaba nwa.

¹¹ Ñ ni i ce bɛɛɛɛɛ domi Ilaaɔ
 í jɔ didɔɛ í naa si andunya.
 Didɔu á yɔkɔ ku mua inɛ fei
 faaba. ¹² Didɔu wa sɔ wa ka
 jɔ kɔɔɛɛ andunya do kuwɛɛ

iyi kù waa mà bɛɛɛɛɛ Ilaaɔ.
 Bɛɛɛɛɛ aa ka ce kuwɛɛ nwa
 si andunya ihɛ dee dee, ka
 màɔ ara nwa, nɔ ka màɔ bɛɛɛɛɛ
 Ilaaɔ, ¹³ nɔ ka maa degbeɔ aɲɔ
 jiida iyi à waa cɔ kpāae, si bii
 Jesu Kirisi woo faaba nwa á
 nyisi amboeɛ. Jesu Kirisi nɲui
 í jɛ Ilaaɔ, nɔ nɲui í la. ¹⁴ Í so
 arae í na na iri nwa ku ya wa
 hai si laalo baa yooma fei, nɔ
 ku ce wa inɛ kumá ɲa ka na ka
 jɛ bei dimi akā iyi á jɛ titi nɲu
 akā nɔ ka jɛ ilu himma ka maa
 ceɔ ice jiida.

¹⁵ Bɛɛɛɛɛ í sɪa i ya cioa inɛ ɲa.
 Sɔ ɲa ide do kugaabu, nɔ i mu
 ɲa gbugbā si bei ì nɛ kpāae.
 Maà jɔ inɛ gɔ ku dondaɛ.

3

Iseɛɛɛ inei Jesu ɲa

¹ Ye inei igbei Jesu ɲau fei
 gigi a ya sɪa ilaaluɪ ilɛ ɲa do inɛ
 ngbo ɲa iri ilɛ, a ya jirima ɲa,
 nɔ a ya tā sɔɔlu si ice jiida fei ku
 ce. ² Sɔ ɲa a maà ya fɔ laaloɪ inɛ
 gɔ, nɔ a maà ya de anui inɛ gɔ,
 amma a ya cea inɛ fei jiida nɔ
 a nyisi inɛ ɲa daa didɔ. ³ Í sɪa
 ka ce bɛɛɛɛɛ domi takɔ wo awa
 mɔ à yɛi bei inɛ ɲa iyi à gbe. A
 kù nɛ yaase, a ci ya ka jirima
 Ilaaɔ, à ya ka maa ce kurara.
 Kɔɔɛɛ andunya baa yooma fei
 do faayi ɲai à waa nɛɔ wa. À
 waa ce kuwɛɛ nwa do inɔ sãmi
 do binɛ. Nɔ à cé nɲɛ. ⁴ Amma
 waati iyi Ilaaɔ woo faaba nwa
 í nyisi jiida ku jɛɛ do bei í bi
 amanɛ ɲa, ⁵ í faaba wa. Waati
 bɛɛɛɛɛ Hundɛɛ iyi í da nwa si
 í bí wa ise gbɛɛɛɛɛɛɛ nɔ í mu
 nwa kuwɛɛ titɔ. Kù faaba wa si
 na iyi í jɔ à ce ice jiida, amma

si na iyi í jò í ce araare nwai. ⁶ Ilaaṣ í mu nwa Hundee do ino akā na saabui Jesu Kirisi woo faaba nwa, ⁷ ku ba ka na ka je inε dee dee si wajui Ilaaṣ na didṣe nṓ ka je tubui kuwεε hai tā iyi à waa cṓ kpāae. ⁸ Ideu í ne naane. N̄ bi i fṓ ideu i sisi ku ba inε ηa iyi à dasi Ilaaṣ naane a ce kookaai a ceò ice jiiida. Ideu ide jiidai nṓ í ne aranfāani bi inε ηa. ⁹ Amma i ya feò kudedei ide hai ne yaase ηa ku ce, nṓ i maà ya de irii bala nwa ηa kú mà, nṓ i maà ya maa ce kakṓṓ hai tā si gāmei wooda. Iyi be fei ngbei, kù ne aranfāani kāma. ¹⁰ Inε iyi wa feεfe inε ηa, sṓṓ bei ise gbeeji i bei i nya lafēe ikā. ¹¹ Awṓ takae ì mà iyi amanε dimi beεbe í yaai hai si kpāa jiiida, wa ce dulum nṓ kookoosue í jò à ye taaleε.

Idei ankāanyi

¹² Wee an na n be Atemasi walakṓ Tisiki wa bi tεε. Waati iyi inε akā nηa á na ku to wa, ce kookaai i naa i bam Nikopolisi, domi bei n̄ bi n maa n wa sukui tūtū. ¹³ Mua Zenasi woo mà woodau do Apolo bukaatai mii iyi à bi fei si iseεne nηau, ku ba ngṓṓ ku maà gaizia ηa. ¹⁴ Í s̄ia inε nwa ηau mṓ a hanya si ice jiiida ku ce, ku ba a ba bukaatai mii iyi à bi nṓ a maà je kuwεε nηa ngbe ngbe.

¹⁵ Inε ηa iyi à wa bi tom ihē fei à ceε fṓṓ. Ce inε ηa iyi à bi wa si kpāai naane ku dasi fṓṓ.

Didṣi Ilaaṣ ku wa si inε fei.

Tia iyi Pɔlu í kɔa Filemoo

Pɔlu í ce Filemoo fɔɔ

¹ Amu Pɔlu iyi ñ wa piisɔɔ na irii Jesu Kirisi, amu do Timotee inɛ nwa à ceɛ tiau ihɛ wai Filemoo, awɔ baakoo nwa do minjisia nwa si icɛu. ² Nɔ à ce inɛi igbei Jesu ŋa iyi à ya tɔtɔɔ kpaɛɛu fɔɔ do weɔɔ nwa Apia, do Aasipu, ŋɔɔ iyi wa ba wa ku jabu. ³ Ilaaɔ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ŋɛ didɔ do laakai ku sũ.

Kubii Filemoo do naane ku dasiɛ

⁴ Waati iyi ñ wa n ce kutɔɔ fei ñ ya n ye gigiei nɔ ñ ya n saabu Aɔ Lafɛɛm na iriɛ, ⁵ domi ñ wa n gbɔ baauɔ naaneɛ iyi ñ dasi Lafɛɛ Jesu do bei ñ bi woo dasi Jesu naane ŋa fei. ⁶ Ñ wa n tɔɔ Ilaaɔ ku jò anu akã iyi awaɛ ŋa à nɛ na naane ku dasiu ku jò ñ mà mii jiiɔa iyi à nɛ si kpãai Kirisi fei. ⁷ Baakooɔm, kubieu ñ muum gbugbã ntɔ ntɔ do inɔ didɔ nla nla, domi ñ waa tú inɔi inɛi Ilaaɔ ŋa.

Pɔlu wa tɔɔa Onezimu suuru

⁸ Na ŋɔɔ, baa do iyi ñ nɛ kpãa na irii Kirisi iyi an tilasie ñ ce iyi ñ sía, ⁹ do ŋɔɔ fei, na kubii ñ jò ñ wa n tɔɔɛ suuru. Amu Pɔlu, amu iyi ñ jɛ mɔkɔ ngbo, nɔ wee nsei ñ wa piisɔɔ na irii Jesu Kirisi, ¹⁰ ñ wa n tɔɔɛ suurui na irii Onezimu, ŋɔɔ iyi ñ jɛ bei amam iyi ñ bí si kpãai naane ku dasi si ile

piisɔɔ ihɛ. ¹¹ Tako wo kù sobie jiiɔa, amma nsei ñ jɛ sobi nla nla bi tɛɛ do bi tom.

¹² Nsei ñ bɔɔ wai bi tɛɛ, ŋɔɔ iyi ñ bi bei arai amu takam.

¹³ Ñ bi ku wa kɔkɔm nii wo ku sobim si agbɛɛ si waati iyi ñ wa piisɔɔ ihɛ na laabaau jiiɔau. ¹⁴ Amma n kù bi n ce ngɔɔɔ bii kù yeɛ, domi n kù bi ñ sobim do tilasi, bii kù jɛ do idɔɔbie.

¹⁵ Á yɔkɔ ku jɛ inɛɔ Onezimu ñ fɛɛfɛ nɛ ŋai wo si waati keekeu ku ba ñ naa ñ nɔɔ do ajo fei. ¹⁶ Kaa nyi wa bi tɛɛ baa bei aru ŋɔɔ akã má, amma ñ re aru. Á nyi wai bei baakoo jiiɔaɛ. Ñ nɛ kubie ntɔ ntɔ, nɔ ñ sía titeɛ ku re, domi kù jɛ arue ŋɔɔ akã, ñ jɛ baakooɛ si kpãai Kirisi má.

¹⁷ Na ŋɔɔ, bii ñ waa kam bei kpaasie, gba ŋɔɔ mɔ bei aa gba amu takam. ¹⁸ Bii ñ raraɛ, walakɔ bii wa mu gbeseɛ, sindoɛ si irim. ¹⁹ Wee, ñ wa n kɔ iyi ihɛ do awɔi amu takam, amu Pɔlu, an sãaɛ fei ndɛɛ. Baa bii n kù fɔɔ, awɔ takaa ñ mà iyi ñ waa mu gbesem na kuwɛɛɛ iyi ñ ba. ²⁰ Na ŋɔɔ, awɔ inɛm, ñ wa n tɔɔɛ ñ ceem didɔu be na irii Lafɛɛ. Tú inɔm si kpãai Kirisi.

²¹ Ñ ceɛ tiau ihɛ wai si na iyi ñ jò ñ wa n naaneɛ iyi aa jirima ide iyi ñ wa n fɔu, nɔ ñ mà kam kam aa ce ku re baa iyi ñ wa n tɔɔɛu. ²² Mii akã ñ gbe, ceem sɔɔlui ile bii an naa ñ wa, domi ñ wa n cɔ kpãa iyi Ilaaɔ á na ku sindoom wa bí tu ŋɛ má na saabuɔ kutɔɔ ŋɛ.

Sukudɔ ku tɔɔ

²³ Epafaasi, awaᵋᵋ inε iyi a
 wa ile piisᵋᵋ na irii Jesu Kiri-
 siu, í ni n ceε fᵋᵋ. ²⁴ Beεbe
 mᵋi woo bam icε ku ce ηa,
 Maaku do Aritaaki do Demasi
 do Luku, aηa fei à ceε fᵋᵋ.

²⁵ Didᵋi Lafᵋε Jesu Kirisi ku
 wa si ηε.

Tia iyi à kɔa inεi Ebeε ηa

Ilaaḏ í jò Amai nηu takae í ba wa ide ku fɔ

¹ Tako bala nwa ηa à gbɔ ide ku fɔi Ilaaḏ hai si gelei waliie ηa ise feefelo si kpāa ikā ikā. ² Amma si waatii ankāanyiu ihē awa à gbɔ ide ku fɔi Ilaaḏ hai si gelei Amaε takae. Amaui Ilaaḏ í cica ku je woo je tubui mii fei, nηu iyi aηaḏ à taka andunya. ³ Amboe iyi Ilaaḏ í ne fei, si Amaei aa ka yɔɔ. Amau í jɔ Ilaaḏ takae dee dee, í nɔ wa mu mii fei do gbugbāi ideε. Waati iyi í ce ice iyi á kpa idei dulum dii ine ηa í tã, ηɔi í koo í buba lele si awɔ njei Ilaaḏ ilu gbugbā fei.

Amai Ilaaḏ í re amaleka ηa

⁴ Si bei Ilaaḏ í na Amaεu iri iyi í re ti amaleka ηa, beεbe mɔi Amau takae í re amaleka ηa. ⁵ Do ntɔ, Ilaaḏ kù sɔ ine akāi amaleka ηau ku ni, Awɔi í je Amam. Hai nnyi n je baε. Kù nɔ kù je amaleka gɔi wa fāa iyi í ni, An je baε, nɔ nηu mɔ ku je amam. ⁶ Amma waati iyi Ilaaḏ í be ama yemmaε wa si andunya í ni, Amalekam ηa fei a gulea. ⁷ Ide iyi Ilaaḏ í fɔ na irii amaleka ηau wee. Í ni, N ce amalekam ηai bei fufu, Woo ce icem ηau mɔ bei amei ina. ⁸ Amma Amaei wa fāa iyi í ni,

Awɔi í je Ilaaḏ. N jile bommaε hee do aɔ fei.

Dee dee ku jei í je akpai bommaε.

⁹ Ì bi jüida nɔ ì cé laalɔ.

Na ηɔi í ce amu Ilaaḏ n cicaε, awɔ Ilaaḏ.

N nɔ n muue inɔ didɔ nɔ n jò beεreε í re ti kpaasi ηa.

¹⁰ Nɔ í sɔɔ má í ni,

Awɔ Lafēε, hai sinte awɔi ì jile icui ile.

Do awɔei ì ceḏ lele.

¹¹ Fei ndεε á ce nfe amma awɔi aa wεε.

Lele do ile fei á gboi bei ibɔ.

¹² Awɔi aa taabu ηa bei jñε.

Aa nɔ a maa kpaasi bei à ya kpaasi ibɔ.

Amma awɔ i kaa kpaasi, nɔ kuwεεε kàa kpa iri.

¹³ Ilaaḏ kù nɔ kù sɔ amalekaε gɔ kù ni,

Buba awɔ njem hee n ce mbeεεε ηa bi ku lesi iseε.

¹⁴ Debei, mii amaleka ηa à je. À je hunde ηa iyi à waa cea Ilaaḏ ice, aηai í ya be a koo a sobi ine ηa iyi aa ba faaba.

2

Idei faaba

¹ Na nηu, í sña ka mu ide iyi à gbɔ dim dim ku ba ka maà nyɔɔ, ² domi baa ide iyi amaleka ηa à naaḏ wa í ne gbugbā hee ine iyi kù saalue walakɔ kù jirimae fei í ba ijuukpā iyi í jɔ. ³ Debei, beirei aa ka ce ka yɔkɔ ka saa ijuukpā bii à waa ceidɔ idei faaba iyi í to beεbe. Lafēε takae í tako í sisi idei faabau, nɔ si anyie ine ηa iyi à gbɔɔ à sɔ wa à ni ideu ntɔi. ⁴ Nɔ Ilaaḏ í ce maamaake ikā ikā fei ku ba gbugbāi seεda

nɲau ku kɔ̄ɔsi. Nɔ́ í cea inɛ ɲa amua ikā́ ikā́i Hundee si beí í bi.

Woo faaba inɛ ɲa

⁵ Ntɔ́ ntɔ́, andunya iyi á na ku naa iyi à waa fáau, kù je amaleka ɲai Ilaaɔ́ í jilɛ a je inɛ ngboɛ. ⁶ Amma inɛ ɔ́ í kɔ́ bii ɔ́ í ba Ilaaɔ́ ide ku fɔ́ í ni, Mii amanɛ́ í je hee ì waa ce lasabuɛ.

Yooí í je amanɛ́ hee i maa gbɔ́aa.

⁷ Si waati keeke ɔ́ ì coo inɛ iyi kù to amaleka ɲa.

Ì muaa amboe nɔ́ ì jò́ í nɛ jirima nla nla.

⁸ Ì muaa gbugbā́ si mii fei.

Ntɔ́i, iyi à ni Ilaaɔ́́ í naa gbugbā́ si mii fei, nkā́ma kù wɛɛ iyi kaa sū́aa iri ilɛ. Amma a kù ye bii mii fei í sū́aa iri ilɛ titā́.

⁹ Do nɲu fei Jesu nɲu iyi à kaye wo, nsei à waa yɔ́ do amboe do jirima nla nla na wahala iyi í ye í kuò. Ntɔ́i, didɔ́i Ilaaɔ́́ í tako í jò́ kù to amaleka ɲa si waati keeke ɔ́. Ilaaɔ́́ í ce bɛɛbei ku ba ku ye wahala ku kuò na irii inɛ fei. ¹⁰ Do ntɔ́, Ilaaɔ́́, nɲu iyi í taka mii fei nɔ́ wa mu fei ndɛɛ, í yɔ́ iyi í sī́a Jesu ku ye ijuukpā́ ku ba ku je amanɛ́ iyi í kɔ́ nɔ́ ku gbā́ amanɛ́ nkpɔ́ nkpɔ́ ku naaò ɲa wa si amboeɛ, domi Jesuí í je icui faaba nɲa.

¹¹ Jesu iyi í wɛ inɛ ɲa hai si dulum du ɲa, nɲu do inɛ ɲa iyi í wɛ ɲau à je amai baa akā́. Na nɲu, kù ce anyɔ́i ku kpe ɲa ifɔ́ɛ ɲa ¹² tengi bii í ba Ilaaɔ́́ ide ku fɔ́ í ni,

An sisia ifɔ́m ɲa ideɛ.

An saabuɛ si aninii inɛ ɲa iyi à tɔ́tɔ́.

¹³ Nɔ́ í ni má, An dasi Ilaaɔ́́ naanɛm. Si anyiɛ má nɔ́ í ni,

Amu wee do inɛ ɲa iyi Ilaaɔ́́ í muum.

¹⁴ Si bei inɛ ɲau à nɛ ara do nje, Jesu takɛ́ í na í so ara bei ɲa mɔ́. Í ce bɛɛbei ku ba na saabui ikuɛ ku kpa gbugbā́i Seetam, nɲu iyi í nɛ gbugbā́i iku wo, ¹⁵ nɔ́ ku ya inɛ ɲa iyi à je bei aru ɲa si kuwɛɛ ɲa fei na njoɪ iku. ¹⁶ Ntɔ́ ntɔ́, kù je amaleka ɲai í naa ku sobi, tɔ́kui Aburhamu ɲai í naa ku sobi. ¹⁷ Na nɲu, kù nɛ bei á ce iyi kù jɔ́ ifɔ́ɛ ɲa si mii fei ku ba ku na ku je woo wee nla iyi í nɛ araare nɔ́ ku je ilu naanɛ si icei Ilaaɔ́́, nɔ́ ku sã gbesei dulum dii inɛ ɲa. ¹⁸ Do yaase bɛɛbe á yɔ́kɔ́ ku sobi inɛ ɲa iyi à wa si kulelɛ, domi nɲu takɛ́ í ye ijuukpā́ si kulelɛ.

3

Jesu í re Moizi

¹ Na nɲu, inɛ inɛm ɲa, inɛ iyi ì je ti Ilaaɔ́́, inɛ iyi í kpe do woo dasi Jesu naanɛ ɲa iyi à gbe ku ba í bɔ́ lelei Aɔ́ ɲa, í jò́ í cɔ́ Jesu, nɲu iyi Ilaaɔ́́ í be wa ku je woo wee nla si kpā́ai naanɛ ku dasi iyi à waa sisi. ² Bei Moizi í tako í je ilu naanɛ si iceɛ iyi í cea inɛi Izireli ɲa fei, bɛɛbe mɔ́i Jesu takɛ́ í nɛ naanɛ si wajui Ilaaɔ́́, nɲu iyi í jilɔ́ si iceu. ³ Inɛ iyi í ma ile í nɛ bɛɛɛɛ́ í re ileu takɛ́. Bɛɛbe mɔ́i Jesu í nɛ amboe nla nla iyi í re ti Moizi. ⁴ Ntɔ́i, ile iyi ì ye fei amanɛ́i í maa, amma Ilaaɔ́́i í je inɛ iyi í ma mii fei. ⁵ Si ice iyi Moizi í cea inɛi Izireli ɲa fei, í ye bei amaace ilu naanɛ si kpasḗi Ilaaɔ́́ kú

je nwa seɛdai mii iyi á na ku ce. ⁶ Amma Kirisi nje amai kpasẽ ilu naanei iyi Ilaaã í ce ine ngboi kpasẽɛu. Inei kpasẽɛ ηau mɔ, awai bii à waa leekɪ si naane dim dim do si kpãa ku cɔ iyi à waa tɔɔɔ fufu.

Kusɪmi iyi Ilaaã í jileá inɛɛ ηa

⁷ Na ηηu, i sofi i gbɔ ide iyi Hundi Ilaaã í fɔ í ni,
Bii ì waa gbɔ ide ku fɔi Ilaaã nnyi ηa,

⁸ I maà lele idɔ nηe má bei si ajɔ iyi ì kɔsiɛ ηa,

Si waati iyi ì cɔ laakaie ηa si ghabua.

⁹ Nɔi Ilaaã í ni,

Tengi bei bala nηe ηa à kɔsim à dede idɔɔkɔm,

Baa do iyi à ye mii iyi ñ ce hee adɔ ciiji.

¹⁰ Na ηɔi í jɔ ñ ce idɔɔkɔ do aηa. Nɔ ñ ye idɔ nηa í ya sindai ajɔ fei hai bi tom.

A kù mà kpãam.

¹¹ Si idɔɔkɔm ñ ceekpe ñ ni,

A kaa lɔsi bi kusɪmi iyi ñ ce nηa sɔluɛu ajɔ kãma.

¹² Na ηηu, inɛ inɛm ηa, i ce laakai, i maà jɔ ine gɔ nηe ku ne idɔ laalɔ hai dasi naane, iyi á jɔ ku sinda hai bi Ilaaã, ηηu iyi í wɛɛ. ¹³ Amma si na iyi í jɔ Ilaaã í mu nwa ajɔi nnyi, nɔ ala kù je tu wa, í sɪa i ya maa mua nje gbugbã ajɔ fei ηa ku ba ine gɔ nηe ku maà jɔ dulum ku dɪ ijuɛ hee ku le idɔɛ. ¹⁴ Ntɔi, à ne ikpɛ si kuwɛi Kirisi bii à waa leekɪ dim dim si naane ku dasi iyi à ne hai sinte hee kɔɔɛ.

¹⁵ Na ηɔi í jɔ à ni,

Bii ì waa gbɔ ide ku fɔi Ilaaã nnyi ηa,

I maà lele idɔ nηe má bei si ajɔ iyi ì kɔsiɛ ηa,

¹⁶ Yoo ηai à gbɔ ide ku fɔi Ilaaã nɔ à kɔsiɛ bii kù je ine ηa iyi Moizi í gbã hai ilei Ezibitiu fei. ¹⁷ Mà yoo ηai Ilaaã wa ce idɔɔkɔ hee zakai adɔ ciiji bii kù je do ine ηa iyi à ce dulum nɔ à cuku à ku si ghabuau. ¹⁸ Si waati iyi Ilaaã í ceekpe í ni, a kaa lɔsi bi kusɪmi iyi ηηu í ce nηa sɔluɛu, yoo ηai wa fãa bii kù je ine ηa iyi a kù jirima idee. ¹⁹ Bɛɛɛ mɔi, à ye iyi a kù yɔkɔ a kù lɔsi bi kusɪmiu si na iyi í jɔ a kù dasi naane.

4

¹ Kuwãi Ilaaã iyi í ni aa ka lɔsi bi kusɪmiu í wɛɛ baa nnyi. Na ηηu, i ce laakai ku ba ine gɔ nηe ηa a maà na a to wa do ankãanyi nɔ a ba wee aηa a kaa ba a lɔ bi kusɪmiu. ² À waaZO nwa laabaau jiida si bei à cea ine ηa iyi à tako à wa si ghabuau. À gbɔ ideu amma kù ce nηa aranfãani kãma domi si waati iyi à gbɔɔ, a kù dasi naane. ³ Awa iyi à dasi naane aa ka lɔsi bi kusɪmiu, bi kusɪmi iyi Ilaaã í fɔ idee í ni,

Si idɔɔkɔm ñ ceekpe ñ ni,

A kaa lɔsi bi kusɪmi iyi ñ ce nηa sɔluɛu.

Í fɔ bɛɛɛ baa do iyi í ce sɔluu kusɪmiu tã hai waati iyi í taka andunya. ⁴ Do ntɔi, bii gɔ à fɔ ide i ajɔ mɛɛjesiau à ni, Ilaaã í kpa irii icɛɛ fei nɔ í sɪmi si ajɔ mɛɛjesia.

⁵ Do ηηu fei Ilaaã í fɔ ide iyi à tako à ka wau wo iyi í ni,

A kaa lɔ si bi kusɪmi iyi ñ ce nηa sɔluɛu ajɔ kãma.

⁶ Ine gɔ ɲa aa na a lɔ si bi kusĩmiu. Amma ine sinte ɲa iyi à gbɔ laabaau jiidau a kù lɔsi na ide hai jirima ɲɲau. ⁷ Na nɲu, nsei Ilaaɔ́ í jile ajɔ má, nɔ ajɔui nnyi. Ideu í cei bei Ilaaɔ́ í jò à na à gbɔɔ hai si gelei Davidi si anyii adɔ nkpɔ nkpɔ. Ideu í ni, Bii ì gbɔ ide ku fɔi Ilaaɔ́ nnyi ɲa,

I maà ti i lele idɔ ɲɲɛ.

⁸ Ntɔi, bii í je si kusĩmiu bei Zozue í bɔ̀ò ine ɲau wo, Ilaaɔ́ kaa fɔ idei ajɔi kusĩmi mmu gɔ iyi á na ku naa. ⁹ Bɛɛbei kusĩmi í weɛ má iyi í je ti inei Ilaaɔ́ ɲa bei Ilaaɔ́ takæ í sĩmi si ajɔ mɛɛjesiau. ¹⁰ Ine iyi í lɔsi bi kusĩmi iyi Ilaaɔ́ í ce sɔ̀luɛu, í kpa irii icɛɛi si bei Ilaaɔ́ mɔ́ í kpa irii tɛ. ¹¹ Na nɲu, ka ce kookaai ka lɔsi bi kusĩmiu. Kãma nwa ku maà je hai gbɔ ide bei ine ɲau. Bii kù je bɛɛbe aa ka na ka cuku ka kua bi kusĩmiu.

¹² Idei Ilaaɔ́i í je kuweɛ, í nɔ í ne gbugbã. Í dɔ́ anu í re taakuba ilu andɛ minji. Í ne gbugbã iyi á yɔ̀kɔ ku lɔ̀ò hee lelei idɔ ku fɛɛfe idɔi amanɛ do lasabuɛ, ikɔ́i ara mɔ́ do lompi. Nɔ́ á wuɛ idɔ̀ɔ̀bii amanɛ do lasabuɛ. * ¹³ Nkãma kù weɛ iyi wa manjia Ilaaɔ́ woo taka. Fei ndɛɛ í cɪ wa jilei si wajue. Nɔ́ nɲui awa fei aa ka tusea kuweɛ nwa.

Jesui í je woo wee nlau

¹⁴ Do ntɔi à ne woo wee nla iyi í bɔ̀ lelei Aɔ́ í to hee bi Ilaaɔ́ takæ. Nɲui í je Jesu amaɛ. Na nɲu, ka leekɪ dim dim si naane

iyi à dasi, ¹⁵ domi woo wee nla iyi à neu á yɔ̀kɔ ku ce araarei gbugbã hai ne nwa si na iyi í jò à leleɛ ku ceò laalɔ si mii fei bei awa mɔ́, amma kù ce dulum. ¹⁶ Kitãi bommai Ilaaɔ́i í je tengi bii aa ka ba didɔ́. Na nɲu, ka sɛkɛɛ si kitãu si kutɔ̀ɔ̀ nwa do idɔ́ ku bubu, ku ba ku ce araare nwa nɔ́ ku mu nwa didɔ́ iyi á sobi wa si waati iyi í jɔ́.

5

¹ Woo wee nla iyi à ya so hai si inɔ́i amanɛ ɲa fei, à ya sooi ku cea Ilaaɔ́ ice na iri ɲɲa ku ba ku ya kooa Ilaaɔ́ amua ɲɲa ɲa nɔ́ ku ce kuweɛ ɲa na irii dulum du ɲa. ² Á yɔ̀kɔ ku ce suuru do ine ɲa iyi a kù mà ngɔ̀gɔ do ine ɲa iyi à yaa hai si kpãa, si na iyi í jò nɲu takæ mɔ́ kù kɔ́. ³ Na ɲɔ́i í jò, kù ne bei á ce iyi kù ce kuweɛ na irii dulum dii nɲu takæ bei wa ce na irii ine ɲa. ⁴ Ine gɔ kaa yɔ̀kɔ ku so araɛ ku ni nɲu í je woo wee nlau, bii kù je Ilaaɔ́i í kpoo bei í kpe Arɔ̀ɔ̀ wo.

⁵ Bɛɛbe mɔ́i baa Kirisi takæ kù so araɛ lele kù ni nɲu í je woo wee nlau. Ilaaɔ́i í cicæ, nɲu iyi í sɔ̀ò í ni, Awɔ́i ì je Amam. Hai nnyi ì je Baæ.

⁶ Bii gɔ́ à kɔ́ ide iyi í sɔ̀ò má í ni, Awɔ́i aa je woo wee do ajɔ fei bei Mɛekizedeki.

⁷ Si waati iyi Jesu í wa si andunya í ya ce kutɔ̀ɔ̀ do anu ku dɔ́ nla nla do cikãaju. Í tɔ̀ɔ̀ sobii Ilaaɔ́, nɲu iyi á yɔ̀kɔ ku nyaa hai si awɔ́i iku, nɔ́ í gbɔa

* **4:12** Idei Ilaaɔ́ í je kuweɛ tia nwo ɲau à ni, “Idei Ilaaɔ́ í weɛ ɲjaawe”.

si na iyi í jò í sūaa iri ile. ⁸ Do iyi í je Amaí Ilaađ fei, í kəkə ku jirimae si ijuukpā iyi í ye. ⁹ Iyi í kō í tā nō í baa í jea ine ŋa iyi à waa jirimae fei icui faaba iyi ci ya tā. ¹⁰ Nō Ilaađ í coo woo wee nlau bei Mεεkizedeki.

Ka maà jò naane ku dasi nwa

¹¹ Mii nkpə í wεε iyi aa ka yəkə ka fə si gāmei ideu ihē, amma á gaabu a sisi nŋε yaaseε domi ì baa ì je ine ŋa iyi a ci ya gbə yaasei ide nŋa nŋa ŋa. ¹² Waati í to bebei bii í jə inε mə i kə ine gə ŋa mə si ideu, nə do nŋu fei, ì kə ì waa nε bukaatai ine iyi á kə ŋε si mii sinte ŋa si idei Ilaađ. Inε iyi ì to í je ije kili nla nō ì nyi ì waa nε bukaatai amə má ŋa. ¹³ Inε iyi wa məmə fei amai, kaa yəkə ku wūa jiida do laalə. ¹⁴ Amma ije kili, ijei ine ngbo ŋai, aŋa iyi à mà jiida do laalə ku wūa si na iyi í jò à nε dənnεε.

6

¹ Na nŋu, ka jò ide sinte ŋau si gāmei Kirisi nō ka bə waju ka je ine ŋa iyi à jīa. A kaa ka jile icui ideu ku kəsi má. Ideui í je idei idə ku kpaasi hai si kookoosui nfe ku ce, do idei naane ku dasi si Ilaađ, ² do idei ikəi inyi ku dasi ikā ikā, do idei awə ku lea ine ŋa si iri, do idei kujīi iku ŋa, do ide iyi Ilaađ á jile hee do ajə fei si kiitiu. ³ Kookaaii waju ku bəi aa ka ce bii Ilaađ í bi.

⁴ Inε ŋa iyi à ba inya kumái Ilaađ tā, nō à tie amuai lele, nō à ba ikpē si Hundei Ilaađ, ⁵ nō à yəə iyi idei Ilaađ í sīa, nō à mà gbugbāi kuwεei ala, ⁶ bii à sinda à toa idei Ilaađ anyi, a

kaa yəkə a sinda idə má, domi à sisi à waa kpakpa Amaí Ilaađ si jīi ku gaauu má nō à waa dasie anyə si bantuma.

⁷ Ntə ntə, ile á yəkə ku mə inyii ijī nō amaa je iyi á cea woo logoo ŋa aranfāani á fita. Bii ileu í ce beεbe, á ba kuweei Ilaađ. ⁸ Amma bii agū do agū fūfū ŋai à fita si, ileu kù ce nceei. Bii í kōəsi Ilaađ á ceekpee, si anyie nō ku joo.

⁹ Inε baakəə nwa ŋa, baa do iyi à waa fə beεbe, à waa naane ŋε. À mà iyi ì wa si kpāai faaba ŋa. ¹⁰ Ilaađ í je ine dee dee, kaa gbεje ice nŋε do kubi iyi ì nyisi na irie ŋa, si bei ì gbəa ineε ŋa wo ŋa, nō ì waa gbə ŋa baa nsei ŋa. ¹¹ Amma à bi ine baa yooma nŋε fei ku hanya do iju nkpa ku leekī si ideu hee kəεε ku ba mii iyi ì waa cə kpāae ŋau ku ce mam mam. ¹² A kù bi i na i ce ika ŋa, amma i sisi ine ŋa iyi à dasi naane nō à temua à waa jəd tubu iyi Ilaađ í wā ŋa dou.

Ide iyi Ilaađ í wā kù nε sika

¹³ Waati iyi Ilaađ í cea Aburhamu kuwā í gbasi do irii nŋu takae si na iyi í jò ine gə kù wεε iyi í roo má, ¹⁴ í ni, an weεε do ntə, nō n jò dimie ku kpə. ¹⁵ Si beεbei Aburhamu wa temuaə nō í ba mii iyi Ilaađ í wā do. ¹⁶ Bii ine ŋa à waa gbasi ide, à ya cooi do irii ine iyi í re ŋa, nō kugbasiu ku jò a mà iyi ntə ntə á cooi nō ku kpa irii kakəə fei. ¹⁷ Beεbei, ine ŋa iyi Ilaađ í cea kuwāu, í bi ku nyisi ŋa mam mam iyi idei nŋu kù nε gele ku kəbia. Na ŋəi í jò í gbasi ku ba a mà iyi ntə ntə

á cooi. ¹⁸ Na n̄ju, idei kuwā do kugbasi, āṅa minjii à wεε iyi kaa kp̄aasi, n̄o si ide minji ṅau be Ilaaḅ kaa ȳk̄o ku s̄o ibo. Si ide minji ṅau bei Ilaaḅ wa mu nwa gbugbā nt̄o nt̄o, awa iyi à waa leek̄i si kp̄aa ku c̄o iyi í jile nwa n̄o à ba bi ku manji nwa sie. ¹⁹ Kp̄aa ku c̄ou wa mu id̄o nwai dim dim bei is̄oi ak̄oi inyi í ya gεε ak̄ou. Is̄o iyi à n̄eu wa soi dim dim do anyii ridoo bi ku wai Ilaaḅ lele. ²⁰ Tengi bei Jesu í cua nwa í l̄o na iri nwa domi í baa í j̄e woo wee nla do āj̄o fei bei Mεεkizedeki.

7

Mεεkizedeki í j̄e ilaalu n̄o í j̄e woo wee má

¹ Mεεkizedekii í j̄e ilaalui Salemu do woo weei Ilaaḅ ilu gbugbā fei. Si waati iyi Aburahamu í j̄e amanlu ṅa igū wa baa, ṅoi Mεεkizedeki í b̄o ku k̄o ku weeaa. ² Mii iyi Aburahamu í ba wa fei, í naa í ce ikp̄εε, si mεεwa fei í nya akā í na Mεεkizedeki. Yaasei irii Mεεkizedekiui í j̄e ilaalu iyi í j̄e dee dee. Si anyii n̄ju, í j̄e ilaalui Salemu, waat̄o ilaalui laakai ku sū. ³ Ine ḡo k̄u mà baaε walak̄o iyeε walak̄o balae ḡo. A k̄u ce faajii kubíε hee má j̄e faajii ikue. Si beεbe í j̄o Amaí Ilaaḅ, n̄o í j̄e woo wee do āj̄o fei.

⁴ I c̄o zaka bei kulai m̄ok̄ou í to, n̄ju iyi si waati iyi Aburahamu bal̄a nla nwa í j̄e igū, mii ṅa iyi í ba wa, si mεεwa fei í nya akā í náa. ⁵ Si in̄oi inei Levi ṅa, ine ṅa iyi à j̄e woo wee ṅau, wooda nwa í na ṅa kp̄aa, si mεεwa fei inei Izireli ṅa a nya akā a na

ṅa. Do n̄ju fei, à j̄e nyaanze akā, āṅa fei t̄okui Aburahamu ṅai. ⁶ Mεεkizedeki í weea Aburahamu iyi Ilaaḅ í cea kuwāu, n̄o baa do iyi Mεεkizedeki k̄u j̄e dimii Levi, do n̄ju fei, Aburahamu í náa ikp̄εu. ⁷ K̄u ne sika ḡo, ine iyi í re n̄jui í ya weea kpaasi. ⁸ Inei Levi ṅa, āṅa iyi ine ṅa à ya na akā si mεεwau fei, amanε ṅai iyi à ya ku, amma Mεεkizedeki í wεε, si bei kukoi idei Ilaaḅ wa f̄o. ⁹ Nsei, si waati iyi Aburahamu í náa zakaa, í yei bei Levi takae m̄o í náa, n̄ju iyi amae ṅa à waa ba zakaa, ¹⁰ domi baa do iyi a k̄u bí Levi waati beεbe, í ye bei í wa si arai balae waati iyi balaeu í ko Mεεkizedeki.

¹¹ Wooda iyi Ilaaḅ í na inei Izireli ṅa, kp̄aaí kuweei inei Levi ṅai í j̄e icue. Nsei, bii í j̄e kp̄aaí kuweeu be á ȳk̄o ku j̄o ine ṅa a k̄s̄ mam mam, a kaa ne bukaatai woo wee mmu ḡo ku naa má bei Mεεkizedeki, ine iyi k̄u j̄e dimii Arḅo, ¹² domi bii à kpaasi kp̄aaí kuwee beεbe, tilasi í gbe a kpaasi wooda m̄o. ¹³ Nt̄oi, Laf̄ε nwa iyi ideu wa f̄aa, í j̄e inei dimi mmu ḡo, n̄o si dimiu ine k̄ama k̄u ce ic̄ei kuwee. ¹⁴ Nt̄o nt̄o, à mà iyi à buui si dimii Zuda. Moizi k̄u n̄o k̄u f̄o idei ine k̄ama si ḡamei dimiu iyi á na ku j̄e woo wee.

Woo wee ḡo iyi í ye bei Mεεkizedeki

¹⁵ Yaasei ideu í fita s̄aa s̄aa si bei à ye woo wee mmu ḡo í fita iyi í ye bei Mεεkizedeki. ¹⁶ A k̄u coo woo wee si na iyi í j̄o à buu si dimii woo wee ṅa, amma do gbugbāi kuwεε iyi ci

ya tã. ¹⁷ Do ntɔi, kukɔi idei
 Ilaaɔ́ í fɔ na iriɛ í ni,
 Awɔi aa jɛ woo wee do ajɔ fei
 bei Mɛɛkizedeki.
¹⁸⁻¹⁹ Si beɛbei à kpa wooda
 nwou nɔ à naaò kpãa ku cɔ
 iyi í roo wa, nɔ do saabuei
 à waa sɛkɛɛ si Ilaaɔ́. À kpa
 wooda nwoi si na iyi í jò kù
 nɛ gbugbã nɔ kù nɛ aranfãani.
 Ntɔ ntɔ, wooda kù jò nkãma kù
 kɔ́ mam mam.

²⁰ Ilaaɔ́ í jilɔ woo wee bei
 Mɛɛkizedeki nɔ í gbasi ideu.
 Inɛ ihɔ́ ɲa à jɛ woo wee ɲa, kù
 jɛ do kugbasii Ilaaɔ́. ²¹ Amma
 do kugbasii Aɔ́ Lafɛɛ í ce Jesu
 woo wee í ni,
 Amu Aɔ́ Lafɛɛ ñ gbasi ideu.
 N kaa n nɔ n dede si idem má.
 Aa jɛ woo wee do ajɔ fei.

²² Beɛbei Jesu í jɛ nwa bei
 akaasii akabuu iyi í sɛa í re wa.

²³ Tengi bii idei Jesu do idei
 woo wee ɲau í nya ikã wee.
 Woo wee ɲau à kpɔ́ si na iyi í
 jò amanɛ ɲai iyi à ya na à ku,
 nɔ icɛ ɲɲa ku leeki. ²⁴ Amma
 Jesu ɲjɛ í wɛɛi do ajɔ fei, ɲɔi
 í jò inɛ mmu gɔ́ kaa sãsi agbɛɛ
 ajɔ kãma. ²⁵ Na ɲɲu á yɔkɔ
 ku faaba inɛ ɲa iyi à waa sɛkɛɛ
 si Ilaaɔ́ do saabue mam mam,
 domi í wɛɛi hee do ajɔ fei ku
 maa tɔɔ́ Ilaaɔ́ na iri ɲɲa.

²⁶ Na ɲɲu, Jesu í jɛ woo wee
 nla iyi à nɛ bukaataɛ. Kuwɛɛi
 ɲɲu do ti ilu dulum ɲa kù jɛ
 dimi akã. Í má, kù ce dulum
 ajɔ kãma nɔ riisi kãma kù wa
 siɛ. À soo í nɛ hee lelei Ilaaɔ́.
²⁷ Kù yɛ bei woo wee nla iyi
 ihɔ́ ɲa, aɲa iyi à nɛ bukaatai
 kuwee ajɔ fei, sinte na irii du-
 lum dii aɲa taka ɲɲa, si anyiɛ
 ti inɛ ɲa iyi à gbe. Inɛ ɲɲu í

ce kuwee akã iyi í to hee do
 ajɔ fei si waati iyi ɲɲu takɛ í
 na araɛ. ²⁸ Woo wee nla ɲa
 iyi à waa ce icɛ bei woodai
 Moizi í jilɛ, a kù kɔ́. Amma
 woo wee nla iyi Ilaaɔ́ í jilɛ do
 idei kugbasie iyi í fɔ si anyii
 woodau, ɲɲui í jɛ Amaɛ iyi í kɔ́
 hee do ajɔ fei.

8

Jesu woo wee nla nwa

¹ Nsei, irii ideu wee. Awa
 à nɛ woo wee nla dimi beɛbe,
 inɛ iyi wa buba lele si awɔ́ njei
 kitã bommai Ilaaɔ́ ilu gbugbã
 fei. ² Wa ce icɛi woo wee nla
 si inɔ kumáí bi ku wai Aɔ́ Lafɛɛ
 takɛ, iyi Aɔ́ Lafɛɛ í ce, kù jɛ
 amanɛ.

³ À jilɛ woo wee nla baa
 yooma fei ku cea Ilaaɔ́ amua
 do kuwee ɲa. Na ɲɲu, í gbe
 woo wee nla nwa kù nɛ ngɔɔ́
 iyi á ceò kuwee. ⁴ Bii í jɛ í
 wa si andunya kaa jɛ woo wee,
 domi woo wee ɲa à wɛɛ iyi à
 waa ce kuwee si bei woodai
 Moizi wa fɔ. ⁵ Woo wee ɲau
 à waa sɛsɛ icɛi lele. Icɛ ɲɲa í jò
 icɛi kuwee ntɔ iyi wa ce leleu.
 Beɛbe mɔi, waati iyi Moizi í tã
 sɔɔlu ku ce ilei acɔ, Ilaaɔ́ í sɔɔ
 í ni, jò í coo mam mam ku yɛ
 bei ñ nyisie si antai iri kutau.
⁶ Do yaase bei icɛi Jesu í reò tu
 ɲa, beɛbei akabuu iyi í teese si
 gãmei Ilaaɔ́ do amanɛ ɲa í nɛ
 beɛɛ í re. Akabuuu, kuwã iyi
 í re do beɛɛui í jɛ icuɛ.

⁷ Bii akabuu sinteu í kɔ́, kaa
 nɛ a kpaasie má. ⁸ Amma Ilaaɔ́
 í yɛ taalei inɛɛ ɲa waati iyi í ni,
 Amu Aɔ́ Lafɛɛ ñ ni, ajɔ wa naa
 iyi an ði akabuu titɔ́ do

dimii inei Izireli do inei Zuda ŋa.

⁹ Kaa ye bei iyi n̄ dī do bala ŋa ŋa,

Ajɔ iyi n̄ mu awɔ ŋa n̄ fitaɔ ŋa hai ilei Ezibiti.

A kù leeki do akabuu iyi n̄ dī do aŋa.

Na ŋɔ, n̄ ce si ŋa atafii.

Ideu bei, amu Aɔ Lafɛɛ n̄ fɔ.

¹⁰ Nɔ n̄ ni má, akabuum wee, iyi an dī do dimii inei Izireli ŋa si anyii ajɔ ŋɔ.

An dasi woodam si lasabu ŋa.

An kɔɔ si idɔ ŋa.

An je Aɔ Lafɛɛ ŋa nɔ aa je inem ŋa.

¹¹ Ine kãma ŋa kaa kó inei ilue si cio má walakɔ kpaasie ku ba ku mà̀m,

Domi aŋa fei aa mà̀m hai ama keeke hee ku bɔ inɛ ngbo.

¹² An kpa idei kuce laalo ŋa. N kaa n ye gígii dulum du ŋa má.

¹³ Idei akabuu titɔ iyi Ilaaɔ wa fɔui í jɔ̀ ti takou kù ne aranfãani má. Wee mii iyi wa gbo wa fei, wa bɔ ku kpa irii.

9

Kutɔɔi akabuu sinte do ti lele

¹ Si waatii akabuu sinteu wooda í weɛ si gãmei kutɔɔ, nɔ ile bi kuwai Ilaaɔ mɔ́ í weɛ si andunya. ² Ntɔi à gũ ilei aɔɔ. Inɔ sinteu í ya kpe ile kumá. Bei fitila í wa do taabu do pɛɛ iyi à jileɔ Ilaaɔ. ³ Do wajui aɔɔ minjisiau * inɔ mmue gɔ́ í wa be má iyi à ya kpe ile iyi í re do

kumá. ⁴ Bei bi kuwee iyi à ce do wura í wa, si antaɛi à ya jɔ tularɛ. Be mɔi kpakoi akabuu Ilaaɔ í wa iyi à bii do wura. Si inɔ kpakoui, cakai wura í wa, bii à dasi mana †. Nɔ si inɔ kpakou mɔi goloí Arɔɔ iyi Ilaaɔ í jɔ̀ í da koko wo í wa, do kuta ku munga anu si bii à kɔ wooda. ⁵ Si antai kpakoui amaleka ilu amboe ŋau à wa. Wurai à yɔ̀ à ceɔ amaleka ŋau. À jɔ̀ ikpa ŋa í fũ í bii tenɔi bii à ya nikã njei kuwee na dulum. Amma a kaa ka yɔ̀kɔ ka sisi ideí mii ŋau ihɛ fei nsei.

⁶ Do yaase beɛbei à jile fei ndɛɛ nɔ woo wee ŋa à ya lɔ inɔ sinteu ajɔ fei a maa ce ici kutɔɔ ŋa. ⁷ Amma woo wee nlaɔ ŋɔ akã í ya lɔ inɔ minjisiau adɔ do adɔ gbakã akã do njei mɛɛmu iyi í ya ceɔ Ilaaɔ kuweeu ŋa dulum dii ŋɔ takɛ do iyi inɛ ŋa à ce si kumá hai mà̀ ŋa. ⁸ Beɛbei Hundei Ilaaɔ wa nyisi wa iyi kpãa iyi wa bɔ inɔ ntɔ́ iyi í re do kumá a kù cũu titã waati iyi ile sinteu í weɛ. ⁹ Iyi bei í je nwa yaasei mii iyi wa ce nsei ihɛ, domi wa nyisi wa iyi amua ŋa do mɛɛmu ŋa iyi à ya ceɔ Ilaaɔ kuwee ŋau kù to ku jɔ̀ idɔi inɛ iyi wa coou kú má mam mam. ¹⁰ Mii ŋau be fei wa fɔ ideí kuje do kumɔ do ara ku wiɛ dimi ikã ikã. Woodai ara ŋɔ akã iyi Ilaaɔ í jile hee titɔɛ ku maa naa.

¹¹ Amma waati iyi Kirisi í naa, í je woo wee nla iyi í naaɔ mii jiidai ala wa nnyi. Nɔui í lɔ ile gɔ́ iyi í la í re nɔ́ í sɛa

* **9:3** aɔɔ minjisiau aɔɔ sinteu í je bi ku lɔ. † **9:4** mana ije iyi Ilaaɔ í sambaa inei Izireli ŋa wa hai lele waati iyi à wa ghabuau.

í re. Kù je amanε ηαι à coo, waatō kù wa si andunya iyi à taka. ¹² Kirisi nje í lō inō iyi í re do kumáui gbakā akā hee do ajo fei, nō kù je do njei iwo ηa walakō ti ama ketε ηa. Njei ηηu takaei í lōd. Beεbei í jō à baò faaba iyi ci ya tā. ¹³ Inε ηa iyi a kù má à ya fāsi ηa njei iwo ηai do ti ketε kombo ηa do irurui ketε ηa iyi à jo, ara ηηa ku bei ku má. ¹⁴ Bii beεbei, beirei aranfāanii njei Kirisi á to. Do saabui Hundei Ilaaō iyi kaa kui í naò Ilaaō arae bei kuwee iyi kù ne agbe. Njei á jō idō nwa ku má hai si ice nfe nfe ku ce ku ba ka yōkō ka tōo Ilaaō, ηηu iyi í je icui kuweε.

¹⁵ Na ηoi í jō Kirisi í je woo teese kpāa ku ba Ilaaō ku dī akabuu titō do amanε ηa nō inε ηa iyi Ilaaō í kpe a je tubu iyi ci ya tā iyi í ce ηηa kuwāεu. Aa yōkō a je tubuui na iku iyi Kirisi í ku, ku yaò inε ηa hai si kurara ηηa iyi à ce si waatii akabuu nwou.

¹⁶ Akabuu dimi beεbe iyi í je ti tubu ku kpē, ku bei ku ce ice tilasi í gbe inε iyi í ce akabuuu ku ku titā. ¹⁷ Ntōi, a kaa ceò akabuui tubu ku kpē ice bii kù je inε iyi í ce akabuuu takae í ku, domi bii í weε si hunde akabuuu kaa ne gbugbā ku ce ice. ¹⁸ Na ηoi í ce baa akabuu sinteu, do njei à dūu. ¹⁹ Sinte Moizi í sisia inε fei wooda baa yooma fei si bei Ilaaō í jilō. Si anyii ηηu, nō í so njei ama ketε ηa do ti iwo ηa do inyi, nō í so ikū nkpa do amaawōi jii ndii isōpu, í dasi njeu nō í fāsi tiai woodau do inε fei. ²⁰ Nō í ni, iyi ihēi í je nje iyi

wa mua akabuu iyi Ilaaō í dī do inεu gbugbā. ²¹ Nō í so njeu má í fāsi ilei acōu do mii ηa iyi à ya ceò kuweeu fei. ²² Si idei wooda njei í ya jō mii nkpo ku má. Bii nje kù nikā Ilaaō kaa kpa dulum dii inε kāma. ²³ Mii ndii andunya ηau ihēi iyi à jō mii ndii lele ηau à má do kuwee dimi beεbe. Amma mii ndii lele ηa taka ηηa à ne bukaatai kuwee iyi í re do beεε.

Kuweei Kirisi í kpa idei dulum

²⁴ À mà sāa sāa iyi Kirisi kù lō ile kumá iyi amanε ηa à ce. Kù lō ile iyi í jō bi ku wa ntō ntōi Ilaaōu, amma í lōi hee lele takae nō nsei wa leekī si wajui Ilaaō na iri nwa. ²⁵ Si bei í lō be, kù je á ni í ne bukaatai koo ce kuweei arae tuuba nkpo nkpo. Woo wee nlau, inε ηηu í ya lōi adō do adō si inō iyi í re do kumá do njei mεemu gō. ²⁶ Bii í je Kirisi í lō be tuuba nkpo nkpo wo, á ye ijuukpā isε fεεfelo hai sintei andunya. Amma nsei, si waatii ankāanyiu ihē, í na arae bei kuwee gbakā akā iyi í to ku kpa idei dulum hee do ajo fei. ²⁷ Si bei Ilaaō í jileā inε fei ku ku gbakā akā ku bei ku kiitie, ²⁸ beεbe mōi Kirisi í na arae gbakā akā bei kuwee í soò dulum dii inε nkpo. Á nō ku na ku faata wa isε gbeejisia, kù je ku naa ku so dulum dii inε ηa má, amma ku ba faabai inε ηa iyi à waa degbeε ηau kú kō mam mam nii.

10

¹ Woodai Moizi idei mii ηa

iyi à jò mii jiiida ña iyi aa na a naai wa fò, kù jε mii jiiida ñau taka ñña. Na ññu, ine ña iyi à waa sekee si Ilaaã do kuwee ña iyi à ya maa ce dimi akã adõ do adõ hai ne kòò, woodau be kaa yòkò ku jò a kò mam mam. ² Bii í jε yaasei Ilaaã ku tòò beεbei á jò ine ñau a má wo, idò ñña kaa ye taale ñña nò a kaa ne bukaatai a maa ce kuwee má. ³ Amma kuweeu, í jε mii gò iyi í ya ye ine ña gigii dulum du ña adõ do adõ. ⁴ Ntò ntò, ñjei keεε do ti iwo ñau kaa yòkò ku kpa ideí dulum.

⁵ Na ññu, waati iyi Kirisi í bi ku naa si andunya í sã Ilaaã í ni,

Kù jε kuwee walakò amua ñai ì bi,

Na ññi í jò ì ceem ara.

⁶ Kù jε kuwee ña iyi à ya jò si ina fei sãa sãa
Walakò kuwee iyi à ya ce na dulum dii ine ñai á dõε si.

⁷ Si anyii ññu nò ñ ni, amu wee Ilaaã.

Ñ wa n naai n na n ce idòɓbie Si bei à kò idem si tiai wooda.

⁸ Sinte titã Kirisi í ni, kù jε kuwee walakò amua ñai ì bi. Kù nò kù jε kuwee ña iyi à ya jò si ina fei sãa sãa walakò iyi à ya ce na dulum nii á dõε si. Do ññu fei kuwee ña iyi wa fãau à waa cooi si bei wooda í jilòò.

⁹ Si anyii ññu í ni, amu wee ñ wa n naai n na n ce idòɓbie. Si beεbei ì kpa irii kutòò nwou nò ì kpaasie do mmue. ¹⁰ Si bei Jesu Kirisi í ce idòɓbii Ilaaã, na ññi í jò aa ka yòkò ka má hai si dulum du wa ña na saabui kuweei araε iyi í ce gbakã akã hee do ajò fei.

¹¹ Woo wee fei í ya maa ce iceei ajò baa yooma fei. Nò tuuba nkpò nkpò kuwee akãu bei í ya maa ce nò kaa yòkò ku kpa ideí dulum. ¹² Amma kuwee akãi Kirisi í ce na irii dulum. Si anyii ññu, í koo í buba si awò ñjei Ilaaã hee do ajò fei, ¹³ wa degbe ajò iyi Ilaaã á ce mbεεε ña bi ku lesi isεε. ¹⁴ Á yòkò ku maa bubae si na iyi í jò amua akãui í jò ine ña iyi Ilaaã í ce ineε ña à má mam mam hee do ajò fei. ¹⁵ Hundei Ilaaã mò wa jε nwa seεdai ideu. Sinte titã í ni,

¹⁶ Aõ Lafëε í ni, akabuu iyi an ði do ñña si anyii ajò ññu wee.

An dasi woodam si idò ñña.

An kòò si lasabu ñña.

¹⁷ Nò í ni má,

N kaa n ye gigii dulum du ña Do wooda ku kua ñña má.

¹⁸ Debei, bii à kpa ideí dulum, kù ne a ce kuwee gò na irie má.

Ka sekee si Ilaaã

¹⁹ Na ññu, inε inem ña, aa ka yòkò ka lò si inò iyi í re do kumáú do idò ku buba na saabui ñjei Jesu. ²⁰ Ridoo iyi wa ganji ine ña a lò inò iyi í re do kumáú í ga si waati iyi Jesu í na araε. Beεbei í nya nwaò kpãa titò iyi í jε ti kuweε. ²¹ Nò à ne woo wee nla iyi í jε ine ngboi kpasëi Ilaaã. ²² Na ññu, ka sekee si Ilaaã do idò hai ne muafiti do naane ku dasi hai ne sika, do idò kumá iyi kù waa ye taale nwa do ara iyi à we do inyi iyi í má. ²³ Ka jò ka leeki dim dim si kpãa ku cò iyi à waa jε seεdaeu ihë, domi Ilaaã, ññu iyi í ce kuwã í jε ilu naane. ²⁴ Ka ce laakaii ñje ku

ba ka ya mua nje gbugbā iyi á jò ka bi inε ηa nò ka maa ce ice jiiida. ²⁵ Ka maà ti ka jò ideì kutótò nwa, si bei inε gò ηa à ya maa ce. Amma ka mua nje gbugbā. Bei ì ye ajoi Lafēε wa maai wa fei, beεbe mòi aa ya maa muaò nje gbugbā ηa.

²⁶ Awa iyi à mà ntò tã, bii à waa m̀osi dulum ku ce, kuwee gò kù wεε ma iyi á kpa ideì dulum, ²⁷ í gbe ka wεεò njo ka maa degbe kiitii Ilaaõ do ina nla iyi á ce nfei mbεεε ηa. ²⁸ Inε baa yooma iyi í kua woodai Moizi fei, bii amanε minji mεeta í je seεdaε à ya kpaai, a ci ya ce araareε. ²⁹ Debei, inε iyi wa donda Amai Ilaaõ wa cò njeε nfe, nje si bii Ilaaõ í dī akabuue iyi á jò lafēε ku má, nò wa bu Hundei Ilaaõ iyi wa nyisi wa didõu, i cò zaka bei mii iyi á na ku ba lafēε si ajoi kiituu á to. ³⁰ Ntò ntò, awa à mà inε iyi í fò í ni, amui an sãa inε laalò iyi í ce, amui an kpã woo ce laalò iju. Nò í ni má, amu Aõ Lafēε an kiiti inεm ηa. ³¹ Ideu í to njo nla nla bii amanε í dasi awòì Ilaaõ, nηu iyi í wεε.

³² I ye gigi mii iyi í tako í ba ηe wo ηa si waati iyi ì ye inya kumái Ilaaõ ηa, ì ba ijuukpã ηa ntò ntò amma ì leekí si dim dim ηa. ³³ Waati gò ηa à ya maa bu ηe nò à kpã ηe iju si bantuma, nò si waati gò ηa m̀ò ì ya maa mua inε gò ηa iyi à waa ye dimii wahalau be gbugbā ηa. ³⁴ Ntòì, ì ce araarei inei piisõo ηa. Iyi inε ηa à nò à gba mii ndu ηe ηa ì je ηai do inò didõ, domi ì mà ηa iyi ì ne amani iyi í re do beεre iyi í ya

maa wεε do ajò fei. ³⁵ Na nηu, i maà f̀usi idò ku buba nηe awò, domi ribaε í la. ³⁶ Do ntò, í gbe i temua ηa ku ba bii ì ce idòbii Ilaaõ ì tã ηa, i ba mii iyi í ce nηe kuwãε. ³⁷ Ntòì, si bei kukòì ideì Ilaaõ wa fò í ni, Waati í gbe keeke, keekeke m̀am.

Nò inε iyi í nε ku naa á naa, kaa kpε.

³⁸ Nò inεm iyi í je dee dee, á maa wεε do saabui naanε ku dasi.

Amma bii í nyi do anyi, inεm kaa dõ do nηu má.

³⁹ Awa a kù je inε ηa iyi aa nyi do anyi a koo a ce nfe. Amma à dasi naanε nò à wa si kpãai faaba.

11

Kpãai naanε ku dasi

¹ Inε iyi í dasi Jesu naanε í mà kam kam mii iyi nηu wa cò kpãaεu nηu á baa. Í nò í mà mii iyi a kù ye do iju í wεei do ntò. ² Naanε ku dasi dimi beεbei inei tako ηa à nε, ηoi í jò kuwεε nηa í s̄laa Ilaaõ si.

³ Na naanε ku dasii, à mà iyi Ilaaõì í taka andunya do idee. Beεbei í taka mii iyi à waa ye hai si mii iyi a kù waa ye.

⁴ Na naanε ku dasii, Abeli í cea Ilaaõ kuwee iyi í nε beεre í re ti Kaēε. Na saabui naanε ku dasiε Ilaaõ takae í jesi amuaε nò í kpoo inε dee dee. Na naanε ku dasiui Abeli wa ba wa ide ku fò hee nsei baa do iyi í ku fei.

⁵ Na naanε ku dasii Enòku kù kù, Ilaaõ í soo kù wa bi tεε, nò inε gò kù yoo do iju má. Waati iyi í wa si andunya, à ya maa je seεdaε iyi kookoosue í

dɔ̃a Ilaaɔ si. ⁶ Nɔ wee ine gɔ kù wɛɛ iyi kookoosue á dɔ̃a Ilaaɔ si bii kù je do naane ku dasi. Ntɔi, ine iyi wa sekeɛ si Ilaaɔ í ne ku dasi naane iyi Ilaaɔ í wɛɛ nɔ ine ɲa iyi à waa dedeɛ í ya sã ɲa ribae.

⁷ Na naane ku dasii, Nowee í gbɔ ideɪ Ilaaɔ waati iyi í ni ku ce laakai si mii iyi á na ku naa iyi kù ye titã. Í jirima ideɪ Ilaaɔ nɔ í gbɛ akɔi inyi si bii ɲɲu do ineɪ kpasɛɛ ɲa fei aa ba faaba. Na naane ku dasieɪ í yeð taaleɪ ineɪ andunya ɲa nɔ Ilaaɔ í ni í je amanɛ dee dee.

⁸ Na naane ku dasii, Aburhamu í jɛð kukpei Ilaaɔ nɔ í dasi kpãa wa ne ikpa ile gɔ iyi Ilaaɔ á náa bei tubu. Í dasi kpãa wa koo baa do iyi kù mà bii wa bɔ. ⁹ Na naane ku dasii í koo í buba si ileu bei ise mmu, si ile iyi Ilaaɔ í ceaa kuwãe. Si ilei acɔ ɲa mɔm nii í wa. Bɛɛbei mɔi Izaaki do Zakɔbu à ce si anyie, aɲa iyi Ilaaɔ í cea kuwã akãu. ¹⁰ Aburhamu í ce bɛɛbei wa degbeð ilu nla iyi icue í ne gbugbãu. Iluu, Ilaaɔi í jile yaase bei á ye, ɲɲui á nɔ ku maa.

¹¹ Na saabui naane ku dasii, Sara takae * í ba gbugbã í bíð ama baa do iyi waatie í lɔ. Í mà iyi Ilaaɔ, ɲɲu iyi í ce kuwã, í je ilu naane. ¹² Bɛɛbe mɔi inɛmɔkɔ akãu bɛ, ɲɲu iyi í maai iku, tɔkue ɲa à na à kpɔ bei andaiyai lele ɲa do bei sãai ido iyi ine gɔ kaa yɔkɔ ku ka ku mà jiaɛ.

¹³ Si naane ku dasii ine ɲau bɛ fei à ku. A kù ba mii iyi Ilaaɔ í ce ɲa kuwãɛu, amma à yɔɔi hai jlijjì à coo cenkã. À fɔ iyi aɲa à je ine ɲjoo ɲa do hai ne ide ɲa si andunya ihɛ. ¹⁴ Ine ɲa iyi à waa fɔ bɛɛbe, à waa nyisi mam mam iyi aɲa à waa de ile iyi á je tu ɲai. ¹⁵ Bii í je à waa ce begei ide ɲa iyi à jè wa wo, aa ba kpãa a sinda a nyi. ¹⁶ Amma nsei à waa de ide iyi í sɪa í re, waatɔ ide iyi í wa lele. Na ɲɔi í ce anyɔ kù waa mu Ilaaɔ a kpoo Lafɛɛ ɲa domi í ce ɲa sɔɔlui ilu gɔ.

¹⁷ Na naane ku dasii, Aburhamu í jesi ku ceð Izaaki kuwee si waati iyi Ilaaɔ wa cɔ laakaiɛ. ɲɲu iyi Ilaaɔ í cea kuwãu, í tã sɔɔlu ku ceð ama akãɛu kuwee. ¹⁸ ɲɲui Ilaaɔ í sɔ wo í ni, hai bi Izaakii dimie á fita. ¹⁹ Í mà iyi Ilaaɔ í ne gbugbã ku jì ine baa hai si bale. Do ntɔ aa ka yɔkɔ ka ni í yei bei Ilaaɔ í jũu hai si bale.

²⁰ Na naane ku dasii, Izaaki í weea Zakɔbu do Esau, í sɔ ɲa mii iyi á na ku ce.

²¹ Na naane ku dasii, Zakɔbu, waati iyi í maai iku, í weea amai Zozefu ɲa akã akã, nɔ í lɔkɔ si golo í tɔɔð Ilaaɔ.

²² Na naane ku dasii, Zozefu mɔ, waati iyi í maai iku, í fɔ ideɪ kufitai ineɪ Izireli ɲa hai ileɪ Ezibiti do bei aa cea kũkũ ɲɲu ɲa.

²³ Si waati iyi à bí Moizi, na naane ku dasii baaɛ ɲa a kù ce ɲjoi a kua woodai ilaaluu

* **11:11** Na saabui naane ku dasii, Sara takae Tia nwo gɔ ɲa à ni, na saabui naane ku dasii, Aburhamu í ba gbugbã í bíð ama baa do iyi í gbɔ nɔ Sara takae í je gbɛnda.

nə à singae zakai cukpa meeta, domi à ye í je ama ku sia.

²⁴ Na naane ku dasii, Moizi í kə a kpe n̄ju amai ama inaaboí Faraḏ waati iyi í na í la. ²⁵ Í gbasi a kpā n̄ju iju do inei Ilaaḏ ḡa ajə do iyi n̄ju á maa wεεḏ inə didḏ si faayii dulum iyi kaa kpe. ²⁶ Í gbasi a yaako n̄ju bei aa na a yaako Kirisi. Wa lasabu iyi dimii yaako beεbe ku ye í ne beεre í re amanii Ezibiti, domi amanii alai wa lele.

²⁷ Na naane ku dasii Moizi í fita hai ilei Ezibiti, kù ce n̄joi idəkḏi ilaaluu. Í leekiḏ dim dim bei mii iyi í ye inε iyi a ci ya ye. ²⁸ Na naane ku dasii í jə à je jingauí Iku ku kua. Nə í jə à fāsi n̄jei angudā ḡa si ande koofa ḡa ku ba amaleka iyi á kpa ama yemma ḡa ku maà lu amai Izireli ḡa.

²⁹ Na naane ku dasii, inei Izireli ḡa à kua Tenku Nkpau si ile ngbe. Amma waati iyi inei Ezibiti ḡa à bi a ce beεbe, inyi í je ḡa.

³⁰ Na naane ku dasii, bindii Zeriko í cuku waati iyi inei Izireli ḡa à kaako iluu ajə meeje. ³¹ Na naane ku dasii, Rahabu abo à ta icuu kù ku do inε ḡa iyi a kù jirima Ilaaḏ ajə, si na iyi í jə í gba woo be ḡau do inə akā.

³² Mii an fə má. Waati kù waa tom hee n ce faajii Zedeḏ do ti Baraki do Samsḏo do Zεfute do Davidi do Samuēli do walii ḡau. ³³ Na naane ku dasii à je amanlu ḡau igū, à ce iyi í je dee dee, nə à ba à gba mii iyi Ilaaḏ í ce n̄ḡa kuwāe. À dī gelei muusu nla ḡa, ³⁴ à kpa

gbugbāi ina nla, à ba à fita hai si awəi inε ḡa iyi à waa de a kpa ḡa do taakuba. À kua gbugbā wo, amma à na à ba gbugbā má. À waa ce n̄jo n̄ḡa si igū, à je dimi mmu ḡa igū. ³⁵ Na naane ku dasii, inaabo gə ḡa à ba inε n̄ḡa ḡa à jī wa hai iku.

Inε gə ḡa mə, baa do iyi à kpā ḡa iju hee à ku, a kù de aḡa a fita si, domi a waa bi aḡa a na a koo a ba kuwεe iyi í je jiida í re. ³⁶ À yaako inε gə ḡa mə nə à te n̄ḡa kpətəḏ. À dī inε gə ḡa do sесе à dasi ḡa piisḏo. ³⁷ Gəgə ḡa à ta ḡa kuta à kpa ḡa, inε gə ḡa mə à bu ḡa kiti minji, gəgə ḡa mə à kpa ḡa do taakuba. Inε gə ḡa mə à dī batai angudā do batai iwo à waa dabiiḏ. A kù ne nkāma, à kpā ḡa iju, à wahala ḡa, ³⁸ a kù jəḏ andunya. À ya maa dabii si gɓabua do si antai iri kuta ḡa. À wa si isai kuta ḡa do isai ile ḡa.

³⁹ Inε ḡau fei, à je n̄ḡa seeda jiida na naane ku dasi n̄ḡa. Do n̄ju fei, a kù ba kuwā iyi Ilaaḏ í ceu. ⁴⁰ Ntəi, si bei Ilaaḏ í jile nwa mii iyi í ne beεre í re, kù bi inε ḡau a kḏ dee dee iyi kù je do awa ajə.

12

Ilaaḏ Baa nwa

¹ Na n̄ju, si na iyi í jə woo je seeda nkpəu be wa kaako wa, awa mə ka nyə mii iyi wa bitandi wa si kuwεe nwa do dulum iyi ci ya kpete ku má si wa dim dim. Nə ka temua si kpāai kuwεe iyi wa degbe wa bei woo sei í ya temua si aree. ² Ka dasi laakai nwa fei si Jesu.

Hai bi tɛɛi naane ku dasi nwa wa naa, nɲu mɔi í nɔ wa kɔɔ. Í jò à kpaa si j̄i ku gaau, kù cɔ anyɔi dimii ikuu domi wa cɔ kp̄ai inɔ didɔ̄ iyi à jileaa. Nsei, wa buba si awɔ nɲei kit̄ai bommai Ilaaɔ. ³ Í jò i lasabu si mii iyi Jesu í ce, si bei í temua do mbɛɛɛɛ nlaɔ hee í jò ilu dulum ɲa à kpaa. I mu ideu ɲa ku ba i maà kua gbugbã ɲa, nɔ i maà mɔngɔ munya ɲa.

⁴ Inɛ, si kujabu nɲɛ do dulum, i kù jabu i kù to hee si iku titã ɲa, ⁵ nɔ ì gbeɲɛ idei gbugbã iyi à mu nɲɛ waati iyi à kɔ à ni, Amam, bii Aɔ Lafɛɛ wa kp̄ae iju, ikɔi wa nae, maà ce si atafii.

Inɛ ku maà fɔ bii wa fɔ sie ide, ⁶ Domi inɛ iyi Aɔ Lafɛɛ í bi, nɲui í ya kp̄a iju, Nɔ ku cã inɛ ɲa iyi í doo si amaɛ ɲa fei.

⁷ Na nɲu, i temua do ijuukpã nɲɛ domi Ilaaɔ wa ce nɲɛi bei amaɛ ɲa. Ama yoomai í wɛɛ iyi baaɛ ci ya kp̄aa iju. ⁸ Bii a kù kp̄a ɲɛ iju bei amu ɲa iyi à gbe, debɛi í kù je amai Baaba ɲa, inɛ ama seege ɲai. ⁹ Baa nwa ɲa iyi à wa ilɛ ihɛ à ya kp̄a wa iju à ya ka nɔ ka jirima ɲa. Bii bɛɛɛɛi, beirei iri ilɛ ku sũa Baa nwa iyi í wa leleu í nɛ ku to ku ba ka nɛ kuwɛɛ. ¹⁰ Baa nwa ɲa à ya kp̄a wa iju si waati keeke si bei í s̄ia nɲa. Amma Ilaaɔ í ya kp̄a wa iju na aranfãani nwa ku ba ka nɛ ikp̄ɛ si kumáɛ.

¹¹ Ntɔi, bii à waa kp̄a wa iju, inɔ ku fɔi í ya je nwa titã, ci ya je inɔ didɔ̄. Amma si anyii nɲu, inɛ ɲa iyi à ba ijuukpãu nɔ à kpaasi, à ya je dee dee nɔ a je kuwɛɛ nɲa si laakai ku sũ.

¹² Na nɲu, inɛ iyi ì waa mɔngɔ temua, i wu awɔ nɲɛ lele, nɔ ilugũ nɲɛ ɲa iyi à gbɛɛɛɛi ɲau i mu nɲa gbugbã ɲa. ¹³ Nɔ i cea isɛ nɲɛ ɲa kp̄aa iyi í munga anu ɲa ku ba ilu kute bɔɔ ɲa a maà tambɔ kute nɲa ɲau má, amma a ba iri.

Ide iyi à sɔ wa ka ce

¹⁴ I dɛ laakai ku sũ do inɛ fei nɔ i ce kuwɛɛ iyi í má ɲa domi inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á yɛ Lafɛɛ bii kuwɛɛɛ kù má. ¹⁵ I ce laakai ɲa kãma nɲɛ ku maà na ku toa didɔi Ilaaɔ anyi, nɔ i maà je ilu inɔ ku ro ɲa, domi inɔ ku rou á na ku la nɔ ku tosi inɛ nkpɔ bei icãi j̄i í ya yɔ. ¹⁶ I ce laakai ɲa ku ba inɛ gɔ ku maà ce sakara, nɔ inɛ gɔ ku maà na ku kɔ ku mà bɛɛɛɛi mii j̄ida ɲa. Bɛɛɛɛi Esau í ce waati iyi í so yemma ku jɛɛ í taa na ije jɛɛ akã. ¹⁷ Si anyii nɲu, inɛ taka nɲɛ ì mà ɲa iyi í bi baa nɲu ku weea nɲu, amma í kɔaa domi kù ba kp̄aa ku kpaasi mii iyi í tako í ce baa do iyi wa dɛɛɛɛ do cikãaju fei.

¹⁸ Inɛ, kù je iri kuta gɔ iyi aa yɔkɔ a lui ì sekeɛ si ɲa, bei inɛi Izireli ɲa à sekeɛ si iri kutai Sinai. S̄i antai kutai Sinai ina nla nlaí í wa bɛ do kudũi iji do ilu kuku do fufu dabii, ¹⁹ do kãakãaki do ide ku fɔ nla nla. Iyi inɛi Izireli ɲau à gbɔ ide ku fɔu à tɔɔ suuru à ni ku maà ti ku ba aɲa ide ku fɔ má, ²⁰ domi à waa ce nɲoi wooda iyi í ni, ilu hunde baa yooma iyi í lu iri kutau, baa bii mɛɛmui, aa taa kuta a kpaai. ²¹ Mii iyi à yɛ bɛ, í nɛ njo hee Moizi í fɔ í ni, njo í mum hee ñ wa n yaya.

²² Amma inɛ, iri kutai Siɔɔi ì sekeɛ si ɲa, bii ilui Ilaaɔ, nɲu

iyi í wɛɛ í wa. Iluu, nɲui í je Zeruzalemui lele, tengi bii amaleka ɲa à ya tɔtɔ nkpɔ nkpɔ do inɔ didɔ. ²³ Ì sɛkɛɛ si inɛ ɲa iyi à kɔ iri ɲa lele ɲa, aɲa iyi à je ama yemmai Ilaaɔ ɲa. Ì sɛkɛɛ si Ilaaɔ ɲa, nɲu iyi í je woo kiitii inɛ fei, nɔ ì sɛkɛɛ si inɛ jiidai tako ɲa iyi Ilaaɔ í jò à kɔ tã ɲa. ²⁴ Ì sɛkɛɛ si Jesu do nɲɛɛ iyi í nikãu ɲa. Jesui í je woo teese kpãa ku ba Ilaaɔ ku ði akabuu titɔ do amanɛ ɲa. Nɲɛɛui, wa ba wa ide ku fɔ, nɔ ideɛ í dɔ ku gbɔ í re ti Abeli.

²⁵ Na nɲu, i ce laakai ɲa í maà kɔ ku gbɔ ideɛ inɛ iyi wa ba ɲɛ ide ku fɔ ɲa. Moizi í ba inɛ ɲa ide ku fɔ si andunyau ihɛ í ni a ce laakai, nɔ inɛ ɲa iyi à kɔ ku gbɔ ideɛu a kù fita si ijuukpã. To, awa mɔ iyi à waa gbɔ inɛ iyi wa fɔ ide wa hai lelei Aɔ, beirei aa ka ce ka fita si ijuukpã bii à waa toaa anyi. ²⁶ Inɛ iyi ide ku fɔɛ í tako í jò ìlɛ í yayau, í fɔ má nsei í ni, an nyi n yaya ìlɛ má gbakã akã amma kù je ìlɛ nɲu akã, hee do lele feii. ²⁷ Iyi í ni, an nɔ n coo má gbakã akã, wa nyisi iyi mii iyi à taka á yaya ku lɔ ku ba mii iyi kaa yaya ku wɛɛ.

²⁸ Na nɲu, ka saabu Ilaaɔ domi à nɛ bomma iyi kaa yaya nɔ ka tɔɛ si bei í bi, ka mà beɛɛɛ nɔ ka jirimæ. ²⁹ Ntɔi, Aɔ Lafɛɛ nwa í yɛi bei ina iyi í ya ce nfei mii ɲa.

13

Mii iyi aa ka ce ka dɔa Ilaaɔ si

¹ I ya temua si kpaasi woo dasi naane ɲa ku bi. ² I ye gigi iyi í sɫa i ya yaaɛ inɛ njoo ɲa,

domi inɛ ɲa iyi à waa ce beɛbe, gɔgɔ ɲa ɲa à yaaɛ amaleka ɲa a kù mà. ³ Nɔ i ya ye gigi inɛ piisɔɔ ɲa bei mii iyi à mu inɛ mɔ piisɔɔ ɲa. I ye gigi inɛ ɲa iyi à waa ye ijuukpã bei mii iyi inɛ taka nɲɛ í ye ijuukpã ɲa.

⁴ I jò mɔkɔ do abo baa yooma fei ku mà beɛɛɛ abɔdɔ nɔ a leeklɔ nɲɛ dim dim domi Ilaaɔ á kiiti inɛ ɲa iyi à waa sũɔ nɲɛ hai ce abɔdɔ do inɛ ɲa iyi à waa ce sakara.

⁵ I maà ti í jò kubii fia ku mu ɲɛ. I jò iyi ì nɛ ku ce nɲɛ zaka, domi Ilaaɔ í ni, n kaa n jòɛ pai, n kaa n nɔ n fũ sie awɔ baa ajɔ gɔ. ⁶ Na nɲu, aa ka yɔkɔ ka cã gɛndɛ ka ni,

Aɔ Lafɛɛ í je inɛ iyi á sobim.

Njo kù waa mum.

Mii amanɛ á yɔkɔ ku ceem.

⁷ I ye gigi woo cuai tako nɲɛ ɲa, inɛ ɲa iyi à tako à sisi nɲɛ ideɛ Ilaaɔ. I lasabuð aranfãani iyi kuwɛɛ ɲa í naaɔ wa, nɔ inɛ mɔ i sisi naane ku dasi ɲa ɲa. ⁸ Jesu Kirisi ci ya kpaasi hai ana do nnyi hee do ajɔ fei. ⁹ I maà ti í jò a fa ɲɛ si kukɔsi ikã ikã, domi í sɫa idɔ nwa ku maa leeklɔ si didɔi Ilaaɔ, ku maà je si iwɔ̀i ije ku je ɲa. Inɛ ɲa iyi à waa too kpãau be fei a kù ba aranfãaniɛ kãma.

¹⁰ Awa à nɛ bi kuwee gɔ nɔ woo wee ɲa iyi à waa ce ice si ìlɛ kumáú a kù nɛ kpãa a je ijei kuweeu. ¹¹ Í yɛi bei kuwee iyi woo wee nlau í ya ce. Í ya lɔ̀ɔ nɲɛi mɛɛmu ɲauí si inɔ iyi í re do kumáú ku ceɔ kuwee na dulum dii amanɛ ɲa. Amma inɲai mɛɛmuu takæ, angulei iluui à ya koo a joo. ¹² Na ɲɔi í jò Jesu mɔ, waati iyi

í bi ku jò inɛ ɲa a má do njei
 nɲu takæ, í jò a kpaɔ angule.
 13 Na nɲu, ka bɔ bi titɛɛ angule
 bɛ, ka jɛsi à donda wa bei a
 dondaɛ, 14 domi a kù nɛ ilu gɔ
 si ilɛu ihɛ iyi á maa wɛɛ hee
 do ajɔ fei. Ilu iyi wa naa nɲui
 à waa dɛdɛ. 15 Do saabuɛ ka
 maa saabu Ilaaɔ, waatɔ ka ya
 fɔ do gɛlɛ nwa mii iyi í ce si
 wajui inɛ ɲa. Nɔ saabuu kú jɛ
 bei kuwee iyi à waa ceaa waati
 kãma fei. 16 I maà gbeje jiida
 ku ce, nɔ i ya maa sobi nje ɲa,
 domi dimii kuwee bɛɛbɛ í ya
 dɔa Ilaaɔ si.

17 I gbɔ ideɛ woo cua nɲɛ ɲa
 nɔ i sũ nɲa iri ilɛ, domi à waa
 cɔ baanii hunde nɲɛ si na iyi í
 jò Ilaaɔ á na ku bee ɲa ideɛ. I
 ce bɛɛbɛ ɲa ku ba a coo do inɔ
 didɔ, ku maà ti ku jɛ do inɔ ku
 fɔ. Bii à coo do inɔ ku fɔ, kaa ce
 nɲɛ aranfaani kãma.

18 I ya ce nwa kutɔɔ ɲa. À mà
 kam kam iyi idɔ nwa kù waa
 yɛ taale nwa domi à bi ka ce
 isɛɛnɛ nwa dee dee si mii fei.
 19 Iyi n wa n tɔɔ nɲɛ ntɔ ntɔ, nɲui
 í jɛ i ce kutɔɔ Ilaaɔ ku jò n baa
 nɲa nɲa bi tu nɲɛ má.

Kutɔɔ

20 Lafɛɛ nwa Jesui í jɛ Woo
 degbe iyi í re. Na njeɛ iyi í
 nikã, í jilɛ nwa akabuu titɔ iyi
 ci ya tã. Na nɲu Ilaaɔ ilu laakai
 ku sũ, nɲu iyi í dedɛɛ hai si
 bale, 21 ku mu nɲɛ gbugbã i
 ceò daa jiida ɲa ku ba i ce
 idɔɔbiɛ. Nɔ ku ce si nɲɛ mii iyi
 á dɔaa si, na saabui Jesu Kirisi.
 Amboe ku jɛ ti Jesu Kirisi hee
 do ajɔ fei. Ami.

Fɔɔi ankãanyi

22 Inɛ inɛm ɲa, n wa n tɔɔ nɲɛ
 i jò i gbɔ ideɛ gbugbã ku mua
 iyi n kɔ nɲɛ wa si tiau ihɛ do
 temua, domi kù sɔ. 23 N bi i mà
 ɲa iyi à da Timotee inɛ nwau
 hai piisɔɔ. Bii í to wa nɲa, an
 naaɛ wa bi tu nɲɛ.

24 I ce woo cua nɲɛ ɲa fei fɔɔ
 hee do inɛ ɲa iyi à jɛ ti Ilaaɔ fei.
 Woo dasi Jesu naanɛi ilɛi Itali
 ɲa à ce nɲɛ fɔɔ.

25 Didɔi Ilaaɔ ku wɛɛ do inɛ
 fei.

Tia iyi Zaaki í kò

Zaaki í ce ña fò

¹ Amui Zaaki woo ce icei Ilaaḥ do ti Lafḗe Jesu Kirisi.

Ñ ce dimii Zuifu maateji ña iyi à fangaa si andunya fei fò.

Naane do bisi

² Kpaasim ña, dimii laakai ku cò iyi á naa si ñe fei i ya jò ku je ññe inò didḥ nla nla, ³ domi ì mà ña, bii Ilaaḥ wa cò laakai naane ku dasi ññe nò i kù mǎngò ña á bí ññe temua.

⁴ Amma i jò temua ññeu ku ce icee sãa sãa ku ba i je inè ña iyi à jla nò à kḥ, nò nkāma kù gbe ññe má. ⁵ Do ññu fei bii bisi í na wa gaizia inè akā ññe gò, ku tḥ Ilaaḥ, ññu iyi í ya mua inè fei do inò akā, kù nè kugbagba.

⁶ Amma lafḗe ku ce kutḥ do naane, ku maà sika sika, domi inè iyi wa sika sika í yei bei inyii tenku iyi fufu wa yaya bii fei. ⁷ Inè dimi beɛbe ku maà tamaa mà ññu á ba ngògò hai bi Aḥ Lafḗe, ⁸ domi í je ilu idò minji iyi kù waa too kpāa akā si kuwɛɛɛ.

Are do fia ku ne

⁹ Í siā ilu are woo dasi Jesu naane ku tḥ fufu si na iyi í jò Ilaaḥ í soo lele. ¹⁰ Ilu fia mǎ ku tḥ fufu na irii kukayee domi á na ku lò bei kokoi jli. ¹¹ Bei inunu í ya dede do inya gbāa nò ku jo wua ku gbe, nò kókou ku cuku kusiaɛ ku tā, beɛbe mǎi ilu fia á na ku wó bei kokoi jli si aninii icee.

Laakai inè ku cò do kulele

¹² Ilu inò didḥi inè iyi í yòkò í leeki dim dim si waati iyi Ilaaḥ wa cò laakaɛ, domi si anyii laakai ku còu á ba ribai kuwɛɛ hai tā iyi Aḥ Lafḗe í wāḥ inè ña iyi à buu. ¹³ Bii à waa lele inè gò do laalò ku maà ti ku ni Ilaaḥi wa lele ññu. A ci ya lele Ilaaḥ do laalò, beɛbe mǎi ññu takaɛ ci ya lele inè gò do laalò. ¹⁴ Amma waati iyi binei inè í faa í muu, ññu bei í je kulele. ¹⁵ Si anyie, bii binèu í na í la, dulum nii á bía. Bii dulum nòu í ce ice sie í tā nò ku bía iku.

¹⁶ Baakḥm ña, i maà ði iju ññe. ¹⁷ Amua jiiida do amua ku sía baa yooma fei hai lelei Aḥi í ya naa. Wa naai hai bi Ilaaḥ Baaba, ññu iyi í ce inya kumái lele ña. Ilaaḥ ci ya kpaasi nò ilu kuku kù wa sie. ¹⁸ Si idòɔbie, í bí wa ise gbeejisia do saabui ide ntæ ku ba hai si inè ña iyi í taka fei ka je bei amaaɛe sinte ña iyi à je tɛɛ.

Kugbò do kuce

¹⁹ Baakḥm ña, ì mà ideu ihè tā ña. Na ññu, í sía inè fei ku ya saku ku gbòḥ ide, nò ku maà ya saasaḥ ide ku fò, nò idæ ku maà ya kḥ gbāa gbāa. ²⁰ Kù sía idoi inè ku ya kḥ gbāa gbāa domi kù je do idòkḥi amanè á ceḥ mii iyi í je dee dee si wajui Ilaaḥ. ²¹ Na ññu, i nyò andi mii iyi í je riisi do laalò fei ña. Nò i gba ide iyi Ilaaḥ wa gbḗ si idò ññe ña do ara kukaye, domi ideui á yòkò ku faaba ñe.

²² I maà jò i leekiḥ ide ku gbò ññu akā, amma i ya ceḥ ice ña. Bii kù je beɛbe, ì waa ði ijuu ara ññe ñai. ²³ Ntḥ ntḥ, inè iyi í gbò ideu nò kù waa ceḥ ice, í yei bei mǎkò gò iyi wa cò araɛ si digi.

24 Iyi í cə digiu í tã nɔ́ í sinda wa ne, tengi be gbakã nɔ́ í gbeje bei arae í ye. 25 Amma ine iyi á je ilu inɔ́ didɔ́ si mii iyi wa ce fei nɔ́ui í je ine iyi wa cio wooda do laakai nɔ́ wa jirimae do temua. Nɔ́ bii í gbɔ́ ideu ci ya gbeje nsei nsei amma í ya ceò icei. Lafɛe á je ilu inɔ́ didɔ́ si na iyi í jò woodau í je dee dee nɔ́ á nya ine.

26 Ine iyi wa tamaa nɔ́ui wa too kpãai Ilaaɔ́ nɔ́ kù waa nɔ́ amee, lafɛe wa sɔa arae iboi. Kpãai Ilaaɔ́ ku tooe ngbei. 27 Kpãai Ilaaɔ́ ku too iyi í má nɔ́ kù ne riisi kãma iyi Ilaaɔ́ Baaba í jilɔ́ si í je ntɔ́, nɔ́ui í je ine ku ya ce araarei kɔ́yɔ́ nɔ́ do jaaɔ́ nɔ́ iyi à waa wahala, nɔ́ ku mà arae ku mu si laalɔ́ yaamɔ́i andunya.

2

Maà ya cə bei amanɛ nɔ́ à reò nje do beere

1 Kpaasim nɔ́, inje iyi ì dasi Lafɛe nwa Jesu Kirisi naane, nɔ́ui iyi í je ilu amboe, i maà ya jò naane ku dasi nje ku tɔtɔò beerei ine nɔ́ ku cə. 2 Yaase gɔ́ wee. Ilu fia gɔ́ iyi í ne ibɔ́ jiiida do leɛawɔ́i wura í naa si kutɔtɔɔ nje. To, wee, ilu are gɔ́ mɔ́ í naa be do ibɔ́ ku gae. 3 Bii ì jirima ilu ibɔ́ jiidau nɔ́ ì ni ku buba si kitãi ine nla nɔ́, nɔ́ ì sɔ́ ilu areu mɔ́ ì ni ku leeki ihɔ́, walakɔ́ ku buba ile, 4 ì waa cə bei ine nɔ́ à reò nje do beere nɔ́. Nɔ́ ì waa kiiti ine nɔ́ mbe do lasabu iyi kù je dee dee.

5 Baakɔ́m nɔ́, i gbɔ́. Ine nɔ́ iyi à je ilu are si andunyau ihɛi Ilaaɔ́ í cica ku ba naane nɔ́ui ku

la nɔ́ a baò bommae iyi í wãò ine nɔ́ iyi à buu. 6 Amma inje, ì ya donda ilu are nɔ́ui. Wee ilu fia nɔ́ui à waa kpã nje iju nɔ́ anjai à ya bɔò nje ile kiiti, mà iboi. 7 Anjai à ya maa nya cɔ́i iri jiiida iyi Ilaaɔ́ í mu nje.

8 Kukɔ́i idei Ilaaɔ́ í ni, bi ine mmu bei ì bi arae. Ntɔ́ ntɔ́, mii jiidai ì waa ce bii ì waa too woodai bommai Ilaaɔ́u be nɔ́. 9 Amma bii ì waa cə bei ine nɔ́ à reò nje do beere nɔ́, dulum nii ì waa ce nɔ́ woodai Ilaaɔ́ á ye taale nje domi i kù waa jirimae nɔ́. 10 Ntɔ́ ntɔ́, ine iyi í kua wooda baa akã, wooda iyi wa too bebei fei ngbei. 11 Ine iyi í ni, i maà ce sakara, nɔ́ui í ni má, i maà kpa amanɛ. Na nɔ́ui, baa bii i kù ce sakara, bii ì kpa amanɛ, ì kua woodai. 12 Na nɔ́ui, i ya fɔ́ ide nɔ́ i ya ce bei ine nɔ́ iyi wooda iyi í ya nya ine á kiiti. 13 Ine iyi kù ne araarei kpaasi, Ilaaɔ́ á kiiti nɔ́ui mɔ́i kaa ce araaree. Amma ine iyi í ne araarei kpaasi nɔ́ á je igù si ajoini kiitiu.

Naane ku dasi do ice ku ce

14 Kpaasim nɔ́, riba yoomai amanɛ í ne bii í ni nɔ́ui í je woo dasi naane nɔ́ kù waa ce kookoosue. Naaneu be á faaba lafɛe? 15 Bii ine gɔ́ nje, inemakɔ́ walakɔ́ inaabo gɔ́ í ne arei jaae, nɔ́ kù ne baa ije iyi á je, 16 nɔ́ ine gɔ́ nje ku ni, ka sukudɔ́, i ya je i yo, maà jò tütü ku kpaee, bii kù muua bukaatai mii iyi í ne, sukudɔ́i mii wa niaa. 17 Bebe mɔ́i, naane ku dasi iyi a kù waa ye kookoosue, naaneu ngbei.

18 Ine gɔ́ á yɔ́kɔ́ ku ni, ine ihɛ́ í dasi naane, ine ihɔ́ mɔ́

wa ce kookoosue. Amma amu an jεaa n ni, nyisim naane ku dasie iyi kù je do kookoosu, nò amu mò n nyisi naane ku dasim do kookoosue. ¹⁹ Kù je ì dasi naane iyi Ilaaḍ akāi í wεε? Í s̄la. Baa inei inòoko ḡa mò à mà bεεbe nò à waa yaya do njo. ²⁰ Amma awò iyi i kù ne laakai, ì bi n nyisie iyi naane ku dasii ine gò iyi kù waa ce kookoosue, ngbei? ²¹ Bala nwa Aburhamu í je dee dee si wajui Ilaaḍ na kookoosue iyi í ce, si iyi í jesi nḡu ku saka amae Izaaki ku ceàò Ilaaḍ kuwee. ²² I kù ye naane ku dasii Aburhamu nje do kookoosue wa too njei ba. Naane iyi í dasi í bàà í kḵ na kookoosue iyi wa ce. ²³ Bεεbei kukoi idei Ilaaḍu í ce iyi í ni, “Aburhamu í dasi Ilaaḍ naane, nò do saabui naaneu Aḵ mò í kàa si ine dee dee”. Nò à waa kpoo kpaasii Ilaaḍ. ²⁴ Debei amanε í ya je dee dee si wajui Ilaaḍi na saabui kookoosue iyi wa ce, kù je na naane iyi í dasi nḡu akā.

²⁵ Bεεbe mòi abo kaafe iyi à ya kpe Rahabuu, í ce. Í je amanε dee dee si wajui Ilaaḍ na kookoosue si na iyi í jḵ í gba Zuifu woo be ḡau si kpasεε nò í nya ḡa do kpāa mmu. ²⁶ Nḵi í jḵ à ni ara iyi kù ne hunde, ara ikui. Bεεbe mòi naane ku dasi iyi kù waa ce kookoosue naane ikui.

3

Idei ame

¹ Kpaasim ḡa, i màà dε i kpò inje iyi ì waa bi ì maa kò ine ḡa si idei Ilaaḍ, domi ì mà ḡa, awa iyi à waa kò ine ḡa si cioi idei

Ilaaḍ, Ilaaḍ kaa ce araare nwa si kiitie. ² Si mii nkpoi awa fei à ya ka rara. Inε iyi kù waa ce kurara si ide ku f̄ε, laf̄ε ine ku j̄lai nò í ye bei ine iyi í dasi araε fei arezem. ³ Bεεbe mòi à ya ka dasi arezem si gelei aḵ ḡa ku ba a jirima wa, ka bei ka yòkò ka bḵò ara nḡa bii à bi. ⁴ Nò i ya cò akoi inyi má ḡa, do bei à lau fei nò fufu jiida wa ce í ya tale ḡai, amma do falafili keeke gòì woo nyimbo akou í ya bḵòde bii í bi. ⁵ Bεεbe mòi ame í je mii keeke si ara, amma í ya tḵò fufu si mii nla.

I cò bei ina nyenyε í kere í to, amma do nḡu fei á yòkò ku jo agbo nla nla. ⁶ Bεεbe mòi ame í ye bei ina. Nḡui í je laalo nla nla. Nḡu mò ikḵ akāi ara nwai, nò í ya beje ara nwa fei bei ina, domi laalo iyi í ya ce í yei bei inai ala. ⁷ Amanε á yòkò ku kāmia inḡai sako ikā ikā fei, do yei ḡa do mii ku cā ile ḡa fei do mii ndii inò inyi ḡa, í nò ḡa t̄a m̄m de. ⁸ Amma ine kāmā ci ya nò amεε. Mii laalo gòì iyi ine gò kaa yòkò ku kāmia, Í ne aḵ ntò ntò ku kpa amanε. ⁹ Do amei à ya ka saabuò Baaba Laf̄ε nwa, nò do nḡui à ya ka ceekpeò ine ḡa iyi Ilaaḍ í taka bei nḡu takae. ¹⁰ Nò hai si gele akāu bei idei saabu do ikpe í ya fita. Inje kpaasim ḡa, kù s̄la ku je bεεbe. ¹¹ Isḵ akā kaa yòkò ku ne inyi didḵ do inyi laalo aḵ. ¹² Bεεbe mòi kpaasim ḡa, i jḵ ì mà ḡa iyi j̄li ndii figi kaa so olivi, nò j̄li ndii rezεε mò kaa so figi. Bεεbe mòi i kaa yòkò ì ba inyi jiida si inyi iyi í da imu.

Bisi iyi wa naa hai lele

13 Yoo n̄jei í ne kumà do bisi. Bii lafēe í ne bisii do ntò, kú jò a yòò si isēene jiidae do si kookoosu ña iyi wa ce do ara ku kaye. 14 Amma bii ì waa ce igu yaamò do n̄je ku wā, maà tòò fufu, maà s̄a ntò ibo, 15-16 domi tengi bii igu do n̄je ku wā í wa, bei daa bēeteke do kuce laalò fei í ya wa. Dimii bisi bēebe kù waa naa hai lele. Ine n̄ju be ti andunyai, do ti idòobii amane, n̄ò hai bi Seetam nii wa naa. 17 Amma bisi iyi wa naa hai lele, sinte titā í má. Si anyie ine iyi í ne bisiu í ya bi ine ña a ne anu akā, í ya maa mu arae, n̄ò í ya bi n̄ju ku ce mii iyi á d̄sa ine ña si. Í ya ne araareí n̄ò í ya ce ice jüida. Ci ya na kubi ntò, kù n̄ò kù ne muafiti. 18 Ine ña iyi à waa de anu akā à ya ce kuwēe ña feii si laakai ku sū. Laakai ku sūu í yei bei dimi iyi à waa gbē n̄ò mii iyi aa na a da n̄jui í je kuwēe dee dee.

4

Kòdeei andunya

1 Mii í ya naaò kakòò do ija wa si aninii n̄je. N̄ju be wa naai hai si kòdeei mii nkpò iyi wa ba idò n̄je ku ja. 2 Í bi í ne ngòò iyi í kaa yòkò í ba ña, ñòí í ce ì ya bi ine ku kpa ña. Ì waa ce kòdeei mii iyi í kaa ba ña, ì waa ce kakòò do ija in̄je duusò. I kù ne mii iyi ì bi ña domi í ci ya tòò Ilaaḍ ña. 3 Nò baa bii ì tòò Ilaaḍ í kaa ba ña domi do kurarai ì waa tòòu ña. Mii iyi ì waa tòòu na irii faayii ara n̄jei. 4 In̄je iyi í kù leekìò ine akā ña, í kù mà ña iyi bii ì

bi andunya, mbēei Ilaaḍi ì ya je ña? Ine iyi í bi andunya, mbēei Ilaaḍi í ya je. 5 I maà tamaa si ngbei kukòí ideí Ilaaḍ wa fò í ni, Ilaaḍ í bi Hunde iyi í da nwa si do igu. 6 Amma Ilaaḍ í ya mu nwa didò iyi í la í re. Nò bēebēi kukòí ideí Ilaaḍ wa fò í ni, Ilaaḍ kù wa anyii ilu faau ña amma woo kaye ara ñai wa mua didòe. 7 Na n̄ju, í sūa Ilaaḍ iri ilē. I kòsi Seetam á sa n̄je ku jì. 8 I sēkee si Ilaaḍ nò n̄ju m̄ò ku sēkee si ñe wa. In̄je ilu dulum ña, í wòò awò n̄je. Nò í fūuta idò n̄je, in̄je ilu idò minji ñau. 9 I jò í wēe do inò kufò ña, í buba gòòwoo n̄je do kukpata. I jò anyi n̄je ku kpaasi do kukpata, nò inò didò n̄je ku je n̄je inò kufò. 10 I kaye ara n̄je si wajui Aḍ Lafēe nò ku so ñe lele.

Maà kiiti kpaasie

11 In̄je kpaasim ña, í maà ya s̄ò n̄je laalò ña. Ine iyi wa s̄ò kpaasie laalò, laalòí woodai wa fò. Ine iyi wa kiiti kpaasie, woodai wa kiiti. Wee, bii ì waa kiiti woodau í kù je ine iyi wa jirimae, amma ì jile arae si agbei woo kiituu. 12 Ilaaḍ n̄ju akāi wa na wooda, n̄jui í n̄ò í je woo kiiti. N̄ju akāi á yòkò ku faaba ine, n̄jui á n̄ò ku yòkò ku ce ine nfe. Beirei awò ì ye ì waa kiitiò kpaasie ña.

Maà tòò fufu

13 In̄je iyi ì ya maa ni, nnyii walakò ala aa ka bò ilu ihò ka ce s̄ia be zakai adò akā ku ba ka ba fia, í de ití í gbò iyi ñ wa n fò nsei. 14 I kù mà bei ala n̄je á ye. Mii kuwēe n̄je í je. Kuwēe n̄je í yei bei bukòò iyi á tòòò nsei

nsei nɔ ku fangaa ma. ¹⁵ Ide iyi í jɔ í fɔ ɲa wee, í ya ní ɲa, bii Ilaaḏ í bí aa ka wɛɛ, aa ka nɔ ka ce iyi ihē walakɔ aa ka ce iyi ih̄. ¹⁶ Amma nsei ì waa tɔɔ fufu ì so ara nɲe lele. Dimii faau bɛɛbɛ fei kù s̄la. ¹⁷ Bɛɛbɛi inɛ iyi í mà mii iyi í jɛ jiida nɔ kù waa coo wa dasi araɛ dulum nii.

5

Laabaau iyi à s̄o ilu fia ɲa

¹ Nsei, inɛ ilu fia ɲa, í gbɔ iyi ñ wa n s̄o ɲɛ. I kpata í cã kpokpo ɲa na wahala ɲa iyi aa naa si ɲɛ! ² Amani nɲɛ ɲa í s̄ami, nɔ tūtū ɲa à jɛ ibɔ nɲɛ ɲa má. ³ Wura nɲɛ ɲa do is̄o f̄af̄u nɲɛ ɲa fei à mu atɛ. Atɛ ku mu nɲaui á jɛ s̄ɛɛda si ɲɛ nɔ ku ɲɔ ara nɲɛ bei ina. Ì ko amani ì tɔtɔɛ ɲa si waatii ankãanyiu ih̄. ⁴ Wee í ci ya s̄aa woo da amaajɛ nɲɛ ɲa fia ɲa. I cɔ inɔ kufɔ ɲa ɲa! Anu ku d̄oi inɛ ɲau í to hee si it̄ii Aḏ Laf̄ɛɛ ilu gbugbã. ⁵ Ì ce kuwɛɛ nɲɛ ɲa si andunya do amani nla nla do faayi. Ì jɛ ì ce kaato bei angudã iyi aa b̄òð as̄o laga ɲa. ⁶ Ì yɛ taalei inɛ dee dee ɲa ì kpa ɲa ɲa, a kù nɔ a kù k̄òð ara ɲa.

Temua do kutɔɔ

⁷ Kpaasim ɲa, inɛ fei í yɔkɔ temua ɲa hee Laf̄ɛɛ koo nyiò wa má. I cɔ bei woo logoo í ya temua ku maa cɔ ilɛɛ hee amaajɛ koo j̄lad̄. Temuai í ya ce ku yèð ij̄l̄ sinte hee do ti ankãanyie fei. ⁸ Inɛ mɔ í yɔkɔ temua ɲa, í j̄ð idɔ nɲɛ ku leek̄l̄ dim dim ɲa, domi kunaai Laf̄ɛɛ í maai wa mbɛ.

⁹ Inɛ kpaasim ɲa, í maà ya yɛ taalei nɲɛ ɲa ku ba Ilaaḏ mɔ ku maà na ku yɛ taale nɲɛ. Woo kiiti wee wa to wa, wa bi ku lɔ wa. ¹⁰ Inɛ kpaasim ɲa, í ye gigii walii ɲa iyi à fɔ ide wo do irii Laf̄ɛɛ. I s̄is̄i temua ɲa iyi à ce si ijuukpã ɲa. ¹¹ Aa ka yɔkɔ ka ní ilu inɔ did̄s̄ ɲai domi ngu ɲa à yɔkɔ temua. Ì gbɔ temuai Zɔɔbu ɲa, nɔ ì mà mii iyi Aḏ Laf̄ɛɛ ilu araare si jiida ku jɛɛ í ceaa ɲa si anyii wahalaɛ.

¹² Inɛ kpaasim ɲa, iyi í re mɔm, í maà ya ceekpe do lele ɲa wala do ilɛ wala do ide mmu gɔ. Bii nt̄oi, ní nt̄oi, bii ibo m̄oi ní iboi, ku ba í maà na í dasi kiitii Ilaaḏ ɲa.

¹³ Wahala í ba inɛ gɔ nɲɛi? Ku ce kutɔɔ. In̄oi inɛ gɔ nɲɛ wa d̄oi? Ku saabu Ilaaḏ do iri ku k̄s̄. ¹⁴ Inɛ akã nɲɛ wa ce b̄s̄oi? Ku kpe inɛ ngboi igbei inɛi Jesu ɲa, aɲai aa j̄ɔaa ikpo si iri do irii Laf̄ɛɛ nɔ a ceaa kutɔɔ. ¹⁵ Kutɔɔ do naanɛu á yɔkɔ ku faaba b̄s̄ou. Aḏ Laf̄ɛɛ á muaa baani, bii í nɔ í ce dulum nii á kpa ideí dulum dɛɛ. ¹⁶ Na nɲu, inɛ fei í ce tuubai dulum du ɲɛ si wajui nɲɛ ɲa nɔ í ya cea nɲɛ kutɔɔ ɲa ku ba í ba iri ɲa. Kut̄oi inɛ dee dee í nɛ gbugbã nla nla. ¹⁷ Elii amaneí bei awa mɔ. Í ce kutɔɔ nt̄o nt̄o ij̄l̄ ku maà rɔ, ij̄l̄u í nɔ í leek̄l̄ zakai ad̄s̄ m̄ɛɛta do cukpa m̄ɛɛfa. ¹⁸ Si anyii nɲu nɔ í ce kutɔɔ má nɔ Ilaaḏ í j̄ð ij̄l̄ í rɔ nɔ í j̄ð ije í fita si ilɛ.

¹⁹ Inɛ kpaasim ɲa, bii inɛ gɔ nɲɛ í j̄l̄ò nt̄o nɔ kpaasi gɔ í baɛ wa si kp̄ai nt̄o, ²⁰ í mà ɲa, inɛ iyi í baàð ilu dulum wa hai si

kpãa laalɔ bii í wa wo, í faaba
 hundei ilu dulum nɔui hai si
 kpãai iku, nɔ Paaɔ á kra ideɪ
 kurara nkɔ nkɔɛ.

Tia sinte iyi Piεε í kɔ

Piεε í ce ηa fɔ

¹ Amui Piεε woo bei Jesu Kirisi.

N̄ kɔ n̄ηe tiau ihēi, in̄e iyi Ilaaḡ í cica nɔ ì fangaa ì je ise mmu ηa si ilei Pɔntu, do Galati, do Kapadosi, do Azii, do Bitini. ² Ilaaḡ Baaba í cica ηei si bei í dasi idɔ n̄ju ku ce. Nɔ ì je in̄e ηa do saabui Hundee, ku ba í jirima Jesu Kirisi ηa nɔ n̄ηe ku we ηe.

Didḡ do laakai ku sū ku kɔḡsi si kuwεε n̄ηe.

Kpāa ku cɔ iyi í je ti kuwεε

³ Ka saabu Ilaaḡ, Baai Lafēe nwa Jesu Kirisi. Si araare nlae, í jò kujji Jesu Kirisi wa hai si bale í bí wa ise gbeejisia. Si beεbe í mu nwa kpāa ku cɔ iyi í je ti kuwεε. ⁴ Nɔ í jile nwa tubu iyi kaa beje, kaa riisi, nɔ kuslae kaa tā. Tubuui à jile n̄ηe lele, ⁵ in̄e iyi gbugbāi Ilaaḡ wa degbe do saabui naane ku dasi, aa ba faaba mam mam ηa. Faabau Ilaaḡ í ce sɔlue ku nyisi ηe si ajoí ankāanyiu.

⁶ Na ηoi í jò ì ya ne inɔ didḡ nla nla ηa, baa bii í je ì wa si inɔ ku fɔ nsei ηa si waati keeke, si laakai ku cɔ dimi ikā ikā. ⁷ Naane ku dasi n̄ηe í ne beere ntɔ ntɔ í re wura, domi wura á na ku tā. Do n̄ju fei, do inai à yɔɔ à nya riisiε. Beεbe mɔi, Ilaaḡ wa cɔ laakaii naane ku dasi n̄ηe ku ba ku mà gbugbāe. Nɔ aa ba saabu do yiiko do beere ηa waati iyi Jesu Kirisi

á faata wa. ⁸ Ì buu baa do iyi í kù yɔɔ ηa. Ì dasiε naane baa do iyi í kù yɔɔ titā ηa. N̄oi í jò ì weεḡ inɔ didḡ nla nla ηa iyi í ne amboe hee í kpeḡ ku fɔ do gele. ⁹ Ì weεḡ inɔ didḡ nla nla ηa si na iyi í jò ì waa ba ribai naane ku dasi n̄ηe, iyi í je faabai hunde n̄ηe.

¹⁰ Si ideí faabau ihē walii ηa iyi à ce walii si gāmei didḡ iyi Ilaaḡ í jile n̄ηe à ce kudede jiida jiida ku ba a mà yaaseε.

¹¹ Hundei Kirisiu í wa si ηa nɔ í s̄ḡ ηa do njuma iyi Kirisi á ba ijuukpā, nɔ si anyie á ba amboe. Nɔ à ce himma ku ba a mà waatiu do kpāa iyi wa fāau. ¹² Ilaaḡ í sisia walii ηau í ni ide iyi n̄ju í s̄ḡ ηau kù je ti aηa taka n̄ηa, tu ηei. Nsei woo sisi laabaau jiida ηau à waazo n̄ηe nɔ ì gbɔ ideu ηa. À fɔ ideí do gbugbāi Hundei Ilaaḡ iyi à be wa hai lele. Nɔ amaleka ηau taka n̄ηa à waa bi a mà yaasei ideu.

Ka leekí si kuwεε iyi í má

¹³ Na n̄ju, i ce laakai ηa. I mu ara n̄ηe ηa, nɔ i dàsi kpāa ku cɔ n̄ηe fei si didḡ iyi aa na ηe si waati iyi Jesu Kirisi á faata wa. ¹⁴ Ijò ì je bei amu ηa iyi à ya gbɔ ide nɔ i maḡ ti í jò kɔdeε iyi í ya tako i maa ce ηa wo si waati iyi í kù mà ngɔgɔ ηa kú maa neḡ ḡe. ¹⁵ Amma í jò iseeεn̄e n̄ηe ηa fei ku má, bei Ilaaḡ í má, n̄ju iyi í kpe ηe. ¹⁶ Ilaaḡ takae í fɔ si kukɔε í ni, í jò kuwεε n̄ηe ku má, domi amu takam ñ má.

¹⁷ Ilaaḡ, n̄ju iyi ì ya kpe Baaba ηa si kutɔɔ n̄ηe, n̄ju í je in̄e iyi á kiiti in̄e fei si bei in̄e fei í ce nɔ kaa cɔ ijui in̄e

gɔ. Na nɲu, waati iyi í gbe nɲe si andunya i jɔɔ do jirima ɲa. ¹⁸ Bala nɲe ɲa à jò nɲe tubui kuwɛɛ nfe nfe. Nɔ inɛ taka nɲe ì mà ɲa iyi à ya ɲei hai si kuwɛɛu. Kù je do isɔ fufū walakɔ wura iyi á na ku tã à ya ɲeð. ¹⁹ Aawo, à faaba ɲei do nɲe ilu beɛɛɛi Kirisi, nɲu iyi í ye bei angudã kuwee hai ne leebu nɔ kù ne riisi gɔ. ²⁰ Hai waati iyi a kù taka andunyai, Ilaaɔ í cica Kirisiu, amma í nyisi arae si waatii ankãanyiu ihɛ na aranfãani nɲe. ²¹ Na saabuɛi ì dasi Ilaaɔ naane ɲa, nɲu iyi í dedeɛ hai si bale nɔ í muaa amboe ku ba naane ku dasi nɲe do kpãa ku cɔ nɲe ku wa si Ilaaɔ.

²² Nsei, si ntɔ ku jirimai ì fūuta idɔ nɲe ɲa ku ba kubii kpaasi woo dasi naane ɲa iyi ì ne ɲa ku maà je do muafiti. Na nɲu, i bi nɲe ntɔ ntɔ do idɔ nɲe fei ɲa. ²³ Í sɪa i ce beɛbe ɲa si na iyi í jò à bí ɲei ise gbeejisia, nɔ kù je do dimi iyi á ku, amma do dimi iyi kaa kui. Dimiui í je ideɛ Ilaaɔ, nɲui í je icui kuwɛɛ nɔ kaa tã. ²⁴ Kukoi ideɛ Ilaaɔ wa fɔ í ni, Ine fei í yei bei fɔfɔ, Nɔ beɛɛɛi ine fei í yei bei kokoi fɔfɔ.

Fɔfɔ í ya gbɛ, nɔ kokoe ku wɔ. ²⁵ Amma ideɛ Aɔ Lafɛɛ á maa wɛɛi do ajɔ fei. Ideu, nɲui í je laabaau jiida iyi à waazo nɲe.

2

Kuta ilu hunde

¹ Na nɲu, i jò laalo baa yooma fei ɲa, hai ibo ku sɔ, do muafiti, do igu, do irii ine

ku sɔ. ² Si bei ama kpɔtɔɔ í ya bi àmɔ, inɛ mɔ í sɪa i bi àmɔ iyi í má iyi í je ideɛ Ilaaɔ. Hundei Ilaaɔi wa mu nɲe amɔu ku ba i la si kpãai faabau ɲa, ³ si bei ì tie didɔi Aɔ Lafɛɛ tã ɲa.

⁴ I sekeɛ si Lafɛɛ wa, nɲu iyi í je kuta ilu hunde iyi ine ɲa à kɔsi, amma Ilaaɔ í cicaɛ si na iyi í jò í ne beɛɛɛ bi tɛɛ. ⁵ Inɛ mɔ, i naa wa bei kuta ilu hunde a ceð ɲe ice a mað ile bi ku wai Hundei Ilaaɔ. Bei aa je woo wee ɲa iyi à má iyi à na Ilaaɔ ara nɲa bei kuwee iyi á dɔaa si do saabuɛi Jesu Kirisi. ⁶ Í sɪa i ce beɛbe ɲa si na iyi í jò à kɔ si tiai ideɛ Ilaaɔ à ni, Ilaaɔ í ni,

N̄ cica kuta ilu beɛɛɛ ò jilɔɔ ilui
Sìɔɔ bei kuta gbugbãi
icui ile.

Ine iyi í dasie naane, kaa ye anyɔ.

⁷ Kutau, í ne beɛɛɛ bi inɛ woo dasi Jesu naane ɲa, amma hai dasi naane ɲa à kɔsiɛ. Do nɲu fei, kukoi ideɛ Ilaaɔ í ni, Kuta iyi woo ma ɲa à kɔsi Nɲui í na í je kuta gbugbãi icui ile.

⁸ Nɔ bii gɔ ɲa à ya ni má, Kutau ihɛi í jò ine ɲa à waa koose.

Nɲui í ya maa keke ɲa. À koosei si na iyi í jò à kɔ ku dasi ideu naane. Nɔ nɲu bei Ilaaɔ í jile ɲa.

⁹ Amma inɛi ì je dimi iyi Ilaaɔ í cica, nɔ inɛi ì je woo weei ilaalu ɲa, ì je dimi iyi í má ɲa iyi Ilaaɔ í ya ku ba i sisi jiida ku jeɛ, nɲu iyi í kpe ɲe hai si ilu kuku ì naa ì lɔsi inya kumá ilu beɛɛɛɛ. ¹⁰ Tako wo i kù je dimi ɲa iyi ine gɔ í mà, amma nsei

ì je inei Ilaaã ña. Tako wo i kù mà mà Ilaaã wa ce araare ñɛ, amma nsei bei ì màa ña.

Kuwɛi woo dasi naane

¹¹ Inɛ baakɔm ña, ñ wa n tɔɔ ñei, inɛ iyi ì ye bei inɛ njoo do isɛ mmu ña si andunyau ihɛ, i jò ì nɔ ara ñɛ do binei ara iyi í ya maa ce igũ do hunde ñɛ.

¹² I jò ì nɛ daa jiiida ña si inɔi hai dasi Jesu naane ña, domi baa bii à waa kpe ñɛ inɛ laalɔ ña, aa ye icɛ jiiida ñɛ nɔ a saabu Ilaaã si aɔ iyi á kiiti ña.

¹³ I jirima ilu iri fei ña na irii Lafɛɛ, hai ilu ilɛ, ñɛɛ iyi í re do gbugbã, ¹⁴ hee ku koo si ilaalui ilu ña, inɛ ña iyi í be wa ku ba a kpã woo ce laalɔ ña iju, nɔ a saabu woo ce jiiida ña. ¹⁵ Do ntɔ, iyi Ilaaã í bi, ñɛɛ iyi í je icɛ jiiida ñɛ ku ði gɛlɛi hai mà ngɔgɔ ña si ide hai nɛ yaase ña. ¹⁶ Í sɛa i ya maa nè bei inɛ ña iyi à nɛ ara ña, amma i maà ti i jò ara ku nɛ ñɛ ku ye bei aɔ iyi wa bii laalɔ. I je kuwɛɛ ñɛ bei woo ce icɛi Ilaaã ña. ¹⁷ I jirima inɛ fei ña, i bi kpaasi woo dasi Jesu naane ñɛ ña, i ce njoi Ilaaã, nɔ i jirima ilu ilɛu ña.

Mii iyi wahalai Kirisi wa nyisi wa

¹⁸ Inɛ amaace ña, i sũa lafɛɛ ñɛ ña iri ilɛ i jirima ña ntɔ ntɔ, kù je inɛ jiiida do amane ku rɔ aña akãi aa ya cea ña, amma hee do inɛ ku gaabu ña feii. ¹⁹ Do ntɔ, bii à waa kpã ñɛ iju nfe nfe, í sɛa i yɔkɔ temua ña na irii Ilaaã. ²⁰ Bii ì yɔkɔ temuai goloi kuraraɛ i kù nɛ saabu kãma. Amma bii ì ba ijuukpã na jiiida iyi ì waa

ce ña nɔ ì temua, mii jiidai si wajui Ilaaã. ²¹ Na ideu bei Ilaaã í kpe ñɛ domi Kirisi takæ í ba ijuukpã na iri ñɛ nɔ wa nyisi ñɛ yaase jiiida ku ba i too tuubaɛ ña. ²² Kù ce dulum, a kù nɔ a kù gbɔ ibo si gɛlɛɛ aɔ kãma. ²³ Iyi à buu, kù sã ña arabu. Iyi à kpãa iju, kù ceekpe ña, amma í leeki do Ilaaã iyi í ya kiiti dee dee. ²⁴ Kirisi takæ í so dulum du wa si araɛ si jii ku gaauu, ku ba ka je bei iku si wajui dulum, nɔ ka ce kuwɛɛ nwa dee dee. Do saabui kumɛɛɛ ñai à bað iri. ²⁵ Tako wo ì ye ñai bei angudã ña iyi à nyɔ, amma nsei ì nyi wa bi woo degbeu ña, ñɛɛ iyi wa degbe hunde ñɛ.

3

Abo do mɔkɔ

¹ Bɛɛɛɛ mɔi inɛ inaabo ña, i sũa mɔkɔ ñɛ ña iri ilɛ, hee baa bii í je gɔgɔ ña ña a kù dasi idei Ilaaã naane, daa ñɛ ku jò a dasi naane. Waati bɛɛɛɛ i kù nɛ bukaatai ide ku fɔ má ña, ² domi aa ye kuwɛɛ ñɛ í má, ì nɔ ì mà bɛɛɛɛi amane ña. ³ I maà dɛdɛ i je abo kusɛa ña do mii ndii ara ñɛ akã, bei iri ku ba, do sabai wura ña, do nyau kusɛa ña. ⁴ Amma i jò kusɛa ñɛ ku je si idɔ ñɛ, kusɛa iyi ci ya tã. Ñɛɛ iyi í je daa didɔ do idɔ ku buba. Iyi bei í je mii ilu bɛɛɛɛ jiiida si wajui Ilaaã. ⁵ Bɛɛɛɛi inaaboi tako ña iyi à mà bɛɛɛɛi Ilaaã nɔ à dasiɛ naane à ya teese ara ña nɔ à ya sũa mɔkɔ ña ña iri ilɛ. ⁶ Bɛɛɛɛi Sara í ce, í ya maa jirima Aburhamu, nɔ wa kpoo lafɛɛɛ. Nsei, bii ì

waa ce jiiida ɲa nɔ i kù waa ce ɲjoi nkāma, inɛ mɔ̀ ì jɛ bei ama inaaboɛ ɲa.

7 Inɛ inɛmɔ̀kɔ ɲa mɔ̀, si kuwɛɛ nɲɛ do abo nɲɛ ɲa, i ye gigi iyi a kù to ɲɛ̀ò gbugbā. I jò ì mà bɛɛɛɛ ɲɲa ɲa, domi Ilaaɔ̀ á mua aɲa mɔ̀ kuwɛɛ inɛ̀ò ɲa ajɔ. I ya maa ce bɛɛbɛ ku ba nkāma ku maà ganji ɲɛ si kutɔ̀ɔ nɲɛ.

Ijuukpã na jiiida ku ce

8 Si anyii fei ndɛɛ i jò inɛ fei i nɛ lasabu akā do kubi akā ɲa. I bi nɲɛ bei igbā do ifɔ ɲa, i ce araarei nɲɛ do ara ku kaye ɲa.

9 I maà ya sãa inɛ laalɔɛ, walakɔ arabu ɲa iyi í buɛ. Í s̄la mɔ̀m i ya jɛaa do kuwee, domi Ilaaɔ̀ í kpe ɲɛi ku ba i ba kuwee ɲa.

10 Si bei kukɔi idei Ilaaɔ̀ wa fɔ́ í ni,

Inɛ iyi í bi ku ce kuwɛɛ jiiida nɔ
kú nɛ inɔ̀ didɔ̀ ajɔ fei,
Kú jò laalɔ̀ ku fɔ̀ nɔ kú nɔ gɛɛɛ
si ibo ku sɔ̀.

11 Í s̄la ku saa laalɔ̀ nɔ ku ce
jiiida,

Í s̄la ku maa dɛ laakai ku s̄u
waati kãma fei,

12 Domi Lafɛɛ wa degbe inɛ
dee dee ɲa

Nɔ wa gbɔ kutɔ̀ɔ ɲɲa.

Amma í f̄usi woo ce laalɔ̀ ɲa
awɔ̀.

13 Yooi á ce nɲɛ laalɔ̀ bii ì hanya ì waa ce jiiida ɲa. 14 Baa bii ì waa ba ijuukpã ɲa na dee dee ku jɛ nɲɛ, i nɛ inɔ̀ didɔ̀ ɲa. I maà ce ɲjoi amanɛ ɲa, nɔ i maà ya biti ɲa. 15 Amma i jò Kirisi ku jɛ Lafɛɛ si idɔ̀ nɲɛ. I tã s̄ɔlu waati kãma fei i jɛa inɛ ɲa iyi à waa bee yaasei kpãa ku cɔ̀ nɲɛ. 16 Amma i jɛ ɲɲa do ide didɔ̀ do bɛɛɛ. I jò idɔ̀ nɲɛ ku maa má ku ba bii à waa má

ɲɛ ide si isɛɛnɛ jiiida nɲɛ iyi wa naa hai bi Kirisi, anyɔ̀ ku mu ɲa si ideu. 17 Bii í jɛ na idɔ̀ɔbii Ilaaɔ̀i à waa kpãɛ iju na jiiida iyi ì waa ce, iyi bɛ í s̄la do iyi aa maa kpãɛ iju na laalɔ̀. 18 Gbakā akāi Kirisi í ku na dulum. Nɲu iyi í jɛ inɛ dee dee, í ku na inɛ laalɔ̀ ɲa, ku ba ku bɔ̀ò wa bi Ilaaɔ̀. Waati iyi à kpaa araɛ í ku amma hundɛɛ í wɛɛ. 19 Do hundɛɛui í koo í waaɔ̀ɔa iku ɲa iyi à waa mu bei inɛi piis̄ɔ̀ɔ ɲa, 20 inɛ ɲa iyi a kù tako a kù waa jirima Ilaaɔ̀ si waati iyi í temuad ɲa hee Nowee í koo í ceò akɔi inyiu í tã. Inɛ ɲa iyi à lɔ̀ si akɔi inyiu a kù kpɔ̀, a kù re aɲa mɛɛjɔ̀, nɔ̀ à ba faaba hai si inɔ̀ inyi nlau. 21 Inyiu, í yei bei inyi ku dasi. Kù jɛ a ni wa nya riisii ara, amma wa nyisi iyi inɛ í dasi idɔ̀ nɲu ku ce kuwɛɛ iyi idɔ̀ nɲu kaa ye taalei nɲu si wajui Ilaaɔ̀. Mii ɲau bɛ fei í ce na saabui kujji Jesu Kirisi hai si bale, 22 nɲu iyi í bɔ̀ lele nɔ̀ wa buba si awɔ̀ nɲɛi Ilaaɔ̀. Bei amaleka ɲa do ilu yiikoi lele ɲa do ilu gbugbā ɲa à waa s̄uaa iri ile.

4

Kuwɛɛ iyi í kpaasi

1 Kirisi í ba ijuukpã si araɛ. Na nɲu, i mà ɲa iyi inɛ mɔ̀ aa ba ijuukpã nɔ̀ í s̄la i yɔ̀kɔ temuad ɲa, domi inɛ iyi í temuad ijuukpã si araɛ, dulum kaa kãmiaɛ má, 2 nɔ̀ waati iyi í gbɛ si kuwɛɛi andunyaɛ ku jɛ si idɔ̀ɔbii Ilaaɔ̀, ku maà ti ku jɛ do kɔ̀dɛɛ nfe nfei ara. 3 Ntɔ̀ ntɔ̀, tako wo ì ce bei hai dasi Jesu naane ɲa à ya bi, amma í to bɛɛbɛ. Í tako ì ce mii iyi

í d̄sa ara n̄ɛ si ɲa, do bine, do at̄ɛ ku m̄o, do at̄ɛ ku kpa in̄ɛ, do buki, do iw̄ɛ ku t̄oɔ iyi kù waa too wooda. ⁴ Nsei à bitì si bei i kù waa ba ɲa daa bututu ɲau ku ce má ɲa, n̄o à waa bu ɲɛ. ⁵ Amma aa na a koo a sisi daa n̄ɲa bi Ilaaḏ, n̄ɲu iyi í t̄a s̄oɔlu ku kiiti ilu hunde do iku ɲa. ⁶ Na n̄ɲu m̄o m̄nii í j̄ò à tako à sisia in̄ɛ ɲa laabaau j̄iidau wo ku ba baa do iyi à ku nsei na kiitii Ilaaḏ iyi í tosi in̄ɛ fei, hunde n̄ɲa ku maa w̄ɛɛ bei Ilaaḏ takae í w̄ɛɛ.

Ine ɲa iyi à waa ce ice do amuai Ilaaḏ dee dee

⁷ K̄oɔi mii fei í maaí wa. Na n̄ɲu, í mu ara n̄ɲɛ do laakai, n̄o í j̄ò hunde n̄ɲɛ ku w̄o n̄joo ku ba í ȳk̄o í ce kut̄oɔ ɲa. ⁸ Iyi í re fei nd̄ɛɛ, n̄ɲui í je í ce kookaai í bi n̄je ɲa, domi kubi í ya bii dulum n̄kp̄o. ⁹ I ya yaae n̄je ɲa do in̄o ak̄ā, kugbagba kù maà wa si. ¹⁰ Ine baa yooma n̄ɲɛ fei í ba amua hai bi Ilaaḏ. Na n̄ɲu, í ceò amua ik̄ā ik̄āi Ilaaḏu ice ɲa í m̄āa sobiò n̄je bei woo ce ice ilu naane ɲa. ¹¹ Ine iyi wa waaɔo í s̄la ku f̄o ideí Ilaaḏ. Ine m̄o iyi wa cea in̄ɛ ḡo ice ku coo do gbugb̄a iyi Ilaaḏ í muaa, ku ba si mii fei a ye amboei Ilaaḏ do saabui Jesu Kirisi, n̄ɲu iyi í n̄ɛ amboe do gbugb̄a hee do aɔo fei. Ami.

Temuai in̄ɛi Kirisi ɲa si ijuukp̄a

¹² Ine baak̄oɔm ɲa, í maà bitì do ijuukp̄a iyi wa naa si ɲɛ bei ina ku c̄oò laakai n̄ɲɛ. I maà ti í dooɛ mii ik̄ā. ¹³ Amma í j̄ò in̄o n̄ɲɛ ku d̄s̄ bii ì waa ba ikp̄ɛ si wahalai Kirisi ɲa, ku ba í n̄ɛ in̄o did̄s̄ n̄la n̄la ɲa si aɔo iyi

á nyisi amboeɛ. ¹⁴ Ine ilu in̄o did̄s̄ ɲai bii à waa bu ɲɛ na irii Kirisi, domi Hundei Ilaaḏ, ilu amboe, í wa si ɲɛ. ¹⁵ Ine k̄āma n̄ɲɛ ku maà j̄ò ku ye ijuukp̄a na in̄ɛ ku kpa, walak̄o na ile, walak̄o na laal̄o ku ce, walak̄o na w̄obia ku ḡū. ¹⁶ Amma in̄ɛ iyi wa wahala si na iyi í j̄ò í je in̄ɛi Kirisi, ku maà j̄ò anȳo ku muu, amma í s̄la ku saabu Ilaaḏ si na iyi í j̄ò wa so irii Kirisiu.

¹⁷ Waati í to kiitiu ku sinti. Inei Ilaaḏ ɲai aa sinti ku kiiti. To, bii í sinti hai bi tu wa, beirei iri ku kp̄ae á ye bi in̄ɛ ɲa iyi à k̄o ku dasi laabaau j̄iidai Ilaaḏ ɲaane. ¹⁸ Kuk̄oí ideí Ilaaḏ wa f̄o í n̄i, Bii faabai in̄ɛ j̄iida ɲa í gaabu, Beirei ti ilu dulum ɲa do in̄ɛ ɲa iyi a kù mà beereí Ilaaḏ á ye.

¹⁹ Na n̄ɲu, in̄ɛ ɲa iyi à waa ye ijuukp̄a si id̄oɔbii Ilaaḏ, í s̄la a teese a maa ce j̄iidaɛ n̄o a leek̄i do woo taka ɲa iyi í je ilu naane.

5

Ka gb̄oaa in̄ɛi Ilaaḏ ɲa

¹ Nsei, si in̄o n̄ɲɛ, in̄ɛ ɲa iyi à je in̄ɛ ngboi igbei Ilaaḏ ɲai ñ wa n̄ f̄āa. Amu m̄o in̄ɛ ngboi bei aɲa m̄o, ñ n̄o ñ j̄é seɛdai ijuukp̄ai Kirisi n̄o ñ n̄ɛ ikp̄ɛ si amboe iyi á na ku naa. ² Ñ wa n̄ t̄oɔ ɲɛ, í gb̄oaa in̄ɛ ɲa iyi Ilaaḏ í da n̄ɲɛ si aw̄o bei à ya gb̄oaa angud̄ā ɲa, ku maà ti ku je do tilasi walak̄o do binei fia, amma í na ara n̄ɲɛ si iceu do in̄o ak̄ā si bei Ilaaḏ í bi. ³ I maà taa in̄ɛ ɲa iyi à da n̄ɲɛ si aw̄o ɲau gbugb̄a, amma í nyisi ɲa

kuce jiidā iyī āā too si. ⁴ Nō waati iyī Kirisi á faata wa, n̄ju iyī í jē inē ngboi woo degbe ηau, āā gba riba ilu amboe iyī kusīae kaa tā ηa.

⁵ Bēēbe mōi, inē awaasū ηa, i sūa inē ngboi igbe ηau iri ilē. Inē fei i jò ara ku kaye ku jē n̄jē bei ibō iyī à ya dasi, domi kukōi idei Ilaaḏ wa fō í ni, Ilaaḏ kù wa anyii woo tōo fufu ηa, amma wa cea woo kaye ara ηa didō. ⁶ Na n̄ju, i kaye ara n̄jē si awō gbugbāi Ilaaḏ, ku ba ku so ηē lele si ajō iyī í dau. ⁷ I sō wahala n̄jē fei bi tēē, domi n̄ju i wa gbō n̄jē.

⁸ I mu ara n̄jē ηa, i jò hunde n̄jē ku wō njoo, domi Seetam, mbēē n̄jēi, í dabii wa dō anu bei muusu nla, wa dēdē inē iyī á ηō. ⁹ I kōò ara n̄jē si wajue do naane ku dasi nla nla domi ì mà ηa kpaasi woo dasi Jesu naane n̄jē ηa iyī à fangaa si andunya fei, ijuukpā dimi akāu bei à waa ye. ¹⁰ Amma bii ì ye ijuukpā si waati keeke ì tā ηa, Ilaaḏ ilu didō fei, n̄ju iyī í kpe ηē ku ba i nē ikpē si amboe hai nē kōōe na saabui anu akā n̄jē do Kirisi, n̄ju takaēi á jò ì kō dee dee ηa. N̄ju i á nō ku jò ì leekī dim dim ηa, nō ku mu n̄jē gbugbā, i maà tēkēē hai si ideē ηa. ¹¹ N̄ju i nē yiiko hee do ajō fei. Ami.

Fōi ankāanyi

¹² Ñ wa n kō n̄jē ide keekeu ihē wai do sobii Silasi kpaasi ilu naane nwa. Ñ bi n mu n̄jē gbugbā nō n nyisi ηē iyī ideu ihē iyī ì waa leekī si dim dim ηau, didōi Ilaaḏi do ntō.

¹³ Igbei inēi Jesu ηa iyī í wa ilui Babilōni, iyī Ilaaḏ í cica bei inē mō, wa ce ηē fōo, bēēbe mōi Maaku iyī wa jē bei amam si naane ku dasi, wa ce ηē fōo. ¹⁴ I ce n̄jē fōo do kubi jiidā ηa.

Laakai akā ku wēēò inē iyī ì jē ti Kirisi fei ηa.

Tia minjisia iyi Piɛɛ í kɔ

Piɛɛ í ce ɲa fɔ

¹ Amui Simɔɔ Piɛɛ amaace woo bei Jesu Kirisi.

N̄ kɔ nɲe tiau ihēi, inɲe iyi Jesu Kirisi, nɲu iyi í jɛ Ilaaɔ woo faaba nwa, í jò ì dasi naane ɲa na dee dee ku jɛɛ. Naane iyi ì dasi ɲau í ne beere bei ti awa mɔ. ² Didɔ do laakai ku sū ku kɔɔ nɲe si, si na iyi í jò ì mà Ilaaɔ do Jesu Lafɛɛ nwa ɲa.

Kukpe do kucicai Ilaaɔ

³ Yiikoi Ilaaɔ í mu nwa bukaatai mii iyi à bi fei ku ba kuwɛɛ nwa do kutɔɔ nwa ku maa bɔ waju. Nɔ í ce beebɛi si bei í jò ì mà, nɲu iyi í kpe wa ka ba ikpɛ si amboeɛ do si jiida ku jɛɛ. ⁴ Beebɛi í ce nwa kuwā nla nla ilu beere ɲa. Kuwā ɲau aa jò ì ye bei nɲu takae í ye nɔ i saa kuce laalɔ sām̄i ɲa iyi í wa si andunya na bine. ⁵ Na nɲu, i ce kookaai i kɔɔsi iseeɛɛ jiida si naane ku dasi nɲe, nɔ si iseeɛɛ jiida i kɔɔsi kumà, ⁶ nɔ si kumà i kɔɔsi gaya, nɔ si gaya i kɔɔsi temua, nɔ si temua i kɔɔsi beerei Ilaaɔ ku mà, ⁷ nɔ si beerei Ilaaɔ ku mà i kɔɔsi jiida ku cea nɲe, nɔ si jiida ku cea nɲe i kɔɔsi kubi. ⁸ Bii mii ɲau be à wa si nɲe nɔ wa kɔɔsi, aa jò ì ya maa ce kookaai si ice nɲe, nɔ ice nɲeu ku ne aranfāani ku ba i mà Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ɲa. ⁹ Amma ine iyi kù ne mii ɲau be í yei bei feɛju, walakɔ bei ine iyi ijuɛ kù waa dɔ, nɔ kaa ye ilu

ku jì. Nɔ í gbɛje iyi nɲu í má hai si dulum dii takoe.

¹⁰ Na nɲu, inɲe inem ɲa, i kɔɔsi himma ku ba i mà sāa sāa iyi Ilaaɔi í kpe nɲe nɔ í cica nɲe, domi bii ì waa ce beebɛ ɲa, i kaa dasi dulum ajɔ kāma ɲa. ¹¹ Beebɛi aa jò ì lo do beere ɲa si bomma hai t̄ai Lafɛɛ woo faaba nwa Jesu Kirisi.

¹² Na ɲoi í ce n kaa n gbɛɛjiò ku ye nɲe gigii mii ɲau ihē, baa do iyi ì mà t̄a ɲa, nɔ ì waa leekl̄i dim dim si ntɔ iyi ì waa mu nseiuhē ɲa. ¹³ Ntɔ ntɔ, waati iyi ì wɛɛ si hunde, ì ne n ya n maa n ye nɲe gigii ku ba i ya maa wɔ njoo si ɲa. ¹⁴ N̄ wa n fɔ beebɛi si na iyi í jò ì mà iyi kaa kpe má an jò arau ihē, si bei Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi í s̄m. ¹⁵ An ce kookaai n s̄ɔ nɲe yaaseɛ ku ba i yɔkɔ i ye gigii mii ɲau do ajɔ fei ɲa si anyii ikum.

Ine ɲa iyi à ye amboei Kirisi

¹⁶ Do ntɔ, a kù waa too si ará iyi ine ɲa à waa kpa do bisi nɲa, si waati iyi à jò ì mà gbugh̄ai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ɲa do kunyie wa. Amma awa taka nwa mɔ à ye kulae do iju nwa ¹⁷ nɔ à gbɔ imui Ilaaɔ Baaba waati iyi í fɔ hai lele í ni, ine ihēi í jɛ ama akām iyi ì bi jiida, siei inɔ didɔm fei í ya wa. Waati nɲu Ilaaɔ, ilu amboe nla nla, í nyisi beerei Kirisiu do amboeɛ. ¹⁸ Si anyie, à nyi à gbɔ imui Ilaaɔ wa má hai lele si waati iyi awaò ɲa à wa si antai geete kumáu.

¹⁹ Beebɛ mɔi naane nwa í kɔɔsi si ideɛi walii ɲau. I jò ì de sie itl̄i ɲa, domi í yei bei fitila iyi wa má inya si ilu kuku hee iju

koo máò nò Jesu, n̄ju iyi í ye bei andaiyai daakò, ku má inya si idò n̄je. ²⁰ Sinte, i jò i mà iyi ih̄ ña, iyi idei walii gò kù w̄e si kukò i ide i Ilaaḥ iyi in̄e gò á tuse nd̄e bei í bi *, ²¹ domi ide i walii gò kù w̄e iyi in̄e gò í ce do idò bii n̄ju takae, amma in̄e ña à ya sisi ide i Ilaaḥi si bei Hundee í nyisi ña.

2

*Woo kò si cio ilu ibo ña
(Cò Zudu 4-13)*

¹ Walii ilu ibo ña à w̄e wo si in̄oi in̄e ñau. B̄e b̄e m̄oi woo kò si cio ilu ibo ña aa faata wa si anini n̄je. Aa naaò kukò si ibo wa do bisi, iyi á ce in̄e ña nfe, nò aa kò si Laf̄e iyi í ya ña. B̄e bei aa faa ara ña nfe ku ce anu akā. ² In̄e nk̄p̄oi á too daa laalò ña, nò na iri ña in̄e gò ña aa bu kp̄ai ntò. ³ Na bin̄e ña aa je ñe taki do ide ña iyi aña taka ña à waa lasabu. Amma hai ku kp̄e woo kiiti ña í t̄a sòlu ku kiiti ña. N̄ju m̄oi á ce ña nfe nò kaa kp̄e m̄m.

⁴ Baa amaleka ña iyi à ce dulum wo, Ilaaḥ kù jò ña, amma í tale si ña si isa nla nla. Tengi bei à waa mu ña si ilu kuku hee ajò kiiti. ⁵ Ilaaḥ kù nò kù jò in̄e tako ñau m̄o waati iyi í jò ij̄i n̄lu í je in̄e andunya ña iyi a kù mà b̄e b̄e, amma Nowee, n̄ju iyi í ce waazoi ide nt̄oi í faaba do aman̄e m̄e je gò ña. ⁶ Si anyie í nyi í ye taale i in̄e Sodomu do Ḡm̄o ña m̄o má, nò í kpa ña do ina. Iyi beu bei í je sēda na in̄e laalò ña iyi aa

na a naa. ⁷⁻⁸ Amma í nya Lotu in̄e jiida iyi í wa si in̄oi in̄e laalò ñau. Í nyaai si na iyi í jò í ya ne in̄o ku f̄o na daa bututu ña, nò iju iyi wa má fei laalò iyi wa ye do iyi wa gb̄o wa bitandi idò dee dee. ⁹ B̄e b̄e m̄oi Aḥ Laf̄e í mà bei á ce ku faaba in̄e ña iyi à mà b̄e b̄e si wahala. Í nò í mà bei á mu in̄e laalò ña ku wahala ña si ajò kiiti. ¹⁰ In̄e ña iyi à waa ce kubi nfe nfe ara ña nò à donda yiikoi Ilaaḥ, wahala ña á caa.

Woo kò si cio ilu ibo ñau à je ilu w̄okò yaam̄o ña do woo t̄o fufu ña iyi a kù waa ce n̄joi ilu yiikoi lele ña ku bu. ¹¹ Baa amaleka ñau, aña iyi à re ña do gbugb̄a do yiiko ntò ntò, a kù waa ye taale i ilu yiikoi lele ñau hee má je a bu ña si wajui Aḥ Laf̄e. ¹² Amma in̄e ñau à ya maa yaako mii iyi a kù mà. À yei bei in̄ai sako ña iyi a kù ne lasabu k̄ama, nò aa ce nfe bei in̄ai sako ñau iyi à bí ku ba a mu ña a kpa ña. ¹³ Laalò iyi à cea in̄e ñai aa s̄a ña. In̄o did̄o ña fei si inaabo ñai í ya wa baa bii das̄a nk̄pai. Baa waati iyi in̄e ña à t̄o t̄o à waa je ije Laf̄e ajò ña, à ya maa ce daa laalò ñai nò a maa ne si in̄o did̄o. À yei bei angud̄ai kuwee ña iyi à ne leebu do riisi. ¹⁴ Iju ña fei si abo kaafe ñai í ya wa, dulum ci ya to ña. À ya mu in̄e ña iyi a kù waa leek̄i dim dim do taa. Idò ña í ne d̄o ñe bin̄e. Ilaaḥ í ceekpe ña. ¹⁵ À jò kp̄aa jiida nò à nyò. À too kp̄ai walii Balamu, amai

* **1:20** iyi in̄e gò á tuse nd̄e bii í bi Yaasei ideu be á yòkò ku je má, iyi in̄e gò í kò do arae.

Beə, nηu iyi í bi ribai laalə ku je. ¹⁶ Amma Ilaađ í fə siə ide na kurarəe. Ntai, gbankelə iyi ci ya fə ide, Ilaađ í jə í baa ide ku fə bei amanə nə í leekl ide hai ne yaasei waliu.

¹⁷ Inə ηau, à yei bei isə hai ne inyi walakə bei ijł iyi í dū nə kaa rə si na iyi í jə fufu wa tale. Ilaađ í ce nηa səəlui bi ku wa si ilu kuku nla nla. ¹⁸ À waa fə ideí fufu ku təə iyi kù ne iri. À waa fa inə gə ηa do bine ikā ikāi mii iyi lafēe ηa à ne si idə nηa ηa ku ba a mu ηa do taa. Inə ηau, do wahalai à ba à gbā wa hai bi inə ηa iyi à wa si kurarau. ¹⁹ Inə ηa iyi à ba à mu ηau, à ya ce nηa kuwāi ara ku nei, amma aηa taka nηa à je arui daa ηa iyi wa bəð ηa nfe ku ce, domi inə fei í je arui mii iyi í kāmiaə. ²⁰ Ntai, inə ηa iyi à jə laalə ku cei andunya si na iyi í jə à mà Lafēe woo faaba nwa Jesu Kirisi, bii à nyi à jə laalə ku ceu í mu ηa má í kāmia ηa isə gbeejisia, kuwēei tako nηa á tia do ti ankāanyiu. ²¹ Á tia nηa bii í je a kù mà kpāai ntə wo do iyi à màa tā nə à toa woodai Ilaađ iyi à na ηau anyi. ²² Mii iyi í ba ηau be wa nyisi iyi məndau ihē í je ntə. Məndau í ni, aja í nyi í koo wa fa itue má. À ya ni má, kusəə iyi à we í nyi wa bimbili si pəkəðə má.

3

Lafēe á nyi wa si bei í ce kuwāe

¹ Inə baakəəm ηa, tia minjisiām wee iyi n kə nηe. Si tia sinteu do minjisiau fei n wa

n de n jł lasabu jiida nηe do kukəsi ηa iyi n wa n ye ηe gigi. ² N bi i ye gigii ide iyi walii kumá ηau à fə wo, do woodai Lafēe woo faaba iyi woo be nηe ηa à sisi nηe. ³ Sinte, n bi i mà ηa iyi si waatii ankāanyi inə gə ηa aa na a maa ne si idəəbi nηa. Nə aa yaako ηe ⁴ a maa ni, Kirisi í ce kuwā í ni nηu á nyi wa, mà iboi. To, iwoi í wa. Kù waa nyi wa má, domi hai waati iyi bala nwa ηa à ku, mii fei í wēei bei hai sintei andunya ku taka. ⁵ Amma mii akāi inə ηau à gbəje na kance. Mii iyi à gbəje wee. Waati iyi Ilaađ í taka lele do ile, í taka ηai do ideí gelee. Do ide ku fəei í nyað ile hai si inə inyi nə í fēfēe do inyi. ⁶ Nə si anyie, do ide kufəeui í kpað irii andunyai tako si waati iyi í jə inyi í je mii fei. ⁷ Lele do ile iyi í wee nsei, do ide akāu bei Ilaađ á kpa ηað, amma bebei do inai á je. Wa mu ηai titā hee koo toð ajə iyi á kiiti inə ηa iyi a kù mà beere nə á ce ηa nfe.

⁸ Amma inə baakəəm ηa, i mað jə í gbəje mii akāu ihē ηa, iyi ajə akā í yea Ilaađi bei adə dubu, nə adə dubu í yeaí bei ajə akā. ⁹ Ađ Lafēe ci ya jə ideí kuwāe iyi í jileu ku kpe ideu ku kəð si bei inə gə ηa à waa tamaa. Amma wa temua nηei, domi kù bi baa inə akā ku ce nfe. Í bi məm ku je inə fei ku kpaasi idə.

¹⁰ Do nηu fei, ajəi Lafēe á naai bei ile. Si ajə nηui, lele á kpa iri do iba nla nla. Mii iyi í wa be fei, á yə si ina nə ile do mii iyi í wa si fei á kpa iri.

¹¹ Na n̄u, si bei mii n̄au fei á ce nfe beεbe, i jò i mà sãa sãa n̄a zaka bei í s̄ia isεεnε n̄ε ku maa má nò i mà beεrei Ilaaã n̄a.

¹² Nò i maa degbe ajou n̄a i maa ce kookaai ku ba ku naa n̄ya n̄ya. Si ajò n̄hui ina á ce nfei lele, nò mii iyi í wa si fei ku yò do inya gbãa nla n̄lai inau.

¹³ Amma Ilaaã í ce kuwã n̄u ku ce lele do ile fei titò bii dee dee ku je á wa. N̄hui à waa degbe.

¹⁴ Na saabu n̄u, inε baakòom n̄a, si bei ì waa degbe ajou, i ce kookaai Lafëε ku na ku ba n̄ε si laakai ku sũ, riisi do kurara ku mà wa si n̄ε.

¹⁵ I doo temuai Lafëε nwa bei kpãai faaba n̄ε, si bei Pòlu baakòo nwa í kò n̄ε do bisi iyi Ilaaã í muaa. ¹⁶ Ideu ih̄i í kò si tia iyi í kò fei tengi bii wa fò ideu mii n̄au ih̄ε. Si tiaε n̄au bii gò n̄a í wεε iyi í gaabu ku gbò, nò hai mà n̄a iyi a kù waa leeki si dim dim à ya maa beje yaasei ideui, si bei à ya maa ce do mbò i kukò i ideu Ilaaã gò n̄a. Beεbei à waa faa ara n̄a nfe ku ce.

¹⁷ Amma inε baakòom n̄a, ì mà ideu tã n̄a. Na n̄u, i ce laakai ara n̄ε ku ba kurarai inε n̄a iyi a kù mà beεrei Ilaaã ku mà jò i yaa hai si kpãa jüida iyi ì waa leeki si dim dim n̄a. ¹⁸ Amma didò i Lafëε woo faaba nwa Jesu Kirisi ku maa kòosi si n̄ε, nò kumà iyi í n̄ε si gãmεε n̄a ku kòosi ku maa koo. N̄hui í je ilu amboe hai nsei hee do ajò fei. Ami.

Tia sinte iyi Zãa í kɔ

Jesu, nɲu iyi à ya kpe Ideu, nɲui í je icui kuwɛɛ

¹ À waa kɔ nɲɛ si ideɪ Jesu, nɲu iyi í wɛɛ hai sinteɪ mii fei. Nɲui í je Ideu, nɔ́ í je icui kuwɛɛ má. À gbɔ́ ideɛ, nɔ́ à yɔɔ do iju nwa, à cɔɔ do laakai, nɔ́ aɔwɔ́ nwa í luu. ² Waati iyi kuwɛɛu í faata wa à yɔɔ, nɲí í jò à waa je sɛɛdaɛ, nɔ́ à waa sisi nɲɛ ideɪ kuwɛɛ hai tã iyi í tako í wa bi Ilaaɔ́ Baaba wo, nɔ́ wee nsei í nyisi wa. ³ Iyi à ye do iyi à gbɔ́, nɲui à waa sisia inɛ mɔ́ ku ba aɔwɛɛ nɲa ka ne anu akã, nɔ́ anu akã iyi à ne u à nɔ́ɔi do Ilaaɔ́ Baaba do amaɛ Jesu Kirisi. ⁴ À kɔ nɲɛ tiau ihɛi ku ba inɔ́ didɔ́i aɔwɛɛ fei ku kɔ.

Ilaaɔ́i í je inya kumá

⁵ Laabaau iyi à gbɔ́ hai bi Jesu Kirisi, nɔ́ à waa sisi nɲɛ wee. Ilaaɔ́i í je inya kumá, ilu kuku kãma kù wa siɛ. ⁶ Bii à ni à ne anu akã do nɲu nɔ́ à bei à waa ne si ilu kuku, à waa sɔ́ iboi a kù waa ce kookoosui ntɔ́. ⁷ Amma bii à waa ne si inya kumá, si bei Ilaaɔ́ takæ í wa si inya kumá, aa ka ne anu akã aɔwɛɛ duusɔ́, nɔ́ njei Jesu amaɛ á jò ka má hai si dulum fei.

⁸ Bii à ni a kù ne dulum, à waa sɔ́a ara nwa iboi, nɔ́ ntɔ́ kù wa si wa. ⁹ Amma bii à ce tuubai dulum du wa, Ilaaɔ́ ilu naaneɪ, nɲu iyi í ya ce dee dee, á kpa ideɪ dulum du wa nɔ́ ku

jò ka má hai si laalɔ́ ku ce nwa fei. ¹⁰ Bii à ni a kù ce dulum à waa ce Ilaaɔ́ ilu iboi, nɔ́ ideɛ kù wa si wa.

Kirisi wa sobi wa

2

¹ Inɛ amam nɲa, n̄ kɔ nɲɛ ideu ihɛ wai, ku ba i maà ce dulum nɲa. Amma bii inɛ gɔ́ í ce dulum, à ne inɛ gɔ́ iyi á tɔɔ nwa suuru bi Ilaaɔ́ Baaba, nɲui í je Jesu Kirisi inɛ dee deeu. ² Nɲu takæ í ce kuweeɪ araɛ ku ba ku kpa ideɪ dulum du wa, amma kù je ti awa akã, do ti inɛi andunya feii.

³ Bii à waa jirima woodaɛ, si beɛbei aa ka mà iyi à màa. ⁴ Bii inɛ gɔ́ í ni nɲu í màa, nɔ́ kù waa jirima woodaɛ, lafɛɛ ilu iboi, ntɔ́ kù wa siɛ. ⁵ Amma inɛ iyi wa jirima ideɛ, sisi kubii Ilaaɔ́ í ya kɔ do ntɔ́. Mii iyi á jò ka mà iyi à ne anu akã do nɲu wee. ⁶ Inɛ iyi í ni nɲu í ne anu akã do nɲu, lafɛɛ í ne ku maa nei bei Jesu takæ í ne.

Wooda titɔ́

⁷ Inɛ baakɔ́m nɲa, kù je wooda titɔ́i n̄ kɔ nɲɛ. Wooda nwoi, iyi ì ne hai sinte wo nɲa. Wooda nwou, nɲui í je ide iyi ì tako ì gbɔ́ tã nɲa. ⁸ Do nɲu fei, wooda iyi n̄ wa n kɔ nɲɛu ihɛ, inɛ nɲu wooda titɔ́i, nɔ́ à waa ye ntɔ́ɛi si Kirisi do si inɛ taka nɲɛ, domi ilu kuku wa sɛkɛɛ, nɔ́ inya kumá ntɔ́ wa daana.

⁹ Inɛ iyi í fɔ́ wa ni nɲu í wa si inya kumá nɔ́ í cé kpaasie, si ilu kukui í wa hee nsei. ¹⁰ Inɛ iyi í bi kpaasie, lafɛɛi í wa si inya kumá, nɔ́ nkãma kù wɛɛa

* **2:10** iyi á dasie dulum Si tiai ideɪ Ilaaɔ́ gɔ́ nɲa à ni, “iyi á dasiò inɛ gɔ́ dulum”.

iyi á dasiē dulum *. ¹¹ Amma inē iyi í cé kpaasiē, si ilu kukui í wa, si ilu kukuu moi í nō wa ne si. Kù mà bii wa bō, domi ilu kukuu í dasiē fēju.

¹² Ñ kō nņe wai, inē amam ṅa, si na iyi í jò Ilaaḍ í nya dulum du ṅe na irii Jesu. ¹³ Ñ kō nņe wai, inē baaba ṅa, si na iyi í jò ì mà inē iyi í wēe hai sinte ṅa. Nō ñ kō nņe wai, inē awaasū ṅa, si na iyi í jò ì je Seetam inē laalou igū ṅa.

¹⁴ Ñ kō nņe má, inē amu ṅa, si na iyi í jò ì mà Ilaaḍ Baaba ṅa. Nō ñ kō nņe má, inē baaba ṅa, si na iyi í jò ì mà inē iyi í wēe hai sinte ṅa. Nō ñ kō nņe má, inē awaasū ṅa, si na iyi í jò ì ne gbugbā ṅa, nō idei Ilaaḍ í wa si ṅe, nō ì je Seetam inē laalou igū ṅa.

¹⁵ I maà ti i bi andunya ṅa do mii ṅa iyi à wa si andunya. Ine iyi í bi andunya, kubii Ilaaḍ Baaba kù wa siē, ¹⁶ domi mii iyi í wa si andunya fei, hai kubi nfe nfei amanē, do kōdēei mii iyi iju wa ye, hee do faau ku ce, gōgōe gō kù waa naa hai bi Baaba, bii kù je hai si andunya. ¹⁷ Andunya í nō wa tā mbe do binēē, amma inē iyi wa ce idōbii Ilaaḍ á maa wēei hee do ajō fei.

Mbēei Kirisi

¹⁸ Inē amam ṅa, kōoi andunya í maai wa. Si bei ì gbō ṅa à ni inē gō iyi í je mbēei Kirisi á naa, wee nsei, mbēei Kirisi nkpō í to wa. Nōi í jò à mà iyi kōoi andunya í maai. ¹⁹ Mbēē ṅau, hai si inō nwai à fita, amma a kù je inē nwa ṅa, domi bii à je inē nwa ṅai wo

aa wa inō nwa. Amma à fita ku ba ka mà iyi kāma ṅṅa kù je inē nwai wo do ntō.

²⁰ Amma inē ì ba Hundei Ilaaḍ hai bi inē kumáu ṅa, nņui í jò inē fei ì ne kumà ṅa. ²¹ Bii ñ kō nņe, kù je a ni i kù mà ntō ṅa, amma si na iyi í jò ì màa ṅai, ì nō ì mà ṅa iyi ibo kāma kaa yōkō ku fita hai si ntō.

²² Yooi í je woo sō ibo bii kù je inē iyi í ni Jesu kù je Kirisi. Lafēe, mbēei Kirisii iyi wa kōsi Baaba do Ama ajō. ²³ Ntōi inē iyi í kōsi Ama, kù ne Baaba. Ine iyi í gba Amau í ne Baau moi.

²⁴ Inē mō, ide iyi ì gbō hai sinteu i jò ku wa si idō nņe. Bii í wa si idō nņe aa ne anu akā ṅa do Ama do Baau. ²⁵ Kirisi í ce nwa kuwā. Kuwā iyi í ce nwau, nņui í je kuwēe hai tā.

²⁶ Iyi ñ kō nņeu ihē, ñ kōo wai na inē ṅa iyi à waa bi a dasi ṅe kurara. ²⁷ Amma inē, Hundei Ilaaḍ iyi Kirisi í na ṅeu, í wa si ṅe. Na nņu, i kù ne bukaatai inē gō ku kō nņe si ciei ngōgō, domi Hundeu wa kō ṅe si ciei mii fei iyi í je ntō, ibo kù wa si. Na nņu, i jò ì ne anu akā do Kirisi ṅa, si bei Hundei Ilaaḍ í nyisi ṅe.

²⁸ Nsei, inē amam ṅa, i jò ì ne anu akā do Kirisi ṅa, ku ba ajō iyi á faata wa ka ne idō ku buba, nō anyō ku maà mu wa si wajue si ajō iyi á nyi wau. ²⁹ Si bei ì mà ṅa iyi Kirisi í je dee dee, i jò ì mà ṅa iyi inē iyi wa ce dee dee fei amaēi.

3

¹ I cɔ kubi nla nla iyi Ilaaɔ Baaba í bi wa, hee à waa kpe wa amaɛ ɲa. Nɔ ntɔi beɛbeɛi à je. Nɔi í jò inɛi andunya ɲa a kù mà wa domi a kù mà Ilaaɔ mɔm wo. ² Inɛ baakɔɔm ɲa, si nsei à je amai Ilaaɔ ɲa, amma a kù mà beirei aa ka na ka je ala. Do nɲu fei, à mà waati iyi Kirisi á na ku faata wa aa ka jɔɔ, domi aa ka yɔɔ bei í ye. ³ Inɛ iyi wa cɔ kpāai ideu ihē fei, wa ce kookaai ku ba ku má bei Kirisi mɔ í má.

⁴ Inɛ mɔ iyi wa ce dulum fei, wa kua woodai Ilaaɔi, domi dulum wooda ku kuai. ⁵ Í mà ɲa iyi Jesu, nɲu iyi kù ce dulum, í naai ku nya dulum dii amanɛ ɲa. ⁶ Na nɲu, inɛ iyi í wɛɛ do nɲu fei ci ya maa mɔsi dulum ku ce. Amma inɛ iyi wa ce dulum, lafēɛ kù yɔɔ, kù nɔ kù màa.

⁷ Inɛ amam ɲa, i maà ti i jò inɛ gɔ ku di iju nɲɛ. Inɛ iyi wa ce mii iyi í je dee dee, inɛ dee deei, si bei Jesu takaɛ í ye. ⁸ Inɛ iyi í ya maa mɔsi dulum ku ce, inɛi Seetam nii, domi hai sintei Seetam wa ce dulum. Na nɲi í jò Jesu, amai Ilaaɔ, í naa ku kpaɔ icei Seetam.

⁹ Inɛ iyi í je amai Ilaaɔ fei, ci ya maa mɔsi dulum ku ce, domi kuwɛɛi Ilaaɔ í wa sie. Kaa yɔkɔ ku maa ce dulum, domi í je amai Ilaaɔ. ¹⁰ Nsei, aa ka yɔkɔ ka mà inɛ ɲa iyi à je amai Ilaaɔ ɲa do inɛ ɲa iyi à je ti Seetam. Inɛ iyi kù waa ce mii iyi í je dee dee fei, do inɛ iyi kù bi kpaasie, kù je ti Ilaaɔ.

Ka bi nje

¹¹ Ide iyi ì gbɔ hai sinte ɲa, nɲui í je ka bi nje, ¹² nɔ ka maà ye bei Kaɛɛ inɛi Seetam inɛ laalɔu, nɲu iyi í kpa ifɔɛ. Na mii í ce í kpa. Í kpaai si na iyi í jò kuceɛ í je laalɔ, nɔ ti ifɔɛ í je jiida.

¹³ Inɛ inɛm ɲa, bii inɛi andunya ɲa à cé ɲɛ, i maà jò ku mu ɲɛ biti. ¹⁴ À mà iyi à kua ikui, nɔ à lɔ si kuwɛɛ si na iyi í jò à bi kpaasi nwa ɲa. Inɛ iyi kù nɛ kubi, si ikui í wa. ¹⁵ Inɛ iyi í cé kpaasie fei, woo kpa inɛi. Inɛ taka nɲɛ ì nɔ ì mà ɲa iyi woo kpa inɛ ci ya nɛ kuwɛɛ hai tā. ¹⁶ À mà bei kubi í ye si na iyi í jò Kirisi í na kuwɛɛɛ na iri nwa. Na nɲu, awa mɔ ka na kuwɛɛ nwa na irii kpaasi nwa ɲa. ¹⁷ Bii inɛ gɔ í nɛ amani si andunyau ihē, nɔ í ye kpaasie í wa si are nɔ í toaa anyi, beirei kubii Ilaaɔ á ce ku wa si inɛɛu be. ¹⁸ Inɛ amam ɲa, i maà jò ka bi nje do ide ku fɔi gele nɲu akā, amma ka bi nje do ntɔ do si kuce.

Laakai ku sū si wajui Ilaaɔ

¹⁹⁻²⁰ Bii idɔ nwa wa ye taale nwa aa ka mà iyi à je ti ntɔ na kookoosu jiida ɲa iy à waa ce, nɔ laakai nwa á maa sūi bi Ilaaɔ, domi à mà iyi Ilaaɔ í re idɔ nwa, í nɔ í mà mii fei. ²¹ Na nɲu, inɛ baakɔɔm ɲa, bii idɔ nwa kù waa ye taale nwa, à nɛ laakai ku sū bi Ilaaɔ. ²² Nɔ mii iyi à tɔɔɛ fei á mu nwa wai, domi à waa jirima woodaɛ nɔ à waa ce mii iyi á dɔaa si. ²³ Woodaɛu wee, ka dasi irii amaɛ Jesu Kirisi naanɛ, nɔ ka bi nje si bei í jile nwa. ²⁴ Inɛ iyi wa jirima woodai Ilaaɔ ɲa,

í wa si Ilaaḏi nṓ Ilaaḏ mṓ í wa si lafḗε. Hundee iyi í mu nwa, nḡui í jḏ à mà iyi í wa si wa.

Hundei Ilaaḏ do hundei mbεε

4

¹ Inε baakṓm ḡa, i maà ya naane ine ḡa iyi à ya ni aḡa à ne Hundei Ilaaḏ fei, amma i cṓ yaase nḡa mà à je ti Ilaaḏ ntṓ ntṓ, domi walii ilu ibo ḡa à waa kṓi si andunyau ihḗ. ² Yaase bei aa yṓkṓ i mà ine ḡa iyi à ne Hundei Ilaaḏ ḡa wee. Ine iyi í jesi iyi Jesu Kirisi í baa í je amanε do ntṓ fei, lafḗεi í je ti Ilaaḏ. ³ Ine iyi kù jesi iyi Jesu í baa í je amanε do ntṓ, lafḗε kù je ti Ilaaḏ, ti mbeei Kirisii. Mbeei Kirisiui ì gbṓ à ni wa naa ḡau, wee í to wa si andunya tā mṓm.

⁴ Inε amam ḡa, ì je ti Ilaaḏ ḡa, ì nṓ ì kāmia walii ilu ibo ḡau tā ḡa, domi ine iyi í wa si ḡe í ne gbugbā í re ine iyi í wa si andunyau. ⁵ Ine nḡu ḡa ti andunyai à je, ḡoi í jḏ à waa fṓ ide do bisii andunya, nṓ inei andunya ḡa à waa gbṓ ide nḡa.

⁶ Amma awa ti Ilaaḏi à je. Ine iyi í mà Ilaaḏ fei i ya gbṓ ide nwai, amma ine iyi kù je ti Ilaaḏ ci ya gbṓ ide nwa. Si beεbei aa ka yṓkṓ ka wūa ntṓ do ibo.

Ilaaḏi í je kubi

⁷ Inε baakṓm ḡa, i jḏ ka bi nje, domi kubi wa naai hai bi Ilaaḏ. Ine iyi í ne kubi, lafḗε amai Ilaaḏi, í nṓ í mà Ilaaḏ. ⁸ Ine iyi kù ne kubi, lafḗε kù mà Ilaaḏ, domi Ilaaḏi í je kubi. ⁹ I cṓ bei Ilaaḏ í nyisi wa kubie. Í be ama akāε wa si andunya ku

ba ka ba kuwεε na irie. ¹⁰ Kù je awai à tako à bi Ilaaḏ amma nḡui í bi wa, nṓ í be amaε wa ku ba ku je kuwee iyi á kpa dulum du wa.

¹¹ Inε baakṓm ḡa, bii beεbei Ilaaḏ í bi wa, í sía awa mṓ ka bi nje. ¹² Ine ḡṓ kù ye Ilaaḏ aḡṓ ḡṓ, amma bii à bi nje, Ilaaḏ í wa si wa, nṓ kubie á kṓ si idṓ nwa.

¹³ A mà iyi à wa sie nṓ nḡu takae í wa si wa, si na iyi í jḏ í mu nwa Hundee. ¹⁴ Awa mṓ à ye iyi Ilaaḏ Baaba í be amaε wa ku je woo faabai inei andunya ḡa, à nṓ à waa je seεdaε. ¹⁵ Ine iyi í jesi iyi Jesu í je amai Ilaaḏ, Ilaaḏ í wa sie, nṓ lafḗε mṓ í wa si Ilaaḏ. ¹⁶ Nṓ awa à mà kubi iyi Ilaaḏ í bi wa, nṓ à dasi kubiu naane.

Ilaaḏi í je kubi. Ine iyi í ne kubi í wa si Ilaaḏi, nṓ Ilaaḏ mṓ í wa sie. ¹⁷ Beεbei kubie í kṓ si idṓ nwa, ku ba ka ne laakai ku sū si aḡoi kiitiu, domi si bei Kirisi í ye, beεbe mṓi awa mṓ à ye si andunyau. ¹⁸ Nḡo kù wa si kubi, amma kubi iyi í kṓ í ya lele nḡoi. Na nḡu, ine iyi í ne nḡo, kubi ci ya kṓ sie domi nḡoi ijuukpāi wa ce.

¹⁹ Awa à ne kubi domi Ilaaḏ í tako í bi wa. ²⁰ Bii ine ḡṓ í ni nḡu í bi Ilaaḏ nṓ í cé kpaasie, ilu iboi, domi ine iyi kù bi kpaasie iyi wa ye, kaa yṓkṓ ku bi Ilaaḏ iyi kù waa ye. ²¹ Kirisi í na wa woodau ihḗ í ni, ine iyi í bi Ilaaḏ á bi kpaasie mṓ.

Andunya ku kāmia

5

¹ Ine iyi í dasi naane iyi Jesu í je Kirisi, lafḗε amai Ilaaḏi, nṓ ine iyi í bi Baa í bi Ama mṓi. ² Bii à bi Ilaaḏ nṓ à waa

jirima woodaε, nηui á jò ka mà iyi à bi amai Ilaađ ηa mɔ. ³ Ilaađ ku bii í je woodaε ηa ku jirima. Woodaε ηau a kù nɔ a kù gaabu. ⁴ Ntɔ ntɔ, amai Ilaađ baα yooma fei í ya kāmia andunyaí. Naane ku dasi nwai á jò ka kāmiaò andunya. ⁵ Yooi í kāmia andunya bii kù je inε iyi í dasi naane iyi Jesu í je amai Ilaađ.

Seeda iyi à jea Jesu Kirisí

⁶ Jesu Kirisii í je inε iyi í naa do inyi do nje. Kù naa do inyi nηu akā, amma do njei ajɔ. Hundei Ilaađ takae wa je seedaε, domi nηui í je ntɔ. ⁷ Woo je seeda ηau aηa meetai à weε *. ⁸ Aηa wee, Hundei Ilaađ, do inyi, do nje. Aηa meeta ηau à ce anu akā. ⁹ Awa, à ya ka jesi seedaí amane ηa, amma seedaí Ilaađ í la í re beεbe, nɔ nηu mɔi í je seeda iyi í jea amaε. ¹⁰ Inε iyi í dasi amai Ilaađ naane, í ne seedaú si idɔε. Inε iyi kù dasi naane, í ce Ilaađ ilu iboi, domi kù jesi seeda iyi Ilaađ í jea amaε. ¹¹ Seedaú wee, Ilaađ í mu nwa kuweε hai tā. Kuweεu, í wa si amaε. ¹² Inε iyi í ne Amaí Ilaađ, í ne kuweε. Inε iyi kù ne Amau kù ne kuweεu.

Kuweε hai tā

¹³ Ñ kɔ nηe iyi ihē wai, inε iyi ì dasi irii amai Ilaađ naane, ku ba í mà iyi ì ne kuweε hai tā ηa. ¹⁴ À nɔ à ne naane iyi bii à tɔε ngɔgɔ iyi í je ti idɔɔbiε, á gbɔ nwa. ¹⁵ Nɔ si bei à mà iyi wa gbɔ kutɔɔ nwa, à mà kam

kam iyi mii iyi à tɔε fei, tu wai tā.

¹⁶ Bii inε gɔ í ye kpaasiε wa ce dulum iyi kù je ti iku, kú ce kutɔɔ nɔ Ilaađ á muαα kuweε. Amma dulum gɔ í weε iyi í ya bí iku. Ñ kù ni inε gɔ ku ce kutɔɔ na nηu. ¹⁷ Iyi kù je dee dee fei dulum nii, amma kù je fei ndeεi í je ti iku.

¹⁸ À mà inε iyi í je amai Ilaađ fei ci ya ce dulum ku maa mɔsi, domi Amaí Ilaađ wa degbeε, nɔ Seetam, inε laalɔu, kaa yɔkɔ ku ceαα ngɔgɔ.

¹⁹ À mà iyi à je amai Ilaađ ηa, nɔ andunyau fei í wa si gbugbāi inε laalɔu.

²⁰ À nɔ à mà iyi Amaí Ilaađ í naa, nɔ í mu nwa bisi ka mà Ilaađ ilu ntɔu. Nɔ à weε do ilu ntɔu do saabui amaε Jesu Kirisí. Jesu Kirisiiuí í je Ilaađ ilu ntɔ, nɔ í je kuweε hai tā.

²¹ Inε amam ηa, í feò iwē ku tɔɔ ηa.

* **5:7** Si tia nwo gɔ ηa, kɔɔi isei ideu mbe. Amma si tia nwo gɔ ηa à ni, "... lelei Ađ. Aηa wee, Ilaađ Baaba do Jesu iyi à ya kpe Ide, do Hundei Ilaađ. Aηa meeta ηau à je inε akā. Nɔ seeda meeta mɔi í wa si andunyau."

Tia minjisia iyi Zāa í kō

Fɔɔ

¹ Amu inε ngboi igbei inεi Jesu ηa, n̄ ceε fɔɔ, awɔ abo iyi Ilaaɔ́ í cica. Nɔ́ n̄ ce amaε ηa mɔ́ fɔɔ, aηa iyi n̄ bi si kpāai ntɔu. Nɔ́ kù jε amu akāi n̄ bi ηa, amma hee do inε ηa iyi à mà ntɔu fei à bi ηai. ² À bi ηai si na iyi í jò ntɔu í wa si idɔ́ nwa, á nɔ́ ku maa wεεi do awa do aɔ́ fei. ³ Ilaaɔ́ Baaba do Jesu Kirisi amaε a mu nwa didɔ́ do laakai ku sū nɔ́ a ce araare nwa ku ba ka wεε do ntɔ́ do si kubi.

Ntɔ́ do kubi

⁴ N̄ nε inɔ́ didɔ́ ntɔ́ ntɔ́ do iyi n̄ gbɔ́ amaε gɔ́ ηa à waa nε si kpāai ntɔ́, si bei Ilaaɔ́ Baaba í jile nwa. ⁵ Nsei abooyi, ide iyi n̄ kɔε wau ihē kù jε wooda titɔ́, amma iyi à nε hai sintei. N̄ wa n̄ tɔɔei, í jò ka bi nje awa duusɔ́ ηa. ⁶ Kubii í jε wooda Ilaaɔ́ ku jirima. Nηui í jε wooda iyi ì gbɔ́ hai sinteε ηa, si nηui í s̄ia í maa nε ηa. ⁷ Woo wa inyii it̄i nkprɔ́i í fangaa si andunya, inε ηa iyi a kù jesi iyi Jesu Kirisi í baa í jε amanε. Inε iyi wa ce bεεbe, woo wa inyii it̄i inεi do mbεei Kirisi. ⁸ Na nηu, i ce laakai ηa i maà ti i nyɔ́ ribai ice nηε, í jò í jε baakae ηa.

⁹ Inε iyi kù leekí si kukɔ́sii Kirisi, nɔ́ i kɔ́osi tεε, kù nε Ilaaɔ́. Amma inε iyi wa leekí si, í nε Baaba do Ama. ¹⁰ Bii inε gɔ́ ì naa bi tu ηε, nɔ́ kù jε do kukɔ́siu ihē, i maà gba lafēε, nɔ́ i maà coo cenkā, ¹¹ domi

inε iyi í coo cenkā, í nε ikpē si kuce laalɔ́εu bei.

Idei ankāanyi

¹² N̄ nε mii nkprɔ́ ku s̄ɔ́ ηε, amma n̄ kù bi n̄ kɔ́ fei ndεε si tia. N̄ bi n̄ naa n̄ ye ηei awae ηa ka fɔ́ ide geleð gele, ku ba inɔ́ didɔ́ nwa ku kɔ́. ¹³ Ifɔ́ε iyi Ilaaɔ́ í cicau, amaε ηa à ceε fɔɔ wa.

Tia mεεtasia iyi Zāa í kō

Fɔɔ

¹ Amu inε ngboi igbei inεi Jesu ηa, n̄ ceε fɔɔ, Gayusi, awɔ iyi n̄ bi jiida si kpāai ntɔ.

² Awɔ baakɔɔm, n̄ wa n tɔɔ fei ndεε ku maa neε dee dee, nɔ araε ku maa ne baani si bei hundee í ye. ³ Inɔm í d̄s̄ ntɔ ntɔ si waati iyi kpaasi woo dasi Jesu naane gɔ ηa à naa nɔ à je sεɛda si bei ntɔ í wa siε do si bei í waa ne si ntɔu. ⁴ N̄ kù ne inɔ did̄s̄ gɔ iyi í la í re iyi n̄ gbɔ à ni amam ηa à waa ne si kpāai ntɔ.

Gayusi, ilu naane

⁵ Awɔ baakɔɔm, í je ilu naane si mii ηa iyi ì waa cea kpaasi woo dasi Jesu naane ηa hee do kpaasi woo dasi naane inε njoo ηau fei. ⁶ Inε ηau fei à waa je sεɛdai kubie si inɔi igbei inεi Jesu ηa. Ce n̄ηa kos̄ta si isεene n̄ηau si bei í s̄ta inεi Ilaaɔ̄ ku ce, ⁷ domi na irii Jesu Kirisii à waa ce isεeneu, a kù nɔ a kù gba nkāma bi hai dasi naane ηa. ⁸ Na n̄ηu, í s̄ta ka sobi amanε dimi beεbe ηa, ku ba awa taka nwa ka ne ikpē awaò ηa si icei ntɔu ku sisie.

Diotεefu do Demetiru

⁹ N̄ kɔa inεi igbei Jesu ηa tia keeke gɔ, amma Diotεefu, n̄ηu iyi í bi ku je woo cua n̄ηa, kù jesi idem. ¹⁰ Na n̄ηu, bii n̄ naa, an fɔ daa ηa iyi í ne, do bei wa má wa ide laalɔ. Kù je baa iyi be n̄ηu akā, ci ya gba inε njoo woo dasi naane ηa. Bii inε gɔ ηa à bi à gba ηa mɔm í ya kɔi,

nɔ ku lele ηa hai si igbei inεi Jesu ηa.

¹¹ Awɔ baakɔɔm, maà too kuce laalɔ, bii kù je kuce jiida. Inε iyi wa ce jiida, ti Ilaaɔ̄si, amma inε iyi wa ce laalɔ kù mà Ilaaɔ̄s̄.

¹² Inε fei, hee do ntɔ takae fei à waa je sεɛdai jiida ku jei Demetiru. Nɔ awa taka nwa mɔ à waa je sεɛdai jiida ku jεεu, ì nɔ ì mà iyi sεɛda nwa í je ntɔ.

Fɔɔi ankāanyi

¹³ N̄ ne mii nkpɔ ku s̄ɔe, amma n̄ kù bi n kɔ fei ndεε si tia. ¹⁴ N̄ wa n bi ka ye nje bii í ce ajɔ minji ka fɔ ide geled̄ gele.

¹⁵ Laakai ku sū ku wεε do awɔ.

Kpaasie ηa fei à ceε fɔɔ. Nɔ ì ce kpaasi nwa ηau fei fɔɔ akā akā.

Tia iyi Zudu í kò

Zudu í ce ña fɔ

1 Amu Zudu woo ce icei Jesu Kirisi, amu iyi ñ je ifɔi Zaaki, amui ñ kò nñe tiau ihẽ wa, inɛ iyi Ilaaɗ Baaba í kpe. Í bi ñe, nɔ wa degbe ñe i je ti Jesu Kirisi ña.

2 Ilaaɗ ku jò araaree do laakai ku sũ do kubi ku maa kɔɔsi si ñe.

Woo kɔsi cio ilu ibo ña (Cɔ Piɛɛ 2, 2:1-17)

3 Inɛ baakɔm ña, ñ dasi ido wo ntɔ ntɔ n kò nñe tia wa, na ideí faabai awae ñau. Amma wee ñ ye í cem tilasi n kò nñe tiau ihẽ wa nsei n kɔɔ nñe si himma ku ba i jabu i maa leekí si kukɔsi ntɔ iyi à na inei Ilaaɗ ña gbakã akã hee do ajɔ fei.

4 Tilasii n kò nñe wa nsei si na iyi í jò inɛ laalɔ gɔ ña à lɔsi inɔ nñe do ile, aña iyi à waa kpaasi didɔi Ilaaɗ a ba a ceɔ daa sãmi ñña, nɔ a kɔsi Jesu Kirisi, nñu akã iyi í je ilaalu nwa do Lafɛɛ nwa. Hai tako takoi à kò ideí ijuukpã iyi inɛ ñau aa na a ye si ajɔi kiitiu.

5 Nɔ baa bii ì mà fei ndɛɛ sãa sãa ña, do nñu fei, ñ wa n bi n ye ñe gígí iyi si inɔi inei Izireli ña iyi Aɗ Lafɛɛ í nya hai ilei Ezibiti, inɛ ña iyi a kù na a kù waa dasiɛ naane í ce nfe ñña. 6 Nɔ i ye gígí amaleka ña mɔ iyi à donda bi ku wa ñña à kɔsi. Ilaaɗ í jò à dī ñai si ilu kuku hee do ajɔ fei à waa degbeɔ ajɔi kiiti nla nla.

7 Bɛɛbɛ mɔi inei Sodomu do inei Gomoo ña do ilu ña iyi à kaako ña à ya maa ce daa laalɔ bei amaleka ñau, inɛmɔkɔ do inɛmɔkɔ à ya maa sũɔ ñe. Na ñɔi í jò à kpa irii ilu ñau do ina iyi ci ya ku, nɔ nñu be í jea inɛ ña sɛɛda.

8 Do nñu fei, inɛ ña iyi à lɔ inɔ nñe ñau, à waa ce bɛɛbɛ. Faayi ñña í jò à waa dasi ara ñña daa sãmi ñau be. À donda yiikoi Ilaaɗ nɔ à waa bu inei lele ilu amboe ña. 9 Wee baa Miseli, nñu iyi í je inɛ ngboi amaleka ñau kù ce bɛɛbɛ. Si kakɔ iyi añaɔ Seetam à ce à waa ja si ikui Moizi kù je kù ye taalei Seetam hee ku buu, amma í sɔɔ í ni Aɗ Lafɛɛi á la siɛ. 10 Amma inɛ ñau, mii iyi a kù mà yaasee fei à ya buui. Nɔ baa mii ña iyi à mà bei mɛemu ña mɔ à ya mà, nñui í ya ce nfe ñña. 11 Aa ye ijuukpã, domi tuubai Kaɛɛi à waa too, à dasi ara ñña kurara ku ba a ba fia bei Balamu í ce, nɔ à kɔsi Ilaaɗ bei Koree í ce nɔ à ce nfei ara ñña. 12 Inɛ ñau í je sankala si jingau * nñeu, à waa ba ñe ku je do iju hai ne anyɔ, ara ññai à waa wo ngbe ngbe. À yei bei ijí iyi í dũ nɔ kaa rɔ si na iyi í jò fufu wa taleɛ. À yei bei jli iyi í da koko nɔ kù so, bei jli iyi à wuu do icãe í kú mam mam. 13 À yei bei tenku iyi wa tãngãm do gbugbã. Si bei kutãngãm nɔu í ya fã inyi, bɛɛbɛ mɔi kucei iju hai ne anyɔ ñña í ya maa fangaa. À yei má bei andaiya iyi í kua kpãae, nɔ

* 1:12 jingau nñeu Woo dasi naane ñau à ya tɔtɔoi a maa je nɔ a maa jeɔ ijei Lafɛɛ. I cɔ tiai Kɔrenti I, 11:18-22.

Ilaaḥ wa jile nḡa ilu kuku nla nla hee do aḡo fei.

¹⁴ Enaku mḡo iyi í je tḡku mējesiai Adamu í ce walii na iri nḡa í ni, Aḥ Lafēe wee wa naa do amaleka kumáe nḡa bututu, ¹⁵ ku kiitiò inē fei nḡo ku ye taalei inē nḡa iyi a kù màa nḡau na kuce laalo nḡa fei do bei à dondae, do na ide laalo nḡa iyi ilu dulum nḡa à ya maa fḡaa. ¹⁶ Inē nḡau, à ya maa gbagbai, nḡo nkāma kù wēe iyi í ya sīa nḡa si, bine nḡai wa cua nḡa. À ya maa tḡo fufui nḡo à ya maa lele inē nḡai do ide didḥo ku ba a ba mii ndii lafēe nḡa.

Bei woo dasi naane nḡa à ne a ce

¹⁷ Amma inḡe baakḡom nḡa, í sīa i ye gigii ide iyi woo bei Lafēe nwa Jesu Kirisi nḡau à tako à fḡ wo. ¹⁸ À sḡ nḡe wo à ni, si waatii ankāanyi, woo yaako inē nḡa aa naa iyi a kù mà bēerei Ilaaḥ, nḡo bine nḡai a maa cua nḡa. ¹⁹ Anḡai aa jḡ inē nḡa a ja a maa fēfē nḡe. Iyi à bi nḡai aa ya maa ce, domi a kù nē Hundei Ilaaḥ. ²⁰ Amma inḡe baakḡom nḡa, i ya maa mua nḡe gbugbā si naane iyi ì dasi Jesu nḡa, nḡo i ya ce kutḡo do gbugbāi Hundei Ilaaḥ nḡa. ²¹ Nḡo i leekī si kubii Ilaaḥ nḡa, i maa degbeò aḡo iyi Lafēe nwa Jesu Kirisi á mu nḡe kuwēe hai tā na araare nḡe iyi wa ce.

²² I ya ce araarei inē nḡa iyi à waa sika sika nḡa. ²³ Inē nḡa iyi aa yḡkḡo a ba faabau, i nya nḡa wa hai si ina nḡa. Inē nḡa iyi à gbe nḡau mḡo i ce araare nḡa, amma i ya ce laakai nḡa ku ba inḡe taka nḡe i màa dasi dulum

du nḡa nḡa. I màa lu baa ibḡo nḡa nḡa iyi dulum du nḡa í riisi.

Saabui ankāanyi

²⁴⁻²⁵ Ilaaḥ nḡu akāi í je woo faaba nwa, nḡu iyi á yḡkḡo ku degbe nḡe i màa na i cuku nḡa, nḡo ku jḡ i naa si amboe nḡa do inḡo didḥo, taale ku màa wa si. Amboe do jirima do gbugbā do yiiko ku je tēe hai sinte, do nsei, hee do aḡo fei na saabui Lafēe nwa Jesu Kirisi. Ami.

Tiai Kuyei Zāa

Yaasei tiau

¹ Si tiau ihē ñ kō asii ña iyi Jesu Kirisi í nya gbugbāa *. Ilaađi í naa kpāa ku nyisi woo ce icēe ña mii ña iyi á na ku ce bii í kōosi. Nō Kirisi í bē sim amaleka wa, amu Zāa woo ce icēe, ku ba n mà mii ñau. ² Hai ide iyi Ilaađ í fō hee ku bō si sēeda iyi Jesu Kirisi í je fei, mii iyi ñ ye fei ñ wa n je sēedaē. ³ Inē iyi wa cio idei waliu ihē do inē ña iyi à waa gbōō nō à waa jirimaē, ilu inō didō ñai domi awaatiu í maai wa.

Zāa í ce igbē mējei inēi Jesu ña fōō

⁴⁻⁵ Amui Zāa, ñ ce ñe fōō, inē igbē mējei inēi Jesu ña iyi ñ wa ílei Azii.

Ilaađ, ññu iyi í wēe, iyi í tako í wēe wo, nō wa naa, ku mu ññe didō do laakai ku sū, ññu do Jesu Kirisi do hunde mēje ña iyi à wa si wajui kitāi bommaē. Jesu Kirisiu ññui í je woo je sēeda ilu naanē, do inē sinte iyi í jī hai si bale, nō í je amanlui amanlu ña.

Í bi wa nō í faaba wa hai si dulum du wa do ñjēe. ⁶ Nō í tōtō wa í je ilaalu nwa, í ce wa woo weei Ilaađ baaē. Amboe do gbugbā ku je tēe hee do ajō fei. Ami.

⁷ Wee, wa naa si kudūi ijī.

Nō ijui inē fei á yōō,
Baa inē ña iyi à gūu à kpaa.
Dimi ikā ikāi andunya fei
Á kpata na iriē.

Bēēbei á ce. Ami.

⁸ Ađ Lafēē, ilu gbugbā fei,

Ññu iyi í wēe, iyi í tako í wēe
wo,

Nō ññui wa naa í ni,

Amui ñ je sinte do iri ku kpa.

Zāa í ye Kirisi si kuyēe

⁹ Amui Zāa, kpaasi ññe. Anu akā iyi ñ nē do Jesui í jō ñ nē ikpē si ijuukpā iyi inē mō ñ waa ye ña, do si bommai Ilaađ, do si temua. À bōòm gungum gō iyi à ya kpe Patimōsi na idei Ilaađ do sēedai Jesu iyi ñ wa n je. ¹⁰ Si ajō amaazuma gō Hundeni Ilaađ í naa sim, nō ñ gbō imu nla nla gō do anyim bei ti kākākāki ¹¹ í ni, kō iyi ñ waa ye si tia, nō i samba tiau bi inēi igbē mējei Jesu ña iyi à wa si ilui Efēezu, do Simiinu, do Pēegamu, do Tiatii, do Saadi, do Filadēfi, do Laodisee.

¹² Iyi ñ sinda ñ cō inē iyi wa bam ide ku fōu ñoi ñ ye bi ku lesi fitilai wura mēje. ¹³ Nō ñ ye inē gō í jō Amai Amanē wa leekī si aninii bi ku lesi fitila ñau. Wa dasi ibō sisō nō wa dī santikii wura si gāgāe. ¹⁴ Iriē do ntoi iriē ña fei í fūuta pai pai bei iwu, nō ijue í ye bei amei ina. ¹⁵ Isee wa daana bei isō danya iyi à yō si ina à wiē, nō imue í jō ibai inyii tenku. ¹⁶ Wa mu andaiya mēje si awō ñjēe, nō taakuba ilu andē didō minji wa fita hai si gelee nō wajue wa daana bei nunui dasā. ¹⁷ Iyi ñ yōō, ñ cuku si isee bei iku. Nō í lesim awō ñjēe í ni, mað ce njo, amui ñ je sinte do iri ku kpa. ¹⁸ Amui ñ je ilu hunde. Ñ tako ñ ku wo amma

* 1:1 Jesu Kirisi í nya gbugbāa yaasei ideu ihē á yōkō ku je má “si gāmei ññu takae”.

nsei n̄ wεε hee do ajɔ fei. N̄ ne yiiko si antai iku nɔ n̄ wa n̄ mu kileei bi ku wai iku ŋa. ¹⁹ Na n̄ɲu, kɔ iyi ì ye do iyi wa ce nsei do iyi á na ku ce si anyie. ²⁰ Andaiya mεεje ŋa iyi ì ye si awɔ n̄jem n̄ou do bi ku lesi fitilai wura mεεje ŋau yaasei aŋa fei wee. Andaiya mεεje ŋau i à je amaleka † mεεje ŋa iyi à waa mu igbe ŋau nɔ bi ku lesi fitila mεεje ŋau, akā fei igbe akāi.

2

Ide iyi à s̄o inei Jesu ŋa iyi à wa Efεezu

¹ Kirisi í s̄om í ni, kɔa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Efεezu. Kɔaa i ni, inε iyi wa mu andaiya mεεje si awɔ n̄jεε, nɔ wa ne si aninii bi ku lesi fitilai wura mεεje ŋau í ni, ² n̄ mà kuce n̄jε do ice n̄jε do temua iyi ì ne ŋa. N̄ mà iyi i kaa yɔkɔ i temua do inε laalɔ ŋa. Nɔ ì cɔ laakai inε ŋa iyi à waa kpe ara n̄ɲa woo be amma a kù je woo be ŋa, nɔ ì nyisi iyi woo sɔ ibo ŋai. ³ Ì waa temua ŋa, nɔ ì ye ijuukpā na irim ŋa, i kù nɔ i kù gbεεji ŋa. ⁴ Amma iyi ì ye si n̄jε wee, i kù bim bei tako má ŋa. ⁵ Na n̄ɲu, i ye gigi hai hee bii ì cuku wa ŋa, nɔ i kpaasi idɔ i ce bei ì sintiɔ wa ŋa. Bii ì kù kpaasi idɔ ŋa, an na n̄ so bi ku lesi fitila n̄jε hai si agbεε. ⁶ Do n̄ɲu fei, ì ne mii akā iyi í s̄la ŋa. Ì cé kookoosui inei Nikolaiti ŋa bei amu takam n̄ cóo.

⁷ Inε iyi í ne itfi, ku sotfi ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɔ wa s̄o igbei inei Jesu ŋa fei.

Inε iyi í je igũ, an jò ku je isoi j̄li ndii kuwεε iyi í wa lelei Aɔ.

Ide iyi à s̄o inei Jesu ŋa iyi à wa Simiinu

⁸ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Simiinu. Kɔaa i ni, inε iyi í je sinte do iri ku kpa, iyi í tako í ku wo nɔ í dede má si kuwεε í ni, ⁹ n̄ mà ijuukpā n̄jε, nɔ n̄ mà are ku je n̄jε. Do n̄ɲu fei, ì je ilu amani ŋa. Inε ŋa iyi à waa kpe ara n̄ɲa Zuifu amma a kù je Juifu ŋa, n̄ mà laalɔ iyi à ya maa ma n̄jε. Inε ŋau inei igbei Seetam ŋai à je. ¹⁰ I maɔ ce n̄jo na ijuukpā iyi wa naa si n̄jε. Seetam á jò a dasi inε gɔ n̄jε ŋa piis̄ɔ ku cɔ laakai n̄jε. Aa ye wahala hee ajɔ mεεwa ŋa. Amma i jò i leekfi dim dim hee i koo i kuò ŋa. Bii ì ce bεεbe ŋa an mu n̄jε kuwεε ku je riba n̄jε.

¹¹ Inε iyi í ne itfi, ku sotfi ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɔ wa s̄o igbei inei Jesu ŋa fei.

Inε iyi í je igũ, iku minjisiau kaa ceaa nkāma.

Ide iyi à s̄o inei Jesu ŋa iyi à wa Pεεgamu

¹² Kirisi í ni ma, kɔa amalekai igbei inem ŋa iyi í wa Pεεgamu. Kɔaa i ni, inε iyi wa mu taakuba ilu andε did̄ɔ minjiu í ni, ¹³ n̄ mà bii ì wa ŋa, Seetam nii wa je bommaε do gbugbā. Do n̄ɲu fei, ì waa jirima irim ŋa, nɔ i kù fūsi naane iyi ì dasim awɔ ŋa, baa waati iyi à kpa Antipasi, ilu

† 1:20 amaleka Yaasei amalekau woo bei.

naane woo je seɛdam bi tu ηe bi ku wai Seetam be. ¹⁴ Amma mii iyi n̄ ye si ηe wee. Ine gɔ ηa à wa si inɔ n̄ηe iyi à waa too si ikɔi Balamu. Balamu í tako í s̄ Balaki bei á ce ku dasi inei Izireli ηa kurara ku ba a ηɔ in̄a iyi à ceað iwē ηa kuwee, nɔ a s̄ũ abo kaafe ηa. ¹⁵ Beɛbe m̄oi, ine gɔ ηa à wa inɔ n̄ηe iyi à waa too si ikɔi inei Nikolaiti ηa. ¹⁶ Na n̄ηu, i kpaasi idɔ ηa. Bii kù je beɛbe, an naa si ηe bii í k̄ɔsi nɔ n ce igũ do ine ηau do taakuba iyi wa fita hai si gelem.

¹⁷ Ine iyi í ne it̄i, ku sot̄i ku gbɔ mii iyi Hundeɪ Ilaaɔ wa s̄ igbei inei Jesu ηa fei.

Ine iyi í je igũ, n̄ηui an mua mana iyi wa manji wo. Nɔ n muaa kuta f̄uf̄u si bii à kɔ iri tit̄ɛ iyi ine gɔ kù mà bii kù je n̄ηu iyi n̄ mua.

Ide iyi à s̄ inei Jesu ηa iyi à wa Tiatii

¹⁸ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inem ηa iyi í wa Tiatii. Kɔaa i ni, Amai Ilaaɔ iyi ijuɛ í ye bei amei ina, nɔ isɛɛ wa daana bei isɔ danya iyi à yɔ si ina à wie í ni, ¹⁹ n̄ mà kuce n̄ηe. Nɔ n̄ mà kubi n̄ηe, do naane ku dasi n̄ηe, do ice jiida n̄ηe, do temua n̄ηe. N̄ mà iyi icei nsei n̄ηe í re ti tako. ²⁰ Amma mii iyi n̄ ye si ηe wee. Ì waa temuað abo iyi à ya kpe Zezabeli ηa, n̄ηu iyi wa kpe arae walii, nɔ ì j̄ò wa wa inyii it̄i woo ce icem ηa do ikɔɛ ku ba a ya maa s̄ũ abo kaafe ηa nɔ a ya maa ηɔ in̄a iyi à ceað iwē ηa kuwee. ²¹ N̄ muaa waati ku kpaasi idɔɛ, amma kù bi ku j̄ò kuce

laalɔɛ. ²² Na ηɔi í ce an j̄ò ku s̄ũ b̄ɔɔ. Inem̄akɔ ηa m̄o iyi à ya maa ce sakara do n̄ηu, an dasi ηa ijuukp̄a nla nla, bii kù je à kpaasi idɔ à j̄ò kuce laalɔ n̄ηa. ²³ Si anyie an kpa amae ηa. Waati beɛbe igbei inei Jesu ηa fei aa mà iyi n̄ mà idɔi ine ηa do lasabu n̄ηa. An s̄aa ine fei si bei kookoosue í to.

²⁴ Amma in̄e iyi ì gbe si ilui Tiatii, in̄e iyi i ù too si ikɔ laalɔu ηa nɔ ì kù mà mii iyi ine gɔ ηa à ya kpe asii n̄lai Seetam, n̄ wa n s̄ɔ ηe, n kaa n k̄a n̄ηe aso gɔ má. ²⁵ Amma iyi ì ne ηa, i muu dim dim ηa hee n koo n toð wa.

²⁶⁻²⁷ Ine iyi wa ce iyi n̄ bi hee í jeð igũ hee k̄ɔɔ, n̄ηui an mua yiiko iyi amu takam n gba hai bi Baam. An muaa yiikou si antai dimi fei ku maa gb̄a ηa do goloɪ isɔ ku c̄a ηa ku lege ηa bei caka. ²⁸ Nɔ an muaa andaiyai ameejuuma.

²⁹ Ine iyi í ne it̄i, ku sot̄i ku gbɔ mii iyi Hundeɪ Ilaaɔ wa s̄ igbei inei Jesu ηa fei.

3

Ide iyi à s̄ inei Jesu ηa iyi à wa Saadi

¹ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inem ηa iyi í wa Saadi. Kɔaa i ni, ine iyi í ne hunde meejeɪ Ilaaɔ ηau do andaiya meeje ηau í ni, n̄ mà kuce n̄ηe. N̄ mà iyi à waa fɔ à ni ì je ilu hunde ηa baa do iyi ì je iku ηa. ² I j̄i hai si iri n̄joo ηa nɔ ì leek̄i si kuwɛɛ keeke iyi í gbe n̄ηe ku ba i mað ku mam mam ηa, domi n̄ ye kookoosu n̄ηe kù je dee dee bi Ilaaɔ. ³ Na n̄ηu, i ye gigii mii iyi à kɔ n̄ηe si do bei ì

gbɔ ɲa. I jirimæ ɲa nɔ i kpaasi idɔ ɲɲɛ. Bii i kù jì hai si iri njoo ɲa, an na n ba ɲɛ bei ile. I kaa mà waati iyi an naa si ɲɛ. ⁴ Do ɲɲu fei, inɛ gɔ ɲa à wa inɔ ɲɲɛ iyi a kù dasi ara ɲɲa riisi, aɲai aa toom nɔ a maa dasi nyau fufū, domi aɲai à jɔd.

⁵ Inɛ iyi í jɛ igū, ɲɲui á dasi jaaɛ fufū bæbɛ. N kaa n kpa iriɛ si tiai kuwɛɛ pai. Si bantuma an jesi si wajui Baam do amalekaɛ ɲa iyi inɛm nii.

⁶ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɔ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Ide iyi à sɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Filadɛɛfi

⁷ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Filadɛɛfi. Kɔaa i ni, inɛ iyi í jɛ inɛ kumá do ilu ntɔ, iyi wa mu kileei ilaalu Davidi, ɲɲu iyi bii í cūu, inɛ gɔ kaa cīmboɛ, bii í nɔ í cīmboɛ, inɛ gɔ kaa cūu, ɲɲui í ni, ⁸ n̄ mà kuce ɲɲɛ. N̄ mà iyi gbugbā ɲɲɛ kù la. Do ɲɲu fei, ì jirima idem nɔ i kù kɔsi irim ɲa. ɲɲui í jò n̄ cī ɲɲɛ gambo iyi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku cīmbo. ⁹ Wee an da ɲɲɛ inɛi igbei Seetam ɲa si awɔ, inɛ ɲa iyi à waa kpe ara ɲɲa Zuifu amma a kù jɛ Zuifu ɲa, iboi à waa sɔ. An jò a na bi tu ɲɛ a naa a gule si wajui ɲɲɛ. Aɲa fei aa mà iyi n̄ bi ɲɛ. ¹⁰ N̄ ni i temua ɲa, nɔ i jirima idem nɔu ɲa. Na ɲɔi í jò amu mɔ an degbe ɲɛ si waatii wahala iyi wa naa si andunya fei ku na ku cɔ laakaii inɛ ɲa. ¹¹ An nyi wa, kaa kpe. Iyi ì nɛ ɲa, i muu dim dim ɲa ku ba inɛ gɔ

ku màà na ku gba ribai igū ku jɛ ɲɲɛ.

¹² Inɛ iyi í jɛ igū, an jò ku jɛ sɔbe si kpasɛi Ilaaɔ, kaa fita má. An kɔ irii Ilaaɔ siɛ do irii iluɛ iyi í jɛ Zeruzalemu titɔ iyi Ilaaɔ á jò ku kita wa hai lele. Nɔ n kɔ iri titɔm siɛ.

¹³ Inɛ iyi í nɛ ití, ku sotí ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɔ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Ide iyi à sɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Laodisee

¹⁴ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Laodisee. Kɔaa i ni, inɛ iyi à ya kpe Ami, woo jɛ sɛɛda ilu naane iyi í jɛ ntɔu, ɲɲu iyi í jɛ icui mii iyi Ilaaɔ í taka fei í ni, ¹⁵ n̄ mà kuce ɲɲɛ. N̄ mà iyi í kù tū ɲa, i kù nɔ i kù gbāa ɲa. N̄ bi wo i tū ɲa walakɔ i gbāa ɲa. ¹⁶ Amma si na iyi í jò ì jɛ wɔɔwɔɔ ɲa, an kpɔ ɲɛ wai hai si gelem. ¹⁷ Ì ya fɔ i ni ɲa ì jɛ ilu fia ɲa, ì ba amani ɲa, nɔ i kù waa ce arei ngɔgɔ ɲa. Amma n̄ wa n sɔ ɲɛ iyi idɔ ɲɲɛ wa ce bɔɔ, ì jɛ ilu araare ɲa, do ilu are do fɛɛju do basí ɲa. ¹⁸ Na ɲɔi í ce n̄ wa n mu ɲɲɛ bisi, i jò i ra wura iyi à yɔ si ina à wie bi tom ɲa ku ba i jɛ ilu amani do ntɔ ɲa. Nɔ i ra nyau fufū i biiò anyii ara ɲɲɛ ɲa ku ba i màà maa nɛ bumbūm ɲa nɔ anyɔ ku màà maa mu ɲɛ. Nɔ i ra iwɔi iju i dasi iju ɲɲɛ ku ba i yɛ ilu ɲa. ¹⁹ Inɛ ɲa iyi n̄ bi fei, n̄ ya n kpā ɲa iju nɔ n nyisi ɲa kpāa. Na ɲɲu, ì hanya i kpaasi idɔ ɲa. ²⁰ Wee n̄ wa n leekí andei ile, nɔ n̄ wa n cā gambo. Inɛ iyi í gbɔ imum nɔ

í c̄lim, an lɔ bi tɛɛ, nɔ n baa ku jɛ, nɔ awaɔ ka jɛ aɔ.

²¹ Inɛ iyi í jɛ igũ, lafɛi an jò ku bam ku buba si kitāi bommam, si bei amu mɔ ñ jɛ igũ nɔ ñ buba do Baam si kitāi bommaɛ. ²² Inɛ iyi í nɛ itl, ku sotl ku gbɔ mii iyi Hundei Ilaaɔ wa sɔ igbei inɛi Jesu ña fei.

4

Ilaaɔ ku tɔɔ lele

¹ Si anyii n̄ɲu bɛ, si kuyɛ ñ yɛ gambo gɔ í c̄l lelei Aɔ.

Inɛ iyi í tako í bam ide ku fɔ wo, n̄ɲu iyi imue í yɛ bei ti kākākākl, í bam ide ku fɔ má í ni, gũ wa ihɛ n nyisɛ mii iyi á na ku naa si anyiɛ. ² Gbakā Hundei Ilaaɔ í so í nɛem. Nɔ lelei Aɔ bɛ ñ yɛ kitāi bomma gɔ, inɛ gɔ wa buba si. ³ Inɛ iyi wa buba beu wa daanai bei kuta ku nɛ fia gɔ ña iyi à ya kpe zasipu do saaduanɛ. Njoi Aɔ í sũ í kaako kitāu nɔ wa daana bei emɛrodu. ⁴ Nɔ ñ yɛ kitāi bomma kɔnfia do mɛɛ í kaako kitāi bommau. Nɔ inɛ ngbo kɔnfia do mɛɛ wa buba si antai kitā ñau, à dasi nyau fufu do fulai wura. ⁵ N̄ɲi hai si kitāi bommau kun̄ɔi ij̄l wa fita, do anu ku d̄s, do kulai ij̄l. Fitila mɛɛje iyi wa má í wa si wajui kitāi bommau. An̄ai à jɛ hunde mɛɛjei Ilaaɔu. ⁶ Si wajui kitāu dimii tenku gɔ í wa bɛ, wa daana bei digi.

Mii ilu hunde mɛɛ gɔ ña à kaako kitāi bommau cingā do cingāɛ, à nɛ iju bii fei anyiɔ wajui. ⁷ Mii ilu hunde sinteu í yɛi bei muusu nla, minjisiau mɔ í yɛi bei ama kete,

mɛɛtasiau wajue í yɛi bei wajui amane, nɔ mɛɛsiau í yɛi bei kungbā iyi wa fo. ⁸ Ilu hunde mɛɛ ñau à nɛ ikpa mɛɛfa mɛɛfa, nɔ à nɛ iju bii fei inɔ do waduude. À ya maa kɔ iri waati kāma fei alɛɔ daakɔ a maa ni,
Kumá, Kumá, Kumá,
Bɛɛbei Aɔ Lafɛɛ ilu gbugbā fei í jɛ,

N̄ɲu iyi í tako í wɛɛ wo, nɔ í wɛɛ baa nsei, nɔ wa naa.

⁹ Ilu hunde ñau à waa kɔ iri à waa saabu inɛ iyi wa buba si antai kitāi bommau, nɔ à waa fɔ idei amboeɛ do bɛɛɛɛ, n̄ɲu iyi í wɛɛ do aɔ fei. ¹⁰ Waati iyi à waa kɔ iri bɛɛbɛ fei inɛ ngbo kɔnfia do mɛɛ ñau à ya sɛɛbataa a maa tɔɔɛi. Nɔ à ya bɔ fula ña ñai a jilɔ si wajui kitāi bommau a maa ni,

¹¹ Awɔ Ilaaɔ, Lafɛɛ nwa,
Awɔi ì to í nɛ amboe do bɛɛɛ
do gbugbā,

Domi awɔi ì taka mii fei.
Si idɔɔbɛi ì taka ña nɔ à wɛɛ.

5

Tia do Angudā

¹ N̄ɲi ñ yɛ inɛ iyi wa buba si kitāi bommau wa mu tia gɔ iyi à ka si awɔ n̄jɛɛ. À kɔ tiau anyiɔ wajui, nɔ à c̄imboe do sɛɛda mɛɛje. ² Nɔ ñ yɛ amaleka ilu gbugbā gɔ, í là do gbugbā í ni, yooi í to ku ga sɛɛda ñau ihɛ, nɔ ku fũ tia. ³ Nɔ inɛ gɔ kù wɛɛ iyi í wa lele walakɔ ilɛ walakɔ lelei ilɛ iyi á yɔkɔ ku c̄l tia ku cɔ inɔɛ. ⁴ Ñ kpata ntɔ ntɔ si na iyi í jò inɛ gɔ kù wɛɛ iyi í to ku c̄l tia ku cɔ inɔɛ. ⁵ N̄ɲi inɛ akāi inɛ ngbo ñau í s̄m í ni, maà kpata. Muusu nla iyi í fita

hai si dimii Zuda, iyi í je tókui Davidiu í je igũ, á yókò ku ga sɛɛda mɛɛje ɲau nò ku fũ tiau.

⁶ Iyi ñ cò ikpa bi kitāi bommau nò ñ ye Angudā iyi à ceò kuwee wo wa leekí anini bɛ, nò ilu hunde mɛɛ do inɛ ngbo ɲau à kaakoɛ. Angudāu, í nɛ ngo mɛɛje do iju mɛɛje iyi í je hunde mɛɛjei Ilaaḍ ɲa iyi í bɛ si andunya fei. ⁷ Angudāu í bò bi inɛ iyi wa buba si antai kitāu, nò í gba tiau hai si awò njeɛ. ⁸ Iyi à naa tiau, ɲoi ilu hunde mɛɛ ɲau do inɛ ngbo kɔnfia do mɛɛ ɲau à sɛɛbata si wajue. Anja fei à nɛ mɔ̀lò do kɔ̀fui wura ɲa si biì tulare í wa. Tulareui í je kutɔ̀i inɛi Ilaaḍ ɲa. ⁹ Nò à kḵ iri titḵ gò à waa ni, Awòì ì to i gba tiau Nò i ga sɛɛda ɲau, Domi à kpaɛ wo. Nò do njeɛi ì raa Ilaaḍ amanɛ ɲa Hai si dimi fei, do fee ikā ikā fei,

Do ilɛ fei.

¹⁰ Ì tɔ̀tɔ̀ ɲa ì je ilaalu nɲa, Ì ce ɲa woo weei Ilaaḍ Lafɛɛ nwa,

Nò aa je bomma si andunya.

¹¹ Iyi ñ cò ilu má nò ñ gbò anui amaleka nkɔ̀ gò ɲa, kukɔ̀ ɲa í to dubu nkɔ̀ nkɔ̀. À kaako kitāi bommau do ilu hunde ɲau do inɛ ngbo ɲau. ¹² À dḵ anu à waa ni, Angudā iyi à ceò kuweeu wo í to ku ba yiiko,

Do amani, do kumà, do gbugbā,

Do bɛɛɛ, do amboe, do saabu.

¹³ Nò ñ gbò mii ilu hunde ɲa fei iyi à wa lele do ilɛ, do si lele ilɛ, do si inò iyi, andi ilu

hunde iyi í wa si andunya fei, à dḵ anu à waa ni,

Inɛ iyi wa buba si kitāi bommau

Do Angudāu,

Saabu, do bɛɛɛ, do amboe,

Do gbugbā ku je tu ɲa hee do ajò fei.

¹⁴ Nò ilu hunde mɛɛ ɲau à je à ni, ami. Nò inɛ ngbo ɲau à gule à ce kutɔ̀.

6

À ga sɛɛda mɛɛfa

¹ Njoi ñ ye Angudāu í ga akāi sɛɛda mɛɛje ɲa iyi wa mási tiau, nò ñ gbò inɛ akāi ilu hunde mɛɛ ɲau í la hee aa ni bei kulai ijii. Í ni, naa wa. ² Iyi ñ cò ilu, ɲoi ñ ye ačí fũfũ gò wa naa. Inɛ iyi wa gũu wa mu bioo, nò à daa si fulai amanlu. Í dasi kpāa bei woo je igũ iyi wa bò ku je igũ wa má.

³ Njoi Angudāu í ga sɛɛda minjisiau, nò ñ gbò ilu hunde minjisiau í ni, naa wa. ⁴ Nò ačí nkpa gò mò í fita wa. Nò à mua inɛ iyi wa gũu gbugbā ku dede igũ si andunya ku ba inɛ ɲa a kpa nje. Nò à naa taakuba nla gò.

⁵ Njoi Angudāu í ga sɛɛda mɛɛtasiau, nò ñ gbò ilu hunde mɛɛtasiau í ni, naa wa. Iyi ñ cò nò ñ ye ačí dũdũ gò wa naa. Inɛ iyi wa gũu wa mu gũa si awɔɛ. ⁶ Nò ñ gbò imu gò hai si aninii ilu hunde mɛɛ ɲau, í ni, jò inɛ ɲa a ya ra bilee tongoo akā do fiaí iceí ajò akā. Bɛɛbɛ mɔ̀i fiaí ɔ̀zu tongoo mɛɛta á ya je. Amma jò fiaí ikpo do vɛɛ si agbɛɛ.

⁷ Nɔi Angudāu í ga sɛɛda mɛɛsiau, nɔ ñ gbɔ ilu hunde mɛɛsiau í ni, naa wa. ⁸ Ñ cɔ ilu nɔ ñ yɛ ací fufū fɛɛfɛɛ gɔ wa naa. Inɛ iyi wa gūu, iriei Iku, nɔ bi ku wai iku ŋa wa tooɛ. Anjai à na gbugbā a kpa ikɔ akāi kukpɛ mɛɛi inɛi andunya ŋau do injai sako ŋa iyi à wa si ilɛu do taakuba, do ari, do bɔɔ.

⁹ Si anyii nŋu, Angudāu í ga sɛɛda miusia iyi wa mási tiau. Nɔ ñ yɛ hundeí amane ŋa si icui bi kuweeu, anja iyi à kpa na ideí Ilaaɔ do na sɛɛdai Jesu iyi à jɛ. ¹⁰ Hunde ŋau à la à ni, Lafɛɛ kumá, ilu ntɔ, hee waati yoomai ì waa degbe í bei í kiiti inɛi andunya ŋa, í sã nŋa gbese si na iyi í jɔ à kpa wa. ¹¹ Iyi à dɔ bɛɛbɛ à tã ŋɔi à daa anja fei si jaaɛ fufū, nɔ à sɔ ŋa à ni a sími keeke titã hee jiai woo ce ice kpaasi nŋa ŋa ku kɔ, anja iyi aa na a kpa bei à tako à kpa anja mɔ.

¹² Ñ cɔ ilu má si waati iyi Angudāu í ga sɛɛda mɛɛfasia iyi wa mási tiau. Nɔ ilɛ í yaya do gbugbā, nɔ inunu í kuku inya kiti kiti bei acɔ dūdū ilu sisima, nɔ cukpa í kpā konkom bei nje. ¹³ Nɔ andaiya ŋa à wɔ wa hai lele bɛi isoi j̄i iko í ya wɔ wa waati iyi fufu nla wa ce wa yagae. ¹⁴ Nɔ lele í tɔtɔ inya akā bei sɛɛ iyi à ka. Nɔ iri kuta do gungum ŋa fei à yaya a kù wa agbɛ nŋa má. ¹⁵ Waati bɛɛbei amanlui andunya ŋa, do ilu ilɛ ŋa, do ilaalui sooge ŋa, do ilu amani ŋa, do ilu gbugbā ŋa, do inɛ fei de, aru do inɛ ŋa iyi à nɛ ara nŋa, à waa manji si isai

kuta do si afei kuta ŋa. ¹⁶ À waa dɔ anu si iri kuta ŋau do si kuta ŋau à waa ni, í cuku si wa wa, í bii wa ku ba Ilaaɔ ku maà yɛ wa, nŋu iyi wa buba si kitāi amanlu, do hai si idɔkɔi Angudāu. ¹⁷ Í bii wa ŋa si na iyi í jɔ ajɔi idɔkɔ nla nla nŋau í to wa. Yooi á yɔkɔ ku leekí si waju nŋa.

7

Inɛi Izireli 144.000

¹ Si anyii nŋu, ñ yɛ amaleka mɛɛ gɔ ŋa à waa leekí si andunya gonta mɛɛ, à waa ganji fufui andunya gonta mɛɛu ku ce si ilɛ do si tenku nɔ ku maà yaga j̄i gɔ. ² Nɔ ñ yɛ amaleka mmu gɔ wa naa hai nunui daakɔ, wa mu nyindai Ilaaɔ, nŋu iyi í jɛ icui kuwɛɛ. Nɔ í dɔ anu si amaleka mɛɛ ŋa iyi Ilaaɔ í mu nŋa gbugbā a cea ilɛ do tenku laalɔu, ³ í ni, í maà cea ilɛ do tenku do j̄i gɔ laalɔ hee káa cea woo ce iceí Ilaaɔ ŋa nyinda si ikpo nŋa. ⁴ Nɔi à sɔm jiai inɛ ŋa iyi à cea nyindai Ilaaɔ si ikpo nŋa. À wɛɛi anja dubu cɔɔ do ciiji do mɛɛ (144.000) hai si dimii inɛi Izireli ŋa fei. ⁵ Si dimii Zuda amane dubu maateejii (12.000) à cea nyinda. Bɛɛbɛ mɔi si dimii Rubɛɛ amane dubu maateejii. Si dimii Gadi amane dubu maateejii. ⁶ Si dimii AZɛɛ amane dubu maateejii. Si dimii Nɛfitali amane dubu maateejii. Si dimii Manasee amane dubu maateejii. ⁷ Si dimii Simeɔ amane dubu maateejii. Si dimii Levi amane dubu maateejii. Si dimii Isakaa amane dubu

maateejii. ⁸ Si dimii Zabolōo amanε dubu maateejii. Si dimii Zozεfu amanε dubu maateejii. Si dimii Benzamεε amanε dubu maateejii. Inε ηa iyi à daa si nyindau mbε.

Zamaa nkpɔ nkpɔ

⁹ Si anyii nηu, nɔ n̄ cɔ ilu má nɔ n̄ yε zamaa nkpɔ nkpɔ iyi inε gɔ kaa yɔkɔ ku ka ηa. À fita wa hai ilε fei do si dimi fei do si fee ikā ikā fei. Anηa fei à waa leekɪ si wajui kitāu do Angudāu, à waa dasi jaaε fūfū nɔ à waa mu wuai kpakpa si awɔ nηa. ¹⁰ À waa dō anu à waa ni, faaba nwa wa naai hai bi Ilaaō Lafēε nwa iyi wa buba si kitāi bommau do hai bi Angudāu. ¹¹ Nɔ amaleka ηau fei à leekɪ à kaako kitāi bommau do inε ngbo ηau do ilu hunde mεε ηau. À seebata si wajui kitāu à waa tɔɔ Ilaaō ¹² à ni, ami.

Kucɪ do amboe
Do kumà do saabu do bεεε,
Do gbugbā, do yiiko,
Fei ndεε ku jε ti Ilaaō Lafēε nwa
Hee do ajɔ fei. Ami.

¹³ Nɔi inε akāi inε ngbo ηau í beem í ni, yoo ηai à waa dasi jaaε fūfū ηau ihē. Hai iwoi à naa. ¹⁴ Nɔ n̄ jεaa n̄ ni, lafēεm, n kù mà, awɔi aa mà. Nɔ í s̄m í ni, inε ηau ihē à fita wai hai si b̄nε nla nla. À fɔ jaaε nηa ηa à fūutae do njei Angudāu. ¹⁵ Nηui í j̄ɔ à waa leekɪ si wajui kitāi bommai Ilaaō à waa tɔɔε dasāo idū inɔ kpasēε. Nɔ Ilaaō á wa inɔ nηa ku maa degbe ηa. ¹⁶ Ari kaa kpa ηa má hee má jε agbε, nɔ inunu kaa cā ηa má, bεεε m̄i inya gbāa kaa

wahala ηa ma. ¹⁷ Angudā iyi wa leekɪ bi kitāi bommau á gbā ηa ku b̄ɔɔ ηa is̄i kuwεε. Ilaaō m̄ɔ á gbā cikāaju nηa fei.

8

À ga seeda mεεjesia

¹ Waati iyi Angudāu í ga seeda mεεjesiau, ilu í coko lelei Aō zakai iju kamεε kuntaa. ² Si anyii nηu, nɔ n̄ yε à na amaleka mεεje ηa iyi à ya maa leekɪ si wajui Ilaaōu kākākāki mεεje.

³ Si anyii nηu, amaleka mmu gɔ í na í leekɪ kəkɔi bi kuweeu, wa mu fatai wura bii à ya jo tulare. À náa tulare nkpɔ nkpɔ ku tɔtɔɔ kutɔɔi woo dasi naanε ηa ku ba ku joo si antai bi kuweei wura iyi í wa si wajui kitāi bommai Ilaaōu. ⁴ Cuaɪ tulareu do kutɔɔi woo dasi naanε ηau í dede lele si wajui Ilaaō hai si awɔi amalekau. ⁵ Nɔi amalekau í so fatau nɔ í bu ina hai bi kuweeu, í dasi inɔε hee í k̄ɔ, nɔ í nyɔɔ ilε bε. Waati bεεbε à gbɔ kulai iji do iba ηa nɔ à yε kuɲɔi iji do kuyayai ilε.

Kākākāki ηa

⁶ Si anyiε, amaleka mεεje ηa iyi à waa mu kākākāki mεεje ηau, à ce s̄ɔlu a fāa.

⁷ Amaleka sinteu í fā kākākākiε. Nɔi kutai iji do ina do nje í yɔgεε si nje nɔ wa naa hai lele do gbugbā. Nɔ ikɔ akāi kukp̄ε mεetai ilε í jo do j̄i ηa do f̄ɔf̄ɔ tūtū ηa fei.

⁸ Nɔ amaleka minjisiau í fā kākākākiε. Nɔ à nyɔ ngɔgɔ iyi í yε bei iri kuta nla iyi wa jo si tenku. Nɔi ikɔ akāi kukp̄ε

mɛɛtai tenkuu í kp̄ò nje, ⁹ nò ik̄ò ak̄āi kukp̄ɛ mɛɛtai mii ilu hunde ɲa iyi à wa si inyi u à ku, nò ik̄ò ak̄āi kukp̄ɛ mɛɛtai ak̄oi inyi fei í ce nfe.

¹⁰ Si anyii nɲu, amaleka mɛɛtasiau í f̄ā k̄āak̄āak̄ɛ. Nɲi andaiya nla ḡo iyi í ya ina bei jugula í cuku wa hai lele si ik̄ò ak̄āi kukp̄ɛ mɛɛtai ido do is̄ɔ ɲa. ¹¹ Irii andaiyau i Kuro. Nò ik̄ò ak̄āi kukp̄ɛ mɛɛtai inyi u í ro. Iyi inɛ ɲa à m̄ɔɔ, nkp̄ɔ ɲa í ku si na iyi í j̄ò inyi u í ro.

¹² Si anyii nɲu, amaleka mɛɛsiau í f̄ā k̄āak̄āak̄ɛ. Nɲi ik̄ò ak̄āi kukp̄ɛ mɛɛtai inunu do ti cukpa do ti andaiya ɲa í dū, nò ik̄ò ak̄āi kukp̄ɛ mɛɛtai inya kumái das̄ā k̄ù wɛɛ má, bɛɛbɛ m̄oi ik̄ò ak̄āi kukp̄ɛ mɛɛtai inya kumái idū k̄ù wɛɛ má.

¹³ Iyi ñ c̄o ilu má nò ñ ye kungb̄ā wa fo hee lelei Āɔ. Kungb̄āu wa kpata wa d̄ɔ anu hee lele wa ni, waiyooi, iko í jem, iko í jem. Beirei ijuukp̄āi inɛi andunya ɲa á to si waati iyi amaleka mɛɛta ɲa iyi à gbe ɲau aa f̄ā k̄āak̄āak̄ɛ ɲa.

9

K̄āak̄āak̄ɛ miusia

¹ Si anyii nɲu, amaleka miusiau í f̄ā k̄āak̄āak̄ɛ. Nò ñ ye andaiya ḡo í cuku ilɛ hai lele wa. Nɲui à na kileei isa nla hai nɛ k̄ɔɔ. ² Andaiyau í c̄i isau nò cua wa fita bei cuai ina nla, nò í bii inunu í j̄ò inya fei í dū. ³ Nò ketengbo ɲa à fita wa hai si cuau à waa te ilɛ, nò à mu ɲa gbugb̄ā bei ac̄i cencee. ⁴ À na ɲa wooda à ni a maà beje f̄ɔf̄ɔ walak̄ò mii t̄ūt̄ū ḡo walak̄ò j̄li ḡo bii k̄ù jɛ inɛ ɲa iyi a k̄ù nɛ

nyindai Ilaāɔ si ikpo ɲa. ⁵ A k̄ù na ketengbo ɲau wooda a kp̄ò amanɛ ɲa bii k̄ù jɛ a kp̄ā ɲa iju hee zakai cukpa miu. Ara kuroi ijuukp̄āu í munḡaò bei bii cencee í ta amanɛ. ⁶ Si cukpa miuu, inɛ ɲa aa d̄ɛd̄ɛ iku amma a kaa ba. Aa bi aɲa a ku amma iku á sa ɲa.

⁷ Ketengbo ɲau à j̄ò ac̄i ɲa iyi à t̄ā s̄ɔɔlu a b̄o iḡū. Nḡoḡo í wa si iri ɲa bei fulai wura, nò waju ɲa í ye bei ti amanɛ ɲa. ⁸ Ntoi iri ɲa í ye bei ntoi irii inaabo ɲa nò inyi ɲa í ye bei ti muusu nla ɲa. ⁹ À bii gende ɲa do bata ku nɛ sisima ḡo iyi bii li ȳɔɔ aa ni is̄oi. Nò ikpa ɲa í ya maa ce iba bei sareti nkp̄ɔ iyi ac̄i ɲa à waa fa bi ku ce iḡū. ¹⁰ À nɛ akpaamu ku nɛ ac̄i bei cencee ɲa. Do akpaamu ɲau bei aa kp̄āò amanɛ ɲa iju si cukpa miuu. ¹¹ Ilaalui ketengbo ɲau í jɛ amaleka ilu irii isa nla hai nɛ k̄ɔɔ. Iriɛ í jɛ Abad̄ɔ do feei Ebɛɛ. Do Gerɛki m̄o à ya kpooi Apolīɔ, waat̄o Woo beje.

¹² Nsei, iyi ijuukp̄ā sinte í l̄o í gbe ijuukp̄ā minji ḡo ɲa iyi aa naa má.

K̄āak̄āak̄ɛ mɛɛfasia

¹³ Nɲi amaleka mɛɛfasiau í f̄ā k̄āak̄āak̄ɛ. Nò ñ gb̄o ide ku f̄o ḡo hai gonta m̄ei bi kuweei wura iyi í wa si wajui Ilaāɔ. ¹⁴ Ide ku f̄ou í s̄ɔ amaleka mɛɛfasia iyi wa mu k̄āak̄āak̄ɛ í ni, f̄ū amaleka m̄ɛɛ ɲa iyi à d̄i k̄ək̄oi ido nla iyi à ya kpe Efaratau. ¹⁵ Nɲi à f̄ū amaleka m̄ɛɛ ɲau. Na ad̄ɔu do cukpau do aj̄ɔu do is̄ɔu bei amaleka ɲau à t̄ā s̄ɔɔlu

mam mam ku ba a kpa ikō akāi kukpē mēetai amanē ŋa. ¹⁶ A sōm jiai masa ŋau, à wēi dubu minji ikō dubu cīō má (200.000.000). ¹⁷ Si bei ñ ye ačí ŋau do masa ŋau si kuyem wee. À dasi batai igū nkpa bei ina do boogu bei bulam do igbaagba bei fainwita. Irii ačí ŋau í ye bei irii muusu nla, nō ina do cua do fainwita wa fita wa hai si gele ŋja. ¹⁸ Ikō akāi kukpē mēetai inei andunya ŋa á ku na saabui bōñe mēeta ŋau, waatō ina do cua do fainwita iyi wa fita hai si geleí ačí ŋau. ¹⁹ Gbugbāi ačí ŋau í wai si gele ŋja do si akpaamu ŋja. Akpaamuu í yei bei njo, nō í ne iri. Do nñui à ya kpā inē ŋa iju. ²⁰ Do nñu fei, inei andunya ŋa iyi à gbe a kù ku si bōñeu à kō ku kpaasi idō. Nō à kō ku jō mii ŋa iyi à ce do awō ŋja ku tōō. À waa mōsi inei inōōko ŋa ku tōō do iwē ŋa iyi à ce do wura do isō fūfū do isō danya do kuta do jli ŋa, aŋa iyi a kaa yōkō a gbō ide, a kaa nō a yōkō a ye ilu, hee má je a ne. ²¹ Bēēbe mōi inē ŋau a kù jō inē ku kpa do dobu dobu ŋja ŋa ku ce, do sakara ku ce, do ile ŋja ŋa.

10

Amaleka do tia keeke

¹ Ñ nyi ñ ye amaleka ilu gbugbā gō má wa kita wa hai lele. Kudūi ijī í biie bei jine iyi í dasi, nō njoí Ilaaō í wenwee si iriē, wajue wa daana bei inunu, nō kutēē í ye bei amei ina. ² Wa mu tia keeke gō iyi wa cí si awōē. Í lesi isē njeē si antai tenku, isē cangae mō si ilē. ³ Nō

í dō anu bei muusu nla. Iyi í dō anu í tā ŋoi dagba lele mēēje gō ŋa mō à waa dō anu. ⁴ Iyi dagba lele mēēje ŋau à dō anu à tā, gbakā ñ tā sōolu n kō ide nñau. Amma ñ gbō ide ku fō gō wa hai lele wa ni, maà ti i kō mii iyi dagba lele mēēje ŋau à fō. Muu si asii.

⁵ Njoi amaleka iyi ñ ye wa leekí si antai tenku do si ilēu, í wu awō njeē lele, ⁶ nō í gbasi do irii inē iyi í wēē hee do ajo fei, iyi í taka lele do ilē do tenku do mii ndu ŋa ŋa fei. Amalekau í fō í ni, waati iyi í gbe kù waa sō má, ⁷ amma waati iyi amaleka mēējesiau mō á fá kākākākie, waati bēēbei Ilaaō á kō mii iyi í dasi idō ku ce iyi inē kāma kù mōu, si bei í sō walli woo ce icēē ŋa wo.

⁸ Si anyii nñu, imu iyi ñ tako ñ gbō hai leleu, í bam ide ku fō má í ni, koo gba tia keeke iyi wa cíu hai si awōi amaleka iyi wa leekí si antai tenku do si ilēu. ⁹ Njoi ñ bō bi amalekau, ñ tōōē ku nam tia keekeu. Nō í sōm í ni, gba i ŋjō. Á ro si inōē, amma á dōi si geleē bei nyikō. ¹⁰ Njoi ñ gba tia keekeu hai si awōē, nō ñ ŋjō. Ntōi, í dō si geleem bei nyikō, amma iyi ñ muu ñ tā, í roi kom kom si inōm.

¹¹ Njoi à sōm à ni, í gbe i sisi i ce walli má na inē nkpa, do ile nkpa, do dimi nkpa, do ilaalu nkpa.

11

Woo je sēeda minji ŋa

¹ Si anyii nñu, inē gō í nam mii ku wā ilē iyi í ye bei akpa, nō í sōm í ni, dede i koo i wā

kpasēi Ilaaḏ do bi kuweeu, nō i ka inē ḡa iyi à waa ce kutəə bē.
 2 Amma maà wā bantumae, domi à mua dimi mmu ḡa, aḡa iyi aa tēēē ilu kumáú si afei cukpa ciiji do minji *. 3 Nō í ni nḡu á jò woo jē sēēda minjii nḡu ḡau a fə idei nḡu. Aa maa we saaki ḡa, nō nḡu á mu nḡa yiiko a ceò walii si afei aḡo dubu do cīə minji do kita † (1.260).

4 Woo jē sēēda minji ḡauí à yē bei jīi ndii olivi minjiu, do bi ku lesi fitila minji iyi wa leekī si wajui Ilaaḏ Lafēēi ilēu fei. 5 Bii inē ḡo wa bi ku ce nḡa laalə, ina í ya fitai hai si gele nḡa ku kpa irii mbēē nḡa ḡa. Bēēbei inē iyi wa dēdē ku ce nḡa laalə á kuò. 6 À nē gbugbā a cimbo lele, ijī ku maà rə si waati iyi à waa ce walii. À nō à nē gbugbā a kpaasi inyi nje. À nō à nē gbugbā má a naaò dimii wahala ikā ikā baa yooma fei wa si andunya si waati iyi à bi fei.

7 Waati iyi aa jē sēēda a tā, inḡai sako ḡo á ba ḡa igū ku ce ku kāmia ḡa ku kpa ḡa. Inḡai sakou á fita wai hai si iḡa nla hai nē kəəu. 8 Iku nḡa á maa sūi si bantumai ilu nla bii à kpakpa Lafēē nḡa si jīi nōu. À nē a kpe iluui wo Sodomu walakə Ezibiti. 9 Inē ḡa si dimi fei do si fee fei do si ilē fei aa cə iku nḡa zakai aḡo mēeta do bubu, a kaa jē a si ḡa. 10 Inəi inēi andunya ḡa á dš, aa ce jingau nō a sambaa nje amua ḡa si na iyi í jò walii minji iyi

à tako à wahala ḡa ḡau à ku.

11 Si anyii aḡo mēeta do bubuu, Ilaaḏ í nyi í da nḡa si hunde ma, nō à dede à leekī. Nḡo nla nlaí í mu inē ḡa iyi à yē ḡa fei. 12 Nəi walii minji ḡau à ḡbə ide ku fə ḡo wa hai lele wa ni, i gū wa ihē. Nō à gū lele si kudūi ijī ijui mbēē nḡa ḡa. 13 Bē ḡbakā nō ilē í yaya ntə ntə, nō ikə akāi kukpē mēēwai iluu í cuku. Inē ḡa iyi à ku si kuyayai ilēu, kukpə nḡa í to amanē dubu mēēje (7.000). Zigii inē ḡa iyi à ḡbe í da ntə ntə, nō à ni Ilaaḏ í la.

14 Nsei, ijuukpā minjisiau í lə, wee mēetasiaē wa naa má.

Kāakāakī mējesia

15 Si anyii nḡu, amaleka mējesiauí í fā kāakāakīē. Nəi à ḡbə anu ku dš nla nla ḡo ḡa lelei Aš à ni, a sindoa Aš Lafēē nwa do inē iyi í cicau bommai andunyaú, nō a jē bomma hee do aḡo fei. 16 Waati bēēbei inē ngbo kənfia do mēē ḡa iyi à waa buba si kitāi bomma si wajui Ilaaḏu, à sēebata à waa təə 17 à waa ni, Aš Lafēē, ilu gbugbā fei, Awə iyi ì wēē nsei, ì nō ì wēē wo,

À waa saabuei si na iyi í jò ì ce ice do gbugbā nlaē.

Nō ì sinti bommaē ku jē.

18 Dimii andunya fei í daməə.

Amma idəəkšē í to wa.

Waati í to í kiiti iku ḡa.

Waati í nō í to í na walii woo ce icēē ḡa riba nḡa,

Do woo dasi naane ḡa do inē ḡa iyi à waa jirimaē,

Hai keekeò nlaē.

* 11:2 cukpa ciiji do minji waatə adš mēeta do cukpa mēēfa. † 11:3 aḡo dubu do cīə do minji do kita, waatə adš mēeta do cukpa mēēfa.

Waati í to i ce nfei inε nja iyi á waa ce nfei andunya.

19 Njoi à cī kpasēi Ilaaḍ iyi í wa lele nḵ à yε kpakoi akabuue si inḵ. Nḵ iji wa nḵ, nḵ à waa gbḵ iba nja do kulai iji. Nḵ ile wa yaya, nḵ kutai iji nja à waa cuku wa do gbugbā.

12

Abo gḵ do akandama

1 Njoi nyinda nla gḵ í fita lelei Aḵ. Inaabo gḵ í wa bε, nunui í je ibḵε, nḵ wa leeki si cukpa nḵ wa dasi fulai andaiya maatejei. 2 Abou í ne aḵi, nḵ wahalai kubí do ara ku roi inḵu í jḵ wa dḵ anu.

3 Njoi nyinda mmu gḵ í fita má lelei Aḵ. Akandama nkpa nla nla gḵ í wa bε, í ne iri mεεje do ngo mεεwa nḵ wa dasi fulai bomma si iriu akā fei. 4 Akandamau í wḵ ikḵ akāi kukpē mεetai andaiyai lele nja í nyḵ nja wa si ile do akpaamue. Nḵ í koo í leeki si wajui abo iyi wa bi ku bíu, ku ba ku nḵ amau bii í cuku wa. 5 Njoi abou í bi ama inεmḵkḵ. Amaui á gbā dimi fei do goloí isḵ. Hee akandamau ku maa nḵ amau à so à bḵḵε bi Ilaaḵ, bii wa buba si kitāi bommaε. 6 Abou í sa í ne ikpa ghabua bii Ilaaḵ í ceaa sḵlui inya bii á wa a maa woo si afei ajḵ dubu do cīḵ minji do kita (1.260).

7 Njoi igū í dede lele bε. Miseli do amalekaε nja à ce igū do akandamau do amalekaε nja. 8 Nḵ Miseli do amalekaε nja à je nja igū. Nḵ à kḵ akandamau do amalekaε nja a wa lele bε má. 9 Njoi à nyḵ akandama nla nlau wa ile. Akandamaui

í je njo iyi í wεε hai tako. Njui á ya kpe mbirisi walakḵ Seetam. Nḵ njui í dī ijui inei andunya nja fei. À nyḵḵ wa ile do amalekaε nja ajḵ.

10 Si anyii nḵu, nḵ nḵ gbḵ ide ku fḵ nla gḵ lele í ni, Nsei, waatii faabau í to wa.

Nsei, Aḵ Lafēε nwa í nyisi gbugbāε, nḵ í jile bommaε.

Nsei, inε iyi í cicau í gba inε ngbo ku jεε,

Domi woo fḵ laalḵi inε nwa nja, nḵu iyi í ya maa fḵ laalḵ nja

si wajui Ilaaḵ dasḵḵ idū

À nyḵḵ wa hai lele.

11 Inε nwa nḵau à jḵḵ igū do saabui njei Angudāu do sεεdai ntḵu iyi á je.

A kḵ doo kuwεε nja nkāma, amma à jesi anja a ku.

12 Na nḵu, lele, jḵ i wεεḵ inḵ didḵ,

Nḵ inε iyi í wa lele, i wεεḵ inḵ didḵ nja.

Amma inḵ ku fḵi í je ti ile,

Nḵ inḵ ku fḵi í je ti tenku,

Domi Seetam í kita si nje wa do idḵḵkḵ nla nla,

Si na iyi í jḵ í mḵ iyi waati keekei í gbea nḵu.

13 Iyi akandamau í ba à nyḵ nḵu wa ile, nḵi í lḵsi ku lele abo iyi í bí ama inεmḵkḵ.

14 Amma à na abou ikpa minjii kungbā nla ku ba ku fo ku bḵ ikpa inya iyi Ilaaḵ í ceaa sḵluεu si ghabua bii aa woo adḵ mεeta do bubu. Tengí bei á jḵḵ nḵou. 15 Njoi nḵou í tu inyi wa hai si gelee, wa cā bei ido nla nla si anyii abou ku ba inyi ku jḵḵ. 16 Amma ile í faaba

abou, domi í là, í mǎ inyi iyi wa fita hai si gelei akandamau wa. ¹⁷ Nǎi idǎi akandamau í kǎ si abou ntǎ ntǎ, nǎ í bǎ igũ ku ce do dimie ña iyi à gbe, aña iyi à waa jirima woodai Ilaaǎ fei, ine ña iyi à waa leekĩ dim dim si seedai Jesu. ¹⁸ Nǎ í koo í leekĩ si sǎai tenku.

13

Injai sako iyi wa fita hai si tenku

¹ Si anyii ññu, ñ ye injai sako gǎ wa fita wa hai inǎ tenku. Í ne ngo meeƵa do iri meeje nǎ fulai bomma wa lesi ngo ñau fei, nǎ si iri ñau fei à kǎ iri laalǎ ña ikǎ ikǎ iyi wa yaako Ilaaǎ. ² Injai sako iyi ñ yeu í gaabu bei mua, nǎ kutee í ne gbugbǎ, nǎ gelee í ye bei ti muusu nla. Akandamau í so gbugbǎi ññu takae í naa, do kitǎi bommae do yiiko nlae. ³ Iri akǎi injai sakou í jǎ bei í ba kumee iyi á yǎkǎ ku kpaá, amma kumeeu í tǎ nǎ í ba iri. Inei andunya ña fei à waa cǎo do biti nǎ à waa tooe. ⁴ Aña fei à waa tǎo akandamau si na iyi í jǎ í na injai sakou yiiko. Nǎ à waa tǎo injai sakou mǎ à waa ni, yooi í ye bei injai sakou ihē. Yooi á yǎkǎ ku baa igũ ku ce.

⁵ Injai sakou í ne kpǎa ku tǎoð fufu nǎ ku bu Ilaaǎ, nǎ í ne yiiko ku ceð gbugbǎe ice zakai cukpa ciiji do minji. ⁶ Nǎi í cĩ gelee wa bu Ilaaǎ do bi ku wae do ine ña iyi à wa lele fei nǎ wa fǎ si ña ide laalǎ. ⁷ À muaa kpǎa ku ce igũ do inei Ilaaǎ ña

nǎ ku je ña igũ. Nǎ à naa yiiko si dimi fei do fee fei do ile baa yooma fei. ⁸ Inei andunya fei á tǎoe, waato ine ña iyi Ilaaǎ kũ kǎ iri ñña si tia kuwee hee ku maa taka andunya, tia iyi í je ti Angudǎ iyi à kpau.

⁹ Na ññu, ine iyi í ne itĩ, ku gbǎ. ¹⁰ Ine iyi í ne piisǎo ku bǎ, tilasi piisǎoi á bǎ. Ine mǎ iyi à ne a kpa do taakuba, tilasi taakubai á kpaá. Na ññu, í sǎa woo dasi naane ña a ya maa temua nǎ a leekĩ si naane ku dasi ñña*.

Injai sako iyi wa fita hai si ile

¹¹ Si anyii ññu, ñ ye injai sako gǎ má wa fita wa hai si ile. Í ne ngo minji bei ngoi angudǎ, nǎ wa fǎ ide bei akandama. ¹² Inja sinteui í naa yiiko iyi í ne fei ku ceð ice si wajue. Í tilasi inei ile ña a tǎo inja sinte iyi í ba kumee iyi á yǎkǎ ku kpaá wo, nǎ í ba iriu. ¹³ Inja minjisiau bei í ce dobu dobu nla nla ña hee í jǎ ina í kita wa hai lele í naa ile si wajui amane ña. ¹⁴ Í ðĩ ijui inei andunya ña do dobu dobu ña iyi í ce si wajui inja sinte iyi í náa yikou. Wa sǎ inei andunya ña a gbe mii iyi á jǎ inja sinte iyi à tako à mee do taakuba nǎ kũ kuu. ¹⁵ Injai ankǎanyiu í ba yiiko ku mua mii iyi à gbeu kuwee, nǎ ku fǎ ide bei amane, ku ba ku kpa ine ña iyi à kǎ ku tǎoe fei. ¹⁶ Nǎ inja í tilasi ine fei, ilu gbugbǎ ña do hai ne gbugbǎ ña, ilu fia ña do ilu are ña, aru ña do ine ña iyi à ne ara ñña ña, à ce ñña

* **13:10** Tia nwo gǎ ña à ya ni, ine iyi í dasi kpaasie piisǎo, piisǎoi aa na a dasi ññu mǎ. Ine iyi í kpa ine gǎ do taakuba, do taakubai aa kpa ññu mǎ.

nyinda si awə nje nja walakə si ikpo nja. ¹⁷ Ine gə kù wεε iyi á yəkə ku ra walakə ku ta bii kù ne nyinda iyi í je irii injai sakou, walakə lambai iriε.

¹⁸ Iyi í s̄la ka ce si laakai wee, ine iyi í ne bisi fei í s̄la ku mà yaasei lambai injai sakou. Lambae, lambai amanēi. Jiaei c̄ə mεεfa do kita do mεεfa (666).

14

Iri ku k̄ai ine ja iyi à faaba

¹ Si anyiε iyi n̄ cə ilu nə n̄ ye Angudāu wa leek̄i si iri kutai Siḵ. Amanε dubu c̄ə do ciiji do mεε (144.000) í wa bi tεε, aṅa iyi à kə irii Angudāu do ti Baae si ikpo nja. ² Nə n̄ gbə imu gə hai lele aa ni bei ibai iri cuui inyi nla, walakə bei kulai ijli. Iba iyi n̄ gbəu wa d̄ai bei m̄əɔə iyi ine ja à waa c̄a. ³ Ine jau à waa leek̄i si wajui kitāi bommau, bii ilu hunde mεε jau do ine ngbo jau à wa. À waa k̄ə iri tit̄ə iyi ine gə kaa yəkə ku mà bii kù je amanε dubu c̄ə do ciiji do mεε jau (144.000), aṅa iyi à yá hai si andunya. ⁴ Ine jau, a kù s̄ò inaabo. À mu ara nja a kù mà inaabo tit̄a. À waa too Angudāu bii wa bə fei. À yá ja hai si in̄ai amanε ja. À yei bei amaaje sinte iyi à na Ilaaḵ do Angudāu. ⁵ Ine gə kù gbə ibo hai si gele nja, à je ine ja iyi a kù ne taale.

Amaleka mεeta ja

⁶ N̄oi n̄ nyi n̄ ye amaleka gə má wa fo hee lelei Aḵ. N̄hui á sisi laabaau j̄ida iyi ci ya tā bi inei andunya fei, si ilε fei, do si dimi fei, do si fee ikā ikā fei, do bi ine fei. ⁷ Í d̄ə anu wa ni, i jirima Ilaaḵ nə i naa amboe ja, domi waati í to ku kiitiò ine fei. I t̄ə Ilaaḵ, n̄ju iyi í taka lele do ilε, do tenku, do is̄ə ja.

⁸ Amaleka minjisia gə wa too anyiε wa ni, Babil̄ni, ilu n̄lau, í cuku, í cuku. N̄hui í fa dimi fei si sakara hai ne k̄əε, Sakaraεui í ye bei at̄ε iyi wa c̄i ja iju. At̄ε v̄εεui í je id̄ək̄i Ilaaḵ.

⁹ Amaleka mεetasia gə wa too ine minji ja iyi à cuau, nə í d̄ə anu wa ni, ine iyi wa t̄ə injai sakou do mii iyi í gbeu * fei, nə í j̄ə à kə iriε si ikpoe walakə si awəε, ¹⁰ n̄ju m̄á m̄ə at̄ε iyi í je id̄ək̄i Ilaaḵ. Ine iyi wa ce bεεbe fei á ye b̄ñε si ina do fainwita si wajui Angudāu do amaleka kumá jau. ¹¹ Cuai ina iyi á nyisi ja b̄ñεu á dedei hee lele hee do ajə fei. Ine ja iyi à waa t̄ə injai sakou do mii iyi à gbeu †, do ine ja iyi à ne nyindai iriεu, a kaa ne kus̄imi al̄ə daakə.

¹² Na n̄ju, í s̄la woo dasi naane ja a temua, aṅa iyi à waa jirima woodai Ilaaḵ nə à dasi Jesu naane.

¹³ Si anyii n̄ju, n̄ gbə ide ku fə gə má hai lele í ni, kə iyi ih̄ε, ilu in̄ə did̄ə nai ine ja iyi aa na a ku hai nsei na naane iyi à dasi Laf̄ε. N̄oi Hundei Ilaaḵ í

* **14:9** mii iyi í gbeu idei mii iyi à gbe í j̄ə inja sinteui wa f̄aa (cə Kuyε 13:14) † **14:11** mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í j̄ə inja sinteui wa f̄aa (cə Kuyε 13:14)

ni, ntai, bebei. Aa simi, domi ribai ice jiida n̄a á too n̄a.

Kudai amane ŋa

14 Si anyii n̄u, n̄o n̄ ye anduulai iji ḡo, ine ḡo wa buba be í j̄o amai amane. Wa dasi fulai wurai amanlu si irie, n̄o wa mu k̄oma ku d̄o anu ḡo. 15 Amaleka ḡo í fita wa hai kpas̄i Ilaā, n̄o í d̄o anu í s̄o ine iyi wa buba si kud̄i ijiu í ni, so k̄omae í mu, domi awaatii kumu í to. Andunyau í to ku mu. 16 N̄o ine iyi wa buba si kud̄i ijiu í dasi k̄omae si andunya, wa mu.

17 Amaleka ḡo í fita wa hai kpas̄i Ilaā iyi í wa leleu má, n̄u m̄o wa mu k̄oma ku d̄o anu ḡo.

18 N̄o amaleka ḡo í fita wa má hai bi kuweeu, í ne gbugb̄a si antai ina. Í la hee lele í s̄o ine iyi wa mu k̄oma did̄o í ni, ka rez̄e iyi í wasi andunya do k̄omae domi í j̄a. 19 Amalekau í dasi k̄omae n̄o í kāo isoi j̄i n̄au, n̄o í cuusi dangala bi ku f̄o inyii rez̄e. Iyi be wa nyisi id̄ok̄i Ilaā. 20 Á f̄o isoi rez̄eu bi ku f̄o anyii in̄o iluu. N̄o hai bi ku f̄o inyii isoi j̄i n̄ou, n̄je í c̄a wa be hee kus̄e í to dubu ak̄a do c̄o m̄efa † (1.600) si yaasei ile ku w̄a, n̄o kuj̄i isae í to gendei ac̄i.

15

Amaleka ŋa do ijuukp̄ai ank̄anyi

‡ 14:20 dubu ak̄a do c̄o m̄efa si yaasei ile ku w̄a Lambau í ne yaase ḡo. Kus̄e í to kilo c̄o m̄eta (300). * 15:2 mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í j̄o in̄a sinteui wa f̄a (c̄o Kuye 13:14) † 15:3 Irii Moizii do ti Angud̄u Ine ḡo ŋa si kuye n̄a, à ya ni iri ik̄a ik̄a minjii. Ine ḡo ŋa m̄o à ya ni iri ak̄ai iyi wa f̄o bei Ilaā í faaba wa na saabui Jesu Kiri si bei í tako í faaba inei Izireli ŋau na saabui Moizi.

1 Si anyii n̄u, n̄ ye nyinda ḡo má lelei Ā, í lá n̄o í ne n̄jo. Iyi n̄ ye wee, amaleka m̄eje ḡo ŋa à waa mu ijuukp̄a m̄eje. An̄ai à je ijuukp̄ai ank̄anyi domi si bei id̄ok̄i Ilaā á t̄a.

2 N̄o n̄ ye tenku ḡo wa daana bei digi í ȳoge do ina. N̄o n̄ ye ine ŋa iyi à je in̄ai sakou iḡu do mii iyi à gbeu * do lambai irie. Ine ŋau à waa leek̄i si antai tenkuu à waa mu m̄oŋo ŋa iyi Ilaā í na ŋa. 3 Á waa k̄o irii Moizi, woo ce icei Ilaā, do ti Angud̄u †, à waa ni, Ā Laf̄e, ilu gbugb̄a fei, Icee í la, n̄o í je maamaake.

Aw̄o í je amanlui ile fei. Kp̄aae í je nt̄o, n̄o í je dee dee.

4 Yooi kaa ce n̄jo, Laf̄e.

Yooi á k̄o ku saabu irie.

Aw̄o ak̄ai í je ine kumá.

Inei ile baa yooma fei á naa bi t̄e,

Aa na a gule a t̄oe,

Domi í nyisi iyi kiitie í je dee dee.

5 Si anyii n̄u, iyi n̄ c̄o ilu n̄o n̄ ye à c̄i kpas̄i Ilaā iyi í wa lele, tengi bii í je bi kuwai akabuueu. 6 Amaleka m̄eje ŋa iyi à waa mu ijuukp̄a m̄eje ŋau à fita hai kpas̄e. Á waa dasi nyau f̄uf̄u iyi wa daana n̄o à waa d̄i santikii wura si kpaka n̄a. 7 N̄o ine ak̄ai mii ilu hunde m̄e ŋau í na amaleka m̄eje ŋau fatai wura ara m̄eje iyi í k̄o do id̄ok̄i Ilaā, n̄u iyi í wee hee do aj̄o fei. 8 N̄o kpas̄e í k̄o do cua

iyi wa naa hai si amboei Ilaaḥ do gbugbāe. Ine gə kaa nə ku yəkə ku lə si inəe hee ijuukpāi amaleka meeje ηau koo kpaḍ iri.

16

Fatai idəəkḍi Ilaaḥ ηa

¹ Nḍi n̄ gbə ide ku fə nla gə hai kpasēi Ilaaḥu í sḥ amaleka meeje ηau í ni, i koo i nikā idəəkḍi Ilaaḥ iyi í wa si fata meeje ηau si ilē.

² Amaleka sinteu í koo í nikā titēe ilē. Nḍi dimii ngoli kuro laalə gə í naa si inē ηa iyi à ne nyindai injai sakou nə à waa tə mii iyi à gbeu *.

³ Nḍi amaleka minjisiau mə í nikā titēe si tenku. Inyiu í sinda bei njei iku, nə mii ilu hunde baa yooma fei í ku si inə inyiu.

⁴ Nḍi amaleka meetasiau mə í nikā titēe si ido nla ηa do si isḥ ηa, nə inyi nḥa í kpaasi nje.

⁵ Nə n̄ gbə anui amaleka iyi í ne gbugbā si antai inyiu í ni, awə Ilaaḥ ì ne ntə i kiiti be ihē, awə inē kumá, awə iyi ì wēe, ì nə ì wēei wo. ⁶ Ine ηau à kpa woo dasi naane ηa do walii ηa à nikā nje nḥa, nə ì na ηa nje a mə. Bēebei à jəḍ. ⁷ Si anyii nḥu, n̄ gbə ide ku fə gə má hai bi kuweeu í ni, ntəi Aḥ Lafēe ilu gbugbā fei, kiitiē í tē í je ntə.

⁸ Nḍi amaleka meesiaiu mə í nikā titēe si inunu, nə inunu í ba gbugbā wa jo amane ηa do inya gbāae bei ina. ⁹ Nə inya gbāa nlau í jo amane ηa, nə à waa bu Ilaaḥ, nḥu iyi í ne yiiko

si antai bḥne ηau. Amma à kə ku kpaasi ido a jirimae.

¹⁰ Nḍi amaleka miusiau mə í nikā titēe si antai kitāi bommai inja buuu. Nə ilu í kuku si bommaeu. Nə inē ηa à waa ηə ame nḥa ηa na ara kuro. ¹¹ À waa bu Ilaaḥ na ara kuro do ngoli nḥa ηa, amma à kə ku jə laalə ku ce nḥa.

¹² Nḍi amaleka meefasiau mə í nikā titēe si ido nla iyi à ya kpe Efarata, nə í gbe mam mam ku mua amanlui nunui daakə ηa kpāa a kua. ¹³ Nə n̄ ye inēi inəoko meeta gə ηa à kpaasi ara nḥa bei kpəḶ, akā í fita wa hai si gelei akandamau, akā mə hai si gelei inja buuu, meetasiau mə hai si gelei walii ilu ibou. ¹⁴ Inēi inəoko ηauì à je məcəi Seetam ηa iyi à waa ce dobu dobu ηa. Nə à waa bə bi amanlui andunya ηa fei a tətə ηa a ce igū si ajə nlai Ilaaḥ ilu gbugbā fei.

¹⁵ Nḍi Jesu í ni, n̄ wa n naa ku zamba ηe bei ile. Ilu inə didḥi inē iyi wa wə njoo, nə wa dasi jḥne ηa ku ba ku maà na ku dasi kpāa bāsí ku na ku ye anyə si bantuma.

¹⁶ Nḍi inēi inəoko ηau à tətə amanlu ηau fei bii gə iyi à ya kpe do feei Ebeē Aamagedḥ.

¹⁷ Si anyii nḥu, amaleka meejesiau mə í nikā titēe si fufu. Nə à gbə ide ku fə nla gə hai bi kitāi bomma iyi í wa kpasēi Ilaaḥu í ni, ide í tā. ¹⁸ Nḍi ijí í ηə, nə à gbə iba ηa do kulai ijí. Nə ile í yaya ntə ntə. Ilē kuyayau í caa. Dimiē kù ce titā hai waati iyi à taka amane

* 16:2 mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í jo inja sinteui wa fāa (cə Kuyei 13:14)

ηα. ¹⁹ Ilu nlau í kpē ikō mēeta, nō ilui ile fei í cuku. Ilaaḡ kù gbēje laalo ku cei inēi Babilōni ηα ilu nlau nō í nyisi ηα idōōkō nlae. ²⁰ Gungum kāmā kù wa be má, nō a kù waa ye iri kuta ηα mō má. ²¹ Nōi kutai ijī nla nla ηα à waa cuku si inē ηα wa. Akāe fei í to kilo ciiji. Nō à waa bu Ilaaḡ nā bōnei kutai ijīu, domi bōneu í caa.

17

Abo à ce sakara nla nla

¹ Nōi inē akāi amaleka mēeje ηα iyi à waa mu fata mēeje ηau í sōm í ni, naa wa, an nyisiē bei Ilaaḡ á kiiti abo à ce sakara nlau ihē, nηu iyi wa buba si antai inyi nlau. ² Abo à ce sakara nlau í dasi amanlui andunya ηα sakara ku ce, nō inēi andunya ηα à waa too si daa nkpō nkpōe hee í baa í sinda iri nηa bei atē í ya sinda irii inē.

³ Nōi Hundei Ilaaḡ í naa sim nō amalekau í bōm gbabua. Bei, n̄ ye abo gō wa buba si antai injai sako nkpa gō. Injai sakou í ne iri mēeje do ngo mēewa nō à kō si araē fei iri laalo ku yaako Ilaaḡ ηa. ⁴ Abou wa dasi nyau nkpa jiida gō dimi iyi amanlu ηα à ya dasi, nō wa dasi booda ηα iyi à ce do wura do kuta ku ne fia gō ηα do lege fūfū bii fei. Wa mu kōfui wura si awō si bii mii laalo do riisii sakara ku ceē wa kō. ⁵ A kō iri gō si ikpōe, yaasei iriui í je asii. Iriu wee, Babilōni ilu nla, iyei inaabo à ce sakarai andunya ηα, do iyei daa bututu fei. ⁶ Nō n̄ ye abou í mō njei woo dasi naane ηα do

ti inē ηα iyi à kpa si na iyi í jō à je sēedai Jesu, nō irie í sinda bei atē í ya sinda irii inē.

Iyi n̄ yōō, n̄ biti ntō ntō. ⁷ Nōi amalekau í sōm í ni, na mii í ce ì waa biti. An sisie asii abou do ti injai sako iyi í ne iri mēeje do ngo mēewau. ⁸ Injai sako iyi ì yeu be í wēe wo amma kù wēe má nsei. Bii í kōōsi à fita wa hai si isa nla hai ne kōōu ku bō nfe ku ce. Inēi andunya ηα iyi Ilaaḡ kù kō iri nηa si tiai kuwēe hee ku maa taka andunya, aa biti bii à ye injai sakou má, domi í tako í wēe wo amma kù wēe má nsei nō á na ku faata wa má.

⁹ Inē ku bei ku gbō yaasei ideu, í ne bukaatai bisi iyi í ne laakai. Iri mēeje ηau, anjai à je iri kuta mēeje bii abou wa buba. ¹⁰ Nō anjai à nyi à je amanlu mēeje ηau. Amanlu miu í cuku tā, inē akā í wēe si nsei, nō inē akā mō kù to wa titā. Bii í na í to wa, kaa kpe. ¹¹ Nō injai sako iyi í wēe wo nō kù wēe nsei máu, nηu takae í je ilaalu mēejōsia, nō í je inē akāi amanlu mēeje ηau nō wa bō nfe ku ce.

¹² Ngo mēewa iyi ì yeu, anjai à je amanlu mēewa ηα iyi a kù je bomma titā, amma aa ba yiiko a je bomma isō akā do injai sakou ajo. ¹³ Anja mēewau fei mii akāi à waa lele, nō aa na injai sakou gbugbā do yiiko nηa. ¹⁴ Aa ce igū do Angudāu, amma Angudāu á je ηa igū si na iyi í jō í je Lafēi lafēe ηa nō í je Amanlui amanlu ηa. Nō ilu naane ηα iyi Ilaaḡ í kpe í cica, anjaō Angudāu aa je igū ajo.

¹⁵ Nō amalekau í sōm má í ni, inyi iyi ì ye abo à ce sakarau

wa buba si antaεu be, nηui í je ine nkpɔ iyi wa naa hai ile ikā ikā nɔ à waa fɔ fee ikā ikā. ¹⁶ Ngo mεεwa iyi í yeu be do injai sakou, aa cé abo à ce sakarau. Aa so mii iyi í ne fei nɔ a jɔɔ basí. Aa ηɔ injaε nɔ a joo ina mam mam. ¹⁷ Aa ce beεbei si na iyi í jò Ilaaɔ́ í jò à ce idɔɔbiε. Beεbei à ce anu akā ku ba a so yiikoi amanlu nηa a na injai sakou. Aa maa jirima injai sakoui hee idei Ilaaɔ́ koo ceò.

¹⁸ Abo iyi í yeu, nηui í je ilu nla iyi í ne gbugbā si amanlui ile fei.

18

Kucukui Babilɔni ilu nlau

¹ Si anyii nηu n̄ ye amaleka mmu gɔ wa kita wa hai lele. Í ne yiiko nla nla, nɔ amboεε wa daana bari bari wa má inya si andunya fei. ² Í dɔ anu í ni, Babilɔni ilu nlau, í cuku, í cuku. Nsei í baa í je bii ku wai zii ηa do bii ku manjii inei inɔko baa yooma fei. Yei laalɔ do yei sāmí fei í wa be. ³ À jò iluu í cuku si na iyi í jò dimi fei í dasi sakaraε ku ce. Sakaraεui í ye bei atē iyi wa cí ηa iju. Í dasi amanlui andunya ηa sakara ku ce do nηu takae ajɔ, nɔ woo nya s̄lai andunya ηa à ce fia na amani nlaεu.

⁴ N̄ɔi n̄ gbɔ ide ku fɔ gɔ má hai lele í ni, inje inεm ηa, i fita wa hai inɔ iluu, ku ba i maà na i ne ikpē si dulum dεε nɔ b̄ɔne ηa iyi á baa ku maà ba ηε, ⁵ domi dulum dεεu í k̄a hee lele, nɔ Ilaaɔ́ kù gbεje laalɔ ηa iyi í ce. ⁶ Bei í cea ine ηa, i s̄aa beεbe ise gbeeji. Wahala

iyi í dasi ine ηa í s̄aa ikɔ minji. ⁷ Zaka bei í so araε lele í wεε do inɔ didɔ́ si amani nlaε, inje mɔ i nyisie ijuukpā do inɔ ku fɔ zaka beεbe ηa. Wa ni si idɔε, n̄ wa n buba bei amanlu, n kù je jaaɔ́. Beεbe m̄oi n kaa n ye inɔ ku fɔ pai. ⁸ Na nηu, b̄ɔne ikā ikā á baa si ajɔ akā. B̄ɔne ηau wee, b̄ɔ do inɔ kufɔi iku do ari. Nηu takae á joi mam mam, domi Aɔ́ Lafēε iyi í kiitie í je ilu gbugbā.

⁹ Amanlui andunya ηa iyi à ce daa nkpɔ nkpɔ do abo à ce sakarau fei nɔ à kpē amani nlaεu, aa na a kpata, aa cā buubuu na iriε si waati iyi aa ye cuai ina iyi wa joou. ¹⁰ Aa leeki a j̄ɔde si na iyi í jò à waa ce n̄joi ijuukpā iyi í baa, nɔ aa ni, waiyooi, waiyooi, Babilɔni ilu nla ilu gbugbā, si isɔ akāi kiiti í jεε.

¹¹ Woo nya s̄lai andunya ηa aa kpata do inɔ ku fɔ na iriε, si na iyi í jò ine gɔ kù waa ra iwò nηa má ¹² iyi í je wura do isɔ fūfū, do kuta jiida ku ne fia ηa, do lege fūfū ηa, do aɔ fūfū kú ne fia gɔ do aɔ iyi í je ti ilaalu do aɔ iyi à ya ceò mañgò b̄onsue do aɔ nkpa jiida. Ine gɔ kù waa ra j̄i ku ne inunu jiida ilu fia má, do dimii mii ikā ikā iyi à ce do inyii jua walakɔ do j̄i jiida wala do isɔ nkpa wala do isɔ wala do kuta fūfū. ¹³ A kù waa ra fufui anyii j̄i iyi à ya kpe kaneli, do nyauí aye do tulare do ikpo ku d̄ɔ inunu iyi à ya kpe miru do ikpo dimi mmu gɔ má, do v̄εε do ikpo do iyafū do bilee, do ketε ηa do angudā ηa, do aɔ́ do sareti nηa ηa, do

aru ŋa. ¹⁴ Nɔ woo nya sɪa ŋau à sɔ iluu à ni, mii jiiida iyi ì bi ku je titɛɛ fei wo í lɛɛ, nɔ amanie do mii ku sɪaɛ fei í nyɔɛ, amanɛ kaa yɔɔ má pai.

¹⁵ Woo nya sɪa ŋau, aŋa iyi à ce fia do saabui iluu aa leekɪ ku jɪ, aa maa kpata, a maa weewea na njoɪ ijuukpã iyi í baau, ¹⁶ aa maa ni, waiyooi, irei ì gbɔ bɔnɛ iyi í ba ilu nɪlɔ ihɛ. Iluu í tako í yɛi bei abo iyi í ya we aɔɔ fɪfɪ ku nɛ fia gɔ, do aɔɔ nkpa jiiida do aɔɔ iyi í je ti ilaalu, nɔ í ya dasi wura si arae do kuta jiiida ku nɛ fia ŋa, do lɛgɛ fɪfɪ ŋa. ¹⁷ Nɔ si isɔ akã amanie fei í ce nfe.

Woo mu akɔi inyi ŋau fei do woo ce icɛɛ ŋa do inɛ ŋa iyi à wa inɔ akɔi inyi ŋau fei hee do inɛ ŋa iyi à waa ba ije si inyi dɔdɔu, à leekɪ à jɪdɛ, ¹⁸ à waa dɔ anu iyi à yɛ cuai kujoi iluu à waa ni, ilu nɪlɔ gɔ kù wɛɛ bei iluu ihɛ má. ¹⁹ À waa kosi iri ŋa sãa à waa nyisiò inɔ ku fɔ ŋa. À waa kpata à dɔ anu à waa ni, waiyooi, irei ì gbɔ bɔnɛ iyi í ba ilu nɪlɔ ihɛ. Do saabui amaniei ilu akɔi inyi ŋa fei à ceò fia. Nɔ si isɔ akã, fei ndɛɛ í kpɔò bomma.

²⁰ Inɛ inɛi lele ŋa, i jò inɔ nɛɛ ku dɔ. Inɛ woo dasi naane ŋa mɔ do woo bɛ ŋa do walii ŋa, i jò inɔ nɛɛ ku dɔ, si na iyi í jò Ilaaɔ í kiiti iluu í sã nɛɛ gbese.

²¹ Nɔi amaleka ilu gbugbã gɔ í so kuta nɪlɔ bei alɔ gɔ í nyɔɔ si inyi dɔdɔu í ni, bɛɛbe moi aa kɛkɛ Babilɔni ilu nɪlɔ do gbugbã nɔ a kaa yɔɔ má pai. ²² A kaa gbɔ anu ku dɔi mɔlɔ má bi titɛɛ do woo kã iri ŋau do gaasia ŋau do woo fã

kãakãakɪ ŋau. A kaa ba woo ce icɛi awo dimi ikã ikã má, a kaa gbɔ ibai alɔ iyi wa lɔlɔ má. ²³ A kaa yɛ inya kumái fitila bɛ má, a kaa nɔ a gbɔ gelei abo titɔ do mɔkɔ titɔ. Woo nya sɪaɛ ŋai à nɛ gbugbã à re wo si andunyau ihɛ fei, nɔ ì dɪ ijui inɛi ilɛu ihɛ fei do dobu do buɛ.

²⁴ À nyisi ilui Babilɔni ijuukpã si na iyi í jò à yɛ sie njei walii ŋa do ti woo dasi naane ŋa do njei inɛ ŋa iyi à kpa si andunyau ihɛ fei.

19

¹ Si anyii nɛɛ, ñ gbɔ ide ku fɔ gɔ bei anu ku dɔi zamaa ikpa lelei Aɔ í ni, ka saabui Ilaaɔ Lafɛɛ nwa, nɛɛi í faaba wa, í nɔ í nɛ amboe do gbugbã. ² Kiitie í je ntɔ, nɔ í tɛ, domi í kiiti abo à ce sakara iyi í beje andunya fei do daa bututuɛ, nɔ í nyisie bɔnɛ si na iyi í jò í nikã njei woo ce icɛɛ ŋa. ³ Nɔ à dɔ anu má à waa ni, ka saabui Ilaaɔ Lafɛɛ nwa. Cuai ilu nɪlɔ á maa bɔ lelei hee do aɔɔ fei. ⁴ Nɔi inɛ ngbo kɔnfia do mɛɛ ŋau do ilu hunde mɛɛ ŋau à sɛɛbata si wajui Ilaaɔ, nɛɛi iyi wa buba si kitãi bommau à tɔɔɛ à waa ni, ami, ka saabui Ilaaɔ Lafɛɛ nwa.

Jingauɪ abɔdɔi Angudãu

⁵ Waati bɛɛbei à gbɔ ide ku fɔ gɔ hai ikpa bi kitãi bommau í ni, i saabui Ilaaɔ Lafɛɛ nwa, inɛ woo ce icɛɛ ŋa fei, inɛ iyi ì waa ce njoɛ, keekeò nɪlɔ. ⁶ Nɔ ñ gbɔ ide ku fɔ gɔ bei imui zamaa. Aa ni bei iri cuui inyi nɪlɔ gɔi walakɔ bei kulai ijɪ. Ide ku fɔu í ni, ka saabui Ilaaɔ, domi Ilaaɔ Lafɛɛ nwa ilu gbugbã fei í je bomma.

⁷ I jò ka nyaanyi, ka wεεò inò didõ. I jò ka saabu amboeε domi abòdõì Angudāu í to wa, mudξeu takae mò í tã sòolu. ⁸ À jò í dasi nyau fufũ wau wau ku ne bæere iyi í má. Nyau ku ne bæereui í je kookoosu jiidai woo dasi naane ña.

⁹ Nõì amalekau í sõm í ni, kò iyi ihẽ. Ilu inò didõ ñai inε ña iyi à kpe ku je bi ku ce abòdõì Angudāu. Nõ í sõm má í ni, ideu ide ku fõì Ilaaõ takaei.

¹⁰ Nõì n̄ seebata ku ba n̄ tõe, amma í ni, maà ce bæebe. Amu mò woo ce icεi bei awò do bei kpaasie ña iyi à waa mu ide ntò iyi Jesu í nyisi wau. Tõe Ilaaõ.

Ide ntò iyi Jesu í nyisi wau ñjui í je icui ideì walii fei.

Masa ilu ací fufũ

¹¹ Si anyii ñju, n̄ ye lelei Aõ í cí nò ací fufũ gò í faata wa. Inε iyi wa gũui à ya kpe ilu naane do ilu ntò. Si ntòì í ya kiiti, bæebe mòì í ya ceò igũ. ¹² Ijuε í yei bei amei ina, nò wa dasi fulai bomma nkpò si irie. Nò à kò iri gò sie iyi inε gò kù mà bii kù je ñju akã. ¹³ Wa dasi ibò gò iyi à mù do nje. Irieì Ideì Ilaaõ.

¹⁴ Woo ce igũì lele ña à gũ ací fufũ ña à waa tooε nò à waa dasi jaεe fufũ ku ne bæere iyi í má wau wau. ¹⁵ Taakuba didõ gò wa fita wa hai si gelee iyi á jeò dimii andunya ña igũ. Si anyie nò ku gbã ña do goloì isò nò ku fõ inyii isoi jñi ndii rezẽε. Iyi be wa nyisi idòakõ nlai Ilaaõ ilu gbugbã fei iyi á naa si inei andunya ña. ¹⁶ Si ibòε do si itãε à kò irie à ni, Amanlui amanlu ña do Lafẽei lafẽε ña.

¹⁷ Nò n̄ ye amaleka gò ma wa leeki si inunu. Nò í dõ anu wa kpe yei ña iyi à waa fo hee lelei Aõ fei wa ni, i naa i tõtò i je jingau nlai Ilaaõ ña. ¹⁸ I naa i je ñjai arai ilaalu ña do ti inε ngboi sooge ña do ti woo ce igũ ña, do ti ací ña do masa ñja ña, do ñjai inε fei, hai aru hee do inε ña iyi à ne ara ñja, keekeò nla.

¹⁹ Nõì n̄ ye ñjai sakou do amanlui andunya ña do woo ce igũ ñja ña, aña fei à tõtò ku ba a ce igũ do inε iyi wa gũ acíu do woo ce igũε ña. ²⁰ Nõì masau do woo ce igũε ña à mu ñjai sakou do walii ilu ibou ajò, ñju iyi wa ce dobu dobu si wajui ñjai sakou wo. Do dobu dobuui í dñi ijui inε ña iyi à tako à ne nyindai ñjai sakou nò à tõe mii iyi à gbeu. À sasi aña minji fei si ina nla iyi wa jo do fainwitaun̄jaawe. ²¹ Nò masau í kpa woo ce igũ ñja ña do taakuba iyi wa fita wa hai si gelee. Nò yei fei í je ñja ñja í yo.

20

Adõ dubu

¹ Si anyii ñju, n̄ ye amaleka gò má wa kita wa hai lelei Aõ, wa mu kileeì isa hai ne kòu do seseε nla gò. ² Nõì í bata akandama, njo iyi í weε hai tako tako, iyi í je mbirisi do Seetam, nò í dũu do seseε hee adõ dubu. ³ Nò í tale sie inò isa nlaui í sòkò sie nò í ce nyinda ku ba ku maà dñi ijui dimii inei andunya ña má hee adõ dubuu koo tãò. Si anyie à ne a cũu nò a fũu si waati keeke má.

⁴ N̄oi n̄ ye kitāi bomma gō ŋa nō inε ŋa à waa buba si. À na inε ŋa iyi à waa buba si ŋau yiiko a kiiti inε ŋa. Nō n̄ ye inε ŋa iyi à bu iri ŋŋa na ideī Ilaaḥ do si na iyi í j̄ò à jε seēdai Jesu. Aŋai a kù t̄o in̄ai sakou hee má jε mii iyi à gbeu, nō a kù jε aŋa a ne nyindaε si ikpo ŋŋa wala si aḡo ŋŋa. À dede hai si bale nō à jε bomma do Kirisi aḡo ad̄o dubu. ⁵ Iyi bei í jε kudede sintei iku ŋa. Amma iku ŋa iyi à gbe a kù dede hai si bale, í gbe hee ad̄o dubuu koo k̄ò. ⁶ Ilu in̄o did̄o ŋai inε ŋa iyi à wa si kudede sinteu. Aŋai à nya ikā na iriī Ilaaḥ. Iku minjisiau kù ne gbugbā si ŋa má, amma aa maa jε woo weei Ilaaḥ ŋa do ti Kirisi, nō aa jε bomma do ŋŋu ad̄o dubu.

À jε Seetam igū

⁷ Bii ad̄o dubuu í k̄o aa j̄ò Seetam hai si piis̄oε. ⁸ Nō á fita koo dī ijui dimii inei andunya ŋa fei, waat̄o Gōgu do Magōgu *, nō ku t̄oŋo ŋa a ce igū. Aa kp̄o bei sāai acli ido. ⁹ Aŋai à dede wa hai ilε fei à naa à kaako gbodoi woo dasi naane ŋa do ilu iyi Ilaaḥ í biu. Amma ina í naa hai lele, nō aŋa fei à jo. ¹⁰ N̄oi à so Seetam, ŋŋu iyi í dī ijui inε ŋau, à s̄osi ina nla iyi wa jo do fainwitau, tengi bii à dasi in̄ai sakou do waliī ilu ibou wo. Bei aa ye ijuukpā nla nla das̄o idū hee do aḡo fei.

Kiitii ankāanyi

* **20:8** Gōgu do Magōgu Ezekielī 38 do 39 í f̄o ideī Gōgu do Magōgu. Si afeu be, Gōgu ilaalui, Magōgu m̄o ilēi.

¹¹ Si anyii ŋŋu, ŋ̄oi n̄ ye kitāi bomma nla fūfū gō do inε iyi wa buba si antae. Nō ilε do lele à sa hai wajue, nō a kù ye gōgō ŋŋa gō má. ¹² N̄oi n̄ ye iku ŋa, keekeò nla, à waa leeki si wajui kitāi bommau. Nō à cī tia ŋa do tia gō iyi à ya ni tiai kuweε. À kiiti iku ŋa si bei kookoosu ŋŋa iyi à k̄o si tia ŋau í to. ¹³ Waati beεbei tenku í sindo iku ŋa iyi à wa in̄oε wa, nō iku do bi ku wai iku ŋa à sindo iku ŋŋa ŋa iyi à waa mu wo. Aŋa fei à baa si kuweε nō à kiiti ŋa si bei kookoosu ŋŋa í to. ¹⁴ N̄oi à so iku do bi ku wai iku ŋau à dasi ina nla. Ina nlaui í jε iku minjisia. ¹⁵ Inε baa yooma iyi a kù k̄o iriε si tiai kuweεu à soo à dasi ina nla.

21

Lele tit̄o do ilε tit̄o

¹ Si anyii ŋŋu, n̄ ye lele tit̄o do ilε tit̄o. Lele nwo do ilε nwo ŋau a kù wεε má. Tenku m̄o kù wεε má. ² Nō n̄ ye ilu kumá iyi í jε Zeruzalemu tit̄o í kita wa hai lelei Aḥ. Í t̄a s̄oalu bei abo tit̄o iyi wa b̄o m̄ok̄oε ku ko. ³ Nō n̄ gb̄o ide ku f̄o nla gō hai bi kitāi bommau í ni, nsei bi kuwai Ilaaḥ í wεε do amanε ŋa. Ilaaḥ á maa wεε do aŋa, nō aa jε inεε ŋa. Ilaaḥ takae á wa si anini ŋŋa. ⁴ Á gb̄a cikāaju ŋŋa ŋa fei. Iku do in̄o ku f̄oε do kukpata do ara ku ro kaa wεε má, domi mii ndii tako ŋau fei í l̄o.

⁵ Waati beεbei inε iyi wa buba si kitāi bommau í ni,

wee ñ ce mii fei titō. Nō í sōm í ni, kō iyi ihē domi idem ide ntōi, nō í ne naane. ⁶ Nō í sōm má í ni, fei nde í tā. Ine kāma kù takom nō ine kāma kaa naa do anyim. Amui ñ je sintei mii fei do iri ku kpaē. Ine iyi agbe wa kpa fei an jò ku mō inyii isō hai ne fia ku sā. Nō ine iyi í mō inyiu fei á maa weei. ⁷ Ine iyi í je igū aa naa mii ηau be, nō an je Ilaaō Baabae, nō nηu mō ku je amam. ⁸ Amma ine ηa iyi à mōngō do hai dasi naane ηa do woo ce laalō ηa do woo kpa ine ηa do woo ce sakara ηa, do woo ce dobu dobu ηa do woo tō iwē ηa do woo sō ibo ηa fei aa ba ikpē nηa si ina nla iyi wa jo do fainwitau. Iyi bei í je iku minjisiau.

Zeruzalemu titō

⁹ Nōi amaleka meeje ηa iyi à tako à waa mu fata meeje ηa si bii bōne meeje í wa siu, ine akā nηa í naa í sōm í ni, naa wa n nyisie abo titō iyi Angudāu í so. ¹⁰ Hundei Ilaaō í naa sim nō amalekau í bōm si antai iri kuta nla gō. Í nyisim Zeruzalemu, ilu kumá iyi wa kita wa hai lelei Aōu. ¹¹ Wa daana do amboei Ilaaō bei kuta kusla jüda ku ne fia gō iyi à ya kpe zasipu, iyi í má bei digi. ¹² Nō bindi nla ku gboka gō í kaakoē. Í ne ande maateji, nō amaleka maateji gō ηa à waa degbe ande koofa ηau. Si ande koofa ηau í kō irii dimi maateji inei Izireli ηau. ¹³ Gonta meeí bindiu fei í ne ande meeeta meeeta. Ande meeeta í wa ikpa

nunui ale, meeeta mō í wa ikpa nunui daakō, nō meeeta meeeta í wa cingaa do cingaa. ¹⁴ À nyō icui bindii iluui do kuta maateji. Si antaei à kō irii woo be maateji Angudāu.

¹⁵ Amaleka iyi wa bam ide ku fōu, wa mu goloí wura iyi í je mii ku wā ku ba ku wādo iluu do koofae ηa do bindie. ¹⁶ Gontai iluu fei wa mungai, kučē do kusōe fei akāi. Amalekau í wāa do golo ku wāe. Nō kusōe í ce dubu maateji (12.000) si yaasei ile ku wā *. Beebe mōi kučē do kugbokae. ¹⁷ Amalekau í wā bindiu nō sisimae í ce agbāawō cō do ciiji do mee (144). Í wāa do yaase bei amanē ηa mō à ya ce. ¹⁸ À ma bindiui do dimii kuta ku ne fia gō iyi à ya kpe zasipu nō à ma iluu takaei do wura alala iyi í má bei digi. ¹⁹ À nyō icui bindiui à ce boodae do kuta kusla ku ne fia gō ηa dimi ikā ikā, í ne ila ikā ikā. Kuta sinteui à ya kpe zasipu, minjisiae mō safira, meetasiae agati, meesiae emerodu, ²⁰ miusiae saadonisi, meefasiae saadoni, meejesiae kisoliti, meejsiae berili, meesāsiae topazi, meewasiae kisopazi, maatakāsiae zasenti, maatejisiae ametisi. ²¹ Nō à ce gamboi lege maateji. Gambo akā fei à cooi do lege fūfū akā ku ne fia. Nō à ce kpāai iluu do wura alala iyi í má bei digi.

²² N kù ye bi kuwai Ilaaō si iluu si na iyi í jò Aō Lafēe ilu gbugbā fei do Angudāu, à wai

* **21:16** dubu maateji si yaasei ile ku wā Lambau í ne yaase gō. Kusōe í to kilo dubu minji do cō minji (2.200).

bii fei. ²³ Iluu kù nε bukaatai inunu walakɔ cukpa iyi á máa inya, domi amboei Ilaaḍ wa má inya siε, nɔ Angudāu í je fitilae. ²⁴ Dimii ilε fei á maa nε si inya kumáε, nɔ amanlui ilε ηa fei aa naaḍ amani nηa wa bε. ²⁵ Koofai iluu á maa cii waati káma fei, domi idū kaa dū bε má pai. ²⁶ Aa naaḍ amanii ilε fei wa do bεεεε si iluu. ²⁷ Amma mii riisi káma kaa lɔ bε. Bεεbε mɔi inε iyi wa ce laalɔ do woo sɔ ibo a kaa lɔ bε pai. Inε ηa iyi aa lɔ bε, aηai à je inε ηa iyi à kɔ iri nηa si tiai Angudāu iyi í je tiai kuwεε.

22

¹ Si anyii nηu, amalekau í nyisim inyii ido iyi í ya na inε ηa kuwεε. Inyiu wa daana bei digi nɔ wa cā wa hai si kitāi bommai Ilaaḍ do Angudāu. ² Wa cā si aninii kpāai iluu. J̄li ndii kuwεε wa leek̄i si ice do icei idou. Í ya so tuuba maateaji si adḥ akā, gbakā akā si cukpa baa yooma fei. À ya ce iwɔ do wuai j̄li nɔu a faabaḍ dimii andunya fei. ³ Ilaaḍ kaa ceekpe inε gɔ má.

Kitāi bommai Ilaaḍ do ti Angudāu í wa bε, nɔ woo ce icei Ilaaḍ ηau aa maa tɔε. ⁴ Aa ye wajue, nɔ á kɔ iriε si ikpo nηa. ⁵ Idū kaa ya dū bε. A kaa nε bukaatai inya kumái fitila walakɔ ti inunu, domi Aḥ Lafēi í je inya kumá nηa. Aa nɔ a je bomma hee do aḥ fei.

Kubaai Jesu

⁶ Nɔi amalekau í sɔm í ni, ideu ihē ide ntɔi, í nɔ í nε naane. Aḥ Lafēε, nηu iyi í gbā walii ηau, í bε amalekaε wa bi

woo ce iceε ηa ku sḥ ηa mii iyi á ce bii í kḥosi.

⁷ Nɔi Jesu í ni, wee, an nyi wa kaa kpe. Ilu inɔ didḥi inε iyi wa jirima ide iyi à ce waliie si tiau ihē.

⁸ Amu Zāa n̄ gbɔ ideu ihē, nɔ n̄ ye mii ηau. Iyi n̄ gbɔɔ nɔ n̄ yɔɔ n̄ tā, ηɔi n̄ seebata si wajui amaleka iyi í nyisim fei ndεeu ku ba n̄ tɔε. ⁹ Amma í sɔm í ni, maà ce bεεbε. Amu mɔ woo ce icei bei awɔ do bei walii kpaasie ηa do bei inε ηa iyi à waa jirima idei tiau ihē fei. Tɔɔ Ilaaḍ. ¹⁰ Nɔi í ni má, maà ti i singaa inε ηa idei walii iyi à kɔ si tiau ihē domi waati í maai wa ku ce. ¹¹ Inε iyi wa ce laalɔ ku hanya ku maa ce laalɔε, inε mɔ iyi wa ce daa sām̄i ku hanya ku maa ce daa sām̄ie. Inε mɔ iyi wa ce jiida ku hanya ku maa ce jiidaε, inε mɔ iyi í je inε kuma ku jò ku má ku maa koo.

¹² Jesu í ni, wee n̄ kaa n̄ kpete n̄ nyi wa. An naaḍ riba wa n̄ sāaḍ inε fei si bei iceε í to. ¹³ Amui n̄ je iriḍ isε. Inε káma kù takom nɔ inε káma kaa naa do anyim. Amui n̄ je sintei mii fei do iri ku kpaε.

¹⁴ Ilu inɔ didḥ ηai inε ηa iyi kuwεε nηa í má bei nyau iyi à fɔ sāa sāa, ku ba a ba kpāa a je isoi j̄li ndii kuwεεu nɔ a lɔ inɔ iluu hai do andεε. ¹⁵ Amma woo ce laalɔ ηa anyii iluui aa wa do woo ce dobu dobu ηa do woo ce sakara ηa do woo kpa inε ηa do woo tɔɔ iwē ηa do inε ηa iyi à bi ibo nɔ à ya maa sɔ ibou fei.

¹⁶ Amu Jesu, amui n̄ bε nηε amalekam wa ku sḥ igbei inεm ηa fei ideu ihē. Amui n̄ je

təkui Davidi, nɔ̀ n̄ jε andaiyai
amεεjuuma iyi wa má inya.

¹⁷ Hundi Ilaaḍ do abo titḍ à
fɔ̀ à waa ni, naa wa, Lafēε Jesu.

Inε iyi wa gbɔ̀ ideu fei n̄ju
mɔ̀ ku ni ku naa wa.

Inε iyi agbε wa kpa ku naa
wa, inε mɔ̀ iyi í bi inyi iyi í ya
na inε ηa kuwεε ku naa ku gba,
kù nε ku sã.

Iri ku kpai ide

¹⁸ Amu Zāa, ide iyi n̄ wa n s̄
inε baa yooma iyi wa gbɔ̀ ide
tiai waliu ihē wee, bi inε gɔ̀ í
kḍosi ide gɔ̀ si antai iyi à kɔ̀ si

tiau ihē, Ilaaḍ á kḍosi ijuukpāi
lafēε do b̄nε ηa iyi à kɔ̀ si tiau.

¹⁹ Bεεβε m̄oi inε iyi í kaye ide
gɔ̀ hai si tiai ide waliu ihē,
Ilaaḍ á kḍo lafēε ikpēi isoi j̄i ndii
kuwεε do ilu kumá iyi à sisi
yaaseε si tiau ihē.

²⁰ Jesu, n̄ju iyi í fɔ̀ ideu ihē
fei í j̄ilɔ̀ do naanε, í ni, bεεbei
an nyi wa kaa kpe.

Nɔ̀ amu Zāa n̄ jε n̄ ni, ami,
naa wa Lafēε Jesu.

²¹ Did̄si Lafēε Jesu ku wεε do
inεε ηa fei. Ami.